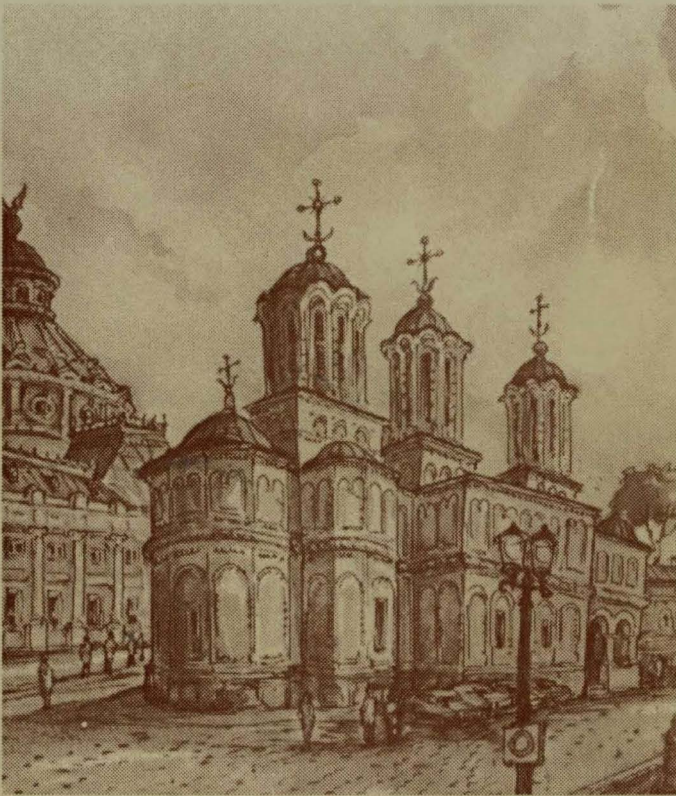

GLASUL BISERICII

REVISTA SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ANUL LXV, NR. 5-8, MAI-AUGUST 2006

GLASUL BISERICII

REVISTA SFINTEI MITROPOLII
A
MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

ANUL LXVI, NR. 5-8
MAI-AUGUST 2006

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei
și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

Î.P.S. *Teodosie* al Tomisului
Î.P.S. *Nifon* al Târgoviștei
P.S. *Epifanie* al Buzăului
P.S. *Calinic* al Argeșului
P.S. *Casian* al Dunării de Jos
P.S. *Damaschin* al Sloboziei și Călărașilor
P.S. *Galaction* al Alexandriei
și Teleormanului
P.S. *Ambrozie* al Giurgiului
P.S. *Sebastian Ilfoveanul* și
P.S. *Varsanufie Prahoveanul*,
Episcopi Vicari ai Sfintei Arhiepiscopii
a Bucureștilor

Membri:

P.C. Pr. Alexandru Armand Munteanu

Redactor responsabil:

P.C. Pr. Mihai Hau

Redactor:

P.C. Pr. Gheorghe Pop

Prea Fericitul Părinte

† **TEOCTIST**

Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

1986 - 2006

20 DE ANI DE PATRIARHAT AI
PREA FERICITULUI PĂRINTE PATRIARH TEOCTIST

„Socotesc ca pe o înaltă îndatorire ce îmi stă în față, la începutul noii mele slujiri, hotărârea de a păși statornic împreună cu ierarhii, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române pe același drum al înaintașilor și de a continua cu noi împliniri lucrarea lor pilduitoare, împletind armonios firul vieții noastre bisericesti cu firul vieții neamului nostru, având convingerea că acestea se desprind din același caier al ființei noastre creștine și românești!”

Fragment din cuvântul Prea Fericitului Părinte Teoctist,
rostit la întronizarea ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române
(Catedrala Patriarhală din București, 16 noiembrie 1986)

CUPRINS

I. EDITORIAL

- † THEOCTIST, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române
Răspunzând chemării slujirii lui Hristos 5

II. OMILETICE ȘI PASTORALE

- † Sebastian ILFOVEANUL, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor
Cuvânt la Duminica a II-a după Sfintele Paști, a Sfințelor Femei Mironosițe 11
- † Varsanufie PRAHIOVEANUL, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor
Cuvânt la Duminica a II-a după Rusalii, a Sfinților Români 15
- Pr. prof. dr. Vasile GORDON
Predică la Duminica a VI-a după Rusalii (Vindecarea slăbănogului din Capernaum) 17
- Diac. prof. dr. Ioan CARAZA
Cuvânt la Praznicul Adormirii Maicii Domnului 20
- Protos. Teofil ANĂSTĂSOAIE
Despre comportarea la sfintele slujbe (Cateheză) 28

III. ARTICOLE ȘI STUDII

- Diac. prof. dr. Ioan CARAZA
Evenimentul Înălțării Sfintei Cruci și semnificația lui în teologia patristică 31
- Pr. lect. dr. Gheorghe ISTODOR
Cateheza și lupta împotriva ereziilor 57
- Drd. Talaat Takla MOURKUS
Taina hotezului și a mirungerii în Biserica Coptă și în Biserica Ortodoxă Română 70
- Masterand Viorel VESELIN
Chipul treimic al omului la Sfântul Chiril din Alexandria 90

IV. BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMII

† Sebastian ILFOVEANUL, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii
a Bucureștilor

Despre idolatria de astăzi 103

Pr. conf. dr. Ioan STANCU

*Islamul – Religie și/sau politică. Pentru o mai bună înțelegere
a fenomenului și înlăturarea conflictelor* 109

Asist. dr. Radu MUREȘAN

Speculațiile numerologice ale Organizației Martorii lui Iehova 123

V. DOCUMENTARE

Gheorghe VASILESCU

Fundația Gojdu 143

Magistrand Nicolae STĂNESCU

Problema cunoașterii în hinduism / neo-brahmanism 155

VI. PUNCTE DE VEDERE

Pr. conf. dr. Ștefan BUCHIU

Preotul ortodox în fața provocărilor culturii contemporane 175

Pr. conf. dr. Tache STEREA

*Biserica și integrarea europeană. Aportul spiritualității creștine ortodoxe
în procesul de integrare europeană în context multicultural* 185

VII. OFICIALE

Biroul de presă al Patriarhiei Române

*Mesajul Bisericii Ortodoxe Române la Întrunirea Mondială a liderilor
religioși* 191

Pr. Constantin PÂRVU

*Activitatea de revizuire și amendare a Statutului pentru organizarea
și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române și a unor Regulamente
Bisericești de către forurile centrale ale Bisericii Ortodoxe Române
în perioada 1990-2006* 194

*Problema avortului, euthanasiei și a transplantului de organe
reflectată în hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române* 224

VIII. RESTITUIRI

- † Casian CRĂCIUN, Episcopul Dunării de Jos
Atitudinea Vechiului Testament față de icoane ca obiecte de cult 241

IX. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

- † Ciprian CÂMPINEANUL, Episcop-Vicar Patriarhal
Respectați-vă unii pe alții! 255
- Pr. Costel STOICA, Diac. Costin SPIRIDON
În duhul dragostei și al frățietății - Vizita pastorală a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în Germania (11-15 mai 2006) 258
- Gheorghe VASILESCU
Proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești (1823-1834) 266
- Secretariatul Cabinetului Patriarhal
Agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1 mai-31 august 2006) 297
- Gheorghe VASILESCU
Sfințirea bisericii Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil a Jandarmeriei Române . . . 310
- Pr. Dorin ZARIOIU
Biserica Ortodoxă Română și integrarea europeană. Exigențe, probleme și perspective (Conferința preoțească semestrială) 320
- Pr. Mihai Claudiu BĂZĂVAN
Eveniment istoric: Târnosirea Catedralei Eroilor Tineri din Ploiești 328
- Agenda de lucru a Prea Sfințitului Părinte Epifanie, Episcopul Buzăului și Vrancei (ianuarie-august 2006)* 332
- Agenda Prea Sfințitului Părinte Casian, Episcopul Dunării de Jos* 343
- Agenda de lucru a Prea Sfințitului Părinte Damaschin, Episcopul Sloboziei și Călărașilor (1 ianuarie-15 august 2006)* 353
- X. BISERICA ȘI ȘCOALA**
- † TEOCTIST, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locșitor al Cezarcei Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române
Copiii - tezaurul Ortodoxiei 361

Pr. Anghel CHIRILĂ <i>Managementul calității în educația religioasă</i>	364
--	-----

XI. MELOS

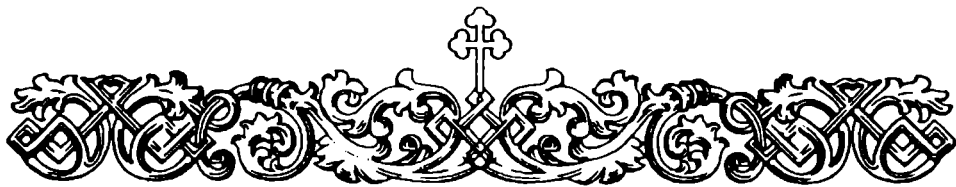
Pr. lect. dr. Gheorghe NEACȘU <i>Manuscrise copiate de protopsalți și muzicieni argeșeni din Fondul Direcției Județene Vâlcea a Arhivelor Naționale</i>	381
--	-----

XII. “MERGÂND, ÎNVĂȚAȚI TOATE NEAMURILE...”

† Varsanufie PRAHOVEANUL, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor <i>Despre Sfânta Liturghie - cateheză</i>	421
---	-----

XIII. „CARTE FRUMOASĂ, CINSTE CUI TE-A SCRIS“

Pr. prof. dr. Dumitru RADU, <i>Fundamentele teologice ale fenomenologiei narrative</i> , Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005, 544 pag.	429
† EPIFANIE, Episcopul Buzăului și Vrancei, <i>Episcopul Dionisie Romano - promotor al culturii și al emancipării Neamului</i> (Redacția)	436
Paul Drăgulin, <i>Apocalipsa în teologia creștină a veacului al XX-lea</i> (Pr. prof. dr. Gheorghe I. Drăgulin)	439
<i>“Partidul, Securitatea și cultele” - 1945-1989</i> (Drd. Stelian Gomboș)	443
André Scrima, <i>“Biserica Liturgică”</i> (Drd. Stelian Gomboș)	446
Dorin Opreș, Monica Opreș, <i>“Metode active de predare-învățare. Modele și aplicații în religie”</i> (Pr. Anghel Chirilă)	451
Prof. dr. Mihaela Plătică-Trifu <i>Religiozitatea universului eminescian</i>	455
Prof. dr. Constantin Catrina - <i>Cronica Sfântului Voievod Ștefan cel Mare</i>	459
Vasile Vasile, <i>Alexandru Zirra</i> (Pr. prof. dr. Marin Velca)	462
<i>Publicații religioase din cuprinsul Patriarhiei Române</i> (Redacția)	472
Ionuț CODREANU - <i>Noi apariții editoriale</i>	481

I. EDITORIAL

RĂSPUNZÂND CHEMĂRII SLUJIRII LUI HRISTOS*

*Sanctitățile Voastre,
Onorați reprezentanți ai Conducerii de Stat,
Înalt Prea Sfințiile și Prea Sfințiile Voastre,
Stimați oaspeți de peste hotare,
Stimați reprezentanți ai Cultelor din țara noastră,
Prea Cuvioși și Prea Cucernici Părinți și iubiți credincioși,*

Cu ajutorul Bunului Dumnezeu, răspunzând chemării ce mi s-a făcut de către măritul Colegiu Electoral Bisericesc și întărit fiind cu înaltul Decret prezidențial de recunoaștere a acestei chemări, am urcat astăzi treptele scaunului de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Am săvârșit acest act cu cugetul și inima adânc copleșite de fiorul marilor răspunderi ce îmi revin, dar în același timp, îmbărbătat de convingerea că aceasta a fost hotărârea și voia lui Dumnezeu în fața căreia am răspuns și de această dată: „Iată vin, ca să fac voia Ta, Dumnezeule” (Psalm 39, 10-11).

Ridicat fiind astăzi în jilțul marilor întâistătători ai Bisericii Ortodoxe Române, îmi revine îndatorirea, ca împreună cu frații mei întru arhierie, să păzim cu sfințenie întregul tezaur mântuitor al Ortodoxiei, pe pământul nostru românesc. Aici și în condițiile de viață ale poporului nostru, Biserica noastră, ca

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist rostită cu prilejul instalării Sale ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, 16 noiembrie 1986.

Biserica locală, cu autocefalie recunoscută de mai bine de un secol și la rangul de Patriarhie de peste șase decenii, a dat strălucire învățaturii Mântuitorului Hristos, a păzit unitatea de credință și a dăruit din spiritualitatea ei și celorlalte Biserici surori. Într-adevăr, în istoria noastră bisericească și națională se află „nor de mărturie” care arată că pe pământul nostru românesc, unde învățătura creștină a fost adusă de Sfântul Apostol Andrei și urmașii lui, au luat ființă scaune vlădicești încă din secolul III și următoarele, cu sfinți și vestiți episcopi Tomitani, cu preoți și monahi, care au strălucit prin sfințenie, cultură teologică și organizare bisericească, pregătind astfel întemeierea Mitropoliilor Ungrovlaiiei și Moldovei în secolul al patrusprezecelea. Păstrătoare fidelă a credinței autentice, cu rădăcini adânc înfipte în tradiția apostolică și în viața poporului român, Biserica noastră a fost prezentă, prin ierarhii și clerul ei la marile soboare bisericești sau a inițiat ea însăși unele pentru formularea credinței.

Distinsă asistență,

Biserica Ortodoxă Română face parte din marea familie a Bisericilor Ortodoxe care alcătuiesc – împreună și fiecare în parte – Biserica cea una, sfântă, sobornicească și apostolească. În același timp, ea este însă și o Biserică locală, națională, cu o identitate aparte, cu un chip propriu, potrivit cu chipul neamului nostru. Biserica noastră a fost legată de ființa poporului român, încă de la zămislirea lui, modelându-i chipul cel sufletesc din zestrea ei harică, prin înariparea graiului și scrisului, încălzindu-i dorul de unitate, libertate și geniul creator pe vatra existenței și dăinuirii lui milenare.

Frântă geografic de vitregia vremurilor, această vatră, care îmbrățișa în abia ei cele trei mari țări românești: Muntenia, Moldova și Transilvania, și-a păstrat totdeauna unitatea de credință, de grai, de cultură și aspirații. Cuvânt de întărire, de luminare și de dreaptă învățatură s-a revărsat fără contenire cu îmbelșugare din tezaurul Ortodoxiei românești, fie că se izvodea prin străvechile manuscrise, fie prin tipăriturile liturgice ale diaconului Coresi, ale mitropoliților Varlaam de la Iași, Simeon Ștefan de la Alba Iulia, Dosoftei, Antim Ivireanu și atâția alții, care se adresau către „toată seminția românească”. Prin organizarea sa unitară în toate ținuturile românești, prin unitatea sa de învățatură, tradiții și rânduieli liturgice, Biserica Ortodoxă Română a sprijinit lupta seculară a poporului nostru pentru apărarea ființei lui naționale, pentru libertate, independență și suveranitate. În toate răscrucile istorice de făurire a unității provinciilor

românești, a unității tuturor fiilor ținuturilor străbune, au fost prezenți ierarhi, clerici și credincioși. Pentru împlinirea idealului de unitate și de neatârnaire, mulți dintre aceștia au suferit moarte martirică, având conștiința vie că jertfa lor, ca a tuturor fiilor neamului, va aduce înfăptuirea unității și suveranității poporului român.

Sprijinind această îndelungată luptă, Biserica noastră s-a străduit la rândul ei să o încoroneze prin dobândirea recunoașterii autocefaliei și a înălțării ei la rangul de Patriarhie. Dacă suntem astăzi o Biserică autocefală, cu rang de Patriarhie, cu organizare temeinică, acest lucru se datorează într-o largă măsură condițiilor de dezvoltare a țării și împlinirii idealurilor de unitate de veacuri ale poporului nostru.

Socotesc, drept aceea, ca pe o înaltă îndatorire ce îmi stă în față, la începutul noii mele slujiri, hotărârea de a păși statornic, împreună cu ierarhii, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, pe același drum al înaintașilor și de a continua, cu noi împliniri, lucrarea lor pilduitoare, împletind armonios firul vieții noastre bisericești cu firul vieții neamului nostru, cu convingerea că acestea se desprind din același caier al ființării noastre creștine și românești.

Jiltul Arhipăstoresc pe care urc astăzi a fost împodobit cu vrednicii alese de ierarhi luminați, așa cum au fost în trecut Iachint de Vicina, Nifon, Macarie, Teofil, Ștefan, Teodosie, Antim Ivireanul, Grigore Dascălul și mulți alții, iar în vremurile mai noi de cei patru mari patriarhi, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina și Iustin Moisescu. Fiecare s-a dăruit cu jertfelnicie în slujba Bisericii și a neamului nostru, înscriind pagini de aur în cartea sfântă a împlinirilor noastre bisericești și naționale. Chipurile și vredniciile lor îmi vor fi pildă pururea vie în continuarea lucrării pe care ei au îmbogățit-o cu înfăptuiri nepieritoare. Din izvoarele nescate ale Ortodoxiei românești voi sorbi mereu apa cea vie a învățaturii și a trăirii în aceeași credință statornică a înaintașilor noștri, împreună cu întreaga obște dreptmăritoare românească.

Cinstiți ascultători,

De-a lungul veacurilor și în ciuda multor vicisitudini istorice, Biserica Ortodoxă Română a păzit cu sfințenie unitatea de credință, de cult și de spiritualitate cu întreaga Ortodoxie. Această unitate, păstrată cu consecvență în trecut, uneori cu prețul a multor jertfe, se cere afirmată, cu și mai multă vigoare, în zilele noastre, când legăturile interortodoxe, ca și cele intercreștine, au loc pe o scară din

ce în ce mai mare. Pentru noi, această unitate este aceeași cu însăși viața Bisericii, având ca izvor fundamental și central pe Mântuitorul Iisus Hristos. Va fi deci o permanentă grijă a noastră să păzim și să cimentăm tot mai mult unitatea panortodoxă. În acest scop, vom acorda întreaga noastră atenție lucrărilor în curs pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, precum și tuturor celorlalte acțiuni interortodoxe menite să afirme unitatea doctrinară, cultică și canonică a Ortodoxiei.

Pornind de aici, avem în vedere, pe un plan mai larg, lucrarea de înfăptuire a unității creștine, ca deziderat evanghelic, în înfăptuirea căruia Ortodoxia este chemată să aducă drept pildă însăși unitatea ei. Vom face tot ceea ce este necesar pentru ca Biserica noastră să-și intensifice activitatea în sânul marilor organizații creștine mondiale, al dialogului teologic cu celelalte Biserici creștine, acordând o atenție deosebită activităților intercreștine, ecumenice, din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, al Conferințelor Bisericilor Europene și al altor foruri menite să aducă o contribuție cât mai valoroasă la împlinirea testamentului Mântuitorului nostru Iisus Hristos: „Ca toți să fie una” (Ioan 17, 21) și la apărarea dreptății și vieții pe pământ.

În același timp, preocupările noastre se vor îndrepta spre cunoașterea și apropierea frățească de celelalte religii, precum și spre deschiderea față de problemele lumii în care trăim. Trebuie să ținem seama de faptul că Biserica este chemată să îplinească, odată cu lucrarea de mântuire sufletească a fiilor ei, și slujirea omului în societatea în care acesta trăiește. Biserica își duce activitatea într-o lume concretă și nu se poate separa nici dezinteresată de lume, de starea, nevoile și aspirațiile ei. Preocupările noastre bisericești și teologice nu trebuie să ne împiedice ci, dimpotrivă să ne îndemne să dăm răspuns și ajutor omenirii în problemele atât de grele cu care ea este confruntată astăzi. Neîncrederea dintre oameni și popoare, lipsa de hrană, de încredere și de dreptate de care suferă o bună parte a omenirii, și mai ales primejdia crescândă a înarmărilor, care amenință însăși existența vieții pe pământ – sunt tot atâtea chemări de mare actualitate, cărora Bisericile sunt datoare să le acorde întreaga lor atenție.

În pragul noii mele slujiri de Întâistătător al Bisericii Ortodoxe Române, gândurile mi se îndreaptă, cu dragoste și aleasă prețuire, către membrii Sfântului Sinod, în mijlocul cărora am depus strădania timp de 36 de ani, pentru împlinirea diferitelor cerințe ale vieții noastre bisericești. Mulțumesc din toată inima Înalt

Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului pentru cuvântul său cuprinzător în care a înfățișat simțămintele și speranțele pe care ierarhii Bisericii noastre le nutresc față de mine și față de viitoarea mea arhipăstorire. Cunoscând râvna membrilor Sfântului Sinod pentru interesele Bisericii și ale țării, îndrăznesc să spun, așa cum spunea odinioară Sfântul Apostol Pavel corintenilor: „Mă bucur că în toate pot să mă încred în voi” (II Corinteni 7, 16) și pornesc cu curaj și hotărâre în noua lucrare la care am fost chemat, la înalta răspundere pe care împreună suntem datori să o depunem pentru binele Bisericii și mântuirea credincioșilor noștri.

Cu caldă dragoste frățească îmbrățișez pe distinșii oaspeți de peste hotare, reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori, ai celorlalte Biserici creștine și ai marilor organizații creștine mondiale, care au venit astăzi în mijlocul nostru spre a ne spori bucuria și a ne încălzi cu dragostea lor, împlinind cuvintele Psalmistului: „Iată acum ce este bun și ce este frumos, decât numai a locui frații împreună” (Psalm 132, 1), și îi rog să transmită Bisericilor pe care le reprezintă cele mai bune urări din partea Bisericii Ortodoxe Române și a mea personal.

Cuvânt de aleasă mulțumire adresez reprezentanților Cultelor din România, prezenți alături de noi la această sărbătoare. Suntem deosebit de bucuroși să constatăm și cu această ocazie, că ecumenismul local este nu numai un prilej de discuții teologice, ci în primul rând o practică vie a relațiilor de frățietate dintre Cultele din țara noastră.

Profesorilor de la Institutele și Seminariile noastre Teologice le adresez părintesc îndemn de a-și uni – împreună cu noi – eforturile, pentru educarea și pregătirea coresponsuzătoare a viitorilor slujitori ai Bisericii și pentru călăuzirea teologiei noastre românești, a credincioșilor și a vieții pe drumul slujirii învățăturilor evanghelice.

La fel, îmi deschid inima și părinteasca mea dragoste către toți slujitorii altarelor, preoți și monahi, rugându-i să vadă în mine nu numai pe ocârmuitorul lor duhovnicesc, ci și pe părintele iubitor, gata oricând să ajute strădanii și împlinirile lor închinat Bisericii și țării.

Îmi deschid brațele părintești și îmbrățișez cu întreaga căldură a sufletului meu pe toți credincioșii sfintei noastre Biserici Ortodoxe, atât pe cei de aproape care își împlinesc rosturile vieții lor pe străvechea glie străbună, cât și pe ierarhii, slujitorii și credincioșii parohiilor ortodoxe de peste hotare, care, cu râvna lor

românească, păstrează aprinsă candela credinței dreptmăritoare și chipul țării străbune, încredințându-i pe toți de dragostea și prețuirea mea.

Tuturor celor de față împărtășesc patriarhicească binecuvântare, având nădejdea că harul dumnezeiesc va împlini strădaniile noastre de slujire a Bisericii și patriei.

Cu aceste simțăminte, îmi îndrept gândul către Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Treimea cea întru tot sfântă și de o ființă și începătoare de viață, cerând binecuvântare pentru toți cei de față, pentru Biserica, țara și poporul nostru, pentru întreg pământul și pentru toate popoarele lumii. Amin.

† TEOCTIST

PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

II. OMILETICE ȘI PASTORALE

CUVÂNT LA DUMINICA A III-A DUPĂ SFINTELE PAȘTI, A SFINTELOR FEMEI MIRONOSIȚE

„Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa
mormântului?” (Marcu 16, 3)

***Iubiți credincioși,
Hristos a înviat!***

Duminica de astăzi, a III-a după Sfintele Paști, este cunoscută în Biserica noastră și este trecută în calendar drept *Duminica Sfințelor Femei Mironosițe*, adică a acelor femei prezente adeseori în preajma Mântuitorului Hristos și a grupului Său de apostoli și înainte de răstignirea și moartea Sa, iar în Duminica Învierii primele care află de la înger că Domnul Iisus Hristos a înviat.

Ce căutau aceste femei mironosițe în dimineața Învierii la mormântul Mântuitorului, ne spune Sfânta Evanghelie de astăzi, arătând cum Iosif din Arimateea, sfetnic credincios, admirator și ucenic în taină al Domnului Hristos, a cerut guvernatorului Ponțiu Pilat trupul mort al lui Iisus pentru a-l înmormânta. A cumpărat pânză de in, în care a înfășurat trupul Său, l-a înmiresmat în grabă, pentru că se apropia ceasul în care începea la iudei săbătoarea Paștilor, și l-a depus în propriul său mormânt, un mormânt nou, săpat în stâncă.

În dimineața Învierii, femeile mironosițe au venit să desăvârșească ritualul ungerii cu mir, făcut în grabă vineri către seară, întrebându-se una pe cealaltă: „Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului?” (Marcu

16, 3), pentru că iudeii, auzind că Iisus Hristos spusese că „după trei zile va învia” (Matei 27, 63), au cerut ca deasupra mormântului să fie pusă o piatră mare, iar pentru mai multă siguranță au solicitat pecete și pază guvernamentale.

„Venind femeile mironosițe, au găsit piatra răsturnată de pe mormânt și un tânăr șezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veșmânt alb, și s-au spăimântat. Iar el le-a zis: Nu vă înpăimântați! Căutați pe Iisus Nazarineanul Cel răstignit? A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus. Dar mergeți și spuneți ucenicilor Lui și lui Petru că va merge în Galileea, mai înainte de voi; acolo Îl veți vedea, după cum v-a spus. Și ieșind, au fugit de la mormânt, că erau cuprinse de frică și de uimire, și nimănui nimic n-au spus, căci se temeau” (Marcu 16, 4-8), ne spune Evanghelia de astăzi.

Dragii mei,

Un lucru este clar în faptul învierii Mântuitorului Iisus Hristos: nimeni nu a crezut că El a înviat din morți! Nimeni! Nici cei care au cerut lui Pilat să fie răstignit, dar nici cei care au fost martori minunii ce s-a făcut de la ceasul al șaselea până în ceasul al nouălea, când întuneric și cutremur au cuprins întreg pământul. N-au crezut că Mântuitorul a înviat nici chiar ucenicii Lui, deși L-au auzit în mai multe rânduri spunându-le că va fi dat în mâinile necredincioșilor care-L vor omorî, dar a treia zi va învia (Matei 16, 21; 17, 23; 20, 19; 26, 61). În fine, n-au crezut că Iisus Hristos a înviat nici femeile mironosițe, care au venit să ungă cu miresme pe Iisus ca pe un mort.

Ei bine, ceea ce nu au crezut contemporanii și conașionalii lui Hristos, ceea ce n-au crezut nici mulți dintre urmașii acelora, ceea ce nu au crezut nici femeile mironosițe... s-a întâmplat! Hristos a înviat din morți, biruind moartea, prăvălind piatra de la ușa mormântului Său, dar și de pe mormântul nostru, pentru că nu a înviat pentru Sine din morți, ci pentru noi. Nu și-a dat viața pentru Sine; n-a murit din slăbiciune - pentru că nu a știut, ori nu a putut să se apere de furia necredincioșilor - ci a murit pentru a învia și a ne învia și pe noi, prăvălind piatra de pe ușa mormântului nostru.

Iubiți credincioși!

Pentru mulți dintre noi, cea mai mare catastrofă și cea mai mare dramă care ni se poate întâmpla în viață este moartea. De ea fugim cel mai mult. Fiecare dintre noi ne agățăm cu toată speranța noastră de viața aceasta. De ce? Pentru că, în mod greșit, socotim că moartea este sfârșitul „vieții”. Pentru că și noi, ca și ucenicii Mântuitorului și femeile mironosițe, călătorim în această viață cu întrebarea: „Cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mor-

mântului?” Cine va prefăce moartea noastră în „viață”? Din păcate, sunt și unii care nu cred că dincolo de moarte este viață și, pentru aceasta, abordează moartea ca pe cea mai mare tragedie care se poate întâmpla pe acest pământ, deși aceasta este un lucru pe cât de comun, pe atât de firesc și de sigur. Cu toții, vrem-nu vrem, ne apropiem de moarte cu fiecare clipă pe care o trăim și, iată, Evanghelia de astăzi ne arată că în Hristos moartea este Înviere, căci prin Învierea Sa, Hristos a prefăcut moartea în „viață”.

Mentalitatea aceasta, gândirea aceasta pământească pe care au avut-o cei din vremea Mântuitorului, văzând în Hristos „un învățător mort”, chiar dacă unul de excepție, ne pândește de multe ori și pe noi, cel puțin la nivelul subconștientului, atunci când privim moartea ca pe „marea catastrofă finală a existenței noastre”. Nici nu vrem să vorbim despre ea! Nici nu acceptăm să ni se spună că într-o zi vom muri, deși ziua aceea nu ar fi altceva decât ziua intrării noastre în Împărăția Mântuitorului Hristos Cel înviat!

Dragii mei!

Femeile mironosițe constată astăzi pentru noi toți că moartea care ne sperie atât de mult duce, de fapt, la înviere. Duce la viața în Hristos, cu o condiție însă: să-L slujim pe Domnul Hristos ca Dumnezeu adevărat, și El va ridica piatra de pe mormântul mentalității noastre pământești.

Ce învățăm din Evanghelia de astăzi?

Învățăm că trebuie să-L slujim pe Dumnezeu după putința și înțelegerea noastră, și El va avea grijă să prăvălească această piatră grea care ne ține legate mintea și gândirea mai mult de cele materiale, de cele trecătoare, și nu ne lasă să-L înțelegem pe Dumnezeu așa cum ni S-a revelat El. Citiți Sfintele Evanghelii și vedeți că Mântuitorul nu S-a arătat preocupat prea mult de cele din lumea aceasta, ci de cele de dincolo! Nu S-a arătat niciodată îngrijorat de faptul că - exemplu - romanii cotropiseră Țara Sfântă; nu L-a interesat cine era rege în vremea aceea peste Israel; nu L-a interesat politica! Întotdeauna mesajul învățăturilor Sale avea în vedere pregătirea pentru lumea și viața de dincolo de moarte, pentru Împărăția Cerurilor.

Mă gândesc de multe ori și sunt impresionat de faptul că Dumnezeu nu s-a „grăbit” deloc să descopere oamenilor de știință atâtea „secrete” ale lumii acesteia! Iată, omul a descoperit abia de curând, în ultimele secole, secretele și mijloacele de îmbunătățire a condițiilor de viață, și vreau să vă întreb: A devenit, odată cu exploatarea acestora, omul mai bun? A devenit cumva mai înțelept, folosind toate aceste cuceriri ale științei și tehnicii, sau a devenit doar mai inteligent și mai informat? Din păcate, a devenit doar mai inteligent, dar nu și mai înțelept, căci, evenimente cutremurătoare la care

asistăm în ultima vreme, și a căror cauză nu este decât omul (războaie cu arme ultraperformante de distrugere în masă, calamități „naturale” ca urmare a distrugerii ecosistemului etc.), explică de ce l-au fost „indiferente”, parcă, lui Dumnezeu, milenii întregi, atâtea „facilități”, fără de care acum nici nu concepem că am mai putea trăi - automobilul, electricitatea, telefonul, mijloacele moderne de comunicare în masă, „inteligența” cibernetică, internetul etc. Răul, nu sunt numai acestea, ci folosirea lor în mod distructiv, spre hrănirea orgoliului și ambițiilor unora și în detrimentul altora, pentru supremație militară, politică sau economică, împotriva omului, creând, adică, adevărați monștrii, care luptă împotriva binelui și frumosului. Poate ar trebui să ne întrebăm dacă nu cumva am fi fost mai „buni” și mai „înțelepți” fără ele...

Acum înțelegeți de ce Mântuitorul Iisus Hristos s-a arătat prea puțin preocupat de viața aceasta trecătoare? Prin învățătura Sa, El S-a arătat interesat mai ales de viața noastră de dincolo, prăvălind piatra de la ușa mormântului ce stătea în calea „învierii” noastre, dar pentru noi, care vom înțelege să-L slujim așa cum ne-a cerut-o El, făcându-ne datoria de buni credincioși, este gata să prăvălească și piatra de pe mormântul nostru, de pe viața noastră, ca să putem trăi în veci împreună cu El. Amin!

**† Sebastian Ilfoveanul,
Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor**

CUVÂNT LA DUMINICA A II-A DUPĂ RUSALII, A SFINȚILOR ROMÂNI

„Prin sfinții care sunt pe pământul Lui, min-
unat a făcut Domnul toată voia întru ei” (Ps. 15, 3).

Iubiți credincioși,

Împlinind îndemnul Sfântului Apostol Pavel care zice: „*Aduceți-vă aminte de mai marii voștri care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu: priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința*” (Evrei 13, 7), Sfânta noastră Biserică a statornicit ca toți sfinții bineplăcuți lui Dumnezeu, știuți și neștiuți odrăslți din pământul românesc, care au viețuit, au propovăduit și au suferit martiriul, dăruind neamului prisos de spiritualitate, de cultură națională și universală, să fie cinstiți în *Duminica a II-a după Rusalii*, numită a Sfinților Români, arătându-se prin aceasta lucrarea Duhului Sfânt în Biserica noastră strămoșească.

Sfinții pe care îi cinstim, ca pe „*prietenii*” lui Dumnezeu (Ioan 15, 14) și *cetățeni ai casei Lui* (Efeseni 2, 19), ca pe niște eroi ai credinței, ca pe luminători ai vieții creștine și ostenitori neobosiți în mărturisirea adevărului lui Hristos, au stropit adesea pământul cu sângele lor iar, așa cum spune scriitorul bisericesc Tertulian, *acest sânge a devenit sămânță pentru creștini*.

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu a făcut ca și poporul român cel binecredincios să fie binecuvântat de Dumnezeu cu vrednicia de a avea sfinți naționali, cum ar fi: Sfinții Mucenici Ioan Valahul și Oprea Miclăuș, Sfinții Cuvioși Gheorghe de la Cernica, Visarion, Sofronie, Sava Brancovici, Ilie Iorest, Daniil Sihastrul, Iosif de la Partoș, Sfinții Mucenici Constantin Brâncoveanul cu cei patru fii ai săi, Sfinții Ierarhi Calinic de la Cernica, Antim Ivireanul, Grigorie Dascălu, Sfântul Voievod Ștefan cel Mare dar și alți sfinți intrați în conștiința și evlavia românilor, care prin întreaga lor viață sau lucrare în sânul poporului dreptcredincios s-au nevoit pentru binele oamenilor, rugându-se neîncetate pentru mântuirea acestora.

Astfel, în această Duminică, Biserica noastră îi amintește și cu evlavie îi cinsteste pe *sfinții ierarhi, preoți și diaconi* care s-au săvârși mucenicește și au mărturisit și au apărat cu jertfelnicie credința străbună, neamul și țara

noastră, pe *Sfinții cuvioși și cuvioase* care ducând o viață plină de virtuți duhovnicești au hrănit pe binecredincioșii creștini, pe *sfinții martiri ai credinței* care prin pătimirile și sângele lor martiric au primit cununa sfințeniei, precum și pe toți *sfinții care s-au săvârșit luptând cu arma cuvântului pentru apărarea credinței, a Bisericii noastre Ortodoxe și a dreptcredincioșilor creștini*. Pentru Hristos și pentru învățătura Sa cea dumnezeiască ei au lăsat toate și au răbdat până la sfârșit, devenind izvoare de sfințenie care neîncetat se roagă înaintea Tronului ceresc pentru luminarea și mântuirea sufletelor noastre.

De aceea, noi credincioșii ne plecăm genunchii cu smerenie înaintea icoanelor lor, înălțând rugăciuni și imne de laudă și împreună cu ei preamărim pe Dumnezeu zicând: *“Bucurați-vă, toate cetele sfinților români împreună cu toți sfinții, podoaba de mare prteț a Bisericii lui Hristos”*. Prin viața lor neîntinată ei au sfințit pământul pe unde au trecut, fiind pentru noi izvoare de sfințenie și de binecuvântare, iar sfințele lor moaște, făcătoare de minuni, întăresc sufletele tuturor celor care se închină și cer ajutor.

Binecredincioși creștini,

Cel mai potrivit și de dorit mijloc de a-i cinsti pe sfinți este acela de a le imita viața. Urmându-le pilda avem menirea de a ne împodobi sufletele cu fapte bune și virtuți alese, lepădându-ne totodată de tot răul care ne înconjoară și întinează ființa noastră.

Străduindu-ne a ne asemăna lor în virtuțile creștinești cu care ei s-au împodobit, în credință, în nădejde și în dragoste, noi îi urmăm în credința lor în Hristos care este „Calea, Adevărul și Viața”, în nădejdea cea întru mântuire ce ne-o punem în Dumnezeu și în Fiul Său și în dragostea față de oameni și față de Dumnezeu al cărui izvor El este. Având întotdeauna în fața ochilor noștri faptele minunate ale lor, vom căuta a duce o viață duhovnicească plină de sfințenie, pentru a ne face vrednici de Împărăția Cerurilor.

Dacă ne vom asemăna lor împodobindu-ne sufletul cu virtuți alese, Bunul și Milostivul Dumnezeu ne va învrednici să petrecem duhovnicește în sfințenie, întrecându-ne unii pe alții în credința statornică, în dragostea față de Dumnezeu și de aproapele, și în săvârșirea faptelor cele bune.

Arătându-ne plini de evlavie față de ceata aleșilor lui Dumnezeu, sfinții neamului nostru, cinstindu-i și pomenindu-i prin slujbe alese și cântări înălțătoare, îi rugăm pe aceștia să mijlocească pentru noi la Părintele luminilor de la care vine tot darul cel desăvârșit și toată darea cea bună, precum și harul care ne sfințește și ne mântuiește pe noi. Amin.

† Varsanufie Prahoveanul,
Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor

PREDICĂ LA DUMINICA A VI-A DUPĂ RUSALII (Vindecarea slăbănogului din Capernaum)

Iubiți credincioși,

Mulți dintre creștinii noștri, atunci când vin la biserică și la preot, solicită felurite vindecări și rezolvări ale necazurilor, gândindu-se mai puțin (sau deloc!) la ceea ce este, de fapt, lucrul cel mai important: *iertarea păcatelor*. Spre a nu fi rău înțeleși, facem tot de la început și mențiuem că nu este greșit ca cineva să ceară vindecare pentru boli, sau împlinirea anumitor doleanțe firești. Suntem oameni și, ca atare, nu se poate face abstracție de problemele omenești, fie că este vorba de sănătate, de reușita în serviciu, de întemeierea unei căsnicii fericite etc. Greșit este când dorim doar vindecări și rezolvări ale diferitelor probleme, fără să cerem mai întâi iertarea de care avem nevoie din partea lui Dumnezeu, iertare urmată în mod firesc, desigur, de căință sinceră. De aceea, în cele ce urmează vom încerca să arătăm cât de importantă este grija pentru a primi iertare de păcate, căci numai după iertare și căință dobândim adevărata vindecare, deodată cu bunele împliniri în plan familial, profesional ș.a.

Ideea tratării acestui subiect ne-a oferit-o, iubiți frați, pericopa evanghelică din această Duminică, în care ni se relatează vindecarea slăbănogului din Capernaum (Matei 9, 1-8) și în care auzim, la un moment dat, aceste cuvinte ale Mântuitorului: "*Îndrăznește fiule! Iertate sunt păcatele tale!*" (v. 2). Așadar, înaintea vindecării propriu-zise, Mântuitorul l-a iertat, pentru că este lesne de presupus că boala aceluia slăbănog era cauzată de anumite păcate. De altfel, slăbănogul din Capernaum nu este singurul bolnav vindecat de către Mântuitorul, căruia i se iartă mai întâi păcatele, fapt care ne aduce aminte, încă o dată, de sensul adânc, universal, al episodului: Mântuitorul S-a întrupat pentru vindecarea întregului neam omenesc, vindecare înfăptuită prin iertarea păcatelor vestită de către Arhanghelul Gavriil chiar înainte de nașterea Lui: "*...El va mântui pe poporul Său de păcatele lor...*" (Matei 1, 21).

Iar pentru iertarea păcatelor, Mântuitorul a întemeiat Biserica, a rânduit Sfintele Taine și slujitori consacrați, cărora le-a zis: *"Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi... Luați Duh Sfânt!, cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate; și cărora le veți ține, ținute vor fi..."* (Ioan 20, 21-23).

Astfel, până în ziua de astăzi (și până la sfârșitul veacurilor) grija de căpetenie a slujitorilor și creștinilor adevărați, aceasta a fost și aceasta trebuie să rămână: iertarea și pocăința. De aceea, când un credincios îi solicită ajutorul unui preot, indiferent în ce problemă, primul pas care trebuie făcut este o pregătire pentru Taina Spovedaniei, urmată, desigur, de cea a Sfintei Împărtășanii. Credinciosul pășește, astfel, pe calea pocăinței, singura cale pe care poate spera în vindecări și împliniri de la Dumnezeu. Căci fără iertare și pocăință, vindecările și împlinirile nu sunt de la Dumnezeu! Trebuie să mărturisim răspicat acest fapt, pentru că, din nefericire, în zilele noastre suntem martorii multor "vindecări" și "rezolvări" care nu poartă pecete divină, ci diavolească... Avem, de altfel, exemple chiar în Sfânta Scriptură, potrivit cărora, cu putere de la diavol, anumiți oameni au săvârșit minuni prin care au dus la rătăcire pe mulți: vrăjitorii faraonului din Egipt (Ieș. cap. 7), Simon Magul (Fapte 8, 9-10), fiii lui Scheva - arhieru iudeu (Fapte 19, 13-15) etc. Elocventă este, în acest sens, și acuzația formulată de către farisei la adresa Mântuitorului: *"...Cu domnul demonilor scoate pe demoni..."* (Matei 9, 34; Marcu 3, 22 etc.), acuzație din care reiese că și pe vremea aceea unii făceau alungări de demoni, vindecări și alte minuni, cu puterea Satanei. Acuzația era falsă, bineînțeles, raportată la Mântuitorul: El, Dumnezeu fiind, nu avea nevoie de sprijin din afară pentru a face minuni. Dar cei care nu slujeau în numele lui Dumnezeu, ci al Satanei, aveau, desigur, concursul acestuia în facerea minunilor. De aceea, să se știe bine că cine apelează astăzi la "vindecători" și "rezolvatori" de ocazie, să ia aminte că ei pot face într-adevăr minuni, dar cu putere de la același Satana. Acești vindecători sunt stăpâniți în primul rând de un orgoliu satanic, pentru că încearcă să se substituie lui Dumnezeu, așa cum însuși Satan a încercat... Ei nu au duhul slujirii smerite, pentru că diavolul, stăpânul lor, nu poate fi smerit. El poate multe altele, chiar și munții să-i mute, dar nu poate fi smerit! Este ilustrativ în acest sens dialogul dintre Sf. Macarie și Satana, descris în *Pateric*: "Multă greutate am de la tine, Macarie, căci nu pot birui asupra ta. Căci, iată, ori ce faci, și eu fac. Tu postești, dar eu nicidecum nu mănânc. Priveghezi, dar eu nicidecum nu dorm. Numai una este cu care mă biruești". I-a zis lui Avva Macarie: "Care este?" Iar el a zis: "Smerenia ta, și pentru aceasta nu pot birui asupra-ți..."

Dreptmăritori creștini, cel neputincios a fi smerit nu poate da, de fapt, esențialul: iertarea, chiar dacă multe altele poate oferi. De aceea, chiar cu prilejul vindecării paralizicului, Mântuitorul atrage atenția, întrebând retoric: "Căci ce este mai lesne , a zice: Iertate sunt păcatele tale, sau: Scoală-te și umblă?" (v. 5). Cu alte cuvinte, vindecarea este lesne de făcut (*ar putea și diavoli!*), dar iertarea n-o poate da decât Dumnezeu, prin slujirea celor căroră tot El le-a dat putere. Să nu ne lăsăm, așadar, impresionați de cei care fac vindecări și chiar rezolvă (uneori suspect de rapid!) lucruri pe care prin slujbele Bisericii nu le obținem. Dumnezeu ne refuză uneori împlinirea anumitor cereri, spre îndreptarea și înțelepțirea noastră, dar nu ne refuză niciodată iertarea păcatelor, dacă ne pocăim. Pe când diavolul, pentru a ne fura sufletul, ne poate acorda anumite privilegii trecătoare în lumea aceasta, dar nimic în ceea ce privește mântuirea. Și atunci, întrebăm și noi, o dată cu Mântuitorul: "*Ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul îl va pierde?...*" (Matei 16, 26). Diavolii și slujitorii săi urmăresc tot timpul să ne dea satisfacție materială, spre a ne pierde, desigur. Mântuitorul și slujitorii consacrați caută să ne îplinească cele ce țin de elementul spiritual al vieții, care țintește, de fapt, mântuirea sufletului. Asupra acestor aspecte s-a scris mult și bine în literatura noastră creștină. Un exemplu aparte, în acest sens, îl constituie micul, dar excelentul tratat cu privire la vindecările și minunile fără Dumnezeu, scris de arhitectul Mihai Urzică (1902-1988), publicat de Editura "Anastasia", sub titlul *Minuni și false minuni* (1993), în care se prezintă câteva dintre cele mai cunoscute înșelătorii ale diavolului. Pentru subiectul nostru recomandăm în special capitoul "Despre diferite semne și vindecări presupuse suprafirești, dar de origine demonică", în care autorul descrie astfel de înșelătorii, cărora le opune însă atitudinile corecte ale slujirii adevărate.

Iubiți ascultători, mesajul evanghelic al pericopei, ca de altfel al întregii Sfinte Scripturi, acesta este: înainte de a ne preocupa de vindecarea trupului, deodată cu grija pentru împlinirea oricăror doleanțe materiale, trebuie să ne preocupăm de pocăință și de iertarea păcatelor. Căci numai iertarea și pocăința sunt izvorul adevăratelor vindecări și împliniri, într-un cuvânt, al adevăratei fericiri. De aceea, supunem spre meditație această întrebare: dacă cineva este sănătos tun și are tot ce-i trebuie din punct de vedere material, dar este împovărat de păcate (adică, neîmpăcat sufletește), poate fi fericit?

Drept încheiere, la întrebarea de început, "*vindecare sau iertare?*", răspundem: "**Iertare mai întâi, apoi vindecare și celelalte...**". Amin.

Pr. prof. dr. Vasile Gordon

CUVÂNT LA PRAZNICUL ADORMIRII MAICII DOMNULUI

La Adormirea Maicii Domnului aducerea aminte de viața ei și privirea la modul cum și-a încheiat-o (Evrei 13, 7) înseamnă prețuirea ei mai mult decât a tuturor sfinților, deoarece ea este o adevărată icoană a vieții în Hristos. Adormirea ei este doar momentul intrării în „mărirea” (Lc. 1, 48) ei de la Dumnezeu. Într-adevăr, nu putea veni Dumnezeu pe pământ, dacă nu era cineva atât de aproape de El. Întrucât în jurul ei creștea tot mai mult împotrivirea și amenințarea din partea celor ce L-au răstignit pe Fiul ei, Mântuitorul Hristos, Dumnezeu a chemat-o la Sine. Semnul acestei împotriviri era și încercarea acelui iudeu de a răsturna racla pe care ea se afla în drumul către Dumnezeu prin adormirea ei. În ochii prigonitorilor, vina ei era aceea, că Dumnezeu nu mai era Cel al Legii (Ioan 1, 17), ci era „Emanuil” (Isaia 7, 14). De la Sfinții Apostoli Biserica Mântuitorului știa că nu poate cineva cinsti pe Dumnezeu arătat în Mântuitorul nostru Iisus Hristos, dacă nu cinstește pe Maica Sa. Iar cine cinstește pe Maica Domnului cinstește pe Dumnezeu Însuși. Cinstirea ei își are valoarea veșnică din slava Mântuitorului prin Jertfa Sa: „Bobul de grâu de nu va muri, rămâne singur” (Ioan 12, 24). Prin Jertfa Sa, Mântuitorul a primit de la Tatăl un „Nume mai presus decât tot numele” (Filip. 2, 9). Dacă nu era Revelația prin Jertfă, nimeni nu ar mai fi știut cine au fost: Maica Domnului, Sfântul Ioan Botezătorul sau Sfinții Apostoli. „Dacă Hristos n-ar fi înviat, am fi mai de plâns decât toți oamenii?” (1 Cor. 15, 19), scria Sfântul Apostol Pavel, întrucât prin credință oamenii se aseamănă cu Dumnezeu prin lepădare de sine, îmbrăcând smerenia lui Hristos pe care lumea nu o poate avea fără credință (Ps. 115, 1-2).

Prin slava Mântuitorului după Înviere, Biserica a cunoscut întreaga lucrare a lui Dumnezeu, Care este „minunat întru Sfinții Săi” (Ps. 67, 36). Însăși Maica Domnului spunea că Dumnezeu „a căutat spre smerenia roabei Sale” (Lc. 1, 48), ca o cale a „vredniciei”, iar nu a vreunei „predestinații” sau vreunui „privilegiu” al ei. Tocmai acea smerenie era atât de adâncă, încât a deschis cerul, iar Dumnezeu Însuși, prin gura Arhanghelului, a numit-o

„plină ce har” și „binecuvântată între femei” (Lc. 1, 28). Într-adevăr, viața ei era atât de aproape de chipul Duhului Sfânt al lui Dumnezeu, chiar dacă nu-L cunoștea pe Dumnezeu ca „Tată”. Dimpotrivă, Sf. Ioan Botezătorul a văzut la rândul său pe Duhul Sfânt în chip de porumbel la Botezul Domnului, dar el nu-L trăia ca Sfânta Fecioară Maria. Misiunea lui era aceea de a chema la pocăință cu „duhul și puterea lui Ilie” (Lc. 1, 17) pentru pregătirea poporului în vederea împărtășirii Luminii lui Hristos (Mal. 3, 1). Lucrarea lui Dumnezeu prin Sfânta Fecioară Maria și Sfântul Ioan Botezătorul este descrisă de către Sfântul Apostol Pavel astfel: „Cu adevărat mare este taina creștinătății: Dumnezeu s-a arătat în trup; s-a îndreptat în Duhul...” (1 Tim. 3, 16). „Arătarea în trup” a avut loc, desigur, prin Sf. Fecioară Maria, care era din neamul lui David (Rom. 1, 3). Și pentru că s-a arătat în trup, tocmai de aceea „s-a îndreptat în Duhul”: „Prin Duhul sfințeniei s-a dovedit cu putere Fiul al lui Dumnezeu prin învierea Lui din morți” (Rom. 1, 4).

Sfânta Fecioară Maria trăia, într-adevăr, după chipul Duhului lui Dumnezeu așa cum i s-a spus din cer, având și binefacerile acestei trăiri ca daruri ale Duhului Sfânt. Dar Unsul Domnului și Cel prin care avea să se arate însuși chipul Duhului Sfânt, avea să fie Mântuitorul, Fiul Tatălui, ca și „Adam cel de al doilea” (1 Cor. 15, 45), în care se va și sfinți Numele lui Dumnezeu ca „Tată” (Ioan 14, 17). Despre Duhul Sfânt ca adâncul inimii lui Dumnezeu, Sf. Apostol Pavel avea să spună: „Ce și cum să ne rugăm noi nu știm, dar Duhul Însuși se roagă pentru noi cu suspinuri negrăite” (Rom. 8, 26). Atât la Adormirea, cât și la Nașterea Maicii Domnului, se citesc la Sfânta Liturghie acele cuvinte din Sfânta Scriptură, în care se arată chipul și slujirea Duhului Sfânt în Hristos: „La înfățișare fiind ca omul, s-a smerit ascultător făcându-se până la moarte pe Cruce” (Filip. 2, 8). Acest moment este considerat de Sfinții Părinți ca fiind Botezul Domnului, când s-a primit de către Iisus, prin Duhul Sfânt, numele de „Hristos” ca o Cincizecime personală.

Dacă înainte de Jertfa Sa Mântuitorul a putut spune: „Am arătat numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat din lume” (Ioan 17, 6), astfel după chemarea lor la „luarea crucii” în urmarea Sa prin „lepădare de sine” (Mc. 8, 34-38; 9, 1), El a arătat ucenicilor Săi tot mai mult inima lui Dumnezeu ca adânc al Duhului Sfânt (Ps. 35, 6): „Cel ce va vrea să fie între voi întâiul să fie slugă vouă tuturor ca și Fiul Omului...” (Mt. 20, 27,28); „Dacă Eu, învățătorul vostru, v-am spălat picioarele, datori sunteți și voi să vă spălați picioarele unii altora” (Ioan. 13, 14); „În ceasul acela s-au apropiat ucenicii de Iisus și I-au zis: Cine oare este mai mare în Împărăția cerurilor? Și chemând la Sine un prunc I-a pus în mijlocul lor și a zis: Adevărat zic vouă, de nu vă veți întoarce și veți fi precum pruncii nu veți intra în Împărăția

cerurilor! Deci, cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare în Împărăția cerurilor. Și cine va primi un prunc ca acesta în numele Meu pe Mine Mă primește” (Mt. 18, 1-5). Despre prunci Mântuitorul spusese: „Îngerii lor în ceruri văd pururea fața Tatălui Meu care este în ceruri” (Mt. 18, 10), deoarece chipul Său este în ei ca și în Hristos „slava Unuia-Născut din Tatăl plin de har și de adevăr” (Ioan 1, 14). Tocmai venirea Sa ca „Fiul Omului” avea ca scop „să caute și să mântuiască pe cel pierdut” (Mt. 18, 11), tocmai pentru împărțășirea chipului Tatălui din El ca și cel din prunci, ceea ce au mărturisit ucenicii: „Din plinătatea Lui toți am luat har peste har” (Ioan 1, 16).

Chiar dacă a subliniat că „Legea s-a dat prin Moise, dar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos” (Ioan 1, 17), Sfântul Evanghelist nu vrea să spună că Mântuitorul era mai presus de Lege, ci arăta doar că această Lege e scrisă în Hristos „nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii” (I Cor. 3, 3; cf. Ps. 39, 11). Dimpotrivă, profeții arătau că această „scriere în inimă”, ca desăvârșire a Legii, însemna o adâncire a acesteia: „Rămășița care va fi va prinde rădăcini în jos (față de Lege) și va aduce roade în sus” (Is. 37, 31). Deosebirea era, deci, între cei ce primiseră Cuvântul ca „piatră” (Mt. 7, 11) pentru că nu-L puteau avea în inimă și căroră, de aceea, Dumnezeu nu li se putea arăta ca „Tată” și între ascultarea filială prin Duhul Sfânt, trimis de Dumnezeu ca „Tată” în inima lui Hristos: „Și la înfățișare fiind ca omul, s-a smerit pe Sine ascultător făcându-se până la moarte pe cruce” (Filip. 2, 8).

Acest chip al lui Dumnezeu în Mântuitorul Hristos se putea citi pe chipul Maicii Domnului, iar pe chipul Mântuitorului chipul Maicii Sale, atât în ceea ce privește adâncul Duhului Sfânt, cât și purtarea crucii în lume. Trăind la Templu de la vârsta de trei ani. Sfânta Fecioară a cunoscut și pe mulți din cei ce erau „urâciunea pustiirii în locul cel prea înalt” (Mt. 24, 15). Este vorba despre lucrătorii ce luaseră „via Domnului” în stăpânire (Mt. 21, 31) și anume ca „dealuri” mai presus decât calea Domnului, față de cei temători de Dumnezeu, simbolizați prin „văi” sub calea Domnului (Lc. 3, 5). Iar când în casa Elisabetei a fost inspirată de Duhul Sfânt după Bunavestire, ea a spus: „A pogorât pe cei puternici de pe scaune și i-a înălțat pe cei smeriți; pe cei flămânzi i-a umplut de bunătați, iar pe cei bogați i-a scos afară deșerți” (Lc. 1, 52-53). Smerenia Sfintei Fecioare a fost, astfel, calea pregătită de Dumnezeu pentru asemănarea oamenilor cu El și mântuirea lor, atunci când „a sădit vie” (Mt. 21, 33-44) și a zis lui Avraam: „Se vor binecuvânta întru tine toate neamurile pământului” (Fac. 12, 13). Pregătirea venirii lui Dumnezeu în trup pentru „îndreptarea în Duhul” a fost scoasă în evidență

atunci când doi dintre ucenicii Mântuitorului au cerut să stea de-a dreapta și de-a stânga Sa în slava Sa: „*A rândui pe cineva să stea de-a dreapta și de-a stânga Mea nu-Mi este dat Mie, ci numai celor pentru care s-a pregătit de către Tatăl Meu*” (Mt. 20, 23). Mântuitorul Însuși primise de la Tatăl porunca: „*Șezi de-a dreapta Mea*” (Ps. 104, 1). Ca o recunoștință pentru lucrarea Tatălui de pregătire a venirii Sale, Mântuitorul a mărturisit în fața ucenicilor la Cina de Taină: „*Cu dor am dorit să mănânc acest Paști cu voi mai înainte de Patima Mea*” (Lc. 22, 15).

Ascultarea aducătoare de daruri și smerenia pentru plinătate este subliniată de către Mântuitorul în legătură cu Maica Sa, atunci când o femeie din mulțime, ascultând cuvintele Lui, a exclamat: „*Ferice de pântecele care Te-a purtat și de pieptul la care ai supt*” (Lc. 11, 27). Răspunsul Mântuitorului confirma această afirmație: „*Cu adevărat, ferice de cei ce ascultă Cuvântul lui Dumnezeu și Îl păzesc*” (Lc. 11, 28). Într-adevăr, nimeni înainte de Sfânta Fecioară nu mai fusese atât de ascultător de Cuvântul lui Dumnezeu. Ea rămâne o icoană a ascultării de Dumnezeu și „călăuză” a vieții în Hristos, nu doar ca „*mamă*”, prin care El a putut veni în trup, ci și ca „*Mireasă*” a Cuvântului, așa cum avea să fie și Biserica. Tocmai de aceea, după Botezul Său Mântuitorul o numea numai „*femeie*” (Ioan 2, 4), desigur, ca singura femeie ascultătoare de Dumnezeu, tot așa cum pe Sine Însuși nu se numea decât „*Fiul Omului*” (Mt. 20, 28), ca singurul om care ascultă de Dumnezeu. Modelul ascultării Sfintei Fecioare de Cuvântul lui Dumnezeu este descris în răspunsul dat Martei atunci când Maria asculta cuvântul Domnului în loc să o ajute ca soră a ei: „*Maria și-a ales partea bună, care nu se va lua de la ea*” (Lc. 10, 42). Această ascultare avea să vădească adevărul că „*nu numai cu pâine va trăi omul*” (Mt. 4, 4), deoarece este chemat „*să caute mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui*”, celelalte fiind doar „*adaos*” (Mt. 6, 33).

Dacă adormirea Maicii Domnului poate fi numită „fără de moarte”, astfel adevărata jertfă în moarte a fost părtășia ei la Pătimirile sfințitoare ale Fiului ei, când prin inima ei a trecut „*sabie*” (Lc. 2, 35), o jertfă desigur mai grea decât tăierea capului. Ceea ce la Avraam era doar o „*încercare*” (Fac. 22, 1) a credinței, atunci când i s-a cerut să-și sacrifice fiul (Fac. 22, 7-8), la Maica Domnului era o realitate. Dar înainte de a spune „*Mi-e sete*” (Ioan 19, 28), Mântuitorul a încredințat-o grijii filiale a Sfântului Ioan. Ea era, într-adevăr, a doua Evă care, însă, a simțit în inima ei cum se nimicește moartea înghițind pe Fiul ei, ca formă supremă a ascultării Acestuia de Dumnezeu (Filip. 2, 8). Jertfa Sa în moarte era numită de către El „*botez*” (Mt. 20, 22). Dar prin această Jertfă Mântuitorul a sfințit „*Calea*” (Ioan 14, 6) pe care moartea nu

o poate ține, întrucât a biruit „întunericul” din lume (Ioan 16, 33). Această „Cale” este atât de înrudită cu cea a Maicii Sale în smerenia ei din ascultare; este calea inimii milostive pentru care ea are „stăpânire nebiruită” și este „acoperământ” ca și „sânul lui Avraam”, și „liman lin al celor înviforați”. Numai rugăciunea unei astfel de inimi, descrisă filocalic de către Sfântul Isaac Sirul¹, îl poate face pe Dumnezeu ascultător de fiii Săi ca „Tată” (Mt. 7, 11). Numai inima milostivă poate păstra Duhul Sfânt și poate feri de orice formă de cruzime: „Nu fiți copii cu mintea! Fiți copii când e vorba de răutate, dar la minte fiți desăvârșiți!” (I Cor. 14, 20).

Fiecare om își dă seama la maturitate cât de multă nevoie este de minte pentru păstrarea inimii milostive în Hristos, ca dar al Duhului Sfânt, cale pentru care Maica Domnului este „călăuză”, deoarece are „pruncia” inimii milostive. Maica Domnului este icoană și pentru „fecioarele” (Mt. 25, 4) chemate să-și păstreze untelemn în candelile lor chiar dacă încercările viitoare, eshatologice, vor fi atât de mari încât: „Cel ce va vrea să-și scape sufletul îl va pierde” (Mt. 8, 35). În acest sens Mântuitorul arată că va mai fi deschisă o singură cale pentru scăpare: „Cel ce-și va pierde sufletul pentru Mine și pentru Evanghelie îl va scăpa” (Mc. 8, 35), deoarece el singur este „Izbăvitorul” (Mt. 1, 21). Viața Sa sub Cruce cu Lumina ei este numită „calea strămtă” (Lc. 13, 24). Întrebat dacă „sunt mulți cei ce se vor mântui?”, Mântuitorul a răspuns: „Intrați pe poarta strămtă căci mulți, zic vouă, vor căuta să intre și nu vor putea. După ce se va scula stăpânul casei și va încuia ușa, veți începe să stați afară și să bateți la ușă zicând: Doamne, deschide-ne! Dar El răspunzând, vă va zice: Nu știu de unde sunteți! Atunci voi veți începe să ziceți: Am mâncat înaintea Ta și am băut și în piețele noastre ai învățat! Și El vă va zice: Vă spun, nu știu de unde sunteți! Depărtați-vă de la Mine toți lucrătorii nedreptății! Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților, cândul veți vedea pe Avraam, pe Isaac și pe Iacov și pe toți proorocii în Împărăția lui Dumnezeu, iar pe voi aruncați afară. Și vor veni de la Răsărit și de la Apus, de la Miază-Noapte și de la Miază-Zi și vor șede la masă în Împărăția lui Dumnezeu” (Lc. 13, 23-29).

Semnul rătăcirii de la „poarta strămtă” va fi pierderea untelemnului ca dar de milă și pace a Duhului Sfânt, și anume prin creșterea cruzimii în lume. Din această cauză Sfântul Apostol Petru adresează celor credincioși chemarea: „Jubiților, vă îndemn ca pe niște străini ce sunteți și călători aici pe pământ, să vă feriți de poftele cele trupești care se războiesc împotriva sufletului” (I Petru 2, 11). Într-adevăr, în sufletul restaurat prin Hristos după chipul lui

1. Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, 81, în „Filocalia”, vol. 10, *Cuvinte despre sfintele nevoițe*, trad. Pr. Prof. D. Stăniloae, București, 1981, p. 393-394.

Dumnezeu și mădular al Bisericii prin Botez, după cum se spune în lucrarea „Păstorul lui Herma”, poftele trupești strică iubirea de Dumnezeu din toată inima și de aproapele ca de sine însuși. Ca urmare, omul rămâne în puterea „*poftii trupului, a ochilor și a trufiei vieții, care nu sunt de la Tatăl*” (I Ioan 2, 16), ca spinii care „*înăbușă sămânța*” Cuvântului (Mt. 13, 7), ducându-l la o stare mai rea decât înainte de îndreptare, întrucât dacă pe ogorul arat nu se seamănă sămânță bună, vor crește buruieni mai rele decât pe câmpul nearat, sălbatic. Împotriva acestei stări din cauza căreia crește atât de mult cruzimea în lume, Mântuitorul atrage atenția: „*Din cauza înmulțirii fărădelegilor dragostea multora se va răci. Dar cel ce va răbda până la sfârșit se va mântui*” (Mt. 24, 12-13).

În concluzia la parabola despre văduva stăruitoare și judecătorul nedrept, care în cele din urmă a făcut aceleia dreptate, Mântuitorul spune: „*Oare Dumnezeu nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung? Zic vouă că în curând le va face dreptate! Dar când va veni Fiul Omului va mai găsi El oare credință pe pământ?*” (Lc. 18, 2-8). Învățătura din această parabolă este, deci, chemarea la rugăciune neîntreruptă ca expresie a nădejdiei (Lc. 18, 1). Dar înțelepciunea fecioarelor pentru păstrarea untdelemnului în candelă în vederea nunții este în primul rând urmarea icoanelor vieții în Hristos, între care cea mai de seamă este Maica Domnului. Ca cea care în adormire este „fără de moarte” (Ioan 11, 25; Mc. 12, 26-27; Ioan 5, 24) și în rugăciuni „neadormită”, Biserica i-a închinat Maicii Domnului, încă din vremea Sfinților Apostoli, rugăciuni de ajutor prin mijlocire, ca uneia care cunoaște încercările celor de pe pământ, așa cum s-a arătat mijlocitoare pentru cei strămtorați la nunta din Cana Galileii. Tot astfel ea poate mijloci înmulțirea untdelemnului pentru candelăle fecioarelor înțelepte care aleargă la ajutorul ei. Între aceste rugăciuni, atât de frecvente în cultul ortodox, pot fi menționate următoarele: „Sub milostivirea ta scăpăm, Născătoare de Dumnezeu, Fecioară...”; „Ușa milostivirii deschide-o nouă, Născătoare de Dumnezeu...”; „În calea mântuirii îndreptează-ne...!”. În același sens s-au rugat în momentele lor de inspirație evlavioasă mulți scriitori însemnați, printre care și poetul Mihai Eminescu, al cărui imn „Rugămu-ne-ndurărilor!” se află la loc de cinste.

Lucrarea lui Dumnezeu Tatăl prin Sfânta Fecioară Maria pentru venirea, arătarea și împărtășirea lui Hristos în Biserică, s-a dovedit, însă, hotărâtoare și pentru păstrarea lui Hristos ca Dumnezeu-Emanuil în fața încercărilor din istoria Bisericii de a-L pierde ca „Mire”. Cea dintâi împotrivire față de arătarea lui Dumnezeu în Hristos prin ea și semănat și sfințit în Biserică prin Jertfa Sa, a fost cea a sinagogii, reprezentată prin acel iudeu care la

Adormirea ei voia să răstoarne racla în care era așezată. Prin ea, într-adevăr, s-a arătat Dumnezeu, nu doar cu „Atotputernicia” Sa, ca sub Lege, când Duhul Său era „necruțător”, din care cauză cei de sub Lege puteau crede că mântuirea este numai frica de Dumnezeu ca izvor de viață prin care oamenii pot scăpa de cursele morții (Proverbe 14, 27), ci mai ales ca „Atotțiitorul”, „Emanuil”, Dumnezeu „arătat în trup, îndreptat în Duhul” (1 Tim. 3, 16), prigonit și răstignit. Pentru Biserică a urmat apoi acel „*greu al zilei*” (Mt. 20, 18), simbolizând persecuțiile din partea păgânilor, precum și „*arșița*” (Mt. 20, 18), simbolizând perioada de libertate și ponderea masivă a înțelepciunii omenești față de Revelație prin erezii. Biserica a apărat sfințirea Numelui lui Dumnezeu prin Jertfa lui Hristos, așa cum simbolic „*Avraam alunga păsările răpitoare de la jertfa sa*” (Fac. 15, 11). „*Păsările cerului*” sunt arătate în parabole ca cele ce mănâncă „*sămânța căzută lângă drum*” (Mt. 13, 4). Tocmai ele semnifică gândurile înțelepciunii omenești care nu se smeresc sub Cruce. Biserica a înălțat Sfânta Cruce ca să arate Jertfa sfințitoare a Numelui lui Dumnezeu și a mărturisit credința adevărată în adunări universale. Dar înțelepciunea omenească dorea să răpească Pruncul din brațele Maicii Sale, ale Sfintei Fecioare, sfințit în sânul Bisericii ca „*Dumnezeu cu noi*”, Atotțiitorul. În evoluția dialectică a schemelor hristologice puse în circulație de eretici, începând cu Arie, Pruncul era redus la scheme filosofice, situație descrisă intuitiv de către Mântuitorul: „*Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna și vulturii*” (Lc. 17, 34).

Prin sărbătoarea Izvorului Tămăduirii Biserica dreptmăritoare a arătat rolul hotărâtor al Maicii Domnului pentru venirea lui Dumnezeu în lume prin „*naștere*”, eveniment care nu poate fi redus la nici o „*schemă*”. Este știut că filosofia antică Îl cugeta doar ca Atotputernic, nesfințit prin Jertfă și nerevelat după Numele Său, concepție de care s-au lăsat influențați și unii din Biserică, în frunte cu Nestorie. De aceea, Biserica o cinstește în mod deosebit pentru rolul ei călăuzitor în credința adevărată, atunci când i se adresează în slujba Acatistului: „*Bucură-te, ceea ce împrăști învățăturile ereticilor!*”. Îndeosebi Sfântul Chiril al Alexandriei s-a străduit atât de mult să arate rolul esențial al Maicii Domnului pentru înțelegerea lui Hristos ca „*Dumnezeu cu noi*”. În doctrina sa Dumnezeu nu poate fi cunoscut decât așa cum „*s-a arătat în trup*”, ca „*îndreptat în Duhul*”, fapt pentru care ea trebuie numită Născătoare de Dumnezeu, a lui Dumnezeu înnoit în firile Sale ca „*Dumnezeu*” și „*om*”, cum spunea Sf. Grigorie de Nazianz². De aceea, Sfântul Chiril îi adresează multe imne de laudă, cum este și acesta: „*Bucură-te,*

2. Sf. Grigorie de Nazianz, Cuvânt la Sfânta Lumină, 13, PG 36, col. 348.

Marie, Născătoare de Dumnezeu, comoară neprețuită a întregii lumi, lumină neînserată, cunună a fecioriei, sceptru al dreptei credințe, templu nestricăcios, vas al celor necuprinse, Maică și Fecioară”³

Sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului de la jumătatea lunii august se înscrie alături de sărbătoarea Tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul de la sfârșitul acestei luni și încheierea anului bisericesc, în acea lucrare a lui Dumnezeu pentru venirea, semănarea, sfințirea și păstrarea cu tărie a credinței în Hristos, ca „*temelie*” (1 Cor. 3, 11) a Bisericii. Este o vrednicie nedisimulată a Sfintei Fecioare Maria și a Sfântului Ioan Botezătorul pe calea „*cunoașterii*” (Ioan 17, 3) lui Dumnezeu în Hristos. Zguduirea Bisericii prin erezii făcea, într-adevăr, să fie luat Hristos ca „*Mire*”, așa cum S-a sfințit și să rămână, fie numai „*Dumnezeu*” înfricoșător ca sub Lege, fie numai Hristos ca „*om*”, care nu poate sfinți pentru mântuire. De aceea este valoroasă icoana mijlocirii acestor cei mai mari Sfinți, numită „*Rugătoarea*” (Deisis), căci prin ei Biserica a putut rămâne în credința adevărată, apostolică, în care cunoașterea lui Dumnezeu înseamnă și mântuirea prin plinătate, adică „*viața veșnică*” (Ioan 17, 3).

Diac. prof. dr. Ioan Caraza

3. Sf. Chiril al Alexandriei, *Omilii*, 4, PG 77, col. 992 B, 996 C; vezi și Pr.Conf. Dr. Al. Moisiu, *Din învățătura mariologică a Sfântului Chiril al Alexandriei*, în „Mitropolia Ardealului”, 1961, Nr. 4-6, p. 300-308; și Paul Imhof – Bernd Lorenz, *Maria Theotokos bei Cyrill von Alexandrien. Zur Theotokos-Tradition und ihrer Relevanz*, München, 1981, 84 p.

DESPRE COMPORTAREA LA SFINTELE SLUJBE

- Cateheză -

***În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.
Iubiți credincioși,***

Toate formele sau actele liturgice menite să-l pună pe om în legătură cu Dumnezeu și care exprimă, pe de o parte, cinstirea sau respectul față de Dumnezeu, iar pe de altă parte mijlocește sfințirea omului și împărtășirea harului dumnezeiesc, sunt cunoscute sub denumirea de *cult divin*.

Pentru a-și împlini scopul său, cultul divin public (adică cel oficial al Bisericii) este guvernat de anumite reguli și norme, care sunt generale și obligatorii pentru toți credincioșii, clerici și mireni.

Acolo unde aceste norme nu se respectă, se produce dezordine și chiar se poate lesne aluneca spre manifestări superstițioase, idolatre, sau, mai grav,erezii.

Pentru a evita aceste stări dăunătoare și nedorite este necesară o catehizare a credincioșilor asupra regulilor și modului în care trebuie să-și manifeste credința față de Dumnezeu în cadrul cultului divin public.

Astăzi cu ajutorul lui Dumnezeu vom vorbi despre comportarea credincioșilor la sfintele slujbe.

Se cuvine dintru început, însă, a ruga dragostea dumneavoastră să primească aceste câteva gânduri pe care vom încerca să vi le punem la inimă, ca venind din partea dumnezeieștilor părinți, cei iubitori de bună orânduială în sfintele biserici.

Cu toții, așadar, trebuie să luăm aminte la acele îndemnuri, slujitori ai Altarului și credincioși, călugări și mireni, pentru că toți vom da seama la dreapta judecată despre felul în care ne-am prezentat înaintea lui Dumnezeu.

Știind bine că biserica nu este o încăpere oarecare ci casa lui Dumnezeu, unde se sălășluiește în chip real sub forma nesângeroasă a Sfintei Euharistii Însuși Mântuitorul Hristos, trebuie să ne pregătim încă de la casele noastre pentru momentul în care vom păși în acest lăcaș sacru.

Poporul român a păstrat de veacuri obiceiul sfânt de a înceta lucrul în gospodărie atunci când clopotele satului anunțau vecernia de sâmbătă seara, se primeneau cu toții, aprindeau candela de la icoană și porneau apoi sfios către sfânta biserică pentru a simți „lumina lină a sfintei slave”.

Portul tradițional românesc înveșmânta bisericuțele, care se transformau parcă în comunități de îngeri neprihăniți.

Despre aceasta părintele prof. Dumitru Stăniloae spunea cu mare drag: “Un popor îmbrăcat în alb este un popor curat”.

Nici noi nu trebuie să neglijăm ținuta vestimentară, care se cuvine să fie modestă și curată.

Femeile să poarte capul acoperit și să nu-și schimonosească frumusețea lăsată de Dumnezeu, cu diferite podoabe nefolositoare ce adeseori reclamă o nemulțumire față de Creator.

Cel mai frumos model pe care trebuie să-l ia și să-l urmeze, este cel al Maicii Domnului: smerită, evlavioasă și cu inima curată.

Podoabele cele mai frumoase pe care trebuie să le agonisească partea feminină, sunt virtuțile, așa cum ne învață Sfântul Ioan Gură de Aur: “Acestea vă vor împodobi și vă vor face plăcute Mirelui Ceresc”.

Cele care nu procedează astfel și vin nepotrivit îmbrăcate în sfintele locașuri, își agonisesc multă osândă pentru sminteala pe care o fac, necinstind și casa lui Dumnezeu.

Mare tulburare produc și cei care vin la o oră nepotrivită la biserică, deranjând astfel cursul slujbelor sfinte prin dorința lor de a se închina la icoane sau de a-și aduce ofrandele la altar.

Este bine ca închinarea și aducerea ofrandelor să se facă înainte de începerea slujbelor (mai ales a Sfintei Liturghii), iar atunci când întârziem din motive întemeiate, trebuie să ocupăm un loc în liniște, fără a tulbura liniștea slujbei.

Participarea noastră activă la slujbe presupune o concentrare a puterilor sufletești și deci liniștirea celorlalte simțuri ale trupului.

Păcătuiesc și cei care participă doar cu trupul la slujbe, iar mintea și gândurile sunt îndreptate spre alte griji. Despre aceștia Mântuitorul Hristos spunea: “Poporul acesta numai cu buzele Mă cinstește, iar inima lui este departe de Mine” (Matei 15, 8).

Pentru a vă putea da seama cât de mare este păcatul vorbirii în biserică la sfintele slujbe, vă amintim că Sfinții Părinți îl echivalează cu necredința în Dumnezeu, canonisindu-l cu afurisenia. De ce? Pentru că aceia care vin în casa lui Dumnezeu spre a-i cleveti pe ceilalți, sau pentru a discuta diferite probleme familiale, sociale etc., se aseamănă cu cei pe care Mântuitorul i-a scos cu biciul afară din templu zicându-le: “Casa Mea casă de rugăciune se va chema, iar voi o faceți peșteră de tâlhari...” (Matei 21,13).

Sub același canon cad toți cei care produc alte feluri de neorânduieli și strică pacea Bisericii, căci ne spune Sfântul Apostol Pavel: “Dumnezeul nostru nu e dumnezeul neorânduielilor ci al păcii ...” (I Cor. 14,33).

Duhul care trebuie să guverneze în biserică trebuie să fie unul al păcii, al buneii cuviințe, al smereniei, al simplității și al dragostei.

Atunci când intrăm în biserică să lăsăm deoparte orice răutate, orice grijă și să ne înfățișăm cu inima înfrântă, asemenea vameșului din pilda Mântuitorului, care cerea mila lui Dumnezeu și nu-i judeca pe ceilalți, știindu-și propriile-i păcatele .

În Patericul egiptean există o istorioară despre cuviosul Pavel cel simplu, care avea darul înainte-vederii și care îi vedea pe unii frați la slujbe înconjurați de diavoli ce îi îndemnau pe unii să vorbească, pe alții să doarmă, pe alții să facă diferite neorânduiele și foarte bucuroși se arătau necurații atunci când erau ascultați.

Să vedem, așadar, cum trebuie să ne pregătim noi pentru a participa cu folos la sfintele slujbe ?

Este necesară o anumită ținută vestimentară? Ne este îngăduit să dialogăm cu ceilalți credincioși, sau să ne preocupăm cu alte griji în timpul slujbelor?

Nu, și cu siguranță cei care nu respectă aceste rânduieli bisericești, se întorc la casele lor de la sfintele lăcașuri cu suflete nemângâiate de Harul lui Dumnezeu, sau mai rău, se fac pricină de sminteală pentru frații lor.

Dacă atunci când trebuie să ne prezentăm în fața vreunui dregător pământesc, ne pregătim cu atenție ținuta vestimentară și ne comportăm cu mare grijă față de acesta, pentru a obține cele propuse, cu atât mai mult se cuvine să fim cu luare aminte atunci când venim în fața Împăratului împăraților și Domnului inimilor noastre .

Rugăciunea care se rostește la intrarea în sfânta biserică ne îndeamnă spre o comportare în frică de Dumnezeu : “Intra-voi în casa Ta , închina-mă-voi în biserica Ta cea sfântă, întru frica Ta Doamne, povățuiește-mă întru dreptatea Ta, pentru vrăjmașii mei, îndreptează înaintea Ta calea mea.”

Se cuvine, dar, să fim cu luare aminte la modul în care aducem rugăciunile noastre în fața lui Dumnezeu, pentru ca să nu ne asemănăm lui Cain, a cărui jertfă nu a fost primită de Dumnezeu, ci s-a risipit în văzduh, agonisindu-și osândă.

Noi să ne învrednicim întotdeauna a striga precum psalmistul: “Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta...” (Ps. 140, 2). Așa să ne ajute Bunul Dumnezeu!

Protos. Teofil Anăstăsoaic

III. ARTICOLE ȘI STUDII

EVENIMENTUL ÎNĂLȚĂRII SFINTEI CRUCI ȘI SEMNIFICAȚIA LUI ÎN TEOLOGIA PATRISTICĂ

Împărăția lui Dumnezeu este descrisă în parabolele Mântuitorului ca pământul care rodește din sine sămânța semănată în el, fie că semănătorul e treaz, fie că doarme (Mc. 4, 26-28); apoi, ca grăunțele de muștar, cea mai mică dintre toate semințele, din care răsare, însă, copacul cel mai mare (Mt. 13, 31). La profeți „*Împărăția*” era simbolizată prin apele dătătoare de viață izvorând de sub pragul Templului (Iez. 47, 1-12); apoi, ca piatra mică de după un munte care atinge o statuie cu capul de aur la picioarele ei de lut, încât capul de aur se prăbușește (Daniel 2, 31-35), ceea ce Mântuitorul înțelegea prin cuvintele Sale în legătură cu neamurile, care auzind glasul Lui: „*va fi o turmă și un păstor*” (Ioan 10, 16), întrucât, înaintea celor din întâiul staul, neamurile vor fi beneficiarele lucrării Sale prin sfinții Săi ucenici, îndreptați și desăvârșiți întru El (Rom. 8, 29): „*Slava pe care Mi-ai dat-o le-am dat-o lor ca toți să fie una, precum și Noi Una suntem*” (Ioan 17, 22). Dar la temelia acestei „unități” nu este altceva decât părțasia la „*slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl plin de har și de adevăr*” (Ioan 1, 14), din plinătatea Căruia ei au luat „*har peste har*” (Ioan 1, 16). Desigur că această „părțasie” a depins de puterea lor de a percepe „*slava Lui*”, adică puterea de „a vedea cu ochii și a auzi cu urechile” (Mt. 13,16), venind astfel în întâmpinarea bunăvoinței Sale de a se împărțasii pe Sine în ei pentru asemănarea lor cu El (Rom. 8, 29). În parabola cu lucrătorii tocmiți în vie sunt simbolizate și etapele venirii Împărăției lui Dumnezeu, și anume „*greul zilei și arșița*” (Mt.20, 12). În aceste simboluri este vorba, desigur, de perioada persecuțiilor atât de sângeroase ca acel „*greu al zilei*”, când semnele Împărăției pot fi văzute ca ajungând până la umerii împăraților romani, și anume în

sânul armatelor imperiale, așa cum au fost martiriile din anul 303 ale Sfinților Gheorghe și Dimitrie sub împăratul Dioclețian.

1. Evenimentele precedente Înălțării Sfintei Cruci

Urmașul lui Dioclețian la conducerea întregului imperiu a fost Constantin cel Mare, prin care „*capul de aur al statuii cu picioare de lut*” (Dan. 2,31-35), simbol al imperiului, se pleacă sub „Evanghelie” încălzit de Lumina lui Hristos. Paradoxal, însă, acel „*cap de aur*”, simbol al înțelepciunii omenești după păcatul strămoșesc, este slujit de oameni rătăciți din sânul Bisericii. Astfel, perioada de „*arșiță*” a Împărăției lui Dumnezeu era inaugurată tocmai în vremea de libertate acordată Bisericii de către Constantin cel Mare și se caracteriza prin stricarea sfințirii voii lui Dumnezeu în inimi, unde s-a scris prin Jertfa Mântuitorului. Cu alte cuvinte, sămânța Împărăției lui Dumnezeu era „măcinată” în laboratorul minții omenești, urmarea fiind uscăciunea și pierderea puterii de germinare. Această situație este simbolizată în Sfânta Scriptură prin vedenia „*câmpului de oase uscate*” (Iez. 37, 1-11) pentru situația poporului ales în Vechiul Testament la „*plinirea vremii*” (Gal. 4, 4), despre care în Biserică s-a spus: „Bisericii celei neroditoare de mai înainte (sub Lege), acum a înflorit lemnul Crucii spre putere și spre întărire”.

Filosofia Logosului grecesc, care la Clement Alexandrinul era doar complementară teologiei, dar care la Origen era pusă pe același plan cu aceasta, ajungea să fie în fruntea teologiei în sistemul eretic arian. Tulburarea creată de această doctrină a zguduit atât de mult Biserica, încât era cu neputință evitarea dezbinării, chiar în urma hotărârilor sinodale la nivel ecumenic de mărturisire a credinței adevărate. Afirmând că Mântuitorul Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu nu este de o ființă cu Tatăl, Arie defăima sfințirea Numelui lui Dumnezeu ca „*Tată*” prin Jertfa Mântuitorului și așeza în locul Dumnezeului celui adevărat o noțiune din filosofia străină și opusă Revelației. Erezia lui Arie se asemena cu închinarea poporului ales la „*vișelul de aur*” (Ieș. 32, 4), tocmai atunci când Moise primea de la Dumnezeu Tablele Legii pe Muntele sfânt.

Împăratul Constantin cel Mare nu a scris „*Psalmi*” ca împăratul David, dar era un om credincios, atât în calitate de creștin, cât și în aceea de împărat. Astfel, în cartea sa, „*Viața Împăratului Constantin*”, Eusebiu de Cezareea citează o rugăciune de mulțumire adusă lui Dumnezeu de către Împărat: „*Lucrurile Tale sunt dovezi vădite că Tu ne-ai zidit nevinovați și credincioși prin puterea Ta. Cursul soarelui și al lunii este rânduit și este o minunată exactitate în mișcarea stelelor, iar anotimpurile au o revoluțiune egală și per-*

petuă. Masa pământului este sprijinită pe Cuvântul Tău, ca pe o temelie nestrămutată... Dacă universul n-ar fi fost dispus astfel prin ordinul providenței Tale, de mult timp însușirile contrarii și lupta reciprocă a părților care îl compun, ar fi fost cauza ruinei sale”¹.

Dar odată cu libertatea, au izbucnit în Biserică grave dispute interne în ceea ce privește credința adevărată, din cauza lui Arie, preotul din Alexandria Egiptului. Eusebiu citează scrisoarea Împăratului către episcopul acestuia, Alexandru, prin care Constantin îndeamnă la împăcare spunând: „Deschideți-mi prin împăcarea voastră, ceea ce mi-ați închis prin gâlceville voastre”². Eusebiu observă, însă, că „problema era prea gravă pentru a fi soluționată printr-o scrisoare”³. Constantin cel Mare a fost cel dintâi dintre împărați care, dându-și seama de gravitatea problemelor ridicate, a convocat o adunare de episcopi asemenea aceleia a Apostolilor. „Această adunare este ca o cunună oferită Mântuitorului drept recunoștință pentru victoriile câștigate cu ajutorul său”, scria Eusebiu⁴.

Intrarea împăratului în sala sinodală este descrisă astfel: pe lângă strălucirea exterioară, „în interior se arăta foarte lămurit prin modestia cu care ținea ochii plecați, prin onesta pudoare ce se remarcă pe fața sa, prin mișcarea mersului său, prin avantajul staturii sale, prin buna sa mină, prin constituția sa robustă și tare, cum că sufletul său avea virtuți a căror excelență nu poate fi îndestul relevată prin toate laudele ce i s-ar putea face”⁵. În discursul de deschidere impresionează afirmația: „Contestațiile ce s-au ridicat în Biserică mi s-au părut mai primejdioase decât războaiele iscate în stat și m-au mișcat mai profund decât orice altă problemă temporală”⁶. Era, într-adevăr, o situație mai gravă decât cea din timpul persecuțiilor, fiind vorba de o zguduire, de data aceasta din sânul Bisericii, în sensul avertizării Mântuitorului: „*Ja seama ca Lumina care este în tine să nu ajungă întuneric! Dacă Lumina care este în tine ajunge întuneric, cu cât mai mare va fi întunericul?*” (Mt. 6, 23).

Dacă Sinodul I Ecumenic a statornicit mărturisirea credinței adevărate fără a se putea remedia, însă, disputele din sânul Bisericii, astfel, acest lucru se întâmpla din cauza sfidării de către arieni a Jertfei de sfințire a Numelui lui Dumnezeu prin Hristos. Dar, ca orice împărat roman, Constantin cel Mare

1. Eusebiu de Cezareea, *Viața Împăratului Constantin*, II, 58, trad. de Iosif Gheorghian, Buc. 1896, p.384 .

2. *Ibidem* II, 72, p. 391.

3. *Ibidem* II, 73, p. 392.

4. *Ibidem* III, 7, p. 397.

5. *Ibidem* III, 10, p. 399.

6. *Ibidem* III, 12, p. 400.

era interesat nu numai de unitatea Bisericii, ci prin ea și de unitatea imperiului, după cum spunea el însuși: „Unitatea credinței prin aducerea la Hristos în tot imperiul ar duce la schimbări și în guvernarea acestuia”⁷. Scriitorii bisericești, ca Teodoret de Cyr, au criticat, însă, blândețea și filantropia acestui împărat față de cei care nu mărturiseau credința adevărată, deoarece blândețea acestuia pe de o parte, și viclenia arienilor pe de altă parte, duceau la prigonirea niceenilor⁸. Cu toate că atitudinea împăratului era criticabilă, Eusebiu trece aceste aspecte sub tăcere în istorisirea vieții lui Constantin aceste aspecte⁹. Aceeași atitudine a avut-o Constantin și față de donatiștii din Africa de Nord.

Dar nu împăratul era inconstant în credință. În realitate aici era vorba de o politică religioasă. Pe aceeași cale aveau să meargă și împărații următori, deoarece în politica lor religioasă ei trebuiau să țină seama de existența Bisericii, chiar în situația dezbinărilor din sânul ei¹⁰. Desigur, trecerea de la o perioadă atât de sângeroasă, ca cea a persecuțiilor, la libertate și pace prin Împăratul Constantin nu putea avea loc fără asperități. Dar, meritul său pentru Biserică este acela de a fi pus în valoare Jertfa Mântuitorului Hristos prin evenimentul **Înălțării Sfintei Cruci** la 14 septembrie 326, eveniment considerat mai important decât aniversarea a 20 de ani de domnie. Demersuri în acest sens au fost făcute prin Patriarhul Macarie al Ierusalimului. Descoperirea Sfintei Cruci a răstignirii Mântuitorului a avut loc prin strădaniile mamei sale creștine, Sfânta Elena.

Astfel, prin sărbătoarea **Înălțării Sfintei Cruci**, Biserica atrăgea atenția tocmai în vreme de libertate asupra sensului unic al Jertfei Mântuitorului pentru sfințirea Numelui lui Dumnezeu și viața Bisericii în Hristos. Dacă în Vechiul Testament nimeni nu putea vedea Fața lui Dumnezeu fără să moară,

7. *Ibidem*, II, 65, p. 387. vezi și J. Meyendorff, *Imperial unity an Christian Divisions*, New York, 1989.

8. Teodoret de Cyr, *Istoria bisericească*, I, 7.7. 17.

9. Jakob Spiegel, *Eine Kritik an Kaiser Konstantin in der vita Constantine des Euseb*, în „Wegzeichen”, Festgabe an H. Biedermann, hrsg. E. Suttner und C. Patock, Würzburg 1971, p. 83.

10. J. Meyendorff, *Imperial unity an Christian Divisions*, New York, 1989, în „Revista Teologică”, 1991, nr. 6, p. 115-116. Astfel, în primul mileniu, în Bizanț, aveau să fie mai lungi perioadele de dominare ale ereziei (arianismul, macedonianismul, nestorianismul, monofizitismul, monotelismul și iconoclasmul), decât cele ale „ortodoxiei”. Unul dintre acești împărați avea să încerce chiar să restaureze unitatea imperiului prin revenirea la păgânism. Încercarea lui Iulian Apostatul în acest sens a produs un adevărat traumatism în Biserică, atât în Răsărit, cât și în Apus. Autori patristici ca Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Ioan Hrisostom și Sf. Chiril al Alexandriei, în Răsărit, sau Sf. Ambrozie și Prudențiu în Apus, au simțit nevoia profundă de a combate încercarea de restaurare a păgânismului persecutor. Dar persecutarea ortodoxiei în perioada monofizismului, între 451 și 518, odată cu susținerea de către împărați a direcției eretice de dragul unității imperiului, avea să ducă treptat la slăbirea puterii imperiale, culminând cu separarea Apusului de Răsărit sub Carol cel Mare.

astfel, în Hristos înviat nimeni nu poate vedea Fața lui Dumnezeu fără să „învieze” duhovnicește, să devină viu cu duhul: „*Aceasta este viața veșnică, să Te cunoască pe Tine singurul adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis*” (Ioan 17, 3; cf. 5, 24). Posibilitatea vederii Feței lui Dumnezeu este puterea Mântuitorului peste tot trupul, ca să dea viață veșnică celor care I-au fost dați de Tatăl (Ioan 17, 2). Momentul arățărilor către ucenici după Înviere a fost profețit astfel: „*Vine vremea când nu vă voi mai vorbi în pilde, ci pe față vă voi vesti despre Tatăl*” (Ioan 16, 25). Într-adevăr, la arățărilor Sale Mântuitorul a spus doar: „*Pace vouă!*” (Ioan 20, 19), în timp ce ucenicii, de bucurie, nu mai puteau întreba nimic (Ioan 16, 23).

Ca urmare, cei ce nesocotesc Jertfa prin Cruce și arățărilor Mântuitorului Înviat ignoră propria lor „înviere” (Ioan 5, 25) în Hristos cu duhul, nesocotind și puterea de a se face fii ai lui Dumnezeu, deoarece prin învârtoșarea inimii, ei nu mai au puterea invocării Duhului Sfânt (Ioan 1, 12-13). Sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci este un fel de reluare a „Săptămânii Patimilor” fără evenimentul Învierii și arățărilor Domnului, tocmai pentru a se sublinia importanța hotărâtoare a acestor evenimente pentru mântuire, mai ales în vreme de libertate, când ispita de a pierde sensul lor este cu mult mai mare decât în vreme de încercări și suferințe din partea lumii. Acest lucru l-au înțeles atât de bine și voievozii români sub călăuzirea ierarhilor Bisericii, când au închinat Catedrala patriarhală Sfinților Împărați Constantin și Elena, a căror cinstire se datorează în primul rând evenimentului Înălțării Sfintei Cruci, chiar dacă ei nu au fost în mod special „canonizați” de către Biserică.

2. Raportul dintre Sfânta Cruce și Lumina lui Hristos în teologia patristică din secolele IV și V

Condiția fundamentală pentru primirea darului Duhului Sfânt este Jertfa Mântuitorului (Ioan 7, 38-39). De aceea, în teologia patristică, după Înălțarea Domnului, este comemorată în **Duminica a VII-a după Paști** mărturisirea Simbolului de credință consfințit de Sinodul I de la Niceea, în urma deformării credinței adevărate prin erezia lui Arie. Mântuitorul s-a înălțat la cer pentru „ieșirea” ucenicilor Săi la „pășunea” darurilor Duhului Sfânt (Ioan 10, 9). Așa cum la înălțarea pe Cruce Mântuitorul i-a atras prin lacrimile lor (Ioan 16, 20), tot astfel la Înălțare i-a atras prin bucuria rugăciunii (Lc. 24, 53), ca putere de a se face fii ai lui Dumnezeu (Ioan 1, 12-13). Episodul Evangheliei, care semnifică cea mai sugestivă imagine a istoriei Bisericii, este cel prin care, după înmulțirea pâinilor, simbol al Euharistiei din Jertfa Mântuitorului, El îi silește pe ucenici să treacă dincolo de mare cu corabia, iar El se urcă pe munte să se roage (Mt. 14, 22-26), în sensul Înălțării Sale la

cer. De acolo îi vedea pe ei în corabie, care era la multe stadii departe de țărâm, cum se chinuiau vâslind, căci vânturile erau împotriva. Pe acest uragan de vânturi și valuri El vine la ei așa cum ar fi mers pe uscat, acest lucru semnificând adevărul că și Biserica Sa are această putere prin El: „*Îndrăzniți, Eu sunt, nu vă temeți!*” (Mt. 14, 27). Dar nu atât puterea lor probată prin curajul lui Petru i-a încântat, cât faptul că El s-a arătat lor și a rămas cu ei în corabie. Era pentru ei plinătatea bucuriei ca la început, așa cum pe cei trimiși să lucreze în vie, îi „*plătește*” pe cei din urmă ca și pe cei dintâi (Mt. 20, 1-16).

Dar această bucurie urma să treacă prin încercări pentru prietenii Mirelui: „*Va veni o vreme când Mirele se va lua de la ei și atunci vor posti*” (Mt. 9, 15). Semnul istoric prin care s-a marcat pierderea „bucuriei” ca „*luare a Mirelui*”, și „*post*” din această cauză, a fost acea erezie, care prin Arie strica sfințirea Numelui lui Dumnezeu în Hristos tocmai din vremea de libertate a Bisericii și împiedica astfel lucrarea Duhului Sfânt. După cum se arată în pericopa Evangheliei de la Cincizecime, „*Duhul nu venise pentru că Hristos nu se proslăvise*” (Ioan 7, 39). Acest moment istoric este marcat în Sfânta Liturghie prin mărturisirea de credință de la Niceea după intrarea cu Sfintele Daruri în Altar și înainte de invocarea Duhului Sfânt pentru prefacerea lor, deoarece numai prin „*credința adevărată*”, prin Duhul ceresc al lui Hristos și prin vederea Luminii adevărate, adică prin Hristos cel apostolic, poate veni Duhul Sfânt.

Duminica de după Înălțare, a VII-a după Paști, arată acest adevăr al credinței, deoarece adevărata teologie este cea care are puterea invocării Duhului Sfânt prin rugăciune. Cuvintele din Rugăciunea Arhierască a Mântuitorului, pe care le aduce aminte Evanghelia zilei, se referă la credința apostolică (Ioan 17, 1-13). Cuvântarea Mântuitorului dinaintea de Răstignire arată Revelația iminentă prin Jertfa Sa, atât pentru cunoașterea lui Dumnezeu ca „*putere a învierii*” și vieții fără de sfârșit (In. 17, 3), cât și a celor „*ale Sale*”, Revelație care este reinnoită la fiecare Sfântă Liturghie prin cuvintele: „*Ale Tale dintru ale Tale, Ție îți aducem de toate și pentru toate*”. Pericopa Apostolului din **Duminica a VII-a după Paști**, aduce aminte de astfel de „*zgudui*” din cauza rătăcirilor, chemând insistent la păstrarea credinței adevărate, apostolice. Astfel, Sfântul Apostol Pavel spune preoților din Efes, după ce îi îndeamnă la grija deosebită față de ei înșiși și față de turma lor: „*Știu că după plecarea Mea vor intra între voi lupi îngrozitori care nu vor cruța turma. Și dintre voi înșivă se vor ridica bărbați grăind învățături răstălmăcite, ca să tragă pe ucenici după ei*” (Faptele Apostolilor 20, 28-29).

Pentru păstrarea bucuriei apostolice a lui Hristos ca „*Mire*” al Bisericii, Tradiția patristică a adus aminte de importanța hotărâtoare a Jertfei

Mântuitorului prin instituirea sărbătorii **Înălțării Sfintei Cruci**, după Sinodul I Ecumenic: prin punerea în valoare în Sfânta Liturghie de către Sfântul Vasile cel Mare a Jertfei Mântuitorului ca „Revelație” în ceea ce privește Întruparea Sa. Pe „*Calea*” Mântuitorului Hristos, Lumina dumnezeiască este sub Cruce. Evenimentul **Înălțării Sfintei Cruci**, sărbătoare la care se aduce aminte de Pătimirile sfințitoare, este precedat de amintirea, în duminica anterioară, a simbolului înălțării șarpelui de aramă în pustie (Ioan 3, 14; cf. Num. 21, 8-9), atunci când cei mușcați de șerpi, privind la el, se tămăduiau. Este un simbol intuitiv al rolului Jertfei Mântuitorului pentru mântuirea neamului omenesc. În **Duminica de după Înălțarea Sfintei Cruci**, este reluat episodul Evangheliei din **Duminica a III-a a Postului Mare** în legătură cu chemarea ucenicilor la luarea crucii. După întâia chemare aceștia deveniseră părtași la Lumina dumnezeiască în Hristos, așa cum se arată în **Duminica a II-a a Postului Mare**. Lumina dumnezeiască sub Cruce arată adâncul dumnezeiesc în Hristos, simbolizat odinioară prin adâncul mării descoperit poporului la ieșirea din Egipt. Nu există o altă ieșire din „Egiptul” faraonului acestei lumii decât prin acest adânc dumnezeiesc, iar modul ieșirii pe această cale nu este altfel decât „*în grabă*” (Ieș. 12, 11), ca și la Cina cea de Taină. „*Toiagul*” care desparte apele este Mântuitorul, Fiul lui Dumnezeu întrupat, cu numele Său de „*Hristos*”. Prin El se arată adâncul de dincolo de mormânt spre „scăpare” după numele Mântuitorului de „*Iisus*”, „*Izbăvitorul*” (Mt. 1, 21). Fără arătarea acestui adânc dumnezeiesc lumea ar fi rămas „*afară*”, în viața pământească, iar prin moarte ar fi intrat în „*întunericul cel mai dinafară*” (Mt. 22, 13). Așa se înțeleg cuvintele Mântuitorului în legătură cu lumea fără Dumnezeu, chemată însă la lepădarea de sine: „*Ce ar folosi omul de ar dobândi lumea toată și și-ar pierde sufletul său? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?*” (Mc. 8, 36-37).

Mustrarea adresată lui Petru, pe care îl laudase pentru mărturisirea sa, dar care Îl oprea de la Jertfă neștiind că aceasta este singura cale pentru arătarea adâncului dumnezeiesc de dincolo de mormânt, a fost urmată de chemarea tuturor ucenicilor la luarea crucii: „*Înapoia mea, Satano! Smin-teală Îmi ești că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor*” (Mt. 16, 23); „*De voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie. Căci cine va vrea să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine își va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa*” (Mc. 8, 34-35); „*De se va rușina cineva de Mine și de cuvintele Mele în acest neam desfrânat și păcătos, și Fiul Omului se va rușina de el când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri*” (Mc. 8, 38). Prin expresiile: „*pentru Mine*” și „*de Mine*”, Mântuitorul se înțelegea pe

Sine ca „Hristos”, Nume cu care mergea înainte până la despărțirea apelor ca „Toiag” pentru arătarea adâncului dumnezeiesc prin Jertfă. De asemenea, prin expresiile „pentru Evangheliie” și „de cuvintele Mele” Mântuitorul se înțelegea pe Sine ca „Iisus”, Învățător, Izbăvitor, Scăpare. El s-a arătat ca acel „Pantocrator” atotțiitor, Care mai întâi izbăvește cu adevărul Său (Ioan 8, 32) pe cei legați. Apoi, ca Cel ce ține toate, „Atotțiitorul”, le duce la plinătate: „Eu sunt Ușa; prin Mine de va intra cineva se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla” (Ioan 10, 9).

Dar Mântuitorul este „Toiagul” nu numai care desparte apele, ci și Cel care atinge „stânca de piatră” (Ieș. 17, 6) a inimilor, pentru a curge din ea „râuri de apă vie” ale Duhului Sfânt (Ioan 7, 38-39). În icoana Pantocratorului Mântuitorul binecuvintează cu mâna dreaptă, în sensul Jertfei sfințitoare, iar cu mâna stângă ține în dreptul inimii, ca oarecând tablele Legii în Sfânta Sfintelor, „Cartea vieții Mielului înjunghiat” (Apoc. 13, 8), deschisă prin Jertfa Acestuia (Apoc. 5, 9), în sensul sfințirii Cuvântului lui Dumnezeu ca adevăr în inimile ucenicilor (Ioan 17, 17). Episodul Evangheliei din Duminica de după **Înălțarea Sfintei Cruci** se referă și la Lumina de sub Cruce, deoarece anunță și se continuă organic cu evenimentul **Schimbării la Față**: „Adevărul vă spun, că sunt unii din cei de față care nu vor muri când vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind cu putere” (Mc. 9, 1). În epistolele sale, Sfântul Apostol Petru, ca unul din cei trei luați pe Tabor de către Mântuitorul, deoarece puteau să nu moară, aduce mărturia sa: „V-am adus la cunoștință puterea Domnului nostru Iisus Hristos și venirea Lui, nu luându-ne după basme meșteșugite, ci fiindcă am văzut slava Lui cu ochii noștri. Căci El a primit de la Dumnezeu Tatăl cinste și slavă atunci când dintru înălțimea slavei un glas ca acesta a venit către El: Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru care am binevoit! Și acest glas noi l-am auzit pogorându-se din cer pe când eram cu Domnul în muntele cel sfânt” (2 Petru 1, 16-18).

Sfântul Petru arată, astfel, că și pentru cei ce urmează lui Hristos crucea este semn al Luminii dumnezeiești: „De sunteți ocărăți pentru numele Lui, fericiți sunteți, căci Duhul lui Dumnezeu și al slavei odihnește peste voi” (1 Petru 5, 14); „Aceasta este plăcut lui Dumnezeu, să sufere cineva întristări pe nedrept cu gândul la El. Căci ce laudă este dacă pentru greșeală primiți bătaie întru răbdare? Iar dacă pentru binele făcut veți pătimi și veți răbda, aceasta este plăcut lui Dumnezeu. Căci spre aceasta ați fost chemați, căci și Hristos a pățimit pentru voi, lăsându-vă pildă ca să pășiți pe urmele Lui, Care nu a săvârșit nici un păcat, nici nu s-a aflat vicleșug în gura Lui, și Care ocărăț fiind nu răspundea cu ocară, suferind nu amenința, ci se lăsa în știrea Celui ce judecă cu dreptate” (1 Petru 2, 19-23), deoarece pentru luarea

Crucii El dă Lumina Sa, așa cum se înțelege din cuvintele Tatălui pe Tabor: „*Acesta este Fiul Meu iubit, întru Care este bunăvoința Mea! Pe Acesta să-L ascultați!*” (Mt. 17, 5). Mântuitorul Însuși îi îndemnase pe ucenici să-și pună prin credință nădejdea în Dumnezeu, fugind de grijile lumii: „*Dacă pe iarba câmpului (crini) care astăzi este și mâine se aruncă în foc Dumnezeu o îmbracă așa, cu cât mai mult pe voi?*” (Mt. 6, 30).

Întrucât Dumnezeu nu putea fi cunoscut decât prin Fiul ca „*icoană a Tatălui*” (Evrei 1, 3) Care L-a făcut cunoscut prin Jertfa Sa (Ioan 16, 25; 17, 3), astfel, împotriva ereziei lui Arie, teologia ascetică va sublinia slava lui Hristos ca „*Mire*” prin Filocalie. Deci, Lumina pascală își are odiseea ei în istoria Bisericii¹¹. Mântuitorul arătase: „*Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis; că vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze*” (Ioan 9, 4). Dar, cu toate că după încredințarea „*averii*” ca „*talant*” poruncise ucenicilor „*Lucrați până voi veni*” (Lc. 19, 13), totuși prin dispute s-a încetățenit în Biserică legea „*necesităților polemice*”, al cărei efect a fost ignorarea Crucii lui Hristos. Acest fenomen a fost incriminat și în vremea Sfinților Apostoli. Astfel, Sfântul Apostol Pavel scria filipenilor: „*Faceți-vă următorii mei și uitați-vă la aceia care umblă astfel cum ne aveți pildă pe noi. Căci mulți despre care v-am vorbit adeseori, iar acum vă spun și plângând, se poartă ca dușmani ai Crucii lui Hristos*” (Filip. 3, 18); „*Dacă vă mușcați unul pe altul și vă mâncați, vedeți să nu vă nimiciți voi între voi*” (Gal. 5, 15). Aceasta era de fapt calea lumii, în care, de aceea, dreptatea și pacea nu se pot împăca niciodată: „*Când fiara ostenită-n Cain tace / E sângele lui Abel care strigă*” (Al. Vlahuță). Numai în Hristos aceste noțiuni pot fi alăturate: „*Mila și adevărul se vor întâmpina / Dreptatea și pacea se vor săruta / Adevărul din pământ va răsări / Dreptatea din ceruri va privi*” (Ps. 84, 12).

Numai chipul lui Hristos, Care a împărtășit Bisericii slava Sa de a fi plin de har și de adevăr (Ioan 1, 14, 16) pentru a fi una după chipul Sfintei Treimi (Ioan 17, 22), poate ține Biserica în unitatea ei pe care numai Dumnezeu o poate lucra (Mt. 19, 6). Sfântul Apostol Pavel arată că unitatea poate fi lucrată numai prin împărtășirea chipului lui Hristos propovăduit de el, la care

11. În legătură cu realitatea mântuirii prin Cruce în Revelație și însemnătatea Crucii în teologia patristică, a se vedea și următoarele lucrări: Peter Stockmeier, *Theologie und Kult des Kreuzes bei Johannes Chrysostomos. Ein Beitrag zum Verständnis des Kreuzes im 4. Jahrhundert*, Trier, 1966; Stefan Heid, *Kreuz Jerusalem Kosmos. Aspekte frühchristlicher Stauologie*, Münster, 2001; Idem, *Frühe Kritik am Gekreuzigten und das Ringen um eine christliche Antwort*, în „*Trierer Theologische Zeitschrift*”, 2001, Nr. 2, p. 85-114; Gerhard Voss, *Erlösung der Welt. Die kosmische Bedeutung des Kreuzes Christi in der frühen Kirche*, în rev. „*Der christliche Osten*”, 2006, Nr. 2, p. 76-91; Hugo Rahner, *Das Mysterium des Kreuzes și Odysseus am Mastbaum*, în vol. *Griechische Mythen in christlicher Deutung*, Freiburg, 1992, p. 55-75, respectiv 281-327.

îi chema pe cei dezbinați din Corint: „*Ce te deosebește pe tine? Ce ai să nu fi primit? Iar dacă ai primit, ce te lauzi ca și cum nu ai fi primit? Iată, sunteți sătui; iată, v-ați îmbogățit; fără de noi ați domnit și măcar de ați domni ca și noi să domnim împreună cu voi. Căci mi se pare că Dumnezeu, pe noi apostolii, ne-a arătat ca pe cei din urmă oameni, ca pe niște osândiți la moarte, fiindcă ne-am făcut priveriște lumii și îngerilor și oamenilor. Noi suntem nebuni pentru Hristos, voi însă înțelepți întru Hristos. Noi suntem slabi, voi însă sunteți tari. Voi sunteți întru slavă, iar noi suntem întru necinste! Până în ceasul de acum flămânzim și însetăm; suntem goi și suntem palmuiți și pribegim și ne ostenim lucrând cu mâinile noastre. Ocărăți fiind, binecuvântăm. Prigoniți fiind, răbdăm. Huliți fiind, ne rugăm. Am ajuns ca gunoiul lumii, ca măturătura tuturor până astăzi. Nu ca să vă rușinez vă scriu acestea, ci ca să vă dojenesc ca pe niște copii ai mei iubiți. Căci de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți. Căci eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos. Deci vă rog să-mi fiți mie următori, precum și eu lui Hristos*” (I Cor. 4, 7-16).

Deci, în concepția Sfântului Pavel, garanția unității nu este alta decât lucrarea apostolică pe temelia unică a Bisericii, care este Hristos. Tot ceea ce nu duce la adâncul lui Hristos rămâne la suprafață și este expus dezbinării, așa cum previne el pe preoții din Efes în legătură cu apariția lucrătorilor mincinoși (Faptele Apostolilor 20, 30). De aceea, în sec. IV și V, Biserica a instituit și alte momente hotărâtoare pentru viața în Hristos. Când, după Sinodul IV Ecumenic s-a ajuns la dezbinare și diviziune, Biserica a instituit sărbătoarea **Izvorului Tămăduirii** închinată rolului Maicii Domnului în hristologie: așa cum la Răstignire prin inima ei a trecut sabie (Lc. 2,35), dar, înainte de a spune „*Mi-e sete!*” (Ioan 19, 28), Mântuitorul a lăsat-o în grija Sf. Ioan Evanghelistul, tot astfel după dezbinare, ca o „sabie” care trecea prin inima Bisericii, Maica Domnului a fost considerată ca o „călăuză” (**Odigitria**) spre Hristos cel adevărat, apostolic, pe care trebuie să se întemeieze orice formulă hristologică.

Prin smerenia ei Maica Domnului a deschis cerul, care, de aceea, a declarat-o „*plină de har*” (Lc. 1, 28) și cale a venirii lui Dumnezeu prin ea, cu toate că îngerul, în sensul unei pedagogii dumnezeiești, nu i-a spus că Cel ce se va naște din ea este Dumnezeu Cel mai înainte de veci. Dar evenimentul Bunei-Vestiri a fost perceput în mod real de către Maria în casa rudei sale, Elisabeta, care a numit-o întâia oară „*Maica Domnului*” (Lc. 1, 43,45), toate acestea având loc ca urmare a smereniei deschizătoare de ceruri a Mariei (Lc. 1, 48). Această smerenie este și „*partea bună care nu se va lua de la ea*” (Lc. 10, 42), precum și „*săpânirea ei nebiruită*”. Dacă pe Hristos Biserica Îl

invocă: „Ușile pocăinței deschide-mi, Dătătorule de viață”, astfel, Maica Domnului este invocată ca cea mai bună călăuză spre Mântuitorul: „În calea mântuirii îndreptează-mă, Născătoare de Dumnezeu”. Într-adevăr, trecerea de la „*omul vechi*” la „*omul nou*” are nevoie de acest ajutor pentru a se bucura de Lumina lui Hristos, a chipului lui Dumnezeu. Realitatea nașterii din Sfânta „*Fecioară*” (Isaia 7, 14) este și un adevăr al Crucii și Învierii Sale, adevăruri de care nu avea nevoie să se ocupe nici un Sinod Ecumenic. Față de schemele hristologice care nu puteau pune în valoare Jertfa și Învierea Mântuitorului ca „*revelație*” și „*cunoaștere*” a lui Dumnezeu prin sfințirea Numelui Său, realitatea Nașterii din Sfânta Fecioară confirma aceste adevăruri.

Simbolul iconografic al Sărbătorii **Izvorul Tămăduirii** este Maica Domnului și Pruncul în Sfântul Potir din care izvorăsc ape tămăduitoare. Acest lucru sugerează ideea că „*nașterea din femeie*” (Gal. 4, 4) este mai de seamă decât speculațiile filosofice ce tulburau Biserica, trecând dintr-o extremă în alta în evoluția lor dialectică, față de care Biserica a arătat profilul adevărat al mărturisirii de credință, ca sursă apostolică a credinței adevărate, și nu doar ca o cale de mijloc între extreme. În acest sens se știe că Mântuitorul nu a acceptat la Intrarea în Ierusalim un „*dialog*” cu înțelepții elini care-L căutau. Față de ei Mântuitorul a subliniat importanța cosmică a Jertfei: „*Bobul de grâu de nu va muri rămâne singur, iar dacă va muri aduce multă roadă...*” (Ioan 12, 24); „*De-Mi slujește cineva să-Mi urmeze Mie și unde Eu sunt, acolo va fi și sluga Mea. De-Mi slujește cineva Tatăl Meu îl va cinsti*” (Ioan 12, 26); „*Eu sunt Ușa; prin Mine de va intra cineva se va mântui. Și va intra și va ieși și pășune va afla.*” (Ioan 10, 9); „*De nu veți mânca trupul și nu veți bea sângele Fiului Omului nu veți avea viață întru voi*” (Ioan 6, 53). La rândul lor Sfinții Apostoli atrăgeau atenția: „*Luați aminte să nu vă fure mințile cineva cu filosofia și cu deșarta înțelepciune din predania omenească după înțelesurile cele slabe ale lumii, iar nu după Hristos*” (Col. 1, 8).

De aceea, pe cei ce urmează Lui, Mântuitorul i-a învățat să se roage: „*Nu ne duce în ispită, ci ne izbăvește de cel rău*” (Mt. 6, 13). Ca o legare de catargul corabiei, cum a făcut legendarul Ulise la ademenirea sirenelor, mărturisirea credinței adevărate este considerată drept „*tăria*”, sau „*piatra*” pe care Mântuitorul și-a zidit Biserica și o ține, întrucât astfel „*porțile iadului nu o vor birui*” (Mt. 16, 18). Dar în limbajul Său, a nu fi biruit de „*porțile iadului*” înseamnă a sta în lumina Sa sub cruce, după modelul vieții Sale prin mărturisirea credinței adevărate. De aceea, hotărârile Sinoadelor Ecumenice au caracter liturgic, fiind alcătuite sub auspiciile Jertfei sfințitoare și răscumpărătoare a Mântuitorului, ca o „*alegere*” a celor ce sunt părtași la Lu-

mina lui Hristos, pe de o parte, și acceptă chemarea Sa la luarea crucii, pe de altă parte. Această constituție hristică reiese și din răspunsul Sf. Apostol Petru împotriva lui Simon Magul: „*Tu nu ai parte și sorți la slujirea aceasta*” (Faptele Apostolilor 8, 21). Mai ales în Biserică au fost unii care au ignorat sfințirea Numelui lui Dumnezeu arătat în Hristos, înlocuind-o cu noțiunea de „dumnezeu” din filosofie. Chiar dacă are în vedere în primul rând un sens moral, Sfântul Apostol Pavel arată că în raportul dintre filosofie și Revelație există aceeași separare (II Cor. 6, 14-18) ca între lume și Hristos: „*V-am scris în epistola mea să nu vă amestecați cu desfrânații, dar nu am spus, desigur, despre desfrânații acestei lumi, sau despre lacomi, sau despre răpitori, sau despre închinători la idoli, căci altfel ar trebui să ieșiți afară din lume. Dar v-am scris acum să nu vă amestecați cu vreunul care numindu-se frate va fi desfrânat sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărător, sau bețiv, sau răpitor. Cu unul ca acesta nici să nu ședeți la masă! Căci ce am eu să judec pe cei din afară? Însă pe cei dinăuntru, oare nu-i judecați voi? Iar pe cei din afară îi va judeca Dumnezeu*” (I Cor. 5, 9-13)

Mântuitorul Însuși a declarat chipul lui Dumnezeu din El drept „*Templu*” (Ioan 2, 10). La sărbătoarea **Izvorului Tămăduirii** Evanghelia zilei istorisește episodul izgonirii vânzătorilor din Templu (Ioan 2, 13-21), când Mântuitorul vorbea și despre „*dărâmarea*” și „*ridicarea în trei zile*” a Templului Său, în sensul Jertfei și Învierii Sale (Ioan 2, 19). Trupul Său este numit de Sfântul Apostol Pavel „*catapetasma*” care se rupe de sus până jos pentru a se putea vedea cele din Sfânta Sfintelor (Evrei 10, 20). În acest episod este vorba și despre alungarea vânzătorilor din Templu în sensul puterii Cuvântului lui Dumnezeu de a arăta „*Templul*” inimii Sale, chipul lui Dumnezeu cel adevărat care îndepărtează pe toți cei ce „*vând*” altceva: „*Casa lui Dumnezeu este casă de rugăciune, nu de negustorie*” (Ioan 2, 16). În acest sens teologia patristică a subliniat importanța Templului Vechiului Testament ca simbol al Învierii lui Hristos, mai ales în exegeza la cap. 9 și 10 din Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel. Căci la temelia Învierii este tocmai chipul „*plin de har și de adevăr a Celui Născut din Tatăl*” (Ioan 1, 14), „*Părintele Luminilor*” (Iacob 1, 17). El Însuși va chema din nou la Lumina Sa pe cei care au înnăbușit-o prin umplere de sine, tocmai pe cei care cred că nu au nevoie de nimic (Apoc. 3, 17-18). Este vorba, de fapt, de o chemare la „*dragostea dintâi*” (Apoc. 2, 4), care are fâgăduința „*Luminii adevărate*”.

Astfel, credința adevărată are la temelie Jertfa Mântuitorului pentru mutare pascală prin „*înviere*” (Ioan 5, 25), așa cum se subliniază la sărbătoarea **Înălțării Sfintei Cruci**, și puterea de a invoca prin rugăciune darul Duhului Sfânt spre „*înfier*” (Gal. 4, 5-6), așa cum se subliniază la sărbă-

toarea **Izvorului Tămăduirii**. Teologia patristică a pus, apoi, în valoare icoanele ca „revelație” prin Duhul Sfânt, Care mișcă pe Hristos în inimi prin imaginile evenimentelor mântuirii. Icoanele sunt ferestre, nu spre cer, ci spre adâncul lui Dumnezeu din mormântul lui Hristos, care deschide cerul (Ps. 84, 12 ; cf. Efes. 4, 9-10.) Deci, ele reprezintă lumea lui Dumnezeu arătată de Mântuitorul pe pământ, când spunea că „*Împărăția Mea nu este din lumea aceasta*” (Ioan 18, 36), în sensul că ea este în lume și pentru lume, iar nu pentru nimicirea ei (Lc. 9,55). Dacă Sinodul IV Ecumenic a stăruit în mărturisirea sa asupra integrității firilor divină și umană în Hristos, astfel Sinodul VII arată lumea lui Hristos mișcată în icoane prin Duhul Sfânt în inimi (Gal. 4, 6), care face să nu mai fie căutat Hristos în fața ochilor (II Cor. 5, 16). De aceea, teologia patristică prețuiește atât de mult icoanele, ca o urmare directă a Jertfei lui Hristos, ca lume a lui Dumnezeu și în inimi. În perioada a III-a patristică se observă tendința spre o literatură care nu mai provoacă zăbanie fiind vorba de o literatură care nu se mai lasă provocată de eretici, ca să devină doar o „antiteză” cu statut ontologic, ci care are convingerea că Lumina lui Hristos nu se poate păstra fără cruce. În chip filocalic ea duce mai departe sub forma mărturisirii de credință ziditoare lupta cu diferite tendințe monofizite, monotelite sau iconoclaste mai ales pe baza operelor din perioada a II-a. Astfel această literatură lasă loc trăirii duhovnicești. Este vorba de o retragere în sine a Bisericii la picioarele lui Hristos, temelia unității Bisericii, chiar dacă în exterior este vorba de un „recol” în ceea ce privește „misiunea”, pentru că era nevoie de împărtășirea credinței adevărate în perioade de mare criză din cauza ereziilor iscate în Răsărit, acolo unde contextul Evangheliei era Logosul grecesc, sau focul dialectic, spre deosebire de cel din Apus al dreptului roman cu mai puține dispute, dar cu putere juridică.

3. Evanghelia sub Cruce și „filosofia” filocalică în sec. al IV-lea la Părinții Răsăriteni

Dacă Mântuitorul făgăduise înainte de Jertfa Sa: „*Iarăși voi veni și vă voi lua la Mine, ca să fiți și voi unde Eu sunt*” (Ioan 14, 3), astfel urma ca în istoria Bisericii El Însuși să fie luat ca „*Mire*” (Mt. 9, 15). Dar, așa cum la Jertfa Lumina Sa a fost luată ca să răsără ca „*Soarele dreptății*” (Mal. 3, 20), tot astfel avea să fie recuperat și Hristos ca „*Mire*” al Bisericii în confruntarea dintre Evanghelie și filosofie în sec. al IV-lea., nu pentru a respinge, ci pentru a depăși filosofia, reducând-o la justa ei valoare, Însuși Mântuitorul făcea aluzie la schemele eretice în legătură cu persoana Sa, când spunea: „*Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturii*” (Lc. 17, 37). Într-adevăr, filosofia ignoră cauza morții omului prin păcat; urăște Duhul Sfânt

din Hristos pe Care nu poate să-l cunoască (Ioan 14, 17), deoarece iubește slava lumii; și consideră crucea drept o nebulie (I Cor. 1, 23). Înțelepciunea omenească este pentru lume mai de seamă decât îndreptarea inimii (Rom. 10, 10), deoarece oamenii din lume își zidesc casa pe nisip (Mt. 7, 26), ca cei cărora li se va lua și ceea ce li se pare că au (Lc. 8, 18), ei nezidindu-și casa inimii prin „săpare” și „adâncire”, pentru a pune „*temelia pe rocă tare*” (Lc. 6, 48) prin trăire. Față de înțelepții elini, care potrivit legendelor antice, credeau în „câinii Hadesului”, Mântuitorul avea să vădească prin Jertfa Sa „*porțile iadului*” (Mt. 16, 18) de pe pământ. Calea Mântuitorului însemna „*șederea de-a dreapta*” (Ps. 109, 1) în ascultare, atunci când era vorba de ispitire, o cale desigur mai greu de urmat decât suportarea prigoanelor, dar luarea crucii atunci când era vorba de prigonire, deoarece acestea erau, de fapt, „*porțile iadului*” de care nimeni nu-și putea da seama pe pământ și nici nu se putea feri de ele. Vădirea lor, ca „*cele ascunse de la începutul zidirii*” (Ps. 77, 2), a fost, de asemenea, lucrarea lui Dumnezeu în Hristos ca o „*revelație*”: „*Asemenea este împărăția cerurilor cu omul care a semănat sămânță bună în țarina sa. Dar pe când dormeau păzitorii a venit vrăjmașul său, a semănat neghină printre grâu și s-a dus*” (Mt. 13, 24-25); „*Venind slugile stăpânului casei i-au zis: „N-ai semănat sămânță bună în țarina ta? De unde, dar, are neghină? Iar el le-a răspuns: Un om vrăjmaș a făcut aceasta!”* (Mt. 13, 27-28). Numai „*Șarpele de aramă*” (Ioan 3, 14), simbol al Jertfei Mântuitorului ridicat pe Cruce, putea scoate la drum capul „*șarpelui celui vechi de zile*” (Apoc. 20, 2): „*Dezbrăcând de putere începătoriile și stăpâniile, le-a dat de ocară în văzul tuturor, biruind asupra lor prin cruce*” (Col. 2, 15).

Ponderea schemelor filosofice în defavoarea Revelației la începutul sec. al IV-lea în Răsărit a dus la „*luarea lui Hristos ca Mire al Bisericii*” (Mt. 9, 15). Ce însemna calitatea lui Hristos ca „*Mire*” al Bisericii? Prin prezența Sa personală ca Dumnezeu Întrupat, Hristos însemna „*harul și adevărul*” (Ioan 1, 17), față de Legea dată prin Moise, care nu putea avea o prezență personală ca „*har*”, nici nu se putea jertfi pentru a aduce „*adevărul*” la lumină. Harul ridică ochii din litera Legii nu pentru a o înlătura, ci pentru a o „*plini*” (Mt. 5, 17), și anume prin „*scriere în inimă*” (Ier. 31, 33) ca o urmare a unor evenimente vii ale mântuirii. Dacă la scoaterea din Egiptul robiei, Dumnezeu „*i-a luat de mână*” (Ieș. 31, 32), pentru că nu aveau harul Cuvântului în inimile lor, astfel în Hristos Dumnezeu caută inima prin evenimentele mântuirii. Ca Cel ce îl căuta pe om în paradis și nu i se putea arăta ca să nu moară la vederea aceleiași Lumini line pe care o gustase până atunci, ca semn că murise duhovnicește paradoxal tocmai prin deschiderea ochilor asupra celor

trupești: „*Toate cele din lume: pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții nu sunt de la Tatăl*” (I Ioan 2, 16), Dumnezeu îi caută din nou pe oameni și anume prin harul care deschide inimile și sfințește litera Legii ca „*Adevăr*”. În imaginea Pantocratorului „*Cartea Sfântă*” este ținută deschisă în mâna stângă în dreptul inimii Mântuitorului, deoarece prin Jertfa Sa, trupul Său ca om este „*catapeteasma*” cu care El deschide drumul înspre Sfânta Sfintelor Templului (Evrei 10, 20), ceea ce este redat prin mâna Sa dreaptă care binecuvintează.

Într-adevăr, față de Legea călăuzitoare către Hristos, Sfinții Apostoli au devenit în Hristos „*părtași firii dumnezeiești*” (II Petru 1, 4), părtași „*înțelepciunii lui Dumnezeu tainice și ascunse*” (I Cor. 2, 7-8) pentru stăpânirile lumești oprite total lucrării de scriere în inimă prin har și de aceea ucigașe de Hristos. Filosofia profană nu cunoaște pe Dumnezeu, deoarece El se descoperă numai pentru cei cu inima curată și bună, cum S-a arătat numai celor botezați de Sfântul Ioan Botezătorul, care de aceea: „*au iubit arătarea Lui*” (II Tim. 4, 7). Cei „*înțelepți și pricepuți*” din lume disprețuiesc pe „*pruncii*” preferați de Dumnezeu (Mt. 11, 25). „*Calea largă*” (Mt. 7, 13) a umplerii de sine pe care merge lumea și „*calea strâmtă*” (Mt. 7, 14) a lepădării de sine în Hristos și, de aceea, a dăruirii de sine, sunt atât de opuse între ele deoarece: „*cunoștința îngâmfă, dragostea zidește*” (I Cor. 8, 1). Ucenicii Mântuitorului, însă, erau descriși ca „*sfeșnice*” (Apoc. 1,20) ale Luminii, spre deosebire de „*făcliile*” dreptilor din Legea veche, etapă preliminară a lucrării divine. În slujirea darului lui Dumnezeu, care în Legea veche era prefăcut adesea în „*drepturi*” de către „*lucrătorii răi din vie*” (Mt. 21, 33-46), ca o „*punere a Luminii sub obroc*” (Mt. 5, 15), ei au „*desăvârșirea*” în Hristos (Efes. 4, 12). De aceea, în vreme de mare zguduire a Bisericii prin invazia înțelepciunii omenești în teologie care a provocat marile erezii, Sfinții Părinți au pus în valoare Jertfa sfințitoare a lui Hristos prin slujire liturgică; teologia sfintei Cruci; și slujirea preoției, toate acestea ca o Tradiție a dreptei preamăririi a lui Dumnezeu în Hristos, deci ca „*ortodoxie*” a credinței.

Sfinții Apostoli spuneau despre Hristos ca „*Domn al slavei*” (I Cor. 2, 8), a Cărui dragoste cu toate dimensiunile ei cosmice au cunoscut-o cu toți sfinții (Efes. 3, 19) așa cum a fost ea menționată de Mântuitorul în convorbirea Sa cu Nicodim (Ioan 3, 16): „*Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia*” (Romani 8, 35); „*Sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile cele de acum sau cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu cea întru Hristos*”

Iisus, Domnul nostru” (Romani 8, 38-39). Conștiinți de această cale apostolică a desăvârșirii și slavei în Hristos dăruită de Dumnezeu nu numai Sfinților Apostoli, ci întregii Biserici până la sfârșitul veacurilor, Sfinții Părinți, îndeosebi cei Capadocieni, au ales în condițiile date în vremea lor pentru Biserică „monahismul” drept cea mai bună cale de căutare și păstrare a lui Hristos ca „Mire”. Calea monahală a devenit astfel o constituentă a Tradiției răsăritene de urmare a lui Hristos și de cinstire a Lui ca „*Domn al slavei*” și anume prin teologia filocalică. În acest fel era salvată calea teandrică a arătării și sfințirii lui Dumnezeu în Hristos. Sunt vestite în Răsărit și în Apus¹² tocmai rânduielile monahale ale Sfântului Vasile cel Mare, care împreună cu Sfântul Grigore din Nazianz, au deschis și calea filocalică a teologiei, care are pe Hristos ca Mire, redobândit din înstrăinarea Lui prin filosofie, așa cum Avraam apăra jertfa de seară de păsările răpitoare (Fac. 15, 11). Alegând tot ce era mai de preț din operele lui Origen cu referire îndeosebi la Sfânta Scriptură, ei au inaugurat genul literar filocalic¹³, în opera intitulată: „**Filocalie din operele lui Origen**”, chiar dacă această lucrare a lor de la care și-a luat numele întreaga colecție a Filocaliei nu este cuprinsă în ea. Această inițiativă a lor este dovada, că orice condamnare globală nu este decât un lucru pătimăș, pe când alegerea cu sudoarea frunții a ceea ce este mai de preț în orice domeniu este calea desăvârșită a lui Dumnezeu și modul Său de a lucra: „*Așa zice Domnul: Ca atunci când găsești must într-un strugure și zici: Nu-l rupe, că în aceasta se află o binecuvântare, tot astfel voi face și cu slujitorii Mei: Mă voi feri să stric tot*” (Isaia 65, 8). Prin opera lor avea să se statornicească în secolul IV și raportul adevărat dintre Evanghelie și filosofia redusă la justa ei valoare.

Dacă pentru Sfântul Vasile calea monahală nu era un scop în sine, ci căutarea filocalică și slujirea lui Hristos ca „Mire” și „*Domn al slavei*”, precum și puterea desăvârșirii, astfel nici Sfântul Ioan Hrisostom, ales și el ca „stâlp” al Ortodoxiei între **Sfinții Trei Ierarhi**, nu a căutat impunerea vetului sărăciei când a ajuns Patriarh al Constantinopolului, cu toate că el a apărut viața monahală împotriva detractorilor ei¹⁴, dar era consternat de indiferența contemporanilor față de problemele urmării lui Hristos în vremea sa, ca perioadă de libertate, mai ales a celor din sânul Bisericii, lucru care avea să-i aducă prigoane și chiar moartea. Un alt antiohian, Teodoret al Cyrului, avea

12. Adalbert de Vogüé, *L' influence de Saint Basile sur le monachism d'Occident*, în „Revue Bénédictine”, tom. 113, 2003, nr. 1, p. 5-15.

13. Pr. Prof. Ghe. Drăgulin, *Filocalia de la Sf. Vasile cel Mare până în zilele noastre*, în „Studii Teologice”, 1980, nr. 1-2, p. 72.

14. Sfântul Ioan Hrisostom, *Adversus oppugnatores vitae monasticae*, P.G.47, col. 319-386

să scrie în opera sa de prezentare a unor vieți de monahi, îndeosebi sirieni¹⁵, ca o încununare a biografiilor monahale, o postfață intitulată: **Oratio de divina et sancta caritate**. El îi numește pe monahi „atleți ai lui Hristos”¹⁶, a căror cale ascetică însemna fuga de „labirintele logice ale lui Aristotel”¹⁷. „Filosofia adevărată era credința fierbinte, bunătatea fără rezerve, simplitatea neprefăcută, rugăciunea și postul; era o filosofie eminentemente practică, ce urmărea transformarea reală și completă a ascetului și a celor împreună cu el; era o filocalie, o iubire a frumuseților dumnezeiești, care se cereau realizate în viața creștinilor”¹⁸. Filosofia profană putea deveni o ispită a revenirii la omul cel vechi prin pierderea lepădării de sine, ceea ce face imposibilă curățirea de patimi, nota Sfântul Ioan Casian¹⁹.

Disputele hristologice provocate de scheme filosofice într-o evoluție dialectică a acestora cu efecte nocive asupra unității Bisericii, fac să se înțeleagă asprimea ascezei trăitorilor în Hristos, o asceză, se pare, cu atât mai aspră, cu cât încordările în legătură cu Hristos erau mai mari și aveau chiar să scindeze Biserica în anul 451. Printre monahii prezentați în lucrarea sa, Teodoret de Cyr (392-458) descrie în cap. 26 și viața Sfântului Simeon Stâlpnicul (390-459), contemporan cu el. Despre uimitoarea sa formă de asceză se putea spune că este mai degrabă de admirat decât de imitat, dar ea nu are nici o legătură cu anumite forme păgâne de asceză, cum au încercat unii cercetători ai vieții lui să o prezinte. Dimpotrivă, „în ascetismul și cultul sfinților din Siria idealul este persoana lui Iisus Hristos; tot ceea ce creștinismul atrage din mediul înconjurător ca idei și concepții a fost raportat strict la Iisus Hristos”²⁰. „Cultul sfinților „stâlpnici” (styliți) arată cât de puternic era încă acest ideal în sec. al V-lea”²¹.

15. Teodoret de Cyr, *Historia religiosa seu ascetica vivendi ratio*, P.G. 82, col. 1285-1496; vezi și *Fericitul Teodoret episcopul Cyrului: Viețile Sfinților pustnici din Siria*, trad. Dr. Adrian Tănăsescu-Vlas, Buc. 2001, p. 164-181. Pr. Prof. I.G. Coman scrie despre această postfață: „Una dintre cele mai frumoase și sistematice sinteze asupra vieții monahale pe care le-a transmis literatura patristică” (*Art. Fericitul Teodoret al Cyrului despre dragoste ca bază a vieții creștine desăvârșite*, în rev. „Ortodoxia”, 1995, nr. 1, p. 19).

16. Teodoret de Cyr, *Historia religiosa*..., P.G. 82, col. 1284 A.

17. *Ibidem*, cap. 27, P.G. 82, col. 1488 D.

18. I.G. Coman, *art. cit.*, p. 46.

19. Sfântul Ioan Casian, *Collationes* II, 24 P.L. 49, col. 555 B, apud, I.G. Coman, *art. cit.*, p. 26, nota 52.

20. H.J.W. Drijvers, *Spätantiken Parallelen zur altkirchlichen Heiligenverehrung unter besonderer Berücksichtigung des syrischen Stylienkultes*, în vol. „Aspekte frühchristlicher Heiligenverehrung”, colecția „Oikonomia. Quellen und Studien zur orthodoxen Theologie”, Erlangen, 1977, vol. 6, p. 76.

21. W. Grundmann, *Geschichte und Botschaft des Urchristentums in ihrer religiösen Umwelt*, în vol.: J. Leipoldt-W. Grundmann, „Umwelt des Urchristentums”, I, Berlin, 1965, p. 416 ș.urm. apud H.J.W. Drijvers, *art. cit.*, vol. cit., p. 76.

Astfel, viața Sfântului Simeon Stâlpnicul, arată că în Biserică germele dezbinării semănat de lumea profană prin filosofie nu putea fi oprit în evoluția lui dialectică. Cea dintâi gravă separare prin dezbinare în anul 451 a însemnat o cruce mai grea în Hristos decât cea dintre Hristos și lume, și anume ca o sabie care trecea prin inima Bisericii, după luarea Lui ca „Mire” (Mt. 9, 15). Nevoințele monahale erau semnul că inima zdrobită era apropiată de inima zdrobită a Fecioarei la răstignirea Mântuitorului ca Fiul ei. În această stare rugăciunea este, desigur, nu doar o invocare, ci o adevărată „strigare” (Ps. 140, 1): „*Până când, Doamne, mă vei uita până în sfârșit? Până când vei întoarce Fața Ta de la mine? Până când voi pune sfaturi în sufletul meu, durere în inima mea ziua și noaptea? Până când se va înălța vrăjmașul meu asupra mea?*” (Ps. 12, 1-3). Tot o strigare a fost și rugăciunea Bisericii atunci când valurile amenințau corabia în care Mântuitorul ațipise: „*Sculându-Se a certat vânturile (învățăturile omenești care împrăstie mîntea – Efes. 4, 14), iar mării I-a poruncit: Taci! Încetează!, și s-a făcut liniște mare*” (Mt. 8, 26). Acest eveniment semnifică lucrarea Mântuitorului asupra ucenicilor Săi prin Înviere la arătările Sale (Ioan 20, 19-23). După evenimentul potolirii furtunii El avea să arate mersul Bisericii în istorie ca și al Său Însuși prin evenimentul umblării pe furtună ca pe uscat (Mt. 14, 25). Într-adevăr, Hristos care a răpit inimile ucenicilor Săi ca Mire și le-a desăvârșit aveau să-I urmeze Lui în toate condițiile grele ale istoriei Bisericii după programul pe care și l-a propus Sf. Apostol Pavel, când scria: „*Aleg ca să-L cunosc pe Domnul Hristos și puterea învierii Lui*” (Fil. 3, 10), deoarece acest lucru însemna împlinirea profeției: „*Însetat-a de Tine sufletul meu, suspinat-a după Tine trupul meu. În pământ pustiu și neumblat și fără de apă. Așa în locul cel sfânt m-am arătat Ție, ca să văd puterea Ta și slava Ta. Că mai bună este mila Ta decât viața: buzele mele Te vor lăuda. Așa Te voi binecuvânta în viața mea, și în numele Tău voi ridica mâinile mele. Ca de seu de grăsime să se sature sufletul meu, și cu buze de bucurie Te va lăuda gura mea. De mi-am adus aminte de Tine în așternutul meu. în dimineți am cugetat la Tine, că ai fost ajutorul meu. Și întru acoperământul aripilor Tale mă voi bucura. Lipitu-s-a sufletul meu de Tine și pe mine m-a sprijinit dreapta Ta*” (Ps. 62, 2-8).

4. Sensul eshatologic al Înălțării Sfintei Cruci și al Luminii pascale în teologia patristică

Asemănarea cu Hristos este o lucrare de „înviere” cu duhul pentru ucenici: „*Vă voi lua la Mine ca să fiți și voi acolo unde Eu sunt*” (Ioan 14, 3); „*Încă puțin timp și lumea nu Mă va mai vedea, voi însă, Mă veți vedea, pen-*

tru că *Eu sunt viu și voi veți fi vii*” (Ioan 14, 19). Prin Învierea și arătările Sale ucenicii vor deveni părtași la Numele lui Dumnezeu de „*Iahve*” (Ieș. 3, 14). Nume simbolizat prin „*Rugul Aprins*” (Ieș. 3, 2), ca Nume al Dumnezeului Celui Viu și a celor vii (Mc. 12, 26), chiar dacă au murit (Ioan 11, 25). Cei ce au „adormit” sunt până la Înviere „dincolo”, „*în sânul lui Avraam*” (Luca 16, 22) sau „*ca cei trei tineri în cuptorul cu foc*” (Daniel 3, 19-26). Dacă Mântuitorul spusese că cei ce cred se mută din moarte la viață (Ioan 5, 24), astfel Sfinții Apostoli arată aceeași realitate pentru cei ce urmează lui Hristos în credință: „*Viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu*” (Col. 3, 3). La „adormirea” lor ei sunt ca „*grâul*” pe care Dumnezeu „*il strânge în hambarele Sale*” (Luca 3, 17). Ca Templu al Duhului Sfânt, inima Mântuitorului era dincolo de moarte, iar prin Jertfa arătării ei ucenicilor a însemnat trecerea lor acolo unde se afla El ca „*viu*”, adică plin de înviere. „*Templul*” inimii Sale cu care a venit pentru a-L semăna în ei este descris de ucenici astfel: „*Cuvântul s-a făcut trup și s-a sălășluit între noi; și am văzut slava lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr... Și din plinătatea Lui toți am luat har peste har. Căci Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos*” (Ioan 1, 14-17). În Legea Veche era înfricoșarea în fața Atotputerniciei lui Dumnezeu, pe care „*nimeni nu L-a văzut vreodată*” (Ioan 1, 18), iar celor care întrebau li se răspundea: „*De ce întrebi de Numele Meu? El este minunat*” (Fac. 32, 29); (Jud. 13, 18). Vederea Sa ar fi însemnat moartea, căci era nevoie de „înviere” prin semănarea chipului Său ca restaurare a omului și apoi arătarea Sa spre învierea lor: „*Lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac l-am făcut*” (Ioan 17, 4).

Mântuitorul Hristos intră prin Înviere în slava Sa, înviind pe oameni. Căci, atât „*slava*” Sa, cât și „*învierea*” lor din starea primordială au fost furate (Lc. 10, 30; Ioan 10, 1,10), iar prin El sunt restaurate: „*El va păstori turma Sa ca un păstor și cu brațul Său o va aduna*” (Isaia 40, 11). Așa i-a adunat pe cei cu inima zdrobită care mergeau spre Emaus, ca și pe Toma descumurat în credință, precum și pe cei ce pescuiseră toată noaptea și n-au prins nimic, deoarece pescuiau pe întuneric (Ioan 21, 3), odată cu restaurarea iubirii șovăitoare a lui Simon, ca să rămână „*Petru*” (Ioan 21, 15-19). Lumina Învierii este, astfel, cunoașterea lui Dumnezeu ca înviere și viață veșnică (Ioan 17, 3). Această „*Lumină*” deschide ochii pentru a-L vedea pe Hristos cu alți ochi (II Cor. 5, 16). Cel ce era în fața ochilor văzut pe Tabor, este mișcat în inimi (Gal. 4, 5-6). „*Harul și adevărul*” (Ioan 1, 17) chipului le dă puterea de a invoca Duhul Sfânt (Ioan 1, 12-13), iar plinătatea prin Duhul Sfânt le dă puterea mărturisirii credinței (Mt.10, 19-20). „*Via*” lui Israil era îngrădită cu gard (Mt. 21, 33), deoarece voia lui Dumnezeu nu era încă scrisă

în inimi. Având voia lui Dumnezeu scrisă în inimi prin Hristos, Biserica nu mai e îngrădită cu gard. În Hristos, Dumnezeu și-a arătat din nou mâna Sa atotțiitoare: „*Toate așteaptă de la Tine să le dai hrană la vreme: dându-le Tu lor vor aduna, deschizând Tu mâna Ta toate se vor umple de bunătate*” (Ps.103, 28-29).

Lumina nu are nevoie de întuneric pentru a fi pusă în valoare. Ea luminează în întuneric și biruiește prin cruce, deoarece întunericul dat pe față i se împotrivesc cu înverșunare, gata de orice cruzime: „*Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israel și ca un semn care va stârni împotriviri; Și prin suflul tău va trece sabie, ca să se dea pe față cugetele multor inimi*” (Lc. 2, 34-35); „*Cel ce se înalță pe sine va fi smerit, iar cel ce se smerește pe sine va fi înălțat*” (Lc.18, 14). Numai în cămara Sa de nuntă este „Lumina”, căci mormântul Său s-a arătat ca un „izvor de înviere mai înfrumusețat decât raiul și mai luminat decât orice câmară împărătească”, cum spune un text liturgic. Față de orice violență, Lumina este acea „tărie” care nu vatămă pe nimeni, dar biruiește prin cruce pe aceia, în care Lumina Sa nu poate încălzi și pătrunde (Mt. 13, 3-9), tocmai prin darea pe față a cruzimii lor. Întunericul dat pe față și-a arătat cruzimea, dar Mântuitorul a acceptat Jertfa pentru a răsări ca „*Soare al dreptății*” (Mal. 3, 20). În starea primordială Dumnezeu s-a odihnit de lucrurile Sale, deoarece Lumina Cuvântului Său în oameni lumina întunericul împărăției lui Lucifer. În virtutea acestei „Lumini” Sf. Apostol Pavel spunea: „*Nu știți că noi vom judeca pe îngeri?*” (I Cor. 6, 3). De asemenea, el aduce aminte de „*Evanghelia în care stăm*” (I Cor. 15, 1) și de faptul, că dacă Hristos n-a înviat, zadarnică ar fi credința și propovăduirea (I Cor. 15, 14). În numele acestei Lumini el îndemna: „*Curățiți aluatul cel vechi, ca să fiți frământătură nouă, precum și sunteți fără aluat, căci Paștele nostru Hristos s-a jertfit pentru noi. De aceea, să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al viclesugului, ci cu azimile curăției și ale adevărului*” (I Cor. 5, 7-8). În acest sens Părinții Apostolici vorbesc despre „*calea vieții*” și „*calea morții*”²²; „*calea Luminii*” și „*calea întunericului*”²³. Sfinții Părinți pun în valoare în acest sens botezul ca luminare prin lepădarea de sine pentru asemănarea cu Hristos, Lumina lumii (Ioan 8, 12), la al Cărui Botez, ca Praznic Împărătesc se așează cruci la uși și la ferestre, ca semn că vrăjmașul lui Dumnezeu este afară și nu mai are nici o putere de amăgire, dar vine cu prigoană împotriva celui botezat. Restaurarea chipului prin botez ca iubire de Dumnezeu și de aproapele este taina Bisericii ca un turn zidit pe ape²⁴.

22. *Învățătura celor 12 Apostoli*, 1-6, în vol. „*Scrierile Părinților Apostolici*”, Buc., 1995, p. 26-30.

23. *Epistola zisă a lui Barnaba*, 18-21, în vol. cit., p. 161-164.

24. *Păstorul lui Herma*, III, 10,5, în vol. cit., p. 289.

Despre Lumina baptismală Sf. Ioan Hrisostom spune: „Fiind ai lui Hristos și îmbrăcându-L și fiind învredniți de hrana și băutura Lui cea duhovnicească, așa să trăim, încât să nu avem nimic comun cu lucrurile lumii acesteia. Căci ne-am înscris în altă cetate, în Ierusalimul cel de sus. De aceea, vă rog, să arătăm fapte vrednice de acea cetate, ca și prin cele care ne fac virtuoși și prin cele prin care îi stărnim pe alții să-L slăvească pe Stăpân, să atragem multă bunăvoință de sus. Fiindcă atunci când Stăpânul nostru este slăvit, ne revarsă cu multă generozitate darurile. Căci primind El dispoziția noastră binevoitoare, știe că nu dă binefacerile Sale unor nerecunoscători și răuvoitori”; „Să nu fie din parte-vă nici o discuție lumească, nefolositoare și fără nici un câștig (duhovnicesc). Căci noi am ales o viețuire nouă și se cuvine să urmăm acestei viețuiri cu fapta, ca să nu devenim nevrednici de ea. Nu vedeți cum în cazul funcțiilor lumești, cei ce se preocupă să ajungă în Senat sunt opriți de legile omenești ca să făptuiască unele din cele care sunt cu totul îngăduite celorlalți oameni? În același fel și noi, cei ce acum inițiați, cât și cei ce ne-am învrednicit mai de mult de acest har, ar trebui să fim drepti. Căci suntem membri ai Senatului Duhovnicesc și nu ne sunt îngăduite aceleași (comportări) ca și celorlalți. Ci să arătăm și scumpătatea vorbei și curăția minții; să ne educăm fiecare mădular al nostru ca să nu facă nici o faptă care nu ar aduce mult câștig sufletului”²⁵.

Viața oamenilor în Lumina Învierii lui Hristos este prezentată în idei pline de simțire creștinească și în literatură, așa cum o intuia și Eminescu într-un eseu de o valoare misionară deosebită : „E ușoară credința că prin precepte teoretice de morală, prin știință oarecum, omul se poate face mai bun. Omul trebuie să aibă înaintea lui un om ca tip de perfecțiune după care să-și modeleze caracterul și faptele. Precum arta modernă își datorește renașterea modelelor antice, astfel creșterea lumii nouă se datorește prototipului omului moral, Iisus Hristos. După El încearcă creștinul ași modela viața sa proprie, încearcă combătând instinctele și pornirile pământești din sine. Chiar dacă dezvoltarea cunoștințelor naturale se îndreaptă adeseori sub forma filosofemelor materialiste în contra părții dogmatice a Scripturii, chiar dacă în clasele culte soluțiuni filosofice a problemei existenței iau locul soluțiunii pe care o dă Biblia, caracterele crescute sub influența biografiei lui Hristos și cari s-au încercat a se modela după al Lui rămân creștine. Dacă vorbim de această împrejurare e pentru a arăta că nu în cultura excesivă a minții consistă misiunea școalelor – excepție făcând cele înalte – ci în

25. Sf. Ioan Hrisostom, „Cateheze baptismale”, Sibiu, 2003, p.80,77-78, „Cateheza către neofiti” și „Tâlcuire la cuvântul Apostolului că dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi (II Cor. 5, 17), nr.29 și 24.

creșterea caracterului. De acolo rezultă importanța biografiei lui Hristos pentru inimele unei omeniri veșnic renăscânde. Pentru a se îmbogății, pentru a-și îmbunătăți starea materială, pentru a ușura lupta pentru existență, dând mii de ajutoare muncii brațului, oamenii au nevoie de mii de cunoștințe exacte. Pentru a fi buni, pentru a se respecta unii pe alții și a-și veni unul altuia în ajutor, au nevoie de religie... Dacă simburul vecinicului adevăr semănat în lume de Nazarineanul răstignit, a cătat să se îmbrace în formele frumoase ale Bisericii, dacă aceasta a dat o mare nobleță artelor, luându-le în serviciul ei, asupra formelor religioase, asupra datinei frumoase, nu trebuie uitat fondul, nu trebuie uitat că orice bun de care ne bucurăm în lume e în mare parte fapta altora și că posesiunea lui trebuie răscumpărată printr-un echivalent de muncă. De aceea e de datoria claselor superioare de-a stringe cât de multă cultură pentru a ușura munca celor de jos, pentru a le lumina și ale conduce spre binele lor moral și material. Suferințele de moarte ale dascălului și modelului nostru nu ni se cer decât în momente excepționale, nu ne permite imperfecțiunea naturii omenești, fiecare trebuie să caute a compensa prin muncă și prin sacrificiu bunurile de care se bucură. Atunci numai Domnul va petrece în mijlocul nostru, precum adeseori cu bucurie au petrecut în mijlocul puternicilor și religioșilor noștri străbuni”²⁶.

Evenimentul **Înălțării Sfintei Cruci** nu înseamnă un triumfalism în ceea ce privește Lumina pascală. Sf. Pavel spunea că „*Hristos a murit din cauza păcatelor noastre și a înviat pentru îndreptarea noastră*” (Rom. 4, 25). Astfel, calea Crucii este strâmtă, dar adâncă și plină de lumină. Tocmai pentru a nu pierde adâncul izbăvitor, Dumnezeu a poruncit după ieșirea la pustie ca poporul să nu se abată nici la dreapta, nici la stânga (Deut. 5, 32). Tot astfel, în Hristos este nevoie de armele dreptății „*cele de-a dreapta și cele de-a stânga*” (II Cor. 6, 7). Orice violență ar da statut ontologic antitezei care s-ar transforma într-un sistem de pierdere prin deșertăciune și superficialitate a adâncului botezului. Îndemnul Mântuitorului pentru „*fecioarele înțelepte*” de a păstra untdelemnul bucuriei pascale în candelile sufletului lor (Mt. 25, 1-13), precum și îndemnul către ucenicii Săi: „*Să fie mijloacele voastre încinse și făcliile aprinse. Și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă, ca venind și bătând, îndată să-i deschidă. Fericite sunt slugile acelea, pe care venind stăpânul, le va afla veghind. Adevărat zic vouă că se va încinge și le va pune la masă și apropiindu-se le va sluji*” (Lc. 12, 37-37), sunt pline de har. Înțelepciunea arată că,

26. M. Eminescu, *Legenda lui Iisus*, „Timpul”, (VI), 1881, 12 aprilie; vezi și prof. Emilian Popescu, *Sfintele Paști în tradiția bizantină. Aspecte spirituale și sociale*, „Glasul Bisericii”, 1999, Nr. 5-8, p. 87-94; prof. Gheorge Patronos, *Înțelesul social al Sfintelor Paști*, în „Altarul Banatului”, 1995, Nr. 4-6, p. 70-88.

dacă bobul de grâu este scos din pământul roditor la suprafață va fi golit pe dinăuntru pierzând puterea de germinare. În acest sens, îndemnul Sf. Ap. Pavel ajută la păstrarea credinței față de orice împrăștiere în lume: „*Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos; toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de nimic*” (I Cor. 6, 12); „*Luăți seama cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca niște înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele sunt rele*” (Ef. 5, 16).

Mântuitorul nu s-a temut să-i trimită pe ucenici în lume „*ca pe niște oi în mijlocul lupilor*” (Mt. 10, 16). El s-a rugat, nu să fie luați din lume (Ioan 17, 15), ci păziți de cel „*viclean*”. Arătând că fără Înviere ar fi zadarnice și propovăduirea și credința (I Cor. 15, 14), Sf. Apostol Pavel cheamă la îmbrăcarea cu toate armele lui Dumnezeu (Ef. 6, 11), între care cea dintâi este „*încingerea mijlocului cu adevărul*” (Ef. 6, 14), ceea ce înseamnă credința cu inima în Învierea lui Hristos: „*Dacă vei mărturisi cu gura ta că Hristos este Domn și vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat din morți, te vei mântui. Căci cu inima se crede spre îndreptare, iar cu gura se mărturisește spre mântuire*” (Rom. 10,9-10). Este vorba de importanța hotărâtoare a ascultării, o ascultare eliberatoare în urmarea lui Hristos prin lepădare de sine. Numai în acest fel, Biserica a păstrat „teandria”, ca pe cei „*doi dinari*” dați gazdei de către „*Samarineanul Milostiv*” spre îngrijirea celui căzut între tâlhari (Lc. 10, 35). Numai astfel a fost remediată rătăcirea lui Arie, în urma căreia Hristos era socotit doar „om”, incapabil de îndreptare, iar alte erezii, ca eutihianismul, Îl socoteau doar Dumnezeu înfricoșător prin atotputernicia Sa, dar nu „sfințit” prin Hristos ca Atotțiitor, teandric, apostolic. Astfel, în urma unor evenimente zguduitoare, s-au alcătuit adesea în istoria Bisericii lucrări cu caracter apocaliptic, așa cum sunt „apocalipsele” spaniole din vremea invaziei arabe în sec. VIII. Dar evenimentul **Înălțării Sfintei Cruci** avea sensul tocmai de a recupera „teandria” deformată de Arie, deoarece numai demonii, ca „*vrăjmași*” (Mt. 13, 25) ai chipului lui Dumnezeu, „*cred și se cutremură*” (Iacob, 2, 19), pe când prin lemnul Crucii lui Hristos, Dumnezeu a dăruit viață lumii Sale, îndulcind apele amare ale Legii (Ieș. 15, 25). Doar în acest sens, a nu cunoaște pe Dumnezeu prin har, înseamnă a se înfricoșa de El²⁷; a nu avea „*haină de nuntă*” (Mt. 22, 11); a nu intra în „*strălucirile sfinților Săi*” (Ps. 109, 3); a rămâne „*vrăjmaș din fire cu Dumnezeu*” prin refuzul împăcării cu El (Rom. 5, 10; Luca 19, 27). De aceea, Sf. Apostol Pavel insistă cu îndemnul: „*Nu vă lăsați furați de învățăturile străine cele de multe feluri; căci este bine să vă întăriți prin har inima voastră, nu cu mâncăruri, de la care n-au avut nici un folos cei ce au umblat în ele*” (Evrei,

27. Maria Timuc, *Cine nu-L descoperă pe Dumnezeu prin iubire și de bunăvoie, Îl descoperă prin frică. Viața și moartea lui Iisus - simbolul vieții și morții fiecărui om*, în ziarul „Național”, 4 mai 2002, p. 7.

13, 9). Insuși Mântuitorul îi îndemnase pe ucenicii Săi: „*Luați seama la voi înșivă să nu se îngreueze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijele vieții și ziua aceea să vină peste voi fără de veste, ca o cursă; căci va veni peste toți cei ce locuiesc pe fața întregului pământ. Privegheați, dar, în toată vremea rugându-vă, ca să vă întăriți și să scăpați de toate acestea care vor veni și să stați înaintea Fiului Omului*” (Lc. 21, 34-36). Într-adevăr, „*vrajmașii*” Săi nu vor putea sta înaintea Lui, așa cum s-au risipit la învierea Sa toți cei care L-au urât, iar El Însuși nu s-a mai arătat lumii (Ioan 14, 19), și anume tocmai pentru ca lumea să se poată întoarce prin pocăință ca să nu piară.

Biserica nu caută cele din urmă, „eshatologice”, știind că Mântuitorul a spus ucenicilor Săi, atunci când întrebau despre venirea Împărăției lui Dumnezeu: „*Nu este al vostru a ști anii și vremurile pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa*” (Faptele Apostolilor 1,7). Într-adevăr, Duhul Sfânt este o putere pentru plinătatea care elimină orice alte întrebări și, prin puterea de a se face fii ai lui Dumnezeu (Ioan 1, 12-13) le-a dat și porunca de a lucra (Lc. 19, 13), ceea ce nu înseamnă „*baterea*” oilor Stăpânului (Luca 12, 45). Deci, în Biserică lupta este pentru păstrarea „*Luminii*” lui Hristos, care singură luminează apoi în întuneric în mod relevant și catalizator. Această Lumină în structura ei a fost semănată prin Hristos ca o restaurare a oamenilor prin mutarea lor în El (Ioan 14, 3), anume de la chemare, prin îndreptare până la desăvârșire (Rom. 8, 29). Începutul acestei restaurări a fost semnat prin potolirea furtunii pe mare, ca certare a „*vânturilor*”, simbol al învățăturilor omenești (Efes. 4, 14) care împrăștie mintea și tulbură inima, tulburare simbolizată prin „*valuri*”. Urmare a acestei „*certări*” a fost liniștea cea mare (Mt. 8, 21). Ea avea să ajungă la Cincizecime „*pacea lui Dumnezeu care covârșește toată mintea*” (Filip. 4, 7), pentru că stăpânește inimile prin plinătate. Faptul că El ațipise pe corabie când se iscase furtuna era semnul că avea această „*pace*” pe care a venit să o împărtășească celor ce-I urmează, iar „*scularea*” Sa la cererea lor insistentă prefigura Învierea Sa, la care din cauza plinătății inimii, ucenicii aveau să nu mai poată întreba nimic (Ioan 16, 23) și tocmai acest lucru însemna mutarea lor în starea de înviere acolo unde se afla El (Ioan 14, 3) ca o părtășie a lor la „*rugul aprins*”. Tot ce a făcut și a învățat El avea acest scop al mutării lor pascale în El, desigur nu în sens triumfalist, în ceea ce privește lumea, ci pentru șederea lor sub vânturi și valuri, deci sub cruce, ca și El. Mântuitorul a arătat acest lucru încă de la începutul lucrării Sale, când îi chema pe ascultători la împlinirea celor auzite de la El, care urmau a fi dovedite ca adevăr în El: „*Cel ce aude aceste cuvinte ale Mele și le face, este asemenea bărbatului înțelept și priceput care zidindu-și casa a săpat, a adâncit și a pus temelii pe piatră. Și au venit vânturile și au venit valurile și au izbit peste casa aceea și ea n-a căzut pentru că era zidită pe stâncă*” (Lc. 6, 48).

Dar șederea Bisericii sub vânturi și valuri prin luarea crucii în urmarea lui Hristos este semnificată profund prin evenimentul umblării Sale pe ape sub vânturi și valuri ca pe uscat. Odată cu înmulțirea pâinilor și peștilor, eveniment ce simboliza zidirea Bisericii prin Jertfa Sa ca Euharistie, El i-a silit pe ucenici să treacă cu corabia dincolo de marea Ghenizaretului către ghergeseni, pe unde El trecuse cu ei la evenimentul potolirii furtunii. După ce a dat drumul mulțimilor, El s-a urcat pe munte să se roage, ca simbol al Înălțării la cer. De acolo îi vedea pe ucenici „*în corabia aflată la multe stadii departe de țarm cum se chinuiau vâslind, căci vânturile erau împotriva*”. Desigur, „*vânturile*” și „*valurile*” din mintea și inimile lor fuseseră certate prin Înviere care îi adusese la „*liniștea cea mare*” (Mt. 8, 26), iar la Cincizecime Duhul Sfânt le adusese „*pacea lui Dumnezeu care covârșește toată mintea*” (Filip. 4, 7). Dar în lucrarea lor de vestire a Evangheliei prin vâslire în corabia Bisericii pe care ei nu o părăseau, erau desigur vânturile împotrivirii lumii față de Hristos. Umblarea pe mare sub vânturi și valuri urma să fie semnul că Biserica, „*Mireasa*” lui Hristos și „*Trupul Său*” are aceeași tărie a Luminii sub Cruce în lucrarea ei în lume. Această arătare are ca semn „*straja a patra a nopții*” (Mt. 14, 25; Ioan 20, 4), atunci când începe să se lumineze de ziuă, cum sună refrenul din colinde: „*Ziurel de ziuă!*”.

Acest eveniment avea ca scop convingerea pentru Biserica Sa că și ea are „*tăria*” de a sta sub vânturi și valuri în sensul Luminii sub Cruce. Dar acest eveniment a fost și prilejul unei lecții, aceea că nu se poate sta în lume sub vânturi și valuri fără a privi la Hristos. Privind la vânturi și la valuri și nu la Hristos, Petru se afunda și a fost calificat drept „*puțin credincios*” și îndoielnic. Sfântul Apostol Pavel cheamă, de aceea, la ațintirea privirii înspre Hristos „*începătorul și plinitorul credinței*” (Evrei 12, 2), aceasta cu atât mai mult cu cât asemănarea cu Hristos înseamnă și plinătatea inimii ca bucurie, și „*dragostea dintâi*” (Apoc. 2, 4) de Hristos, pentru a nu da înapoi în fața prigoanelor: „*Domnul este ajutorul meu și eu voi privi cu bucurie pe vrăjmașii mei*” (Ps. 117, 7); „*Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?*” (Rom. 8, 35). Doar umplerea de sine și abaterea privirii de la Hristos sunt cauzele căderii din vârful scării care duce la Hristos, așa cum Petru se afunda, atunci când, privind în dreapta și în stânga, socotea că este „*meritul*” său pentru umblarea pe vânturi și valuri ca pe uscat. Chemarea Mântuitorului la urmarea Sa în acest sens este simbolizată și prin imaginea Sa din capul scării în cer, așteptând cu brațele deschise pe cei ce urcă spre El ca și cum ar aduce aminte de cuvintele Sale: „*Rămâneți în Mine și eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi dacă nu rămâneți în Mine*” (Ioan 15, 4); „*Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca mlădița și se usucă; și le adună și le aruncă în foc și ard*” (Ioan 15, 6).

Acest lucru este hotărâtor și pentru calitatea împărtășirii lui Hristos în lume în lucrarea Bisericii: „*Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic*” (Ioan, 15, 5). Aceasta, deoarece și cei ce credeau în Mântuitorul prin lucrarea Bisericii, Care s-a rugat și se roagă nu numai pentru Biserică, ci și „*pentru cei ce vor crede în Mine prin cuvântul lor*” (Ioan 17, 20), pentru ca și ei să aibă puterea nu numai de a fi „*una*” (Ioan 17, 22), după chipul Sfintei Treimi, ci și de a umbla pe marea înviforată ca pe uscat sub vânturi și valuri cu Lumina lui Hristos sub Cruce. La **Duminica a IX-a după Rusalii**, a episodului umblării pe mare și a salvării lui Petru de sub vânturi și valuri, ce aveau să se potolească de la sine odată cu urcarea Mântuitorului împreună cu Petru în corabie, în *Apostolul* zilei Sfântul Apostol Pavel aduce aminte tocmai de această calitate a lucrării Bisericii în Hristos: „*Noi suntem împreună lucrători cu Dumnezeu, voi sunteți ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu. După harul lui Dumnezeu cel dat mie, eu ca un înțelept meșter am pus temelia, iar altul zidește. Dar fiecare să ia seama cum zidește, căci nimeni nu poate pune altă temelie decât cea pusă care este Iisus Hristos. Iar de zidește cineva pe această temelie: aur, argint sau pietre scumpe, lemn, fân, trestie, lucrul fiecăruia se va face cunoscut, căci îl va vădi ziua Domnului. Pentru că în foc se descoperă și focul însuși va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia. Dacă lucrul cuiva pe care l-a zidit va rămâne, va lua plată. Dacă lucrul cuiva se va arde, el va fi păgubit; el însă se va mântui, dar așa ca prin foc. Nu știți, oare, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi? De va strica cineva templul lui Dumnezeu îl va strica și pe el Dumnezeu, pentru că sfânt este templul lui Dumnezeu care sunteți voi*” (I Cor. 3, 9-17).

Lumina lui Hristos sub Cruce ca tărie și împărtășirea ei ca lucrare a Bisericii pentru puterea de a urma lui Hristos sub vânturile și valurile din lume este descrisă atât de concludent de Sfântul Apostol Pavel ca lucrare a lui Hristos, „*Care a dat în Biserică pe unii apostoli, pe alții prooroci, pe alții evangheliști, pe alții păstori și învățători, spre desăvârșirea sfinților la lucrul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos, până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos, ca să nu mai fim copii duși de valuri, purtați încoace și încolo de orice vânt al învățăturii prin înșelăciunea oamenilor, prin viclesugul lor spre uneltirea rătăcirii, ci ținând adevărul în iubire să creștem întru toate pentru El, care este capul-Hristos*” (Efes. 4, 11-15).

Diac. prof. dr. Ioan Caraza

CATEHEZA ȘI LUPTA ÎMPOTRIVA EREZIILOR

Spre deosebire de catehumenat, care îmbrățișa masele, având un caracter popular și general, pregătindu-i pe cei care intenționau să intre în creștinism pentru primirea tainei Sfântului Botez, școlile catehetice își însușeau o metodă științifică, o metodă de activitate sistematică. Ele răspundeau și dorinței multor tineri creștini, care nu se mulțumeau doar cu simpla învățătură, pregătirea pentru Botez, ci simțeau nevoia unei complete formații sufletești.

Luând ființă la începutul sec. al II-lea creștin (100 – 106) în vremea Sfântului Iustin Martirul și Filosoful, școlile catehetice au vădit un progres tot mai evident deodată cu adâncirea elementelor de credință prin filosofia creștină și pedagogia ei. Ele au înflorit spre sfârșitul acestui veac și și-au sporit prestigiul în veacul al III-lea al marilor cateheți ai Alexandriei și ai Cezareei – Palestinei și și-au atins apogeul în veacul al IV-lea datorită distinșilor pedagogi creștini ai Capadociei, Antiohiei și Ierusalimului.

Școli catehetice

1. Școala catehetică din Alexandria¹

a. Generalități

Școala alexandrină a fost creația fericită a unui mediu intelectual creștin elevat în marea capitală a Egiptului elenistic. Aici ființa cea mai mare universitate a lumii vechi, Mauseion, dotată cu două mari biblioteci și o organizare științifică de invidiat.

În acest centru cultural al antichității au călcat picioarele Sfântului Apostol Marcu, unul din cei 70 de ucenici, autor al Evangheliei a doua. Iată ce spune Eusebiu de Cezareea în privința aceasta: „Despre Marcu se spune că a fost cel dintâi trimis să predice evanghelia așa cum a compus-o și tot el a întemeiat acolo primele biserici.”

1. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. II, EIBMBOR, București, 1985, p. 460.

În acest centru evanghelizat deja, pe la jumătatea secolului al II-lea va lua ființă o importantă școală catehetică al cărui prim conducător a fost Panten.

Interesant este faptul că școala alexandrină este cunoscută sub nume diferite:

- Școala catehizării;
- Școala cuvintelor sau învățăturilor sacre;
- Adunarea credincioșilor (pentru învățătură);
- Școala din Alexandria.

La început această școală nu a fost întreținută de Biserică ci prin mijloace particulare. Origen, spre exemplu, pentru a putea trăi vindea manuscrise ale unor autori profani pe care le poseda sau dădea lecții particulare. Erudiția profesorilor alexandrini se va răsfrânge benefic asupra prestigiului școlii, în special prin studierea și interpretarea Sfintei Scripturi. Se traducea Sfânta Scriptură a Vechiului Testament punându-se în circulație Septuaginta – operă monumentală, se elabora de către Filon noua teologie a iudaismului elenistic punând în acord pe Moise cu Platon, iar gnosticismul atinge apogeul său ca doctrină filosofică.

Școala catehetică din Alexandria reprezintă prima școală creștină în sensul strict al cuvântului. Ființa ca un adevărat „Didascaleion” – instituție propriu-zis de învățământ cu o constituție organică, cu o programă precisă de studiu, cu profesori și studenți, diferită de cele conduse în trecut de personalități, precum Sfântul Iustin, la Roma, Tertulian la Cartagina sau Sfântul Irineu la Lyon.

Școala avea program permanent și organizare pe măsură; Eusebiu al Cezareei spunea că această școală era de veche tradiție, chiar anterioară lui Panten, iar obiectul principal de studiu era, fără îndoială, Sfânta Scriptură.

Panten era considerat a fi primul conducător cunoscut cu numele, după el fiind consemnașerii întregi de succesori, până la Rodon, care transferă școala la Side, în Pamfilia, după ce în 231, Origen, plecând din Alexandria în Cezareea, creează aici o școală după modelul fidel al celei alexandrine. Dacă la început programul de studii conținea exegeză biblică și hermeneutică, ulterior ea s-a îmbogățit și cu filosofia, probabil începând cu Panten, pentru ca, în timpul lui Origen să ajungă la două cicluri distincte: profan, cuprinzând dialectica, științele naturii și etica, și ciclul creștin cuprinzând exegeza biblică, filosofia creștină și hermeneutică.

Problemele ce se dezbăteau erau: Dumnezeu, originea și scopul lumii, omul, sufletul, raportul dintre știință și credință.

Metoda de bază, atât în domeniul de interpretare, cât și în cel de studiu este cea alegorico – mistică; armătura rațională era luată din platonism.

Printre reprezentanții de marcă ai școlii alexandrine menționăm: Panten, Origen, Clement, Heracles, Dionisie cel Mare, Teognos, Petru, Didim cel Orb, Sfântul Atanasie și Sfântul Chiril.

Au fost influențați de această școală Grigorie Taumaturgul, Iuliu Africanul și chiar capadocienii de mai târziu, prin intermediul școlii din Cezareea Capadociei.

Prin reacție a apărut ulterior la școala din Antiohia, structurată pe cu totul alte principii, metode și programe de lucru.

b. Operele școlii din Alexandria și importanța lor catehetică

Clement Alexandrinul 150-217 a încercat să creeze o știință creștină pe care să o opună filosofiei păgâne. Metoda alegorică de interpretare a Sfintei Scripturi a fost mult întrebuințată de Clement. Scrierile sale, *Protrecticul* *Pedagogul*, *Stromate*, ne prezintă principiile sale pedagogice creștine de care a fost călăuzit în practica sa catehetică.²

Protrecticul rezumă și ne face cunoscut învățământul lui Clement prin care se adresa către păgâni. *Protrecticul*, al cărui ghid ceresc este „Logosul”, are menirea, după Clement de a fi „convertitorul”, care invită pe oameni la mântuire.

Scopul lui Clement din această lucrare este de a dezrobi pe cititorul său păgân de rătăcirea idolatriei și de a-i comunica adevărata credință. Convertirea la creștinism este prima etapă pe care Clement o urmărește în convertitorul său, *Protrecticul* care ne arată concepția catehetică a lui Clement față de păgâni.

Neofitul a renunțat la păgânism, dar sufletul său mai este tulburat de gânduri și patimi rele, pentru care motiv se impune mai departe o disciplină. Este vorba de inițierea către adevărata viață creștină. Neofitul, după ce a cunoscut preceptele creștine, trebuie să le și practice. Partea aceasta o îndeplinește Clement cu convertiții săi în a doua parte a lucrării *Pedagogul* sau cu alte cuvinte educatorul: „Pedagogul se ocupă de acțiune și de știință. Scopul său nu este de a instrui sufletul, ci de a-l face mai bun; el vrea să fie nu al unei vieți de a ști, ci al unei vieți de virtute...” Astfel Logosul, voind să termine, etapă după etapă, mântuirea noastră, urmează metoda cea bună; el conviețuiește la început, apoi el disciplinează și instruieste.

2. Pr. Dumitru Călugăr. *Catehetica. Manual pentru institutele teologice*, EIBMBOR, București 1976, p. 34.

Stromatele sau „covoare”, după un alt titlu al aceleiași lucrări *Instituții științifice despre adevărata filosofie* cum le numește însuși Clement în cuprinsul lucrării, cuprinde concepția catehetică al lui Clement de a întrebuința filosofia creștină în cele ale credinței.

Lucrarea cuprinde 8 cărți. Primele două cărți tratează chestiunea completării formației creștinilor care nu trebuie să rămână la învățăturile elementare ale credinței, ci trebuie să se pătrundă de spiritul filosofiei creștine. Clement socotește filosofia tributară creștinismului întrucât cei mai mari filosofi ai Greciei au împrumutat idei din Vechiul Testament, idei ce le căpătase de la Filon. În cartea a doua, în special, are cele mai profunde pagini în care încearcă armonizarea filosofiei grecești cu creștinismul. Credința este îndeplinirea filosofiei creștine și nu stă în contradicție cu ea. Semnificația cuvântului filosofie este modificat de Clement, înțelegând prin filosofie „știința lucrurilor divine”. Cititorii Stromatelor vor fi creștini care au trecut prin disciplina creștină prevăzută de Pedagog.

Stromatele, deși formase cea mai obscură lucrare a lui Clement, totuși este cea mai însemnată lucrare din literatura creștină a veacurilor II și III creștin, prin dezvoltarea celor mai de seamă probleme ale filosofiei creștine.

Scrisorile lui sunt câmpul ales pe care se întâlnesc pentru prima dată mai puternic filosofia creștină cu filosofia greacă.³

Origen 185-254 a întemeiat un sistem filosofic – teologic pe baza Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții și l-a prezentat în opera sa monumentală *De Principiis*. Această scriere, care se împarte în 4 cărți, învață pe creștini și adversarii creștinismului despre adevărurile fundamentale creștine „principiile”, grupate în jurul următoarelor 4 puncte doctrinare: Dumnezeu, lume, om și revelație.⁴ Este primul manual de dogmatică în literatura patristică. Expune învățătura despre Dumnezeu, Sfânta Treime, îngeri și căderea lor, antropogeneza, eshatologie și cosmogonie; probleme morale: liberul arbitru, păcat și apocatastază; Sfânta Scriptură și interpretarea ei.

Din păcate, această scriere conține și cele mai mari erori de care s-a făcut vinovat Origen, puncte de plecare și discordie în ceea ce se va numi ulterior disputa origenistă.⁵

3. Pr. Mihail Bulacu, *Studiu introductiv în Catehetica ortodoxă*, Tipografia diecezană, Oradea, 1928, p.43-46.

4. Pr. Dumitru Călugăr, *op.cit.*, p. 35.

5. Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coaman, *op.cit.* p.462.

c. *Filosofia creștină și Școala catehetică din Alexandria – paradigmă doctrinară pentru curentele filosofice ale epocii*⁶

Gândirea speculativă a marilor personalități alexandrine nu putea rămâne fără rod, cu atât mai mult cu cât comunitatea creștină se confrunta în acea perioadă cu diverse tendințe de speculație filosofică, de cele mai diferite nuanțe; astfel, doctrina elaborată, fie direct, fie indirect, prin intermediul operelor marilor dascăli alexandrini, a fost și a rămas să biruie veacurile drept prețioasă comoară pentru filosofia religioasă și nu numai.

Credința creștină rămâne baza pe care gnoza nu trebuie să o părăsească niciodată. Între credință și gnoză e o deosebire de grad, astfel că gnoza nu este altceva decât cunoașterea cât mai desăvârșită a obiectului credinței.

Credința, așadar, include gnoza, o domină atât ca importanță cât și ca prioritate. Credința rămâne drept factor esențial în dobândirea mântuirii, în timp ce gnoza rămâne ca ceva secundar; prima înlesnește acceptarea adevărului revelat, iar a doua o cercetează, o înțelege.

Credința este cunoașterea concisă a necesarului pe care gnoza e demonstrația temeinică a ceea ce s-a primit prin credință. Există astfel un raport de interdependență: nu putem accede la cunoaștere fără credință, după cum nu putem, și credincioși să cunoaștem obiectul venerației.

Filosofia rămâne o „ancillatheologie” punându-se în slujba credinței în dublă ipostază:

➤ Pregătind sufletele pentru primirea credinței, întrucât poate prin sine să elaboreze unele adevăruri comune pietății religioase;

➤ Pune la îndemâna credinței arme prețioase de apărare împotriva eresurilor dogmatice.

Gnosticul creștin este gnosticul adevărat care-și pune probleme esențiale și caută prin prisma credinței și a rațiunii să găsească răspunsurile ortodoxe la frământările sale spirituale.

Școala alexandrină își dobândește astfel meritul incontestabil de a fi creatoare de drept prin tradiția științifică a teologiei ca știință și disciplină sacră. Se lărgește astfel orizontul tradițional, desuet, prin introducerea filosofie, prin crearea de noi criterii logice, psihologice și morale în aprecierea adevărurilor.

Întreg sfatul umanității alături de celelalte roade ale spiritului se concentrează asupra imaginii autocuprinzătoare a Mântuitorului Iisus Hristos.

6. *Ibidem*, p. 465-470.

Găsim astfel în aceste tendințe reminiscențe din gândirea Sfântului Iustin Martirul și Filosoful, continuate de către Fericitul Augustin sau de către Sfântul Maxim Mărturisitorul. Înțelegem că prin astfel de idei se construiesc punți serioase de legătură între păgânism și creștinism, premise majore ale convertirii la dreapta credință.

În privința dogmei Sfintei Treimi, filosofia alexandrină nu rămâne în făgașul tradiționalismului post apostolic ci caută să precizeze în amănunt raporturile intra – trinitare; din exces de zel sau poate dintr-un rigorism nu întotdeauna justificat, între precizările corecte privind această serioasă problemă de doctrină creștină, s-au emis și unele păreri nu tocmai corecte care însă vor fi corectate ulterior. Meritul de a fi încercat formularea cât mai cuprinzătoare a dogmei nu se poate revendica școlii alexandrine de nici o altă școală din epocă.

O importanță deosebită le e acordată Sfintelor Taine, acte sfințitoare comunicând permanent harul Duhului Sfânt în scopul mântuirii mădularelor Trupului Tainic al Mântuitorului Hristos.

Referitor la antropologie, alexandrinii impun concepția privind preexistența sufletelor. Oamenii au apărut așadar prin răcirea și căderea spiritelor în materie. După moarte, toată creația, inclusiv omul trece prin loc curățitor spre a se purifica; se va ajunge astfel la restabilirea tuturor în starea primordială de nevinovăție și fericire. Chiar și diavol se va curăți de fărâdelege, restabilindu-și chipul angelic inițial.

Ipoteza aceasta a apocatastazei universale, pare cel puțin forțată, contrazicând premiza liberului arbitru și a responsabilității personale individuale vis-a-vis de faptele săvârșite de fiecare dintre noi. Tocmai de aceea a fost respinsă dintru început alături și de alte erori origeniste, cum ar fi preexistența sufletelor sau tendințele subordinaționiste.

Iată în linii mari sistemul gnoseologic promovat de școala catehetică alexandrină. Este pe deplin adevărat faptul că pe lângă meritul de a se fi străduit în elaborarea cât mai minuțioasă a unui sistem de gândire cât mai exact, există și tendințe eutogonice, eterodoxe, străine spiritului apostolic.

Ideile greșite promovate de reprezentanți de seamă al școlii alexandrine precum Clement, Origen sau Metodiul de Olimp nu sunt numai dovada imperfectibilității și a neputinței omenești în fața divinului indiscriptiv; ele sunt și dovada frământării, a dorinței de cunoaștere a omului în încercarea de a-și depăși propriile limite.

Se cuvine să fim cât mai puțin critici în ceea ce privește pe distinșii dascăli și mai toleranți cu greșelile lor. S-au străduit să ne lase tezaurul teo-

logic cât mai puțin complicat; și-au primit răsplata cutezanței lor fie și dacă ne gândim doar la sinodul ecumenic. Biserica i-a condamnat pentru greșelile lor dogmatice, însă le păstrează o vie recunoștință pentru ceea ce au dat „bine” și „mult” în domeniul teologiei dogmatice.

Un Clement Alexandrinul, un Origen au rămas unici în istoria patristicii ortodoxe. Au contribuit decisiv la promovarea unor valori spirituale eterne de care ne folosim și noi astăzi.

2. Școala catehetică din Antiohia

Antiohia a fost un important centru bisericesc, unde a apărut prima dată numele de creștin de unde Sfântul Apostol Pavel a plecat în călătoriile sale misionare și unde, în sec. al II-lea a strălucit Părintele Apostolic Igantie Teoforul și Apologetul Teofil. În sec. III apar mai multe personalități ca: Malhion, Pavel de Samosata, Lucian, Dorodei și Eustatio, care aveau, se pare, fiecare școala sa teologică. Aceste centre de învățământ constituiau așa numita școală din Antiohia cu unele note caracteristice care o deosebeau de aceea din Alexandria. De exemplu, metoda interpretării Sfintei Scripturi este istorico – filosofică, însă fără excluderea totală a metodei topice sau alegorice.⁷ Malhion este cunoscut din disputa cu Episcopul Pavel de Samosata pe care l-a dovedit eretic antitrinitar într-un sinod ținut la Antiohia.⁸ Începutul școlii este legat însă de Lucian de Samosata care, după unele știri, a fost partizan al Episcopului compatriot, Pavel de Samosata. De aceea a fost scos din Biserică sub următorii trei Episcopi de Antiohia până la 303 când ar fi renunțat la erezie. Din istoria arianismului se știe că Arie și alții se numeau syllucianiști, adică erau colegi de studii la Lucian și partizanii lui. Lucian e cinstit totuși ca martir , în sânul Bisericii în persecuția lui Maximun Daia pe la 312.

Școala Antiohiană nu a avut idealismul și elanul mistic al școlii alexandrine, dar a dat teologiei creștine pe cei mai de seamă exegeți, între care și Sfântul Ioan Gură de Aur.⁹

Reprezentanții cei mai importanți ai acestei școli sunt: Diodor de Tars (330-392), Teodor de Mopsuestia (350-428), Sfântul Ioan Gură de Aur (344-407) și Teodoret de Cyr (394-458)¹⁰.

7. *Ibidem*, p. 471.

8. *Istoria Bisericească Universală*, EIBMBOR, 1987, p. 268-269.

9. *Ibidem*, p.233.

10. Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, *Curs de Noul Testament pentru anul I de studiu*, p. 57-59.

Teofil, Episcopul Antiohiei (sec. II) un zelos apărător și propagator al creștinismului trimite lui Autolic, un păgân învățat, trei cărți ce sunt de mare însemnătate pentru cunoașterea primelor cateheze. Coprinsul primei cărți despre creațiune ne dă exemplul unei cateheze pregătitoare. La început arată cum Dumnezeu, ca spirit, nu poate fi văzut de ochiul trupesc ci tot prin spirit poate fi recunoscut. Înainte de toate credința și teama de Dumnezeu ocupă locul de seamă pentru a-l vedea pe Creatorul tuturor. În cartea a II-a Teofil trece de învățământul pe calea revelației naturale, la adevărurile și lucrurile revelate pe cale supranaturală, adică la instruirea omului pe calea revelației divine. Carte a III-a tratează despre instrucțiunea morală care urmează în chip natural instrucțiunii religioase.¹¹

Cele 16 „omilii catehetice” ale lui Teodor de Mopsuestia au fost rostite în 392. Nu le avem decât într-o traducere siriacă a cărei descoperire este recentă. Primele 10 omilii sunt comentarii ale crezului destul de asemănătoare celor ale lui Chiril al Ierusalimului. Ele sunt urmate de o omilie despre Tatăl nostru apoi de 5 omilii mistagogice: 2 despre botez, una despre mirungere și 2 despre euharistie. Ele par a fi rostite înaintea primirii tainelor.¹²

„Omiliile la Matei” scrise de Sfântul Ioan Gură de Aur au fost rostite în Antiohia în timpul cât a fost preot, punându-se în evidență strălucitul său talent oratoric.¹³ Aproape fiecare omilie face referire la învățăturile greșite datorate unei defectuoase interpretări a Sfintei Scripturi. Sfântul a combătut toate ereziile din vremea sa prevenind și combătând chiar și unele erezii ce se vor ridica după epoca lui. Aceste omilii pun accentul pe învățătura morală ce reiese din textul Evangheliei. Scopul principal al autorului era de a schimba viața creștinilor și apoi de a combate pe eretici. Sfântul Ioan Gură de Aur considera că în zadar a închis gura a mii de eretici, dacă celor pe care îi păstorește nu le-a biruit patimile: „De aș birui de mii și mii de ori învățăturile lor, totuși ei mă vor bârfi; că vor bârfi viața multor creștini, rănile lor, bolile lor sufletești...spunem că Hristos a făcut lucruri mari, că a făcut din oameni îngeri; dar când ni se cere socoteală de spusele noastre, când ni se poruncește să dăm dovadă din turma noastră, rămânem cu gura închisă. Mă tem ca nu cumva în loc de îngeri să scot din staul porci și armăsari înnebuniți după iepe.”¹⁴

11. Pr. Mihail Bulacu, *op.cit.*, p.49.

12. Jean Danielou, Regine du Charlat, *La catechese aux premiers siecles*, Ecole de la foi (collection de l'institut de pastorale catechetique), Fayard – Hame, p.31.

13. Ioan Moshu, *Limonariul*, cap. CXXVIII.

14. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, PSB vol 23, București 1994, p. 940.

Observăm așadar că metoda catehético – omiletică a Sfântului Ioan Gură de Aur uzează în special formarea morală a credincioșilor, aceasta devenind apoi, armă de nebiruit împotriva tuturor învățăturilor greșite.

3. Școala catehetică din Ierusalim

Timpul înființării acestei școli nu este sigur, cum nu este cunoscut nici întemeietorul ei. Sfântul Chiril, episcopul Ierusalimului este persoana în jurul căreia gravitează cele mai multe documente referitoare la această școală, fie datorită scrierilor sale (mai ales Catehezele), fie informațiilor legate de activitatea sa.¹⁵

Cele „18 Cateheze” ale Sfântului Chiril al Ierusalimului pe care le avem au fost rostite de el în timpul Postului Paștelui și în săptămâna luminată a anului 348. Ele alcătuiesc o serie completă de cateheze de inițiere. Sunt precedate de o „procateheză” predică introductivă care a trebuit să fie rostită în prima duminică a Postului Paștelui. Urmează cele 18 cateheze prebaptismale dintre care ultimele 13 sunt comentarii ale simbolului de credință. La aceste cateheze sunt alăturate 5 cateheze postbaptismale sau mistagogice: 2 despre botez, una despre mirungere și două despre euharistie. Atribuirea catehezelor mistagogice lui Chiril este contestată dar ele rămân, așa cum sunt, un moment fundamental al sec. IV.¹⁶

4. Școala celor trei mari Capadocieni

Sfântul Vasile cel Mare (330-379), Sfântul Grigorie de Nazians (329-390) și Sfântul Grigorie de Nyssa (335-395) formează cununa marilor dascăli ai Capadociei. Școala lor își menține unitatea nu prin aceeași localitate fixată pentru instruire, ci prin unitatea ideilor. Amiciția dintre Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nazians în timpul studiilor la Atena, descrisă de Sfântul Grigorie, ne arată unicul scop pe care îl urmăreau în școală, și anume virtutea. Doctrina Sfântului Grigorie despre Sfânta Treime se află în cele 5 cuvântări teologice rostite la Constantinopl în anul 380, combătând arianismul lui Eunomiu. Din scrierile Sfântului Grigorie de Nyssa, fratele Sfântului Vasile, cea care ne interesează direct este Cateheza cea mare sau Marele cuvânt catehetic, unde tratează despre Dumnezeu, om, întrupare, mântuire și Sfintele Taine.¹⁷

15. Pr. Dumitru Călugăr, *op.cit.*, p. 36.

16. Jean Danielon. Regine du Charlat, *op.cit.*, p. 30.

17. Pr. Dumitru Călugăr, *op.cit.*, p. 37-38.

De numele Sfântului Vasile cel Mare se leagă organizarea monahismului răsăritean și formarea școlilor mănăstirești, a căror precursori sunt Paul de Teba (341) Antonie cel Batrânt (356) și pahomie. Școlile mănăstirești erau orânduite cu internate având în același timp și cercetători externi, nefiind obligați toți cei ce le cercetau să rămână în viața monahală. Astfel, unii se hotărau să devină monahi iar alții primeau numai instrucție și educație religioasă, urmând apoi să revină în societate.¹⁸

5. Școala catehetică din Edesa

A fost înființată la sfârșitul veacului II de Protogene. Între cateheții de seamă ai acestei școli este amintit marele orator și imnolog bisericesc, Sfântul Efreem Sirul. În interpretarea Sfintei Scripturi acesta a ținut calea medie între alegorismul școlii catehetice din Alexandria și cealaltă extremă, istorico – gramaticală din Antiohia.¹⁹

6. Școala Apuseană Africană

Existau mai multe centre distinse în care și-au desfășurat activitatea marii pedagogi ai apusului: Roma, unde Sfântul Iustin deschisese o școală creștină; Cartagina, centru de acțiune a lui Tertulian și reședința episcopală a Sfântul Ciprian; Hippo, reședința episcopală a Fericitului Augustin; Milanul, reședința bătrânului Ambrozie.²⁰

Dialogul cu Iudeul Trifon este o scriere a Sfântului Iustina Martirul și Filosoful, cel mai de seamă reprezentant al literaturii apologetice în veacul II creștin. În această lucrare este reprodusă o discuție care ar fi ținut două zile între Iustin și un savant iudeu, cu numele Trifon, în Efes, apologetul creștin arătând cum a trecut de la filosofia păgână la adevărata filosofie: creștinismul.

Cele două *Apologii* ale Sfântului Iustin, ne dau, de asemenea, însemnate cunoștințe pentru expunerea și justificarea creștinismului față de intelectua-litatea păgână. În prima *Apologie*, după înlăturarea tuturor acuzațiilor aduse împotriva creștinilor, (cap. I-XII), Sfântul vorbește despre inițierea creștină. Acela care vrea să se boteze trebuie că creadă mai întâi adevărul doctrinei și să fângăduiască a trăi potrivit noii legi. Numai cu această condiție se poate acorda Botezul. De aici reiese importanța catehezei în viziunea Sfântului Iustin.²¹

18. *Ibidem*, p. 41-42.

19. *Ibidem*, p. 38.

20. *Ibidem*, p.39.

21. Pr. Mihail Bulacu, *op.cit.*, p. 42.

Tertulian (160-220), în jurul anilor 205-206, deci după toate aparențele în perioada ortodoxă a vieții sale, a scris *Tratat despre botez*, care ne informează în mod cu totul deosebit asupra catehezei tainelor. Este un tratat al cărui scop imediat este să apere Taina Botezului împotriva celor care o atacau, în particular o anume Quntilla din secta gnostică a cainibilor, care învață că toată materia este rea și apa botezului trebuie respinsă. *Despre Botez* este prima expunere de ansamblu asupra acestei taine și va folosi ca model asupra operelor ulterioare. Tertulian expune aici doctrina ortodoxă a botezului, necesitatea sa, efectele sale, ritualurile sale, aspectele sale. Avantajul cu totul special al acestui tratat este să ne dea un exemplu evident de interpretare a aspectelor botezului în Vechiul și Noul Testament, atât cât vom găsi în toată tradiția catehetică.²²

Sfântul Ciprian (250-258), Episcop al Cartaginei, a realizat o culegere de citate luate din Vechiul Testament pentru a servi drept sursă a catehezei. *Testimonia ad quirinium* cuprinde două părți. Prima este consacrată catehezei dogmatice iar a II-a parte, bogată dar dificilă, corespunde catehezei morale. Găsim aici aceleași texte ale Vechiului Testament și grupate după același model ca în prima epistolă a Sfântului Petru, *Epistola lui Barnaba*, *Demonstrarea lui Irineu*. Culegerile de acest gen par însă să aibă origine iudaică.²³

Un alt reprezentant al școlii apusene romane este și Ipolit, preot în biserica Romei. *Tradiția apostolică* a lui Ipolit este un fel de ritual sau de regulament bisericesc asupra hirotoniei Episcopilor, diferențierii rangurilor în Biserică, inițierii catehumenilor, practicilor religioase creștine (Euharistie, ora de rugăciune zilnică). Opera este, fără nici o îndoială, din sec. III probabil între 215-220. Ipolit se opunea cu intensitate Papei Calixt reproșându-i laxismul său. *Tradiția* prezintă amprente rigurismului protestând împotriva inovațiilor liturgice ale unui papă progresist. Lucrarea lui Ipolit ne restituie bine statutul liturghiei la începutul sec. III. Ea are pentru noi folosul de a nu descrie într-un mod precis organizarea catehumenatului într-o epoca în care el este înfloritor și puternic structurat.²⁴

Sfântul Ambrozio de Mediolan (339-397) cu lucrarea sa *De mysterii* amintește de Sfântul Chiril al Ierusalimului cu catehezele sale mistagogice. Această lucrare este în legătură cu o alta, intitulată *De sacramentis*, fiind însă

22. Jean Danielon, *Regine du Charlat*, *op.cit.*, p. 28.

23. *Ibidem*, p. 28-29.

24. *Ibidem*, p. 33-34.

mult mai îngrijită din punct de vedere literar. Importanța specială a acestor 2 tratate este dată de o explicare a tainelor în funcție de o tipologie biblică.²⁵

Cu *De catehisandis rudibus* a Fericitului Augustin (354-430) deținem un document capital al punctului de vedere al metodei catehetice. La Cartagina, diaconul Diogratios însărcinat cu cateheza era descurajat cerându-i sfatul Fericitului Augustin. Acesta îi răspunde printr-o analiză a diverselor cauze al eșecului în cateheză, și o prezentare a spiritualității catehetului. Este un admirabil minitratat pentru folosirea cateheților din sec. IV și de astăzi. El are avantajul de a se referi la începutul catehumenatului, cu alte cuvinte, fraze pregătitoare; toate celelate opere cunoscute îi consideră pe catehumeni ca aflându-se în pregătirea imediată a botezului. *De Catehisandis* ne dă, de asemenea, un model foarte important al catehezei sub forma istoriei mântuirii.²⁶

7. Apologetul Irineu care aparține unui însemnat număr de scriitori din Asia Mică pune bazele unei școli *Asiatice*, ai căror discipoli numără nume însemnate ca Melito, Episcop de Sardes, Miltiade, Apoloniu și alții. Baza catehetică a școlii reiese din opera Sfântului Irineu, *Adversus haereses*.²⁷

Concluzii

Studiul făcut asupra școlilor catehetice care s-au dezvoltat odată cu evoluția creștinismului arată universalitatea noii învățături și dorința de aprofundare a dogmelor creștine.

Pregătirea botezului este pentru catehumeni o aventură spirituală în care în toată ființa sa este angajată. El va trebui să cunoască conținutul credinței sale în istoria mântuirii, de aceea o parte a catehezei o reprezintă cea dogmatică, dar va trebui, de asemenea, să o întrupeze efectiv și evident în toate dimensiunile sale omenești, învățătura devenind astfel trăirea adevărată. De aceea ai nevoie de cateheză morală. Cele două tipuri de cateheză (dogmatică și morală) sunt într-o unitate indisolubilă, depinzând una de cealaltă, asemeni trupului care depinde de suflet și invers.

Importanța catehezei este arătată și de Sfânta Scriptură. Unora li se pare atunci când citesc Faptele Apostolilor, că botezul se dădea cu o ușurință foarte mare. În ziua Cincizecimii 3000 de persoane au fost botezate. Nu existase nici o cateheză înaintea Botezului? Trebuie să gândim că intervenția puternică a Sfântului Duh a incitat primii creștini să se sustragă de la o pregătire

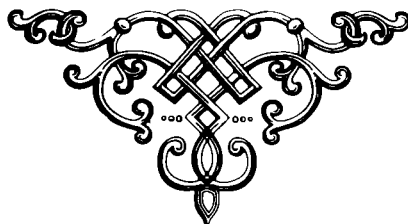
25. *Ibidem*, p. 32.

26. *Ibidem*, p. 24.

27. Pr. Mihail Bulacu, *op.cit.*, p. 18.

pentru botez? Este împingere cu ajutorul Duhului Sfânt, într-adevăr, ca Filip și Petru să fi botezat pe eunucul etiopian respectiv pe sutașul Corneliu. După o manifestare a lui Hristos însuși, Pavel a fost primit și el la botez. Dacă observăm însă cu atenție, aceste expuneri de convertire n-au fost sustrate de la etapele pregătirii botezului. Prima din aceste etape a fost, în cele 3 cazuri care ne interesează, în realitate foarte lungă. Este aceea a întregii lor credințe iudaice, trăită în credința. Înaltul funcțional din Etiopia revenea „să se închine la Ierusalim” și citea Scriptura; sutașul Corneliu era „evlavios și chemându-l Dumnezeu, făcea milostenii și se ruga la Dumnezeu fără încetare”; pe când la Pavel, zelul său pentru credința iudaică mergea până la persecutarea Bisericii noi. Nu putem însă să spunem că lor botezul le este cel mai bun catehemenat. „Eunucul nu se găsea inactiv, remarcă Tertulian. Nu este o dorință bruscă care l-a pus să ceară botezul, dar el merge la templu pentru rugăciune și se străduia să citească Scriptura. Astfel trebuie să-l găsească Apostolul trimis de Dumnezeu în mod firesc” (Tertulian, *De Baptisma* 18, 2)²⁸

Pr. lect. dr. Gheorghe Istodor

28. Jean Danielon, *regine du Charlat*, *op.cit.*, p. 39-40.

TAINA BOTEZULUI ȘI A MIRUNGERII ÎN BISERICA COPTĂ ȘI ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ*

Botezul este o Sfântă Taină prin care, prin afundarea în apă de trei ori în numele Sfintei Treimi: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, ne naștem din nou pentru viața în Hristos. Această Taină este prima dintre cele șapte Sfinte Taine, deoarece prin ea intră oricine în Sfânta Biserică, având posibilitatea să se împărtășească de celelalte Sfinte Taine.

Mântuitorul nostru a instituit această Taină când a fost botezat de Ioan în râul Iordanului, deoarece Duhul Sfânt S-a pogorât în chip de porumbel și, după aceea, I-a îndemnat cu stăruință, după Înviere, pe ucenicii Săi: *"Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte V-am poruncit vouă"* (Matei XXVIII, 19); *"Cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi"* (Marcu XVI,16).

Taina Botezului este o Taină mântuitoare, absolut necesară intrării în viața veșnică, după cum ne-a asigurat Mântuitorul Hristos: *"Adevărat, adevărat zic ție: De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea intra în Împărăția lui Dumnezeu"* (Ioan III,5). Botezul este una dintre cele patru Taine absolut necesare pentru mântuire: Botez, Mirungere, Spovedania și Euharistia.

Dacă prima naștere a omului este una naturală, Botezul este cea de-a doua naștere pentru el, dar de natură spirituală.

Botezul este Taina inițierii creștine poarta de intrare în creștinism sau Taina fundamentală și indispensabilă pentru mântuire, prin care omul se renaște pentru viața spirituală, adică devine membru al Bisericii lui Hristos, dobândind iertarea de păcatul strămoșesc (în cazul pruncilor) precum și de toate celelalte păcate personale, făcute până la botez (în cazul adulților).

* Referat susținut în cadrul pregătirii doctoratului în teologie sub îndrumarea științifică a P.C. Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula care a dat avizul pentru publicare.

Ungerea cu Sfântul Mir este Taina prin care se împărtășesc noilor botezați puterea și darurile Sfântului Duh, necesare pentru creșterea, sporirea și întărirea credincioșilor în viața cea nouă întru Hristos¹.

În Biserica Ortodoxă Română, ca și în Biserica Coptă, Sfânta Taină a Mirungerii se administrează îndată după Botez; încă de la început și până astăzi rânduiala ortodoxă a Mirungerii neconstituind o slujbă aparte, de sine stătătoare, ea fiind săvârșită împreună cea a Botezului, fiind una cu ea.

Ritualul Tainei Sfântului Botez în Biserica Coptă²

Acest ritual cuprinde patru părți componente: slujba de curățire a femeii lehuze, lepădarea de Satan, sfințirea apei, afundarea propriu-zisă și slobozi rea apei.

1. Slujba de curățire a femeii lehuze

Dacă s-a născut parte bărbătească, această slujbă se face la 40 zile după naștere, iar dacă se naște parte femeiască slujba se săvârșește după optzeci de zile.

Mama copilului vine cu acesta la Biserică în duminica cea după perioada de lehuzie, cerând săvârșirea Botezului.

Preotul îmbracă toate veșmintele sau cel puțin epitrahilul, iar diaconul se îmbracă pentru slujbă și vin împreună cu mama și copilul la baptisteriu, care este lângă biserică (în aceeași clădire, amplasat în latura de nord-vest a bisericii - pe colț). Baptisteriul are toate cele necesare săvârșirii Tainei: un dulap în care se păstrează trei sticlucțe, care conțin:

a) Sfântul și Marele Mir.

b) Unt-de-lemnul Bucuriei (Galilion) - folosit la sfințirea apei Botezului și la mirungerea celui botezat.

c) Ulei sfințit în Noaptea-Luminată (la slujba specială ce se săvârșește în Săptămâna Mare, în noaptea dintre Joi și Vineri), - este folosit pentru ungerea femeii.

Galilionul - unt-de-lemnul bucuriei, obținut după strecurarea Sfântului și Marelui Mir (peste resturile rămase se toarnă ulei obișnuit, săvârșindu-se o slujbă specială); un Molitfelnic, o cutie specială în care se păstrează panglică

1. Pr. prof. dr. Ene BRANIȘTE, *Liturgica Specială*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, p. 355. Pr. prof. dr. Nicolae D. NECULA, *Temeiuri scripturistice și patristice pentru săvârșirea împreună a Tainelor Botezului, Mirungerii și Împărtășirii copiilor*, în "Glasul Bisericii", anul LV (1999), nr. 5-8, p. 33-50.

2. Rânduiala este potrivit cărții: *Khoulaghi (Molitfelnicul) în Biserica Coptă Ortodoxă*, Pr. Isizeros al Baramusi, 1993, Ed. Biblioteca Sfântul Gheorghe.

roșie cu care se leagă copilul de pe umărul drept pe șoldul stâng, coroane care se pun pe creștetul copilului botezat (neofitului), două sfeșnice.

În Baptisteriu mai există o masă care servește la pregătirea copilului. Cristelnița nu este mobilă, ci fixă, fiind zidită. Este de mărime apreciabilă, putând fi folosită la botezarea adulților. Ea are lateral suporti pentru sfeșnice și loc pentru Evanghelie și Sfânta Cruce, și este orientată către răsărit.

Rânduiala slujbei de dezlegare a femeii

Preotul se închină de trei ori către răsărit, spunând: «Miluiește-ne pe noi, Dumnezeule, Tatăl Atotțiitorul, Sfântă Treime miluiește-ne pe noi, Doamne al Puterilor fii cu noi, căci pe altul afară de Tine ajutor întru necazuri nu avem, miluiește-ne pe noi.» Urmează:

- Tatăl nostru..., apoi slujba de mulțumire, după care se tămâiază de 5 ori, urmează citirea Apostolului cu pericopa de la Evrei 1, 8-12: «Iar către Fiul: Tronul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului și toiagul dreptății este toiagul împărăției Tale. Iubit-ai dreptatea și ai urât fărădelegea, pentru aceea Te-am uns pe Tine, Dumnezeule, Dumnezeul Tău cu unt-de-lemnul bucuriei, mai mult decât pe părtașii Tăi. Și: Întru început, Tu Doamne, pământul l-ai întemeiat și cerurile sunt lucrul mâinilor Tale; ele vor pieri, dar Tu rămâi, și toate ca o haină se vor învechi; și ca pe un veșmânt le vei strânge și ca pe o haină le vei schimba. Dar Tu același ești și anii Tăi nu se vor sfârși». Urmează: «Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare ...» (de 3 ori). Apoi molitfa pentru Evanghelie. Un diacon rostește apoi din Psalmul XXXI, 1-2: «Fericți căroră li s-au iertat fărădelegile și căroră li s-au acoperit păcatele. Fericit bărbatul căruia nu-i va socoti Domnul păcatul, nici nu este în gura lui vicleșug».

- Preotul sau diaconul citește Sfânta Evanghelie de la Sfântul *Evanghelist Luca II, 21-35*: «Și când s-au împlinit opt zile, ca să-I taie împrejur, I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de înger, mai înainte de a se zămisli în pânțece. Și când s-au împlinit zilele curățirii lor, după Legea lui Moise, I-au dus pe Prunc la Ierusalim, ca să-L pună înaintea Domnului, precum este scris în Legea Domnului, ca orice întâi născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului. Și ca să dea jertfă, precum s-a zis în Legea Domnului, o pereche de turturele sau doi pui de porumbei. Și iată, era un om în Ierusalim, cu numele Simeon, și era omul acesta drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israel, și Duhul Sfânt era asupra Lui, și lui i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va gusta moartea până nu va vedea pe Hristosul Domnului. Și din îndemnul Duhului a venit la templu. Și când părinții au adus înăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă pentru El după obiceiul Legii, el l-a primit în brațele sale și a binecuvântat pe Dumnezeu și a zis:

«Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feții tuturor popoarelor, luminează spre descoperirea neamurilor și slavă poporului Tău Israel. Iar Iosif și mama Lui se mirau de ceea ce se vorbea despre Prunc. Și i-a binecuvântat Simeon și a zis către Maria, mama Lui: Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israel și ca un semn care va stârni împotriviri, și prin suflul tău va trece sabie, ca să se descopere gândurile din multe inimi».

Acest text prezintă evenimentul tăierii împrejur, prescripție din Vechiul Testament, pe care Mântuitorul a împlinit-o, dar a schimbat-o în Noul Testament înlocuind-o cu Botezul, care pune început mântuirii.

Sfântul Botez este o tăiere împrejur sufletească, așa cum ne învață Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni II, 11-12: *"În El ați fost tăiați împrejur, cu tăiere împrejur nefăcută de mână, prin dezbrăcarea de trupul cărnii, întru tăierea împrejur a lui Hristos. Îngropați fiind împreună cu El prin Botez, cu El ați și înviați prin credință în lucrarea lui Dumnezeu, Cel ce L-a înviaț pe El din morți"*.

Dacă prin tăierea împrejur îndepărtăm o mică parte din trupul nostru, prin Sfântul Botez îndepărtăm firea noastră cea căzută, pe care am moștenit-o odată cu păcatul strămoșesc al lui Adam. În pericopa evanghelică se amintește și de ritualul curățirii femeii la patruzeci zile după naștere, dacă este băiat, potrivit Legii lui Moise. Acesta a fost împlinit de Sfânta Fecioară și de Mântuitorul. El nu avea nevoie de acest ritual pentru că era «Sfântul Sfinților» născut din Sfânta Fecioară Maria prin zămislire de la Duhul Sfânt. Îl vedem pe El, Care a pus Legea împlinind-o în tot amănuntul ei. În continuarea rânduielii urmează trei cereri mari: a) pentru pace; b) pentru Prea Fericitul Patriarh, Prea Sfințită Arhieriei ai țării (cel al locului este pomenit cu numele); c) cerere pentru comuniunea în Hristos.

Apoi se citește Crezul și o rugăciune, ca Dumnezeu să curățească femeia de tot păcatul și necurăția. În continuare se rostește de toți cei prezenți rugăciunea «Tatăl nostru...». Preotul, punând crucea pe capul femeii, rostește rugăciunea de dezlegare și binecuvântare. Femeia este miruită cu untdelemn sfințit spre a se vindeca de toată boala și neputința. Aceasta se face pentru a încheia perioada lehzuziei, cu scopul de a fi reintegrată în comunitate, spre a se putea spovedi și împărtăși³. În cazul nașterii unei fete, mama și copilul

3. Aceeași rânduială se săvârșește și pentru femeia care a avut avort spontan (lepădarea copilului fără voie). Pentru avortul voit această rânduială se va săvârși după îndeplinirea canonului stabilit de preotul duhovnic.

vin după 80 de zile la Biserică, conform rânduielii din Legea lui Moise (Levitic XII).

În cazul în care copilul are probleme de sănătate și este în primejdie de moarte, poate fi botezat cu botezul de necesitate săvârșit în orice condiții chiar și după o zi de la naștere. Preotul, chiar dacă nu a ținut post sau chiar folosind alte materii decât apa, grăbindu-se la săvârșirea botezului ca să nu moară copilul, poate boteza pentru ca el să moștenească împărăția cerurilor. În acest caz, copilul, dacă a rămas în viață, este luat de altă persoană decât mama și adus la Biserică pentru a se completa rânduiala Botezului. Dacă s-a întâmplat ca acel copil să moară botezat, părinții pot fi liniștiți că acesta a intrat în împărăția lui Dumnezeu. Dacă a murit nebotezat, părinții lui, neavând grijă de săvârșirea botezului, vor primi canon cu oprire de la Sfânta Împărtășanie cel puțin un an.

Rânduiala slujbei este identică, doar că Apostolul se citește din Epistola 1 către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel VII, 12-14: *"Celorlați le grăiesc eu, nu Domnul: Dacă un frate are o femeie necredincioasă și ea voiește să viețuiască cu el, să nu o lase. Și o femeie, dacă are bărbatul necredincios și el binevoiește să locuiască cu ea, să nu-și lase bărbatul"*. De asemenea, în locul textului din Psalmul XXXI, 1-2 se citește textul din Psalmul XLIV, 11: *"Șezut-a Împărăteasa se-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită și prea înfrumusețată"*.

Evanghelia se citește de la Sfântul Evanghelist Luca X, 38-42: *"Și ea avea o soră ce se numea Maria, care, așezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui, iar Marta se silea cu multă slujire și, apropiindu-se, a zis: Doamne, au nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-I, deci, să-mi ajute. Și răspunzând, Domnul, I-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești, dar un singur lucru trebuie, căci Maria partea cea bună și-a ales care nu se va lua de la ea"*. După ce se termină slujba de curățire, urmează ritualul lepădării de satana. Dacă o biserică nu are baptisteriu, slujba de până acum se poate săvârși în tinda bisericii.

Exorcismele (lepădarea de satana)

Preotul atinge capul mamei, care este nașa copilului, și se roagă pentru ca Dumnezeu să-l ocrotească pe copil, să-l crească în credința și nădejdea în El. Apoi rostește o ectenie prin care roagă pe Dumnezeu să-l facă pe catehumen vrednic de primirea botezului, să rămână statornic în credință, iar Legea lui Dumnezeu, frica, rânduielile și poruncile Lui să se sădească în inima copilului. Se mai roagă lui Dumnezeu să-l facă vrednic pentru nașterea din nou și ștergerea păcatului prin baia Botezului pentru a deveni locaș al

Duhului Sfânt. Se face rugăciunea ca unt-de-lemnul din sticluță să fie dezlegare pentru copil împotriva vrăjmășiei diavolului, pavază împotriva uneltirilor lui, iar inima și mintea să-i fie luminate pentru primirea credinței lui Hristos. Se rostește o cerere pentru ca să rodească în inima lui cuvântul lui Dumnezeu și alta pentru oprirea oricărui rău care ar veni asupra lui din partea vrăjmașului.

Preotul cercetează dacă copilul a fost dezbrăcat complet⁴ (inclusiv de bijuterii) și-l pecetluiește cu ulei în chipul crucii în dreptul frunții, spunând: «Se pecetluiește robul lui Dumnezeu (N) spre luminare, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amim». În dreptul inimii, mâinile și spatele se pecetluiesc spunându-se cuvintele: «Acest ulei să oprească toată puterea celui potrivit. Amin». Diaconul zice: «Domnului să ne rugăm». Preotul rostește o rugăciune în care-L preaslăvește pe Dumnezeu pentru marea Sa iubire de oameni, ca ne-a chemat de la întuneric la lumină și cere ca numele celui botezat să fie scris în Cartea Vieții, să-l socotească în poporul cel binecredincios, să-L pregătească să devină «templu al Duhului Sfânt», să-i trimită Harul Duhului Sfânt pentru ca să crească în credință și har, să-i izbăvească din robia stricăciunii, să-L mute pe el în libertatea fiilor lui Dumnezeu. Preotul întreabă care va fi numele copilului și rostește o ectenie prin care cere pregătirea copilului pentru primirea harului, să-l ferească Dumnezeu de păcatele lumii, să fie liber de stricăciunea vrăjmașului. Mama, stând cu fața către Răsărit, ține copilul în brațe, se așează în genunchi (în cazul adulților catehumeni, aceștia înșiși stau în genunchi). Preotul se roagă cu stăruință ca Dumnezeu să deschidă ochii inimii lor, să-i lumineze cu lumina cunoștinței prin chemarea numelui Său Celui Sfânt, să fie dezlegată toată puterea și uneltirile potrivnicilor. Preotul pune mâna dreaptă pe capul copilului spunând: «În numele Singurului Fiu Iisus Hristos pregătește acest trup pentru curățire. În numele Singurului Fiu Iisus Hristos, eliberează acest copil de satan. În numele Singurului Fiu, Iisus Hristos, acest copil să fie curățat (izbăvit) de vrăjmășia diavolului».

Lepădările de satana

Mama dezbracă⁵ copilul, îl ia în brațe pe mâna stângă, stând cu fața către apus⁶, ridică mâna dreaptă, rostind după preot formulele propriu-zise de le-

4. Copilul trebuie să fie dezbrăcat complet, așa cum s-a născut, asemeni protopărinților Adam și Eva în rai.

5. Dezbrăcarea ne aduce aminte de căderea lui Adam din Cartea Facerii III, 7-10.

6. Întoarcerea nașei către Apus simbolizează sfârșitul vieții păcătoase, morții și întunericului provocate de satana.

pădare: «Mă lepăd de tine, satano, și de toată lucrarea ta necurată și de toți slujitorii tăi, și de toți diavolii tăi cei răi, și de toată puterea ta, și de toată închinarea ta cea rea, de toată vrăjmășia ta cea rea, de toată ispitirea și de toată armata și stăpânirea ta, de toată lingușirea ta. Mă lepăd de tine, mă lepăd de tine»⁷. După aceea urmează mărturisirea lui Hristos și se rostește Crezul.

Mama se întoarce către răsărit⁸, ținând copilul pe mâna stângă, mâna dreaptă având-o ridicată, și spunând după preot cuvintele: «Te mărturisesc pe Tine, Hristoase Dumnezeu meu, cu toate legile Tale pentru mântuire, cu toată lucrarea Ta prin care sunt viu, cu toate faptele Tale dătătoare de viață. Cred în Dumnezeu Tatăl Atotțiitorul și în Unicul Fiu Iisus Hristos și în Sfântul Duh dătătorul de viață. Cred în învierea trupului și în Una, Sfântă, Apostolică Biserică. Amin».

Preotul o întreabă pe nașă (mamă) de trei ori: «Ai mărturisit pentru acest copil?». Nașa: «Am mărturisit».

Ridicarea mâinii și mărturisirea credinței în Hristos⁹

Când nașa împreună cu viitorul creștin sau candidat la botez (dacă este adult), se îndreaptă către răsărit, prin ridicarea mâinii și mărturisirea credinței în Hristos, are loc împlinirea Legământului, pecetluirea Testamentului cu Dumnezeu¹⁰. Acest Legământ făcut cu Dumnezeu este simbolizat de ridicarea mâinii, de promisiunea făcută către Hristos pentru urmarea poruncilor Lui. După ce se termină lepădarea de satana ne rugăm lui Dumnezeu, prin glasul diaconului, pentru împlinirea binecuvântărilor pe care copilul le-a primit prin botez. Ne rugăm ca toată viața candidatului la botez să fie păzită de uneltirile diavolului, neacceptând ideologia sa demonică și propunerile

7. Lepădarea de satana înseamnă ruperea testamentului cu el, adică neascultarea față de el, nu cum au făcut protopărinții noștri. Ea este neacceptarea sclaviei demonice, precum și a lucrării și mardăriei sale. Lepădarea este inimă curată, trupul nostru devenind prin ea "Templu al Duhului Sfânt". Nașul trebuie să poarte de grijă copilului după Botez pentru a-l feri de uneltirile diavolului.

8. Îndreptarea privirii către răsărit simbolizează nașterea din nou. Există o strânsă legătură între viață și lumină și de aceea răsăritul simbolizează viața și nașterea din nou. Psalmul XXXV, 9: «Căci la tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină».

9. Hristos este viața și lumina care ni S-a arătat din cer (Luca 1, 78-79): "Prin milostivirea milei Dumnezeului vostru, care ne-a cercetat pe noi, Răsăritul Cel de Sus. Ca să lumineze pe cei care șed în întuneric și în umbră și să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii".

10. Magii au văzut steaua care vestea nașterea Mântuitorului arătându-se la Răsărit (Matei II, 2)... căci am văzut la Răsărit steaua Lui și am venit să ne închinăm Lui. Când nașul spune "amin" mărturisește credința sa în harul primit de cel botezat în cadrul Tainei. El are datoria morală de a-l învăța pe copil toate tainele credinței, punând în sufletul finului temelia credinței în Hristos. Să-l învețe să primească de la sânul Bisericii toată învățătura credinței.

sale care ne duc la pierzanie. Tot prin glasul diavolului ne rugăm ca viitorul creștin să aibă putere în lupta cu diavolul și toată viața lui să fie slujitor credincios Mântuitorului Hristos, să păstreze în inima lui poruncile lui Hristos și să le împlinească, trăind după învățăturile Sfintei Evanghelii. De asemenea, ne mai rugăm lui Dumnezeu pentru nașa (nașul), candidatul, pentru părinții lor, pentru ca Dumnezeu să le ajute să-și împlinească toate datoriile lor pentru educarea copilului, spre păzirea testamentului făcut cu Dumnezeu pentru întreaga sa viață. În afară de aceste cereri, mai există în cadrul «le-pădărilor» și alte rugăciuni. Preotul cere prin aceste rugăciuni ca viitorul creștin să fie statornic în ascultarea poruncilor divine, iar Dumnezeu să-i dea putere candidatului pentru a nu se întoarce la starea de decădere adusă prin păcatul strămoșesc. De asemenea, mai cere să-l întărească în credința față de Dumnezeu întrucât nimic să nu-l mai poată despărți de temelia credinței apostolice. Preotul se mai roagă ca Dumnezeu să-l facă vrednic de harul Său. Pe lângă aceste cereri mai există și altele care dau slavă lui Dumnezeu pentru toate binefacerile. Apoi candidatul sau nașul lui se închină, făcând o metanie, iar când sunt aplecați la pământ, preotul pune crucea pe capul lor spunând: «Luminează ochii înțelegerii lui cu lumina cunoștinței și toată vrăjmășia, farmece și lucrarea satanei depărtează-o. Fă-l vrednic de baia botezului, de baia nașterii celei noi și de îmbrăcămintea fără de stricăciune, șterge păcatele lui și-l socotește pe el templu al Sfântului Duh. Amin».

După aceea, preotul ia ulei sfințit (Galilion) ¹¹ și îl însemnează pe candidat pe piept, pe spate și pe mâini în chipul crucii spunând: "Te miruiesc cu undelemnul bucuriei împotriva lucrării diavolești, iar tu să fii rodul măslinului celui bun în Biserica lui Dumnezeu cea una sfântă și sobornicească".

După aceea, preotul pune mâna sa pe candidat spunând "Caută spre inimile robilor tăi și dacă răutatea satanică este ascunsă în sinea lor, descoper-o și îndepărtează-o de la trupurile și sufletele robilor tăi. Înnoiește viața lor și îmbracă-i cu veșmântul mântuirii, iar arma credinței lor să nu fie înfrântă. Fă-i oaie a turmei Tale celei cuvântătoare și moștenitori ai împărăției Tale celei nesticăcioase și vrednice prin Hristos. Păzește-i de robia dușmanului și îi primește întru împărăția Ta. Deschide ochii inimii lor, luminează viața lor cu lumina Evangheliei Împărăției Tale. Îngerii luminii să însoțească viața lor și să-i păzească de primejdii, de săgetările dimineții, de lucrarea zilnică a satanei și de orice merge în întuneric și de nălucirile nopții. Scoate necurăția din sufletele lor. Fă-i pe ei oi ale turmei Tale în numele Tău cel

11. Galilion este unt-de-lemnul bucuriei, făcut din drojdia (resturile) rămase din fabricarea Sfântului și Marelui Mir, peste care se toarnă ulei și se sfințește. Acest mir are o slujbă specială de sfințire, asemănătoare slujbei de sfințire a Marelui Mir și se face imediat după aceasta. Acest ulei se folosește la mirungerea candidatului și la sfințirea apei, turnându-se în ea.

sfânt. Fă-i pe ei mădulare curate ale Bisericii Tale sobornicești, vase curate, fiii luminii, moștenitori ai împărăției lui Hristos.

Sfințirea apei Botezului

Acest ritual se numește Liturghia Botezului deoarece este asemănător Liturghiei Euharistice. Conține o slujbă de mulțumire și citirea unor pericope ale Apostolului Pavel și a altora din epistolele sobornicești (Iacob, Petru, Ioan, Iuda), Psalmi și Evanghelie, ectenii și o slujbă foarte adâncă, plină de pocăință, pe care preotul o săvârșește, închinându-se către cristelniță, spunând: "Trimite puterea din înălțime și mă întărește ca să săvârșesc această mare taină a cerului, să primească cei ce se botează chipul lui Dumnezeu, Botezul cel nou prin mâinile mele nevrednice. Întărește pe robii tăi din temelia credinței apostolilor și nu îi dărâma pe ei. Sădește-i pe ei vlăstare adevărate în Biserica Ta cea una, sfântă, sobornicească și apostolească, pentru ca să înainteze în slujire".

Apoi ritualul este asemenea celui din Sfânta Liturghie, săvârșit prin participarea preotului, diaconului și credincioșilor. Acest dialog continuă până când preotul toarnă Sfântul și Marele Mir în cristelniță de trei ori cruciș, spunând: "În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin". Acesta este momentul în care are loc sfințirea apei și pogorârea Sfântului Duh odată cu turnarea Sfântului și Marele Mir în cristelniță. Apoi se cântă Psalmul 150 "Lăudați pe Domnul..." În acest moment, preotul afundă copilul de trei ori, ritualul acesta al Botezului fiind echivalent cu cel al Împărtășirii credincioșilor cu Sfântul Trup și Sânge al Mântuitorului în cadrul Sfintei Liturghii.

Apa botezului este rânduită într-un mod cu totul special pogorării harului Duhului Sfânt care o sfințește prin invocare și turnarea Sfântului și Marelui Mir în ea. În acest mod, ea devine vie, având în ea puterea Duhului Sfânt de a renaște la o viață nouă sufletul și trupul. Acest har lucrează pentru mântuire și dă putere pentru înaintarea în slujirea lui Dumnezeu și vederea împărăției Sale. El dă candidatului dreptul de a fi fiu al lui Dumnezeu și al Bisericii, având posibilitatea împărtășirii cu celelalte taine ca: Spovedania, Euharistia, Cununia, Hirotonia și celelalte.

Sfântul Chiril al Alexandriei afirma: "Apa botezului este asemenea apei dintr-un vas care este așezat pe foc și primește căldura acestuia. În același mod, apa botezului primește puterea și căldura Sfântului Duh ca să nască fii duhovnicești ai lui Dumnezeu și ai Bisericii. La fel Sfântul Ioan Botezătorul vorbește despre puterea apei botezului: *"Eu unul v-am botezat cu apă spre pocăință... iar Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc"* (Matei III, 11). Desăvârșirea sfințirii apei se realizează prin rugăciunea Bisericii întregi,

adică a preotului, a diaconului și a credincioșilor, citirea cuvântului lui Dumnezeu, însemnarea cu Sfânta Cruce și, în final, prin turnarea Sfântului și Marelui Mir în apa Botezului, moment în care se pogoară Duhul Sfânt. Astfel, apa dobândește putere de la Dumnezeu ca să dea celor botezați cu ea o fire nouă".

Ritualul sfințirii apei botezului

Preotul toarnă mirul "Galilion" în apa Botezului, însemnând cu el de trei ori cruce și zicând: "În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh", iar diaconul răspunde "Amin".

Imediat preotul spune în taină o rugăciune așa: "Cheamă-i pe robii Tăi, Stăpâne Dumnezeule, spre lumina Ta cea curată și fă-i pe ei vrednici de acest mare har al Sfântului Duh, împlinindu-i cu Duhul Tău cel Sfânt".

După aceea, preotul spune o rugăciune de mulțumire și pune de cinci ori tămâie în cădelniță și tămâiază o singură dată, spunând o rugăciune cu glas tare înainte de momentul citirii din Sfântul Apostol Pavel (Tit II, II-III, 8): "Căci harul mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor... Vrednic de crezare este cuvântul și voiesc să adeverești aceasta cu tărie, pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune. Că acestea sunt cele bune și de folos oamenilor".

Acest text ne arată nouă diferența între trăirea omului înainte de Botez, în întuneric și păcate, și trăirea după primirea Botezului, o trăire în evlavie și curățenie, în iubire și pace cu toți oamenii. Tot în acest text, Botezul este numit și "baia nașterii celei de a doua", "înnoirea noastră în Duhul Sfânt".

Preotul spune în taină o rugăciune, pregătind momentul citirii din epistolele sobornicești. Diaconul spune: "Citire din prima epistolă a Sfântului Ioan Evanghelistul și Teologul (1 Ioan V, 5-14): *"Cine este cel ce biruiește lumea, dacă nu cel ce crede că Iisus este Fiul lui Dumnezeu?.. Și acesta este încrederea pe care o avem către El, că dacă cerem ceva după voința Lui, El ne ascultă..."*. Acest text vorbește despre învingerea lumii prin credința în Hristos și despre mărturisirea în Treime: duh, apă și sânge. Acestea trei sunt unice în Sfântul Botez întemeiat pe Sângele Mântuitorului și jertfa crucii. Apa din cristelniță, prin rugăciune, primește pogorârea Sfântului Duh și astfel se realizează treimea: apă, sânge și Duh, în Sfântul Botez. Preotul spune o rugăciune a Tainei, pregătind citirea din Faptele Apostolilor, cerând ca Dumnezeu să primească tămâierea adusă în acest moment și să trimită pentru sine și turma Lui, mila dumnezeiască, curățindu-i de toată mizeria păcatului și păzindu-i în slujirea lui Dumnezeu pentru toată viața lor, păstrându-se în evlavie și curăție.

Imediat are loc citirea din Faptele Apostolilor (VIII, 26-39): *"Și un înger al Domnului a grăit către Filip, zicând: Ridică-te și mergi spre miazăzi, pe calea care coboară de la Ierusalim la Gaza, acesta este pustie...*

...Iar când au ieșit din apă, Duhul Domnului a răpit pe Filip, și famenul nu l-a mai văzut. Și el s-a dus în calea sa, bucurându-se".

Acest text ne amintește că botezul acestui famen nu s-a săvârșit decât după ce acesta a mărturisit credința în Mântuitorul Hristos (Fapte, VIII, 37). Apoi se cântă "Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare... ". După ectenia Evangheliei are loc citirea pericopelor psalmilor de către diaconi: "Fericți cei cărora li s-au iertat fărădelegile și cărora li s-au acoperit păcatele. . .

Fericit bărbatul căruia nu-i va socoti Dumnezeu păcatul, nici nu este vicleșug în gura lui".

Preotul sau diaconul citește Sfânta Evanghelie de la Ioan III, 1-21: *"Și era un om dintre farisei care se numea Nicodim și care era fruntaș al Iudeilor...*

Dar cel care lucrează adevărul vine la Lumină ca să se arate faptele lui, că în Dumnezeu sunt săvârșite".

Această pericopă ne învață despre importanța pentru mântuire a Sfântului Botez și despre intrarea în Împărăția Cerurilor.

Noi știm că trupul și sângele nu pot moșteni împărăția cerească (I Corinteni XV, 50): *"Aceasta zic fraților: carnea și sângele nu pot să moștenească Împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moștenește nestricăciunea".*

Numai omul duhovnicesc care a renăscut prin "apă și prin duh" poate fi moștenitor al lui Dumnezeu.

Preotul rostește șapte ectenii pentru: bolnavi, călători, vreme și timp prielnic, roadle pământului, conducerea lumească, pentru cei adormiți și pentru Sfintele Daruri care se aduc în special pentru catehumeni.

Preotul spune apoi o cerere scurtă pentru candidați și pune mâna pe creștetul candidatului spunând: "Doamne, fii înăuntrul lor și călăuzește-i, ajută-i, îndreaptă-i spre orice faptă bună".

Închinându-se preotul cu multă evlavie înaintea Iordanului (cristelniței) se roagă zicând: "Doamne, spală-mă de toată întinăciunea trupului și a sufletului meu și curățește-mă pe mine deplin.

Trimite puterea Ta, din Sfântă înălțime a Ta și mă întărește spre slujba acestei mari taine a cerului. Hristos să fie înăuntrul acestora. Care vor primi nașterea nouă prin mâinile mele păcătoase. Zidește-i în credința apostolică (Efeseni II, 20). Zidiți fiind pe temelia Apostolilor și a Proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind însuși Iisus Hristos.

Preotul spune trei ectenii mari rugându-se pentru pacea lumii, pentru pacea Bisericii, pentru patriarh și pentru comuniunea în Hristos. Imediat este rostit crezul de către oamenii prezenți, iar preotul ia mir Galilion și toarnă în cristelniță de trei ori în cruciș și suflă de trei ori rugându-se: "Sfințește această apă și acest ulei ca să fie pentru nașterea cea nouă, amin, și pentru viață veșnică, Amin și veșmânt nesticăcios, Amin".

Preotul în acest moment însemnează cruciș deasupra apei: "Umblă deasupra acestei ape, ca prin Duhul Tău cel Sfânt să înnoiești nașterea fiilor Tăi care au venit la Tine".

Liturghia Botezului

Preotul, când binecuvântează apa de trei ori, spune: "Iubirea (dragostea) Tatălui și Harul singurului Fiu și împărtășirea Darului Sfântului Duh să fie cu voi cu toți, amin. Ridicați inima voastră la cele sfinte.

Doamne, Tu ai poruncit pietrei să fie izvor de apă poporului Tău. Apoi preotul spune, "Sfinte Dumnezeule..." și se roagă cerând de la Dumnezeu să dăruiască acestei ape harul Iordanului și puterea cerului: "Prin pogorârea Duhului Tău celui Sfânt dăruiește apei acesteia binecuvântarea Iordanului, dăruindu-i putere ca să fie apa vieții.

Preotul însemnează cu sfânta cruce peste apă de trei ori: "primește pe robii Tăi ce au venit la Tine, la Sfânta Masă, precum se înalță mirosul tămâiei la înălțimea cerului Tău.

Păzește-i în credință dreaptă toată viața lor, să rămână în iubire toți anii lor.

Imediat credincioșii rostesc Tatăl nostru și preotul ia Sfântul și Marele Mir turnând puțin în apă de trei ori, în chipul crucii, spunând: "În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, amin".

În acest moment are loc pogorârea Sfântului Duh, iar apa se sfințește pentru a dăruia noua naștere candidatului, curățind și ștergând păcatele lui. Acum se rostesc câteva versete din Psalmii 28, 65, 33, 50 și 132, iar apa este tulburată cu Sfânta Cruce.

Psalmul 28, 3-4: "*Glasul Domnului peste ape; Dumnezeul slavei a tunat, Domnul peste ape multe*";

Psalmul 33, 5: "*Apropiați-vă de El și vă luminați și fețele voastre să nu se rușineze*";

Psalmul 65, 11: "*Ridicat-ai oameni pe capetele noastre, trecut-am prin foc și prin apă și ne-ai scos la odihnă*";

Psalmul 50, 8-10: "*Stropi-mă-vei cu isop și mă vei curăța, spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă vei albi. Auzului meu vei da bucurie și veselie,*

bucura-se-vor oasele mele cele smerite. Intoarce fața Ta de păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le";

Psalmul 131, 13: "*Gură au și nu vor grăi, ochi au și nu vor vedea*".

Botezul prin afundare

Nașul ia candidatul la botez, care este dezbrăcat complet și îl aduce de la Apus către Răsărit, așezându-se în stânga preotului care se află cu fața spre cristelniță. Preotul ia copilul și îl afundă încet, pentru a nu-l speria. Afundarea se face complet, iar preotul spune: "Te botez ...în numele Tatălui (și suflă asupra copilului), al Fiului (suflând din nou) și al Sfântului Duh (suflând pentru ultima dată)¹².

După aceea, preotul îi dă nașului copilul. Acum nașul este situat în partea dreaptă a preotului, având în mâini un prosop și primește copilul pe care îl șterge, pregătindu-l pentru mirungere.

Botezul adulților

Când candidatul este bărbat, imediat după ritualul lepădărilor și rostirea Crezului are loc sfințirea apei. Toți cei prezenți la slujbă vor ieși afară din Baptisteriu, iar candidatul se dezbracă singur și urcând pe treptele cristelniței se coboară singur, afundându-se până la gât în apa Botezului. Apoi venind preotul va afunda capul său de trei ori, procedând ca în rânduiala obișnuită.

Apoi îl miruiește pe cel botezat cu Sfântul și Marele Mir de 36 de ori. Când candidatul la botez este femeie, se procedează ca mai înainte. După rostirea Crezului, cei prezenți părăsesc Baptisteriul, iar femeia se dezbracă singură. Ea poate fi ajutată să se pregătească de către o diaconiță, în cazul în

12. Afundarea de trei ori în numele Sfintei Treimi se face conform cuvintelor Mântuitorului (Matei XVIII, 19): *«Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Într-enta afundare în apa botezului simbolizează moartea Mântuitorului, mai exact cele trei zile în care El a fost îngropat (Coloseni II, 12): "Îngropați fiind împreună cu El prin botez, cu El ați și înviați prin credință în lucrarea lui Dumnezeu, Cel ce l-a înviaț pe El din morți".* Preotul trebuie să fie atent ca, atunci când se săvârșește Botezul, să nu se stropească în jurul cristelniței cu apă sfințită pentru a fi călcată de oameni. Apa în care se spală hainele celui botezat, după întâia purtare, nu trebuie aruncată decât într-un râu, ori îngropată în pământ. Dacă sunt mai mulți candidați la botez de parte bărbătească și femeiască întotdeauna sunt botezați mai întâi cei de parte bărbătească. Pe lângă numele civil ales candidatului, preotul poate să-i mai pună un nume religios (de sfânt).

Ritualul curățirii cristelniței (fiecare cristelniță este fixă). După ce se termină slujba Botezului are loc curățirea cristelniței de apă sfințită. Majoritatea cristelnițelor sunt fixe și au în partea cea mai de jos un orificiu care comunică într-un canal care conduce apa în pământ sub baptiseriu. Preotul își spală mâinile cu apă curată în cristelniță zicând: "Dumnezeule cel Bun și Iubitor de oameni, Te rugăm să întorci apa aceasta sfințită la firea ei cea dintâi și să meargă din nou în pământ". Acum este deschis orificiul cristelniței, iar apa se va scurge în Baptiseriu.

care aceasta există în parohia respectivă, dar ea nu va sluji, ci rolul ei se limitează la acest ajutor.

Preotul o botează în mod normal, iar apoi părăsește din nou baptisteriul împreună cu credincioșii prezenți.

Femeia se îmbracă, iar preotul săvârșește mirungerea ei tot cu Sfântul și Marele Mir, ungându-o în locurile rămase libere, neacoperite de haine: la frunte, la încheieturile mâinilor, la gură, la urechi, la nas. Dacă există o diaconiță, ea va continua mirungerea femeii botezate în locul preotului. Dacă nu există, un arhiereu va pune mâna deasupra capului femeii și astfel se va face mirungerea¹³.

Botezul sângelui

Mucenicii, din cauza credinței pe care au arătat-o către Dumnezeu, au fost omorâți. Sângele lor vărsat este considerat de Sfânta Biserică drept baia Botezului.

Botezul muribunzilor

Dacă un copil este muribund, pentru a nu se sfârși nebotezat, este botezat în mod extraordinar chiar și cu orice altă materie în afară de apă. El poate fi botezat de un diacon, ori de oricare credincios, care va rosti formula: "Te botez în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh".

Dacă preotul este solicitat să boteze un muribund, el poate săvârși botezul, chiar dacă nu a ținut post.

Dacă în urma botezului, copilul muribund se face sănătos, el este adus de un naș la Biserică și se săvârșește rânduiala Botezului fără a fi cufundat în baia nașterii, ci restul slujbei și mirungerea sunt săvârșite în mod normal.

Taina Confirmării (Întăririi) (Mirungerea)

Este ungerea sfințită cu Sfântul și Marele Mir prin care primim de la Dumnezeu talații Sfântului Duh. Ea este săvârșită imediat după Sfântul Botez. Prin această Sfântă Taină devenim templu al Duhului Sfânt, prin El putem crește treptat în viața duhovnicească. Chiar dacă este săvârșită imediat după Botez, Mirungerea este o taină separată. Fiecare neofit primește această Sfântă Taină prin cele 36 de ungeri cu Sfântul și Marele Mir.

13. În cazul botezului adulților, aceștia pot intra în apa Botezului îmbrăcați într-o cămașă de culoare albă, asemănătoare stiharului diaconesc.

Sfinții Apostoli au primit pogorârea Sfântului Duh, adică Taina Mirungerii, prin punerea mâinilor. Aceasta a fost numai pentru Sfinții Apostoli și urmașii lor, arhieriei noștri.

În urma propovăduirii, Biserica a crescut din ce în ce mai mult, iar Sfinții Apostoli și urmașii lor nu mai reușeau "să-și pună mâinile" peste toți creștinii. Sfânta Biserică a pregătit Sfântul și Marele Mir pentru a ține loc "punerii mâinilor" în scopul pogorării Sfântului Duh.

Ritualul ungerii cu Sfântul și Marele Mir

După săvârșirea Sfântului Botez, preotul dă nașului copilul, care este primit pe un prosop mare și curat, special pregătit pentru ștergerea trupului celui botezat.

Preotul începe imediat după aceasta mirungerea copilului care este așezat pe o masă lângă cristelniță, ungând de 36 de ori toate încheieturile și organele de simț, precum și organele mai importante (inima, piept).

Înainte de ungere, preotul zice: "Dumnezeule, Tu ești singur Atotputernic, Făcătorul a toate... la care toate sunt cu puțință, iar a Ta voință și putere lucrează în toate, dăruiește Sfântul Duh când ungem cu acest Sfânt și Mare Mir pe robul Tău pentru a fi pecete vie și stabilire în credință, cu puterea Fiului Celui unic, Domnul Iisus Hristos, cu care ești slăvit și cu Sfântul Duh, care este deoființă cu Tine, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin"¹⁴.

Ungerile cu Sfântul și Marele Mir

Preotul începe ungerea întâi la frunte, a doua și a treia oară la nas, a patra oară la gură, a cincea și a șasea oară la urechi, a șaptea și a opta oară la ochi zicând: "Ungerea harului Sfântului Duh, Amin". A noua oară îl unge pe candidatul la piept, a zecea oară la ombilic, a unsprezecea oară la spate, a doisprezecea oară la șale, zicând: "Ungerea pentru înnoirea împărăției lui cerului, Amin". A treisprezecea oară este uns neofitul la încheietura de sus a mâinii drepte (umăr), iar a paisprezecea oară la subsuoară, cincisprezecea oară cotul mâinii drepte (sus și jos), iar a șaptesprezecea și a optsprezecea oară la încheietura de jos a mâinii drepte (deasupra și dedesubt) zicând: "Mirungerea împărtășirii vieții veșnice. Amin".

14. Această rugăciune rostită înainte de mirungere nu este pentru invocarea Sfântului Duh în vederea sfințirii Marelui Mir, ci pentru pogorârea Sa asupra neofitului, odată cu ungerea cu Sfântul și Marele Mir. În cadrul mirungerii de fiecare dată când preotul rostește o rugăciune, credincioșii și diaconul spun împreună Amin.

În același mod se procedează la mâna stângă, zicând o altă rugăciune: "Mirungerea sfântă a Domnului Iisus Hristos și pecetea nedezlegată. Amin". De la a douăzeci și cincea oară până la a treizecea ungeră este miruit piciorul drept la toate încheieturile (șold, genunchi și laba piciorului), zicând: "Întreg harul Duhului Sfânt. Amin". La fel se procedează și cu piciorul stâng, până la ungeră cu numărul treizeci și șasea oară, zicând: "Te miruiesc... cu untdelemn sfințit, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin".

După acesta, preotul pune mâna peste capul creștinului, zicând: "Să fii binecuvântat cu toată binecuvântarea cereștilor puteri și a îngerilor și să te binecuvânteze Domnul nostru Iisus Hristos în numele Lui. Amin".

După aceasta, preotul suflă peste fața celui ce a fost "Uns", zicând: "Primește Sfântul Duh și fii vas curat prin Domnul nostru Iisus Hristos care este împreună slăvit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Amin".

Toate cele treizeci și șase de ungeri cu Sfântul și Marele Mir săvârșite la toate organele exterioare ale corpului păzesc întreg trupul împotriva războiului satanei și nu-l lasă pe el să se sălășluiască în acesta. Efectele ungerii cu Sfântul Mir sunt creșterea plenitudinii Duhului Sfânt, imprimarea caracterului de fiu al lui Hristos. Taina este necesară sporind viața spirituală, dându-ne lumină și putere de a trăi ca adevărați creștini¹⁵.

Apoi preotul binecuvântează îmbrăcămintea cea nouă și albă de trei ori, îmbrăcându-l pe copil și zicând: "Îmbrăcămintea vieții veșnice și fără de moarte. Amin". Apoi recită versetul: "Deci dacă este cineva în Hristos este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate cele noi s-au făcut noi" (II Corinteni V, 17).

Această îmbrăcămintă ne amintește de veșmântul veșniciei care este îmbrăcat de oamenii curați, ce slujesc împărăția lui Dumnezeu ziua și noaptea.

Ritualul încoronării

Preotul slujește deasupra coroanei care urmează să fie așezată peste capul noului creștin, zicând: "Binecuvântează, Doamne, această coroană care a fost pregătită pentru robul tău ce s-a unit cu tine prin Sfântul Botez ca să-i fie coroană slăvită și mărită. Amin."

Acum preotul pune coroana peste capul creștinului, cerând de la Dumnezeu să se așeze deasupra robului său cununa cerească¹⁶.

15. Pr. asist. Nicolae D. NECULA, *Doctrina și viața religioasă a Bisericii Copte reflectate în textele ei liturgice (rugăciuni și imne)*, teză de doctorat, în "Ortodoxia", anul 1976, nr. 3-4, p. 560.

16. Nu există coroană în fiecare Biserică, dar ritualul este prezent în actuala ediție a *Molitfelnicului*. Această coroană plină de simbol închipuie victoria celui botezat devenind Fiul lui

După ce preotul termină slujba, leagă copilul cu un brâu (panglică) roșu în diagonală peste umărul drept și șoldul stâng. Preotul așează mâna sa peste capul botezatului, zicând: "Doamne, fă-l vrednic de împărtășirea cu Sfântul Tău Trup și Sânge. Amin".

Părinții copilului și nașul au datoria morală de a-l educa pe tânărul creștin în tainele credinței în Hristos și aceasta este amintită de preot imediat după terminarea slujbei în cuvântul de învățătură care este tipărit în Molitfelnic.

Cuvânt de învățătură

"Aveți grijă de finul vostru și-l învățați pe el să citească din Scriptură și să fie prezent totdeauna în Biserică dimineața și seara, să țină posturile miercurea și vinerea și posturile de peste an, toate regulile bisericești și poruncile Apostolilor. Sădiți în firea lui toate obișnuințele și faptele bune, curățenia, învățându-l să fie ascultător, iubitor și sfințit. Opriți-l pe el de la orice răutate, dați-i să sugă toată învățătura duhovnicească. Zidiți-i temelie bună, învățați-l frica de Dumnezeu și să nu fiți leneși cu învățătura lui".

Condițiile alegerii nașului

Condiția principală este ca nașul să fie ortodox, să aibă în permanență grijă de educația moral-religioasă a finului. Nașul trebuie să fie conștient de toată responsabilitatea și educația moral-religioasă a finului.

Slujba dezlegării brâului

Copilul este împărtășit la sfârșitul slujbei și se obișnuiește ca imediat după Sfânta Liturghie în Biserică să se facă un dans ritual, iar la sfârșit se spune o scurtă rugăciune și se dezleagă brâul copilului ¹⁷.

Dumnezeu și rege încununat, preot. Fiind rege al trupului său poate stăpâni toată pofta și poate coordona voința sa, diavolul nemaiputând să se sălășluiască în el. Creștinul este de acum preot putând dăruia trupul și sufletul lui ca jertfa vie, sfințită, lui Dumnezeu. Această coroană poate fi metalică, din material textil ori împletită din flori.

17. Momentul cel mai prielnic săvârșirii slujbei Botezului este înainte de Sfânta Liturghie, pentru ca noul creștin să fie împărtășit în cadrul acesteia.

Va fi împărtășit atât neofitul, cât și nașul. Ritualul principal pentru dezlegarea brâului trebuie făcut în mod normal în a opta zi de la Botez, săvârșindu-se la casa copilului și nu în Biserică. Copilul trebuie să rămână în hainele de la Botez până în a opta zi. În această zi, preotul merge la casa celui botezat unde trebuie pregătit un vas cu apă și lumânări aprinse, iar preotul săvârșește slujba de mulțumire, tămâind și rostind o rugăciune premergătoare citirii pericopei dintr-o Epistolă a Sfântului Apostol Pavel. După rugăciunea aceasta se zice "Tatăl nostru" de către toți cei prezenți și apoi Psalmul 50, iar preotul citește Pericopa de la I Cor, X, 1-5. În acest text, se vorbește de evenimentul trecerii

Deosebiri

Potrivit comparației referitoare la slujba Sfântului Botez și a Mirungerii, între Molitfelnicul Bisericii Ortodoxe Române și cel al Bisericii Ortodoxe Copte există următoarele deosebiri:

- În Biserica Ortodoxă Coptă, în majoritatea cazurilor, nașul de Botez al copilului este mama lui. Slujba de curățire a femeii se face la 40 de zile după naștere dacă s-a născut parte bărbătească, și la 80 de zile dacă s-a născut parte femeiască. Femeia, fiind curățită, poate intra în biserică pentru a fi nașa copilului, acest lucru nefiind obligatoriu.

- "Îndată după mirungere, preotul împărtășește pe prunc cu Sfintele Taine. Împărtășirea este labială, adică preotul înmoaie degetul în Sfântul Sânge și-l dă copilului să sugă"¹⁸.

- Lepădarea de Satan: Spre deosebire de ritualul Bisericii Ortodoxe Române în care nașul, întorcându-se spre apus, scuipe și suflă de trei ori, în ritualul Bisericii Ortodoxe Copte nașul se întoarce spre apus și ridică mâna dreaptă zicând: "Te lepăd..."

- Dacă în Biserica Ortodoxă Română preotul toarnă unt-de-lemn sfințit în chipul crucii, de trei ori în apa botezului, în Biserica Ortodoxă Coptă, pe lângă untdelemn sfințit, preotul toarnă în apa Botezului și Sfântul și Marele Mir tot de trei ori.

- În Biserica Ortodoxă Coptă nu există ritualul tunderii părului în cadrul Sfintei Taine a Botezului.

- În Biserica Ortodoxă Română nu există obiceiul legării unui brâu de culoare roșie celui botezat așa cum se obișnuiește în cadrul Slujbei din Biserica Coptă.

poporului evreu prin Marea Roșie sub conducerea lui Moise. Apoi se spune ectenia dinaintea de Evanghelie și se citește textul din Psalmul 31, 1-2 (prochimen): "Feriți cărora li s-au iertat fărădelegile... ", citindu-se Sfânta Evanghelie de la Sfântul Evanghelist Matei, III, 1-7, care ne vorbește despre botezul Sfântului Ioan Botezătorul. Se rostește ectenie cu trei cereri: pentru pace, pentru patriarhi și arhieri și pentru sobornicitatea Bisericii. Toți cei prezenți rostesc crezul. Imediat după aceasta, preotul rostește rugăciunea, spunând: "Luminează-l cu lumina binecuvântării, înnoiește-l prin botezul de care s-a învrednicit cu puterea Duhului Tău Celui Sfânt, care este izvor de viață, ca să rămână toată viața lui și până la sfârșitul veacurilor în credința ortodoxă. Condu-l pe el la liman duhovnicesc, înconjoară-l cu sfinții Tăi îngeri, împlinește-l pe el cu toată învățătura și înțelegerea, depărtează de la el neliniștea sufletului, făcându-l vrednic de împărăția cerurilor și de viața cea veșnică". Apoi oamenii cântă Psalmul 150 și "Axios", iar preotul binecuvântează apa din vas de trei ori și dezleagă râul copilului spălându-l pe copil în această apă, spală brăul și hainele, iar apoi apa este aruncată într-un râu curat, ori este îngropată într-un loc curat.

18. Pr. prof. dr. Nicolae D. NECULA, *Ritualul Botezului creștin și al Mirungerii în riturile liturgice răsăritean*, în "Glasul Bisericii", anul 1971, nr. 9-10, p. 843.

- De asemenea, în Biserica Coptă se mai obișnuiește ca la sfârșit, după ce pruncul este împărțășit, să i se așeze pe cap o coroană în semnul libertății și al biruinței față de păcat.

- Majoritatea Bisericilor Copte au un spațiu liturgic separat pentru săvârșirea botezului, numit Baptisteriu.

- Dacă în ritualul Botezului Bisericii Copte ungerile cu Sfântul și Marele Mir sunt în număr de 36, fiecare ungeră având rugăciune proprie, în ritualul Botezului din Biserica Ortodoxă Română se precizează: «și după rugăciune, unge cu luare-aminte pe cel botezat cu Sfântul Mir, făcând semnul crucii: la frunte, la ochi, la nări, la gură, la amândouă urechile, pe piept, pe spate, la mâini și la picioare, zicând: Pecetea darului Sfântului Duh»¹⁹.

CONCLUZII

După analiza făcută asupra ritualului Sfântului Botez și a Mirungerii existent în cele două Biserici - Ortodoxă Română și Ortodoxă Coptă -, am ajuns la concluzia că nu există diferențe de structură în ceea ce privește săvârșirea acestor Taine.

Părțile principale ce constituie ritualul sunt aceleași:

- Lepădarea de Satan
- Mărturisirea credinței în Iisus Hristos
- Rugăciunile de sfințire a apei Întreita afundare
- Ungerea cu Sfântul Mir

Deși ungera cu Sfântul Mir este o taină separată în ambele Biserici, ea se săvârșește imediat după Sfântul Botez, rânduiala mirungerii fiind inclusă în slujba Botezului.

«Teologia Botezului în Biserica Coptă este aceeași ca și în Bisericile Ortodoxe. Botezul este o taină adică unul din cele șapte daruri ale Sfântului Duh care pogoară în chip nevăzut peste apa din cristelniță... Prin Taina Botezului, cel botezat se izbăvește de păcatul strămoșesc și de orice alt păcat săvârșit de el înainte de Botez, este inițiat în împărăția cerurilor și devine unul dintre membrii Bisericii lui Hristos»²⁰.

Sfântul Botez este o taină absolut necesară mântuirii deoarece prin el ne curățim de păcatul strămoșesc și renaștem la o nouă viață în Hristos: «Din Botez omul iese ca o existență cu totul nouă. Nu se înnoiește numai într-o

19. *Molitfelnic*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 34.

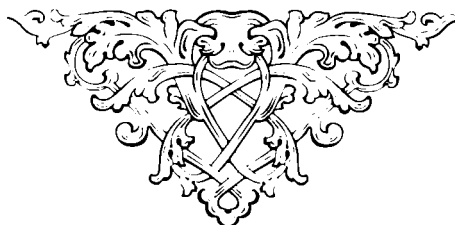
20. Pr. asist. Liviu STREZA, *Botezul în diferite rituri liturgice creștine*, teză de doctorat, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985, p. 138.

privință, ci însăși existența lui e alta. El este ca un nou-născut, dar în alt plan: în planul vieții comune cu Hristos, plină de virtualitățile pnevmatizării»²¹.

În ambele Biserici, această Sfântă Taină a Botezului se săvârșește o singură dată, fiind nerepetabilă: «Botezul este o pecetluire de neșters, imprimându-se asupra celui ce o primește pentru toată existența lui, atât cea pământească, dar și pentru cea cerească. Această renaștere a noastră prin Botez s-a făcut prin voința lui Dumnezeu, prin Har, și nu prin sânge, dându-ne posibilitatea să intrăm în rai ca fii ai lui Dumnezeu: *"Care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut"* - Ioan 1, 13»²².

Așadar, temelia și structura Sfințelor Taine, a Botezului și a Mirungerii, sunt aceleași în cele două Biserici: Ortodoxă Română și Coptă și numai pe alocuri apar mici diferențe de exprimare, de expunere la nivel liturgic.

Drd. Talaat Takla Mourkus

21. Pr. Prof. Dr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 28-29.

22. Avva GREGORIOS, (episcop general), *Valoarea Spirituală a Tainei Botezului*, Editura Episcopia de Înalte Studii Teologice, Cultură Coptă și Cercetare științifică, Cairo, 1987, p. 35.

CHIPUL TREIMIC AL OMULUI LA SFÂNTUL CHIRIL DIN ALEXANDRIA

Sfântul Chiril are o viziune perihoretică asupra existenței umane. Esența vieții omenești rezidă în *părtășia la firea dumnezeiască*, în participarea la viața comunală a Sfintei Treimi. Iar această posibilitate de a ne împărtăși și de a experia iubirea comunitară a Sfintei Treimi constituie rațiunea de a fi a întregii făpturi, sădită prin actul creației în firea rațională a ipostasului uman. De aceea, Sfântul Chiril insistă foarte mult asupra faptului că viața făpturilor create își are originea în împreună lucrarea Persoanelor Sfintei Treimi, în chemarea dialogică creatoare la existență a Sfintei Treimi. Avându-și originea în actul creator al Supremei existențe trionfice, omul este agrăit ca un *alter ego*, dintr-un plan existențial mărginit, la dialogul iubirii și al vieții infinite. El trebuie să își trăiască viața perihoretic, trebuie să-și asume poziția harică de *subiect al energiilor necreate dumnezeiești* și, astfel, să facă și întregul cosmos, din puterea și prin lucrarea lui Dumnezeu, participant la viața Sfintei Treimi. Să facă transparent, în structura dihotomică a ființei sale și în viața sa, chipul treimic al lui Dumnezeu.

Persoana umană îmbină, în chip paradoxal, unitatea cu diversitatea, reflectând *haric chipul treimic prin care se definește sau demnitățile de partener al dialogului iubirii*. Desfășurându-se existențial în imanent, însă fiind creat pentru a cuprinde în sine transcendentul sau pentru a trăi veșnicia chiar din viața pământească, omul este o ființă paradoxală.

Creat de Sfânta Treime pentru înveșnicirea în *iubirea de fiu*, omul este persoana ce-și are rațiunea ființării în bunătatea dumnezeiască, adică este un mister, care face transparentă iubirea tainică a Persoanelor treimice.

Crearea omului de către Tatăl prin Fiul, în Duhul Sfânt

Dumnezeu – Sfânta Treime reprezintă viața desăvârșită prin Sine, suprema existență întreit ipostaziată, Care nu are trebuință să Se miște în afara ființei Sale pentru a Se îmbogăți în existență, ci are desăvârșirea în propriul Sine. Fiind desăvârșirea *per Se*, Dumnezeu poate crea și alte forme de exis-

tență, dar nu din Sine, din ființa Sa, ci *din nimic*. Dacă ar crea alte forme de viață, ca emanație din Sine, Dumnezeu S-ar revela ca ființă mărginită, supusă evoluției, având trebuință să coboare spre trepte imperfecte de existență.

Sfânta Treime este *structura supremei iubiri*:¹ „Fiul este în Tatăl și are în Sine pe Tatăl ca *Început neînceput* al ființei Sale, fiind din El și existând din Tatăl.”²

Pentru a reliefa faptul că mobilul creării lumii îl constituie extinderea iubirii comunionale a Sfintei Treimi la ființele de alt ordin existențial, Sfântul Chiril accentuează numele de Cuvânt al Fiului lui Dumnezeu. Prin termenul de *Cuvânt* se reliefează caracterul Fiului de *Persoană activă* în dialog cu Tatăl, deci cu o altă Persoană. Astfel, începutul tuturor nu este o esență impersonală, ci o comuniune personală supremă, gânditoare și liberă. Prin afirmația: „Cuvântul era *εὐν ἀορρη* în Dumnezeu-Tatăl” (In. I, 1) se face trimitere nu numai la eternitatea Logosului, ci și la comunitatea ființială și la relația personală cu un alt Ipostas.³

Omul a fost creat în temeiul unui sfat comun al Sfintei Treimi pentru a se înveșnici în existența sa, prin împărtășirea de iubirea infinită a Persoanelor treimice. Infinitatea iubirii dumnezeiești reprezintă izvorul nemuririi pentru întregul neam omenesc. Ori, faptul acesta postulează ca omul să fi fost creat, nu din ființa lui Dumnezeu, ci din nimic. Dacă ar înmulți fii născuți din Sine, iubirea dumnezeiască n-ar mai fi izvorul suprem de iubire și viață.

Sfântul Chiril respinge atât panteismul, cât și dualismul spirit-materie. Dumnezeu nu este un simplu *demiurg*, *arhitect*, dând doar forme la ceea ce există din veșnicie, ci a adus la existență întreaga creație din nimic, revelându-Se, astfel, ca un Dumnezeu liber și atotputernic.⁴ Creația reprezintă opera iubirii și a voinței dumnezeiești; toate au fost aduse la existență, nu din necesitate, ci din iconomie.

Sfânta Treime este întreita ipostaziere a unei singure ființe, singure voințe și a unei singure lucrări. Dumnezeu săvârșește în mod unit lucrarea Sa, nu din mărginire, ca oamenii, ci din deplinătatea unității de ființă și iubire. Creația *se resimte de lucrarea comună a Sfintei Treimi*. Fiind creată de Tatăl prin Fiul, în Duhul Sfânt, „Tatăl pune pe ea pecetea faptului de a

1. Pr. Prof. Dumitru Stăniloac, *Teologia Dogmatică Ortodoxă (T. D. O.)*, vol. I. Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (IBMBOR), București, 1996, p. 195.

2. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, în colecția „Părinți și Scriitori Bisericești” (P.S.B.), vol. 41, traducere din limba greacă, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloac, Edit. IBMBOR, București, 2000, p. 21.

3. *Ibidem*, n. 25, p. 24.

4. *Idem*, *Zece cărți împotriva lui Iulian Apostatul*, traducere din limba greacă de Dr. Constantin Daniel. Edit. Anastasia, București, 2000, pp. 94-95.

proveni din El prin Fiul și de a înainta spre unirea cu Dumnezeu sau spre desăvârșire, prin maxima prezență în ea a Duhului Sfânt”.⁵ Împreună-lucrarea Sfintei Treimi, în actul creației, coincide astfel cu *imprimarea unor structuri spirituale trinitare întregii făpturi* ca punți logice de unitate între Dumnezeu cel transcendent și lumea imanentă și ca premise raționale pentru perihoreza harică a întregului cosmos cu Sfânta Treime.⁶

Astfel, sintagma „Tatăl este Ziditor prin Fiul, în Duhul Sfânt”⁷ reprezintă *cheia* gândirii antropologice trinitare a Sfântului Chiril. Întreaga lucrare creatoare pornește din Tatăl și, trecând prin Fiul, se desăvârșește în Duhul Sfânt.

Din numirea Tatălui drept *cauză creatoare și origine*⁸ a întregii existențe, nu reiese faptul că Fiului și Duhului Sfânt li s-ar atribui un rol pasiv în crearea omului, ci fiecare Persoană lucrează, dar din poziția Sa proprie: Tatăl ca izvor al oricărei lucrări, Fiul, ca mediu ipostatic al lucrării și Duhul Sfânt, ca Sfințitor și Desăvârșitor. Tatăl lucrează prin Fiul, dar și Fiul lucrează prin puterea Tatălui, care este și a Sa, ca Fiu născut din ființa Tatălui, între ei fiind o unitate a reciprocității.

Chiar de la creație, omul este adus la existență prin Fiul, pentru a fi în legătură cu Dumnezeu Tatăl. Omul este creat nu pentru a fi în despărțire de Dumnezeu, nu pentru a rămâne abisal depărtat de Dumnezeu, ci pentru a fi primit în intimitatea vieții iubitoare a Sfintei Treimi. Omul și, implicit lumea, sunt creați prin Fiul, Care este Puterea Tatălui, în fapta creatoare a Logosului dumnezeiesc strălucind slava Tatălui.

Din aceste afirmații, reiese și mai mult enorma greșeală a arianismului: dacă Fiul nu ar fi Dumnezeu Adevărat, fiind doar *un slujitor* și fiu prin adopție, pe de o parte, lumea nu ar avea nici o demnitate, pe de altă parte, distanța om-Dumnezeu ar fi mult prea mare și imposibil de depășit. Destinația filială a omului ar fi o pură absurditate.⁹ Însă, omul fiind adus la existență *prin Fiul*, este așezat în relație filială cu Tatăl, chiar prin actul creator.

Expresia Sfântului Chiril *prin Fiul* indică pe Fiul ca *mediu* prin care ajunge lucrarea, în Duhul, la plinire și desăvârșire, reliefează un *mediu ipostatic* prin care se împlinește lucrarea dumnezeiască creatoare și desăvâr-

5. Idem, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, n. 94, p. 58.

6. Pr. Conf. Dr. Ștefan Buchiu, *Întrupare și unitate*, Edit. Libra, București, 1997, p. 31.

7. Expresia se găsește în multe pasaje din operele Sfântului Chiril, dintre care amintim: *Despre Sfânta Treime*, în *P.S.B.*, vol. 40, traducere din limba greacă, note și introducere de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Edit. IBMBOR, București, 1994, pp. 61, 73-74, 101, 106-107, 262-263, 299; *Zece cărți împotriva...*, trad. cit., pp. 95, 157, 158; *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, trad. cit., pp. 59-60, 61, 102-103.

8. Sfântul Chiril, *Despre Sfânta Treime*, p. 61.

9. Idem, *Comentariu la Evanghelia...*, p. 60.

șitoare. Iar expresia *în Duhul* face trimitere la Duhul Sfânt ca și *capătul* în care se efectuează lucrarea, indicând totdeauna termenul final al lucrării: „în Duhul Sfânt, lucrarea lui Dumnezeu își are capătul ei, așa cum mâna este ultimul organ prin care puterea întregului corp omenesc se finalizează într-o faptă”.¹⁰

Lucrarea Sfintei Treimi, cu privire la crearea omului, este raportată atât la partea spirituală a ființei umane, cât și la trup, antropologia Sfântului Chiril fiind, prin excelență, dihotomică. Potrivit Sfântului Părinte, trebuie să afirmăm un singur act creator sau o creație simultană a trupului și a sufletului. Nu există nici un interval între crearea trupului și a sufletului, ci ambele au fost create deodată, fiind adus la existență omul în integritatea dihotomică a ființei sale.

Termenii folosiți de Sfântul Chiril pentru cele două părți constitutive ale naturii umane sunt: το σωμα și σαρξ, pentru trup, și ο νοϋς și η ψυχη, pentru partea rațională. Termenul το πνευμα este folosit, în general, pentru Duhul dumnezeiesc, cu excepția pasajelor care sunt citate, literal, din Sfânta Scriptură.¹¹

Sfântul Chiril acordă un loc important rolului Sfântului Duh în crearea omului ca persoană dialogică, ca partener ipostatic al dialogului iubirii cu Fiul și astfel ca participant la viața comunională a Sfintei Treimi.¹²

Omul este creat și, implicit, chemat la existență „printr-un fel de reducere a Spiritului creator pe plan creat. Spiritul conștient suprem vorbește cu spiritul conștient creat ca și cu un fel de alter ego, dar creat.”¹³ Duhul Sfânt Se revarsă din persoana Fiului, peste Care Se odihnește din veșnicie, ca Duh purces de către Tatăl spre Fiul, și prin Care omul este adus în existență, ca *sufflare de viață* și, astfel, omul este *imprimat de relația interpersonală a Sfintei Treimi*.¹⁴ Prin lucrarea Duhului Sfânt, omul, ca și chip al Fiului și partener al dialogului iubirii, devine subiect, persoană, primindu-și rădăcina existenței sale în Logosul dumnezeiesc.

Prin suflarea de viață făcătoare a Sfântului Duh, omul devine *cu suflet viu* (Fac. II, 7), primindu-și, astfel, debutul existențial al vieții sale mărginite. Sfântul Chiril ne atrage atenția că viața omului nu este o viață pur naturală. Împărtășindu-se de suflul vieții dumnezeiești, omul primește nu numai *un suflet viu*, ci și *harul dumnezeiesc*, care susține viața omenească și prin care

10. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Criteriile prezenței Duhului Sfânt*, în <S. T.> , XIX (1967), nr. 3-4, p. 106.

11. G. M. de Dourand, *La Théologie des dialogues de Saint Cyrille d'Alexandrie*, în colecția *Sources Chrétiennes*, vol. 97, Les éditions du Cerf, Paris, 1964, p. 86.

12. Se vede și aici afinitatea în gândire a Sfântului Chiril cu Părinții Capadocieni. A se vedea Marius Telea, *Antropologia Sfinților Părinți Capadocieni*, Edit. Emia, Deva, 2005, pp. 97; 115.

13. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 259.

14. Sfântul Chiril, *Comentariu la Evanghelia...*, n. 101, p. 61.

spiritul și materia sunt unificate în persoana umană. Sfântul Chiril afirmă în acest sens: „A suflat, zice, în fața lui suflare de viață (Fac. II, 7), arătând că s-a dat omului sufletul nu fără sfințenia prin Duhul, deci nu a lăsat sufletul gol sau lipsit cu totul de firea dumnezeiască. Căci nu ar mai fi fost considerat ca chip al Celui Preaînalt, dacă ar fi avut o facere atât ce neînsemnată, dacă n-ar fi primit formarea prin Duhul, împărtășindu-se și împlinindu-se cu o față frumoasă (statornicindu-se existențial ca și persoană, prin harul dumnezeiesc, *n.n.*) prin voința lui Dumnezeu.”¹⁵

Pr. Prof. Dumitru Stăniloae subliniază viziunea unanimă a Sfinților Părinți, succesori Sfântului Chiril, vizavi de relația intimă suflet-har dumnezeiesc, stabilită prin actul creator: „Sfinții Părinți spun că prin această suflare, Dumnezeu a sădit în om, nu numai sufletul înțelegător înrudit cu Dumnezeu, ci și harul Său, ca manifestare a relației Sale cu omul, care provoacă în om răspunsul său la actul întemeietor de relație al lui Dumnezeu”.¹⁶

Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă că: „Dumnezeu a așezat firea oamenilor apărută prin prima creație în comuniune cu Sine prin insuflare”¹⁷, iar Sfântul Grigorie Palama spune că *omul a fost configurat după harul lui Dumnezeu (κατα θειαν χάριν μεμορφωμενον)*¹⁸.

În teologia ortodoxă a secolului al XX-lea, o importanță deosebită a fost acordată acestui fapt și de către teologul rus Vladimir Lossky. Conform acestuia, *suflarea dumnezeiască* arată „un mod de creație în virtutea căruia duhul omenesc este strâns legat de har, produs de har, așa cum mișcarea aerului este produsă de suflare, duhul cuprinzând această suflare și neputând să fie despărțit de ea”.¹⁹

Astfel, prin lucrarea Duhului Sfânt, în Care sunt active și celelalte două Persoane ale Sfintei Treimi, omul este creat ca și natură ipostaziată, alteritate ipostatică, avându-și temeiul existenței sale în Fiul, ca imagine harică a Logosului, în persoana sa strălucind chipul treimic al lui Dumnezeu.

După chipul lui Dumnezeu

Problema chipului dumnezeiesc din om constituie o temă predilectă în cadrul antropologiei treimice a Sfântului Chiril. Ea îmbracă forma unei complexități ideatice, știută fiind profunzimea gândirii teologice a Sfântului.

15. *Ibidem*, p. 1049.

16. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 267.

17. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, în *P.S.B.*, vol. 80, traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Edit. I.B.M.B.O.R. București, 1983, p. 250.

18. Sfântul Grigorie Palama, *Despre purcederea Sfântului Duh*, Edit. Hristou, vol. I, p. 85, apud Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *cit. supra*.

19. Vladimir Lossky, *Teologia Mistică a Bisericii de Răsărit*, trad. din limba franceză de Pr. Prof. Vasile Răducă, Edit. Bonifaciu, București, 1998, p. 104.

Este omul chip al Fiului sau după chipul Fiului? Este omul numai chip al Fiului sau paradigma conținutului chipului dumnezeiesc din om este întreaga Sfântă Treime? Se poate afirma că modelul omului, după care a fost creat, este și Dumnezeu-Tatăl sau că omul este și după chipul Duhului? Omul este chip al lui Dumnezeu în întregimea ființei sale sau numai prin prisma sufletului rațional?

Trebuie, mai întâi, să facem precizarea că Sfântul Chiril face distincția între chipul în potențialitatea lui și chipul ca și actualitate. Deși uneori, terminologic, Sfântul Chiril vorbește despre chip denumindu-l prin termenul de asemănare²⁰, totuși, ideatic, el face distincția clară între chip și asemănare²¹.

Sfântul Chiril vede ca origine și model al chipului dumnezeiesc firea dumnezeiască subzistentă în chip tripersonal: „Întrucât Firea cea una și cu neputință de grăit și greu de cugetat a lui Dumnezeu este concepută în Tatăl și în Fiul și în Sfântul Duh, adică în Treimea cea de o ființă, pentru ca nu cumva vreun om, din cauza marii sale nebunii prostești, către care nu se cuvenea să se aplece, să spună că omul a fost făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, dar nu și a Fiului (ar putea fi și s-ar întâmpla să-și închipuie acel om și contrariul și să spună că după asemănarea Fiului a fost făcut omul, dar nu și a Tatălui), așadar, precum spuneam, dar Moise văzând mai dinainte părerile eretice ce aveau să se susțină de către unii oameni, a spus că Însăși Sfânta Treime a grăit despre Ea, zicând: *Să facem pe om după chipul nostru și după asemănarea noastră*. Aceasta pentru ca omul să fie cugetat că a fost făurit și plăsmuit după întreaga fire cea negrăită a lui Dumnezeu, desigur, în chip gândit.”²² Iar în alt loc se exprimă astfel: „Iar când l-a pecetluit prin Duhul, ca și chip dumnezeiesc, ne-a învățat iarăși același (Moise), zicând: *Și a suflat în fața lui suflare de viață* (Fac. II, 7). Căci deodată *a pus Duhul viață în creatură și a întipărit în ea trăsăturile Sale proprii în mod dumnezeiesc (subl.n.) ...*, fiind distinsă cu chipul Celui ce a făcut-o, prin Duhul Sfânt sălășluit în ea.”²³

Astfel, chipul dumnezeiesc în om transpare ca o reflectare harică a Sfinței Treimi în ființa și viața omului. Duhul Sfânt este Persoana Dumnezeiască, Care îl configurează treimic pe om, sădindu-i, tainic, în ființa sa *vocația peri-*

20. A se vedea Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, în col. P.S.B., vol. 38, traducere din limba greacă, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Edit. IBMBOR, București, 1991, p. 20.

21. Vide Idem, *Comentariu la Evanghelia...*, p. 142.

22. Idem, *Zece cărți împotriva...*, p. 49.

23. Idem, *Comentariu la Evanghelia...*, p. 142; vide și Idem, *Despre Sfânta Treime*, pp. 106-107, 233-234.

horetică²⁴, înțeleasă ca participare la viața dumnezeiască, făcându-l *după chipul lui Dumnezeu*.

Conținutul chipului dumnezeiesc din om reprezintă, potrivit Sfântului Chiril, o complexitate de atribute dumnezeiești împărtășite și revărsate în imanența omului prin energiile necreate ale harului dumnezeiesc. Demnitatea omului de *subiect al energiilor dumnezeiești*, prin puterea și pogorământul lui Dumnezeu²⁵, care ne comunică bogăția ființei dumnezeiești, explică *părtașia omului la firea dumnezeiască*²⁶ și calitățile spirituale mărginite ale persoanei umane, ca și chip și imagine a atributelor dumnezeiești.

În acest sens trebuie reliefată și tema *frumuseții dumnezeiești* care ocupă un loc considerabil în opera teologică a Sfântului Chiril. Iar lucrul acesta nu face altceva decât să întărească afirmațiile de mai înainte. Conform Sfântului Chiril, frumusețea firii dumnezeiești reprezintă paradigma transcendentă după care a fost creată firea omenească existentă în ipostas: „În unica fire dumnezeiască, cele trei Ipostasuri Se întâlnesc într-o unică frumusețe transcendentă ... În chipul acestei frumuseți am fost creați și noi ... Modelați, datorită Duhului, după frumusețea dumnezeiască și transcendentă a Fiului ... ne facem părtași firii dumnezeiești.”²⁷ De asemenea: „Dumnezeu a socotit că trebuie să fie făurit omul după chipul și conform frumuseții celei divine, care este a Sa și numai a Sa.”²⁸

Firea omului, împărtășindu-se, prin actul creației, de bogățiile Duhului Dumnezeiesc, s-a născut cu însușirea de *chip al lui Dumnezeu*. Iar aceste bogății ale Sfântului Duh nu sunt altceva decât râuri energetice ale sfințeniei. Persoana umană, afirmă Sfântul Chiril, nu poate avea sfințenia de la sine. Omul nu poate fi sfânt prin sine însuși, așa cum nu poate avea nici viața prin sine însuși, ci numai prin participare. *Sfințenia este o însușire a firii dumnezeiești*. Dar, de ea se poate împărtăși și omul.²⁹ Deci, concluzionăm noi,

24. Pr. Conf. Dr. Ștefan Buchiu, *op. cit.*, p. 32.

25. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, pp. 104-105, 167, 168, 171, 199, 205.

26. În dese rânduri, Sfântul Chiril face referire la destinația omului, pornind de la creație, *de a fi părtaș firii dumnezeiești*. Iar această părtașie trebuie înțeleasă ca o *pecete* a Dumnezeirii sădită la creație în om de Tatăl prin Fiul, în Duhul Sfânt, datorită căreia ne putem împărtăși de energiile necreate ca de slava și bogăția firii divine întreit ipostaziate. A se vedea: Sfântul Chiril din Alexandria, *Glafire*, în col. *P.S.B.*, vol. 39, traducere din limba greacă, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Edit. IBMBOR, București, 1992, p. 114; Idem, *Despre Sfânta Treime*, pp. 104-105, 171, 199, 205, 232, 238; Idem, *Comentariu la Evanghelia...*, pp. 81, 90, 925; Idem, *Zece cărți împotriva...*, p. 95.

27. Idem, *Despre Sfânta Treime*, pp. 167-168.

28. Idem, *Zece cărți împotriva...*, pp. 47, 49.

29. Idem, *Despre Sfânta Treime*, pp. 235, 238.

omul se poate împărtăși prin har de *atributele Dumnezeirii* sau de *bogăția firii dumnezeiești*.

A te împărtăși de sfințenie înseamnă a participa la viața iubitoare a Persoanelor Sfinte Treimi. A fi sfânt înseamnă a fi în Fiul, a străluci prin lumina Duhului Sfânt; înseamnă a fi în armonie și unire. Astfel, vocația perihoretică a persoanei umane transpare drept o altă însușire a naturii umane cu substrat treimic. Tot astfel și bunătatea, iubirea, cunoștința sau rațiunea.³⁰

Adus în existență prin Fiul, omul avea menirea ca, printr-o viață comunală și prin colaborarea cu harul dumnezeiesc, să apropie tot mai deplin aceste calități ființiale de arhetipurile lor dumnezeiești. Cu alte cuvinte, să se desăvârșească, să transforme, prin puterea lui Dumnezeu, chipul în asemănare. Lucrul acesta a fost stopat prin păcatul strămoșesc, perceput ca o veritabilă sciziune și inversare a ierarhiei valorilor în natura umană.

Posibilitatea de creștere ontologică prin împărtășirea harică de însușirile firii dumnezeiești, fără depășirea condiției de creatură, a fost redată omului în Hristos: „Dumnezeu introduce în sufletele sfinților împărtășirea de însușirile Sale prin Duhul, prin Care făcându-ne împreună chipuri cu Fiul cel după fire, suntem numiți, potrivit Lui, și fii ai lui Dumnezeu”.³¹

Ideile teologiei chiriliene cu privire la chipul dumnezeiesc al omului se regăsesc și în teologia ortodoxă contemporană. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae numește natura omenească drept o *umbră* a ființei primite de Fiul de la Tatăl. Prin această calitate de *umbră* (sădită haric în ființa umană datorită creației prin Logosul dumnezeiesc), transpare atât bogăția și adâncimea ființei divine, cât și *sentimentul afectuos de mulțumire* al Fiului față de Tatăl, ipostaziat în Duhul Sfânt. Astfel, natura omului apare în existență, fiind imprimată de Fiul și de Duhul Sfânt: „Și astfel, aduc la existență (Persoanele Sfinte Treimi, *n.n.*) creația din nimic, care redă în natura variată a lumii, dar mai ales în capacitatea de gândire și trăire constantă a existenței, cu care sunt înzestrate persoanele create, *ca umbră, bogăția infinită a ființei (subl.n.)* primite de la Tatăl, însoțită de trăirea ei ca dar și ca lumină, cu care e trăită de Fiul, și de simțirea bucuriei de trăirea ei în comuniune, trăită de Duhul Sfânt.”³²

Aidoma Sfântului Chiril, Părintele Stăniloae subliniază, pe lângă calitățile spirituale ale omului ca și imagini ale arhetipurilor lor dumnezeiești, și

30. *Ibidem*, n. 53 bis, p. 43: „Hristos, ca Logosul tuturor, a pus pecetea rațiunii Sale supreme și unice pe toți, ridicându-ne la o judecată și înțelegere unitară.” Vide și Idem, *Comentariu la Evangelia...*, pp. 125-126.

31. Idem, *Despre Sfânta Treime*, p. 289.

32. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, vol. II, Edit. Cristal, București, 1995, p. 51.

dimensiunea comunitară a chipului dumnezeiesc din om: omul este după chipul lui Dumnezeu și prin participarea comunională și prin ipostazierea unei singure naturi omenești. Iar aceste afirmații își au punctul de plecare în concepția de factură chiriliană că omul participă și experiază, prin har, atributele dumnezeiești.³³

Amintim aici și poziția teologică a Pr. Prof. Boris Bobrinsky. Acesta afirmă că omul a fost creat *după chipul atributelor lui Dumnezeu*, de care se împărtășește și pe care le experiază, nu prin deducție filosofică, ci pe calea energiilor necreate. Însușirile ființei umane – iubirea, dreptatea, fidelitatea, delicatețea, duișia, paternitatea – nu sunt altceva, decât chipuri create ale *atitudinilor esențiale* ale lui Dumnezeu, Care se manifestă *lucrând* în istorie.³⁴

În asentimentul acestora și în concordanță cu teologia chiriliană se exprimă și Paul Evdokimov: „În chipul dumnezeiesc din noi vedem reproducerea misterului trinitar negrăit, până la nivelul profunzimii unde omul devine o enigmă pentru sine însuși.”³⁵

Astfel, în lumina antropologiei trinitare a Sfântului Chiril, conținutul chipului dumnezeiesc din om apare complex și variat, pe lângă aspectele clasice evidențiate în manualele de dogmatică reliefându-se aici dimensiunea perihoretică – vocația omului de a reuni, prin comuniunea cu Sfânta Treime și cu semenii, întregul cosmos în Logosul dumnezeiesc – aspectul patern – calitatea omului de a da naștere prin puterea harului dumnezeiesc – precum și calitatea omului de împărat, de stăpânitor ($\alpha\rho\chi\omega\nu$) al lumii.

O altă problemă legată de chipul dumnezeiesc din om o constituie poziția trupului vizavi de această demnitate. Este omul *după chipul lui Dumnezeu* în integritatea ființei sale, incluzând și trupul, sau numai prin sufletul său?

Din cele afirmate până aici rezultă clar demnitatea omului de chip al lui Dumnezeu rezidând în integritatea dihotomică a ființei sale și în vocația sa perihoretică. Potrivit Sfântului Chiril, raportul dintre suflet și trup poate fi redat prin termenii de *complementaritate* și *interdependență*.³⁶ Chipul pe care sufletul îl dă trupului se reflectă la rândul său în suflet. În sufletul dat de

33. Idem, *T.D.O.*, vol. I, pp. 105; 115; 117-119; 120-121.

34. Pr. Prof. Boris Bobrinsky, *Taina Preasfintei Treimi*, traducere din limba franceză de Măriuca și Adrian Alexandrescu, Editura (Edit.) IBMBOR, București, 2005, pp. 68-70; 71.

35. Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, trad. din limba franceză de Dr. Irineu, Ioan Popa, Arhiereu Vicar, Edit. IBMBOR, București, 1996, p. 80.

36. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea...*, p. 406.

Dumnezeu fiecărui trup sunt toate însușirile și puterile de activitate care pot lucra prin organele trupului. Trupul este animat prin puterea spirituală a sufletului, iar sufletul, la rândul său, se resimte în simplitatea sa de însușirile complexe ale rațiunii plasticizate, căreia el îi dă forma trupului.

Problematica trup-chipul dumnezeiesc din om este reluată și în teologia ortodoxă a secolului al XX-lea. Paul Evdokimov afirmă în acest sens: „Înainte de toate trebuie înlăturată orice concepție substanțialistă despre chip. Acesta nu este așezat în noi ca o parte a ființe noastre, ci totalitatea ființei umane e creată *după chipul lui Dumnezeu*. Prima expresie a chipului constă în structura ierarhică a omului, cu viața spirituală în centru. Chipul este această centralitate, acest primat al vieții spirituale, animată de aspirația funciară spre absolut ... Fiecare facultate a spiritului uman reflectă chipul, dar acesta este în mod esențial întregul uman, centrat pe spiritual...”³⁷

Afirmarea omului în integritatea sa ca și chip al lui Dumnezeu, constituie și poziția teologică a lui Vladimir Lossky. Trupul nu trebuie exclus de la împărtășirea de demnitatea dumnezeiască *după chipul*.³⁸

Totuși, în afirmarea omului ca fiind în întregime după chipul lui Dumnezeu trebuie să se facă și o anumită nuanțare. Omul este în ansamblul dihotomic al naturii sale *după chipul lui Dumnezeu*, iar demnitatea trupului rezultă din lucrarea specială, directă, nu numai prin cuvânt, a Persoanelor Sfintei Treimi. Însă, înrudirea omului cu Dumnezeu nu are la bază trupul ca materie, ca rațiune plasticizată, Dumnezeu fiind Spirit pur, absolut. Deși Dumnezeu este transcendent și în privința sufletului, înrudirea omului cu Dumnezeu are conotația disponibilității persoanei umane spre har, spre viața inteligibilă, iar faptul acesta are la bază sufletul ca rațiune spirituală. Omul întreg este *după chipul lui Dumnezeu*, nu prin faptul că trupul însuși este *chipul*, ci în sensul că și trupul participă la *chipul lui Dumnezeu*, prin spiritul care îl însuflețește și-l coordonează în timp și spațiu, pătrunzându-l, tainic, în toate aspectele organice ale materialității sale.

Trebuie, de asemenea, subliniat faptul că atât când vorbește despre împărtășirea omului de firea dumnezeiască, cât și de configurarea acestuia după slava și bogăția firii dumnezeiești, după atributele dumnezeiești prin actul creator, Sfântul Chiril nu are în vedere relația de tip panteist a făpturii cu o esență impersonalistă. Fie că este vorba despre părtășia noastră, fie despre cunoașterea sau reflectarea atributelor dumnezeiești prin calitățile

37. Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 90.

38. Vladimir Lossky, *op. cit.*, pp. 102-103.

persoanei umane, totul trebuie raportat la harul dumnezeiesc. Sfântul Chiril nu afirmă o cunoaștere și o experiență a lui Dumnezeu în firea dumnezeiască, ci posibilitatea omului, primită prin creație, de a se împărtăși de *bogăția* naturii dumnezeiești, de a-L cunoaște pe Dumnezeu și de a participa la viața Sfintei Treimi pe calea energiilor dumnezeiești necreate.³⁹

În consonanță cu Sfinții Părinți, Sfântul Chiril afirmă că omul a fost creat prin Fiul Cel de o ființă cu Tatăl, fiind *chipul Fiului*, adică *după Chipul Tatălui*, văzând în Tatăl modelul suprem după care omul a fost configurat în existență. Punând mare accent pe dinamismul chipului dumnezeiesc în om, pe posibilitatea și participarea reală a persoanei umane la viața comunională a Sfintei Treimi, Sfântul Părinte reliefează atât calitatea nobilă, dumnezeiască a omului de chip al Fiului cât și de chip al Duhului.⁴⁰

Omul este *după chipul lui Dumnezeu*, întrucât, fiind creat prin Logosul dumnezeiesc, este conform Fiului. Ca persoană *după chipul lui Dumnezeu*, el are o legătură specială cu Fiul lui Dumnezeu, Care este Chipul Tatălui. Iar această conformitate a omului cu Fiul Tatălui dobândește o profunzime odată cu înomenirea Cuvântului dumnezeiesc, când el poate fi numit, mai deplin, *chipul lui Dumnezeu*. Expresiile: omul *după chipul lui Dumnezeu* – omul *chipul lui Dumnezeu*, întâlnite în operele Sfântului Chiril, sunt soluționate în chip sublim, de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae. Părintele profesor arată că ambele sunt legitime și pot fi referite la persoana umană. Expresia *după chipul lui Dumnezeu* face trimitere la firea umană în ipostas care are pe Fiul lui Dumnezeu ca și *chipul de model al Tatălui*, iar sintagma *chipul lui Dumnezeu*, arătând același lucru, „pune mai mult în relief ceea ce ființa umană are în comun cu Fiul, mai ales după Întrupare: relația filială cu Tatăl. Întrucât în această relație omul e restabilit prin Hristos și în Hristos, se poate spune că omul devine mai deplin *chip al lui Dumnezeu* prin și în Hristos.”⁴¹

Fiind creat prin Fiul, omul a primit în natura sa o pecete filială, o destinație de fiu al Tatălui, dar nu prin ființă, ci prin har. Prin creație, Logosul

39. Prin accentuarea rolului energiilor necreate în existența cosmosului, în general, și în viața omului, în special, Sfântul Chiril își demonstrează încă o dată afinitatea teologică față de Părinții Capadocieni. Merită să amintim încă o dată afirmația, atât a Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, cât și a Pr. Prof. Boris Bobrinsky, potrivit cărora atributele dumnezeiești nu reprezintă o definire a lui Dumnezeu în ființa Sa, ci o reliefare a însușirilor dumnezeiești pe calea experienței harice a condescendenței Sfintei Treimi față de creația Sa.

40. Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia ...*, p. 1049.

41. *Ibidem*, n. 617, p. 343. A se vedea și Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Chipul lui Dumnezeu și responsabilitatea lui în lume*, în rev. *ORTODOXIA* (<ORT>), XXV (1973) nr. 3, p. 353.

dumnezeiesc a sădit în firea umană, prin Duhul Sfânt, o rațiune și o înțelepciune, care implică și aspirația spre Dumnezeu, raportarea la Dumnezeu cu o iubire filială; iubirea lui Dumnezeu ca Tată, prin unirea și cuprinderea în Fiul. Toată aspirația filială spre Tatăl, toată iubirea *de fiu* a omului izvorăște din conformitatea și comuniunea cu Persoana Fiului.

Prin crearea omului ca și *chip al Fiului* sau *după chipul Fiului* s-a realizat extinderea comuniunii iubirii Sfintei Treimi *ad extra*. Iubirea Tatălui s-a revărsat prin Duhul Sfânt și către făpturile de alt ordin ontologic, adunate și cuprinse în Fiul. Astfel, rațiunea relației Fiului cu întreaga creație era aceea de a iubi pe Tatăl dimpreună cu toate făpturile create, cuprinse în Sine, iar legătura Duhului Sfânt consta în a spori tot mai mult comuniunea iubirii între Dumnezeu-Tatăl și creaturi, unindu-le și adunându-le tot mai deplin în Logosul Dumnezeiesc. Astfel, se poate afirma despre făptura umană, creată prin Fiul și unită cu Fiul, că are și demnitatea de *chip al Tatălui*, ca și conformitate cu Persoana Cuvântului dumnezeiesc. „Expresia *omul este după chipul lui Dumnezeu* nu înseamnă că Fiul este *chipul* Tatălui și apoi, omul, după chipul Chipului. Ci unit cu Fiul întrupat se face și omul *chip* ca și Fiul, *dar nu prin ființă, ci prin har*. Căci se face și omul *fiu* al Tatălui ca și Fiul, Care este făcut frate”⁴²

Unit cu Fiul, prin harul Duhului Sfânt, omul nu poate fi *chip al Tatălui* decât în sens filial, decât numai prin iubirea lui Dumnezeu ca Tată, din puterea Fiului. Sau omul este *chip al Tatălui* numai datorită faptului că Fiul iubind pe Tatăl, prin Duhul Sfânt, Îl iubește ca Fiu și din poziția creaturii unită și adunată în Sine, acest lucru realizându-se în grad desăvârșit după Întruparea Cuvântului. Însă el nu poate fi *chip al Tatălui* așa cum este Fiul. Este *chip al Tatălui* numai întrucât este *după chipul Fiului*.⁴³

Duhul Sfânt, fiind în Fiul și revărsându-Se din Fiul, întreține în omul creat *după chipul Fiului*, înfățișarea și *dispoziția de fiu al Tatălui*, prin statornicirea harică a ființei umane în Logosul dumnezeiesc, prin configurarea tot mai deplină după chipul Fiului. Avându-se în vedere acest aspect al lucrării dumnezeiești, omul poate fi numit și *chip al Duhului*: „Chip al Fiului suntem prin raportarea noastră filială la Tatăl, iar chip al Duhului, prin raportarea noastră la Hristos, ca Fiu al Tatălui, raportare care ea însăși este mișcarea spirituală de modelare după Fiul, mișcare susținută în noi de Duhul.

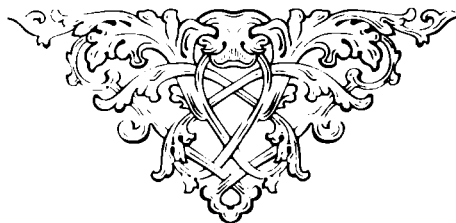
42. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, n. 409, p. 289.

43. Fiul este chipul și asemănarea exactă a ființei Tatălui, este pecetea ipostasului Care L-a născut; este Chipul lui Dumnezeu ca Tată, fiind născut din ființa Lui. Vide *Ibidem*, pp. 197-198.

Pe când, prin raportarea noastră la Tatăl, pe care o avem întrucât ne modelăm după Fiul, nu vrem să devenim ca Tatăl, prin raportarea noastră la Fiul vrem să devenim asemenea Fiului.”⁴⁴

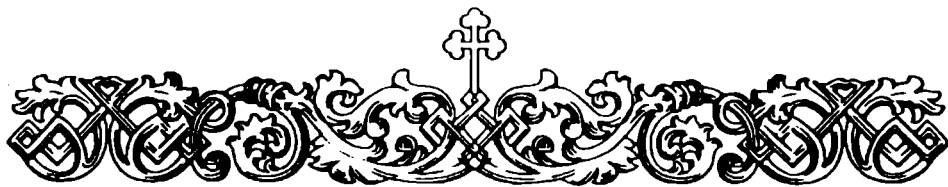
Omul a fost creat ca și *imagine, chip*, al întregii Treimi, însă această demnitate dumnezeiască a avut, chiar prin modul creației, un pronunțat caracter filial: vocația perihoretică a ființei umane nu se poate actualiza decât numai *în și prin* Fiul.⁴⁵

Masterand Viorel Veselin

44. Pr. Prof. Dumitru Stăniloac, *Criteriile prezenței Duhului Sfânt*, p. 109. A se vedea și Idem, *Studii de Teologie Dogmatică Ortodoxă*, Edit. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1990, pp. 171-172, 205.

45. În acest sens trebuie înțelese și afirmațiile teologului grec Panayotis Nellas cu privire la conținutul și destinul hristologic al omului. Vide Panayotis Nellas, *Omul-animă îndumnezeit*, traducere din limba greacă de Diac. Ioan I. Ică Jr., Edit. Deisis, Sibiu, 2002, pp. 61-69; 70-76.

IV. BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMII

DESPRE IDOLATRIA DE ASTĂZI

În iunie anul acesta, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, am reprezentat Biserica noastră în Veria-Grecia, la simpozionul cu tema: *"Teologia Sfântului Apostol Pavel și idolatria contemporană"*. Ei bine, toate comunicările prezentate la acest simpozion au susținut la unison că lumea de astăzi - chiar dacă în bună parte creștină, și în cea mai mare parte religioasă - nu este, totuși, lipsită de idolatrie! Și nu este vorba de aspectele clasice ale închinării la idoli, cunoscute în istorie, ci de forme mult mai "perfidе" pe care, probabil, îndeobște nici nu le considerăm idolatrie, dar, cu toate acestea, ele deviază credința noastră de la calea cea dreaptă pe căi lăturălnice, ori o "diluează"; ne fac să amestecăm "theolatria" cu unele obsesii, dorințe, tentații, ambiții, plăceri, etc. - "idoli" care vatămă ori nu au nimic comun cu adevărata viață în Hristos.

Iată câteva forme ale idolatriei de astăzi, evidențiate în cadrul lucrărilor simpozionului:

Egolatria sau autolatria, adică închinarea la sine. Este atunci când în centrul universului, vieții în general, dar mai cu seamă în centrul vieții mele, nu este loc decât pentru mine. Dumnezeu nu mai are loc de "ego-ul" meu. Mă interesează numai de mine, iar Dumnezeu rămâne undeva într-un plan secund. Nu-mi pasă de nimeni altcineva. De aici, așa-zisa **autosuficiență**, când fiecare își este atât de suficient, încât prea puțin se mai poate pune în

slujba celor din jurul său sau a lui Dumnezeu care, oricum e prea puțin "palpabil" pentru cineva care nu se vede decât pe sine în toate.

Consumismul. Trăim într-o lume care "consumă" din ce în ce mai mult! Și, măcar dacă ar consuma și spiritual: virtutea, binele și frumosul! Însă, lumea în care trăim, materializându-se pe zi ce trece, spiritul se vede din ce în ce mai "marginalizat" și "sufocat" de materie. Ne place să strângem cât mai multe bunuri materiale. Consumăm din ce în ce mai multe lucruri care ne trebuie și nu ne trebuie; care ne prisosesc și se strică, mâncate de rugină și de molii, după cum ne spune Evanghelia (Matei 6, 19), și, cu toate acestea, vrem să avem cât mai mult: vrem să avem cât mai multe case, cât mai multe mașini, cât mai mulți bani. Ne place să consumăm cât mai mult în plan material, în timp ce Dumnezeu este tot mai ignorat: aducându-ne aminte - dacă ne mai aducem aminte - doar un sfert de ceas seara, pentru o rugăciune scurtă, și un alt sfert de ceas dimineața, pentru o rugăciune la fel de scurtă, în timp ce lucrurilor materiale le dedicăm ceasuri sau zile în șir.

Aici, la consumism, intră, pentru doamne, și **moda**, cu care "se luptă" să țină pasul, și pentru care consumă de la anotimp la anotimp și de la an la an alte și alte haine, făcând să umple garderobele și șifonierele într-o încercare disperată de satisfacere a iubirii de modern. Tot aici, la consumism, intră **lăcomia** de orice fel - păcat numit de chiar Sfântul Apostol Pavel idolatrie (Coloseni 3, 5), și de aici tema simpozionului de care am amintit. Lăcomia este aceea care ne îndeamnă să alergăm cu nesaț după cât mai mult și mai multe, deși omului îi trebuie atât de puțin ca să trăiască și să fie fericit! Ni se pare că avem trebuință de multe, că trebuie să avem o casă încărcată peste măsură de bunuri materiale, ca să fim fericiți dar, vom înțelege noi cândva că adevărata fericire nu stă nici în "garderobă", nici în mașini ori case, pentru că fericirea nu înseamnă neapărat bunăstare! Tot la consumism se înscrie și **arghirofilia**, adică iubirea de bani. Acest idol vechi, care a chinuit dintotdeauna pe om și care rămâne în continuare actual, căci, pentru câți dintre noi nu înseamnă banul totul, sau chiar scopul vieții? Câți nu-și "cheltuiesc" viața muncind cu lăcomie ca să câștige cât mai mulți bani, pentru ca după aceea, către bătrânețe, să-și cheltuiască aceiași bani ca să-și redobândească sănătatea și viața.

Tehnolatria. Odată descoperite unele "secrete" ale științei și tehnicii, ritmul progresului științific s-a accelerat în mod năucitor în ultima vreme, iar dorința de a ține pasul cu "noul" a devenit pentru mulți o adevărată "patimă". Achiziționarea ultimelor cuceriri în materie de tehnică a ajuns pentru unii

scop al vieții, obsesie și prilej de bravură, închinarea la acest idol făcându-se cu atâta pasiune, încât închinarea la adevăratul Dumnezeu pare, în ochii "iubitorilor de noutăți", un lucru învechit, retrograd și lipsit de atracție.

Patima puterii. Veche de când lumea! Pentru putere s-au năruit prietenii, s-au distrus familii, s-au făcut crime odioase, s-au purtat războaie... Este dorința de a stăpâni cu orice preț, până la prețul suprem, acela al vieții proprii, ori al vieții celorlalți, călcând pe cadavre și disprețuind ceea ce Dumnezeu a "înălțat" mai presus de orice - "slujirea aproapei": "Între voi să nu fie așa. Ci oricare va vrea să fie mare între voi, să fie slujitorul vostru" (Matei 20, 26).

Filetismul este, pentru omul credincios, "naționalismul religios" sau "religia naționalismului". Un naționalism exacerbat adică, mai tare decât religia, și care acționează în detrimentul ei. Este specific celor care spun cu tărie că: "mai întâi sunt evrei, greci, ruși etc., și după aceea mozaici ori creștini..." Este un "eroism fără Dumnezeu", căci El a spus: "nu mai este nici iudeu, nici grec; nu mai este nici rob, nici slobod; nu mai este nici parte bărbătească, nici parte femeiască, fiindcă toți sunteți una în Hristos Iisus" (Galateni 3, 28).

Ideologiile de orice fel sunt forme stranie de "slujire" a unor "dumnezei desacralizați" ori a unor "dumnezei sacralizați artificial". Ele funcționează, oarecum, ca niște "religii fără de Dumnezeu" căci, în numele unor concepții, principii, teorii etc., care încearcă să potolească o anumită sete de "slujire", fac apel la elemente ce sunt specifice, în general, și religiilor: jurământ, credință și supunere, ce trebuie respectate cu prețul jertfei supreme. Amintesc doar pe cele mai cunoscute ideologii: marxismul, nazismul și comunismul.

Misticismul. Acesta este o formă de idolatrie caracteristică celor ce practică o "credință bolnavă". Este extrema aceea a pietismului, care face pe credincios să alunece de la credința echilibrată, curată, a omului rațional, către un pietism dăunător vieții spirituale. În felul acesta esențialului îi sunt preferate tot mai mult "elementele secundare", iar principiile sunt sufocate de tradiții și obiceiuri care mai de care mai stranie și mai străine de învățătura Bisericii. Este, adică, o pierdere în amănunte ne semnificative, luându-le pe acelea drept cele mai de preț și principale și, pierzând, pentru aceasta, esențialul iubirii lui Dumnezeu și al aproapei. Mântuitorul Hristos a spus despre aceștia că "strecoară fânțarul și înghit cămila" (Matei 23, 24), căzând într-un formalism deosebit de păgubos pentru o viață spirituală autentică.

Fanatismul religios este nu doar un formalism secătuit de iubire, ci și un exclusivism capabil de ură și chiar de crimă "În numele" credinței și a lui Dumnezeu. Este, dacă vrei, un misticism intolerant, dublat de agresivitate. Specific, și acesta, "credincioșilor" semicunoscători ai adevărilor de credință, ori "slujitori" ai unor interese parareligioase, fanatismul religios sfi-dează întâia și cea mai importantă prescripție a oricărei religii ce se dorește "superioară" - iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui. El este cu atât mai actual astăzi, când auzim tot mai mult de crime ori războaie, justificate religios", acțiuni ce ne amintesc de vechiul barbarism, inchiziție ori război sfânt.

Astrolatria. Sunt între noi oameni care nu pleacă de acasă dimineața până nu-și ascultă sau își citesc zodiacul, pentru a-și verifica triumphiul acesta fatal: sănătatea, banii și dragostea. Este idolatrie pentru că substituie credinței în Dumnezeu fatalismul. În loc să ceară ajutorul lui Dumnezeu să le dăruiască o zi bună, aceștia se aruncă în brațele fatalismului unui zodiac făcut de te miri cine?.. Iată, așadar, "Închinarea la aștrii" ca formă de idolatrie din ce în ce, parcă, mai generalizată.

Sexolatria. Pe toate canalele de televiziune, la radio, în spectacole, și în viața de zi cu zi, slăbiciunea omului pentru desfrânare a devenit pentru mulți o adevărată obsesie și "Închinare la idoli". Industria s-a creat pe seama sentimentelor - nobile, de altfel – pe care Dumnezeu le-a sădit în noi pentru iubire, iar nu pentru "anti-iubire", căci tot ceea ce depășește formele unei iubiri curate dintre un bărbat și o femeie și se consumă dincolo de granițele căsătoriei, nu este iubire - este slujirea unui demon, sau a unui idol, care nu are nimic comun cu frumusețea creației lui Dumnezeu. Tot ceea ce se atîșează pe străzi, se difuzează la televiziune, la radio ori în spectacole, promovând desfrânarea sub toate formele ei, nu sunt decât produsele unei industrii ce tinde să pervertească tot mai mult iubirea, pe care Dumnezeu a sădit-o în sufletele noastre pentru dăruire în modul cel mai curat posibil, și nu pentru a fi pervertită prin fel de fel de modalități de născocire a plăcerii, promovate de mijloacele mass-media.

Robia mass-media. Într-o lume în care "consumăm" din ce în ce mai multă informație, ne aflăm, cred, și în primejdia de a putea fi manipulați până la "robie". De aceea, ar trebui să ne întrebăm cu mai multă seriozitate: oare cine a "confectionat" ori a verificat informațiile pe care noi le "înghițim" cu din ce în ce mai mult nesaț? Auzim în jurul nostru oameni care zic: "Îți spun o informație!" Și întrebăm: "dar de unde o știi?" "Cum de unde?! De la tele-

vizor... Apoi, dacă a spus-o la televizor?! "Dar asta de unde o știi?" "Am citit-o într-un ziar. Păi, dacă scrie în ziar?!"

Trebuie să ne fie foarte clar: informațiile difuzate prin intermediul mass-mediei sunt construite de oameni de cea mai diversă speță și însuflețiți de cele mai diferite motivații: de la dorința de mai bine, adevăr și dreptate, până la minciună, ambiții murdare și profit financiar. Televizorul, pentru că el este idolul numărul unu între toate mijloacele mass-media, și care-și bate cel mai bine joc de noi, a ajuns să fie "stăpânul casei noastre". El ne spune ce să mâncăm - prin reclame -, ce să bem, cu ce să ne îmbrăcăm; el ne învață ce este și ce nu este "la modă", ce este bine și ce este rău... "Gândește" deja în locul nostru... Unii spun: "eu nu mă uit la televizor decât la știri, pentru că acelea sunt mai "nevinovate". Dar, v-ați întrebat, oare "cine" selectează știrile? După ce criterii și ce urmărește? Sau, și mai bine zis, de către "cine" este plătit?

Îmi aduc aminte, când a bătuit la noi gripa aviară, toate știrile de fiecare seară erau obsedate la unison de unul și același lucru: gripa aviară! Cea mai mare tragedie a României era că mor găinile... Știre de mare senzație! Și mă gândeam: oare câți oameni nu mureau în zilele acelea în care noi vorbeam numai despre găini? Câți oameni nu mureau de TBC, câți copii nu mureau de SIDA? Aceia însă nu erau atât de importanți...

De ce? Pentru că, probabil, undeva, cineva a ales ca aceasta să fie "știrea zilei". Cineva a decis că trebuie să uităm o vreme de copiii care mor în spitale lipsite de condițiile elementare de tratament, de bătrânii săraci care mor din cauza lipsei de medicamente etc... **Oameni!!** Mult mai valoroși decât găinile... Manipulați cu toții de o "forță necunoscută", toți jurnaliștii noștri au prins a vorbi dintr-o dată despre un singur și "cel mai important" lucru: găinile.

Nu mai vorbesc de relațiile dintre oameni, pe care televizorul le afectează serios. Am fost la cineva în vizită și, când dădeam să spun ceva: "Șșș! Stai să ascultăm știrea asta"! Am mai vorbit un pic și, apoi, iar: "Șșș! Stai că începe filmul"! Și așa am fost în vizită... la televizor! Câți nu stau "împreună", uitându-se la televizor în aceeași încăpere și, totuși, atât de departe unii de alții? Este forma unei idolatrii moderne!

Îmi veți zice: "Bine, dar avem nevoie de toate acestea"! De acord, toți le folosim. Haideți, însă, să le folosim cu măsură, pentru că altfel își bat joc de noi. Ne fac sclavi; ajungem să depindem de ele; să gândim cu "mintea" lor,

celor care le "controlează"! Mă tem și să gândesc cine ar putea fi în spatele acestora! Măcar de ar fi oameni credincioși și cu frica lui Dumnezeu!...

În concluzie, iată-ne, într-o lume postmodernă, în pofida progresului în plan științific, economic, social și cultural, în fața unei mari dileme: am progresat, oare, și în plan "spiritual"? Mă refer la acea parte a spiritului care se raportează la Dumnezeu! Suntem mai credincioși decât strămoșii și înaintașii noștri, care se închinau zeilor și idolilor de altădată? Analiza de mai sus se vrea un serios semnal de alarmă asupra unor forme de "idolatrie" care, dacă nu prin intenția explicită, cel puțin prin implicațiile lor în viața spirituală constituie "închinare la idoli", pentru că se pot substitui închinării lui Dumnezeu. Tind să Îl scoată pe Acesta din centrul vieții noastre, trecându-L în plan secund, și astfel "theolatria" noastră să devină "idolatrie", deviind - pe nesimțite sau nu - dinspre Creator înspre creație, dinspre "Stăpânul" prin excelență, înspre "stăpâni" din ce în ce mai "stranii" și mai străini de Dumnezeu.

† **Sebastian Ilfoveanul**
Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor

ISLAMUL – RELIGIE ȘI/SAU POLITICĂ. PENTRU O MAI BUNĂ ÎNȚELEGERE A FENOMENULUI ȘI ÎNLĂTURAREA CONFLICTELOR

Declarându-se a fi o religie a Unității, islamul nu a stabilit niciodată o distincție între spiritual și temporal, între religios și profan.¹ În sensul acesta, savanții islamici afirmă că “pentru islam, împărăția Cezarului nu a fost niciodată dată Cezarului”². Aceasta se concretizează în faptul că legislația islamică, este valabilă atât domeniului religios, cât și în domeniul vieții pământești.

Istoria pe scurt a arabilor. La începutul secolului al VII-lea, Arabia Centrală era unica regiune din Orientul Apropiat care scăpase de dominația Imperiului Bizantin și a Sassanizilor. Tradiția arabă își face un punct de glorie atunci când afirmă că teritoriul acesta nu a fost ocupat niciodată și că a fost întotdeauna independent.

Aici trăiau laolaltă numeroase triburi; relațiile dintre acestea se bazau pe alianțe tradiționale și cutume ancestrale. Caravanele nomazilor se opreau pe lângă orașele din regiune: Mecca, Yathrib (viitorul oraș Medina) și Tâ'if. Yathrib era considerat o metropolă a oazelor, centrul în care se adunau caravanele nomazilor arabi pentru a-și procura curmalele adunate din toată regiunea. Tâ'if era o cetate viticolă și un loc de agrement foarte căutat de aristocrația arabă și de burghazia în formare. Mecca, cel mai mare oraș al regiunii, reprezenta forța economică și financiară a Arabiei Centrale. Mecca era stăpâna comerțului care tranzita prin Arabia Centrală. Situată la intersecția drumurilor care străbăteau Arabia - de la sud la nord și de la est la vest - acest oraș a devenit unicul centru de tranzacții, unde comercianții din cele două imperii rivale se puteau întâlni.

1. De altfel, în vocabularul arab nu există un cuvânt pentru noțiunea de “temporal” sau “secular”.

2. Seyyed Hossein Nasr, *Islam. Perspectives eu realites*, traduit de l'anglais par H.Cres, Edit.Buchet/Chastel, Paris, 1975, p. 37.

Mecca avea să devină și cel mai mare centru religios al Peninsulei Arabice, datorită unei politici de centralizare dusă de conducătorii meccani; și concretizată prin intrarea în sanctuarul de aici a fost mărit în mod progresiv și au intrat aici principalele divinități adorate de toate triburile arabe. Drept urmare, celelalte sanctuare aveau să diminueze în importanță, iar Mecca avea să dețină hegemonia religioasă, mai întâi, și apoi pe cea politică.

Sanctuarul din Mecca se numea *bethel*, adică “casa lui Dumnezeu”; i se mai spunea și Ka’ba - zarul” sau “cubul” - datorită formei sale. În interior se afla, printre altele, statuia zeului Hobal. Dar obiectul cel mai sfânt din acest sanctuar era o piatră neagră încastrată în zid. Divinitatea acestui loc se numea simplu “zeul casei” – Allâh al Ka’ba. Din secolul al V-lea, teritoriul care aparținea acestui sanctuar era locuit de tribul arab al Koreichiților din care avea să facă parte și Mahomed. Aceștia au făcut din sărbătoarea religioasă anuală și sărbătoarea comerțului din Arabia Centrală, organizând pele-rinaje și bâlciuri anuale care aveau să joace un rol foarte important în islam.

Se constată cu oarecare mirare faptul că mediul beduinilor din secolele VI – VII reflecta destul de fidel pe acela din timpurile avraamice descris în cartea Facerii. Sacrificiile erau numeroase. Sacrificiile umane frecvente în Canaan, se pare că au supraviețuit în *sacrificiul fetelor (wa’d al-banât)*, practică crudă pe care tradiția arabă o justifică prin mizeria și teama unei eventuale dezonorări a acestor fete care erau sacrificate în cadrul unui adevărat ritual. Un verset din Coran spune referitor la aceste sacrificii: *Așa au împins idolii o parte din idolatri ca să omoare copiii lor, ca să-i piardă și să întunece credința lor; însă dacă ar fi voit Dumnezeu, n-ar fi făcut ei aceasta; deci părăsește-i pe ei și ceea ce nascocesc ei (VI, 138)*³.

De asemenea, arabii au păstrat și folosirea focurilor sacre, care erau aprinse și în diferite ocazii decât cele legate de cinstirea zeităților, cum ar fi: îndepărtarea secetei, îndepărtarea unui oaspete neplăcut casei (există și un foc în cinstea oaspeților plăcuți), dobândirea victoriei în războaie sau focul care era aprins pentru a semnala o trădare, etc. Coranul cunoaște numai focul acceptării, care mistuie ofranda în semn de acceptare din partea divinității și amintește de focul care a mistuit ofranda lui Ilie pe Muntele Carmel, fără ca să fie totuși un adevărat ecou al acestuia (Coran III, 183).

Religia arabilor împotriva căreia s-a ridicat Mahomed avea următoarele caracteristici principale: a) caracter astral: principalele divinități erau al-Lât, al-‘Uzza și Manât, care erau “frumoasele astre” și reprezentau cele trei aspecte ale lui Venus, astrul cel mai onorat de păstorii din pustiul arabic; cultul Soarelui, era mai puternic în Arabia de Sud ca de altfel în toată lumea

3. Citatele din Cartea Sfântă a Islamului sunt preluate din traducerea lui Silvestru Octavian Iosipescu, *Coranul*, Cernăuți, 1912.

semită, dar în Arabia Centrală era mai puțin important; Luna era adorată, fiind recunoscut caracterul lunar al zeului Hubal. Unele triburi arabe aveau un cult pentru Jupiter, Sirius, Mercur, dar toți arabii o adorau pe Venus sub diferite aspecte. b) cultul pietrei sfinte – *batil* – simbolul fertilității, fie sub forma unor sanctuare în formă de munte în miniatură, fie ca un izvor de apă sau în forma falică a monumentului; aici se poate vorbi și de generalizarea cultului lui El, zeul cerului, numele lui fiind prezent în compusul *bat-îl*. c) cultul arabilor nu se deosebea de acela practicat cu un mileniu mai înainte în pământurile Canaanului: ca reprezentant al divinității, copacul beneficia de o serie de ritualuri, la fel cu acelea pentru piatra sfântă sau statuile zeilor. “Cultul acesta a introdus în societatea nomadă, un anume fel de stabilitate, constituind puncte de reper în jurul cărora își dădeau periodic întâlniri triburile în cursul transumanțelor lor”⁴. Nici nu este greu să înțelegem de ce beduinii arabi adorau copacii mari, cu frunziș bogat și umbră deasă.

Acesta era spiritul lumii arabe în momentul înfruntării cu islamul care se năștea. Situația de la Mecca, ca metropolă religioasă, era izvorul prosperității ei. În acest oraș se acumulase o bogăție fabuloasă, creându-se astfel o barieră puternică între diferitele clase sociale, lucru pe care sufletul nomad al arabului, mereu însetat de libertate și de egalitate, nu-l putea tolera⁵. Inegalitatea aceasta socială se va accentua tot mai mult și va produce o ruptură adâncă între oligarhia domnitoare, formată din capii celor mai bogate familii, care hotărau politica și economia cetății într-un fel de senat și masa populației formată din victimele acestui sistem, din nomazii care s-au lăsat atrași de seducțiile cetății, din sclavi și dezrobiții de toate originile.

O puternică mișcare de nemulțumire avea să pregătească terenul prediciei coranice care era axată la început pe judecata cea din urmă și pe pedepsirea exemplară fâgăduită acelor care trăiau într-un lux scandalos lipsindu-i pe cei săraci de bunurile necesare traiului.

Mahomed vedea cum aveau, prestigiul și autoritatea familiei deținătoare a puterii la Mecca erau puse tot mai mult în pericol, către sfârșitul secolului al VI-lea. Noul sistem economic înlocuia vechea aristocrație cu o serie de parveniți, îmbogățiți prin diferite metode. Mahomed a intrat în serviciul Khadijei, femeie bogată, aparținând vechii aristocrații și, în ciuda diferenței mari de vârstă, ea avea să devină prima sa soție, aceea căreia el îi păstrează o frumoasă amintire. Ea avea să fie pentru Mahomed, la începutul misiunii sale profetice, un ajutor prețios.

4. Toufic Fahd, *Naissance de l'Islam*, în *Histoire des Religions*, tome II, volume publicé sous la direction d'Henri-Charles Puech, Encyclopedie de la Pleiade, Paris, 1972, p.654.

5. *Ibidem*, p. 655.

În familia Khadîjei exista o mișcare de protest împotriva idolatriei decadente ce se practica în vremea aceea la Mecca ; de aici venea o chemare la ascetismul inspirat de cenobiții creștini ale căror mănăstiri și sihăstriei puteau fi văzute pe drumurile parcurse de caravane către Siria și Irak. Unul dintre acești călugări bizantini, pe nume Bahîira sau Serghie, avea să vadă, pe umărul tânărului Mahomed care îl însoțea pe unchiul său într-o călătorie în Siria, semnul profeției, sub forma unei leziuni pe piele de culoare neagră (naevus), practică divinatorie curentă pe atunci în lumea bizantină.⁶

Mahomed - profetul respectat al musulmanilor - a afirmat că este continuatorul vieții profetice a Bibliiei. Așa se face că musulmanii „se includ alături de evrei și de creștini sub numele generic de „Ahl el Kitab”, adică „Oamenii Cărții”⁷. Mahomed susține că, atunci când îngerul Gabriel i-a dictat Coranul din porunca lui Dumnezeu, una dintre suratele pe care le-a primit spunea așa: „Dumnezeu v-a deschis calea religiei pe care i-a impus-o lui Noe pentru ca el să o poată urma. Este aceeași credință pe care Noi am revelat-o și pe care Noi le-am arătat-o lui Avraam și lui Iisus, pentru ca adevărata religie să poată dăinui pe pământ. Nu vă împărțiți în secte” (Coran XI, II, 38).

Creștinii, evreii și arabii. La începutul secolului al VII-lea, creștinii, evreii și arabii trăiau laolaltă în centrele din Arabia Centrală. Primii erau mai puțin numeroși la Mecca; cu toate acestea, ei au exercitat o oarecare fascinație asupra spiritului caravanelor arabe care străbăteau drumurile Siriei, Palestinei, Irakului și Egiptului. Mahomed făcuse parte dintre acești arabi ai caravanelor și cunoscuse oamenii și țările acestea. În ce-i privește pe evrei, ei formau comunități importante în Yemen și la Hijâz. Instalarea lor la Yathrib, la Fadak, la Khaybar se situa în vremea lui Adrian, care reprimase răscoala lui Bar Kokheba și i-a împrăștiat pe evrei (134/135).⁸

Ce datora Mahomed creștinilor și evreilor care erau legați de viața cotidiană a politeiștilor arabi de atunci? Răspunsul la întrebarea aceasta este următorul: el le datorează, în primul rând, dezafectarea cultului de idoli, aspirația unei reforme profunde a structurilor religioase și sociale a cetății

6. *Ibidem*, p. 656.

7. *Ibidem*.

8. Se cunosc multe lucruri referitoare la rolul comercial preponderent al evreilor în Arabia Centrală, fie că este vorba de exploatarea agricole, de artizanat sau de comerțul ambulant, pe care ei îl făceau în bălciuri, unde vindeau produse cumpărate de ei din porturile mediteraneene, aducând astfel, în plin deșert, elementele progresului lumii timpului respectiv. Dar se cunosc mult mai puține date referitoare la poziția lor doctrinară în sânul iudaismului rabinic. Multe ipoteze au fost în circuitul științific al secolului al XIX, dar nu au putut fi susținute din cauza lipsei de documente. Dar, după descoperirile de la Qumran, se poate demonstra existența unor elemente qumraniene în Coran, care se pare că au ajuns la Mahomed prin intermediul interlocutorilor săi evrei din Medina. Ba chiar a fost lansată ipoteza existența unei comunități heterodoxe de tip qumranian sau de tipul Noului Legământ de la Damasc.

meccane, dorința arzătoare de a avea o carte revelată - ieșită din sufletul arab – pe care să se întemeieze reforma atât de mult dorită; acestea toate fără să fie anihilată personalitatea arabilor, anexând-o fie creștinilor, fie evreilor. Lui Mahomed i-a revenit sarcina de a crea un monoteism arab, pe baza rezultatelor dobândite prin intermediul teologiei biblice, dar adaptat la aspirațiile lumii arabe, care nu se putea supune nenumăratelor prescripții rituale rabinice și nici subtililor distincții teologice ale creștinismului sinoadelor ecumenice. El avea să prezinte acest monoteism ca o întoarcere la monoteismul avraamic .

Răspândirea islamului. Islamiștii afirmă că dezvoltarea și răspândirea rapidă a islamului se datorează următorilor factori: caracterul rasei arabe, natura doctrinei lui Mahomed și starea generală a lumii orientale la vremea respectivă⁹. Să dezvoltăm această afirmație. Chiar dacă nu se făcuse cunoscut în istorie, poporul arab era plin de calități. Arabii renunțaseră la păgânismul lor, cu câteva generații înainte de Mahomed. Ei s-au arătat interesați de unele concepții mai înalte. Așa se face că Mahomed, un arab dintre arabi “era întruparea însăși a rasei sale”¹⁰. Propovăduind un monoteism simplu, auster, fără complicații sacerdotale sau ornamente doctrinare elaborate, el atingea însăși izvorul acestui zel religios care este prezent mereu în inima semită. Uitând rivalitățile și certurile familiale care le consumaseră energia în lupte interne și uniți de focul noii lor religii, arabii au ieșit din deșert ca să cucerească pământul în favoarea lui Allah, Adevăratul Dumnezeu Unic.

Este sigur faptul că Profetul cunoștea religiile imperiilor vecine: zoroastrismul și creștinismul. Zoroastrismul, cultul tradițional al Persiei, nu-l mai putea interesa pentru că se afla căzut în “Magism”, sacerdoțiu pompos, tiranic, înclinat către persecuție, urât și disprețuit în secret. Creștinismul era mai interesant, numai că populația arabă nu avea finețea de gândire și trăire ca cea a Bizanțului și deci nu putea prinde la arabi. Pe lângă acestea, în vremea lui Mahomed, creștinismul era sfâșiat de erezii multiple, speculațiile teologice făcându-l inaccesibil; pe lângă aceasta, clerul era arogant, de multe ori corupt, ceea ce făcea ca să nu fie tocmai indicat . Ezeziile dădeau naștere persecuțiilor.

Informațiile despre creștinism erau aproximative. El vorbește despre Iisus și despre Maria, fără să le recunoască natura divină, pentru că amândoi au fost “creați” (V, 16-22). Mahomed neagă răstignirea și moartea lui Iisus: ”Nu L-au ucis; nu L-au răstignit; li s-a părut numai toate acestea... Dar

9. Lothrop Stoddard, *Le Nouveau Monde de l Islam*, traduit de l anglais par Abel Doysie, Payot, Paris, 1923, p.10.

10. *Ibidem*, p. 11.

Dumnezeu L-a ridicat la cer” (IV, 157-158)¹¹. De asemenea, “Mahomed ignoră rolul de Răscumpărător al lui Iisus, mesajul Noului Testament, Tainele și mistica creștină. Profetul evocă triada: Dumnezeu – Iisus – Maria; informatorii lui cunoșteau probabil Biserica monofizită din Abisinia unde Fecioara era adorată excesiv”¹².

Creșterea și declinul islamului. Lumea aceasta arabă era într-o ascensiune rapidă. Forța disciplinată a legiunilor romane orientale și a soldaților persani au fost învinse de asaltul “fiilor deșertului”. În scurt timp, populațiile au îmbrățișat credința cea nouă care era foarte simplă în comparație cu propriile culte. La rândul lor, arabii au știut să-și consolideze dominația. “Nu erau niște sălbatici însetați de sânge și avizi de pradă și distrugere. Dimpotrivă, era o rasă dotată cu calități ereditare, dorind să se instruiască și cu respect față de moștenirea civilizațiilor mai vechi. Prin căsătorii între ei, prin credința comună, învingători și învinși au fuzionat repede și din fuziunea aceasta a ieșit o civilizație nouă – civilizația sarazină, în care vechile culturi - grecești, romane și persane - au fost revigorată și sintetizate de geniul arab și de spiritul islamului”¹³. Chiar dacă este poate cam exagerat, trebuie să recunoaștem că “în decursul primelor trei secole ale existenței sale (de la 650 la 1000 d.Hr.), împărăția islamului a fost partea de lume cea mai civilizată, cea mai avansată pe calea progresului. Îmbogățit cu orașe splendide, cu moschei grațioase și universități liniștite în care înțepciunea lumii vechi se afla mult apreciată, Orientul musulman oferea un contrast frapant cu Occidentul creștin, care, la vremea aceea, era căzut în întuneric”¹⁴.

În secolul al X-lea, civilizația sarazină a început să dea semne incontestabile de declin. Acest declin a fost progresiv. Până la dezastrele teribile din secolul al XIII-lea, această civilizație a dat dovadă de vigoare și și-a păstrat oarecare superioritate asupra Occidentului creștin. Dar, în anul 1000, vârsta de aur a islamului trecuse deja. *De ce s-a ajuns aici? Care sunt cauzele?* Iată cum răspund islamiștii la aceste întrebări: spiritul răzvrătit care dintotdeauna a reprezentat plaga rasei arabe a apărut din nou. Clanuri rivale își disputau cârmuirea islamului și certurile lor au degenerat în sângeroase războaie civile. În luptele acestea fratricide, înflăcărarea zilelor de început s-a răcit cu totul și oamenii sfinți ai islamului, cum ar fi Abou Bekr sau Omar, primii purtători de drapel ai islamului, au făcut loc unor conducători cu dispoziții pragmatice, care au văzut în califat¹⁵ un instrument al despotismului

11. În afirmația aceasta, Mahomed este de acord cu părerile gnosticilor și ale dochetiștilor.

12. Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase. III. De la Mahomed la epoca Reformelor*, traducere Cezar Baltag, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 84-85.

13. Lothrop Stoddard, *op.cit.*, p. 11.

14. *Ibidem*, p. 12.

15. Calif înseamnă “succesor”

lor întru gloria personală. Sediul guvernului a fost mutat la Damasc, în Siria, și mai târziu la Bagdad, în Mesopotamia. Rațiunea acestor schimbări este evidentă. La Mecca, despotismul era imposibil. Arabii deșertului, aprigi din fire și născuți liberi nu tolerau vreun stăpân și democrația lor înnăscută fusese sancționată de Profet care declarase cu claritate că toți credincioșii sunt frați. Califatul de la Mecca era o democrație teocratică. Abou Bekr sau Omar fuseseră aleși de popor și ei se considerau responsabili în fața opiniei publice și supuși legii divine așa cum a fost ea revelată lui Mahomed în Coran.

Numai că, la Damasc și mai ales la Bagdad, lucrurile erau cu totul altele. Aici, arabii de rasă pură nu reprezentau decât un segment foarte mic printre mulțimile de convertiți sirieni și persani și neo-arabi cu sânge amestecat. Aceste populații erau pătrunse de tradiții de despotism și erau dispuse să mărturisească califului o supunere pasivă. Pe de altă parte, califii s-au sprijinit din ce în ce mai mult pe acești servitori care se făceau plăcuți lor și, din rândurile acestora, și-au ales curtenii, funcționarii și soldații. Indignați și plini de mânie, arabii mândri au luat încetul cu încetul calea deșertului, în vreme ce guvernul cădea în despotismul oriental tradițional.

Atunci când califatul s-a mutat la Bagdad, influența persană a devenit preponderentă. Renumitul calif Haroun-al-Rachid, eroul celor “O mie și una de nopți”, a devenit tipul monarhului oriental și adevăratul succesori al lui Xerxes și Chosroes, foarte diferit de ceea ce fuseseră Abou Bekr sau Omar. La Bagdad, ca peste tot de altfel, despotismul le-a fost fatal aceluia care îl practicau. “Succesorii” lui Mahomed deveniseră niște tirani capricioși sau niște păpuși ale haremului, degenerați, “a căror mână fără vlagă era total incapabilă să conducă marele Imperiu musulman”¹⁶.

Imperiul s-a fărâmițat încetul cu încetul. Zdruncinat de războaie civile, lipsit de conducători puternici, privat de prezența arabilor din deșert, unitatea politică nu mai putea să existe. Peste tot au început să apară tendințe etnice care fuseseră înăbușite până atunci. Rapiditatea expansiunii islamului se întorcea împotriva lui. Islamismul convertise milioane de oameni, rase și secte numeroase, dar nu le-a asimilat cum trebuie. Mahomed îi convertise pe arabi pentru că el era purtătorul de cuvânt al ideilor care germinau în spiritul arab și care corespundeau impulsurilor înnăscute ale rasei. Cu toate acestea, atunci când islamul a fost adoptat de popoarele ne-arabe, acestea au interpretat în mod instinctiv mesajul Profetului, în conformitate cu tendințele specifice ale rasei, ale culturii fiecăruia, ceea ce a dus la deformarea sau coruperea islamului primar.¹⁷

16. *Ibidem*, p. 13.

17. Cel mai frapant exemplu este furnizat de Persia, unde austerul monoteism al lui Mahomed a fost transformat într-un cult mistic complicat, numit shiism, care a despărțit Persia de comuniunea cu

Odată cu ruperea doctrinară a islamului s-a operat și o ruptură a unității politice. Întâia ruptură propriu-zisă s-a produs la instaurarea Abbassizilor. Un membru al familiei decăzute a Ommeyazilor a fugit în Spania, unde a stabilit un califat rival la Cordoba, califat care a fost recunoscut ca legitim nu numai de musulmanii din Spania, dar și de berberii din Africa de Nord. Prin urmare, un alt califat a luat ființă în Egipt – califatul fatimit¹⁸. Cât despre califii abbassizi din Bagdad, puterea acestora a scăzut încetul cu încetul, până când au devenit simple marionete în mâinile unei noi rase – turcii.

Civilizația islamică. Arabii din vremea lui Mahomed constituiau un popor prosper, necorupt, dornic de aventură, având idealuri mărețe. Desigur, ei aveau partea lor de fanatism semitic; dar, oricât de fanatici ar fi fost, ei nu erau niște bigoți; spiritul lor deschis. Erau foarte credincioși principiilor religiei lor, dar religia aceasta era foarte simplă: stricta credință în unitatea lui Dumnezeu; o credință nu mai puțin strictă în misiunea divină¹⁹ a lui Mahomed, așa cum este ea expusă în Coran și câteva îndatoriri clare: rugăciunea, abstenența, postul, milostenia, pelerinajul. Acestea toate constituiau islamul cuceritorilor arabi ai lumii orientale.

O teologie atât de simplă nu putea pune vreo piedică spiritului arab, atât de curios, de sprinten, de dornic de instruire: ei apreciau arta, literatura, științele și filosofia vechilor civilizații. Efectul produs de acești stimuli noi s-a constituit într-o remarcabilă dezvoltare intelectuală care rămâne gloria civilizației sarrazine. Pentru un timp, gândirea a fost relativ liberă și a dat la iveală o bogăție de idei originale și speculații îndrăznețe. Aceasta a fost lucrarea nu numai a arabilor, ci și a servitorilor lor creștini, evrei, persi, dintre care mulți erau eretici atât pentru creștini, cât și pentru zoroastrieni.

Dar, puțin câte puțin, epoca aceasta de lumină s-a întunecat. Au apărut unele forțe reacționare care și-au mărit puterea. Liberalii, care sunt cunoscuți cu numele de „*motazeliți*”, au rămas *fideli simplității doctrinare a islamului* primar; ei pretindeau că rațiunea trebuia să fie criteriul tuturor lucrurilor; dar, pe de altă parte, școala conservatoare afirma că acest criteriu ar trebui să fie precedentul și autoritatea. Oamenii aceștia, creștini convertiți mulți dintre ei, plini încă de tradițiile ortodoxiei bizantine, au întreprins o lucrare colosală de exegeză coranică, combinată cu o codificare și o interpretare nu mai puțin

lumea musulmană ortodoxă. Același lucru s-a petrecut, la un alt nivel, în cultul sfinților la berberii din Africa de Nord și în panteismul musulmanilor hinduși, lucruri pe care Mahomed le-ar fi condamnat cu siguranță.

18. Numele acesta este luat după acela al Fatimei, fiica lui Mahomed.

19. Trebuie să înțelegem că Mahomed nu a pretins că aparține divinității, ci el a respins orice atribut al acestei naturi. El se considera ca fiind ultimul dintr-o serie de profeți inspirați de Dumnezeu, serie care începe cu Adam și se termină cu Moise și Iisus, până al el însuși, purtătorul de cuvânt al ultimei și celei mai desăvârșite revelații divine.

elaborate ale zicerilor sau “tradițiilor” lui Mahomed așa cum au fost ele transmise de discipolii săi. Așa a luat naștere, în mod progresiv, o teologie musulmană și o filosofie scolastică la fel de rigide, de complicate și de dogmatice ca acelea ale Occidentului creștin din Evul Mediu.

Lupta dintre tendințele fundamental adverse ale raționalismului și tradiționalismului a fost lungă și aprigă. Rezultatul însă a fost cel așteptat. Triumful tradiționalismului asupra raționalismului s-a manifestat prin transformarea democrației teocratice în despotismul califatului.

Triumful absolutismului în domeniul politic a asigurat triumful său în toate domeniile. Căci, cu timpul, despotismul nu poate tolera libertatea de gândire așa cum nu poate tolera nici libertatea de acțiune. Este adevărat că Ommeyazii erau oameni de spirit, pentru care libertatea de gândire însemna o atracție intelectuală. Dar califii au înțeles, nu peste mult timp, ce implica liberalismul politic. Vocea motazeliiților se făcea auzită, ea amintind de perioada democratică a califatului de la Mecca, când Comandantul Credincioșilor, în loc să fie un monarh ereditar, era ales de popor și era responsabil în fața opiniei publice²⁰.

Califii s-au îndreptat din ce în ce mai mult spre teologii conservatori, împotriva liberalilor și chiar au ajuns să-i favorizeze pe neo-arabii monarhiști în fața arabilor pur sânge din deșert. Sub Abbassizi, guvernul s-a pronunțat net pentru absolutismul religios. Au fost stabilite canoane, au fost persecutați și condamnați la moarte motazeliiți, așa că, în secolul al XII-lea, ultimele vestigii ale liberalismului sarrazin fuseseră extirpate. Orice activitate creatoare a încetat. Spiritul musulman s-a închis și nu s-a mai redeschis vreodată.

Mongolii. Către sfârșitul secolului al XII-lea, ramurile orientale ale rasei turanice s-au constituit într-un mare imperiu, datorită lui Gingis-Han. Acesta, de o cruzime fără asemănare, a pornit la cucerirea Orientului: a străbătut mai întâi nordul Chinei, unde a făcut ravagii înspăimântătoare; apoi a continuat drumul spre est. Mongolii erau niște barbari înspăimântători. Scopul lor nu era cucerirea pentru a se stabili pe un anume teritoriu, ci aveau o poftă satanică de sânge și de distrugere²¹.

Urmașii lui Gingis-Han au continuat luptele cu un elan susținut. Și creștinătatea și islamul au fost lovite de biciul mongol. Întreaga Europă ori-

20. Au fost mulți oameni curajoși care au mers până acolo încât au intrat în legătură cu sectele sălbatice și fanatice din Arabia Centrală, așa cum au fost Kharitiții, care păstrând vechea libertate a deșertului, refuzau să recunoască califatul și proclamau teorii ale unui republicanism avansat.

21. Pentru acești mongoli de o duritate pe care omenirea nu o mai cunoscuse până atunci, masacrarea populațiilor, distrugerea orașelor, devastarea câmpurilor și arderea acestora așa încât niciodată să nu mai rodească și multe alte astfel de acțiuni erau prilej de mare sărbătoare. Au rămas în istoria umanității ca niște teroriști oribili.

entală a fost pustiită și barbarizată în asemenea măsură că amprenta aceasta a durat peste veacuri²². Față de acestea, nenorocirile aduse creștinătății sunt ne semnificative. Mongolii nu au trecut dincolo de Polonia și în felul acesta Europa a fost cruțată, la fel și civilizația europeană. Pentru islam nu a fost la fel. Asemenea unui ciclon, hoardele mongole au devastat lumea musulmană de la India până în Egipt, distrugând totul. Civilizația Persiei Evului Mediu, care se năștea, a fost sfărâmată sub cisma mongolă. Apoi mongolii au atacat centrul culturii musulmane: Bagdadul. Chiar dacă era în declin, orașul acesta rămânea centrul incontestat al civilizației sarrazine. În anul 1258, mongolii l-au asediat, și practic l-au ras de pe fața pământului.²³ Cea mai veche civilizație a lumii, leagănul culturii umanității a fost distrusă definitiv. Putem spune că opt mii de ani de eforturi omenești au fost nimicite, iar Mesopotamia a devenit ținutul insalubru care este și astăzi.

Căderea islamului spaniol. Distrugerea Bagdadului a fost o lovitură fatală pentru civilizația sarrazină, mai ales în Orient. Înainte de acest dezastru, ea fusese lovită puternic în Occident. În zilele de început ale sale, islamul traversase Africa de Nord și s-a implantat în Spania, unde a înflorit atât de mult încât cultura musulmană de aici o depășea pe cea a Orientului. Capitala islamului spaniol era Cordoba, sediul califatului occidental, oraș puternic, poate mai minunat chiar decât Bagdad-ul. Timp de secole, islamul a trăit în Spania în liniște, creștinii fiind alungați în regiunile muntoase din nordul țării. Atunci când puterea sarrazină era în declin, creștinii i-au împins pe musulmani spre sud. În anul 1213, islamul spaniol a fost definitiv distrus în bătălia de la Las Navas de Tolosa. Imediat a căzut și Cordoba și odată cu ea și gloria islamului spaniol. A mai rămas o oază mică în Granada și în extremul sud, până în anul în care Cristofor Columb a descoperit America, dar a fost doar un episod. Civilizația sarrazină era virtual distrusă în Occident.

Turcii. În vremea aceasta, Orientul musulman continua să sângereze sub biciul mongol. Chiar dacă, mongolii au îmbrățișat religia islamică, lucrurile nu s-au schimbat. Să amintim numele lui Tamerlan, vrednic urmaș

22. Ne gândim la ruși, care păstrează încă urmele amprentei mongole până în zilele noastre; salivarea lor a fost încreștinarea de la anul 988; dacă nu ar fost creștini, probabil că ar fi scris în istoria umanității pagini sângeroase.

23. Bagdad era capitala Mesopotamiei. Acest "pământ între fluvii" era primul care a fost ingrat, deșertul fiind învins. Grația muncii unor oameni foarte harnici și inventivi, aici a fost folosit primul sistem de irigații, care făcea din Mesopotamia o grădină veșnică și grănarul lumii. Cuceritorii de dinainte au respectat și chiar au îndrăgit aceste canale construite de oameni, izvor al prosperității. Mongolii au distrus acest sistem de irigații fără nici o rațiune, sălbatec, satanic.

al lui Gingis-Han.²⁴ Când incursiunile mongole au luat sfârșit, Orientul musulman avea să cadă sub stăpânirea Imperiului Otoman.

Turcii otomani sau osmanlâii, erau la origine o hoardă numeroasă care intrase în Asia Mică după căderea Imperiului Bizantin. Mărirea lor se datorează unei serii de sultani abili care au absorbit încetul cu încetul triburile turce din apropiere și se foloseau de puterea aceasta crescândă pentru a cuceri teritorii înspre vest și est. În anul 1453, otomanii au distrus vechiul Imperiu al Bizanțului, au luat Constantinopolul. Un secol mai târziu, ei cuceriseră Orientul musulman, de la Persia până la Maroc, subjugaseră întreaga Peninsulă Balcanică și avansaseră, prin Ungaria, până la zidurile Vienei. După modelul mongol, ei au făcut un Imperiu care avea să dureze. Era un fel de imperiu barbar, căci turcii nu cunoșteau mare lucru din cultură. Tot ce știau ei să aprecieze se reducea la arta militară. Ei au avut, de altfel, în perioada lor de vârf, cea mai solidă infanterie din lume și au fost teroarea Europei.

Replica Europei. În vremea aceasta, Europa se deschidea unui progres real și unei civilizații superioare. În timp ce în Orient musulmanii cădeau pradă mongolilor și militarismului turc, Occidentul creștin se entuziasma în fața Renașterii, a descoperii Americii și a drumului maritim către India. Efectul produs de aceste descoperiri a fost imens pentru civilizația europeană.

Când Cristofor Columb și Vasco da Gama au făcut călătoriile lor intrate în istorie, la sfârșitul secolului al XV-lea, civilizația occidentală era asunată strict în limitele Europei central-occidentale și opunea o rezistență puțin strălucitoare barbariei turaniene. Rusia se afla sub cizma mongolă, în vreme ce turcii, aflați în lin avânt cuceritor, puneau stăpânire pe sud-estul european și amenințau inima Europei.²⁵ Acești barbari care dețineau controlul asupra

24. Tamerlan și-a propus ca titlu de glorie să construiască piramide din craniile umane. După ce a distrus complet orașul minunat Ispahan, oraș care a inspirat mulți poeți fiind cântat de aceștia, Tamerlan a omorât locuitorii și a adunat, spune istoria, 70.000 de craniile. O altă pagină îngrozitoare în istoria Orientului Mijlociu.

25. Pentru a ne păstra în spiritul adevărului istoric și pentru a poziționa actuala Românie pe harta Europei și a civilizației europene a Evului Mediu, trebuie să amintim figura domnitorului Mircea cel Mare (sau cel Bătrân) care a avut puterea să se opună acestui imens Imperiu, acestei armate numeroase a turcilor și să-l oprească, pentru o vreme, din drumul lor către inima Europei. Este vorba de bătălia de la Rovine, la 17 mai 1395, când sultanul Baiazid a fost învins și a fost nevoit să fugă din fața armatelor Tării Românești. Philippe de Mezieres spune despre evenimentul acesta: "Baiazid a avut o bătălie contra românilor, în care a fost înfrânt cu desăvârșire și a pierdut în jur de 30000 de turci, care au murit în bătălie" cf. Dan Zamfirescu, *Istorie și Cultură*, vol.1, Editura Roza Vânturilor, București, 2003, p.295. Victoria aceasta a avut o importanță covârșitoare în istoria Europei pentru că a fost fixat hotarul islamului la Dunăre.

Asiei, Africii de Nord și Europei Orientale, prezentau un mare pericol pentru civilizația occidentală, care se menținea cu destulă greutate.²⁶

Cu descoperirile geografice, datele problemei aveau să se schimbe. În loc să dea piept fără mai speranțe de reușită cu forțele sălbatice ale Asiei, europenii puteau acum să aibă inițiativa și să-i atace dinspre flancuri. Era momentul când Europa trebuia să acționeze pentru că avea de câștigat enorm și în felul acesta ar fi putut să-și reîmprospăteze viața interioară și să intre într-o perioadă de progres care să o situeze cu mult deasupra asediatorilor asiatici.

Civilizația occidentală cuprinsă de febră sau de o energie nouă, a început progresul său cu pași uriași, debarasându-se de piedicile specifice ale Evului Mediu, punând accentul pe știință și intrând astfel în lumina timpurilor moderne.

Islamul rămânea impasibil în fața acestor evenimente. Puterea militară a turcilor a scăzut și ei au renunțat să mai cultive arta războiului. O vreme, preocupat de conflictele interne, Occidentul a ezitat să atace Orientul. Dar turcii au atacat Viena și au fost opriți de armatele occidentului. S-a putut vedea că Imperiul Otoman era în declin avansat. Atunci asalturile Occidentului s-au pornit și Orientul a fost salvat, ca să ne exprimăm astfel, doar de gelozia reciprocă dintre puterile europene care își disputau rămășițele acestuia.

În cursul secolului al XVIII-lea, Occidentul a luat cu asalt extremitățile Orientului, fără ca să aducă mari prejudicii inimii acestuia, de la Maroc la Asia Centrală. Lumea musulmană nu a avut reacție, aflându-se într-o stare de letargie prelungită, exprimându-și disprețul total față de “necredincioșii” europeni, acceptând înfrângerile ca fiind expresie a voinței lui Allah. Islamul își ducea viața fără să știe și fără să-I pese de progresele înregistrate de Occident.

Așa se prezenta lumea musulmană care a trebuit să țină piept Europei secolului al XIX-lea, întărită de revoluția industrială, înarmată cum nu mai fusese vreodată urmare a dezvoltării științei și a invențiilor moderne care smulseseră multe secrete naturii. Rezultatul: unul câte unul, statele musulmane neputincioase cădeau sub loviturile Occidentului și puternicii europeni și-au împărțit între ei lumea islamică. Astfel, Anglia a luat India și Egiptul, Rusia a traversat Munții Caucaz și a luat Asia Centrală, Franța a cucerit Africa de Nord, în vreme ce celelate națiuni europene s-au căpătat cu părți mai mici din moștenirea musulmană. Turcia a fost redusă la tăcere și nu a existat un singur stat musulman care să fi conservat o reală independență. Subjugarea lumii musulmane era totală.

26. Imobilitatea Europei în Evul Mediu nu este surprinzătoare, pentru că avea în fața ei o Asie necruțătoare și agresivă. Dar, dintr-o dată, în fața Europei a apărut posibilitatea exploatarea căilor maritime, oceanul începând să reprezinte pentru Europa un zid puternic de care ea se putea sprijini. Epoca

Renașterea musulmană. În decursul celor o sută de ani de cucerire occidentală, în lumea musulmană s-a petrecut o schimbare interioară marcantă. "Imuabilul" Orient a fost reînviat de agresiunea europeană. Islamul a realizat în ce stare de neputință se afla; atunci s-a trezit spiritul vechilor arabi, 250000 de partizani ai Profetului, de la Maroc până la China și de la Turkestan până în Congo au început să se organizeze. Scânteia s-a aprins în deșertul Arabiei, leagănul islamului. Aici, la începutul secolului al XIX-lea, a luat naștere mișcarea wahabită care avea drept țel reforma islamului și care a dat naștere unei Renașteri musulmane și de aici a apărut "Pan-islamismul". În afară de aceasta, în Orient au pătruns foarte multe dintre ideile Occidentului referitoare la guvernul parlamentar, naționalism, educație științifică, industrializare și chiar ultra-modernismele referitoare la feminism, socialism ș.a. Lumea musulmană era trezită la viață și la acțiune. Începe organizarea noii lumi musulmane.

Concluzii. Islamul este o religie și un sistem politic care a evoluat și s-a manifestat pe scena lumii sub diferite aspecte. Nici unul dintre acestea nu trebuie trecut cu vederea atunci când dorim să facem o evaluare corectă a acestuia.

Nu putem înțelege evoluția culturii și a civilizației occidentale în afara influenței arabe și trebuie să acceptăm această realitate: elenizarea postumă a romanității s-a făcut prin intermediul reprezentanților culturii islamice. "La baza identității europene se află traducătorii evrei din Toledo și filosofi arabi din Andaluzia și, mai devreme – la sfârșitul secolului al VIII-lea și începutul secolului al IX-lea, pe când Occidentul era încă parțial în întuneric – multiplele lumini ale Orientului și regatul Bagdadului, loc de întâlnire, de colaborare între arabii creștini și arabii musulmani.²⁷

Erasmus a considerat doctrina musulmană drept un amestec de împrumuturi din iudaism, creștinism, păgânism și arianism, dar a considerat că turcii, prin originile îndepărtate ale religiei lor sunt semi-creștini²⁸. Ca și ceilalți reformatori, Erasmus se folosește de musulmani, prin juxtapunere, pentru a deplânge delăsarea moralei coreligionarilor săi; el face un elogiu al moralei islamice, a pietății musulmanilor. "Scopul credinței evanghelice îl reprezintă morala demnă de Hristos" și el se întreabă cum ar putea crede necredincioșii în credința aceasta atunci când văd ce se petrece în țările care își spun adepți a învățaturii lui Hristos?"²⁹. Dacă dorim să-I aducem pe turci la religia creștină, trebuie mai întâi să fim noi creștini", va spune Erasmus³⁰.

27. Alain de Libera, *Gândirea Evului Mediu*, traducere de Mihaela și Ion Zgardău, Editura Amarcord, Timișoara, 2000, p. 34.

28. Erasmus vorbește despre turci ca semi-creștini într-o dedicație făcută papei Ioan III, datată 24 martie 1527, apud Victor Segesvary, *L'Islam et la Reforme*, p. 66.

29. *Ibidem*, p. 67.

30. *Ibidem*, p. 66.

Concluzia la care ajungem este că necunoașterea rolului jucat de gânditorii musulmani în istoria filosofiei duce la raționamente false și chiar la aroganța occidentalilor față de musulmani. Considerăm că Europa a uitat sau se face că uită acest capitol din istoria ei. Gradul de cultură la care a ajuns Europa mai târziu și de care este mândră se datorează rolului jucat în istoria continentului de evrei, arabi creștini și musulmani. Europeanul creștin trebuie să cunoască nume de savanți musulmani precum Avicenna, Averroes, Rumi și câți alții. Sunt nume care aparțin culturii europene și universale și trebuie să le acordăm ceea ce li se cuvine.

Fundamentalismul religios este la fel de nociv fie că este iudaic, creștin sau musulman. Există o politică religioasă, o gândire politică deficitară a conducătorilor țărilor musulmane. *Jihadul* este la fel de periculos ca orice alt fel de război. Astăzi, în cadrul comunității musulmane se manifestă foarte multe grupări care își spun “islamice” dar nu mai au nici o legătură nici cu credința și nici chiar cu politica statelor musulmane. Acestea folosesc *jihadul* ca denumire a violenței lor personale, punând în pericol chiar comunitatea islamică. Aceștia au scăpat de sub controlul autorității religiei și politicii și acționează “de sine”, materializând, de cele mai multe ori, complexe și frustrări personale.

Pe de altă parte, creștinii romano-catolici – mai puțin ortodocșii și protestanții – și-au manifestat aroganța, de cele mai multe ori, față de lumea islamică, uitând că a fost un Ev Mediu, de care ei nu prea au cu ce să mândrească, pe nici un plan, care a însemnat perioada de glorie a inteligenței arabe musulmane.

Islamul este o religie, o civilizație și un sistem politic. Trebuie cunoscut și înțeles pentru a putea asigura pacea lumii. Încercarea de “desființare” a lui este o gravă greșală; se stârnesc conflicte grave ce pot pune în pericol nu numai pacea lumii, dar chiar existența vieții pe acest pământ.

Renașterea islamului, în toate formele sale sectare, se concretizează în repudierea influenței europene și americane asupra societății, politicii și moralei. “În acest sens, renașterea religiilor non-occidentale constituie cea mai puternică manifestare a anti-occidentalismului în societățile non-occidentale. Această renaștere nu este o respingere a modernității; ea este o respingere a Occidentului și a culturii laice, relativiste și degenerate, asociată cu Occidentul. Este o respingere a ceea ce a fost numit “occidentoxificarea” societăților non-occidentale. Este o declarație de independență culturală față de Occident, un comunicat mândru potrivit căruia “vom fi moderni, însă nu vom fi ca tine”³¹.

Pentru a salva omenirea de la conflictele armate generate de orgolii de tot felul, este cel mai indicat să se meargă pe calea dialogului, a respectului și înțelegerii reciproce. La violență nu se răspunde cu violență.

Pr. conf. dr. Ioan Stancu

31. S.P.Huntigton, *Ciocnirea civilizațiilor*, p. 147.

„MARTORII LUI IEHOVA” ȘI „SFÂRȘITUL ACESTUI SISTEM RĂU DE LUCRURI”

Pentru grupurile religioase care accentuează în predica lor iminența sfârșitului lumii (numite, cu un termen generic, „adventist-milenariste”), scenariul evenimentelor care însoțesc a doua venire a Domnului pare să fie marcat de continue dezamăgiri și eșecuri. În ce mod ele se împacă cu aceste eșecuri și în ce măsură găsesc argumente pentru a merge mai departe constituie întrebări la care încearcă să răspundă deopotrivă teologii, sociologii religiilor, antropologii sau psihologii.

Într-un studiu clasic despre „Martorii lui Iehova” se arăta că « între mișcările sectare majore care au predicat despre sfârșitul lumii, nu există o altă mișcare la care profețiile să se fi infirmat de o manieră atât de categorică ca la Martorii lui Iehova, cel puțin după «mileriiți» și adventiștii de ziua a șaptea care sunt strămoșii lor. În primii ani ai istoriei lor, ei nu au încetat să atragă atenția asupra unor date specifice, 1874, 1878, 1881, 1910, 1914, 1918, 1920, 1925,... 1975, ca având o semnificație eshatologică (...) Când aceste profeții au eșuat, ele au fost reinterpretate, spiritualizate și în anumite cazuri abandonate. Aceasta nu i-a descurajat pe martori să fixeze alte date, sau să proclame că sfârșitul acestei lumi este o problemă de cel mult câțiva ani, sau numai de câteva luni”¹.

„Martorii lui Iehova” nu încetează să proclame că sfârșitul acestui „sistem rău de lucruri” este aproape². În publicațiile iehoviste recente se poate observa însă o tendință de îndepărtare de tradiția „calculului” și un accent pe interpretarea „semnelor vremii: „Convingerea noastră că trăim în timpurile sfârșitului și că eliberarea noastră se apropie, depinde nu doar

1. James Penton, *Apocalypse Delayed*, Toronto, University of Toronto Press, 1985, p. 18. A se vedea de asemenea Robert Crompton, *Counting the Days to Armageddon. The Jehovah's Witnesses and the Second Presence of the Christ*, Cambridge 1995.

2. „Este aproape sfârșitul lumii?” în *Cum poți găsi fericirea*, Watch Tower Bible and Tract Society, 1986, p. 140-150

de un calcul cronologic, ci de evenimentele vieții de zi cu zi care se împlinesc în profețiile biblice”³. Această nouă direcție este strâns legată de procesul de denominaționalizare, adică de adaptare și acomodare cu societatea, pe care Organizația îl traversează în momentul de față⁴. Scopul studiului de față este de a arăta că iehovismul a fost preocupat întotdeauna de începutul „timpului sfârșitului”, de momentul Parusiei sau al primei învieri, încadrându-se astfel în tradiția speculațiilor numerologice bazate pe Cartea lui Daniel și pe Cartea Apocalipsei⁵.

Charles Taze Russell (1852-1916), fondatorul grupării „Studentii în Biblie”, cunoscută din 1930 ca „Martorii lui Iehova”, susținea că Hristos este prezent între oameni în mod invizibil încă din 1874, că în 1878 a avut loc o înviere spirituală a celor dreپți și că în 1914 este „sfârșitul timpurilor păgâne”. În *The time is at hand (Timpul este aproape)*⁶, Charles Taze Russell susținea că anul 1914 însemna sfârșitul complet al „timpului neamurilor” și instaurarea Regatului lui Dumnezeu pe pământ. (p. 73), că Hristos va fi prezent ca nou conducător al pământului (p. 73), iar cu puțin înainte de această dată membrii Organizației vor fi glorificați; că Ierusalimul va fi restabilit și că orbirea iudeilor va fi tămăduită (p. 74)⁷. La începutul secolului al XX-lea, „Studentii în Biblie” considerau așadar că mileniul începuse și

3. *Time and Seasons in Jehovah's Hands (Timpurile și vremurile în mâinile lui Iehova)*, „Watchtower” 15 septembrie 1998, p.10-15

4. A se vedea articolul nostru, *Martorii lui Iehova pe calea instituționalizării. Problema adaptării unui discurs sectar*, «Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă. Universitatea București», 2004, p. 555- 576

5. Pentru cronologia biblică la martori, a se consulta *La paix et la sécurité véritables*, Watchtower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1986, p. 70- 76; *Comment assurer votre survie*, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1984, p. 22-29, *La vérité qui conduit à la vie éternelle*, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1968, p. 10-14.

6. Vom cita ediția franceză *Le temps est proche*, publicată în 1903 care este volumul 2 din seria „Le Divin Plan Des Ages” (6 volume scrise între 1886-1904).

7. Charles Taze Russell a ajuns la această concluzie, folosind metoda „un an calendaristic pentru o zi profetică”, metodă preluată de la adventiștii de ziua a șaptea, precum și numeroase paralele profetice. Toate ideile sale au fost expuse în *Time is at Hand* (1889) al doilea volum din seria *Studies in the Scripture*. Pentru Charles Taze Russell termenul „parusia” nu însemna „venire”, „întoarcere”, ci avea doar sensul de „prezența Domnului”. Ceea ce rămânea de calculat prin urmare era momentul în care se sfârșeau *cele 70 de săptămâni*, „timpul neamurilor” în profeția lui Daniel (XI, 24-27), perioada pedepsirii lui Israel. În acel moment, evreii se întorceau în Palestina și guvernarea pe care ei o întemeiau urma să reprezinte începutul Regatului lui Dumnezeu pe pământ. Russell a stabilit că „prezența” lui Hristos începea în 1874 și urma să se termine în 1914. În calcularea acestei date, Charles Taze Russell indica anul 454 î.d.Hr. (decretul de reconstruire a Ierusalimului) ca punct de plecare al acelor 69 de săptămâni din profeție. Perioada aceasta începe, conform calculelor lui Charles Taze Russell, nu în 536 î.d.Hr., data consacrată a restaurării Ierusalimului sub Cirus, ci în 606 î.d.Hr. pe baza presupunerii că Ierusalimul a rămas pustiu timp de 70 ani (II Paralipomena, XXXVI, 21).

că „vestea cea bună” trebuia răspândită în întreaga lume. Gruparea a inițiat un prozelitism agresiv. Nu era vorba doar de strădania adepților de a distribui tratate la terminarea slujbelor din bisericile protestante, sau de a bate din ușă în ușă, ci Charles Taze Russell însuși a jucat un rol important în această publicitate. Serviciul de presă de la Brooklyn trimetea în fiecare săptămână predici la sute de ziare și reviste americane sau europene. Au fost organizate lungi călătorii cu un tren special care putea transporta până la 240 de persoane, iar între 1911-1912 a organizat chiar un tur al lumii. Mai mult, el a creat o producție cinematografică, *Fotodrama creației* (1912-1914), adică un film în patru părți care expunea planul divin de la creație până la instaurarea mileniului. Pelicula, care se situa între prima reprezentare cinematografică (1895) și primul film sonor (1926), era un montaj de clișee și proiecții animate sincronizate cu sunet, care a făcut înconjurul Europei și a ajuns până în Australia și Noua Zeelandă⁸

În ciuda eșecului profețiilor lui Charles Taze Russell și a faptului că acesta a fost implicat în câteva scandaluri care au ajuns până la tribunal, pro-

În *The Time is at Hand*, el spunea: „Considerăm ca un adevăr stabilit faptul că sfârșitul final al împărățiilor acestei lumi și deplina stabilire a Regatului lui Dumnezeu se va împlini în 1914”. În aceeași publicație, el arăta că stabilirea împărăției lui Dumnezeu a început deja și că marea bătălie a Celui Preaînalt se va sfârși în 1914 cu completa distrugere a guvernelor pământești (ediția citată în limba franceză, *Le temps est proche*, 1903, p. 73). În 1891 a fost publicată și cartea lui Charles Taze Russell, *The Kingdom Come*, unde scrie clar că: „... la sfârșitul lui 1914, ceea ce Dumnezeu numește Babilon și ceea ce oamenii numesc creștinism va fi distrus, cum se arată în profeții”

În „Watchtower” din 15 ianuarie 1892 se spunea, putem citi: „Scripturile dau mărturie... că va veni un timp de mare tulburare care va implica toate națiunile, va răsturna toată ordinea existentă în plan civil, social și religios, va provoca o stare universală de anarhie și teroare... **Aceasta se va petrece, așa cum spune Scriptura, înainte de anul 1914, adică în următorii 23 de ani**” (p. 19). Alte referințe în edițiile vechi ale „Turnul de Veghere”: “Nu vedem nici un motiv să schimbăm cifrele, nici nu am putea să le schimbăm, dacă am vrea. Ele sunt, credem, ale lui Dumnezeu, nu ale noastre. **Dar rețineți că sfârșitul lui 1914 nu este data pentru început, ci pentru sfârșitul perioadei de tulburări**” («Watchtower», 15 iulie 1894, p. 1677).... „Secerișul a început în 1874 și se va sfârși în 1914 într-o tulburare la scară mondială, care va răsturna toate instituțiile prezente și va fi urmată de domnia dreaptă a Regelui slavei și a miresei sale, Biserica. Considerând că anul 1915 va trece și va fi clar că „cei aleși” nu vor fi „schimbați” fără restaurarea lui Israel... Ce va fi după aceea? Nu va dovedi asta că cronologia este greșită? Ba, da. N-ar fi asta o mare dezamăgire? Cu siguranță că da” (“Watchtower”, 1 octombrie, 1907), “Octombrie 1914 va fi martorul sfârșitului Babilonului” (“Watchtower”, 15 iunie 1911, p. 370). Trebuie să menționăm că lucrările lui Russell nu mai sunt difuzate de „Martorii lui Jehova”, dar sunt astăzi re-editate de grupurile schismatice. De exemplu colecția «Watchtower» (anii 1879-1916), din care tocmai am citat, a fost retipărită de o dizidență a martorilor lui Iehova, *Reprints of the original Watchtower and Herald of Christ's presence*, Pittsburgh, Pennsylvania, facsimile ed. distributed by Chicago Bible Students, (1981), 6024 p.

8. Articolul lui Richard Alan Nelson, „Propaganda for God. Pastor Charles Taze Russell and the Multi-Media Photo-Drama of Creation (1914)”, în lucrarea *Un invention du diable? Cinema des premiers temps et religions*, ed. Roland Cosandey, André Gaudreault, Tom Gunning, Sainte-Foy, Les Presses de l'Université Laval, Lausanne, Payot, 1992

gresul numeric al grupării și zelul predicatorilor Regatului a fost uimitor. Profețiile lui Russell pentru anii 1881 și 1914 au servit, așa cum arăta James Beckford, „să mențină atât atașamentul acelor russeliți care au fost dezamăgiți de ne-materializarea profețiilor din 1881, cât și să păstreze un nivel ridicat de entuziasm evanghelic”⁹. Conform statisticilor prezentate de același sociolog englez, între 1910-1914 difuzarea tractatelor și broșurilor a crescut de la 22 la 71 de milioane, abonamentele la revista „Watch Tower” au crescut de la 10.000 la 45.000; vânzările la *Studies in the Scriptures* au ajuns, în aceeași perioadă, de la 85 000 la 728. 474, iar numărul celor asistau la „Memorial” s-a ridicat de la 6.267 la 10.710.

Cronologia lui Charles Taze Russell a fost discreditată la sfârșitul primului războiului mondial, când împărăția lumii nu a fost distrusă, „mica turmă” nu a fost glorificată, Israel nu a fost restaurat, nici măcar Armagedonul nu s-a abătut asupra necredincioșilor. Charles Taze Russell s-a prevalat de faptul că el a profețit primul război mondial și că toate celelalte evenimente urmau să fie *rezultatul* Marelui Război¹⁰. În realitate, așa cum s-a arătat, el predicase clar că „timpul chinurilor” se va sfârși în octombrie 1914. Charles Taze Russell spunea în 1907 că profeția lui avea să fie un adevărat eșec dacă 1915 trecea fără să se vadă „Noul Veac”. Însă Războiul, care se terminase totuși prin căderea celor trei mari imperii, Țarist, Austro-Ungar și German, la care se adaugă căderea Imperiului Otoman (Turc), a convins o parte din ruseliți că data de 1914 a fost bine calculată, dar că detaliile despre ce avea să se întâmple nu au fost clar percepute. Se va începe deci recalcularea datelor.....¹¹

9. James Beckford, *The Trumpet of Prophecy . A Sociological Study of Jehovah's Witnesses*, Oxford, 1975 p. 19

10. „Prezentul război este permis pentru slăbirea națiunilor, pregătitoare pentru colapsul actuali stări de lucruri și intrarea într-o nouă ordine, Regatul Dreptilor sub domnia lui Mesia” („Watchtower”, 14 decembrie, 1914)....”Bătălia de la Armagedon, cu care acest război se sfârșește... va semnifica distrugerea completă și pe vecie a răului și stabilirea permanentă a Împărăției drepte a lui Mesia” („Watchtower”, 1 Aprilie 1915, in *Reprints of the original Watchtower*, p.5659)....”Timpul neamurilor se sfârșește în octombrie 1914 și în câțiva ani vom fi martorii colapsului lor și a deplinei stabiliri a Regatului lui Dumnezeu în mâinile lui Mesia” („Watchtower” 1 Septembrie , 1916, in *Reprints of the original Watchtower*, p.5950).

11. Dacă eșecul profeției referitoare la anul 1914 nu a avut efect distrugător pentru mișcare acest lucru se datorează în parte și abilității cu care Charles Taze Russell a acționat în anii premergători lui 1914. El avertiza în discursuri sau în publicații despre pericolul de a avea o încredere excesivă în propriile lui interpretări la profețiile biblice. De asemenea până la moartea lui (1916), Charles Taze Russell a fost capabil să reinvie treptat interesul ruseliților, astfel încât să se depășească dezamăgirea din 1914 și să se reia în forță prozelitismul. Poziția oficială a mișcării astăzi este că: „Studentii în Biblie au traversat o încercare dificilă. Dar cu ajutorul „Turmului de Veghere” ei s-au întărit pentru a triumfa asupra decepției. Totuși, timpul încercărilor era departe de a se fi terminal” (*Les temoins de Jehovah. Predicateurs du Royaume de Dieu, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania*, 1993, p. 63 (capitolul „Un temps d’épreuve. 1914-1918”).

Succesorul său, Joseph Franklin Rutherford (1869-1942) a fost pus în fața a două alternative: fie să admită sincer eroarea lui Charles Taze Russell, fie să justifice de ce nu s-a împlinit. El a preferat a doua variantă, modificând conținutul cărților iehoviste și distorsionând predicile lui Charles Taze Russell. Noile calcule iehoviste au fost puse în evidență în lucrarea *Finished Mistery* (1917), publicată de Joseph Franklin Rutherford sub forma unei lucrări postume a lui Charles Taze Russell. Acolo se afirma clar că anul 1918 avea să fie teribil și că „sfinții” urmau să fie ridicați la cer. În 1920 vor dispărea statele naționale, iar în 1925 Regatul lui Dumnezeu va fi stabilit de o manieră vizibilă în Palestina, iar Avraam, Isaac și Iacob vor începe să domnească pe pământ. Cartea *Finished Ministry* a fost o adevărată declarație de război făcută bisericilor și statelor, în care erau condamnate catolicismul, protestantismul, patriotismul sau militarismul.

Eșecul profeției referitoare la anul 1914, precum și ezitățile doctrinare au făcut ca „Organizația” să traverseze o criză gravă în jurul anului 1920, care a condus la formarea câtorva dezidențe. S-a estimat că aproximativ jumătate din „Studenții în Biblie” l-au părăsit pe Joseph Franklin Rutherford¹². Acesta nu a avut altă opțiune decât să nuanțeze viziunea apocaliptică a Organizației: *anul 1914 nu marchează sfârșitul, ci începutul sfârșitului*- idee pe care o întâlnim până astăzi la „Martorii lui Iehova”. În acel an, susținea Joseph Franklin Rutherford, a avut loc o bătălie în cer și satana a fost aruncat pe pământ ; de aici vin toate relele cu care se confruntă omenirea. El a accentuat că „Organizația” trebuia mai întâi să distrugă „Babilonul”, după care va veni sfârșitul lumii.

Joseph Franklin Rutherford a precizat această nouă teorie într-o mică broșură, *Millions Now Living Will Never Die (Milioane care trăiesc astăzi nu vor muri niciodată)*, scrisă în 1920, în care el profetește învierea dreptilor și începutul mileniului pentru anul 1925: „Va fi o înviere a lui Avraam, Isaac și Iacob și a altor drepti. Așteptăm ca anul 1925 să fie martorul întoarcerii acestor oameni drepti ai lui Israel, care să restaureze deplin umanitatea și să se facă reprezentanții noii ordini pe pământ”¹³.

12. Printre aceste grupări se numără *Frații liberi germanici și elvețieni; Studenți liberi în Biblie* (1919); *Studenți ai Bibliei auroriste* (1921); *Studenți ai Bibliei asociați* (1925), *Copii Domnului* (Elveția) etc. A se vedea *The Encyclopedia of American Religions*, ed. by Gordon Melton, Detroit, 1999, p.116-118.

13. Joseph Franklin Rutherford, *Millions Now Living Will Never Die*, p. 88-90. Anul 1925 a fost popularizat intens în publicațiile Societății: „Scripturistic, științific și istoric, cronologia prezentă este mai presus de orice îndoială. Aceasta a fost confirmată de evenimentele din 1874, 1914 și 1918” („Watchtower”, 15 iunie 1922, în *Reprints of the original Watchtower*, p.187).

Calculul acestei date pornea de la profeția lui Ieremia (XXV, 11), referitoare la captivitatea de 70 de ani în Babilon a iudeilor. Joseph Franklin Rutherford nu considera că era vorba de ani civili obișnuiți ci că trebuie înțeleși ca 70 de jubilee de câte cincizeci de ani, adică 3500 de ani. Aceștia începeau în 1575 î.d.Hr, dată arbitrar aleasă pentru intrarea lui Israel în Cannan. Se ajungea astfel la anul 1925. Ca un gest de încredințare, el a construit o casă în San Diego, numită "Beth-Sarim" (Casa Prinților), pentru a le putea oferi cazare dreptilor Vechiului Testament. Casa, care era proprietatea lui Joseph Franklin Rutherford, a fost transferată printr-un act notarial, pe numele Societății „Turnul de Veghere”. La câțiva ani după moartea lui Joseph Franklin Rutherford, Societatea Turnul de Veghere a vândut-o deoarece „ea își împlinise rolul și nu mai era decât o mărturie a cărei întreținere costa foarte scump. Credința noastră în întoarcerea oamenilor din trecut pe care Regele Isus îi va face prinți peste tot pământul constă nu în această casă, ci în cuvântul divin al făgăduinței¹⁴.

Prin urmare, profeția anului 1925 se referea la trei lucruri. Primul era legat de învierea dreptilor Vechiului Testament. În al doilea rând, se aștepta ca Iersusalimul să fie restabilit ca sediu al Regatului lui Dumnezeu. Al treilea lucru era glorificarea celor care rămăseseră din „mica turmă” fără să se indice timpul când acest lucru se va petrece. Spre deosebire de anul 1914, care fusese „confirmat” de izbucnirea războiului, anul 1925 nu a putut să se sprijine pe nici un argument extern. Joseph Franklin Rutherford nu a fost capabil să dea o explicație adecvată eșecului profeției.

O altă evidență istorică demonstrează inconsistența sistemului cronologic creat de Joseph Franklin Rutherford. De la sfârșitul anilor 30 și până la moartea sa, Joseph Franklin Rutherford a crezut că **al doilea război mondial** va duce direct la Armaghedon, recomandând adeptilor să nu se mai căsătorească, iar celor căsătoriți să nu mai aibă relații sexuale, căci Armaghedonul va avea loc în câțiva ani. Aceste îndemnuri au început să fie frecvente în „Turnul de Veghere”, mai ales după anul 1938¹⁵.

14. *Les temoins de Jehovah. Predicateurs du Royaume de Dieu*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1993, p. 76. Despre casa prinților, vezi întreaga ediție „Watchtower” din 15 decembrie 1947.

15. «Luai aminte la cuvintele lui Isus care descurajează faptul de a avea copii imediat sau înainte de Armaghedon» (Matei XXIV, 19). Este evident că nu sunt recomandări rezonabile sau scripturistice de a avea copii imediat sau înainte de Armaghedon, unde de fapt ne situăm acum... » («Watchtower», 1 noiembrie 1938, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 324). În cartea sa “Mântuirea”, Joseph Franklin Rutherford spunea că această interdicție durează până după Armaghedon, când decretul divin de a umple pământul va începe să fie aplicat din nou” (Joseph Franklin Rutherford, *Salvation*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1939, p. 325).

Chiar și după moartea lui Joseph Franklin Rutherford (1942), Societatea „Turnul de Veghere” a continuat să afirme că membrii ei trebuiau să nu se căsătorească până după Armagedon: “Căsătoria nu face parte din împlinirea decretului divin și ea este ne-recomandată în Scripturi. “Mica turmă” care va forma o mare mulțime după Armagedon, trebuia să rămână un grup de indivizi “feciorelnici” (« Watch Tower», 15 decembrie 1942, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 374-375). După nici zece ani, însă, în aceeași publicație oficială a martorilor lui Iehova, se spunea că „Aceia care s-au îndepărtat de la credința creștină și care au interzis oamenilor și femeilor să se căsătorească, au declarat asta în interesul creștinismului. Dar aceștia s-au înșelat, pentru că este contrar voinței lui Dumnezeu” («Watch Tower», 15 aprilie 1951, p. 227). În publicațiile recente, martorii invocă adesea textul de la I Timotei, IV, 3 („Aceștia opresc de la căsătorie și de la unele bucate, pe care Dumnezeu le-a făcut, spre gustare cu mulțumire..), text pe care îl aplică însă Bisericii Romano-Catolice în problema celibatului preoților¹⁶

„Judecătorul” Rutherford a făcut numeroase declarații privitoare la iminența Armagedonului și la implicațiile profetice ale celui de **al doilea război mondial**, mai ales în discursurile “ «Fill the Earth» (Umpleți Pământul) și «Face the Facts», din 1938¹⁷. Dumnezeu i-ar fi descoperit prin îngeri că

În 1942, Societatea proclama: “Pentru cei care fac parte din “oile” care se așteaptă că vor supraviețui Armagedonului și vor primi apoi autorizația de a umple pământul este mai bine, este mai înțelept, să raporteze proiectele lor în această privință, până ce distrugerea Armagedonului trece” (1943 *Yearbook of Jehovah's Witnesses, Daily Texts and Comments*, November 1943, p. 7). În altă lucrare a lui Joseph Franklin Rutherford întâlnim alte comentarii în legătură cu problema căsătoriei: „Armagedonul este aproape. Ar trebuie să amânăm să ne căsătorim până când pacea nu va veni pe pământ”(Joseph Franklin Rutherford, *Children their training and their hope*, Brooklyn, N.Y.:Watchtower Bible and Tract Society, Inc.,1941). În această carte, se vorbește despre un cuplu tânăr, care a decis să nu se căsătorească până după Armagedon. Joseph Franklin Rutherford pune în gura tânărului cuvintele: “Armagedonul este foarte aproape...Speranța noastră este că, în câțiva ani, căsătoria noastră va avea loc și atunci prin harul lui Dumnezeu vom avea copii care sunt o cinste la Dumnezeu. Putem să amânăm până când va veni pacea pe pământ” (p. 366). O mare parte din tratatele și broșurile iehoviste înainte de al doilea război mondial, inclusiv în limba română, se găsesc la Biblioteca Academiei Române.

16. „Din cauza desfrânării, afirmă Biblia, este „mai bine să se căsătorească decât să ardă” (I Cor. 7, 29). În pofida acestui sfat înțelept, multor clerici li se pretinde să rămână celibatari, adică necăsătorii” („Cum consideră Dumnezeu închinarea creștinătății” în „Turnul de Veghere” 1 iulie 1996, p. 6).

17. „Face the facts”, o cuvântare pe care rostii-o Rutherford la o conferință în Londra (1938), a fost tipărită și distribuită în 10 milioane de exemplare. Rutherford avertiza despre apropierea Armagedonului și despre evenimentele care vor preceda acel moment. Dumnezeu va distruge pe oricine se opune Regatului și „marea mulțime” va supraviețui perioadei de chinuri. În această broșură a fost publicat și un alt discurs, „Fill the Earth”, care se adresa „marilor mulțimi” ce va supraviețui Armagedonului. Rutherford îi îndemna pe martori să amâne căsătoria și nașterea de copii până după Armagedon. „Sunt acum pe pământ ionadabi devotați Domnului care se vor arăta credincioși. Este potrivit pentru ei acum să se căsătorească și să aibă copii? Nu acesta este răspunsul care este susținut

ierarhia romano-catolică și fasciștii urmăreau să controleze lumea (alianță numită „cartel totalitar”). Totul se va termina cu marea încheștare finală care va urma războiului între „regele din Nord” și „regele din Sud”: „Bătălia grandioasă și finală este bătălia Armaghedonului. Astfel se va pune capăt pentru totdeauna guvernului “Fascism-Ierarhie” și aceasta va marca sfârșitul puterii demonilor pentru totdeauna. În acele zile, Dumnezeu va instaura regatul său, Teocrația¹⁸. Periodicul „Watchtower” a publicat detaliile, și semnificația acestei profeții în numerele sale din septembrie-decembrie 1941 sub titlul «*Demon Rule Ending*» („Sfârșitul domniei demonilor”), deoarece “numai Martorilor lui Iehova li s-a dat privilegiul înțelegerii acestei profeții” („Watch Tower” 15 septembrie 1941, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 276).

Martorii lui Iehova au continuat să afirme că Regatul lui Dumnezeu este aproape, că generația de la 1914 nu avea să treacă fără să vadă instalarea Regatului. Totuși, cum anul 1925 trecuse de mult fără să se întâmple nimic important, era important să se rezolve cumva această problemă. La Internaționala de la New York, 1950, vicepreședintele Frederik W. Franz a întrebato auditoriul: „Prezenta adunare ar fi bucuroasă să afle că în această seară

de Sripturi” (p. 16). Acest îndemn se pare că a avut un mare ecou în rândul martorilor și cel care îndrăznește să procedeze altfel era considerat „slab în credință”. Această poziție, care a determinat multe cupluri tinere să părăsească „Organizația”, nu a fost schimbată decât după anii 1950 când liderii au realizat că exodul căpăta proporții alarmante. A se vedea Timothy White, *A People for His Name*, New York: Vantage Press 1967, p. 280.

18. «Watch Tower», 15 decembrie 1941, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 376-377. Încă din 1941 Joseph Franklin Rutherford pretindea că a primit o revelație de la Dumnezeu, referitoare la capitoul XI din Daniel despre „regii din Nord și din Sud: “Această profeție a lui Daniel ne arată două puteri conducătoare puternice: una care este desemnată ca “statul din Nord”, alta ca “statul din Sud” Identificarea acestor doi regi este esențială pentru a înțelege profeția”. El identifica regele din Nord cu puterile totalitare și dictatoriale și regele din Sud cu puterile democratice: « Astăzi (1941 n.a), « regele din Nord » este clar identificat ca fiind reprezentantul « puterilor axei, compuse din Germania, Italia și ierarhia catolică-romană, având biroul de acțiune în orașul Vatican...Biblia și faptele istorice identifică clar “regele din Sud ca fiind puterea guvernantă a lumii care reclamă dreptul de a a guverna în numele democrației”. «Watch Tower», 15 septembrie, 1941, p. 278 . Nici una din tabere nu va ieși victorioasă, dar războiul va conduce la declanșarea Armaghedonului: “Deși “regele din Nord” și “regele din Sud” s-au angajat în războiul cel mai distrugător și mortal din toate timpurile, Dumnezeu din ceruri va pune în loc Regatul Său (...) aceste evenimente actuale vor fi pe rând urmate de distrugerea guvernului lui Satan, apoi de “bătălia Marii zile a lui Dumnezeu Atotputernic” (Joseph Franklin Rutherford, «Face the Facts», 1938, p. 16-24); Joseph Franklin Rutherford, «Comfort all that Mour» (*Consolați toată acea tristețe*), 1941, p. 11; La fel “ Profeția nu ne dezvăluie care din acești regi va deveni victorios în acest război, dar noi exprimăm aici opinia că victoria completă nu va fi a nici unuia («Watchtower», 15 decembrie, 1941, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 360). “Indiferent de rezultatul acestui război, națiunile nu vor reveni niciodată la modul lor de conducere tradițional” («Watchtower», 15 decembrie 1941, în *Ibidem*, p. 37).

și în acest loc se află prinții (dreptii Vechiului Testament)?”. Aceste cuvinte au provocat o mare emoție, sub impactul căreia el a expus un nou punct de vedere referitor la acest subiect: el a dezvoltat o exegeză specială pentru cuvântul evreu *sar*, prin care se înțelegea până atunci dreptii Vechiului Testament și a dedus că termenul se aplică la orice post de răspundere în cadrul Organizației Martorilor lui Iehova. Din moment ce „prinții” erau slujitorii congregației și toți conducătorii, inutil de a mai privi spre trecut. Astfel, Frederik W. Franz a rezolvat o veche problemă, dându-i o nouă justificare biblică și militantă.

Cu toate acestea, din anul 1960 și pînă în 1966 rata de creștere a „Organizației” a încetinit considerabil. Este momentul în care Societatea „Martorii lui Iehova” a considerat oportun să lanseze o nouă dată pentru sfârșitul lumii. În broșura *Life Everlasting in Freedom of the Sons of God (Viața veșnică în libertatea Fiilor lui Dumnezeu)* (1966) se arăta că toamna anului 1975 va marca începutul celei de-a șaptea perioade a istoriei omenirii¹⁹. Și revista *Awake! (Treziți-Vă!)* din 8 octombrie 1966 cuprindea un articol, *How Much Longer Will It Be* cu subtitlul *6000 de ani se termină în 1975* unde citim: „Pe baza celor mai pertinente investigații ale cronologiei biblice, armonizate cu datele istoriei seculare, credem că Adam a fost creat în 4026 î.Hr. Cândva, în același an, trebuie să fi fost și Eva creată, după care începe ziua de odihnă a lui Dumnezeu. În ce an se vor sfârși cei 6000 de ani ai existenței umane? În anul 1975.” (p. 19)²⁰.

Societatea a avut grijă, de această dată, să evite o profeție explicită, însă mesajul pe care-l transmitea era destul de clar pentru „Martorii lui Iehova”

19. În *Buletinul interior al Societății* erau prezentate astfel calculele matematice: „După cronologia Bibliei în care noi avem absolută încredere, Adam a fost creat în 4026, înaintea erei noastre, la sfârșitul celei de a șasea zile a creației...Eva a fost creată la puțin timp după Adam, probabil la o săptămână sau cel puțin la câteva luni mai târziu, același an 4026 înaintea erei noastre. Rămâne deci ca 6000 de ani de la crearea lumii se împlinesc în 1975, deoarece nu exista anul 0” (nr. 9, 1968, p. 15-16); „Armagedonul este foarte aproape, într-adevăr. Asta înseamnă că Armagedonul este pe cale să se sfârșească, cu Satana legat la 1975? Este probabil. Timpul se scurge, nici un dubiu în privința asta” („Watchtower”, 15 Octombrie 1966, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 628-629, 631)...”Toamna lui 1975.... Va fi timpul în care Dumnezeu va distruge pe cei necredincioși și vor începe 1000 de ani de domnie cu Isus? Ar putea să fie, dar trebuie să așteptăm și să vedem... timpul este scurt” („Watchtower”. 1 mai 1967, în *Ibidem*, p.262).

20. La fel în „Watchtower” din 1 mai 1968 se spune: „Viitorul apropiat este sigur că va fi plin de evenimente importante, pentru că acest sistem este aproape de sfârșit. În puțini ani, părțile finale ale profeției biblice referitoare la aceste din urmă zile se vor împlini, rezultând în eliberarea umanității pentru 1000 de ani domnie glorioasă a lui Hristos. Ce zile dificile, dar în același timp ce zile mari ne așteaptă!” (*Ibidem*, p. 272).

de pretutindeni – Armageddonul trebuia să vină curând! ²¹. Liderii însă îndemneau la prudență și declarau că nu se poate ști cu siguranță dacă regatul milenial se va stabili în 1975, dar afirmau că aceasta *se putea întâmpla*. Cert este că această credință a devenit o premisă majoră care a influențat acțiunile grupului și planurile sale, martorii fiind sfătuiți să trăiască în lumina acestei date și să-și organizeze viața cu multă responsabilitate²². În jurul anului 1975 mulți martori și-au vândut casele și proprietățile și au primit laude din partea liderilor pentru inițiativa lor. Ei au devenit mai implicați în acțiunile de prozelitism și mai zeloși; unii chiar au renunțat la activitățile lor cotidiene pentru a se implica mai mult în acțiunile Organizației. Din anul 1968 până în anul 1975, numărul predicatorilor Regatului a crescut cu aproximativ un milion, de la 1,1 milioane la puțin peste 2 milioane, ceea ce i-a făcut pe unii istorici să se întrebe dacă nu cumva Frederick W. Franz a provocat deliberat așteptarea milenaristă pentru a revigora zelul adepților. *Toate aceste eforturi demonstrează până la ce nivel speranța adepților a fost transformată în credință, credința în convingere, iar convingerea a dus la redeschidere religioasă*. Astăzi Organizația „Martorii lui Iehova” afirmă că nu au predicat nimic referitor la anul 1975 ²³.

Pe parcursul anului 1975, președintele Frederick W. Franz a fost foarte preocupat să rezolve problema deziluziei acelor care așteptau mari evenimente. Acest lucru se vede în poziția adoptată la Adunarea din Ontario, Canada²⁴ și în publicarea broșurii *Man's salvation out of World Distress at Hand*. În această lucrare Societatea Turnul de Veghere își critica proprii membrii care au așteptat cu prea mare nerăbdare să se împlinească profețiile. Trecerea anului 1975 a dus la o considerabilă dezamăgire, dar nu există nici o dovadă că s-a manifestat o criză organizațională serioasă. Nu a fost decât un declin temporar care s-a văzut la nivelul activității și în rata botezului. De abia în jurul anilor 1980, Organizația va efectua o serie de epurări la nivel înalt, din cauza unor presupuse critici la adresa învățăturilor ieho-

21. În literatura care precede anul 1975 nu este afirmat în mod explicit că în acel an începe Armageddonul, însă această idee era clar sugerată. Ei aveau certitudinea că au aflat data creării lui Adam, însă nu știau cât timp a mai trecut de la crearea lui până la terminarea creației în ansamblul ei (!!, n.a). Din această cauză, susțineau ei, nu se poate stabili cu certitudine când va începe regatul milenial al lui Hristos. A se vedea și “Watchtower” 15 august, 1968, în *Reprints of the original Watchtower*, p. 494-501; „Watchtower”, 15 octombrie 1974, în *Ibidem*, p. 634-653

22. „Watchtower”, 15 iulie 1969, p. 425

23. *Les temoins de Jehovah. Predicateurs du Royaume de Dieu*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1993, capitolul „Ils annoncent la bonne nouvelle sans arrêt, 1942-1975”. De asemenea, „Watchtower” 15 august, 1968, p. 494-501; „Watchtower” 15 octombrie 1974, p. 634-653.

24. James M Penton, *Apocalypse Delayed: The Story of Jehovah's Witnesses*, Toronto, 1977, p. 99.

viste²⁵. În ochii grupului, dezamăgirea de la 1975 nu a fost o eroare de credință, ci de judecată. Ei cred în continuare că sfârșitul este foarte aproape și că va avea loc „în această generație”.

Organizația Martorilor lui Iehova nu a renunțat nici un moment la latura sa milenaristă, continuând să creadă că bătălia Armaghedonului și stabilirea împărăției lui Dumnezeu pe pământ sunt iminente: „Dar când va veni Armaghedonul? Biblia nu ne spune cu exactitate, dar evenimentele mondiale ce împlinesc profețiile arată că el va avea loc foarte curând” („Turnul de Veghere”, 1 decembrie 1990, p. 9). Totuși, s-a evitat asocierea începutului celui de al treilea mileniu cu începerea domniei de 1000 de ani a lui Hristos, datorită faptului că „Isus i-a avertizat pe continuatorii săi să nu facă speculații referitoare la date” și mai ales datorită faptului că „există un mileniu care trebuie să-i intereseze în mod deosebit pe creștini și anume Regatul lui Dumnezeu”²⁶.

* * *

Cercetătorii au stabilit că puține aspecte ale mișcării Martorii lui Iehova sunt mai fascinante ca predica lor despre sfârșitul lumii. Acest *alarmism eshatologic* are consecințe importante în activitatea de prozelitism. Martorii continuă cu tenacitate să afirme iminenta venire a Regatului lui Dumnezeu și să se considere mesagerii lui Dumnezeu pe pământ²⁷. Interesant este fap-

25. Este momentul când, **Raymond Franz**, membru al „Corpului de Guvernare” al Organizației „Martorii lui Iehova” timp de 15 ani (1965–1980), a fost excomunicat. **Raymond Franz** s-a născut și a crescut într-o familie de martori. Tatăl său se botezase în 1913, iar unchiul său, Frederick Franz a fost vice președinte al organizației din 1945 și președinte din 1977. Raymond Franz a fost misionar în Porto Rico, Isulele Virgine, Republica Dominicană, înfruntând necazurile și pericolele unor regimuri dictatoriale. Din 1965 a început să lucreze la Cartierul general din Brooklyn, iar din 1971 a devenit unul din membrii „Corpului de guvernare”. Despre motivația sa de a părăsi „Organizația”, pe larg în lucrarea autobiografică *Crisis of Conscience. The Struggle Between loyalty to God and Loyalty to one's religion*, Atlanta, 1983, p. 273–274, iar despre procedura umilitoare în care a fost chestionat și apoi excomunicat, *Ibidem*, p. 331.

26. În articolul „Ce semnificație are anul 2000?” se arată că „unii prevestesc un eveniment nemaipomenit spre sfârșitul celor 2000 de ani care s-au scurs de la nașterea lui Isus” însă „acesta este doar un exemplu de calcule ale unor perioade chipurile bazate de cronologia biblică...” deoarece „sfârșitul profetizat în Biblie nu are nici o legătură cu anul 2000” („Trezii-vă!”, 8 mai 1998, p. 20-21).

27. „Are Iehova un profet?... Cine este acest profet ? Acest profet nu este un om, ci un corp de bărbați și femei. Astăzi ei sunt cunoscuți ca Martorii lui Iehova. Ei proclamă încă un avertisment...și deoarece nici un cuvânt al lui Iehova nu poate fi greșit, națiunile vor vedea îndeplinirea a ceea ce acest marturii spun, coborâte din ceruri. Desigur este simplu să se spună că acest grup acționează ca un „profet” al lui Dumnezeu, alt lucru este să se demonstreze. Singura cale ca să se vadă este să se revadă Scripturile, Iehova este interesat să îndreptățească pe „profetul” Său” („Watchtower”, 1 aprilie, 1972, p. 197-200). La fel, „Privitor la cum creștinii văd sau privesc acest grup de unși ai lui Iehova, trebuie să vină timpul când acei care formează Creștinătatea vor înțelege că într-adevăr un profet al lui Iehova

tul că deconfirmarea profeției referitoare la anul 1914 nu a descurajat pe nimeni, ca de altfel nici eșecul profețiilor despre celelalte date. Astăzi, procentul lor de creștere este în jur de 5% pe an, având milioane de adepți și simpatizanți în toată lumea. Specialiștii consideră că o eventuală disoluție a Organizației Martorilor lui Iehova s-ar putea datora mai degrabă disensiunilor interne, decât deconfirmării profeției. Oricum, atâta vreme cât există pe piața religioasă un produs de succes care se vinde, „acționarii” nu au de ce să renunțe la o sursă atât de profitabilă²⁸.

În fața deconfirmării profețiilor lor, martorii au astăzi o atitudine abivalentă. Pe de o parte, ei refuză să-și recunoască greșelile și reproșează altora că fac speculații nefondate despre sfârșitul lumii. Astfel, ne putem raporta la următorul pasaj din articolul *Ce semnificație are anul 2000?*, („Treziiți-vă!”, 8 mai 1998, p. 20- 21) : „Evident, oamenii nu au autoritatea de a ști „timpurile și vremurile”, mai ales când este vorba de împlinirea viitoare a profețiilor biblice. Dumnezeu a decis să nu ne reveleze asemenea informații (Matei XXIV, 22-44). Am putea noi influența într-un fel sau altul scopul lui Dumnezeu încercând să descifrăm singuri „ziua și ceasul acela”, aceasta fiind împotriva voinței Sale? Evident, acest lucru nu ar fi posibil. (...) Cu toate că Dumnezeu are puterea de a ține cunoașterea „timpurilor și vremurilor sub stăpânirea Sa”, totuși, *multora le place să speculeze. Unii se autoproclamă profeți ai sfârșitului lumii.* (...) noi suntem convinși că aceste evenimente vor avea loc în viitorul nu prea îndepărtat (II Timotei III, 1-5). *Totuși, noi nu facem speculații și nici nu susținem teorii care sunt tot mai numeroase în zilele noastre*”.

Câteodată, există însă tendința de a asuma greșelile, dar de a arunca responsabilitatea pe umerii acelor membrii care au respins profețiile și care eventual au părăsit mișcarea din cauza deziluziei. În *Les temoins de Jehovah. Predicateurs du Royaume de Dieu* citim: „Fără îndoială, dezamăgirea în legătură cu o dată este un factor, dar în anumite cazuri, rădăcinile sunt mai adânci. Multe persoane s-au împotrivit participării la misiune din casă în casă. Alții nu s-au mulțumit să plece, ci s-au opus cu agresivitate Organizației de care aparțineau și au răspândit ideile lor în presă și la televiziune...” (Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1993, p. 633). Această

este în mijlocul lor”. (*The Nations Shall Know That I Am Jehovah – How?*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania 1971 p.70).... „În scurt timp, va fi un sfârșit rapid al tuturor necredințioșilor la Armageddon” (*You Can Live Forever in Paradise on Earth*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania 1982, p.154).

28. „În definitiv, spre ce tinde alarmismul eshatologic al Corpului Director? *Productivitate și rentabilitate în termenii difuziunii propagandistice*” (Ahile Aveta, *Storia e dottrina dei testimoni di Geova*, Roma, 1996, p. 124).

tendință de a asocia deziluziile trecutului cu neloialitatea adepților atrage după sine dezinteresul vădit de a clarifica acele puncte doctrinare și acest lucru poate avea consecințe nefaste în viitor.

În fine, în publicațiile din ultimii ani, se vede disponibilitatea de a-și asuma deschis greșelile, dar de a le pune pe seama zelului credinței lor. În aceeași publicație citim: „De multe ori publicațiile (*iehoviste* n.a) au prevăzut că la anumite date s-ar fi putut verifica niște lucruri determinante. Atașamentul martorilor nu este în armonie cu îndemnul lui Hristos de a rămâne vigilenți? *Este adevărat că anumite aspecte care păreau să aibă susținerea cronologiei biblice nu s-au concretizat la timpul prevăzut. Dar nu este mult mai bine să se comită erori deoarece sunt prea nerăbdători să vadă împlinite cuvintele lui Dumnezeu, decât să fie spiritual adormiți, în ce privește împlinirea profeției biblice?*”²⁹. Cu alte cuvinte, faptul că s-au înșelat de multe ori este considerat un lucru minor în comparație cu „adevărurile” pe care le promovează Societatea. Aceasta este o direcție interesantă care se leagă de teoria „iluminării treptate” din partea lui Dumnezeu a adevărilor Scripturii.

Două aspecte ni se par interesante referitor la tradiția speculațiilor numerologice în istoria Organizației Martorii lui Iehova. Primul se referă la legătura strânsă între practica fixării de date și creșterea Organizației. Anunțarea unei date a sfârșitului lumii duce la o creștere rapidă la nivelul adeziunilor cel puțin cu doi ani înainte de data fatidică, urmată de un abandon al unui anumit număr de adepți odată cu deconfirmarea profeției (considerat ca o „curățenie” a necredincioșilor din sânul organizației). Urmează apoi o altă creștere deoarece este adoptată o nouă strategie și este promovată cu insistență „o nouă evanghelizare”.

Într-un studiu clasic referitor la problema deconfirmării profeției, *L'echec d'une prophétie. Psychologie sociale d'un groupe de fideles qui pre-disaient la fin du monde* (Paris, 1956), realizat de Leon Festinger, Henry Riecken și Stanley Schacher, se analizează entuziasmul adepților unui cult OZN care așteptau o invazie extraterestră la o dată precisă, invazie însoțită de un cataclism universal. Cultul nu s-a dezintegrat ca rezultat al eșecului

29. *Les témoins de Jéhovah. Predicateurs du Royaume de Dieu*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania, 1993, p. 32-35. A se vedea și următorul pasaj din *Să aducem argumente din scripturi* (Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania 1985): „Este adevărat că Martorii au comis unele greșeli în modul de înțelegere a unor evenimente care urmau să se întâmple la sfârșitul anumitor perioade de timp, dar ei nu au comis eroarea de a-și pierde credința și nici nu au încetat să fie vigilenți în îndeplinirea scopurilor lui Iehova...*În comparație cu adevărurile biblice pe care ei le-au înțeles și le-au anunțat, lucrurile față de care a fost nevoie să se corecteze punctul de vedere sunt de o importanță secundară*” (p. 259).

profeției, ci din contră, eșecul a fost raționalizat, lucru care i-a întărit și mai mult pe „credincioși” în credința lor³⁰. Teza autorilor, cunoscută în sociologia religiilor ca „sindromul Festinger” este că *deconfirmarea profetică într-o grupare care predică sfârșitul lumii duce mai degrabă la o creștere a străduinței în activitatea de prozelitism, decât la scăderea sau încetarea acestei activități*. Pentru a explica acest paradox, ei au construit **teoria consonanței și a disonanței**³¹. Disonanța va fi redusă și transformată în consonanță, atunci când membrii mișcării își interzic, își autoimpun, să constate falimentul profeției, invocând subterfugii ingenioase, de exemplu că s-au înșelat în calcule sau că a doua venire a avut loc, dar spiritual etc. Oricare ar fi soluția găsită, ea va mobiliza membrii mișcării, care găsesc astfel mijlocul de a surmonta într-o anumită măsură șocul dezmințirii.

Teoria „sindromului Festinger” este foarte populară între sociologii religiilor, deși i-au fost aduse multe critici. **Joseph F. Zygmunt**, profesor emerit de sociologie la University of Connecticut, a propus trei explicații care se verifică în cazul martorilor lui Iehova³². Prima reacție a adeptilor unui astfel de grup este să admită că s-a produs *o eroare de detaliu, care totuși nu invalidează adevărul de fond* al sistemului profetic. Se spune că așteptarea profetică a fost justă și numai data a fost greșită. În perspectiva adeptilor, eroarea datei rămâne secundară în raport cu adevărul de fond al profeției, care era just. O a doua reacție, constă în a face apel la un *scenariu cosmic*. Datorită rugăciunilor și activităților membrilor grupului, Dumnezeu a intervenit pentru a modifica cronologia. Și grupul se întărește pentru că activitățile lui, considerate ca ne semnificative și ridicole de societatea înconjurătoare, devin foarte importante, de vreme ce ele determină schimbarea planurilor lui Dumnezeu. O a treia reacție pretinde că *profeția s-a produs într-adevăr, chiar dacă ea aparent a eșuat*. Profeția nu a fost bine înțeleasă, nu a fost vorba de sfârșitul lumii, ci de un *eveniment apocaliptic*. Adepții lui

30. „Un individ a crezut cu toată ființa în ceva, a fost angajat și a comis în numele acestei credințe acte ireversibile; chiar dacă i se oferă dovada incontestabilă că s-a înșelat se produce un lucru uimitor: el va fi mai convins ca niciodată de „adevărul” credinței sale”, (*L'echec d'une prophétie*, p. 11).

31. Autorii arătau că „a tolera disonanța se dovedește mai puțin dureros decât a o renega, a admite că s-a înșelat” (*Ibidem*, p.24-26). Despre disonanță și consonanță, Robert A. Wicklund, Jack W. Brehm, *Perspectives on cognitive dissonance*. New York, Erlbaum, 1976; Higgins Edward Tory, Rhodewalt Frederick (Profesor la Utah University), & Mark P. Zanna, *Dissonance motivation. Its nature, persistence, and reinstatement*. “Journal of Experimental Social Psychology”, nr.15/1979, p.16-34;

32. Joseph F. Zygmunt, *When Prophecies Fail. A theoretical Perspective on the Comparative Evidence*. “American Behavior Scientist” nr.16 noiembrie 1972 p.245-268. Vezi și articolul lui Dawson, L Lorne, *When Prophecy Fails and Faith Persists. A Theoretical Overview*. “Nova Religio” vol. 3, nr.1/1999, p. 60-82.

Charles Taze Russell credeau că în 1914, an care fusese profețit pentru sfârșitul lumii, s-a produs un eveniment apocaliptic, primul război mondial.

Mai recent, această problemă a fost reluată de **Gordon J. Melton**³³, care susține că „sindromul Festinger” nu se poate generaliza. Gordon Melton atrage atenția că nu trebuie privit numai aspectul profetic și anume prezicerea unei date despre sfârșitul lumii. Viziunea unui grup milenarist este întotdeauna mai complexă. Martorii lui Iehova nu anunță doar sfârșitul lumii, ci o reinterpretare radicală a Bibliei asupra mai multor aspecte esențiale pentru tradiția creștină. Cu alte cuvinte, așa cum remarca și John Butler într-un studiu importat despre adventismul de ziua a șaptea, Apocalipticismul este *o perspectivă asupra realității*, iar această perspectivă nu este umbrită de eșecul unei anume preziceri³⁴. În al doilea rând, Gordon Melton remarca faptul că *în interiorul unui grup religios, profeția eșuează rar*. Doar observatorii exteriori cred că profeția nu s-a împlinit, însă ei raționează cu logica „lumii”, care nu este logica mișcării religioase. În interiorul grupului, nu există disonanță: „Grupurile mileniale posedă o convingere adâncă că se află în legătură cu istoria cosmică, în cadrul căreia ei au o poziție cheie. Asemenea grupuri pot dezvolta un punct de vedere apocaliptic, văzând lumea că se dezintegrează progresiv fără nici o speranță de salvare. Ca rămasiță credincioasă și aleasă, ei vor supraviețui și vor transcende istoria...În cadrul acestei scheme a istoriei cosmice, milenariștii sunt tentați să scrie istoria viitoare ca și cum s-ar fi petrecut în trecut”³⁵.

Al doilea aspect interesat pe care ne propunem să îl aducem în atenție se referă la semnificația anului 1914 pentru identitatea Organizației „Martorii lui Iehova”. *Anul 1914 este o dată extrem de importantă deoarece pe ea se construiește întreaga învățătură a martorilor*. A pune sub semnul întrebării semnificația acestei date înseamnă a demola întreaga structură ideologică a Organizației „Martorii lui Iehova” și baza prozelitismului său agresiv³⁶. Anul

33. Dr. Gordon J. Melton este director al “Institute for the Study of American Religion” și expert al Department of Religious Studies al University of California, Santa Barbara, un mare specialist în “New Religious Movements”, autorul a peste 35 de lucrări, în afară de enciclopediile pe care el le-a coordonat.

34. John Butler *When Prophecy Fails. The Validity of Apocalypticism*, “Spectrum” nr. 8 (1976), p. 7-14. John Butler observă că profețiile sunt cele care eșuează și nu perspectiva eshatologică asupra lumii: „Apocalipticismul este valid ca o perspectivă asupra lumii contemporane și nu asupra trecutului. Eshatologia prezentă este singurul moment care există!” (p. 13).

35. Gordon Melton, *Spiritualisation and Reaffirmation. What Really Happens When Prophecy Fails*, „American Studies” nr. 26 (1985), p. 17-29. Autorul își propune să arate că grupurile milenariste nu sunt de fapt organizate exclusiv în jurul unei date profetice deoarece în cazul acesta, eșecul profeției ar fi fost fatal pentru grup. Este un întreg univers religios creat în jurul datei respective.

36. Franz Raymond Victor, *Crisis of Conscience. The Struggle Between loyalty to God and Loyalty to one's religion*, Atlanta, 1983 (a se vedea întreg capitolul, „Prediction and Presumption”, p. 136-163).

1914 reprezintă, așa cum s-a văzut, momentul în care Dumnezeu pune Regatul în mâinile Fiului lui David, „așezarea lui Isus pe tronul Său glorios din ceruri”, precum și începutul sfârșitului „acestui sistem rău de lucruri”.

Martorii susțin actualmente că anul 1914 rezultă din calcularea celor „șapte timpuri” ale profeției lui Daniel (cap. IV). Aceea este perioada în care Ierusalimul, adică Regatul lui Dumnezeu, va fi călcat în picioare de guvernele națiunilor, reprezentate prin animale sălbatice. Iehova permite să se întâmple acest lucru până când va da lui Isus domnia Regatului Său. Profeția este privită în paralel cu Apocalipsă 11, 2-3 unde, potrivit martorilor, cele 42 luni (adică trei ani și jumătate), în care neamurile vor călca în picioare Cetatea Sfântă, sunt echivalente cu cele 1260 de zile (despre care se vorbește în versetul următor) în care cei doi prooroci vor avea putere de la Dumnezeu. Logica martorilor este extrem de simplistă: dacă trei ani și jumătate profetici sunt echivalenți cu 1260 de zile (ani), atunci, pe baza regulii de trei simplă, 7 vremuri, adică 7 ani, sunt echivalente cu 2520 de ani. Cele „7 timpuri”, adică cei 2520 de ani, au început în 607 î.d.Hr., anul în care a încetat orice urmă a „suzeranității iudaice” (Jeremia cap. XXXIX- XLIII) și se vor termina prin urmare în 1914.

Astfel, martorii lui Iehova și-au construit o *identitate eshatologică*, exact ca și adventiștii de ziua a șaptea. Un anume an, dedus din Biblie prin calcule numerice complicate marchează o limită *post quem* la care timpul sfârșitului a început. Pentru adventiști este 1844, pentru martori este 1914. Acești ani reprezintă împlinirea unor evenimente de manieră invizibilă, începutul slujirii lui Hristos în Sfânta Sfintelor, respectiv prezența Sa invizibilă în lume. Studiile consacrate martorilor au arătat că în ciuda aparentei lipse de coeziune, întreaga structură pe care este construit anul 1914 este „bine securizată” însă nu prin argumente interne, ci printr-un argument extern: profeția despre 1914 a coincis cu izbucnirea primului război mondial și perioada de mari tulburări care a urmat poate fi descrisă în termeni apocaliptici³⁷. Publicațiile iehoviste privesc acest eveniment ca o confirmare a profețiilor lor, deși se simte o oarecare stânjenală referitor la faptul că preluarea puterii de către Iehova nu a însemnat și instaurarea păcii pe pământ. Martorii găsesc însă argumente pentru a arăta că tocmai acest lucru confirmă adevărul învățăturilor lor.³⁸

37. Robert Crompton, *Counting the Days to Armageddon. The Jehovah's Witnesses and the Second Presence of the Christ*, 1995, p. 129-135 („The Security of 1914”).

38. „La prima vedere poate să pară straniu că timpul în care trebuia să preia Cristos tronul său trebuia caracterizat printr-un război fără pereche pe pământ. Totuși, să nu uităm. „Stăpânitorul lumii”,

Această modalitate de a spiritualiza eșecul profeției explică cel puțin parțial succesul mișcării. Sistemul lui Charles Taze Russell era astfel construit încât urma să-și aștepte confirmarea în viitor. Sistemul lui Joseph Franklin Rutherford și-a primit deja confirmarea prin *satisfacția* adeptilor mișcării, adică prin faptul că ei vedeau în starea „actualului sistem de lucruri” elemente care confirmau punctul lor de vedere. Martorii arată că toate catastrofele secolului al XX-lea (foame, boli, dezastre naturale) furnizează argumente clare că „ordinea rea a lumii” este aproape de sfârșit. În perioada dintre 1914 și sfârșit, Isus este legal dar „invizibil” încoronat, dar satana este mai puternic ca oricând în furia lui împotriva credincioșilor. El știe că este aproape de sfârșit, de aceea caută să câștige cât mai mult din credincioșii rămași în poporul lui Iehova. Astfel, ei se sprijină pe fapte observabile când susțin că „timpul neamurilor” s-a sfârșit în 1914 și că Babilonul a fost judecat și suferă consecințele apostaziei sale. Acesta este un punct pe care se poate sprijini succesul Organizației „Martorii lui Iehova” în perioada următoare³⁹. O mare necunoscută este însă atitudinea adeptilor Organizației față de linia moderată pe care încearcă să o impună ierarhia prin renunțarea fixării de date și față de concentrarea pe „semnele vremii”.

* * *

Sfârșitul timpului și certitudinea iminenței sale a ocupat dintotdeauna un loc important în speranța creștină și a generat comportamente contradictorii. Oricât de ciudat ar părea, speranța într-o parusie imediată poate fi generatoare de angajament, social, cultural și politic. Pe de altă parte, așteptarea parusiei poate avea și efecte distructive, forme de dezangajament, social, politic, de dezinteres cultural, până la ură față de lume și față de condiția umană în general. Devine inutil să construiești sau să investești într-o lume care oricum va fi distrusă. Eticile sociale care decurg din aceste două concepții eshatologice evocate sunt diametral opuse. Astfel, este vorba fie de o viziune optimistă care admite că ordinea socială în întregul ei poate fi supusă

al omenirii îndepărtate de Dumnezeu este Satan, Diavolul. El nu a vrut ca împărăția nou născută a lui Dumnezeu, a cărei stăpânire este așezată în mâinile lui Cristos să preia puterea asupra chestiunilor pământului” (*Adevărata Pace și Siguranță*, Watchtower Bible and Tract Society Pennsylvania 1976, p. 76).

39. Sociologul Andrew Haldon observa faptul că „cu cât martorii aud de crize sociale și economice, cu atât punctul lor de vedere despre viitorul acestei lumi este validat” Andrew Holden, *Jehovah's Witness, portrait of a contemporary religious movement*, London, Routledge, 2002, p. 24.

suveranității lui Dumnezeu și poate deveni un loc al speranței, fie o viziune pesimistă despre viitorul lumii, care-i îndeamnă pe oameni să se comporte ca și cum ar părăsi o navă care merge spre naufragiu⁴⁰.

Martorii lui Iehova promovează un mesaj apocaliptic rupt de contextul biblic original și această practică este periculoasă pentru însăși identitatea și viitorul lor ca grup în mijlocul societății. Mesajul lor poate să devină o veste bună sau rea, depinde cui îi este adresat, adepților sau celor care sunt de partea răului. Tot ce înseamnă pentru primii mântuire, eliberare, bucurie, pentru ceilalți devine exterminare, distrugere, chinuri. Astfel, se distorsionează esența Evangheliei, înlocuind dragostea lui Dumnezeu cu ura și dorința de distrugere și se pot identifica foarte ușor adversarii cu toți cei care nu fac parte din Organizație. Așteptarea lor se concentrează pe sfârșitul acestui „sistem de lucruri” care va avea loc odată cu **Marele Război al Armagedonului**. În urma acestui război cei răi vor fi distruși (Psalmul 92, 7), iar cei care s-au dovedit loiali lui Iehova vor fi cruțați (I Ioan 2, 17)⁴¹. Întreaga literatură iehovistă prezintă acest moment ca „marea speranță” sau „ziua răzbunării”. Într-una din cântările iehoviste se spune: „Trompetele răsună, chemarea clară e/ Căci ziua răzbunării se apropie/ Noi dăm avertismentul, mulți nu-l găsesc plăcut/ Dar spunem cu-ndrăzneală, Regatul s-a născut!”⁴².

În broșura *From Paradise Lost to Paradise Regained (De la paradisul pierdut la paradisul recâștigat)* sunt descrise imagini cutremurătoare despre zgârie-nori care se prăbușesc, oameni care înneacă în puhoaiile de ape, grindină care cade din cer, clădiri în flăcări, oameni înghițiți de crăpăturile pământului etc. Mai mult, se arată că supraviețuitorii Armagedonului, „cei aleși”, după ce vor trăi „bucuria” de a vedea moartea cumplită a necredincioșilor, vor lucra timp de 7 luni pentru a strânge cadavrele celor mâncați de viermi, fiare și păsări și pentru a putea

40. Claude Baecher, *La fin du monde. Levée d'un coin de voile sur la continuité entre le monde présent et le Royaume à venir*, „Hokhma”, nr. 62/1996, p. 48-49.

41. „Creștinii adevărați de pe pământ nu vor lupta în acel război. Armagedonul este războiul lui Dumnezeu. Iar acest război nu va fi limitat la un singur loc geografic. Se va extinde pe tot pământul. Dușmanii guvernării lui Hristos vor fi nimicți. Nu va scăpa nici unul!” (*Este anul 2000...*, p.7)....” *Să aducem argumente din scripturi*, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1985, p. 32- 36; *Să vină Regatul Tău*, Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania 1987, p. 162-173.

42. „Să proclamăm ziua de răzbunare a lui Iehova” în *Cântați laude lui Iehova*, Wach Tower Bible and Tract Society, 1990

construi apoi paradisul veșnic.⁴³ Această viziune este greu de conciliat cu iubirea lui Dumnezeu pentru toți oamenii și de aceea publicațiile iehoviste încearcă, fără succes zicem noi, să iasă din această dilemă⁴⁴.

Pentru a concluziona, putem spune că atracția exercitată de grupurile adventist-milenariste, în rândul cărora martorii lui Iehova se înscriu prin excelență, se explică în mare parte prin faptul că ei *pun în scenă forme compensatorii pentru frustrările pe care anumiți oameni le resimt pe pământ*. Toate viziunile apocaliptice inspiră o **frică față de evenimentele tragice** care urmează să se întâmple, dar în același timp oferă și antidotul acestei frici: posibilitatea de a face parte din numărul sfinților care vor fi răpiți la cer sau vor rămâne pe pământ și vor fi scutiți astfel de acele evenimente înfricoșătoare. Această combinație de frică și mântuire în același timp este una din sursele puterii milenarismului⁴⁵.

Așteptarea intensă a sfârșitului lumii este explicabilă în măsura în care le lipsește Hristos Cel înviat, harul Său cel sfințitor, dragostea Lui în comuniunea cu Biserica. Singurul lucru care le rămâne este să calculeze data Parusiei. Biblia nu este percepută ca o revelație a Sfintei Treimi, ci ca o carte

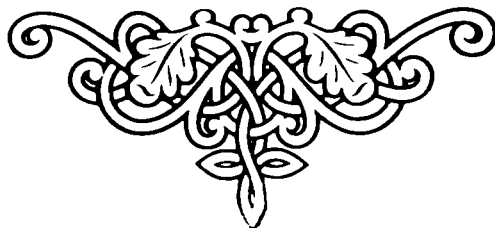
43. Watchtower Bible and Tract Society 1958 (p. 203-204; 207-211). În articolul *Veți fi în lumea nouă?*, din «Turnul de Veghere», 15 aprilie 2000 se reia această viziune macabră: „Cei drepti care vor supraviețui vor vedea că cuvântul profetic al lui Dumnezeu este adevărat. În versetul 24 este profetizat că „trupurile moarte ale oamenilor care s-au răzvrătit împotriva lui Iehova vor fi dovezi ale judecării sale”. Limbajul sugestiv folosit de Isaia ar putea părea șocant, însă descrierea sa este în armonie cu un fapt istoric. În Ierusalimul antic, gunoiul era aruncat în afara zidurilor cetății, iar, uneori, acolo erau aruncate și cadavrele unor criminali executați, considerați nedemni de o înmormântare decentă”. A se vedea de asemenea capitolul 19 al broșurii *Securitate mondială sub domnia «Prințului Păcii»*, Wach Tower Bible and Tract Society; 1990 care este intitulat „Iminentul război al zilei cei mari a lui Dumnezeu Atotputernic”, p. 152- 160.

44. În articolul „Armageddonul. Un început fericit” („Turnul de veghere”, 1 decembrie 2005) citim: „Însă mulți se întreabă de ce un Dumnezeu care este personificarea iubirii ar distruge o mare parte din omenire. Situația aceasta s-ar putea asemăna cu a unei case infestate de dăunători. Nu sunteți de acord că un proprietar grijuliu care se gândește la sănătatea familiei sale va stârpi dăunătorii? (...). Așadar Armageddonul nu ar trebui să fie un motiv de teamă pentru oamenii care iubesc dreptatea. Dimpotrivă ar trebui să le însuflească speranță. Războiul Armageddonului va curăți pământul de toată corupția și răutatea și va deschide calea unui nou sistem drept sub conducerea Regatului mesianic al lui Dumnezeu” (p. 4-7).

45. Eugen Weber în *Apocalypses et Millénarismes. Prophéties, cultes et croyances millénaristes a travers les ages*, Harvard, 1999 spunea că «Teroarea și speranța merg împreună. Împărăția milenară a lui Hristos reprezintă aspectul cel mai atrăgător al scrierilor eshatologice, chiar și pentru cei care nu împărtășesc credința creștină. Și la fel cum catastrofele corespund experiențelor cotidiene ale unei lumi corupte, tot așa speranțele puse în mileniu reflectă aspirațiile, dorințele dar mai cu seamă resentimentele și furia» (p. 271).

ale cărei indicații numerice oferă date pentru calcularea zilei sfârșitului. Astfel, sectele neutralizează eshatologia printr-o învățătură eshatologică concepută în sensul de *futurum*. Ceea ce nu reușesc să înțeleagă grupurile adventist-milenariste este *raportul dintre timp și eternitate*. Ele nu reușesc să rezolve relația dintre timpul uman și timpul lui Dumnezeu, în așa fel încât ele să se interpenetreză și să se desfășoare într-o inter-relație profundă una cu alta. Dacă se înțelege bine teologia creației și împlinirea planului lui Dumnezeu cu lumea, eshatologia nu mai apare ca o construcție a unui edificiu pe ruinele altuia, ci ca o restaurare a vechiului edificiu, căruia Dumnezeu i-a pus fundamentele prin creație. De aceea putem vorbi de speranță eshatologică, Dumnezeu nu distruge lumea ci o transfigurează.

Asist. dr. Radu Mureșan

V. DOCUMENTARE

FUNDAȚIA GOJDU

Fundația Gojdu s-a instituit prin *Testamentul* pe care juristul și militantul politic Emanuil Gojdu (1802-1870) l-a autentificat la Budapesta, în 4 noiembrie 1869, cu trei luni înainte de moartea sa. Prin *Testament*, redactat impecabil din punct de vedere juridic, semnatul și-a testat întreaga avere „*acelei părți a națiunii române din Ungaria și Transilvania care se ține de religia răsăriteană ortodoxă. Acest legat, voind a-l constitui în o fundațiune perpetuă, să poarte numele Fundațiunea lui Gojdu*“. Din fondurile existente urmau să se acorde – după voința exprimată de testator – burse tinerilor români ortodocși din cuprinsul Ungariei și Transilvaniei „*distinși prin purtare bună și prin talente, ai căror părinți nu sunt în stare cu averea lor proprie să ducă la îndeplinire creșterea și cultivarea copiilor lor*“. După trecerea a 50 de ani, aveau să beneficieze de sprijinul Fundației și tinerii care doreau să urmeze „*cariera artistică, preoțească și învățătorescă*“, iar după 100 de ani, puteau fi remunerați și „*preoți și învățători săraci, cu însușiri eminente, familie numeroasă și îmbătrâniți*“.

Emanuil Gojdu, un mecena al culturii și spiritualității românești, provenea dintr-o familie de macedoromâni din Imperiul Habsburgic. S-a născut la Oradea, în 9 februarie 1802, și a urmat studii liceale și universitare la Oradea, Bratislava și Pesta, unde a obținut licența în drept, în 1824. A practicat avocatura, câștigând câteva procese celebre la vremea aceea și devenind o notorietate în viața publică și culturală din Austro-Ungaria. În timpul „primăverii popoarelor europene“ din 1848 a participat la adunarea românilor din Pesta, care a fixat un program politic prin care se prevedea, printre altele, folosirea neîngrădită a limbii române în școli și biserici. El însuși, după mijlocul secolului al XIX-lea, a avut o contribuție con-

sistentă la formarea jurisprudenței statului ungar modern. Gojdu a fost primul care a înlocuit limba latină cu limba maghiară în intentarea acțiunilor judecătorești. Pentru acțiunile întreprinse și prestața sa profesională deosebite a fost numit comite suprem de Lugoj și ales deputat de Tinca-Bihor, fiind totodată membru în Casa Magnaților din Ungaria, atunci forul legislativ superior al țării. Prin exercitarea profesiei sale și fructificarea bunurilor materiale deținute (mori, spații comerciale, case și altele) a reușit să acumuleze o avere uriașă, pe care a lăsat-o moștenire națiunii române, întemeind una dintre cele mai mari fundații din fosta monarhie Austro-Ungară. Încă din tinerețe a susținut financiar studenții români, subvenționând și publicația „Calendarul Românesc“.

S-a stins din viață la 3 februarie 1870 la Budapesta, fiind înmormântat în cimitirul budapestan Kerepesi, unde i s-a ridicat un frumos monument, recondiționat la Oradea, în 2001. O placă de marmură comemorativă a fost așezată în 1997 pe casa din Oradea în care s-a născut testatorul celui mai mare fond de burse pentru instruirea tineretului român (str. Traian Moșoiu, nr. 1), liceul din apropiere purtându-i numele.

Fundația privată Emanoil Gojdu

În temeiul prevederilor testamentare, în 23 aprilie 1870, s-a constituit *Reprezentanța Fundației Gojdu*, sub patronajul Mitropolitului Andrei Șaguna și al Congresului Național Bisericesc Ortodox de la Sibiu (acum Mitropolia Ardealului), pentru a administra bunurile lăsate de testator. Avera era constituită din bunuri imobile (un complex arhitectonic compus din opt edificii mari, cu câte patru nivele, șapte dintre ele situate în lanț continuu, legate printr-un lung pasaj, toate situate în plin centrul Budapestei – străzile Király, Dob și Holló – pe trontispiciul clădirii principale fiind pusa inscripția „Gozsdu udvar“ – deci *Curțile Gojdu*), din valori bancare (sume de bani depuse în bănci, 2306 acțiuni diverse și titluri de împrumuturi publice, „acțiuni depozitate la Băncile „Pesti Hazai Első Takarekpenztár“ și „Hazai Bank“ din Budapesta), obiecte ș.a. Valoarea inițială a patrimoniului Fundației Gojdu a fost de 178 000 florini, ea sporind până la 10 milioane de coroane, după estimarea din 1918.

Încă de la început, pentru ca valoarea patrimoniului testat să nu se diminueze, Emanoil Gojdu a stipulat condiția capitalizării anuale a unei părți a dobânzilor convenite și a stabilit o proporție între existent și rata anuală a dobânzilor destinate cheltuielilor pentru burse și alte ajutoare date tineretului studios, care să conducă la creșterea patrimoniului Fundației. A stabilit pentru aceasta perioade de câte 50 de ani în privința proporției dintre capi-

talizarea dobânzilor și cheltuielile prin burse, după cum urmează: 1870-1920, 1920-1970, 1970-2020, 2020-2070, exprimându-și astfel valabilitatea obligatorie a testamentului său cel puțin până în anul 2070, fără a prevedea lichidarea lui în acel an. Era prevăzută interzicerea vânzării surselor productive ale bunurilor Fundației precum și a transpunerii în bani a patrimoniului până în anul 2070, pentru a fi conservat ca sursă productivă care să-i spozească valoarea pe durata celor 200 de ani care urmau.

La 14-19 august 1880, s-au adoptat *Statutele Fundațiunii lui Gojdu*, care, împreună cu *Testamentul* din 4 noiembrie 1869, constituie textele juridice fundamentale după care s-a condus Reprezentanța Fundațională. Pentru administrarea patrimoniului fundației erau împuterniciți, prin testament, ca din Reprezentanță să facă parte mitropolitul ortodox român al Ardealului și toți episcopii ortodocși români din Ungaria și Transilvania aflați în funcție, „și peste numărul acestora încă trei bărbați civili“.

Ca urmare a bunei administrări a patrimoniului Fundației Gojdu au putut fi acordate patru burse încă din primul an de funcționare – 1871, peste 100 în fiecare an după aceea, iar în anul școlar 1898-1899 s-au acordat 127 de burse. Pe parcursul a 48 de ani Fundația Gojdu a acordat 4 455 de burse de studii și 928 de ajutoare financiare pentru studenți și doctoranzi, precum și 1128 burse pentru elevi, în diverse domenii: drept, studii tehnice, teologie, comerț, litere și filozofie etc. Între bursieri s-au numărat personalități prestigioase ale culturii și științei românești: Victor Babeș, Octavian Goga, Valeriu Braniște, Ioan Lupaș, Traian Vuia, Silviu Dragomir, Ioan S. Lapedatu, Constantin Daicoviciu, Dumitru Stăniloae și alții. De altfel, istoricul Ioan Lupaș avea să susțină o comunicare la Academia Română, în 23 mai 1940, despre felul în care Fundația a contribuit, mai ales în perioada interbelică, la punerea în valoare a capacităților românești din Ungaria și Transilvania.

Situația Fundației după anul 1920

În anii 1918-1920, la sfârșitul primei perioade de 50 de ani înscrisă în Testament, s-au produs evenimente care aveau să-l pună la grea încercare. Desăvârșirea statului național român, prin unirile succesive ale teritoriilor aflate sub stăpânire străină în 1918 și recunoașterea acestor acte democratice prin Tratatul de Pace din 1919-1920 aveau să marcheze destrămarea monarhiei Austro-Ungare și formarea statelor successorale. Patrimoniul Fundației Gojdu a rămas aproape în întregime în Ungaria de după anul 1920, *Reprezentanța* Fundației funcționând la Sibiu, în jurul Mitropolitului

Ardealului, președintele ei de drept, în timp ce *Administrația* Fundației se afla la Budapesta (str. Holló, nr. 8, în complexul de clădiri ce formau *Curtea Gojdu*). Beneficiarii testamentari ai Fundației Gojdu deveneau, de acum încolo, tinerii studioși români ortodocși din România (fostele provincii Transilvania, Banat și Părțile Vestice), Ungaria, Serbia și Slovacia.

În consecință, *Reprezentanța* din Sibiu a Fundației și Mitropolia Ortodoxă a Transilvaniei au solicitat Guvernului României să poarte negocieri cu cel al Ungariei pentru asigurarea funcționării în continuare a prevederilor testamentare privind patrimoniul Fundației private Gojdu. Prin articolul 249 al Tratatului de Pace de la Trianon (iunie 1920), Ungaria era obligată să restituie proprietarilor toate fundațiile, de patrimoniul Fundației Gojdu urmând să beneficieze tinerii români ortodocși din România (90%), Iugoslavia și Cehoslovacia (6%) și Ungaria (4%).

Printr-un acord provizoriu încheiat la 16 aprilie 1924 între România și Ungaria, România putea dispune, timp de trei ani, de valorile mobiliare și imobiliare ale Fundației. Alte inițiative, din 1925 și 1926, ale Guvernului român pentru reluarea tratatelor au fost refuzate de partea maghiară. Ba mai mult, în 1927, Guvernul maghiar a blocat conturile Fundației în băncile din Budapesta. Cu toate acestea, administratorul imobilelor din Budapesta a fost obligat să depună veniturile anuale în conturile blocate. În urma celor dezbătute la Conferința internațională de la Haga (1929), Nicolae Titulescu, ministrul român al Afacerilor Externe, și omologul său maghiar, baronul Korani, semnează, la Paris, în 28 aprilie 1930, un nou acord provizoriu referitor la bunurile Fundației Gojdu. Abia în 27 octombrie 1937 se semnează la București, din partea României de Ion Lapedatu și de Aurel de Egry din partea Ungariei, acordul definitiv, în două originale, textul fiind publicat în „*Monitorul Oficial*“ al Regatului Românici. Prin acest acord, Ungaria se obligă să predea României, în termen de 30 de zile de la intrarea lui în vigoare, întreg patrimoniul Fundației Gojdu care se afla pe teritoriul Ungariei, cu toate drepturile aferente. Parlamentul român a ratificat acordul în 1938, dar cel maghiar l-a ratificat abia în 20 iunie 1940, cu puțin timp înaintea Dictatului de la Viena, astfel că prevederile sale nu au mai fost aplicate.

La 1 martie 1952, toate bunurile Fundației au fost naționalizate de către noua conducere comunistă de la Budapesta. Naționalizarea s-a făcut ilegal, deoarece, potrivit legislației ungare, nu puteau fi naționalizate bunurile care aparțineau unor alte state. În conflictul diplomatic dintre România și Ungaria privitor la Fundația Gojdu a intervenit URSS, care a forțat România să renunțe la orice pretenții. Un an mai târziu, în 1953, România a renunțat la orice pretenții de despăgubire din partea statului ungar. Acordul viza, însă,

bunurile statului român și nicidecum ale fundației, adică persoană juridică de drept privat. La acea vreme, diplomații români au încercat să facă pe placul atât al rușilor, cât și al ungarilor, dar acordul lăsa posibilitatea Fundației de a-și revendica, oricând, bunurile. Era un test pentru generațiile următoare de diplomați, care aveau datoria și mijloacele juridice de a restabili un drept al Ortodoxiei românești.

În consecință, *Curțile Gojdu*, cum i se mai spune ansamblului locativ-urbanistic, care a reprezentat în cadrul bunurilor lăsate de Emanuil Gojdu nu numai un reper simbolic asupra identității românilor și a Ortodoxiei, dar și o afacere comercială, datorită poziției pe care o deține în centrul Budapestei, au fost lăsate să zacă în paragină. Ca urmare, Fundația și-a încetat activitatea „din lipsă de patrimoniu“ atât în Ungaria, cât și în România.

Fundația Gojdu în prezent

În 1996, la inițiativa unor înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române: ÎPS Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, ÎPS Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, ÎPS Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, împreună cu episcopii Oradiei și Aradului, instituții bisericești împuternicite prin Testamentul lui Gojdu din 1869 să vegheze asupra îndeplinirii prevederilor lui, având alături intelectuali transilvăneni și bănățeni, Fundația Gojdu s-a reactivat, prin Reprezentanta ei cu sediul la Sibiu (str. Nicolae Bălcescu, nr. 36), recunoscută prin hotărâre judecătorească succesoare a celei din 1870, care își suspendase activitatea în 1920, din motive politice.

La cererea Fundației de la Sibiu, reglementarea proprietăților acesteia din Ungaria a fost înscrisă pe agenda discuțiilor bilaterale româno-ungare, purtate între anii 1998-2004. Bunurile Fundației Gojdu, imobile și acțiuni în bănci, nu au fost evaluate cu exactitate până în prezent, dar specialiștii susțin că valoarea acestora se ridică la peste un miliard și jumătate de dolari. Cererea de retrocedare a bunurilor către proprietarul de drept a fost primită cu răceală de către autoritățile ungare, care au făcut cunoscut că în decembrie 2004, în urma unei licitații, Primăria Sectorului VII din Budapesta a concesionat imobilele Gojdu unei firme off-shore – compania israeliană „Autoker Holding Rt“ – pentru a le transforma într-un centru comercial și cultural, cu locuințe de lux, birouri, magazine și restaurante, deși Oficiul National de Ocrotire a Monumentelor Istorice din Ungaria a declarat *Curțile Gojdu*, ca fiind „monument istoric ocrotit“. Pe locul clădirilor Gojdu, voit lăsate în paragină, fără ferestre, fără uși, pline de gunoaie și de moloz,

ajungând în ruină, s-a deschis un mare șantier, în perimetrul căruia accesul este restricționat. În prezent, *Curțile Gojdu* sunt în curs de renovare și urmează să devină unul din reperatele capitalei ungare atât din punct de vedere comercial, cât și cultural. Din întregul complex arhitectural-istoric, a rămas doar Capela Bisericii Ortodoxe Române din Budapesta, ca singura proprietate românească în *Curțile Gojdu*, aflată și ea în ruină, pentru a cărei renovare Guvernul României alocase câteva miliarde de lei, încă din 2002-2003.

În cursul discuțiilor, partea maghiară a condiționat rezolvarea chestiunii Gojdu de retrocedarea bunurilor bisericilor maghiare din România, naționalizate de comuniști, și de reamplasarea monumentului "Hungaria" la Arad. După cum se știe, acest monument a fost reînălțat în 2004, iar retrocedarea bunurilor bisericilor maghiare va fi încheiată în 2006. Cu toate acestea, în mai 2005, Guvernul ungar anunță că imobilele Fundației Gojdu au fost vândute și propune înființarea unei Fundații publice româno-maghiare Emanuil Gojdu, pe care, în mod surprinzător, Guvernul român o acceptă fără o prealabilă consultare a Bisericii Ortodoxe Române sau a Fundației Gojdu de la Sibiu.

Fundația publică româno-ungară Emanoil Gojdu

În ciuda faptului că există o Fundație privată Gojdu, administratoarea de drept a averii marelui patriot, Guvernul României și Guvernul Ungariei stabilesc printr-un acord bilateral, în 20 octombrie 2005, la întâlnirea lor comună de la București, să înființeze o fundație publică româno-ungară, numită tot Gojdu, care să răscumpere în părți egale bunurile mobile și imobile ale moștenirii și să le folosească în scopul de a finanța bursieri de-a valma, români și unguri, indiferent de confesiunea religioasă.

Potrivit acordului, Fundația publică româno-ungară Emanoil Gojdu, cu sediul la Budapesta, în *Curțile Gojdu*, va înființa Institutul Parteneriatului Strategic Româno-Ungar, va organiza programe culturale și expoziții comune, precum și un muzeu și o bibliotecă în memoria lui Emanuil Gojdu. Fundația va acorda anual bursa „Emanoil Gojdu” pentru elevi, studenți, masteranzi și doctoranzi, români și maghiari, cu merite deosebite și venituri reduse. Cele două guverne vor sprijini financiar activitatea Fundației, alocând anual de la bugetele de stat sume egale. Fundația poate desfășura, de asemenea, activități economice directe pentru a-și spori patrimoniul, dacă acestea nu periclitează scopul și funcționarea sa.

Nici vorbă, însă, de *Curțile Gojdu*, ci doar de o aripă a acestui complex. Noua fundație, finanțată de guvernele de la București și Budapesta, va

cumpăra câteva încăperi din complexul Gojdu, unde va funcționa o bibliotecă, un centru cultural, se vor acorda burse studenților români și maghiari – însă nu se spune nimic de banii Fundației Gojdu rămași în administrarea Budapestei. În Testamentul său, Emanuil Gojdu a cerut ca bunurile sale să revină „acelei părți a națiunii române din Ungaria și Transilvania care ține de legea răsăriteană ortodoxă“.

Prin acest acord este desființat, ca act juridic, Testamentul lui Emanuil Gojdu din 1869 – la care nici nu se face referire –, patrimoniul Fundației fiind încă o dată naționalizat. Inițiativa este de-a dreptul nefavorabilă pentru România. Emanoil Gojdu a lăsat o moștenire importantă românilor, chiar dacă ea se află în Ungaria. Acum, această moștenire este lăsată Ungariei, încălcându-se dorința din Testamentul lui Gojdu, aceea de a se acorda burse tinerilor români ortodocși.

Guvernul a trimis inițial un proiect de lege către Parlament, pentru ratificarea acordului româno-ungar din 20 octombrie 2005 de înființare a Fundației publice Gojdu. Ulterior, Guvernul și-a retras proiectul de lege, sesizând faptul că un act legislativ va atrage după sine dezbateri care vor întârzia rezolvarea problemei, și a ales calea mai simplă: Ordonanța de Urgență nr. 183 din 14 decembrie 2005. În acest fel, au fost evitate dezbaterile în plenul Parlamentului, care astfel a fost pus în fața faptului împlinit.

Procedura este suspectă, deoarece nu se justifică „urgența“ ratificării. Potrivit Constituției, ordonanțele de urgență nu pot fi emise decât în situații excepționale. Ordonanța de urgență, însă, nu este motivată în cazul moștenirii Gojdu. Este vorba de o chestiune veche, cu implicații pe termen lung, care impune o largă dezbaterie parlamentară. Un alt motiv de neconstituționalitate îl reprezintă nerespectarea hotărârii judecătorești din 1996, prin care Justiția a recunoscut că Fundația Gojdu este continuatoarea în drepturi a Fundației înființate în 1870 de Andrei Șaguna, prin voința testamentară a lui Emanuil Gojdu. Nerespectarea hotărârii judecătorești reprezintă încălcarea dispoziției constituționale potrivit căreia România este „stat de drept“.

Așadar, Guvernul României dorește, printr-o ordonanță de urgență, să legisfeze în Parlament înființarea unei fundații publice bilaterale, româno-maghiare, intitulată tot Fundația Emanuil Gojdu, care să se substituie Fundației private Emanuil Gojdu – întemeiată legal în 1996 – și care să revendice bunurile moștenirii marelui patriot. Fundația publică își propune să răscumpere pe bani de la buget bunurile Gojdu și pretinde că va continua opera acestuia, selectând bursieri atât români, cât și maghiari. Este un act anticonstituțional, care încalcă dreptul la proprietate, la moștenire și la libertatea cultelor religioase, uzurpând moștenirea Gojdu, asupra căreia unic

administrator nu poate fi decât Mitropolia Ardealului. Acordul dezmoștenește fără teamei legal fundația și, implicit, pe cetățenii români ortodocși. Guvernul poate dispune doar asupra bunurilor care aparțin statului și nicidecum asupra celor aflate în proprietatea privată. Potrivit legii, în cazul de față, Guvernul își poate asuma numai rolul de mandatar care să negocieze retrocedarea bunurilor către Fundație, în temeiul obligației sale de apărător al legalității și drepturilor cetățenilor români.

Urmare protestelor hotărâte ale ierarhilor ortodocși din Ardeal și Banat, reprezentanți autorizați ai Fundației Gojdu de la Sibiu, ale Academiei Române, ale unor intelectuali, foști bursieri Gojdu, cărora li s-au alăturat unii deputați și senatori – proteste reflectate pe larg în presă, cu ecouri peste hotare – Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 183/2005 pentru ratificarea acordului româno-ungar din 20 octombrie 2005, a fost respinsă de plenul Camerei Deputaților la 30 martie 2006.

Ordonanța de Urgență a Guvernului a mers, în continuare, la Senat, care este Camera decizională în acest caz. Plenul Senatului, la 15 iunie 2006, după dezbateri aprinse, a retrimis Ordonanța la Comisia Juridică spre rediscutare. În cazul în care și plenul Senatului va vota împotriva ratificării acordului, acesta va fi întrerupt.

Poziția Bisericii Ortodoxe Române

Biserica Ortodoxă Română n-a participat niciodată la negocierile româno-ungare și n-a consimțit la înființarea Fundației publice Gojdu. Din contră, prin reînființarea Fundației, în 1996, la Sibiu, ea și-a reafirmat ferm calitatea de moștenitoare a întregii averi a lui Emanuil Gojdu. Prin aceasta, *ierarhii ardeleni și bănățeni au exprimat clar și fără echivoc refuzul oricărui compromis. Acestei poziții i s-a alăturat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a afirmat tranșant susținerea Fundației în Mesajul de salut adresat participanților la Simpozionul științific *Emanuil Gojdu*, organizat la 8 februarie 2003 la Mănăstirea Sâmbăta de Sus: „Deși în perioada interbelică a trecut prin reale dificultăți, legate mai cu seamă de patrimoniul său din afara hotarelor românești, pentru ca, în 1952, acest patrimoniu să facă obiectul chiar al brutalei naționalizări comuniste, Fundația Emanuil Gojdu a renăscut, începând din 1996, la o nouă viață, mângâindu-ne, iată, sufletele cu roadele unei frumoase activități ce aspiră la continuarea pilduitoarei sale tradiții de odinioară. Fie ca, prin întreaga sa lucrare, Fundația Emanuil Gojdu să urmeze fără conținere împlinirea Testamentului marelui sprijinitor al românilor.”*

La solicitarea regretatului mitropolit Antonie al Ardealului, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în 4 martie 2003, a confirmat Statutul Fundației Emanuil Gojdu de la Sibiu, prin următoarea hotărâre: „*Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române confirmă faptul că Fundația Gojdu, înființată de avocatul și omul politic român Emanuil Gojdu, prin actul său testamentar din 4 noiembrie 1869, și-a reluat activitatea în anul 1996, reprezentanța sa având sediul la Sibiu. Precizăm că în urma naționalizării bunurilor sale mobile și imobile de către autoritățile comuniste din Ungaria și România, Fundația Gojdu și-a suspendat activitatea în anul 1952. La ora actuală, Fundația Gojdu funcționează potrivit prevederilor testamentare ale ilustrului ei întemeietor sub patronajul Mitropoliei Ardealului. Reprezentanta sa este condusă de ÎPS Mitropolit Antonie Plămădeală, în calitate de președinte. Continuatoare și moștenitoare legitimă a instituției care și-a desfășurat activitatea până în anul 1952, actuala Fundație Gojdu este singura îndreptățită să dobândească patrimoniul ce i-a fost abuziv confiscat în Ungaria și România*”.

În 9 februarie 2006, la solicitarea ÎPS Mitropolit Bartolomeu al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Sfântul Sinod a luat în examinare problema Fundației private Emanoil Gojdu de la Sibiu în raport cu Fundația publică româno-ungară Emanoil Gojdu cu sediul la Budapesta, înființată prin acordul semnat la București, în 20 octombrie 2005, între Guvernele României și Ungariei și ratificată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului României nr.183 din 14 decembrie 2005, apreciind că prin acest acord sunt nesocotite drepturile românilor ortodocși din Ardeal, Banat și Ungaria, beneficiari legitimi și unici ai moștenirii Gojdu. Ca urmare a discuțiilor care au avut loc, Sfântul Sinod a formulat următorul punct de vedere în problema drepturilor legitime ale Fundației Emanuil Gojdu de la Sibiu, potrivit Comunicatului dat publicității de Biroul de Presă al Patriarhiei Române: „*Având în vedere că Testamentul lui Emanuil Gojdu prevede clar că întreaga avere revine românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria și ținând seama că această problemă se dovedește a fi de stringentă actualitate în opinia publică românească, Sfântul Sinod decide ca ierarhii ortodocși din Transilvania și din Banat, în calitate de reprezentanți legitimi ai beneficiarilor, să se implice efectiv și eficient în executarea Testamentului lui Emanuil Gojdu și, în colaborare cu Ministerul de Externe al României, să găsească soluțiile legale și morale pentru rezolvarea acestei probleme*”.

În spiritul celor hotărâte de Sfântul Sinod la 9 februarie 2006, ierarhii din Mitropolia Ardealului, Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului și Mitropolia Banatului au întocmit și adresat Președintelui

României, la începutul lunii martie 2006, un memoriu în care se exprimă următorul punct de vedere privind situația Fundației Gojdu de la Sibiu în raport cu proiectul de înființare al Fundației publice româno-ungare Gojdu, prin acordul încheiat între guvernele României și Ungariei la 20 octombrie 2005:

„Am luat la cunoștință cu îngrijorare despre Ordonanța de Urgență a Guvernului României nr. 183 din 14 decembrie 2005 pentru ratificarea acordului dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Ungare privind înființarea Fundației publice româno-ungare Gojdu, semnat la București, la 20 octombrie 2005. Suntem surprinși că în acest acord, prin înființarea unei noi fundații, care va dispune de întreaga moștenire a lui Emanuil Gojdu din Ungaria și România, s-a exclus moștenitorul testamentar prevăzut la articolul 7 din Testament, care constituie acea parte «a națiunii române din Ungaria și Transilvania care ține de legea răsăriteană ortodoxă».

Constatăm cu regret că actualul acord anulează practic acordul dintre România și Ungaria din 1937, ratificat de Parlamentele ambelor țări, care este încă în vigoare și care la ora actuală este temeiul juridic în virtutea căruia Fundația Gojdu poate intra în posesia moștenirii marelui mecenat. Voința testamentară a decis ca averea să fie administrată de o fundație românească permanentă, Fundația Gojdu, pusă sub patronajul Mitropoliei Ardealului, prin mitropolitul și «episcopii orientali ortodocși». Dreptul la moștenire și administrare a proprietăților, conform Testamentului, îl are această Fundație Gojdu, care din 1996 și-a reluat activitatea la Sibiu, cu respectarea prevederilor testamentare în baza legislației române în vigoare. Potrivit hotărârii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 4 martie 2003, Fundația Gojdu este recunoscută de către Biserica Ortodoxă Română singura moștenitoare legală a bunurilor patrimoniale naționalizate de cele două state comuniste, Ungaria și România, în 1952.

Apreciem demersurile statului român pe lângă statul ungar pentru redobândirea patrimoniului mobil și imobil, însă, așa cum toate bisericile de etnie maghiară din Transilvania și-au revendicat toate moștenirile, se cuvine ca statul român, prin guvern și parlament, să apere și dreptul românilor ortodocși din Ungaria și Transilvania prevăzute numai pentru ei în Testamentul marelui binefăcător Emanoil Gojdu.

Noi, cei cinsprezece ierarhi din Ardeal și Banat, semnatarii acestui act, reprezentăm vocea a peste 4.500.000 de români ortodocși care sunt moștenitorii de drept ai acestui Testament“.

Un alt act important privitor la Fundația Gojdu de la Sibiu în raport cu proiectul de înființare al Fundației publice româno-ungare Gojdu l-a consti-

tuit desfășurarea în ziua de 13 martie 2006, la sediul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, a Consultației dintre o delegație a Ministerului de Externe, la nivel de experți, și reprezentanții Fundației Gojdu, alcătuită din ierarhii celor trei mitropolii din Transilvania și Banat.

În Comunicatul de presă dat publicității la încheierea Consultației se spune următoarele: „*Experții Ministerului de Externe au prezentat ample expuneri de natură tehnică și juridică asupra tuturor aspectelor legate de coexistența Fundației private Gojdu și a Fundației publice româno-ungare Gojdu, expuneri menite să limpezească aspectele încă neclare ale acestei spinoase probleme. La sfârșitul acestor expuneri, delegația Ministerului de Externe a prezentat propunerea de adoptare a unei declarații interpretative din care să rezulte că acordul româno-ungar din 2005 nu afectează existența, legitimitatea și obiectivele Fundației Gojdu și nu abrogă acordul din 1937. Reprezentanța Fundației Gojdu a opinat că e nevoie de fapte concrete în acest sens.*

În consecință, reprezentanța Fundației Gojdu i-a adresat delegației Ministerului de Externe rugămintea de a transmite următoarea propunere: Guvernul României să continue să solicite Guvernului Republicii Ungare aplicarea acordului româno-ungar din 1937 privitor la retrocedarea averii Gojdu, acord ratificat de Parlamentele ambelor țări și care este în vigoare. În acest fel, Guvernul Republicii Ungare va transfera Guvernului României întreaga avere Gojdu, specificată în acordul din 1937, pentru ca, la rândul său, Guvernul României să transfere întreg patrimoniul Gojdu către Fundația Gojdu cu sediul la Sibiu. În acest context, reprezentanța Fundației Gojdu crede că retragerea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 183 din 2005 ar fi o soluție care ar permite un răgaz pentru găsirea celei mai bune rezolvări, cu implicarea tuturor factorilor interesați”.

Urmare invitației primite prin poșta electronică din partea Biroul Senatului, în ziua de 15 iunie 2006, ÎPS Mitropolit Laurențiu al Ardealului a fost prezent la ședința în plen a Senatului României pentru dezbateră Ordonanței de Urgență a Guvernului prin care a fost ratificat acordul semnat la 20 octombrie 2005 între Guvernul României și Guvernul Republicii Ungare privind înființarea Fundației publice româno-ungare Gojdu. După cum se cunoaște din presă, la sfârșitul unor dezbateri furtunoase de peste două ore, în legătură cu oportunitatea de a i se acorda cuvântul, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, ÎPS Mitropolit Laurențiu, a prezentat în plenul Senatului un text oficial adresat Camerei superioare a Parlamentului, care reia integral poziția ierarhilor mitropoliilor din Transilvania și Banat, cuprinsă în memoriul adresat Președintelui României, Domnul Traian

Băsescu, în luna martie a acestui an. Dezbaterile care au urmat s-au soldat cu retrimiterarea Ordonanței respective la Comisia juridică a Senatului în vederea rediscutării, ținându-se seama și de poziția oficială a Bisericii Ortodoxe Române, prezentată de ÎPS Mitropolit Laurențiu al Ardealului.

La 27 iunie 2006, Sfântul Sinod și-a reafirmat poziția exprimată în 4 martie 2003, potrivit căreia Fundația Gojdu de la Sibiu este unica moștenitoare și continuatoare legitimă a istoricei Fundații Emanuil Gojdu. De asemenea, a întărit mandatul încredințat în februarie 2006 ierarhilor din Transilvania și Banat de a continua toate demersurile până la redobândirea patrimoniului Fundației Gojdu, potrivit dispozițiilor testamentare ale întemeietorului ei. Totodată, Sfântul Sinod a luat act de alegerea noii conduceri a Fundației Gojdu de la Sibiu, având ca președinte pe ÎPS Mitropolit Laurențiu al Ardealului, vicepreședinți pe ÎPS Mitropolit Bartolomeu al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului și ÎPS Mitropolit Nicolae al Banatului, membri de drept pe ceilalți ierarhi ortodocși din Transilvania și Banat, secretar general pe Prea Sfințitul Episcop Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria și secretari executivi pe Pr. prof. Aurel Pavel (Sibiu) și Pr. prof. Pavel Cherescu (Oradea).

Așadar, Biserica Ortodoxă Română solicită respectarea prevederilor stipulate în Testamentul din 1869 de Emanuil Gojdu, Fundația instituită sub numele său fiind una de natură privată, asupra căreia nici o altă autoritate, fie chiar statală, nu poate interveni, nu o poate anula din punct de vedere juridic și nu poate dispune în vreun fel de patrimoniul lăsat moștenire națiunii române de proprietarul acestuia.

Gheorghe Vasilescu

PROBLEMA CUNOAȘTERII ÎN HINDUISM / NEO-BRAHMANISM

I. Problema cunoașterii în spiritualitatea indiană

Este bine cunoscut că în domeniul manifestărilor religioase și al celor filosofice, privite sub toate aspectele lor, India și, în general, Orientul, din cele mai vechi timpuri, a vădit înclinații și preocupări deosebite. Fără să exagerăm, putem spune că în nici o altă parte a globului aceste manifestări omenești n-au îmbrăcat forme mai variate și totodată mai interesante ca în India. Dacă, în general, popoarele orientale au o deosebită înclinație pentru viața contemplativă și sunt animate mai mult decât oricare alte popoare, de dorința vie de a pătrunde în misterele universului, ale lumii spirituale și ale celei materiale, se poate spune că poporul indian ocupă locul de frunte sub raportul acestor năzuințe. De aceea, în jurul acestui popor s-a și creat o atmosferă de mister, care a atras, totdeauna și de pretutindeni, asemenea unui magnet puternic, mulți doritori de a pătrunde în tainele acestei țări și practicile religio-contemplative ale poporului indian.

Acest popor cu o veche civilizație, “lipsit de vigoarea necesară pentru a întemeia un stat puternic, a avut totdeauna o accentuată înclinație spre meditație, spre speculație filosofică, punându-și toate marile probleme ale lumii și ale vieții. Nu a rămas gen de speculație în care cugetarea indiană să nu se fi avântat cu entuziasm, cu fantezie, cu lirism chiar, și fără să se împiedice prea mult de contradicțiile și raționamentele copilărești, care abundă în această speculație. Monismul, dualismul, pluralismul, idealismul, realismul, spiritualismul, materialismul, monoteismul, politeismul, ateismul și toate formele de cugetare filosofico-religioasă își au reprezentanții și sectanții lor în India”¹. Sub raport strict religios, se înțelege astfel de ce în India nu poate

1. Diac. Prof. Emilian Vasilescu, *Istoria Religiilor*, Curs dactilografiat, fascicola a II-a, București, 1953, p. 159.

fi vorba despre o singură religie, ci despre o sumedenie de religii sau, mai bine zis, despre “o puzderie de doctrine și secte, raționaliste sau mistice, ascetice sau hedoniste, culturale sau adversare ale oricărei forme de cult”². Acesta este, de altfel, motivul pentru care, din punct de vedere religios, India a și fost comparată cu un adevărat caleidoscop³.

Cum era și firesc, acest popor cu o veche și interesantă tradiție religioasă și filosofică, a fost preocupat și de marea problemă a cunoașterii, căreia, cum vom vedea, i s-a acordat o importanță covârșitoare, atât în religiile cât și în sistemele filosofice ale Indiei.

Pe plan strict religios, ca și în creștinism, în religiile Indiei, problema cunoașterii nu constituie un simplu pretext de speculație, ca în filosofie, ci capătă un sens mult mai înalt, prin faptul că este strâns legată de problema mântuirii. Felul în care s-a pus și s-a rezolvat problema cunoașterii poartă, cum vom vedea, nota specifică a gândirii și preocupărilor religioase indiene.

Deși subiectul lucrării de față este limitat precis, privind adică “Problema cunoașterii în hinduism sau neo-brahmanism” vom fi nevoiți totuși să urmărim această problemă în desfășurarea ei istorică, adică pe linia de evoluție a marilor religii ale Indiei. Ținând seamă de faptul că hinduismul – cea de a cincea fază de dezvoltare a religiei indiene și ultima totodată – își trage seva din brahmanism, nu vom putea face abstracție de această fază a religiei indiene în dezvoltarea subiectului nostru. De aceea, vom prezenta problema cunoașterii, urmărind evoluția ei, adică în brahmanism, în sistemele filosofice prebudiste, apoi în hinduism. În încheiere, vom încerca să punem față în față concepția hinduistă și cea creștină asupra cunoașterii.

O precizare pe care ținem s-o facem înainte de a trece la tratarea subiectului nostru este aceea că în gândirea religioasă și filosofică indiană, problema cunoașterii nu apare aproape niciodată izolat, ci într-un complex de alte probleme între care cea cosmologică, antropologică, soteriologică, etc. Pentru o mai bună înțelegere, în expunerea noastră vom ține seamă de acest lucru și vom prezenta problema cunoașterii, nu izolat, ci în strânsă legătură cu aceste probleme. Vom căuta însă ca accentul să cadă mai totdeauna pe problema cunoașterii.

II. Originile îndepărtate ale cunoașterii hinduiste

a. Cunoașterea în vechea concepție brahmanistă

În ordinea apariției sale, brahmanismul este a doua mare fază a religiei indiene. El nu apare izolat, independent de faza religioasă anterioară lui, ci

2. Idem, *ibidem*, p. 160.

3. Idem, *ibidem*.

este o continuare a ei sau, mai bine zis, o sistematizare a religiei din perioada vedică. Lucrarea aceasta de sistematizare a fost săvârșită de preoții brahmani, care dețin un rol foarte important în desfășurarea vieții religioase indiene. S-a și spus, de altfel, că brahmanismul este “tradiția vedică menținută, învățată, schimbată în sistem intelectual și social de această elită a Arieniilor, casta brahmanilor”⁴. Se obișnuiește chiar ca vedismul să fie numit cel mai vechi brahmanism. Dar, tot atât de just se poate spune că, la rândul său, brahmanismul este un vedism mai nou, prezentat într-o înfățișare deosebită, mai evoluată.

Izvoarele cunoașterii brahmanismului, în general, și ale concepției sale despre cunoaștere, în special, sunt numeroase. Menționăm dintre acestea: *Brahmanele / explicații /*, acele tratate de exegeză, comentarii și ilustrații ale celor patru Vede / cel mai vechi cărți ale literaturii sacre indiene /, strâns legate de cultul brahman, deoarece ele dau lămuririle necesare asupra formulelor sacre folosite în cult; *Aranyaka / cugetări din pădure/*, părți distincte din Brahmane, conținând cugetări ale credincioșilor retrași în pădure, unde află mediul prielnic pentru meditare; *Upanișadele / “învățăturile”/*, texte care conțin cea mai veche filosofie indiană, etc.

Din toate acestea, îndeosebi Upanișadele ne oferă un bogat material pentru cunoașterea concepției gnoseologice brahmane. La aceste izvoare, considerate de indieni ca alcătuind literatura lor sfântă, se mai adaugă altele care, fără să fie considerate ca sfinte, servesc pentru cunoașterea brahmanismului. Întrucât însă, acestea prezintă o mai mică importanță pentru subiectul nostru, nu le vom mai aminti.

Se știe că, în general, fără nici o excepție, toate religiile au drept scop și își afișează pretenția, mai mult sau mai puțin justificată, de a duce pe om la fericirea absolută într-o altă lume, sperând, totodată, să procure omului și o fericire relativă pe pământ, prin distrugerea răului, ca principiu al tuturor nenorocirilor omenirii. Dar, pentru a combate cu eficacitate răul, nu este suficient a-i constata existența, ci trebuie cunoscută cauza lui, care trebuie suprimată. Într-un asemenea sens și spre un astfel de scop sunt dirijate sau ar trebui să fie dirijate toate acțiunile vieții religioase⁵. Această problemă s-a pus de la început și în brahmanism. Speculațiile teologiei brahmane, mai evolute decât cele ale teologiei vedice, dovedesc, în această privință, o cutezanță cum rar poate fi întâlnită⁶. Să vedem însă, mai îndeaproape, felul în care este

4. Emile Bréhier, *Histoire de la Philosophie*, Paris, Alcan, 1938, p. 83.

5. Cf. L. de Milloué, *Le Bouddhisme dans le monde*. Origines, dogmes, histoire, Paris, Ernest Leroux, 1900, p. 44.

6. Cf. Irineu Mihălcescu, *Istoria religiunilor lumii*, București, Cugetarea, 1946, p. 160.

pusă și rezolvată problema cunoașterii în brahmanism. Aceasta este cuprinsă, îndeosebi, în Upanișade, foarte numeroase, de altfel, dintre care merită să fie menționate, în mod special, trei dintre ele și anume: Katha, Chandogya și Brhadâranyaka.

Upanișadele datează aproximativ din jurul anului 800 a.Hr. Ele reprezintă un pas important în dezvoltarea gândirii indoariene, fiind străbătute de spiritul cercetării, al descoperirii adevărului despre lucruri. În Upanișade, în special, accentul se pune pe auto-cunoaștere, pe cunoașterea eului personal și a eului absolut, care sunt declarate identice în esența lor. Lumea exterioară obiectivă nu este considerată ireală; dar nici reală nu este decât în sens relativ, ca un aspect al realității interioare. Cunoaștere superioară este considerată cea intuitivă. Oamenii nu sunt sfătuiți să studieze filosofia dacă studiul nu este însoțit de o disciplină în comportare. În general, îndatoririle impuse de viață trebuie îndeplinite, dar în spiritul renunțării. Se pune, probabil, un accent deosebit pe etica perfecționării personale⁷.

O trăsătură caracteristică a Upanișadelor este credința în adevăr. “Întotdeauna învinge adevărul, nu minciuna. Cu adevărul e pavat drumul spre divin”. Iar cunoscutul apel din Upanișade este un apel către lumină și rațiune: “Du-mă de la ireal la real! Du-mă de la întuneric la lumină! Du-mă de la moarte la nemurire!”⁸ Cineva afirma, pe bună dreptate, că “înțelepciunea Upanișadelor nu este aceea care derivă din studiu, ci o alta cu totul diferită, ascunsă în noi și pe care numai introspecția și intuiția o fac să iasă din ascunzătoarea ei. Este vorba, lucru evident, de o doctrină mistică, de un adevăr de ordin superior care face ipso facto atotștiutor pe omul care o posedă”⁹.

Această scurtă caracterizare a Upanișadelor ne va ușura înțelegerea concepției brahmane despre cunoaștere.

Demn de remarcat este faptul că în perioada brahmană, la numărul zeităților vedice se adaugă o nouă divinitate, care, pe lângă faptul că va face ca însemnătatea și strălucirea celorlalți zei să scadă foarte mult, ea însăși va concentra în jurul ei aproape în întregime viața spirituală brahmană, iar mai târziu pe cea hindusă. Este vorba de zeul suprem, atotputernic, Brahma, numit uneori Prajâpati / “Stăpânul creaturilor”/, iar alteori Purușa /”omul”, “partea bărbătească”/. După speculația teologică brahmană, acest zeu nu mai este o putere naturală, “ci personificarea pietății sufletului omenesc.

7. Cf. Jawaharial Nehru, *Descoperirea Indiei*, București, Edit. Pentru literatura politică, 1956, p. 91.

8. Idem, *op.cit.*, p. 92.

9. Carlo Formachi, *La pensée religieuse de l'Inde avant Bouddha*, trad. Par Ferdinand Kayward, Paris, Payot, 1930, p. 139.

Contopit cu Atman – sufletul lumii – el fu considerat drept spiritul, esența lumii, a zeilor și a oamenilor, puterea care cuprinde în sine tot ce există”¹⁰.

Brahma, care este totodată și personificarea rugăciunii sacrificiale, este conceput ca principiul universal existând prin sine, ca absolutul însuși, în care brahmanii caută să se cufunde prin meditație. Lumea se cuprinde și emană din Brahma, care nu este transcendent, ci imanent lumii. Brahma pune totul în mișcare și se răspândește în fiecare părticică a lumii. Puterea lui este însă concentrată în formulele, gesturile și instrumentele sacrificiului. El nu are nici nume, nici formă, totuși i se spune *Tad / acesta /* și *Om / cel ce a fost, este și va fi*¹¹.

Piatra unghiulară a sistemului doctrinal brahmanist este o teorie asupra sacrificiului. Operația religioasă, în această concepție, gestul sau cuvântul ritual, stăpânește în chip direct lucrurile sau evenimentele. Ea procură, prin însăși săvârșirea ei, sacrificatorului, sau aceluia pentru care actul a fost executat, obiectele dorite: subzistență, bogăție, longevitate, etc. cu condiția ca ritul să fie cunoscut cu exactitate și împlinit cu punctualitate. În general, sacrificiul comportă, în brahmanism, acte simbolice având valoare magică. În ochii brahmanilor, care se consideră supraoameni, “sacrificiul este... nu atât o ofrandă adusă zeilor în semn de adorare, acțiune de mulțumire și rugăciune, cât un act magic care pune la dispoziția lor o putere supranaturală, căreia zeii înșiși îi datorează ascultare”¹². Ceea ce le conferă această putere este, gândesc ei, formula rituală “brahmanul”. Tot efortul brahmanilor tinde să pătrundă cât mai adânc în misterul supranaturalului, cu care ei intră în relație și cu care se unesc în extaz.

Această mistică magică conține în germene o adevărată concepție mistică despre lume. Ea caută, într-un mod primitiv, să rezolve problema unirii spirituale cu Universul. Brahmanii admit că orice ființă materială închide în sine un element imaterial și că lumea sensibilă corespunde unei lumi supra-sensibile. În ochii lor, “supranaturalul nu mai este atunci o forță magică ce acționează asupra ființei, ci un element natural inerent ființei. În felul acesta, se formează doctrina că esența oricărui lucru este un principiu imaterial și veșnic, care provine dintr-un suflet universal, din care el este o părticică și în care el se reîntoarce”¹³. Astfel, după învățătura brahmană, sufletele tuturor ființelor și ale lucrurilor sunt identice cu sufletul universal. Pe linia aces-

10. Irineu Mihălcescu, *op. și loc. Cit.*

11. Diac. Em. Vasilescu, *op. cit.*, p. 130; cf. Irineu Mihălcescu, *op. cit.*, pp. 160-161.

12. Albert Schweitzer, *Les grands penseurs de la Inde. Etude de philosophie comparée*, Paris, Payot, 1936, p. 30.

13. Idem, *op.cit.*, p. 32.

tei gândiri, tot ce este spiritual aparține sufletului universal. Și, întrucât sufletul universal se află în orice ființă, omul se regăsește pe sine însuși în orice ființă, în ființa vegetală ca și în ființa divină. Acesta este sensul celebrului “tat tvam ași” / “tu ești acesta” / al Upanișadelor.

Formula aceasta, care indică identitatea cu Atman, este marea descoperire care prilejuiește o nespusă fericire căutătorului de adevăr și-l face să înțeleagă aparența înșelătoare a lumii. Adevărata realitate a lumii nu este decât Atman sau Brahma. Ajuns la această descoperire / cunoaștere / și experiență a lui Atman, cu ajutorul practicilor yogice, omul nu mai dorește decât a se resorbi în marele Tot, în Atman sau Brahma. Totuși, acest ideal nu poate fi atins de toți într-o singură viață, ci cei mai mulți trebuie să se purifice în urma unor serii neîntrerupte de peregrinări ale sufletului prin diferite vieți. Aceasta este cunoscuta samsara indiană care cuprinde în sine ideea renașterilor succesive în vederea purificării sufletului, renașteri determinate de acel factor sufletesc karma / “act”, “faptă”/. Procesul purificării odată terminat, omul ajunge la suprema eliberare de legăturile cu lumea și se cufundă cu Brahma. Se înțelege acum de ce mistica brahmană a unirii cu Universul este esențial diferită de mistica europeană. Spre deosebire de european, brahmanul constată cu mândrie că, în ființa sa individuală, poartă o părticică din ființa infinită. “Concepția generală despre lume, care decurge din doctrina brahmană despre unirea cu sufletul universal, comportă deci negarea lumii”¹⁴, idee pe care o întâlnim foarte des în doctrinele indiene.

Pentru a ajunge la unirea cu Brahma, se recomandă deci renunțarea la cele pământești. Dar aceasta nu este de ajuns ci trebuie ca omul să-și concentreze gândirea sa asupra lumii imateriale. În Upanișade se găsesc instrucțiuni detaliate asupra modului de a ajunge la această concentrare, la această absorbție în infinit. De altfel, trebuie precizat că doctrina brahmană nu recomandă o meditație pur intelectuală în vederea unirii cu Brahma, ci omul realizează aceasta prin practica detașării de lume, prin realizarea unirii cu sufletul universal în extaz. “Doctrina brahmană este un adevăr pe care nu este suficient să-l înțelegi; trebuie să ți-l însușești prin experiență”¹⁵.

Potrivit doctrinei brahmane, toate sufletele individuale, după existența lor în lumea materială, reintră, pentru a se spune astfel, în mod automat, în sufletul universal. Orice încetare a existenței corporale reprezintă pentru sufletul individual o reîntoarcere definitivă în sufletul universal, după cum orice început al existenței este conceput ca o nouă manifestare a spiritului

14. Idem, *op.cit.*, p.38.

15. Idem, *op.cit.*, p. 39.

într-un corp material. Brahmanii admit astfel că “se produce ca un aflux neîncetat din imaterial în material și o reîntoarcere continuă a materialului în sufletul universal”¹⁶. Această concepție este foarte clar ilustrată prin imaginea unui foc din care sar scânteii ce se întorc iarăși în el.

Am amintit puțin mai înainte că, în general, doctrinele indiene, între care și cea brahmană, au ca idee specifică negarea lumii. Afirmatia sau concepția că lumea n-are nici un sens lovește în etică. După o astfel de concepție, cum este și firesc, n-are rost să-ți propui o viață sau activitate morală. “Brahmanii nu recunosc eticei altă importanță decât de a determina, după acțiunile bune sau rele săvârșite de om, existența în care se va reîncarna. Aceasta nu este decât o pregătire a eliberării de seria reîncarnărilor. Eliberarea nu este obținută într-adevăr decât prin cunoașterea supremă, renunțarea la lume și concentrarea spirituală”¹⁷. Aceasta este marea deosebire dintre concepția brahmană asupra modului de a parveni la cunoașterea ființei supreme – concepție care ignorează rolul vieții morale sau îi acordă o importanță secundară – și concepția creștină, după care cunoașterea lui Dumnezeu și mântuirea sunt determinate, între alte condiții, și de factorul moral. Cum am văzut, această concepție brahmană este urmarea firească a concepției despre lume. De această concepție va încerca, mai târziu, să se scape teologia hinduistă, care, tinzând să recunoască realitatea lumii, va tinde să recunoască și necesitatea activității morale în procesul cunoașterii religioase și implicit în cel al mântuirii.

b. Cunoașterea în concepția curentelor filosofice pre-budiste

Am văzut, din cele spuse, până acum, felul în care se prezintă învățătura speculativă a teologiei indiene din perioada brahmană, concentrată – îndeosebi – în jurul celor două mari probleme: aceea a existenței lumii și cea a mântuirii. Pentru subiectul nostru, problema mântuirii prezintă o importanță deosebită, întrucât este legată de cunoaștere. Mântuirea în brahmanism constă, de fapt, în cunoaștere. Această învățătură a fost continuată și modificată de speculația filosofică indiană, care cu vremea s-a fixat în mai multe sisteme filosofice. Unele dintre acestea, cele “ortodoxe”, au la bază învățătura cuprinsă în *Vede*, scrierile sfinte amintite mai sus, spre deosebire de sistemele filosofice neortodoxe, care neagă autoritatea Vedelor.

Prezentarea celor mai reprezentative dintre aceste sisteme filosofice, care marchează o evoluție în gândirea indiană, este foarte importantă, deoarece, cum vom vedea, concepțiile lor diferite vor influența asupra

16. Idem, *op.cit.*, p. 49.

17. Idem, *op.cit.*, p. 59.

gândirii indiene religios-filosofică de mai târziu, îndeosebi, asupra celei hinduiste, care atinge culmea cea mai înaltă în această privință.

Din mulțimea de sisteme filosofice existente în perioada brahmanică, s-au dezvoltat și cristalizat, cu timpul, șase sisteme. Fiecare dintre acestea are o metodă proprie, specifică, și o argumentare specială. Totuși, ele nu erau izolate unele de altele, ci reprezentau mai degrabă părți ale unui plan mai larg. Sistemele mai cunoscute sunt în număr de șase și poartă următoarele denumiri: Vedanta, Sankhya, Yoga, Nyaya, Vaisheshika și Mimansa. Dintre acestea, o importanță deosebită prezintă primele trei. De aceea, în expunerea noastră vom insista ceva mai mult asupra lor și mai puțin asupra ultimelor trei, care au o mai mică importanță.

1. Unul dintre aceste trei sisteme filosofice și cel mai de seamă este cel numit *Vedanta*, care se menține din perioada brahmanică până astăzi. După René Guénon, “cu Vedanta ne aflăm... în domeniul metafizicii pure; este deci superfluu, - spune el, - să repetăm că aceasta nu este nici filosofie, nici religie, deși orientaliștii vor, în mod forțat, să vadă în ea una sau alta sau chiar ca Schopenhauer și una și alta deodată”¹⁸. Este de remarcat totuși, că cei mai mulți cercetători din domeniul Istoriei religiilor consideră Vedanta ca un sistem filosofic și de aceea, în scrierile lor, o numesc ca atare.

Vedanta, care etimologic însemnează “sfârșitul Vedei”, este cunoscută, ca sistem filosofic bine încheșat, din opera lui Sankara, comentator indian, care a trăit după unii, în sec. al VIII-lea d.Hr., iar, după alții, în sec. al IX-lea d.Hr.

Doctrina Vedantei, ca și aceea a Upanișadelor, este o filosofie a identității. Gândirea fundamentală a Vedantei se poate rezuma în două formule vedice cunoscute: “Tu ești acesta” și “Eu sunt Brahma”. Ea proclamă identitatea lui Brahma și a sufletului: Brahma, altfel spus, principiul etern al oricărei ființe, forța care creează, conservă și reduce în sine toate lumile, este identică cu Atman, entitatea / ființa / sau sufletul, adică cu ceea ce noi, ajunși la cunoașterea adevărată, recunoaștem ca ființa noastră proprie, ca esența noastră intimă și adevărată. Acest suflet al fiecăruia dintre noi nu este o parte, o emanație din Brahma, ci este în toată plenitudinea sa eternul și invizibilul Brahma¹⁹. “Cunoașterea lui Brahma face pe om să realizeze dintr-o singură lovitură mântuirea absolută”²⁰.

În schimb, cei ce n-au ajuns la cunoașterea supremă sunt sortiți, din timpul vieții, să fie închiși și înlănțuiți în legăturile corporalității, care rezultă din iluzie, iar după moartea lor să nu fie eliberați de existența individuală și

18. René Guénon, *Introduction a l'étude des doctrines hindoues*, ed. I-a, Paris, 1932, p. 263.

19. Cf. P.A. Chantepie de la Saussaye, *Manuel d'Histoire des religions*, trad. După ed. a II-a germană, Paris, Armand Colin, 1921, p. 359.

20. Idem, *ibidem*.

să rămână supuși transmigrațiunii. Dimpotrivă, știința, intuiția directă a identității cu Brahma, izbăvește în chip absolut de samsara și aduce mântuirea de existența prezentă.

Vedanta este de fapt un monism spiritualist pur și, în același timp, un sistem idealist în cel mai înalt sens al cuvântului.

Sankara creează o teorie foarte complicată și subtilă a cunoașterii, ajungând prin argumente logice la sistemul nedualismului. "Sufletul individual nu este, - cum am văzut, - o esență deosebită, ci este însuși sufletul absolut, deși în unele privințe limitat. El este comparat cu spațiul cuprins într-un urciur, Atman fiind spațiul universal. Pentru scopuri practice, ele pot fi considerate deosebite, aceasta este însă o deosebită aparentă, și nu una reală. Libertatea constă în înțelegerea acestei unități, a acestei identități a individului cu sufletul absolut"²¹. Toată învățătura lui Sankara poate fi rezumată în următoarele idei: "Virtutea nu este de ajuns pentru mântuire, ci în acest scop este absolută nevoie de "cunoștință". Virtutea conduce, - după el, - într-adevăr la forme mai înalte de existență, dar cunoștința singură poate duce la definitiva lepădare de lume și intrarea în Brahma. Această cunoștință mântuitoare constă în primirea adevărului că sufletul nostru este întru totul identic cu Brahma și ca atare n-are nimic comun cu lumea, de care trebuie să caute a se desface și care nu este nimic real, ci numai aparență, iluziune / maja"²². Din această concepție a lui Sankara se detașează clar ideea că moralitatea nu deține decât un rol palid în cunoaștere, și apoi poziția adoptată de el în filosofia lui din care rezultă negarea lumii și îndepărtarea de la activitatea normală în căutarea eliberării eului său; ceea ce în ochii săi trebuie să fie scopul final al fiecărui om. Filosofia sa este un continuu apel la sacrificiul de sine și la renunțare.

2. *Sistemul Sankhya*²³, al cărui autor se crede a fi Kapila, personaj legendar care a trăit prin sec. al VI-lea a.Hr., este o concepție filosofică realistă, opusă sistemului acosmistic al Vedantei. Aceste două sisteme s-au dezvoltat paralel. Caracteristicile principale ale sistemului Sankhya sunt: realismul, pluralismul și ateismul.

Însuși numele acestui sistem arată că el concepe lumea ca o pluralitate: Sankhya înseamnă enumerare; este vorba de enumerarea celor douăzeci și cinci de principii care intră în alcătuirea lumii. Este un sistem ateist, întrucât respinge ideea de divinitate, "respinge doctrina teistă a originii divine a sufletelor și neagă crearea din nimic a materiei de către un Dumnezeu

21. J. Nehru, *op.cit.*, p. 201.

22. I. Mihălcescu, *op.cit.*, p. 163.

23. A se vedea o interesantă prezentare a lui Sankara, făcută de J. Nehru în *op.cit.*, pp. 202-204.

suprem”^{23a}. Universul nu este creat de vreo divinitate, ci este rezultatul unei evoluții neîntrerupte, produsul interacțiunii dintre spirit și materie. În construcțiile sale, filosofia Sankhya pornește de la două cauze inițiale: *prakriti* / materia / și *purușa* /sufletul/. Aceste două realități sunt primul și ultimul din cele douăzeci și cinci de principii care alcătuiesc lumea și totodată cele mai importante. Admițând existența din veșnicie a unor elemente de natură materială și a altora de natură spirituală, sistemul Sankhya părăsește astfel monismul brahmanic și se dedă unei speculații dualiste. Cele două realități *prakriti* / materia / și *purușa* /sufletul/, care subzistă și au valoare prin ele însele, sunt concepute și unul și altul ca multiplicități. Astfel, materia, după această concepție, este formată din trei elemente constitutive / *gunas*/: esența /*satva*/, element ușor și luminos, patima /*rajas*/, element activ și mobil; obscuritatea /*tamas*/, element greu și rezistent. Acestor trei elemente le corespund următoarele aspecte psihologice: bucuria, durerea și apatia. Materia se află într-o continuă mișcare și schimbare. “Samsara sau transmigrațiunea, la care sunt supuse sufletele nemântuite, este un principiu esențial, un postulat al sistemului sankhya”²⁴.

Întrucât Sankhya nu admite existența unui suflet divin, superior al lumii, termenul suflet pe care îl întâlnim în acest sistem se referă la sufletele omenești, sau cel puțin la sufletele multiple și individuale, a căror diversitate se arată în varietatea modurilor de existență și a condițiilor umane. În raport cu materia, sufletul nu este mai puțin independent. Prin cele trei elemente ale sale, materia poate exercita o influență asupra individualității umane, dar în afara acestei influențe intră numai sufletul inferior, sufletul corpului și nu sufletul propriu-zis, sufletul spiritual. Sufletul spiritual este o ființă absolută, fără calități și atribute, este indivizibil, atomic și, prin urmare, neschimbător și *ncpicitor*; *el n-are nici început nici sfârșit, nu constă decât în gândire și este în afara oricărei acțiuni a materiei*²⁵.

Materia și spiritul sunt așadar esențial distincte între ele, având fiecare existența sa separată. Și totuși ele nu pot realiza nimic în mod independent, ci numai unite. “Trupul este necesar sufletului, pentru că altfel sufletul ar rămâne inactiv. De asemenea, sufletul este necesar trupului, pentru că altfel trupul nu s-ar putea conduce”²⁶.

Când materia se află în repaus, cele trei elemente constitutive ale sale /*gunas*/ se echilibrează perfect, se neutralizează unul pe altul; când însă

23a. L.D. Milloué, *op.cit.*, p. 50.

24. P.A. Chantepie, *op.cit.*, p. 360.

25. Cf. Idem, *op.cit.*, pp. 360-361.

26. Diac. Prof. Em. Vasilescu, *op.cit.*, p. 136.

materia intră în activitate, acest echilibru dispare iar în ființa umană începe să predomine una din cele trei calități, care își imprimă specificul ei în viața omului. Astfel “predominarea purității, a patimii sau a ignoranței explică inegalitatea condițiilor, fericirea sau mizeria existenței, calitățile naturii ființei, viciile sau virtuțile ei, iar sufletul, deși pasiv și nefiind într-un fel oarecare decât un spectator la actele Prakriti-ei, suportă totuși consecințele în virtutea legăturilor care îl atașează de ea, devine complice, își asumă o parte din responsabilitatea acestor acte și se află supus transmigrațiunii, rezultat al tuturor acțiunilor chiar virtuozose, până ce află mijlocul de a rupe lanțurile sale”²⁷. Rezultă așadar, și acesta este de fapt concepția sistemului Sankhya, că această unire cu materia este o suferință pentru suflet. Ceea ce rămâne de făcut este ca sufletul să se întoarcă în sine însuși și să se izoleze de natură. Când omul ajunge să înțeleagă perfect diferența esențială dintre suflet și trup, când recunoaște că participarea sufletului la lanțurile corporale este iluzorie, că ea nu există decât prin imagine, din acel moment el se ridică mai presus de durere, mai presus de lume și ajunge astfel la mântuire. Această cunoaștere, prin care sufletul înțelege propria sa natură și ajunge să aibă viziunea lumii spirituale, este însă greu de realizat. Totuși, ca și în sistemul Vedanta, cunoașterea, în concepția lui Kapila, este singura cale de mântuire. În sistemul Sankhya mântuirea are un caracter intelectual. Faptele morale nu numai că nu au nici o valoare în realizarea acestui scop, ci dimpotrivă sunt niște obstacole. Practicile ascetice nu sunt justificate decât în scopul de a face să sporească puterea de a distinge de unde vine mântuirea. Starea în care intră sufletul după, ce se desface de lanțurile materiei nu este o stare de fericire, ci una de inconștiență sau impasibilitate absolută, un fel de somn veșnic. Nefiind vorba de unirea cu vreo divinitate, care de altfel nu este recunoscută în nici un chip de Kapila, se relevă încă odată caracterul ateist al sistemului Sankhya. Totuși, și acest sistem se numără între cele ortodoxe, fiindcă problema la care el caută să dea o soluțiune nu este a existenței zeilor, ci a mântuirii sufletului, și la această chestiune răspunde bazându-se pe Veda”²⁸.

3. Alături de cele două sisteme filosofice amintite, din epoca pre-budistă, se situează un altul, care este de fapt mai puțin un sistem filosofic și mai mult o metodă de disciplinare a trupului și a minții în vederea mântuirii, care se realizează prin asceză. Este vorba de sistemul “Yoga”.

27. L. de Milloué, *op. cit.*, p. 52.

28. Irineu Mihălescu, *op.cit.*, p. 163.

Cuvântul Yoga înseamnă “legătură”, “unire”; mai precis el arată unirea sufletului individual cu ființa supremă sau cu sufletul divin²⁹. “Din punct de vedere teoretic, “Yoga” completează “Sankhya”, introducând concepția despre “Ishwara”, care, fiind identică ființei universale, permite unificarea, mai întâi a “Purușei”, principiu multiplu când este privit numai în existențele particulare, și apoi a “Purușei” și a “Prakriti-ei”, Ființa universală fiind mai presus de distincția dintre ele, deoarece ea este principiul lor comun”³⁰. Cum vom vedea, caracterul acestui sistem sau metode este cu totul mistic, întrucât tinde spre un fel de ascetism, de mortificare spirituală, prin care, la fel ca și prin speculația teoretică, se caută obținerea mântuirii.

Prin diferite procedee ca: post, mortificări, controlul respirației, concentrarea atenției, meditații, ș.a., ascetul, numit yogin, trebuie să ajungă la stăpânirea completă a trupului său, iar prin aceasta la unirea cu Dumnezeu. Când ajunge să realizeze această unire, care se mai numește și yoga, yoginul capătă puteri extraordinare: poate merge pe cuie, pe foc, etc., puteri pe care, după sensul adevărat al doctrinei, el nu trebuie să le folosească. Urmează apoi după această fază mântuirea definitivă prin pierderea conștiinței personale și cufundarea în Iswara, conceput ca spirit superior³¹.

În comparație cu sistemele Vedanta și Sankhya, care pentru realizarea cunoașterii și implicit a mântuirii folosesc o cale mai mult intelectuală, Yoga, cum am văzut, urmărind același scop, recomandă o metodă practică.

4. Un alt sistem filosofic indian “ortodox” este sistemul “Nyaya”. Sensul propriu al acestui cuvânt este acela de “logic” și chiar de “metodă”. Nyaya folosește metoda analitică și logică sau știința despre raționamentul corect. Principiile care stau la baza logicii nyaya au fost acceptate de toate celelalte sisteme din India de-a lungul vremurilor până astăzi. Sistemul acesta era considerat necesar nu numai pentru pregătirea în vederea studierii filosofiei, ci era recunoscut, în genere, drept un exercițiu mental necesar tuturor oamenilor culti³².

5. *Sistemul Vaiseșika* se aseamănă mult cu Nyaya. Numele de “Vaișeșika” este derivat de la cuvântul “*vishesha*”, care înseamnă “caracter distinctiv” și prin urmare “lucru individual”. Acest sistem subliniază existența distinctă a eurilor individuale și a obiectelor și-și propune ca atare cunoașterea lucrurilor singurite, privite în mod distinctiv, în existența lor contingentă. Spre deosebire de “Nyaya”, care consideră aceste lucruri în

29. Cf. P.A. Chantepie, *op.cit.*, p. 362; vezi și Jean Lahor, *Histoire de la littérature hindoue*, Paris, G. Charpentier, 1888, p. 69.

30. René Guénon, *op.cit.*, p. 248.

31. Diac. Pr. Em. Vasilescu, *op. și loc. Cit.*

32. J. Nehru, *op. cit.*, p. 195.

raportul lor cu judecata omenească, “Vaiṣeṣhila” le consideră mai direct în ceea ce sunt în ele înseși.

6. În fine, ultimul dintre sistemele filosofice “ortodoxe” este “*Mimamsa*”, care literal înseamnă “reflexie adâncă”. Este un sistem ritualist, care tinde spre politeism. El are regulile sale de viață, bazate pe dreptate, care au influențat puternic hinduismul contemporan.

Aceste sisteme “ortodoxe” amintite, ca și cele “eterodoxe” și apoi apariția jainismului și a budismului au influențat gândirea și concepția religios-filosofică indiană din timpul lor și de mai târziu. Vom căuta să arătăm acest lucru expunând concepția hinduistă despre cunoaștere.

III. Cunoașterea în hinduism

Hinduismul sau neo-brahmanismul este un amestec de credințe deosebite, un sincretism religios în care se descoperă și elemente mahomedane și creștine. De aceea, nici nu este considerat ca o religie net definită. El conține numeroase culte, dintre care unele sunt de origine ariană, altele provin de la populații ne-ariene, unele au o orientare către monoteism, altele au încă un caracter pur politeist. Mai precis, s-ar putea spune că hinduismul este o reapariție a vechii religii brahmane, zguduită puternic de jainism și budism, într-o formă înnoită și cu un conținut doctrinal mai evoluat decât cel inițial. În timpurile mai noi, prin hinduism se înțelege “forma monoteistă a religiei populare, aceea în care Kriṣṇa, Viṣṇu, Siva, Rama, zeul Brahma și alte divinități de prim ordin sunt considerate ca diverse manifestări ale Dumnezeuului unic și universal”³³. Elementul specific al acestei noi religii, asupra căruia vom reveni îndată, este ideea că la Dumnezeu se ajunge prin iubire /Bhakti/. În general, se observă ușor că hinduismul tradițional păstrează încă elemente de origine vedică, între care se află nu numai nume de divinități vedice, ci și de rituri, învățături și legende. Principalii zei ai hinduismului au numiri și caractere comune cu vechile divinități vedice. Influența brahmanismului, îndeosebi, și cea a școlilor filosofice Vedanta și Sankhya se face de asemenea simțită. Dintre izvoarele cele mai importante pentru cunoașterea hinduismului menționăm, în primul rând, *Mahābhārata*, sec. IV a.Hr. – sec. IV p.Hr. cunoscută în literatura clasică universală. O atenție deosebită se acordă unei anumite părți didactice a acestei enciclopedii indiene, intitulată *Bhagavad-Gīta*, considerată și “Biblia hinduismului” sau “Evangelia lui Kriṣṇa”. Cineva /Wilhelm von Humboldt / caracterizează *Bhagavad-Gīta* ca “cea mai frumoasă cântare, poate singura cu adevărat filosofică, ce există în

33. Albert Schweitzer, *op.cit.*, p. 154.

vreuna din limbile cunoscute nouă. Ea se referă mai ales la temeiul spiritual al existenței omenești, cu care intră în legătură problemele practice ale vieții de toate zilele. Prin bogăția ideilor și limpezimea formei, Bhagavad-Gita ia loc printre cele mai frumoase producțiuni ale gândirii indiene. În India, ea este obiectul celei mai mari admirații; orice sectă religioasă care caută să se afirme trebuie să-și definească poziția sa teoretică printr-un comentariu la Bhagavad-Gita.

Mahabharatei i se alătură și alte izvoare care servesc pentru cunoașterea hinduismului. Între acestea se numără Purâna /"antichități"/, poemul epic Ramâyana, apoi *Mânavadhrama-sâstra*, "Legea lui Manu, *Agâma* /"tradiții"/, o sistematizare teologică a hinduismului, și în fine *Tantra* /"cărți"/, o complotare a cărților numite Purâma.

În mod deosebit, în problema de care ne ocupăm, ne interesează însă conținutul Bhagavad-Gitei, care ne oferă, în această privință, un material foarte prețios. Autorul necunoscut al acestei minunate scrieri a fost numit de un cercetător "bătrânul profet hindus"³⁴ care, probabil, voia, prin acest nume, să evidențieze înțelepciunea scrierii, ce i se părea a fi inspirată.

Bhagavad-Gitâ este un dialog între Krișna și Arjuna. Povestirea este un episod care pune față în față cele două aramate a două ramuri ale familiilor regale din India. De o parte armata partizanilor lui Dritarâștra; de cealaltă parte aceea a fiilor lui Pandu. Arjuna, șeful acesteia din urmă, este unul din fiii lui Pandu. El are drept conducător al carului său pe vărul său Krișna, rege al Yadavelor. Scena se petrece în câmpia Kurustra, situată aproape de actualul oraș Delhi. Arjuna este zbuciumat de masacrul ce va avea loc în curând, între cele două armate. După legile castei sale, ca șef, el trebuie să se lupte, dar sentimentele umane și morale îl fac să ezite. Întrebând pe Krișna ce să facă, aceasta îl îndeamnă să lupte. Krișna explică rațiunile legii divine, legea sacrificiului. În discursul său înălțător, Krișna spune că religia, în esența sa, nu este decât unirea sufletului individual cu sufletul universal, aceasta este yoga. Când omul ajunge la această stare devine indiferent față de cele materiale, nu mai are plăceri, este stăpânul patimilor sale. Omul care a atins starea yoga, care este unit, posedă un sentiment religios dezvoltat sau sentimentul divinului infinit mai puternic decât sentimentul religios înăscut, totdeauna slab și puțin constant al omului nereligios. Yoga nu este odihnă, ci acțiune, este stăpânirea patimilor, orientarea sentimentelor către spirit. Omul religios, oricare ar fi credința sau filosofia sa, s-a eliberat de eul său; el și-a unit eul său cu non-eul; conștiința sa individuală nu face decât una cu conștiința universală.

34. Dr. Lunis Pelet, *La pensée religieuse de la Bhagavad-Gita* (Le chant du Bienheureux), Lausanne-Paris, Edwin Frankfurter –Ernst Leroux, 1935, p. 5.

În discursul său, Krișna nu urmărește, de fapt, decât să împăce cele două sisteme de cugetare rivale, care s-au cristalizat cu vremea în două școli filosofice cunoscute: sankhya și yoga. Dintre acestea, primul susținea, cum am văzut, că omul se mântuiește prin cunoaștere, iar după cel de-al doilea că la mântuire se ajunge prin meditație.

În spiritul celui dintâi, Krișna spune lui Arjuna că părerea de rău pentru cei morți, ca și pentru cei care au să moară, nu este întemeiată, căci toți oamenii au existat și vor exista de-a pururi. Precum în viață omul trece prin faze diferite: copilărie, adolescență, maturitate, tot astfel, trece și după moarte, căci murind nu încetează de a mai fi, ci numai se întoarce în alt trup. Pentru cel ce se naște, moartea este tot atât de sigură, ca și nașterea pentru cel ce moare.

În spiritul celui de-al doilea sistem, Krișna arată că cel ce cunoaște învățătura yoga este liber de legăturile faptelor și orice lucru îi izbândește. Nici o piedică nu-i poate sta în cale și numai puțin de va fi pios în acest fel, scapă de mari primejdii și este statornic, pe când cei ce se conduc după cuvântul Vedelor nu pot fi statornici, căci privesc totdeauna la fructele faptelor. Sufletul unui om este statornic, dacă el își retrace simțurile din fața oricărui lucru, cum își trage broasca țestoasă membrele sub carapace. Cine se ocupă de cele ce cad sub simțuri ajunge la pierderea rațiunii și la dezordine, pe când cel ce se mișcă între lucrurile supuse simțurilor, cu totul liber de ură și fără pătimire, dobândește fericirea lui Brahma.

Căutând să împăce cele două sisteme de cugetare opuse, Krișna adaugă, spunând că sunt două feluri de adâncire sufletească, de pietate ori de statornicie: sub forma cunoștinței și sub forma faptei. Nu prin citirea Vedei, spune el, - pocăință, milă, jertfe, ajunge cineva să mă cunoască și să mă privească, ci numai prin meditare. Umăi astfel poate fi cineva una cu mine. Într-aceasta poate cineva să-și îndeplinească toate datoriile, să ducă și sacrificii, dar fără să țintească la foloase, fără înclinare și fără pornire³⁵.

Cum reiese din această expunere sumară, Bhagavad-Gita se preocupă de problema generală a activității în viață. În acest sens "Krișna cere împlinirea faptelor în spiritul renunțării interioare la lume. Iar când vorbește de activitate, prin aceasta el înțelege împlinirea datoriilor de castă și nu o activitate în care omul se creează spontan, urmând impulsivității sale"³⁶. Este recunoscut că în acest poem didactic sunt inserate idei înaintate dar nu desăvârșite, de aceea, "pentru a înțelege bine Bhagavad-Gita, trebuie să ne amintim totdeauna că orizontul ei este tot așa de îngust ca și cel al doctrinei brah-

35. Prezentarea aceasta rezumativă a conținutului doctrinal al Bhagavad-Gitei am făcut-o după introducerea lucrării Dr. Louis Pelet, *op.cit.*, mai sus, pp. 14-21, și Pr. Ioan Mihălcescu, *Bhagavad-Gita*, Poemă indiană, traducere și note, Biblioteca Istoriei Religiei, nr. 3, București, 1932, Partea introductivă, pp. 3-9.

36. Albert Schweitzer, *op.cit.*, p. 165.

mane”³⁷. Cum vom vedea, mai târziu va apare o concepție mai înaltă, după care “toată activitatea trebuie exercitată în dragostea de Dumnezeu și în abandonarea în El, pentru că Dumnezeu este acela care lucrează totul. Omul trebuie să se desfacă de funesta iluzie care constă în a crede că eul este adevăratul agent al acțiunii”³⁸. Deosebirea dintre aceste două concepții este evidentă, așa că asupra ei nu vom mai insista.

Urmărind problema cunoașterii în hinduism, se observă în această concepție o evoluție, o notă de superioritate față de concepțiile religios-filosofice anterioare. Această superioritate se relevă, îndeosebi, prin apariția unor elemente doctrinale noi. Spre deosebire de brahmanism, de unele din sistemele filosofice pre-budiste, de budism, chiar, care profesau negarea lumii, din ce în ce mai mult și în cercuri tot mai largi, hinduismul începe să progreseze afirmarea lumii. Consecința firească a concepției negativiste despre lume ducea la negarea valorii activității și, în general, a necesității vieții morale în procesul apropierii omului de divinitate, a cunoașterii și a unirii cu ea. Dimpotrivă, în hinduism, prin afirmarea lumii, începe să se recunoască valoarea etice, a activității morale și necesitatea ei în trăirea mistică. Dar elementul cel mai important, pe care l-am semnalat deja la începutul acestui capitol, este ideea că la Dumnezeu se ajunge prin iubire /*bnakti*/.

Privit în esența sa, “hinduismul este totodată monist și mistic, deoarece s-a dezvoltat sub influența gândirii brahmanice. Doctrina mistică a hinduismului este, față de mistica brahmană, ceea ce este luna față de soare: din ea și-a tras toată strălucirea sa”³⁹. Hinduismul învață că printr-o abandonare în Dumnezeu, omul poate scăpa de reîncarnare și realiza unirea cu Dumnezeu. Brahmanii nu mai pot ignora această mistică a iubirii lui Dumnezeu, care cu timpul a luat o atît de mare importanță. Această mistică este superioară celei brahmane, prin aceea că ea este vie și capabilă de a lua un caracter moral. Sankara rămâne astfel fidelă vechii doctrine, care consideră ca motiv exclusiv al practicii morale dobândirea unei mai bine reîncarnări. Egoismul acestei concepții este foarte evident. Diferența esențială dintre mistica brahmană și cea hinduistă constă însă în aceea că pentru aceasta din urmă nu este vorba de o anihilare a sufletului individual în sufletul universal, ci de o unire a personalității umane cu personalitatea divină. În general, “hinduismul nu se pierde în abstracțiuni; el se străduiește să rămână o pietate vie. Relația care trebuie să existe între om și Dumnezeu, el a înfățișat-o ca o unire în dragoste /*bhakti*/. Tot cultul oferit lui Dumnezeu este pentru el secundar, în raport cu dorința de a se dărui totdeauna mai complect Lui. În numeroase cântări hinduse, dragostea de Dumnezeu este mărită în aceiași termeni ca și dragostea

37. Idem, *ibidem*.

38. Idem, *op.cit.*, p. 166.

39. Idem, *op.cit.*, p. 155.

pământescă”⁴⁰. Cum am mai amintit, în hinduism se observă o afirmare a lumii din ce în ce mai riguroasă, ridicându-se contra negării lumii impusă de brahmani gândirii Indiei. El va reuși să învingă această concepție însă nu singur, ci cu ajutorul moralei. “În mod izolat, nici afirmarea lumii, nici etica nu pot reuși să triumfe asupra principiului brahman al negării lumii. În gândirea hinduistă modernă – etica se unește cu afirmarea lumii și aceasta va avea clarvederea și energia necesare pentru a întreprinde și duce la bun sfârșit lupta împotriva negării lumii”⁴¹. În această luptă, hinduismul are mai multe șanse de victorie și din alte motive. În mod firesc, mistica brahmană nu se poate menține alături de mistica hindusă, întrucât ea este mai săracă și mai puțin vie decât aceasta. Ea se mărginește să constate că eul imaterial al omului și sufletele tuturor ființelor sunt identice cu sufletul universal. În plus, ea este greu de practicat, pentru că cere o absolută detașare de lume. În mistica hinduistă, dimpotrivă, omul intră în mod real în raport cu Ființa supremă și se poate abandona ei fără să iasă din viața obișnuită. Așa se explică faptul că cu timpul mistica brahmană pură a început să fie înlăturată de o mistică brahmano-hinduistă, în care forma este brahmană, iar spiritul hinduist⁴².

În concepția lui Ramanuja, absolutul nu constă în existență și gândire, ci este o ființă care există și gândește. Brahma este conceput ca o ființă care străbate totul, atotputernic, atotștiitor, răspândind peste tot mila sa. Un rol important se acordă, în această concepție, personalității. Dumnezeu este considerat în esența sa un principiu personal, iar sufletul de asemenea posedă o individualitate reală și permanentă. Cu ajutorul lui Brahma, sufletul învață să cunoască esența sa și să mediteze asupra ei și astfel se ridică la o stare supremă de libertate, de fericire eternă în cerul lui Brahma, scăpând de metempsihoză.

Dar, după cum am menționat deja, în hinduism principala formă a relațiilor între adorator și Ființa supremă este pietate practică /bhakti/. Indienii dau acestei pietăți sau iubirii multe definiții, dar toate se reduc la aceea că ea este o formă a iubirii lui Dumnezeu sau abandonarea în Dumnezeu. Interesant este faptul că această bhakti este numită “dragoste care se odihnește pe cunoașterea Dumnezeului suprem” sau “care constă exclusiv în contemplarea neîncetată a lui Dumnezeu”⁴³.

Aceste două definiții, la care se pot adăuga și altele, sunt suficiente spre a releva înălțimea la care a ajuns spiritualitatea hindusă. În adevăr, această concepție apropie hinduismul foarte mult de concepția creștină, după care dragostea, cununa tuturor virtuților, este calea supremă de apropiere a omului de Dumnezeu și de cunoaștere a Lui. Prin dragoste, mai mult decât prin toate celelalte virtuți, omul ajunge la unirea cu Dumnezeu, la contemplarea

40. Idem, *op.cit.*, p. 156.

41. Idem, *op.cit.*, p. 158.

42. Cf. Idem, *op.cit.*, p. 173.

43. P.A. Chantepie, *op.cit.*, p. 421.

Lui, și deci la cea mai înaltă treaptă de cunoaștere – cea intuitivă – care este incomparabil superioară cunoașterii discursive, raționale.

Dacă Dumnezeu este dragoste, atunci și cei ce vor să-L cunoască, să se unească cu El, trebuie să fie străbătuți de fiorul sfânt al dragostei care, prin definiție, înseamnă cunoaștere. Aceasta este concepția creștină ortodoxă, de care, cum am văzut, se apropie concepția hindusă, care a sesizat elementul esențial – nemuritor în procesul cunoașterii și unirii omului cu Dumnezeu.

În felul acesta, a evoluat gândirea și spiritualitatea indiană. Din mistica magică și primitivă, care a fost punctul de plecare, gândirea Indiei a primit legi prețioase: ideea că scopul ultim al omului este unirea sa spirituală cu Infinitul. Prin hinduism, această mistică a fost înălțată pe culmi și și-a primit îndreptarul, calea supremă de realizare care este iubirea /bhakti/.

IV. Considerații finale

Din expunerea făcută, reiese că problema cunoașterii este una din preocupările de seamă ale religiei și ale filosofiei. Pentru religie, mai mult decât pentru filosofie, problema cunoașterii constituie năzuința sa cea mai înaltă. Aceasta rezultă din faptul că *în religie problema cunoașterii se confundă cu problema mântuirii*. Afirmatia are valabilitate deplină pentru religiile Indiei, după a căror concepție, cum am văzut, mântuirea se obține exclusiv prin cunoaștere, dobândită, cum este cazul de cele mai multe ori, fie numai pe cale pur intelectuală.

În concepția creștină, și ne referim îndeosebi la cea ortodoxă, afirmația de mai sus are aceeași valabilitate, însă numai pentru cunoașterea intuitivă, duhovnicească, aceea care presupune o desăvârșire morală și nu pentru cunoașterea pur speculativă, filosofică, rațională, care de cele mai multe ori este complect străină de simțirea și trăirea religioasă. Se știe de altfel că numai prin rațiune nimeni nu s-a putut și nu se va putea mântui.

În brahmanism, cum am văzut, problema cunoașterii este expusă îndeosebi în cărțile sfinte brahmane și în Upanișade. În aceste scrieri, ca și în unele din cele ulterioare, cunoașterea are caracter soteriologic. Ea constă în a descoperi că adevărata realitate a lumii este Brahma sau Atman, din care emană și, totodată, în care se cuprinde lumea. Prin renunțarea la lume și concentrare spirituală, omul ajunge la această cunoaștere, la mântuire, care constă în unirea cu Brahma, cu Universul. Caracterul panteist al acestei concepții este evident. Dar întrucât foarte puțini oameni realizează acest ideal într-o singură existență, cei mai mulți sunt supuși renașterilor succesive, sau samsarei indiene. Demnă de semnalat în brahmanism este concepția după care lumea este iluzorie, ceea ce duce la negarea necesității vieții morale în procesul cunoașterii și implicit al mântuirii.

Aceeași concepție, cu mici deosebiri, o întâlnim și în sistemul filosofic Vedanta, care este, cum am văzut, un monism spiritualist pur și idealist în

același timp. Ideea negării lumii și a necesității activității morale din brahmanism este continuată de acest sistem.

În sistemul Sankhya, care poartă pecetea ateismului, elementele principale care alcătuiesc lumea sunt materia și spiritul. Tot ce ia naștere este produsul interacțiunii dintre materie și spirit. Faptul că sufletul se unește cu materia este însă pentru el o suferință. De aici rezultă că mântuirea sau idealul ce trebuie atins în viață este izolarea sufletului de materie, iar la aceasta se ajunge prin cunoaștere: Rolul practicilor ascetice în cunoaștere se reduce numai la a oferi posibilitatea de a distinge de unde vine mântuirea.

După metoda Yoga, cunoașterea, care se realizează prin procedee diferite: mortificări, concentrarea atenției, meditații, etc., constă în unirea cu Iswara, conceput ca spirit superior și cufundarea în el.

Trecând peste celelalte trei sisteme filosofice de mai mică importanță, ajungem la hinduism, a cărui concepție despre cunoaștere este mai evoluată, în sensul că aici apar o serie de elemente noi, care lipseau până acum spiritualității indiene. Este vorba, cum am precizat la capitolul respectiv, de tendința hinduistă tot mai vizibilă, de afirmare a lumii și implicit de recunoaștere a rolului important al activității morale în viața spirituală, deci și în cunoaștere. La acestea se adaugă un element și mai important și anume ideea de "bhakti", de iubire, considerată drept calea cea mai indicată pentru a ajunge la unirea cu Brahma, conceput și el nu difuz, ca până acum, ci purtând, ca și omul, atributul de persoană. Aceasta face ca mistica hindusă să capete un caracter mai viu și mai apropiat de realitate.

Dacă cu hinduismul spiritualitatea indiană atinge culmea cea mai înaltă, trebuie să recunoaștem însă că, în comparație cu cea creștină, ea este totuși inferioară.

Limitând observațiile noastre numai la problema cunoașterii, de care ne-am ocupat în lucrarea de față, sunt de făcut următoarele constatări în legătură cu obiectul acestei cunoașteri și căile de realizare ale acesteia în concepția creștină.

În creștinism, și ne referim îndeosebi la creștinismul ortodox, ca și în hinduism, cunoașterea constituie unul din idealurile cele mai înalte. Ea constituie de fapt sâmburele vieții religioase creștine ortodoxe. Importanța cunoașterii reiese mai întâi din obiectul ei, care este Dumnezeu cel adevărat, Cel mai presus de toți dumnezeii. Conceptul indian despre Dumnezeu, cu toată evoluția care a luat-o în hinduism, în persoana lui Brahma, nu poate sta alături de conceptul creștin despre Dumnezeu. Asupra acestui lucru este de prisos să mai insistăm. Mântuitorul însuși scoate în evidență importanța covârșitoare a cunoașterii când, subliniind caracterul existențial al acesteia, spune: "Și aceasta este viața veșnică: Să te cunoască pe Tine unicul Dumnezeu adevărat" (Ioan XVII, 3).

Cunoașterea lui Dumnezeu nu este însă, în concepția ortodoxă, o cunoaștere rațională, filosofică, ci una intuitivă, ce se realizează printr-o trăire duhovnicească intensă care presupune o puritate desăvârșită și, în general, o

înalță viețuire morală. Iar aceasta se realizează printr-o continuă colaborare a umanului cu divinul, cu harul divin, fără de care nimeni nu poate ajunge la Dumnezeu. Trăirea duhovnicească creștină, năzuința creștinului de a cunoaște pe Dumnezeu, sunt expresia unui desăvârșit sinergism, în care divinul și umanul se împletesc în chip armonios.

Cum am văzut, acestea sunt notele specifice ale cunoașterii în creștinism: 1. Concepția superioară despre Dumnezeu, ca obiect al cunoașterii; 2. O cale duhovnicească (mistică) de cunoaștere, care-și capătă expresia deplină în iubire; 3. Prezența harului – colaborator al omului în procesul desăvârșirii spirituale, deci și al cunoașterii.

Dintre acestea este suficient să semnalăm lipsa harului în hinduism, ca și în toate celalalte religii naturale, ca să putem afirma, cu toată obiectivitatea, că gnoseologia hindusă, care a atins într-adevăr culmi înalte, rămâne totuși o cunoaștere naturală, care nu poate sta alături de cea creștină.

Bibliografie

1. Bréhier Emile, *Histoire de la Philosophie*. Fascicule supplémentaire. *La philosophie en Orient*, par Paul Masson-Oursel, Paris, Alcan, 1938.

2. Chantepie de la Saussaye, *Manuel d'Histoire des Religions*, Paris, Colin, 1921.

3. Formichi Carlo, *La pensée religieuse de l'Inde avant Bouddha*, Paris, Payot, 1930.

4. Guénon René, *Introduction générale a l'étude des doctrines hindoues*, Paris, Les éditions Vega, 1932.

5. Lahor Jean, *Histoire de la littérature hindoue*, Paris, Charpentier, 1888.

6. Mihălcescu Pr. Ioan, *Bhagavad-Gita*. Poemă indiană. Traducere și note. Biblioteca Istoriei Religiunilor, nr. 3, București, 1932.

7. Mihălcescu Dr. Irineu, *Istoria Religiunilor lumii*, București, Cugetarea, 1946.

8. Milloué L. de, *Le Bouddhisme dans le monde*. Origines, dogmes, histoire, Paris, Ernest Leroux, 1900.

9. Nehru Jawaharlal, *Descoperirea Indiei*, București, Editura pentru literatura politică, 1956.

10. Pelet Dr. Louis, *La pensée religieuse de la Bhagavad-Gita* (Le chant du bienheureux), Lausanne, Paris, Edwin Frankfurter, Ernest Leroux, 1935.

11. Schweitzer Albert, *Les grands penseurs de l'Inde avant Bouddha*, trad. Par. Ferdinand Hayward, Paris, Payot, 1930.

12. Vasilescu Diac. Emilian, *Istoria Religiilor*, Curs dactilografiat, fascicola a II-a, București, 1953.

Magistrand Nicolae Stănescu

VI. PUNCTE DE VEDERE

PREOTUL ORTODOX ÎN FAȚA PROVOCĂRILOR CULTURII CONTEMPORANE

Cele mai numeroase și, totodată, mai puternice provocări cu care se confruntă preoții Bisericii Ortodoxe astăzi sunt cele care provin din aria culturii contemporane. Acestea reflectă, în cele mai multe cazuri, modul eronat în care este perceput mesajul evanghelic al Bisericii, din cauza unor erezii mai vechi sau mai noi, care își fac resimțită prezența, în mod ciclic, în spațiul cultural al zilelor noastre.

O lucrare literară, cum este cea intitulată “Codul lui Da Vinci” având autor pe Dan Brown, în care se repun în circulație erezii maniheiste din primele veacuri creștine, ce negau dumnezeirea Mântuitorului Hristos, reprezintă o astfel de provocare la adresa credinței ortodoxe și a misiunii Bisericii, atât timp cât bulversează conștiințele unor credincioși. Fără intenția de a elabora un răspuns dogmatic la erorile pe care le conține lucrarea menționată, dorim doar să atragem atenția asupra unui curent din cultura secolului al XX-lea, în sânul căruia s-a încercat o revalorizare a evangheliilor apocrife, cu scopul nedeclarat al separării umanului de divin în persoana Fiului lui Dumnezeu întrupat. Descoperim în aceste tentative, de altfel sortite eșecului, aceeași tendință antropocentristă, care domină cultura europeană de la Iluminism până astăzi, datorată procesului de secularizare, apărut în sânul creștinismului apusean.

La o analiză mai atentă vom observa că principalele provocări pentru preoți ca și pentru credincioși, deși îmbracă o haină culturală, au la origine cauze teologice și religioase, constând în erori de înțelegere sau interpretare a Revelației divine, în diverse epoci ale istoriei creștinismului. Tocmai de

aceea respingerea acestora implică, în mod necesar, o analiză teologică pertinentă, de natură să identifice cauzele respective, pentru a se putea elabora soluțiile de depășire a consecințelor nefaste pentru viața Bisericii.

Vom proceda în cele ce urmează, la prezentarea analitică a unora din fenomenele ce aparțin concomitent religiei și culturii și care afectează profund autenticitatea și integritatea vieții religioase a credincioșilor Bisericii noastre.

1. Secularismul sau îndepărtarea progresivă de credință și Revelație

Înțeles ca fenomen cultural, secularismul, privit în contextul lumii creștine, își are originea în cultura apuseană, începând cu epoca Renașterii și continuând cu Iluminismul și revoluția franceză. Nota dominantă a acestui proces o constituie emanciparea omului de sub tutela autorității religioase¹, autoritate care, așa cum se cunoaște, se făcuse remarcată în Evul Mediu, prin numeroase excese.

Din punct de vedere teologic secularismul echivalează cu o concepție eminentemente antropocentristă, potrivit căreia în centrul vieții materiale și spirituale este așezat omul, pe locul în care trona odinioară Dumnezeu. În termeni teologici are loc o trecere de la o viziune creștină teocentrică la una antropocentrică. Această mutare de accent, cu multiple consecințe în plan moral și spiritual, a fost favorizată de orientarea culturii europene în epoca Renașterii către izvoarele culturale păgâne ale antichității, în conformitate cu care "*omul este măsura tuturor lucrurilor*" (filosoful Protagoras).

În mod paradoxal, pe lângă aceste cauze culturale, secularismul a fost provocat și de anumite cauze teologice. Cele mai vechi cauze de acest gen le reprezintă ereziile, care au însoțit din totdeauna viața Bisericii. Ereticii erau acei creștini care, în ciuda convertirii lor, rămăseseră dependenți de cultura păgână contemporană, încercând o sinteză între adevărul revelat al Evangheliei și concepțiile filosofice necreștine. Prin demersul lor eronat, ei făceau, conștient sau nu Revelația dependentă de cultura timpului lor. Preocuparea lor primordială, izvorâtă din orgoliu, era aceea de a raționaliza taina lui Dumnezeu², de a pătrunde nepătrunsul divin, ignorând dimensiunea apofatică a existenței dumnezeiești.

Cu alt prilej am arătat modul în care o serie de concepții dogmatice eronate, care grevează de secole teologiile eterodoxe, au favorizat secu-

1. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Teologie și secularizare*, în vol. "Teologie și cultură", București, 1993, p.67

2. Pr. Ștefan Buchiu, *Ortodoxie și secularizare*, Editura Libra, București, 1999, p.40

larizarea vieții ecleziale a acestor Confesiuni creștine, materializată în ideea absenței lui Dumnezeu din creație și din viața cotidiană a societății.³

Numeroși teologi ortodocși au remarcat faptul că aspectele pozitive ale secularizării, ca de exemplu progresul științei și al tehnologiei, sunt contracarate de regresul spiritual moral și religios, de pe urma căruia omul devine prizonierul lumii imanente trăind sentimentul îndepărtării de Dumnezeu și făcând experiența angoasantă a dezlănțuirii forțelor iraționale din el, care ajung să-i domine rațiunea și să-l alieneze de aproapele dar și de sine însuși.

Pentru a evidenția și mai mult consecințele nefaste ale secularismului vom menționa faptul că înseși teologiile eterodoxe au alunecat pe această pantă, separându-se de spiritualitatea creștină autentică, din excese raționaliste sau sentimentaliste. Astfel teologia scolastică din Evul Mediu s-a lăsat impregnată de aristotelism, fapt ce a condus la o concepție antropologică triumfalistă și la o viziune cosmologică antropocentristă. Neacceptând doctrina despre energiile divine necreate, sistematizată în mod definitiv de Sfântul Grigorie Palama și introducând conceptele de grație creată, supramerite sau merite prisositoare, precum și practica indulgențelor, teologia scolastică a ridicat un paravan între credincioși și Mântuitorul Hristos, între viața Bisericii și lucrarea sfințitoare a Duhului Sfânt. Prin aceasta au prevalat concepțiile juridice și exterioriste, creatoare ale unor raporturi pur legaliste între membrii Bisericii și între ei și Dumnezeu. Teologii scolastici s-au întrecut în a raționaliza misterul divin, proclamând în mod indirect victoria rațiunii asupra credinței și spiritualității creștine.

Mult mai dramatic au evoluat lucrurile în cadrul teologiilor de factură protestantă. Au apărut aici, începând cu secolul al XIX-lea și continuând cu secolul al XX-lea, curente teologice care și-au propus în mod explicit să demonstreze rolul pozitiv al secularismului.⁴

Aceste curente, numite “teologii ale genitivului”, își propun să definească mesajul creștin din perspectiva contextului istoric și cultural al epocii. Cu denumiri din cele mai diverse, specifice teologiilor contextualizante (a lumii, a societății, a viitorului, a speranței, a revoluției, a păcii, a politicii, a morții lui Dumnezeu, etc.) ele au ca centru de greutate lumea și mai puțin pe Dumnezeu.

Două dintre curentele menționate mai sus sunt apropiate de tema pe care o tratăm și anume “teologia morții lui Dumnezeu” și “teologia secularizării”.

3. *Ibidem*, p.39-103

4. Pr. conf. Ștefan Alexe, *Curente și tendințe noi în teologia contemporană*, în revista “*Ortodoxia*”, anul XXIX (1977), nr.1, p. 40

Fără a ne propune să intrăm în detalii vom preciza că ambele curente teologice protestante inversează raportul dintre religie și cultură, făcându-o pe prima dependentă de a doua, din dorința de a acomoda religia la măsura înțelegerii omului secularizat. În clipa în care, însă, cultura devine criteriul de interpretare și evaluare a teologiei, constatarea absenței lui Dumnezeu din cultură poate fi extinsă și asupra teologiei. Mergând pe această cale greșită, teologii protestanți radicali ajung la consecințe dramatice: secularizarea teologiei creștine de supranatural, înlăturarea dogmelor, eliminarea totală a Sfintei Tradiții, demitologizarea Sfintei Scripturi, menținerea Mântuitorului Iisus Hristos numai ca normă etică, irealitatea lui Dumnezeu.⁵

Distorsionând mesajul evanghelic, aceste curente teologice radicale ajung să conceapă mântuirea ca pe o etică socială. În timp ce teologia ortodoxă îl ancorează pe om în obiectivitatea Revelației și a Providenței, aceste concepții protestante îl lasă pradă incertitudinilor filosofice, subiectivismelor de tot felul, care numai spre Dumnezeu nu pot să-l îndrepte. Din cauză că se relativizează conținutul credinței, Biserica este redusă la nivelul simplu uman al societății iar cosmosul, conceput doar în dependență absolută de om, nu mai poate fi încadrat în dialogul omului cu Dumnezeu, în așa fel încât să devină un mediu de întâlnire și de conlucrare a lui Dumnezeu cu omul.

Pe lângă cauzele teologice ale apariției secularismului în spațiul creștinismului apusean, trebuie menționate și cauzele culturale, care, în opinia specialiștilor, sunt în număr de trei: iluminismul, marcat de un raționalism autonom, neopăgânismul renescentist și determinismul cosmologic.⁶ Aceste cauze culturale exprimă în modul cel mai direct posibil sentimentul de auto-suficiență a omului și prin aceasta înstrăinarea lui de Dumnezeu.

Aici își are sursa raportul antagonic dintre cultură și religie, pe care l-au clamat atei tuturor timpurilor. *Raportul religie-cultură n-a fost conceput corect decât în monoteismul revelat primar al omenirii, în monoteismul mozaic și în mod deplin în monoteismul creștin. În ceea ce privește filosofia antică, marcată de panteism, ce încearcă să reînvie astăzi sub diferite forme, aceasta a urmărit să așeze cultura în locul destinat religiei sau, altfel spus, să divinizeze cultura.*⁷

Depășirea viziunii antagonice dintre religie și cultură se poate face prin depășirea dualismului ireductibil dintre lumea naturală și cea supranaturală,

5. Pr. prof. dr. Petru Rezuș, *Teologia contemporană a "morții lui Dumnezeu"*, în revista "Mitropolia Banatului", anul XX (1970), nr.1- 3, p. 40

6. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Criza culturii. Un studiu inedit*, în revista "Icoana din adânc", anul 2, nr. 9, 1998

7. Nichifor Crainic, *Nostalgia Paradisului*, ediția a doua, Editura Moldova, Iași, 1994.

preluat din filosofia antică. Din perspectiva teologiei ortodoxe, naturalul și supranaturalul s-au unit pentru totdeauna în persoana Mântuitorului Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat. Prin harul revărsat asupra umanității și a întregii creații prin Duhul Sfânt, naturalul s-a deschis acțiunii transfiguratoare a acestuia, anticipând starea înnoită și îndumnezeită din Împărăția cerurilor. “Numai dacă Hristos rămâne izolat în sfera realităților spirituale, fără să coboare în lumea realităților fizice, ca în teologiile protestante sau neo-protestante, atunci este greu de înțeles modul în care Mântuitorul ar putea călăuzi întreaga zidire spre sfârșitul veacurilor. Dacă avem în vedere însă ordinea rațională a întregii creații în Hristos ca Logos întrupat, atunci putem înțelege că El îmbrățișează și călăuzește omul și creația spre scopul lor final, nu numai ca factor ce lucrează înlăuntrul creației, în totalitatea ei, în mod tainic sau apofatic, ci și prin Biserică și prin creștini în mod conștient.”⁸

Expresia cea mai puternică a unei culturi secularizate o reprezintă modernismul, caracterizat din punct de vedere teologic de “neoarianism”, care, în opinia teologului sârb arhim. Iustin Popovici, coboară pe Iisus Hristos la calitatea de simplu om (erou, profet, învățător) și înalță, corelativ, omul la rangul de “*măsură a tuturor lucrurilor*”. Supralicitarea umanului în cultura modernistă a eşuat în devalorizarea lui; autodivinizarea orgolioasă a omului avea să eşueze în “nihilismul” devastator și dezumanizant al istoriei europene a secolului al XX-lea. Înainte de a se seculariza în filosofii și ideologiile nihiliste ale modernității, “umanismul arianizant” a apărut și se prelungește în epoca noastră în interiorul “creștinismului umanist” al Occidentului.⁹ La rândul său postmodernismul, ca expresie ultimă a culturii secularizate, are în centrul său tot cultul idolatru al omului fără Dumnezeu, atât doar că pledează în favoarea unei versiuni “slabe”, atenuate de om, rațiune și societate, conștiente de limitele lor și de finitudinea inexorabilă a condiției umane.¹⁰

Din punct de vedere al teologiei ortodoxe, omul european s-a aflat permanent între două filosofii de viață, între umanismul antropocentrist și divino-umanismul hristocentrist. Pentru a supraviețui spiritual și cultural el trebuie să opteze, cât nu este prea târziu, pentru divino-umanismul propovăduit de Evanghelia lui Hristos. Numai pe acest fundament doctrinar și spiritual el poate depăși provocările secularismului, ca și pe cele ale altor curente

8. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Iisus Hristos Pantocrator*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2005, p. 412

9. Arhim. Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeu-Om*, studiu introductiv și traducere de pr. prof. Ioan Ică și diac. Ioan I. Ică jr. Editura Deisis, Sibiu, 1997, p.19-20.

10. *Ibidem*, p.32

filosofice și culturale înstrăinate de Dumnezeu, poate crea o cultură prin intermediul căreia învățătura și spiritualitatea creștină să-l înalțe pe om spre transcendent și în același timp să-i dea puterea de a transfigura istoria și societatea umană, așa încât prezența lui Dumnezeu în ea să devină tot mai evidentă.

2. Pietismul, fuga de lume sau de istoria umanității în care s-a întrupat Hristos, Fiul lui Dumnezeu

Dacă secularismul în spațiul creștin își are cauza teologică așa cum s-a subliniat anterior în excesele raționaliste ale scolasticii medievale, reversul acestui curent filosofic și cultural este pietismul, ale cărui rădăcini le descoperim în concepțiile teologice radicale și antiecleziale ale Reformatorilor. Spiritualitatea pietistă s-a voit a fi un răspuns tranșant și categoric la speculațiile prea intelectualiste ale dogmaștilor protestanți. În locul controverSELOR teologice interminabile, pietismul pune accentul pe evlavie practică, propunând o netă ruptură cu lumea și cu obiceiurile moderne (dans, teatru, lecturi profane), manifestând tendința de separare și deosebire față de Biserica oficială.¹¹

Apărut în spațiul Confesiunilor protestante în secolul al XVII-lea, pietismul a urmărit de la început să critice starea de decadență morală a creștinilor din acea vreme, considerând că adevăratul creștinism a aparținut veacului apostolic, fiind un creștinism al iubirii și pocăinței.¹² Pietismul german va avea multe puncte comune cu puritanismul englez, manifestând dezaprobare față de formalismul religios și punând accentul pe viața interioară. Aceste curente pot fi definite ca exprimând cel mai elocvent spiritualismul protestant extrem, care ignoră cu bună știință rolul și semnificația materiei și a creației, în general, în opera de mântuire a omului. Așa cum subliniază un teolog ortodox, la apariția pietismului a dus accentuarea lucrării Duhului Sfânt în viața credincioșilor, în detrimentul lucrării Mântuitorului, tot așa cum accentuarea lucrării Mântuitorului Hristos în defavoarea Duhului a provocat secularizarea.¹³ Discernem aici cel puțin două cauze teologice care au generat această atitudine neconformă cu viziunea plenară și integratoare a Ortodoxiei. Prima o constituie separarea artificială dintre iconomia sau lucrarea

11. Christos Yannaras, *Libertatea moralei*, trad. de Mihai Cantuniari, Editura Anastasia, București, 2002, p.119-120.

12. Pr. prof. Ioan Rămureanu, *Istoria Bisericească Universală*, ediția a doua, București, 1993, vol.II, p. 244.

13. Pr. Sterea Tache, *Credință și misiune*, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, București, 1999, p. 27

Fiului lui Dumnezeu întrupat, a Mântuitorului Iisus Hristos și iconomia sau lucrarea Duhului Sfânt în Biserică. Această separație a fost preluată de teologia protestantă din cea scolastică, avându-și ultimul izvor în erezia lui Filioque. A doua cauză este reprezentată de separația, tot atât de artificială și de periculoasă dintre Biserica văzută și cea nevăzută; pe cât de mult au accentuat, în mod eronat, teologia scolastică, importanța Bisericii vizibile, ca expresie a juridismului eclesial de care s-a lăsat impregnat romano-catolicismul, tot pe atât au accentuat și protestanții, de toate nuanțele, dimensiunea Bisericii invizibile, legată de Persoana Duhului Sfânt dar și de doctrina predestinației, a “Bisericii celor aleși”. Din Germania secolului al XVIII-lea, pietismul va ajunge mai întâi în alte țări protestante din Europa, apoi în Statele Unite și mai departe. Ceea ce este mai grav este faptul că pietismul, ca atitudine extremistă și fundamentalistă a apărut și în Biserica Ortodoxă, ca de altfel și în Biserica Romano-Catolică, dând naștere unor grupări de credincioși, care, deși urmăresc să rămână în interiorul Bisericii, se lasă foarte mult impregnate de duhul și de formele mișcărilor pietiste protestante.

În conformitate cu spiritul pietismului protestant, scade interesul acestor credincioși pentru învățatura de credință, facându-se din trăirea religioasă un scop în sine. Pericolul constă în aceea că pietiștii ajung să împărtășească o concepție elitistă, desconsiderând adesea, în mod voluntar sau involuntar, pe ceilalți credincioși ai Bisericii, care, în opinia lor, n-au renunțat la toate păcatele lor.

Prin faptul că preocuparea principală, în grupările pietiste, o constituie relația strict personală cu Mântuitorul Hristos, ignorându-se în mare măsură aspectul comunitar al credinței, este slăbit în mod gradual caracterul eclesial al vieții creștine. Parohia ca unitate de bază a Bisericii Ortodoxe, nu mai reprezintă un factor de unitate și de conștientizare a identității și responsabilității fiecărui credincios și tuturor laolaltă.

Un alt aspect principal al activității grupărilor pietiste îl reprezintă predicarea cuvântului lui Dumnezeu în mod separat de cultul Bisericii și mai ales, de slujirea învățătorescă a episcopilor și preoților. Aceasta contravine tradiției ortodoxe, potrivit căreia “parohia, în calitate de comunitate ortodoxă disciplinată, cum se exprima pr. prof. Ion Bria, este un organism, care trăiește axat pe Liturgia euharistică. Aceasta este mai mult decât manifestarea cultică și publică a unei comunități creștine: este structura de comuniune, de integrare și de creștere a trupului tainic al Domnului. Caracterul ei unic constă în aceea că aici Hristos Se oferă total, prin unirea cuvântului și a Tainei, adică a puterii cuvântului și puterii trupului Său, prin prefacerea elementelor euharistice”.

Viața religioasă a credincioșilor nu se poate desfășura în mod autentic și disciplinat decât fie în parohie, fie în mănăstire. Ambele forme ecleziale își au disciplina proprie, prin care se conciliază unitatea cu diversitatea, se îmbină învățătura, cultul și trăirea, fără separație sau opoziție între ele. Viața morală este, fără îndoială, foarte importantă pentru fiecare credincios dar ea trebuie să se întemeieze pe adevărul de credință, propovăduit de Biserică, fiindcă altfel se poate cădea în sentimentalism searbăd, neroditor. În mod paradoxal, deși pietismul a apărut ca reacție la intelectualismul teologiei protestante, a preluat de la acesta nota de raționalism exagerat, prin care pietismul ajunge să susțină “o trăire închisă în subiectivitate, un sentimentalism neancorat în experiența nemijlocită a lui Dumnezeu. La aceasta duce absența, în teologiile apusene, a doctrinei energiilor necreate ce vin în noi, absență care stă în legătură cu conceperea lui Dumnezeu mai mult ca esență decât ca și comuniune iubitoare de Persoane”.¹⁴

În spațiul ortodox, mișcările pietiste nu se hrănesc din spiritualitatea Învierii lui Hristos, a bucuriei și a luminii pascale, ci rămân, după model protestant, doar la momentul Răstignirii de pe Golgota, din punct de vedere doctrinar și la obsesia păcatelor, din punct de vedere moral. Aceasta provoacă un anumit pesimism, întrucât din procesul mântuirii nu se reține decât aspectul negativ, adică eliberarea de păcat, ignorându-se, mai mult sau mai puțin, aspectul pozitiv al îndumnezeirii persoanei umane. Așa cum, pe bună dreptate ține să afirme pr. prof. Dumitru Popescu, “Hristos nu ne-a lăsat să fim dominați de o viziune pesimistă a istoriei, ci ne-a îndemnat să nu ne pierdem curajul, fiindcă El a biruit lumea (adică răul din lume n.n.). Într-o lume în care omul a rămas fără rădăcini pământești și cerești, misiunea noastră nu este aceea de a ne orienta numai către cer, uitând de pământ și nici numai către pământ, uitând de cer, ci de a înainta către cerul și pământul nedespărțite ale Împărăției lui Dumnezeu”.¹⁵

3. Indiferentismul religios sau nepăsarea de cele sfinte

Această a treia cauză a slăbirii religiozității și a vieții eclesiale nu-și are origini teologice ca primele două fenomene analizate mai sus, ci izvorăște în principal din necunoașterea credinței celei adevărate sau din lipsa educației religioase și din starea de imoralitate.

Viața credincioșilor Bisericii noastre nu a fost afectată în a doua jumătate a secolului al XX-lea numai de secularism și pietism, ci și de indiferen-

14. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloac, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. III, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1988, p. 34

15. Pr. prof.dr. Dumitru Popescu, *Omul fără rădăcini*, Editura Nemira, Bucuresti, 2001, p. 20.

tism, provenit din cele două cauze menționate anterior, cărora trebuie adăugat și ateismul militant, ce-și propunea abolirea religiei. Dacă problema lipsei de catehizare a credincioșilor este pe cale să se rezolve prin reintroducerea orei de religie, ca și prin intensificarea activității predicatoriale și catehetice a preoților, starea de imoralitate a numeroși membrii ai Bisericii nu poate fi depășită numai prin aceste măsuri. Tratarea duhovnicească a relexlor din societate implică întreaga lucrare a Bisericii (învățătorească, sfințitoare și conducătoare), care trebuie să aibă în vedere toate segmentele de vârstă ale populației.

Aționând împotriva tendințelor imorale ale culturii și civilizației contemporane trebuie să sădim în sufletele credincioșilor noștri sentimentul prezenței lui Dumnezeu în lume, în împrejurările concrete ale vieții, ca expresie a unei autentice spiritualități ortodoxe. Are perfectă dreptate părintele Stăniloae atunci când afirmă că "Ortodoxiei îi este străin sentimentul distanței lui Dumnezeu. Acesta există doar pentru că s-a dezvoltat prea mult aspectul administrativ al Bisericii, doar pentru că există sentimentul păcatului nostru sau deoarece credem, în mod greșit, că Hristos a rezolvat definitiv prin Jertfa Sa probleme mântuirii noastre, că ne-a asigurat în mod juridic iertarea păcatelor și că acum putem dormi liniștiți pentru că totul este aranjat. Avem, dimpotrivă, nevoie ca Biserica să fie prezentă ca un mediu prin care lucrează Dumnezeu."¹⁶

Fără să fie la fel de virulent precum ateismul, indiferentismul este la fel de nociv pentru că ignoră viața spirituală interioară în aceeași măsură cu viața liturgică a Bisericii. Nepăsarea față de cele sfinte, înțelegând prin aceasta locașul și instituția Bisericii, sărbătorile creștine și datinile strămoșești, conduc la moartea spirituală, la negrija față de suflet dar și la ignorarea a ceea ce este mai valoros în aproapele, la închiderea într-un egoism separator. Din acest "iad" al singurătății din care eșuează omul contemporan ajungând să fie indiferent la valorile religiei, mai poate fi salvat doar prin solidaritatea creștină a celor din jurul lui sau, așa cum afirmă părintele Stăniloae: "trebuie să-l ajutăm pe om să regăsească această unitate cu ceilalți, această căldură a unirii cu ceilalți sub revărsarea energiilor lui Dumnezeu, în sentimentul comun al prezenței lui Dumnezeu în mijlocul lor.....Dumnezeu este foarte aproape de noi, în noi, intim printre noi, prezent în iubirea noastră pentru El."¹⁷

16. Pr. M.A.Costa de Beauregard, *Părintele Dumitru Stăniloae. Mică dogmatică vorbită*, Editura Deisis, Sibiu, 1995, p. 32.

17. *Ibidem*, op. cit.

În anii din urmă în spațiul Ortodoxiei românești a apărut o altă cauză a indiferentismului și anume consumismul. Comparat de către papa Ioan-Paul al-II-lea cu secularismul pentru caracterul său nociv, din punct de vedere religios-moral, consumismul reprezintă o reînviere a epicureismului antic, provocând laxism moral și relativism în materie de credință. De la materialismul științific al secolului trecut s-a ajuns la un materialism pragmatic exprimat printr-o civilizație a consumului, a acumulării nestăvilite de bunuri materiale, care sufocă pe nesimțite orice elan spiritual și moral.

Modalitățile de depășire ale acestor atitudini negative, care atentează la credința și moralitatea membrilor Bisericii noastre sunt cele oferite de doctrina, morala, cultul și spiritualitatea ortodoxă, care trebuie să fie cunoscute, asumate și trăite corect și plenar, mai întâi de clerici și apoi de credincioși. Mijloacele ascetice: rugăciunea și postul, cele sacramentale: Taina Pocăinței și cea a Sfintei Împărtășanii, cele caritative: milostenia și întrajutorarea, cele morale: iubirea frățească și iertarea, ca și alte "arme duhovnicești" din panoplia nesfârșită a Ortodoxiei, trebuie folosite cu râvnă și pricepere, cu discernământ și mai ales cu exemplul propriu, cel care atrage cel mai ușor, pentru ca secularismul, pietismul, indiferentismul și alte provocări ale contemporaneității să nu stingă flacăra credinței și frumusețea trăirii autentice religioase în poporul nostru românesc.

Pr. conf. dr. Ștefan Buchiu

BISERICA ȘI INTEGRAREA EUROPEANĂ APORTUL SPIRITUALITĂȚII CREȘTINE ORTODOXE ÎN PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ ÎN CONTEXT MULTICULTURAL

Procesul de integrare europeană are o puternică motivare socială, economică și politică. Această motivare, la rândul ei, se sprijină pe trei idei fundamentale: mișcarea sau evoluția societății umane, nevoia de nou ca stare superioară vechiului și libertatea ca manifestare care împlinește și înnoiește existența omului.

Cu aceste idei operează și teologia ortodoxă. Pentru acest motiv, aportul spiritualității creștine ortodoxe, în derularea procesului de integrare europeană nu este numai posibil, ci și necesar, cu precizarea obligatorie că în primul caz procesul este în mod exclusiv la îndemâna omului, în cazul al doilea, atât mișcarea cât și nevoia de nou și libertatea au caracter sinergic, presupunând colaborarea lui Dumnezeu cu omul.

Astfel, teologia ortodoxă afirmă că providența divină este mereu nouă în manifestările ei în lume, pentru că problemele lumii nu sunt mereu aceleași. Această providență mereu activă se folosește în acțiunea ei de forțele proprii lumii și de acțiunile oamenilor. Prin oameni, ca factori ai binelui și ai răului, mereu originali, dar cu amintirea trecutului, Dumnezeu conduce lumea la faze mereu noi. Dumnezeu se folosește astfel atât de forțele rele, cât și de cele bune spre conducerea istoriei spre trepte mai înalte, în ultimă analiză, spre mântuire și îndumnezeire, căci providența implică energia între Dumnezeu și oameni.

Se menține astfel un echilibru între forțele răului și ale binelui, care se conciliază cu progresul. Din această perspectivă, se poate spune că Dumnezeu se folosește de oameni în general spre conducerea istoriei spre trepte mai înalte, în ultimă analiză, spre mântuire și îndumnezeire, căci providența implică și energia între Dumnezeu și oameni¹.

Conducerea lumii înainte, ca operă a providenței care operează cu colaborarea lumii, nu se poate despărți de o anumită lucrare creatoare progresivă

1. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, EIBMBOR, București, 1978, p. 490.

a lui Dumnezeu, dar **deosebită de creația propriu-zisă**, întrucât se folosește de fundamentul pus în creație².

Revelația supranaturală care constă nu numai dintr-o învățătură a lui Dumnezeu, cât și din acte, **impune trepte noi** în procesul de desăvârșire a umanului. Evident, nici în **acțiunea aceasta**, Dumnezeu nu lucrează singur, ci în colaborare cu acțiunea umană.

Această acțiune pune în relief faptul că Dumnezeu nu doar conservă lumea în forme ciclice, ci o **cheamă la perfecțiune**, prin unirea cu El. "El nu este Dumnezeul eternizării lumii într-o formă existentă, ci al unei lumi pe care o conduce prin mișcare la ținta desăvârșirii în El însuși. Dumnezeu a lucrat în acte trecute, dar în acte care au dus lumea înainte". Lucrează și astăzi în forme adecvate timpului nostru și va lucra și în viitor, descoperindu-Se în forme adecvate³.

Această lucrare a lui Dumnezeu este legată de categoria noului prin excelență: "*Iată Eu fac toate lucrurile noi*" (Apocalipsa 21, 5). Aceasta este perspectiva finală pe care ne-o oferă Dumnezeu. Dar în vederea acestei noutăți finale, oamenii trebuie să devină noi de pe acum: "*Ca și noi să umblăm în înnoirea vieții sau să slujim în înnoirea duhului, nu în vechimea literei*" (Romani 6, 4; 7, 6). A umbla în înnoirea vieții sau în înnoirea duhului înseamnă a fi mereu deschis noului. Aceasta este stabilitatea în mișcare spre mai sus, fără de care omul numai rămâne într-o noutate continuă și prin aceasta, cade. Sfântul Grigorie de Nyssa spune în acest sens: "Căci Cel cu adevărat existent este viața adevărată ... Iar cel ce nu este viața nu are firea să procure viața. Iar viața ce ne-o dă Cel ce este cu adevărat viața este a nu lăsa nicicând dorința celui ce tinde spre El să se oprească. Căci în aceasta stă a vedea cu adevărat pe Dumnezeu: a nu înceta niciodată spre El"⁴.

Legea Veche este puterea păcatului care duce spre moarte numai atunci când nu pregătește spre desăvârșirea treptei atinse prin ea sau când omul nu trage concluzia că "stârșitul legii este Hristos" sau "plinirea ei este iubirea" (Romani 10, 4; 13, 10), ca noutate continuă. Conservatorismul este expresia persistenței păcatului sau a menținerii în limitele egoismului. Existența lui Dumnezeu presupune relativizarea oricărei stări atinse, care devine o treaptă spre o alta mai înaltă⁵.

Dumnezeu Se revelează în felul acesta ca fiind factorul de formare a unei umanități care se depășește continuu sau forța care ne propulsează spre un viitor niciodată atins. Acest factor se manifestă în forma iubirii de oameni, care oferă mereu mai mult. Dumnezeu Se opune absolutizării oricărei structuri și stări interumane atinse: "Căci în mod necesar va înceta mișcarea liberă

2. Ibidem.

3. Ibidem, p. 491.

4. Ibidem, p. 492.

5. Ibidem, p. 494.

a tuturor în jurul a orice altceva, când se va arăta ultima țintă dorită și participată care va umple în mod neîncăput ... cele ce vor participa la ea pe măsura lor. Căci spre ea tinde toată viețuirea și gândirea celui înalt și la ea se oprește toată dorința și numai e purtată niciodată dincolo de ea".

Relația eu-tu poate fi un loc al experienței lui Dumnezeu și al propriei experiențe. Dar teologia ortodoxă aduce ceva în plus, adăugând la eu și tu-natura. Împlinit în acest cadru, omul îl poate experia pe Dumnezeu și în sine și în relația cu natura⁶.

Fără Dumnezeu relația eu-tu poate fi amenințată de pericolul reducerii celuilalt la starea de obiect. Numai credința în Persoana supremă îl păstrează pe tu ca subiect, evidențiind în mod constant responsabilitatea pe care o am față de el, împiedicându-mă să-l neglijez sau să profit de el⁷.

Libertatea față de o rânduială stabilită sau față de o treaptă atinsă, nu înseamnă și o libertate față de rânduiala care ține deschisă perspectiva progresului continuu în infinitatea iubirii de Dumnezeu și de oameni. O astfel de libertate nu urcă în iubirea de Dumnezeu și de semenii, ci este doar un pretext pentru a trece de la o patimă la alta: "*Trăiți ca oameni liberi, dar nu ca și cum ați avea libertatea drept acoperământ al vicleniei, ci ca robi ai lui Dumnezeu*" (I Petru 2, 16). "Numai slujind prin iubire lui Dumnezeu care ne iubește și semenilor, din răspunderea față de El, sporim în libertatea noastră, pentru că sporim în comuniunea cu Cel ce ne respectă libertatea"⁸.

Referindu-se la aceste aspecte, Părintele Stăniloae conchide: "Nici băltoaca fără margini a libertinajului nu ne duce spre oceanul iubirii și al libertății în Dumnezeu, nici lacul unei înțelegeri fixe a cărui apă se mișcă în niște margini, ci numai râul care curge mereu mai departe (în sus), dar între margini care-i asigură curgerea. Spiritualitatea creștină răsăriteană, cu dogmele ei deschise spre infinit, cu rânduielele purificatoare de patimi și susținătoare ale rugăciunii, sunt cea mai bună metodă pentru dobândirea adevăratei libertăți întru Dumnezeu, cât și pentru progresul în cunoașterea și comuniunea prin experiență a lui Dumnezeu și a semenilor sunt cea mai bună metodă prin care se asigură înaintarea pe linia voită de Dumnezeu, care a ajuns la lucrarea ei cea mai înaltă în Hristos. Căci ea se revelează în Hristos ca un plan și ca o lucrare reală în vederea mântuirii și a îndumnezeirii creației în El"⁹.

Tot Părintele Stăniloae spune că "spiritualitatea Bisericii Răsăritene este aristocrată, fiindcă vine din cer, pe linia Sfintei Scripturi și presupune rafinamentul de gândire al marilor părinți ... Dar, este în același timp și populară, fiindcă Dumnezeu vrea ca tot omul să se mântuiască, iar Hristos a iubit poporul"¹⁰.

6. Ibidem, p. 495.

7. Ibidem, p. 496.

8. Ibidem, p. 497.

9. Ibidem.

10. Idem, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, București, 2005, p. 36.

Spiritualitatea românească este bisericească prin chiar structura ei: ea vede prezența și lucrarea lui Dumnezeu peste tot și în toate. Un peisaj frumos este echivalent cu „un colț de rai” sau cu ”o gură de rai”. Creștinul trăiește sentimentul că Dumnezeu este lângă el, îi este familiar, prieten chiar. Pentru acest motiv folosește diminutive surprinzătoare prin profunzime și frumusețe: ”Dumnezeu drăguț”¹¹.

Credința în Dumnezeu cere oamenilor să fie buni, așa cum este El însuși: omul bun este ”om al lui Dumnezeu”. Bunătatea este echivalentă cu sănătatea minții, pentru acest motiv omul lipsit de bunătate este ”nebun”. Lumea întreagă răspândește lumină prin rânduiala ei. Omului i se cere să facă un lucru ”ca lumea”, adică lumea e făcută lume printr-un simț conștient al rânduiei și frumosului”¹².

* * *

Procesul de integrare europeană nu este nici simplu nici ușor. Așa cum se observă, el presupune dileme și provocări, niciodată înșurmontabile, însă, atunci când există determinarea necesară.

Principala provocare pe care o constituie integrarea europeană pentru teologia ortodoxă este cultura autonomă. Această cultură are câteva coordonate definitorii, absolut necesare pentru înțelegerea ei.

Prima dintre aceste coordonate constă în autonomia rațiunii, care nu se supune nici unei autorități decât autorității faptelor. Nici revelația divină nu are dreptul de a se interpune în calea exercițiului ei liber.

Pornind de aici, religia a fost transformată într-o problemă particulară, fără nici o relevanță în societatea europeană.

O altă consecință a culturii autonome constă în accentul aproape exclusiv pus pe prosperitate și bunăstarea omului, în detrimentul vieții spirituale a acestuia. Această autonomie a flatat orgoliul omului, inducându-i sentimentul atotputerniciei, dar, în același timp l-a făcut prizonierul ”forțelor iraționale și demonice, devenind sclavul lumii sensibile care îl desfigurează din punct de vedere spiritual ...”¹³.

Indiferența sau chiar ostilitatea față de ordinea supranaturală promovată de cultura autonomă l-a determinat pe om să impună naturii și lui însuși propriile ”legi” și reguli, care au provocat criza ecologică în relația cu cosmosul, și dezordinea morală în relația cu semenii. Toate aceste date nu pot constitui obstacole în calea integrării europene, deoarece: ”Creștinismul românesc, întemeiat pe prezența lui Dumnezeu în om și în cosmos, a realizat cea mai originală sinteză între cultura apuseană și cea răsăriteană. De la cultura

11. Ibidem, p. 202.

12. Ibidem, p. 129.

13. Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Integrarea europeană în lumina teologiei ortodoxe*, în *Ortodoxie și contemporaneitate*, București, 1996, p. 152.

apuseană a asumat rațiunea lucidă a Occidentului, iar de la cultura răsăriteană a preluat mistica iubirii ... Această sinteză poate fi de o importanță capitală pentru procesul integrării noastre europene, fiindcă nu numai că ne ajută să preluăm ce ni se pare pozitiv în cultura apuseană și să rezistăm la presiunea secularizării, dar ea poate constitui un precedent important pentru întâlnirea dintre cele două culturi ..., astfel ca unitatea europeană să nu fie doar politică, ci și spirituală"¹⁴.

Strâns legată de integrarea europeană este și problema globalizării, pe coordonata ei culturală. Această coordonată poate fi redefinită drept "supracultură" și "este aplicată unei realități care se restructurează cantitativist, după principii utilitare și hedoniste". Cultura globală se suprapune culturilor particulare sau caută să le anuleze, asociindu-se cu influența deconstructivă a postmodernismului, care ignoră tradițiile și valorile specifice unei comunități etnice. În acest caz, se poate vorbi de un conflict între cultura globală și culturile particulare și, pentru rezolvarea problemei, este necesar apelul la gândirea teologică a Părinților¹⁵.

Părinții răsăriteni au regândit raportul dintre universal și particular, pornind de la Revelația divină, pentru a depăși opoziția dintre lumea sensibilă și cea inteligibilă, opoziție "care făcea imposibilă întruparea reală a lui Dumnezeu, ca Spirit absolut, în hotarele lumii sensibile sau naturale"¹⁶. Cel care inițiază acest proces este Sfântul Atanasie cel Mare, care vorbește despre ordinea armonioasă a creației văzute și nevăzute, cu centrul de gravitație în persoana Logosului. Astfel, cultura universală și cea particulară nu mai constituie realități separate și opuse, ci aspecte ale aceleași realități, înrădăcinate în constituția interioară a creației, după voia lui Dumnezeu Tatăl. "În lumina ordinii armonioase și unice a creației în Logosul divin, Unul din Treime, reconstrucția cosmologică a Sfântului Atanasie cel Mare ne permite să înțelegem cultura globală ca un reflex al comuniunii trinitare care pune accentul pe identitatea fiecărui neam și a culturii lui particulare, dar și pe legătura intimă dintre ele"¹⁷. Astfel, Ortodoxia nu poate accepta o cultură globală, care ignoră identitatea națională, dar nici culturile naționale închise, care pot promova șovinismul. "Identitatea fiecărui neam trebuie să rămână identitate deschisă, capabilă să păstreze modul specific al fiecărui neam, dar să promoveze și cooperarea cu alte neamuri, spre progresul comun"¹⁸. Atunci când Mântuitorul trimite Apostolii să propovăduiască Evanghelia la neamuri și să boteze în numele Sfintei Treimi, este exprimată

14. Ibidem, p. 185

15. Idem, *Ortodoxie și globalizare, Cultura globală și culturi particulare*, în *Misiunea Bisericii într-o lume secularizată*, EIBMBOR, București, 2005, p. 101.

16. Ibidem, p. 106.

17. Ibidem, p. 107.

18. Ibidem, p. 109.

diversitatea sau identitatea neamurilor, cât și relația dintre ele, în lumina comuniunii trinitare. "Globalizarea reprezintă un proces ireversibil, pe care nimeni nu-l mai poate împiedica. Datoria noastră de ortodocși nu este aceea de a respinge procesul ca atare, fiindcă are aspecte care sunt benefice, și nici de a-l accepta ca o fatalitate în forma lui utilitară, ci să pledăm pentru o cultură capabilă să ofere identitatea neamurilor, dar și cooperarea rodnică dintre ele, spre îmbogățirea reciprocă a tuturor"¹⁹.

Secularizarea indusă de cultura autonomă nu trebuie să sperie pe nimeni, ci doar să atragă atenția. Teologia ortodoxă afirmă în mod explicit prezența lui Dumnezeu în creație prin energiile necreate care își au izvorul în Dumnezeu și constituie fundamentul spiritual pe care se sprijină cosmosul întreg. "Acolo unde Dumnezeu este prezent în imanența lumii, omul numai resimte lucrarea lui Dumnezeu ca o violare a libertății, ci dimpotrivă, ca mijloc de dobândire a adevăratei libertăți care îl ridică pe om deasupra cosmosului și a legilor lui naturale. Pe această putere dumnezeiască s-a sprijinit poporul nostru prin Biserică ca să-și păstreze unitatea spirituală și să biruiască istoria sa zbuțuită"²⁰.

Temerile, inevitabile în orice situație care presupune trecerea dintr-o stare în alta, sunt firești și justificabile. Cu siguranța, nu vor lipsi confruntările la nivelul opțiunilor culturale, dar acestea pot favoriza o mai bună cunoaștere reciprocă și implicit respectul pentru valorile proprii fiecărui segment cultural. "Europa actuală nu poate fi imaginată nici ca un model monarhic, nici ca unul republican sau federalist, spune un gânditor apusean. Este nevoie de o schimbare a mentalităților proprii atât indivizilor, cât și popoarelor, pentru ca noua entitate politică europeană să devină realitate". Caracteristicile europene pe care le cunoaștem interzic ca Europa să acționeze ca un singur om sau ca un stat centralizat, adică să se comporte pe scena internațională cu aceeași relativă univocitate. Identitate europeană este făcută din tensiuni interne puternice, dintr-o exigență a creșterii permanente, dintr-un echilibru precar între aspirațiile economice și cele culturale. Acești parametri funcționează simultan și cu viteze diferite și ar fi iluzoriu să se creadă că o putere centrală ar putea să le stăpânească în vederea lucrării unei decizii comune"²¹.

În acest proces vom primi, dar și vom oferi. Nimeni nu trebuie să cedeze ispitei de a crede că cineva trebuie să ofere, iar altcineva să primească. Comuniunea, pe orice coordonată s-ar desfășura presupune circulația în ambele sensuri a valorilor proprii. Dacă acest schimb nu funcționează, integrarea, pe coordonatele sale autentice, își pierde semnificația reală, iar Europa nu mai are nici o șansă de a deveni - în sfârșit - unită.

Pr. conf. dr. Tache Sterea

19. Ibidem, p. 11.

20. Idem, *Integrarea europeană în lumina teologiei ortodoxe, în Ortodoxie și contemporaneitate*, București, 1996, p.147.

21. cf. *art. cit.*, pag. 150 – 151

VII. OFICIALE

MESAJUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE LA ÎNTRUNIREA MONDIALĂ A LIDERILOR RELIGIOȘI

În zilele de 3-5 iulie a.c., la Moscova s-a desfășurat *Întrunirea Mondială a liderilor religioși*, organizată de Consiliul Interreligios al Federației Ruse, Consiliul Interreligios al Comunității Statelor Independente și Patriarhia Moscovei.

Pe agenda de lucru a reuniunii, la care au participat lideri religioși din întreaga lume - reprezentanți ai Bisericilor creștine, islamului, iudaismului, budismului, taoismului și hinduismului -, s-a aflat teme referitoare la rolul religiei în societatea de astăzi, educația și formarea morală a tineretului, sprijinirea valorilor familiei, vieții și egalității între bărbați și femei, respectul tradițiilor religioase, responsabilitatea față de creație, moralitatea în economie, rolul mass-media, dialogul dintre comunitățile religioase, politicieni, societate și organizațiile internaționale, căile de combatere a terorismului și extremismului etc.

În cadrul sesiunii de astăzi, 4 iulie, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a adresat participanților următorul mesaj din partea Bisericii Ortodoxe Române:

***Sanctitatea Voastră Alexei al II-lea al Moscovei și a toată Rusia,
Distinși participanți la Întrunirea Mondială a liderilor religioși,***

În primul rând, adresăm mulțumirile noastre Sanctității Voastre și celorlalți organizatori ai Întrunirii Mondiale a liderilor religioși pentru invitația

pe care ați binevoit să ne-o trimiteți de a participa la lucrările acestei reuniuni importante. Apreciem în mod deosebit alegerea Moscovei ca loc de desfășurare a întrunirii noastre deoarece, prin poziția sa geografică și vocația oamenilor din aceste ținuturi, actualul teritoriu al Federației Ruse a constituit, de-a lungul întregii sale istorii, o adevărată răscruce de drumuri pentru multe credințe religioase, în timp ce religia poporului rus, Ortodoxia, s-a dovedit dintotdeauna topos spiritual deosebit de prielnic dialogului constructiv inter-cultural și schimbului de valori autentice create de către diferite popoare.

Întrunirea Mondială a liderilor religioși prezintă o mare importanță pentru lumea contemporană, prin aceea că pentru oamenii de credință de pretutindeni, ea constituie împlinirea unei sacre datorii de conștiință și chiar a unui imperativ moral.

În ciuda progreselor remarcabile din domeniul economiei, vieții materiale și cunoașterii științifice a lumii ce ne înconjoară, omenirea de astăzi întâmpină probleme greu de rezolvat. Combaterea terorismului, sub diversele sale forme, și a fanatismului de orice fel, conviețuirea pașnică între popoare și evitarea conflictelor militare și a conflictelor între civilizații, salvagardarea demnității și sacralității persoanei umane, lupta împotriva rasismului sunt doar câteva dintre provocările lumii în care trăim cu toții. La acestea se adaugă și alte plăgi morale, precum traficul de carne vie, drogurile, șomajul și corupția, decalajul economic dintre țările bogate și cele sărace și prăpastia tot mai adâncă dintre grupurile înavuțite și populații întregi care, în multe părți ale planetei noastre, trăiesc în neajunsuri și mizerie. Prin toate acestea, este afectat, în primul rând, unitatea și armonia umanității, ca microcosmos, iar, mai apoi, integritatea întregii creații, ca macrocosmos.

La o analiză mai atentă, se poate constata că, la originea acestora se află atitudini formulate și adoptate, la nivel de grup și individual, în virtutea anumitor convingeri și concepții despre lume și viață. Astfel se deduce că, în esența lor, problemele menționate sunt, în primul rând, de natură spirituală. De aceea, considerăm că, pentru soluționarea lor, este absolut necesar aportul tuturor religiilor ca factori determinanți în formarea mentalităților personale sau colective și a viziunii asupra realității înconjurătoare.

În acest sens, noi, liderii diferitelor religii, prin însăși întâlnirea de față, dovedim lumii că împărtășim cele mai înalte valori create de om sub inspirație divină și că așezăm la temelii ale vieții sociale principii comune. Unitatea noastră se sprijină pe doi piloni adânc înfiți în conștiința întregii umanități,

concretizați și exprimați în certitudinea că cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria (Psalmi 18, 1) și toți oamenii, indiferent de religie, din fire împlinesc cele ale Legii divine, având legea înscrisă în inimile lor (cf. Romani 2, 14-15).

În spiritul acestei unități, se cuvine ca omul contemporan să conștientizeze faptul că existența sa poate și trebuie să fie orientată în sensul respectului reciproc, al coexistenței pașnice și armonioase și al într-ajutorării. Demn de subliniat este că religiile oferă și mijloace pentru realizarea acestui deziderat. Suntem încredințați că, prin întâlnirea noastră, glasul miliardelor de credincioși pe care îi reprezentăm se va face tot mai auzit și urmat. Astfel, omenirea întreagă va putea păși cu mai multă convingere, fermitate și sorți de izbândă pe calea soluționării globale a gravelor probleme cu care este confruntată și pe calea progresului ei spiritual.

Biroul de Presă al Patriarhiei Române

ACTIVITATEA DE REVIZUIRE ȘI AMENDARE A STATUTULUI PENTRU ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ȘI A UNOR REGULAMENTE BISERICEȘTI DE CĂTRE FORURILE CENTRALE ALE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ÎN PERIOADA 1990-2006

Încetarea celui de-al doilea război mondial, intrarea României în sfera de influență sovietică, instaurarea regimului democrat și abolirea monarhiei în țara noastră, urmate de ideologia comunistă și totalitaristă au adus profunde schimbări și transformări în viața țării, dar și a Bisericii Ortodoxe Române. Statul român, în mers spre comunism, prin organele sale, sub influența puterii sovietice, și-a început atunci campania de culpabilizare a Bisericii, de limitare a autonomiei ei și de îngrădire a desfășurării unei activități bisericești normale a ierarhilor, clerului și credincioșilor în parohiile, Amănăstirile și instituțiile de învățământ teologic din eparhii.

În acest context, în anul 1948, a venit la cârma Bisericii Ortodoxe Române Patriarhul Justinian Marina, un adevărat vizionar cu spirit organizatoric și tact pastoral care, întuind viitorul ce se pregătea Bisericii, împreună cu Sfântul Sinod au așezat la temelie lucrării ei, până în anul 1953, un nou *Statut de organizare și funcționare* și douăsprezece regulamente bisericești, un veritabil cod de legiuiri bisericești, putând fi denumit "Codex Justinianum", pe baza căruia Biserica Ortodoxă Română, în ciuda îngrădirilor impuse și a restricțiilor exercitate abuziv asupra ei, a reușit să-și mențină autonomia și să-și desfășoare activitatea, care să răspundă cerințelor vieții religioase și chiar să-și întărească poziția cu prețul multor jertfe din partea ierarhiei și a clerului. A izbutit astfel să traverseze perioada comunistă și totalitaristă, până în anul de grație 1989, când acest sistem ateist a fost abolit și societatea românească și-a redobândit libertatea. Reușita Bisericii s-a datorat faptului că Patriarhul Justinian a pus la temelie acestui cod de legiuiri bisericești principiile autonomiei și autocefaliei bisericești, al sinodalității în

cea ce privește conducerea, al reprezentării în organele administrative centrale și locale și al democrației în ceea ce privește exprimarea voinței clerului și credincioșilor care formează Biserica.

În noile condiții sociale, politice și religioase din țara noastră, după evenimentele din Decembrie 1989, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, ucenic al marelui său dascăl Patriarhul Justinian și moștenitor al spiritului administrativ al acestuia, împreună cu Sfântul Sinod și Adunarea Națională Bisericească au socotit că este necesar să se procedeze prioritar la eliminarea din legiuirile bisericești a tuturor prevederilor care contraveneau principiilor de libertate, democrație și autonomie care îi îngrădeau și stânjeneau posibilitățile ei de manifestare și lucrare. Astfel, printr-o seamă de hotărâri succesive ale forurilor centrale bisericești s-au modificat, amendat și reformulat peste 100 de articole din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română și din Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată bisericească, iar Regulamentul pentru organizarea vieții monahale și funcționarea administrativă a mănăstirilor* a fost reînnoit în totalitate.

Această susținută operă de revizuire și amendare a legiuirilor bisericești, realizată printr-o succesiune de hotărâri ale Sfântului Sinod și Adunării Naționale Bisericești a avut următoarele obiective prioritare:

1. *Afirmarea deplinei libertăți și autonomii a Bisericii Ortodoxe Române în relațiile ei cu Statul și cu instituțiile de Stat, pentru buna desfășurare a activității în noua societate românească;*

2. *Precizarea raporturilor dintre Biserică și Stat;*

3. *Eliminarea prevederilor statutare și regulamentare cu caracter restrictiv și de îngrădire a activității Bisericii Ortodoxe Române;*

4. *Înlăturarea prevederilor statutare și regulamentare care implicau prezența și controlul unor organe de Stat asupra vieții și activității Bisericii;*

5. *Înființarea și organizarea de noi eparhii în Biserica Ortodoxă Română;*

Din acest obiectiv prioritar întemeiat pe dreptul de manifestare și afirmare deplină a autonomiei bisericești, a rezultat înființarea și organizarea de noi eparhii, precum și reactivarea altora dispărute în timpul dictaturii ateiste. A fost astfel posibilă reactivarea Arhiepiscopiilor: Tomisului, Târgoviștei, precum și Sucevei și Rădăuților și înființarea Episcopiilor: Argeșului și Muscelului, Sloboziei și Călărașilor, Alexandriei și Teleormanului, Giurguiului și Tulcii (în cadrul Mitropoliei Munteniei și Dobrogei); a Episcopiei Hușilor (în cadrul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei); a Episcopiilor Maramureșului și

Sătmarului, a Covasnei și Harghitei (în cadrul Mitropoliei Ardealului); a Episcopiiilor Severinului și Strehaiei și a Slatinei (în cadrul Mitropoliei Olteniei) și a Episcopiei Caransebeșului (în cadrul Mitropoliei Banatului).

6. *S-au făcut noi precizări statutare privind asistența religioasă pentru românii ortodocși din afara hotarelor țării și organizarea de eparhii pentru diaspora românească și românii din jurul hotarelor țării*, fiind posibil: reactivarea Mitropoliei Autonome a Basarabiei, înființarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale și de Nord, a Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale și organizarea episcopiiilor ortodoxe române din Vârșeț (Serbia și Muntenegru) și a Episcopiei Ortodoxe Române din Gyula (Ungaria).

S-a deschis posibilitatea organizării de parohii în noile puncte diasporale românești la Istanbul, Nicosia, Africa de Sud și s-au reorganizat parohiile românești de pe continentul australian;

7. *S-a asigurat organizarea asistenței religioase de către Biserică în armată, penitenciare, spitale, orfelinate, azile de bătrâni, etc.;*

8. *S-a realizat introducerea învățământului religios în școală;*

9. *S-au înființat Asociații Ortodoxe Române în sprijinul activității pastoral-misionare și sociale.*

În baza noilor prevederi statutare și regulamentare care s-au adoptat cu privire la reluarea de către Biserică a asistenței sociale și caritative și a asistenței religioase în unitățile militare, în spitale, orfelinate, precum și cu privire la învățământul religios în școală s-au încheiat Protocoale adecvate între Patriarhia Română, unele ministere și instituții de Stat, potrivit cărora au luat ființă: clerul militar, de spitale și penitenciare, profesori de religie; s-au construit biserici în aceste medii, s-au emis prevederi speciale în legislația de Stat și în normativele Ministerului Educației și Cercetării.

Amploarea pe care a luat-o dezvoltarea învățământului religios prin existența în actualitate a peste 30 de seminarii teologice liceale, și prin existența a 14 centre universitare teologice cu facultăți și secții de teologie pastorală, teologie patrimoniu, teologie didactică, școli post-liceale cu profil special și integrarea acestora în învățământul de Stat, a condus la modificarea masivă a prevederilor care reglementează învățământul teologic mediu și universitar, iar în Biserică s-au elaborat noi regulamente ale învățământului teologic seminarial și universitar.

Procesul de revizuire, de amendare și modificare a *Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* nu s-a încheiat ci este în curs de desfășurare în raport cu noile cerințe ale vieții religioase din Biserica noastră și el s-a extins și la unele regulamente bisericești care regle-

mentează activitate a în diferitele sectoare ale vieții și administrației bisericești.

Pe plan intern bisericesc, activitatea Administrației Patriarhale și Administrația Centrelor Eparhiale a sporit și au luat ființă noi sectoare de activitate, asociații religioase, iar coordonarea activității acestora a impus înscrierea de noi prevederi în Statut și în regulamentele bisericești, cu corespondent și în legislația de Stat privind construcțiile locașurilor de cult, a edificiilor bisericești, asigurarea salarizării clerului și a personalului bisericesc prin legi speciale, etc., protejarea patrimoniului cultural național bisericesc și a monumentelor religioase și de artă bisericească, care de asemenea au necesitat prevederi speciale în legislația bisericească și în preocupările forurilor centrale bisericești.

De aceea, această amplă și susținută activitate de amendare a legiurilor bisericești a condus la necesitatea republicării Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române în care s-au înscris amendamentele aduse până în anul 2003, precum și a unora dintre Regulamentele bisericești cărora li s-au adus amendamente mai importante, cu scopul de a fi cunoscute de cler și a fi puse în aplicare.

*

În anii 2005 și 2006, preocupările forurilor Centrale Bisericești Sfântul Sinod și Adunarea Națională Bisericească - au avut în vedere necesitatea continuării activității de amendare a prevederilor statutare și regulamentare bisericești.

De aceea, în ședința de lucru din 1 martie 2006, Adunarea Națională Bisericească a luat în examinare o seamă de amendamente la unele articole din Statut, alcătuite și aprobate de către Sfântul Sinod și prezentate cu referate speciale, privind:

1. **Temei nr. 187/2006** - *Referat privind amendare a articolului 5, referitor la înscrierea în Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române a Mitropoliei Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, organizată canonic prin Hotărârile Sfântului Sinod nr. 4523/2005 și 187/2006;*

2. **Temei nr. 2390/2005** - *Referat pentru amendarea articolelor 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române referitor la componența și atribuțiile Comitetelor Parohiale;*

3. **Temei nr. 2625/2005** - *Referat pentru amendarea articolelor 72-73, 104-105, 109 și 126 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii*

Ortodoxe Române în legătură cu numirea personalului bisericesc de conducere de la eparhii și a protopopilor;

4. **Temei nr. 237/2006** - *Referat pentru amendarea articolelor 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române cu privire la alegerea clerului superior, adoptate prin hotărârile Sfântului Sinod, luate în ședința de lucru din 5-6 iulie, 20-21 octombrie, 4-5 noiembrie 2005 și 17-18 ianuarie 2006.*

Adunarea Națională Bisericească în ședința din 1 martie 2006, examinând toate aceste referate, a aprobat amendamentele prezentate de Sfântul Sinod, care au fost comunicate tuturor Centrelor eparhiale cu adresa Cancelariei Sfântului Sinod nr. 283 din 30 martie 2006.

Totodată, în aceeași ședință de lucru, Adunarea Națională Bisericească a luat în examinare referatele prezentate de Sfântul Sinod pentru amendarea unor articole din Regulamentele bisericești, după cum urmează:

1. **Temei nr.1957/2005** - *Referat pentru amendarea prevederilor articolelor 40-52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română, referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor;*

2. **Temei nr. 2625/2005** - *Referat pentru amendare a prevederilor articolului 55-57 din Regulamentul Organelor Deliberative și Executive din Patriarhia Română, privitoare la numirea protopopilor;*

Hotărârile Adunării Naționale Bisericești pentru aprobarea acestor amendamente, în ședința din 1 martie 2006 au fost comunicate tuturor eparhiilor cu adresa Cancelariei Sfântului Sinod nr. 1957, 2625/2005 din 30 martie 2006.

În cele ce urmează, vom prezenta motivele care au fost avute în vedere de Sfântul Sinod și Adunarea Națională Bisericească pentru amendarea acestor prevederi statutare și regulamentare, hotărârile care s-au luat în fiecare problemă precum și textul integral al articolelor din Statut și din regulamentele citate, așa cum au fost amendate în ședința Adunării Naționale Bisericești din 01 martie 2006:

1. **Temei nr. 187/2006** - Amendarea prevederilor art. 5 privind înscrierea în *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* a Mitropoliei Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, organizată canonic prin Hotărârile Sfântului Sinod nr. 4523/2005 și nr. 187/2006.

Cu privire la amendarea articolului 5, paragrafele 3 și 4 privind orânduirea canonică și administrativă a Bisericii Ortodoxe Române, Adunarea Națională Bisericească a luat act de Hotărârea Sfântului Sinod nr. 4523 din 4 noiembrie 2005, prin care s-a aprobat menținerea Mitropoliei Ardealului și înființarea unei noi Mitropolii, având reședința în Municipiul Cluj-Napoca,

cu următoarele eparhii: Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, Arhiepiscopia Alba-Iuliei, Episcopia Oradiei, Bihorului și Sălajului, Episcopia Maramureșului și Sătmăruului. Totodată, a luat act de Hotărârea Sfântului Sinod nr. 187 din 17-18 ianuarie 2006, prin care s-a aprobat acestei noi Mitropolii titulatura "Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului", întinderea teritorială asupra eparhiilor citate mai sus și locul al IV-lea în dipticele Bisericii Ortodoxe Române, precum și înscrierea acestor precizări în prevederile articolului 5 paragraful 4, din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, după Mitropolia Ardealului.

La examinarea propunerii de amendare a art. 5, par. 3 și 4 din Statut și la luarea celor două hotărâri ale Sfântului Sinod, amintite mai sus, s-au avut în vedere prevederile art. 20 lit. "e" din *Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române* privind atribuțiile Adunării Naționale Bisericești, prevederile art. 29, alineatul 3 din *Constituția României* care precizează: "Culte religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii" și prevederile art. 29, alineatul 5 care precizează: "Culte religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia...", precum și prevederile art. 6 din Decretul nr. 177/1948 - Legea Cultelor în vigoare, care precizează: "Culte religioase sunt libere să se organizeze și pot funcționa liber dacă practicile și ritualul lor nu sunt contrare *Constitutiei*, securității sau ordinii publice și bunelor moravuri" și prevederile art. 7 care stipulează: "Culte religioase se vor organiza după norme proprii, conform învățăturilor, canoanelor și tradițiilor lor...";

Pe temeiul prevederile art. 20 lit. "e" și art. 206, al. 2 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* care precizează că "Adunarea Națională Bisericească poate aduce modificări prezentului Statut cu o majoritate de 2/3 voturi din totalul membrilor săi";

Ca urmare a propunerii Comisiei Organizatoare și a votului deschis în urma căruia s-au constatat 5 voturi împotriva și o abținere, plenul Adunării Naționale Bisericești a hotărât:

- *Ia act de hotărârile Sfântului Sinod nr. 4523/4 noiembrie 2005 și nr. 187/17-18 ianuarie 2006 privind înființarea, titulatura și întinderea teritorială a Mitropoliei Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, cu sediul în Municipiul Cluj-Napoca, de înscrierea noii Mitropolii pe locul al patrulea în dipticele Bisericii Ortodoxe Române, după Mitropolia Ardealului și aprobă amendarea art. 5 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, în următoarea redactare:*

ORGANIZAREA

Art. 5 - Biserica Ortodoxă Română, organizată ca Patriarhie, cu titulatura "Patriarhia Română", sub raportul orânduirii canonice și administrative, cuprinde:

I. - Mitropolia Munteniei și Dobrogei, cu eparhiile:

1. Arhiepiscopia Bucureștilor, cu sediul în municipiul București.
2. Arhiepiscopia Tomisului, cu sediul în municipiul Constanța.
3. Arhiepiscopia Târgoviștei, cu sediul în municipiul Târgoviște.
4. Episcopia Argeșului și Muscelului, cu sediul în municipiul Curtea de Argeș.

5. Episcopia Buzăului și Vrancei, cu sediul în municipiul Buzău.

6. Episcopia Dunării de Jos, cu sediul în municipiul Galați.

7. Episcopia Sloboziei și Călărașilor, cu sediul în municipiul Slobozia.

8. Episcopia Alexandriei și Teleormanului, cu sediul în municipiul Alexandria.

9. Episcopia Giurgiului, cu sediul în municipiul Giurgiu.

10. Episcopia Tulcii, cu sediul în municipiul Tulcea.

II. - Mitropolia Moldovei și Bucovinei, cu eparhiile:

11. Arhiepiscopia Iașilor, cu sediul în municipiul Iași.

12. Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, cu sediul în municipiul Suceava.

13. Episcopia Romanului, cu sediul în municipiul Roman.

14. Episcopia Hușilor, cu sediul în municipiul Huși.

III. - Mitropolia Ardealului, cu eparhiile:

15. Arhiepiscopia Sibiului, cu sediul în municipiul Sibiu.

16. Episcopia Covasnei și Harghitei, cu sediul în municipiul Miercurea Ciuc.

IV. Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, cu eparhiile:

17. Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, cu sediul în municipiul Cluj-Napoca.

18. Arhiepiscopia Alba Iuliei, cu sediul în municipiul Alba Iulia.

19. Episcopia Ortodoxă Română a Oradiei, Bihorului și Sălajului, cu sediul în municipiul Oradea.

20. Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului, cu sediul în municipiul Baia Mare.

V. - Mitropolia Olteniei, cu eparhiile:

21. Arhiepiscopia Craiovei, cu sediul în municipiul Craiova.

22. Episcopia Râmnicului, cu sediul în municipiul Râmnicu Vâlcea

23. Episcopia Severinului și Strehaiei, cu sediul în municipiul Drobeta-Turnu Severin.

24. Episcopia Slatinei, cu sediul în municipiul Slatina.

VI. - Mitropolia Banatului, cu eparhiile:

25. Arhiepiscopia Timișoarei, cu sediul în municipiul Timișoara.

26. Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmagiului, cu reședința în municipiul Arad.

27. Episcopia Caransebeșului, cu sediul în municipiul Caransebeș.

28. Episcopia Ortodoxă Română a Vârșetului.

29. Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria, cu sediul la Gyula.

2. Temei nr. 2390/2005 - Amendarea prevederilor act. 68-70 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* referitoare la componența și atribuțiile Comitetelor Parohiale:

În legătură cu amendarea prevederilor art. 68-70 referitoare la componența și atribuțiile Comitetelor Parohiale, precizăm că Adunarea Națională Bisericească a ținut seama de hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române luate în ședințele de lucru din 2-3 martie 2005 și 5-6 iulie 2005 prin care aceste amendamente au fost adoptate, motivat de: faptul că femeile din comunitatea parohială care alcătuiesc Comitetul Parohial constituie un imens potențial în desfășurarea activității misionare, culturale, sociale de către asociațiile religioase; de necesitatea lărgirii ariei de activitate a acestora prin secții specializate: socială, misionară, culturală, administrativă, pentru tineret; de necesitatea existenței în cadrul bugetului parohial a unor prevederi aparte pentru Comitetul Parohial, precum și menținerea prezidării Comitetului Parohial, ca organ parohial, de către preotul paroh.

Pe temeiul prevederilor art. 20 lit. "e" și art. 206, al. 2 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* care precizează că "Adunarea Națională Bisericească poate aduce modificări prezentului Statut cu o majoritate de 2/3 voturi din totalul membrilor săi";

Ca urmare a propunerii Comisiei Organizatoare și a votului unanim exprimat, plenul Adunării Naționale Bisericești a hotărât:

- *la act de hotărârea Sfântului Sinod nr. 2.390/2005 și aprobă amendarea art. 68-70 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române privind componența și atribuțiile Comitetelor Parohiale, în următoarea redactare:*

F. Comitetul Parohial

Art. 68 - a) Comitetul Parohial este organism bisericesc parohial care funcționează sub președinția de drept a preotului paroh.

b) Comitetul Parohial este alcătuit din femei majore ale comunității parohiale, pe principiul voluntariatului. Femeile majore din comunitatea parohială alcătuiesc Plenul Comitetului Parohial.

c) Comitetul Parohial poate primi în componența sa și pe acei membri ai Adunării Parohiale care se oferă să participe la programele lui.

d) Comitetul Parohial are în frunte un Birou de Conducere, ales de Plenul Comitetului Parohial pentru un mandat de patru ani, cu drept de realegere, alcătuit din Președinte care, întotdeauna, este parohul, precum și dintr-un Președinte executiv, Secretară, Casieră, aleși din sânul său. Pentru controlul financiar al Comitetului Parohial sunt desemnați doi cenzori de către Consiliul Parohial.

e) Comitetul Parohial are prevederi și evidență gestionară proprie în cadrul bugetului parohial pentru activitățile desfășurate utilizând, sub controlul preotului paroh, același cont bancar și face justificarea financiară față de Consiliul parohial, conform legii.

f) Revocarea membrilor Comitetului Parohial se face potrivit procedurii prevăzute pentru membrii Consiliului Parohial, la art. 62 din prezentul Regulament.

Art. 69 - Comitetul Parohial are cinci secții, fiecare fiind condusă de un coordonator numit de către Biroul de Conducere și având următoarele atribuții:

a) Secția socială:

- Cooperează permanent cu asistenții sociali ai parohiei, protopopiatului și Centrului eparhial,

- Cooptează în Comitetul Parohial, pentru colaborare, pe asistentul social sau lucrătorul social de la primăria locală, sau, după caz, îl invită la ședințele Comitetului;

- Sprijină și încurajează donațiile de sânge;

- Se ocupă cu ajutorarea săracilor, orfanilor, văduvelor și a vârstnicilor;

- Sprijină integrarea socială a detinuților eliberați din penitenciare;

- Sprijină reinserția socială a tinerilor instituționalizați care, după împlinirea vârstei de 18 ani, au părăsit centrele de plasament;

- Se asociază cu alte organizații nonguvernamentale în condițiile legislației bisericești în vigoare;

- Sprijină programul de asistență maternală și adopțiile naționale;

- Sprijină și întreține cantina socială a parohiei;

- Cooperează în permanență cu preoții misionari din sistemul de sănătate, penitenciare și armată, azile, orfeline etc.;

- Colectează ajutoare în situații de urgență și sprijină constituirea unui fond financiar pentru astfel de situații;

- Sprijină programele legate de violența în familie, traficul de ființe umane și droguri, precum și acordarea asistenței spirituale și materiale familiilor unde părinții sunt plecați în străinătate ori au emigrat.

b) Secția misionară:

- Cooperează cu mănăstirile și cu marii duhovnici din zonă;

- Promovează difuzarea și citirea Sfintei Scripturi și a cărților bisericești, cu recomandarea preotului paroh;

- Îl sprijină pe preotul paroh în organizarea unor cercuri misionare, pentru o mai bună cunoaștere, păstrare și consolidare a credinței ortodoxe;

- Ajută la organizarea hramului bisericii, a serilor duhovnicești și a altor manifestări religioase;

- Organizează vizite misionare în spitale, penitenciare și în centre pentru ocrotirea copiilor și a vârstnicilor;

- Menține, în permanență, legătura cu asociațiile religioase ortodoxe de pe teritoriul parohiei și al eparhiei;

- Identifică persoanele indecise și oscilante din punct de vedere religios;

- Ajută Consiliul Parohial la colectarea Fondului Central Misionar, Fondului Filantropia și a unor fonduri speciale în situații de urgență.

c) Secția culturală:

- Inițiază și sprijină achiziționarea cărților liturgice, pe măsura trebuințelor, precum și a cărților pentru biblioteca parohială;

- Încurajează în comunitate citirea cărților și a revistelor din biblioteca parohială;

- Împreună cu profesorii de religie, încurajează participarea elevilor la slujba Sfintei Liturghii și la alte activități cultural-educative;

- Militează pentru înființarea de capele în școlile din cuprinsul parohiei;

- Organizează festivitățile de Ziua Eroilor, de Ziua Națională, la Duminica Mamei și Copilului, Duminica Familiei, serbările de Sfintele Paști, Nașterea Domnului, hramul bisericii și altele;

- Susține colportajul, cântarea omofonă, sau, unde este cazul, corul bisericii;

- Organizează acțiuni privind protejarea patrimoniului parohial, a tradițiilor, a folclorului și a specificului cultural local;

- Inițiază burse de studiu și ajutoare pentru elevii merituoși și pentru cei din familii cu posibilități materiale modeste;
- Organizează cu sprijinul profesorilor din parohie activități culturale, precum și meditații gratuite pentru elevii săraci și mai puțin dotați.

d. Secția administrativă:

- Înzestrarea și înfrumusețarea bisericii și a cimitirului parohial;
- Întreținerea monumentelor Eroilor și a troițelor de pe teritoriul parohiei;
- Întreținerea curții bisericii, a spațiilor verzi și a incintei (casă parohială, casa de prăznuire, clopotniță, capelă, muzeu etc.).

e) Secția tineret:

- Promovează cartea religioasă în rândul tinerilor;
- Invită personalități culturale pentru conferințe adresate tinerilor;
- Organizează întâlniri cu tineri, la care sunt invitați ierarhi, preoți, profesori de Teologie;
- Acordă premii în cărți elevilor merituoși din comunitate, proveniți din instituții de ocrotire socială sau din medii sociale defavorizate;
- Sprijină pe preotul paroh în ducerea la îndeplinire a deciziilor Sfântului Sinod sau ale Chiriarhului locului în probleme de educație a tineretului școlar de toate vârstele;
- Organizează pelerinaje, excursii și tabere de tineret cu caracter creștin.

Art. 70 - În viața parohiilor pot activa filiale ale asociațiilor religioase legal constituite cu aprobarea Sfântului Sinod, care pot coopera cu organizații nonguvernamentale, cu aprobarea Chiriarhului, în conformitate cu legislația în vigoare.

3. Temei nr. 2625/2005 - Amendarea prevederilor art. 72-73, 104-105, 109, 126 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* în legătură cu numirea personalului bisericesc de conducere de la eparhii și a protopopilor.

Referitor la amendarea prevederilor art. 72-73, 104-105, 109 și 126 privitoare la numirea personalului bisericesc de conducere de la eparhii și a protopopilor, Adunarea Națională Bisericească a ținut seamă de motivele care au determinat Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca prin hotărârea luată în ședința de lucru din 5-6 iulie 2006 să adopte amendamentele la articolele mai sus amintite, și anume: necesitatea formulării de criterii clare în legătură cu numirea personalului de conducere de la Centrele Eparhiale (vicar administrativ eparhial, consilier eparhial, inspector eparhial, secretar eparhial, protopop); precizări privind numirea, prelungirea pentru o nouă perioadă de timp sau revocarea mandatului personalului clerical de condu-

cere de la eparhii care să se facă în urma avizului Consiliului Eparhial (Permanenței Consiliului Eparhial) și după o reevaluare a activității fiecăruia și să nu fie legate în mod strict, de expirarea sau începerea mandatului organelor eparhiale; eliminarea prevederilor referitoare la consultarea preoților în cazul numirii protopopilor.

Pe temeiul prevederilor art. 20 lit. "e" și art. 206, al. 2 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* care precizează că "Adunarea Națională Bisericească poate aduce modificări prezentului Statut cu o majoritate de 2/3 voturi din totalul membrilor săi";

Ca urmare a propunerii Comisiei Organizatoare și a votului unanim exprimat, plenul Adunării Naționale Bisericești a hotărât:

- *Ia act de hotărârea Sfântului Sinod nr. 2625/2005 și aprobă amendarea art. 72-73, 104-105, 109 și 126 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române privind numirea personalului bisericesc de conducere de la eparhii și a protopopilor, în următoarea redactare:*

CAPITOLUL AL II-LEA, SECȚIA A II-A

B. Protopopul

Art. 72 - Protopopul este conducătorul Protopopiatului și organismul de legătură între parohie și Eparhie.

Protopopul se numește sau se reconfirmă de Chiriarh pe o perioadă de patru ani, într-o ședință de lucru a Consiliului Eparhial, ținându-se seama de următoarele criterii: media generală de licență în teologie 8,50; cel puțin gradul II; absența abaterilor canonice și o activitate deosebită liturgică, administrativ-pastorală, misionară și culturală.

Protopopul poate fi revocat de Chiriarh într-o ședință de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial pentru activitate necorespunzătoare sau abateri disciplinare.

El are următoarele atribuții:

a. Îndrumă, coordonează și supraveghează activitatea bisericească a parohiilor din protopopiat;

b. Inspectează, cel puțin odată pe an, parohiile din Protopopiat, verificând registrele, arhiva și biblioteca, starea bisericii, a clădirilor bisericești, precum și a cimitirelor și a altor bunuri bisericești, observând în același timp starea religioasă, morală și socială a parohienilor;

c. Întocmește proces-verbal amănunțit asupra constatărilor făcute.

Procesele-verbale vor fi consemnate în registrele de inspecție ale parohiilor și se vor înainta autorității eparhiale, cu raport și propuneri;

d. Supraveghează și călăuzește activitatea catehetică, pastorală, culturală și socială a preoțimii;

e. Îngrijește ca ordinele și dispozițiunile autorităților superioare să fie executate;

f. Face propuneri Chiriarhului cu privire la suplinirea posturilor vacante de preoți, diaconi și cântăreți;

g. Avizează asupra cererii credincioșilor pentru înființarea, desființarea sau modificarea teritorială a parohiilor;

h. Aprobă clericilor din Protopopiat concediu până la 8 zile pe an;

i. Execută însărcinările primite de la autoritatea eparhială;

j. Întocmește un raport anual general despre întreaga viață bisericească din Protopopiat, pe care îl înaintează Consiliului Eparhial;

k. Avizează asupra tuturor lucrărilor organismelor parohiale, care urmează a fi supuse aprobării organelor eparhiale;

1. Îndeplinește orice alte atribuții ce-i vor fi date de organele eparhiale.

Art. 73 - Protopopul este reprezentantul oficial al Bisericii față de autoritățile publice locale și îndeplinește sarcinile publice ce-i sunt atribuite prin legile, regulamentele și dispozițiile în vigoare, informând totdeauna pe Chiriarh.

Protopopul susține acuzarea la Consistorul Disciplinar Protopopesc.

Secția a IV-a

E. Administrația Eparhială

Art. 104 - Episcopii-vicari și Arhieriei-vicari se aleg în condițiile art. 129-132 din prezentul Statut de către Sfântul Sinod, la propunerea Chiriarhului Eparhiei respective în consultare cu Sinodul Mitropolitan.

Episcopii-vicari și Arhieriei-vicari vor purta, cu aprobarea Sfântului Sinod, titlaturi legate de eparhiile respective.

Intrarea lor în funcție se face în urma alegerii și a hirotonirii în Arhieriu și se comunică autorității de stat în drept.

Episcopii-vicari și Arhieriei-vicari au atribuțiile ce le sunt date de Chiriarhi, cu aprobarea Sfântului Sinod.

Ei sunt membri de drept ai organismelor deliberative și executive eparhiale.

Art. 105 - Vicarul administrativ eparhial, consilierii administrativi eparhiali permanenți, inspectorul eparhial și secretarul eparhial se numesc sau se reconfirmă de Chiriarh pe o perioadă de patru ani, într-o ședință de lucru a Consiliului Eparhial, ținându-se seama de următoarele criterii: media generală de licență în teologie 8,50; cel puțin gradul II; absența abaterilor

canonice și o activitate deosebită liturgică, administrativ-pastorală, misionară și culturală.

Vicarul administrativ eparhial, consilierii administrativi eparhiali permanenți, inspectorul eparhial și secretarul eparhial au atribuții ce le sunt delegate, prin decizie, de Chiriarh. Ei pot funcționa și la parohie numai cu aprobarea Chiriarhului.

Vicarul administrativ eparhial conduce Cancelaria eparhială și participă de drept la ședințele organismelor deliberative eparhiale, cu vot consultativ, iar în Consiliul Eparhial cu vot deliberativ.

Art. 109 - Corpul de inspecție și control este încadrat cu următorul personal, numit de Chiriarh:

a. Un inspector eparhial bisericesc, numit în condițiile art. 105 din prezentul Statut, cu atribuții generale de control și de acuzator la Consistoriul Eparhial;

b. Exarhul mănăstirilor numit dintre arhimandriți, cu atribuții generale de inspecție și control a mănăstirilor și de referent pentru problemele mănăstirești;

c. Unul sau mai mulți inspectori pentru controlul financiar și gestionar, dintre care unul poate avea pregătire juridică.

PARTEA A II-A, DESPRE CLER

Capitolul al II-lea, Recrutarea personalului bisericesc

Secția 1, Numirea clerului din parohii

Art. 126 - Protopopul se recrutează, se numește și se revocă în condițiile art. 72 din prezentul Statut.

4. **Temei nr. 237/2006** - Amendarea prevederilor art. 129-132 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* cu privire la alegerea clerului superior adoptate prin hotărârile Sfântului Sinod luate în ședințele de lucru din 5-6 iulie, 20-21 octombrie, 4-5 noiembrie 2005 și 17-18 ianuarie 2006:

Privitor la amendarea prevederilor art. 129-132 cu privire la alegerea clerului superior, subliniem că acestea au fost analizate, definitive și adoptate prin hotărârile succesive ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române luate în ședințele de lucru din 5-6 iulie, 20-21 octombrie, 4-5 noiembrie 2005 și 17-18 ianuarie 2006, care au avut ca scop clarificarea, precizarea și completarea prevederilor existente care vor reglementa pentru viitor procedura referitoare la alegerea clerului superior, cele mai importante amendamente referindu-se la: precizarea quorumului forurilor electivă și definirea "majorității absolute" în caz de votare; stabilirea numărului de can-

didați care vor fi desemnați pentru a fi aleși; competențele Locțiitorului de Patriarh și a locțiitorilor celorlalte scaune chiriarhale; timpul de convocare a Sfântului Sinod pentru nominalizarea candidaților și a Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegere; modalitatea prezidării Sfântului Sinod și a Colegiului Electoral Bisericesc la alegerea de patriarh; modalitatea prezidării Sfântului Sinod și a Colegiului Electoral Bisericesc la alegerea de mitropolit, arhiepiscop și episcop eparhiot; stabilirea listei de candidați în cazul alegerii de patriarh și în cazul alegerii de mitropolit, arhiepiscop și episcop eparhiot; examinarea canonică a candidaților care nu sunt arhierei; prezența bărbaților de încredere la ședința Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților și la Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegere; modalitatea votării candidaților; alegerea Mitropoliților, Arhiepiscopilor și Episcopilor la Eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare; modul de alegere a Episcopilor-vicari patriarhali, a Episcopilor-vicari de la Arhiepiscopii și a Arhiereilor-vicari de la Episcopii; modul de alegere a Episcopilor-vicari și a Arhiereilor-vicari la Eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare.

Pe temeiul prevederilor art. 20 lit. "e" și art. 206, al. 2 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* care precizează că "Adunarea Națională Bisericească poate aduce modificări prezentului Statut cu o majoritate de 213 voturi din totalul membrilor săi";

Ca urmare a propunerii Comisiei Organizatoare și a votului unanim exprimat, plenul Adunării Naționale Bisericești a hotărât:

- *la act de hotărârea Sfântului Sinod nr. 283/2006 și aprobă amendarea art. 129-132 din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române în legătură cu alegerea clerului superior, în următoarea redactare:*

CAPITOLUL AL II-LEA

Secția a II-a

Alegerea membrilor Sfântului Sinod

Art. 129 - a) Desemnarea candidaților pentru slujirea, vrednicia și răspunderea de Patriarh, Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop eparhiot se face prin vot secret de către Sfântul Sinod, întrunit în ședință extraordinară. În această situație, Sfântul Sinod este legal constituit cu prezența a două treimi din membrii săi și hotărăște cu votul majorității absolute, adică jumătate plus unu din membrii prezenți.

b) Ierarhii eparhioți se aleg prin vot secret de către Colegiul Electoral Bisericesc dintre doi sau trei candidați desemnați de Sfântul Sinod. În cazuri excepționale și motivat se admite și un singur candidat.

Colegiul Electoral Bisericesc este constituit din membrii Adunării Naționale Bisericești și cei ai Adunării Eparhiale a Eparhiei vacante. Din Colegiu fac parte, ca membri de drept, câte un decan și câte un director, clerici, de la instituțiile de învățământ teologic din fiecare Mitropolie, desemnați de Mitropolit în consultare cu ierarhii sufragani, dintre care să nu lipsească decanul și directorul reprezentând eparhia vacantă.

Colegiul Electoral Bisericesc este legal constituit cu prezența a două treimi din membrii săi și alege valabil cu majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din membrii prezenți.

A. Alegerea Patriarhului

Art. 130 - a) Patriarhul este ales de către Colegiul Electoral Bisericesc constituit în condițiile art. 129 alineatul "b" din prezentul Statut.

b) Pentru slujirea, vrednicia și răspunderea de Patriarh este eligibil oricare dintre Mitropoliții, Arhiepiscopii și Episcopii eparhioți în funcțiune, cetățeni români, care s-au impus în conștiința Bisericii și a societății prin viață curată, cultură teologică, demnitate eclesială, zel misionar și simț gospodăresc.

c) De îndată ce scaunul de Patriarh devine vacant, locotenența patriarhală îi revine de drept primului ierarh din ordinea prevăzută în art. 11 alin. 2 și 134 alin. 2 din prezentul Statut; în caz de impediment sau refuz, următorului, și așa mai departe.

Pe durata vacanței, Locțiitorul de Patriarh, de Mitropolit, de Arhiepiscop și de Episcop rezolvă doar treburile curente ale Administrației Patriarhale sau eparhiei vacante, fără dreptul de a face modificări în legiurile și structurile Bisericii sau de a schimba destinația bunurilor bisericești.

d) La 41 de zile de la vacantare va avea loc ședința extraordinară a Sfântului Sinod, convocat statutar de Locțiitorul de Patriarh, pentru desemnarea candidaților la scaunul patriarhal.

e) În deschiderea ședinței extraordinare, Locțiitorul de Patriarh îl invită pe Secretarul Sfântului Sinod să facă apelul nominal. Secretarul Sfântului Sinod citește art. 129 alineatul "a" și art. 130 alineatul "e-n" din prezentul Statut. În continuare, la invitația Locțiitorului de Patriarh, Secretarul Sfântului Sinod dă citire listei ierarhilor eparhioți alcătuită din vreme, în ordinea dipticelui, pentru nominalizarea celui mai vechi în hirotonie, cum rezultă din Condica Sfântă, începând cu mitropoliții și continuând cu arhiepiscopii și episcopii, în vederea prezidării Ședinței Sfântului Sinod.

f) În urma constatărilor, Locțiitorul de Patriarh anunță numele ierarhului care va prelua conducerea ședinței, invitându-l să o prezideze. În caz de

impediment sau refuz, președinția revine următorului cu cea mai mare vechime în hirotonie în treapta arhierescă, în ordinea dipticelui, dacă cel nominalizat nu se numără printre candidați.

Prin preluarea președinției de către un ierarh eparhiot, cu cea mai mare vechime în treapta arhieriei în ordinea dipticelui, lista candidaților eligibili devine definitivă, putându-se deschide procedura desemnării candidaților la scaunul patriarhal.

g) Pe durata ședinței, Președintele de ședință este asistat, ca bărbați de încredere, de primii doi Episcopi-vicari sau Arhieriei vicari cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă. Secretar de ședință este Episcopul-vicar sau Arhierul-vicar cu cea mai nouă hirotonie. Aceștia patru alcătuiesc Biroul.

h) Cei doi asistenți ai Președintelui le arată celor prezenți că cele două urne sunt goale. Din timp au fost pregătite buletinele de vot care poartă pe unul din colțuri ștampila Sfântului Sinod și pe care sunt înscriși în ordinea dipticelui toți ierarhii eparhioți eligibili.

i) La apelul Secretarului de ședință, fiecare votant primește un buletin de vot și, mergând într-un loc special amenajat, bifează pe buletin, în frică de Dumnezeu și sub insuflarea Duhului Sfânt, numele celui pe care îl cred vrednic să fie ales. Înainte de a părăsi locul special amenajat pentru votare, fiecare votant împătorește buletinul de vot în patru, în așa fel încât ștampila să fie afară.

j) Apoi, fiecare votant sărută Sfânta Evanghelie și depune buletinul în prima urnă.

k) Votarea este obligatorie, voturile bifate incorect, cu adăugiri sau fără bifare, se anulează.

l) Președintele face numărătoarea buletinelor, trecându-le din prima urnă în cea de a doua. Numărul buletinelor trebuie să fie egal cu acela al votanților prezenți.

m) Președintele desface fiecare buletin din cea de a doua urnă, îl arată celor doi asistenți, citește cu voce tare numele bifat și îl depune în prima urnă. În acest timp, Secretarul înscrie într-o listă voturile sub numele respective, rostite de Președinte.

n) Secretarul, după ce a verificat dacă suma voturilor este egală cu numărul buletinelor, semnează lista și o predă Președintelui. Acesta o citește cu voce tare, după care o semnează împreună cu cei doi asistenți.

o) Devine primul candidat desemnat pentru alegerea în slujirea de Patriarh cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor valabil exprimate. Dacă nici unul dintre candidați nu întrunește majoritatea absolută, în aceeași ședință se procedează la o nouă

votare. Dacă nici de data aceasta nu s-a obținut majoritatea absolută, în aceeași ședință se repetă scrutinul până ce unul din candidați o obține. În caz de paritate, decid sorții.

Pentru al doilea candidat se organizează, în aceeași ședință, fără pauză, un nou scrutin, la care participă primii trei candidați în ordinea numărului de voturi obținute la votarea precedentă. Cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor valabil exprimate, devine al doilea candidat desemnat. Dacă nici unul dintre cei trei nu a întrunit majoritatea absolută, se organizează un nou scrutin, la care participă primii doi din scrutinul precedent. Devine al doilea candidat cel care a obținut majoritatea absolută. În caz de paritate, decid sorții.

Pentru al treilea candidat se organizează, în aceeași ședință, fără pauză, un nou scrutin, la care participă primii trei candidați în ordinea numărului de voturi obținut la votarea precedentă. Cel care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor valabil exprimate, devine al treilea candidat desemnat. Dacă nici unul dintre cei trei nu a întrunit majoritatea absolută se organizează un nou scrutin la care participă primii doi din scrutinul precedent. Devine al treilea candidat cel care a obținut majoritatea absolută. În caz de paritate decid sorții.

Președintele anunță rezultatul votării, după care îi predă președinția Locțiitorului de Patriarh.

p) În aceeași zi în care a avut loc desemnarea candidaților de către Sfântul Sinod, are loc ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea noului patriarh. Membrii Colegiului Electoral Bisericesc vor primi la începutul ședinței câte un curriculum vitae al celor doi sau trei candidați desemnați.

Convocarea ședinței Colegiului Electoral Bisericesc se face o dată cu convocarea ședinței extraordinare a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților.

q) Ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh este deschisă de Locțiitorul de Patriarh. Secretarul Sfântului Sinod face apelul nominal.

Ședința Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea de Patriarh este prezidată, în ordinea dipticelui, de Mitropolitul, Arhiepiscopul sau Episcopul eparhiot cu cea mai veche hirotonie în treapta arhierescă, dacă nu se numără printre candidați. În acest scop, Locțiitorul de Patriarh invită pe Secretarul Sfântului Sinod să citească lista ierarhilor eparhioți, membri ai Sfântului Sinod, în ordinea vechimii hirotoniei în treapta arhierescă, așa cum reiese din Condica Sfântă. Locțiitorul de Patriarh anunță numele Acelui desemnat

și îl invită pe acesta să preia conducerea ședinței. În caz de impediment sau refuz, președinția îi revine următorului, după aceleași criterii.

Pe durata ședinței electorale, nici un membru al Colegiului nu poate părăsi sala decât motivat, cu încuviințarea Președintelui.

r) Președintele este asistat, ca bărbați de încredere, de doi sau trei membri mireni ai Colegiului, propuși câte unul de către fiecare din cei doi sau trei candidați la scaunul patriarhal și aprobați de Colegiu. Secretar de ședință este un membru cleric al Colegiului, desemnat de Președinte prin consultarea plenului. Aceștia patru sau cinci alcătuiesc Biroul.

s) Procedura votării este cea prevăzută la alin. "h-n" ale prezentului articol, cu adaptările specifice. Pe fiecare buletin de vot sunt tipărite numele celor trei candidați, în ordinea desemnării de către Sfântul Sinod.

t) Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române devine candidatul care a obținut majoritatea absolută, adică jumătate plus unu din numărul voturilor valabil exprimate. Dacă nici unul dintre cei doi sau trei candidați nu a întrunit majoritatea absolută, se organizează o nouă votare, la care participă primii doi candidați care au întrunit cel mai mare număr de voturi. Devine ales cel care a întrunit majoritatea absolută. În caz de paritate decid sorții.

u) Rezultatul alegerii este consemnat într-un proces-verbal la care se anexează buletinele voturilor exprimate. Președintele anunță solemn numele celui ales, după care conducerea ședinței îi este predată celui ce a deschis-o, care o și închide.

Actele alegerii se înaintează Sfântului Sinod în vederea examinării canonice și a validării alegerii.

B. Alegerea Mitropoliților, Arhiepiscopilor, Episcopilor eparhioți, Episcopilor-vicari patriarhali, Episcopilor-vicari și Arhiereilor-vicari

Art. 131 - a) Mitropoliții, Arhiepiscopii și Episcopii eparhioți sunt aleși de către Colegiul Electoral Bisericesc constituit în condițiile art. 129 alin. "b" din prezentul Statut.

b) Eligibil pentru slujirea, vrednicia și răspunderea de Mitropolit, Arhiepiscop sau Episcop eparhiot poate fi orice ierarh membru al Sfântului Sinod, Arhimandrit ori preot văduv prin deces, care este cetățean român, îndeplinește condițiile canonice, doctor sau licențiat în Teologie, distins prin viață curată, cultură teologică, demnitate eclesială, zel misionar și simț gospodăresc.

c) Cei doi sau trei candidați pentru fiecare din aceste trepte sunt desemnați de către Sfântul Sinod, în ședință specială, convocată de către Patriarh. În cazuri excepționale și motivat se admite și un singur candidat.

d) Lucrările Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților la alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop și Episcop sunt deschise și închise de către Patriarh și sunt prezidate de către Patriarh pentru desemnarea candidaților de Mitropolit și de către Mitropolit pentru desemnarea candidaților de Arhiepiscop și Episcop din eparhiile sufragane.

Lucrările ședinței Sfântului Sinod se desfășoară după procedura prevăzută la art. 130 alin. "d" și "g-o" din prezentul Statut, cu adaptările specifice.

e) Pentru întocmirea listei de candidați oricare membru al Sfântului Sinod poate face propuneri de candidați cu acceptul celui propus.

i) Candidații care nu au harul arhieriei sunt supuși mai întâi examinării canonice de către Sfântul Sinod și numai după aceea, în caz de validare, sunt înscrși pe lista candidaților.

g) În aceeași zi în care a avut loc desemnarea candidaților de către Sfântul Sinod, are loc ședința Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerea de Mitropolit, Arhiepiscop sau Episcop eparhiot. Membrii Colegiului Electoral Bisericesc vor primi la începutul ședinței câte un curriculum vitae al celor doi sau trei candidați desemnați.

Convocarea ședinței Colegiului Electoral Bisericesc se face o dată cu convocarea ședinței speciale a Sfântului Sinod pentru desemnarea candidaților.

h) Ședința Colegiului Electoral Bisericesc este deschisă și închisă de către Patriarh și este prezidată de către Patriarh pentru alegerea de Mitropolit și de către Mitropolit pentru alegerea de Arhiepiscop și Episcop din eparhiile sufragane.

Pe durata ședinței electorale, nici un membru al Colegiului nu poate părăsi sala decât motivat, cu încuviințarea Președintelui.

i) Președintele este asistat, ca bărbați de încredere, de trei membri mireni ai Colegiului, propuși câte unul de către fiecare din cei trei candidați la scaunul vacant și aprobați de Colegiu. Secretar de ședință este un membru cleric al Colegiului, desemnat de Președinte prin consultarea plenului. Aceștia cinci alcătuiesc Biroul.

j) Votarea urmează procedura prevăzută la art. 130, alin. "h-n" al prezentului Statut.

k) După consemnarea rezultatului votării, Președintele anunță solemn numele celui ales, după care Biroul se retrage. Patriarhul declară închisă ședința Colegiului.

l) Alegerea Mitropoliților, Arhiepiscopilor și Episcopilor de la Eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare se face de către organismul electiv al

eparhiei respective în condițiile prevăzute de Statutele de organizare și funcționare ale acestora aprobate de Sfântul Sinod.

Prezidarea organismelor electivă se face de ierarhul desemnat de către Sfântul Sinod. Actele alegerii se înaintează Sfântului Sinod în vederea examinării canonice și a validării alegerii.

m) În exercitarea atribuțiilor sale, Patriarhul poate avea Episcopi-vicari patriarhali care se aleg, prin vot secret, de către Sfântul Sinod la propunerea Patriarhului făcută în consultare cu Sinodul Permanent.

n) Mitropoliții, Arhiepiscopii și Episcopii pot avea un Episcop vicar sau Arhiereu-vicar (la Episcopii), iar prin excepție motivată pe un al doilea. Episcopii-vicari și Arhierii-vicari se aleg, prin vot secret, de către Sfântul Sinod, la propunerea Chiriarhului făcută în consultare cu Sinodul Mitropolitan.

o) Candidații pentru funcțiile de Episcop-vicar patriarhal, Episcop-vicar și Arhiereu-vicar trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute la art. 131 alin. "b" din prezentul Statut, iar cei care nu au harul arhieriei sunt supuși mai întâi examinării canonice prevăzută la art. 131 alin. "f".

p) Votarea de către Sfântul Sinod pentru alegerea Episcopilor-vicari patriarhali, Episcopilor-vicari și Arhierilor-vicari urmează procedura înscrisă la art. 130 alin. "h-n", cu adaptările specifice.

q) Dacă respectivul candidat nu obține majoritatea absolută a voturilor exprimate, ierarhul eparhial poate propune, în altă ședință, un alt candidat, la alegerea căruia se va aplica aceeași procedură.

r) Alegerea Episcopilor-vicari și Arhierilor-vicari de la Eparhiile Ortodoxe Române de peste hotare se face la propunerea Chiriarhului respectiv în consultare cu organele eparhiale prevăzute în propriile *Statute de organizare și funcționare* aprobate de Sfântul Sinod și urmează procedura înscrisă la alin. "o-q" din prezentul articol.

C. Hirotonia, înscăunarea și instalarea

Art. 132 - Orice alegere pentru clerul superior al Bisericii Ortodoxe Române trebuie să aibă aprobarea Sfântului Sinod, care are autoritatea de a primi, examina și rezolva eventualele contestații. În cazul în care alegerea nu este aprobată se va proceda la o nouă alegere, în termenul fixat de Sfântul Sinod.

a) Înscăunarea și instalarea se fac potrivit rânduielilor canonice și după datinile Bisericii Ortodoxe Române. Numele celor aleși se comunică autorităților de stat competente.

b) Gramata de instalare este emisă de către Sfântul Sinod pentru Patriarh, de către Patriarh pentru Mitropoliți și de către Mitropolit pentru Arhiepiscopii și Episcopii sufragani.

c) În cazul când cel ales nu este arhieru, el va fi hirotonit de către Mitropolitul locului împreună cu cel puțin alți doi Arhieri, și numai după aceea poate primi Gramata de instalare.

În continuarea lucrărilor sale, Adunarea Națională Bisericească, în ședința sa de lucru din 1 martie 2006 a procedat la amendarea prevederilor articolelor 40-52 din *Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română* referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor și ale articolelor 55-57 din *Regulamentul Organelor Deliberative și Executive din Patriarhia Română* în legătură cu numirea protopopilor, după cum urmează:

1. **Temei nr. 1957/2005** - Amendarea prevederilor art. 40-52 din *Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română*, referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor.

Cu privire la amendarea art. 40-52 din *Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română* referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor, Adunarea Națională Bisericească a ținut seamă de următoarele aspecte care au condus la luarea Hotărârea Sfântului Sinod nr. 1957 din 5-6 iulie 2005, și anume: necesitatea actualizării și corelării prevederilor articolelor respective cu alte prevederi înscrise în *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* și regulamentele bisericești privind funcționarea și atribuțiile Comisiilor Sinodale; necesitatea modificării și completării unora dintre prevederile existente referitoare la denumirea Comisiilor de lucru în vederea punerii de acord cu practica curentă consacrată și constatată de-a lungul timpului; necesitatea redistribuirii și grupării actualelor atribuții pe specificul fiecărei Comisii și completarea cu altele noi, consacrate ca atribuții și consemnate în documentele și lucrările Sfântului Sinod.

Pe temeiul prevederilor art. 10, lit. "u" din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* coroborate cu prevederile art. 283 din *Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română*;

Ca urmare a propunerii Comisiei Organizatoare și a votului deschis exprimat, plenul Adunării Naționale Bisericești a hotărât:

- *la act de hotărârea Sfântului Sinod nr. 1957/2005 și aprobă amendarea art. 40-52 din Regulamentul Organelor Centrale din Patriarhia Română referitoare la Comisiile Sinodale și atribuțiile lor, în următoarea redactare:*

CAPITOLUL AL II-LEA

A. Sfântul Sinod

Despre Comisii

Art. 40 - Pentru studierea problemelor și formularea propunerilor ce urmează a se supune deliberării, Sfântul Sinod alege din sânul său - la începutul fiecărei sesiuni - patru Comisii compuse din Mitropoliți, Arhiepiscopi, Episcopi, Episcopi-vicari patriarhali, Episcopi-vicari și Arhierei-vicari.

Fiecare Comisie este prezidată de un Mitropolit și are ca raportor un membru ales din sânul ei, la propunerea Președintelui acesteia.

Comisiile sunt:

1. Comisia Pastorală, Monahală și Socială;
2. Comisia Teologică și Liturgică;
3. Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină;
4. Comisia pentru Comunități Externe, Relații Interortodoxe și Ecumenice.

În caz de necesitate, Sfântul Sinod poate decide dacă o problemă poate fi examinată în comun de două sau mai multe comisii, sau poate decide dacă una din comisii va solicita avizul altei comisii în problema respectivă.

De asemenea, pentru anumite probleme, Sfântul Sinod poate decide instituirea unei subcomisii speciale care să fie pusă sub egida uneia din cele patru Comisii. Din subcomisie pot face parte și ierarhi din alte comisii, profesori de teologie și alți specialiști.

Art. 41 - Comisiile sunt organisme auxiliare ale Sfântului Sinod și au datoria de a studia, pregăti și raporta în ședință, asupra tuturor problemelor ce li s-au repartizat de birou, făcând referat cu propuneri scrise.

Art. 42 - La invitația Președintelui Sfântului Sinod, raportorul fiecărei comisii citește în ședință referatul comisiei și dă lămuririle trebuitoare.

Referatul comisiei trebuie să fie semnat de președintele, raportorul și toți membrii comisiei.

În cazul când nu toți membrii sunt de acord asupra concluziilor referatului, minoritatea poate prezenta propunere separată care se supune deliberării Sfântului Sinod împreună cu concluziile celeilalte părți.

Art. 43 - Raportorii comisiilor primesc de la birou lucrările, împreună cu dosarele problemelor repartizate și poartă responsabilitatea lor până la restituire, după deliberarea și hotărârea Sfântului Sinod.

Art. 44 - Comisiile primesc de la birou toate lucrările pregătite și studiate de Secretarul Sfântului Sinod și de consilierii administrativi patriarhali.

Comisiile au dreptul să ceară, prin Administrația Patriarhală, de la cancelariile eparhiale sau ale autorităților de Stat, informații privitoare la lucrările lor.

În vederea pregătirii referatelor asupra problemelor ce li s-au dat spre studiere și referire, comisiile pot consulta orice persoană cu autoritate morală și științifică din rândul clerului sau dintre mireni.

Art. 45 - Vicarul administrativ patriarhal și consilierii patriarhali participă la lucrările Comisiilor pentru a da lămuriri în problemele care intră în sfera lor de activitate, studiate de ei mai înainte.

Art. 46 - Comisiile sunt datoare să înainteze Sfântului Sinod, până la încheierea fiecărei ședințe de lucru, referate asupra lucrărilor ce li s-au reparțizat spre studiere și referire.

Art. 47 - Comisia Pastorală, Monahală și Socială va primi spre studiere și referire de la biroul Sfântului Sinod toate acele probleme care privesc:

a) Raporturile dintre Biserica Ortodoxă Română și cultele religioase din România;

b) Lucrările și actele pregătitoare pentru Sfințirea Marelui Mir la Patriarhia Română;

c) Evaluarea itinerariilor pastorale ale membrilor Sfântului Sinod și a dărilor de seamă în legătură cu activitate a misionar-pastorală desfășurată în eparhii;

d) Inițierea, aprobarea și supravegherea modului de aplicare a planurilor de promovare a activității misionare și pastorale, la nivelul tuturor unităților bisericești (parohie, protopopiat și eparhie);

e) Inițierea, autorizarea și controlul normelor de catehizare a tineretului;

f) Îndrumarea activității mass-media în Patriarhia Română;

g) Organizarea vieții monahale din punct de vedere al trăirii credinței, precum și stabilirea normelor pentru funcționarea administrativă și disciplinară a mănăstirilor;

h) Acordarea rangului de arhimandrit la recomandarea Chiriarhilor;

i) Îndrumarea și coordonarea activităților de asistență religioasă în spitale, penitenciare, armată, orfeline și azile de bătrâni;

j) Îndrumarea și controlul activităților de asistență socială, caritativă și filantropică a Bisericii;

k) Aprobarea, îndrumarea și supravegherea activității asociațiilor naționale cu caracter religios care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod;

1) Inițierea și promovarea de măsuri privind sprijinirea materială a activității misionare și a așezămintelor bisericești, prin colecte și trimiterea de pastorale, precum și pentru stabilirea drepturilor salariale ale personalului bisericesc clerical și neclerical prin măsuri adecvate, inclusiv la autoritățile de stat în drept;

m) Propuneri pentru organizarea, desfășurarea și folosirea Fondului Central Misionar.

Art. 48 - Comisia Teologică și Liturgică va primi de la biroul Sfântului Sinod, spre studiere și referire, toate problemele privind:

a) Unitatea dogmatică, canonică și a cultului în Biserica Ortodoxă Română;

b) Soluționarea tuturor problemelor de natură dogmatică și de cult, în conformitate cu învățătura Bisericii Ortodoxe Ecumenice;

c) Inițierea, autorizarea și supravegherea traducerii, editării și răspândirii Sfintei Scripturi, atât pentru uzul clerului cât și al credincioșilor;

d) Inițierea, autorizarea și supravegherea diortosirii și tipăririi cărților de ritual pentru trebuințele cultului;

e) Cercetarea și avizarea propunerilor de canonizare făcute de eparhii prin Sinoadele Mitropolitane;

f) Examinarea și avizarea Calendarului bisericesc și a Pascaliei;

g) Editarea revistelor centrale bisericești: *Biserica Ortodoxă Română* - buletinul oficial al Patriarhiei Române; *Ortodoxia*; *Studii Teologice*, precum și activitatea editorială a Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române;

h) Inițierea, autorizarea și supravegherea editării și răspândirii cărților cu caracter religios pentru întărirea religiozității și moralității credincioșilor (catehisme, cărți de rugăciune și de zidire duhovnicească, etc.);

i) Supravegherea și controlul, din punct de vedere dogmatic, moral și artistic, a operelor de literatură și artă bisericească, precum și a producției de icoane și obiecte destinate cultului și întăririi religiozității credincioșilor;

j) Inițierea de măsuri și stabilirea de norme în legătură cu pictura bisericească;

k) Inițierea de norme pentru restaurarea, întreținerea și valorificarea științifică a monumentelor de artă și arhitectură religioasă din patrimoniul cultural-național;

l) Măsuri pentru pregătirea personalului de specialitate în domeniul restaurării, întreținerii și valorificării patrimoniului cultural-național religios prin chemarea acestuia la cursuri de perfecționare;

m) Inițierea de măsuri în vederea elaborării de programe și tematici pentru promovarea vieții religioase, a moralității și a pregătirii profesionale a clerului, inclusiv prin chemarea la cursuri de perfecționare, conferințe preoțești, colocvii și seminarii duhovnicești, meditații etc.;

n) Organizarea instituțiilor de învățământ teologic pentru pregătirea personalului bisericesc (Școli de Cântăreți, Seminarii Teologice Liceale, Facultăți de Teologie), precum și a secțiilor, specializărilor și catedrelor din cadrul lor, inclusiv organizarea învățământului postuniversitar teologic, în funcție de cerințele Bisericii și în acord cu legislația în vigoare;

o) Adoptarea de măsuri pentru elaborarea regulamentelor instituțiilor de învățământ teologic și a planurilor curriculare, precum și a programelor analitice sub aspectul conținutului teologic;

p) Cercetarea și avizarea cursurilor și manualelor pentru instituțiile de învățământ teologic;

q) Propunerea de măsuri pentru elaborarea normelor în legătură cu predarea Religiei în învățământul public de stat și comunicarea acestora, când ar fi cazul, către autoritățile de stat abilitate, pentru completarea sau modificarea legislației specifice;

r) Avizarea planurilor curriculare și a manualelor de Religie pentru învățământul public de stat, sub aspectul conținutului teologic și metodologic;

s) Avizarea tematicilor și organizarea consfătuirilor și a cursurilor de perfecționare a personalului didactic din învățământul teologic de toate gradele și a celui care predă Religia, în acord cu prevederile din învățământul public de stat;

t) Stabilirea criteriilor privind schimbul de burse cu străinătatea și a selecționării candidaților din rândul teologilor;

u) Adoptarea de măsuri și stabilirea cadrului metodologic în legătură cu controlul învățământului teologic și a celui religios din învățământul public de stat, sub raportul conținutului teologic, precum și administrativ-gestionar în privința bunurilor și bazei materiale aparținând Bisericii;

v) Formarea spirituală și moral-religioasă a elevilor și studenților din instituțiile de învățământ teologic de toate gradele.

Art. 49 - Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină va primi de la Cancelaria Sfântului Sinod, spre studiere și referire, toate problemele privitoare la:

a) Raporturile dintre Biserică și Stat și interpretarea, cu caracter obligatoriu în Patriarhia Română, a legislației și actelor normative ale administrației de stat privitoare la Biserică și instituțiile ei;

b) Aplicarea Sfințelor Canoane, a legilor, a regulamentelor și a hotărârilor organismelor centrale bisericești;

c) Examinarea propunerilor de completare sau modificare a *Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* și aprobarea Regulamentelor de aplicare a acestuia în toate domeniile vieții bisericești;

d) Studierea și avizarea proiectelor de legi și a actelor normative ale autorităților publice referitoare la Biserica Ortodoxă Română și la instituțiile ei;

e) Examinarea alegerilor de Patriarh, Mitropoliți, Arhiepiscopi, Episcopi, Episcopi-vicari patriarhali, Episcopi-vicari și Arhieriei vicari, privind respectarea normelor legale și canonice în vigoare;

f) Propuneri pentru validarea alegerii Chiriarhilor eparhiilor ortodoxe române de peste hotare, dacă s-au respectat normele legale în vigoare și dacă cei aleși îndeplinesc condițiile canonice;

g) Retragera din scaun a Chiriarhilor și reglementarea drepturilor de pensionare și a condițiilor decente de trai (locuință, personal de îngrijire, mijloc de transport asigurate prin contribuția Centrului Eparhial la care a funcționat ultima dată) potrivit rangului acestora și ale celorlalți ierarhi care nu mai fac parte din Sfântul Sinod, precum și desemnarea mănăstirilor sau a altor locații ce li se vor destina de Sfântul Sinod, în condițiile act. 197 din Statut;

h) Cererile de concedii mai mari de trei luni ale membrilor Sfântului Sinod;

i) Recursurile clericilor în caz de caterisire, pe care le cercetează numai după actele din dosar, fără citarea părților. Când comisia va constata cu unanimitate că procedura nu a fost bine îndeplinită, sau canoanele, legile sau *Regulamentul de procedură* nu au fost bine aplicate ori sau comis excese de putere, va propune Sfântului Sinod admiterea recursului, pe baza referatului întocmit de inspectorul general bisericesc și de specialiștii canoniști și juriști de la Centrul Patriarhal.

Reexaminarea în fond a cauzei se va face de Sfântul Sinod prin analogie cu procedura folosită de Sinodul Mitropolitan la admiterea cauzelor de depunere din treapta preoției (art. 210 și 212 din Regulamentul de procedură).

Hotărârea pronunțată de Sfântul Sinod după reexaminarea cauzei va fi definitivă și executorie, după semnarea ei de către Patriarh;

j) Îndrumarea și supravegherea activității organismelor executive din Episcopii, Arhiepiscopii, Mitropolii și de la Patriarhie, ca să se desfășoare potrivit normelor legale;

k) Interpretarea, cu caracter obligatoriu pentru toate organismele bisericești, a dispozițiilor statutare și regulamentare proprii;

l) Dispensele matrimoniale;

m) Validitatea și invaliditatea matrimonială și a hirotoniei clericilor;

n) Apărarea drepturilor Bisericii și ale personalului clerical și neclerical de toate gradele, ale personalului bisericesc de conducere și administrativ și ale cadrelor didactice de la instituțiile de învățământ teologic, care funcționează cu binecuvântarea Sfântului Sinod;

o) Disciplinarea cadrelor didactice din învățământul teologic și care predau Religia în școlile publice pentru abateri canonice, dogmatice și purtare ireverențioasă față de autoritatea bisericească;

p) Disciplinarea moral-religioasă a credincioșilor;

q) Propunerea măsurilor pentru elaborarea programei unitare pe întreaga Patriarhie Română a examenelor de selecționare a apărătorilor bisericești de la Consistoriile Disciplinare Protopopești și Eparhiale, organizate în condițiile art. 198-192 din Regulamentul de procedură;

r) Cererile de reducere și iertare de pedepse;

s) Judecarea membrilor Sfântului Sinod pentru abateri de orice natură.

Art. 50 - În cazul când Sfântul Sinod, cu 213 din numărul membrilor săi decide, prin vot secret, trimiterea în judecată a unuia dintre membrii săi, Comisia Canonică-Juridică și pentru Disciplină se transformă în instanță de judecată. În acest caz se completează până la numărul de 12 judecători, cu noi membri aleși prin vot secret din sânul Sfântului Sinod. Hotărârea dată devine obligatorie numai după aprobarea Sfântului Sinod. Aprobarea se va da cu același număr de voturi și în același mod ca și trimiterea în judecată. Iar de va fi cazul de hotărâre de depunere din scaun sau de caterisire, se cere neapărat 213 de voturi din numărul membrilor Sfântului Sinod.

Art. 51 - Comisia pentru Comunități Externe, Relații Interortodoxe și Ecumenice va primi de la biroul Sfântului Sinod, spre studiere și referire, toate acele probleme care privesc:

a) Relațiile și unitatea dogmatică-canonice și a cultului cu Biserica Ortodoxă Ecumenică;

b) Raporturile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici creștine;

c) Raporturile Bisericii Ortodoxe Române cu organizațiile internaționale creștine și inter-religioase;

d) Analizarea documentelor internaționale la care Biserica Ortodoxă Română este inițiatore, promotore și semnatară sau în vederea participării reprezentanților săi autorizați, la întruniri cu caracter științific-teologic, aprobate de Sfântul Sinod;

e) Evaluarea și aprobarea participării reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române la întruniri, conferințe, congrese, simpozioane cu caracter bisericesc și ecumenic;

f) Evaluarea itinerariilor pastorale, a activității misionare și culturale a ierarhilor Eparhiilor Ortodoxe Române de peste hotare;

g) Analizarea activității comunităților ortodoxe române de peste hotare, care depind direct de Patriarhia Română, și adoptarea de măsuri pentru păstrarea unității cu Biserica Mamă;

h) Inițierea de măsuri pentru înființarea, organizarea și sprijinirea unităților diasporale ortodoxe române de peste hotare;

i) Evaluarea inițiativelor și documentelor în legătură cu participarea Bisericii Ortodoxe Române, prin reprezentanții săi, la activitatea unor instituții și organizații internaționale, altele decât cele religioase și ecumenice.

Art. 52 - În afara lucrărilor care se examinează prin Comisii, pentru lucrări asupra cărora se cere urgent votul, Sfântul Sinod poate decide examinarea direct în plen a acestora, dezbaterile și hotărârea urmând a se consemna ca atare.

2. Temei nr. 2625/2005 - Amendarea prevederilor art. 55-57 din Regulamentul Organelor Deliberative și Executive din Patriarhia Română, privitoare la numirea protopopilor.

Referitor la amendarea prevederilor art. 55-57 din *Regulamentul Organelor Deliberative și Executive din Patriarhia Română*, Adunarea Națională Bisericească a ținut seama de necesitatea corelării acestor prevederi cu amendamentele de la art. 72-73, 104105,109 și 126 din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* privitoare la numirea personalului bisericesc de conducere de la eparhii și a protopopilor, aduse prin *Hotărârea Sfântului Sinod nr. 2625/2005* luată din ședința de lucru din 5-6 iulie 2005 și adoptate în prezenta ședință de lucru a Adunării Naționale Bisericești, la 1 martie 2006.

Ca urmare, pe temeiul prevederilor art. 10, lit. "u" din *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* coroborate cu prevederile art. 144, alineatul 2 din *Regulamentul Organelor Deliberative și Executive din Patriarhia Română*;

La propunerea Comisiei Organizatoare și a votului deschis exprimat, plenul Adunării Naționale Bisericești a hotărât:

- *la act de hotărârea Sfântului Sinod nr. 2625/2005 și aprobă amendarea art. 55-57 din Regulamentul Organelor Deliberative referitoare la numirea și revocarea protopopilor, în următoarea redactare:*

Partea a II-a Protopopiatul

Art. 55 - Protopopul se numește sau se reconfirmă de Chiriarh pe o perioadă de patru ani, într-o ședință de lucru a Consiliului Eparhial, ținându-se seama de următoarele criterii: media generală de licență în teologie 8,50; cel puțin gradul II; absența abaterilor canonice și o activitate deosebită liturgică, administrativ-pastorală, misionară și culturală.

Art. 56 - Protopopul poate fi revocat de Chiriarh într-o ședință de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial pentru activitate necorespunzătoare sau abateri disciplinare.

Art. 57 - Protopopul intră în activitate după primirea Deciziei Chiriarhale de numire.

Hotărârile adoptate de Adunarea Națională Bisericească în ședința sa de lucru din 1 martie 2006 au fost înscrise în Procesul Verbal al acestui for bisericesc în vederea publicării lor în revista *Biserica Ortodoxă Română* - Buletinul oficial al Bisericii Ortodoxe Române, pentru aplicarea lor și informarea ierarhilor, clerului de mir și monahal, a credincioșilor, care fac parte din Adunările Parohiale, Comisiile și Comitetele Parohiale precum și a tuturor membrilor Bisericii Ortodoxe Române.

Precizăm că lucrarea de amendare a *Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* se află în continuare în preocupările forurilor centrale bisericești, întrucât după votarea "Legii privind libertatea religioasă și regimul general al Cultelor" care se află în dezbaterile forurilor legiuitoare ale țării, fiecare din cultele religioase recunoscute va trebui să prezinte *Statutul de organizare și funcționare* pe baza căruia își desfășoară activitatea.

Pr. Constantin Pârvu
Vicar administrativ patriarhal

**POZIȚIA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
REFERITOARE LA AVORT, EUTHANASIE
ȘI TRANSPLANTUL DE ORGANE
(DIN HOTĂRĂRILE SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII
ORTODOXE ROMÂNE)**

Exprimându-și punctul de vedere cu privire la avort, Sfânta Biserică face acest lucru în conformitate cu învățătura ei privind apariția vieții în general și a vieții umane, în special.

Potrivit Revelației și învățăturii Bisericii, Dumnezeu a creat lumea din nimic (2 Macabei 7, 28). Dumnezeu a creat viața sub toate aspectele ei, iar în ceea ce privește viața omenească, Dumnezeu a arătat o grijă deosebită. Viața omenească nu este produsul devenirii spontane a lumii, ci, pentru apariția ei, Dumnezeu a avut o grijă deosebită: omul nu apare la poruncă, ci în urma unui sfat și a unui act special al Sfintei Treimi, act exprimat de aghiograf prin termenul de *plăsmuire* și de *sufflare de viață*. Viața omenească nu este determinată doar de *plăsmuirea* omului din pământ, ci și (sau mai ales) de suflarea viu-făcătoare a lui Dumnezeu.

Aceasta ne dovedește faptul că omul nu este simplă *ființă biologică* („ființă vie” înzestrată cu suflet rațional), ci este deodată *suflet viu* (Facere 2, 7) și *trup omenească* (nu orice trup) *viu*. Așa a apărut primul om (Adam), așa au apărut, apar și vor apărea – cu voia lui Dumnezeu – oamenii în istorie: suflete vii în trupuri vii. Omul este, așadar, o ființă psiho-fizică ce a fost și este creată de Dumnezeu după chipul Său (Facere 1, 27), în vederea asemănării cu El. Consecința logică a acestei învățături și credințe este aceea că toate ființele omenești sunt în mod fundamental egale între ele în ceea ce privește natura și vocația lor. Ele posedă deodată, actual și potențial, aceeași demnitate și aceeași valoare: sunt chip al lui Dumnezeu, dar chip într-un continuu proces de asemănare cu Dumnezeu.

Pentru că este purtătoarea chipului lui Dumnezeu, orice ființă omenească, oricare ar fi vârsta, situația sau starea sa fizică, deține o demnitate reală și impune un deosebit respect. De aceea, tot ceea ce este comis împotriva ființei umane este comis, într-o anumită măsură, împotriva voinței lui Dumnezeu, după cum tot binele pe care-l facem unui semen de-al nostru este

bine făcut lui Dumnezeu Insuși: „*Intrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie Mi-ați făcut (...), întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut*” (Mat. 25, 40, 45).

Dacă viața și, mai ales, viața omenească nu este produsul hazardului, nici perpetuarea vieții umane nu este efectul întâmplării și nici exclusiv produsul eforturilor omenești. Viața omului este de la Dumnezeu și se perpetuează prin intermediul ființelor omenești, potrivit celor rânduite de Dumnezeu. Omul se bucură de viață și de puterea vieții; are dreptul la viață, dar și responsabilitatea de a respecta această viață, de a o apăra în orice împrejurare, știind că, în existența istorică în trup omul își pregătește participarea la Împărăția lui Dumnezeu.

Revelația (consemnată în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție) ne oferă suficiente dovezi că ceea ce s-a zămislit în femeie este ființă omenească (nu simplu „produs de concepție”), care nu exclude grija lui Dumnezeu și care trebuie să se bucure de respectul datorat demnității umane. Cum Biserica are o grijă deosebită față de ființele umane neputincioase și fără apărare, nu poate să nu se îngrijoreze cu privire la cele mai neputincioase ființe omenești, embrionii umani și pruncii nenăscuți.

Psalmistul David a spus în acest sens: „*Doamne, Tu m-ai plăsmuit în pântecele mamei mele*” (Ps. 138, 13). Iar Dumnezeu avea să-i spună lui Ieremia: „*Înainte de a fi zămislit în pântece, te-am cunoscut și înainte de a ieși din pântece te-am sfințit*” (Ieremia 1, 5). Iov a spus: „*Măinile Tale m-au făcut și m-au zidit*” (Iov 10, 8-9). Legislația lui Moise a acordat o grijă deosebită mamei și pruncului (Ieșirea, 21, 23-24, 9, 6).

Din istorisirea vizitei Maicii Domnului la Sfânta Elisabeta constatăm două lucruri foarte importante:

a) Elisabeta arată un respect deosebit față de Cel zămislit în pântecele Sfintei Fecioare Maria;

b) Se confirmă faptul că pruncul din pântecele mamei participă, în felul său, la evenimentele la care participă mama; Evanghelistul ne spune că, de îndată ce Elisabeta a primit salutul Mariei, a săltat pruncul în pântecele ei (Lc. 1, 44), ceea ce demonstrează că, înainte de naștere, pruncul percepe deja prezența lui Dumnezeu.

Extinzându-se din spațiul ebraic, mesajul creștin s-a confruntat cu o lume și cu o civilizație care avea cu totul alte aspirații și alte coordonate decât cele trasate de Revelație. Practicile avortive, spre exemplu, fie prin metoda chirurgicală, fie prin luarea de medicamente erau de mult cunoscute în mediile nebraice. Ceea ce nu cunoștea lumea greco-romana era noțiunea de *păcat*, de *urâciune* înaintea lui Dumnezeu, adică încălcarea cu știință și

liberă voință a voinței lui Dumnezeu, noțiune foarte prezentă în tradiția iudaică și în viața creștină. În scrierile Sfântului Pavel găsim liste cu păcate pe care, de le vor comite, oamenii nu vor intra în Împărăția lui Dumnezeu (I Cor. 6, 9-10, Gal. 5, 20, Efes. 5, 5). Printre acestea se numără și cele comise prin luarea de *pharmakeia* (venevecia).

În legislația romană găsim explicația termenului „*pharmakeia*”. Legea Corneliană din anul 81a.Hr înțelegea prin acest termen medicamentele avortive. Prin urmare, în Noul Testament avem dovadă că păcatul uciderii pruncilor este unul din cele mai grele, unul din cele care ne exclud din Împărăția lui Dumnezeu.

A fost și a rămas viziunea Bisericii cu privire la asemenea păcate.

Epistola către Barnaba (scrisă pe la începutul secolului II) reproducea punctul de vedere al Bisericii din acea vreme prin cuvintele: „Iubește pe aproapele tău mai mult decât sufletul tău. Să nu ucizi *copilul*, pruncul în pân-tecele mamei sale; să nu-l ucizi nici după ce s-a născut (XIX, 5). Același punct de vedere îl va exprima și *Didahia celor 12 Apostoli* (2,2, 5,2). În secolul al III-lea, pe linia aceleiași îngrijorări a Bisericii, Tertulian va exprima ideea concomitenței sufletului și a trupului: unul și celălalt se formează deodată (*De anima*, 27, 210). Același Tertulian va numi avortul *crimă* (*Apologeticum*, 9), iar Hipolit Romanul va condamna medicamentele sterilizante (*Philosophumena*, 9,12). Puncte de vedere similare cu ale lui Tertulian și Hipolit găsim la Clement Alexandrinul (*Pedagogul*, 2, 10, 96) și Minucius Felix (*Octavius*, 30, 2). În „Scrisoarea către Diognet”, perlă a literaturii creștine din primele trei secole, se arată că una din notele care deosebesc pe creștini de necreștini este aceea că ei nu-șiucid pruncii: „Se căsătoresc precum fac toți oamenii și nasc copii, dar nu aruncă pe cei născuți” (III, 6).

În secolul al IV-lea, mai mulți Sfinți Părinți prezintă punctul de vedere al Bisericii cu privire la avort. Între aceștia, amintim pe Sf. Grigore de Nyssa (*De hom. op.* 29, *In Canticum*, 8), Sf. Efreem Sirul (*Discurs despre teama de Dumnezeu*, 10), Sf. Ioan Hrisostom (*In Rom.* 24, 4), Lactantiu, Ambrozie, Ieronim și alții. Sf. Vasile, spre exemplu, spune că femeia care omoară fătul va fi pedepsită pentru crimă (*Ep. 188*, 8, și *Can. 2*).

Sinodul de la Elvira (305-306) hotărăște excomunicarea femeii care a avortat, ea neputând să se împărtășească decât pe patul de moarte (Canoanele 63,68). Sinodul Quinisext (691), prin canonul 91, oprește de la împărtășanie pe o durată de 10 ani femeile care dau și pe cele care primesc medicamente avortive.

Din cele de mai sus reiese că avortul a fost o practică străină creștinismului, cunoscută într-o lume în care nu exista nici teamă, nici iubire de

Dumnezeu. Toți Sfinții Părinții semnaleză că, în orice fază ar fi produs, avortul rămâne pruncucidere. Prin el, se încalcă porunca divină: "Să nu ucizi" (Ieșire 20,13). El este cu atât mai grav, cu cât constituie uciderea unei ființe umane aflată în imposibilitatea de a se apăra.

Din textele prezentate mai sus reiese că Biserica a considerat totdeauna drept păcat foarte grav, egal cu avortul în gravitate, și luarea de medicamente cu scop avortiv. Prin urmare, tot atât de grave ca și avortul chirurgical sunt barierele mecanice (steriletul și anumite pilule, inclusiv RU 486) prin care se urmărește împiedicarea nidării ovulului fecundat pe pereții uterului (acestea sunt tot practici avortive) și medicamentele contraceptive, care, la rândul lor, au consecințe nebănuite pentru trupul femeii.

Avortul și toate practicile avortive sunt păcate grele pentru că:

- a) prin ele se ucide o ființă umană;
- b) prin ele este afectată demnitatea femeii;
- c) ele prezintă riscul mutilării trupului femeii, al îmbolnăvirii și morții premature a mamei și a femeii tinere.

Femeia nu trebuie redusă la nivelul de obiect al plăcerii bărbatului, nu trebuie batjocorită și umilită în ceea ce îi este specific, anume feminitatea și calitatea de mamă.

Demnitatea și sănătatea femeii sunt afectate deopotrivă de folosirea pilulelor pe bază de hormoni în vederea infecundității. Efectele nefaste, grave ale acestora nu sunt evidente imediat, dar sunt sigure. Fiind substanțe care acționează hormonal asupra trupului femeii, urmările lor sunt nebănuite. Este impresionantă lista bolilor cauzate, mai curând sau mai târziu, femeilor care au utilizat medicamente avortive sau contraceptive (care, toate, sunt preparate pe bază de hormoni).

Cu titlu de exemplu, semnalăm că, între anii 1977-1988, în Anglia s-a făcut un studiu pe 200.000 de femei, privind efectul folosirii pilulelor anti-concepționale pe bază de hormoni. S-a constatat că procentul deceselor cauzate de afecțiuni cardio-vasculare a fost cu 40 % mai mare la femeile care au folosit asemenea pilule față de cele care n-au folosit. Riscul accidentelor cerebrale a fost de 6,5 ori mai mare la femeile care au folosit pilulele. Pericolul infecțiilor pelviene a fost de 7 ori mai mare la femeile care au folosit pilulele față de cele care nu le-au folosit; în aceeași proporție a crescut și riscul sterilității.

Din cele prezentate mai sus reiese că avortul, tratamentele cu scop avortiv sau contraceptiv sunt păcate grele careucid ființe umane, împiedică procesul firesc al procreării ființelor omenești, afectează și pun în pericol

demnitatea și viața femeii tinere și în cele din urmă, ne exclud din Impărăția lui Dumnezeu spre care năzuiesc creștinii.

Din nefericire, practicile avortive (și contraceptive) sunt o realitate a lumii contemporane secularizate. În numele „fericirii” imediate și al comodității seucid generații de oameni și moare femeia tânără, mamă sau nu. Biserica nu poate fi indiferentă la această realitate îngrijorătoare și tragică, întreținută de instituții care se intitulează uneori „caritative”, „umaniste” și chiar „medicale”.

Societatea secularizată contemporană aduce justificări diverse ale avortului, justificări de cele mai multe ori, de ordin medical și social. Fiind în lume, Biserica nu este nerealistă, dar nu poate fi nici superficială cu privire la motivele privind tendințele de justificare a avortului.

Prin urmare,

a) Dacă viața mamei este pusă realmente în pericol prin sarcină sau naștere, ar trebui să fie acordată prioritate vieții femeii, nu pentru că viața ei are o valoare mai mare în sine, ci datorită relațiilor și responsabilităților față de alte persoane, care depind de ea.

b) În cazul în care investigația genetică descoperă un copil nenăscut anormal, recomandarea este de a naște copilul, respectându-i dreptul la viață, dar decizia o va avea familia, după ce acesteia i s-au adus la cunoștință de către medic și de către duhovnic toate implicațiile morale și de întreținere. Toate acestea trebuie rezolvate din perspectiva semnificației mântuitoare a prezenței unei ființe handicapate în viața fiecărei persoane și în viața comunității.

c) Riscul avortului datorat violului sau incestului trebuie evitat mai întâi la nivelul educării cu privire la neocomiterea acestor păcate. În cazul în care starea de graviditate s-a produs, copilul va trebui să fie născut și, după caz, înfiat.

d) Avortul nu poate fi niciodată justificat, moral, de starea economică a familiei, de neînțelegerile dintre parteneri, de afectarea carierei viitoarei mame sau a aspectului fizic.

Pentru prevenirea acestor grave păcate se consideră că este nevoie de un intens proces de mediatizare a gravității păcatului avortului (luându-se în calcul toate aspectele lui medicale, psihologice, sociale, religioase). Societatea trebuie să ofere soluții concrete. Biserica trebuie să întreprindă un întreg efort de educare a omului de azi cu privire la scopul sexualității umane. Activitatea pastorală a preotului trebuie diversificată. Biserica va trebui să sensibilizeze toți factorii care au ca obiect educarea populației sau se îngrijesc de sănătate; omul trebuie educat cu privire la ce înseamnă ade-

vărata tandrețe și dragoste, trebuie educat să-și pună ordine în propria-i viață, în condițiile sociale actuale.

Factorii de decizie politică și administrativă trebuie sensibilizați să favorizeze crearea condițiilor ca femeia să nu mai fie umilită, nici ca ea însăși să se complacă în umilire (considerând-o normală) în propria ei specificitate.

EUTANASIA

Viața omenească (atât în sens creștin și duhovnicesc, cât și în sens biologic) este un *dar* al lui Dumnezeu. Pentru că ea vine de la Dumnezeu, stăpânul ei absolut este Dumnezeu însuși. Viața umană este o realitate irepetabilă, de aceea ea trebuie apărată și îngrijită în orice moment s-ar găsi purtătorul acesteia. Fiind creată de Dumnezeu, viața umană este intrinsec bună și merită ca totdeauna să fie respectată și apărată, fie că se va manifesta în mod plener, fie că va exista cu deficiențe datorită unor cauze cunoscute sau necunoscute. Ca ființe create, din punct de vedere biologic, prin vreaa lui Dumnezeu, intrăm în și ieșim din istorie. Acesta este un drept al persoanei umane, persoană care nu se epuizează însă între intrarea și ieșirea ei în/din istorie.

De-a lungul timpului, omul a avut o atitudine variabilă față de propria-i viață. La fel și atitudinea societății față de viața membrilor ei a fost variabilă. În Sparta antică, spre exemplu, copiii handicapați erau lăsați să moară, lucru aprobat chiar de filosoful Platon (Republica III, 906). De altfel, filosofia greacă a fost favorabilă sinuciderii și suprimării celor care deveneau povară pentru alții. Cucerind Grecia, romanii au preluat moravurile grecilor, inclusiv pe cele referitoare la modul părăsirii lumii acesteia. Prin urmare, în Imperiul Roman a existat practica de a lăsa să moară noul-născuții cu malformații. Acest obicei s-a continuat până în cea de-a doua jumătate a secolului al IV-lea, când – sub influența creștină – împăratul Valens avea să-l interzică. Se știe, deopotrivă, că în Roma antică sinuciderea era considerată o moarte onorabilă. Creștinismul, cu viziunea sa privind, pe de o parte viața și sensul acesteia, iar pe de altă parte originea suferinței și a rostului acesteia (îngăduit de Dumnezeu), a adus modificări radicale în ceea ce privește respectul față de viața omenească. Viața în trup este viața a persoanei, iar de viața persoanei umane nimeni nu poate dispune după bunul său plac; persoana chiar în suferință, are o valoare inestimabilă. Iar, suferința, când nu este consecința imediată sau îndepărtată a unor păcate, este o realitate îngă-

duită de Dumnezeu, știut fiind că „suferința aduce răbdare și răbdarea încercare, iar încercarea, nădejde” (Rom. 5, 3-4). De aceea Dumnezeu a poruncit: „Să nu ucizi!” (Exod. 20, 13). Persoana nu se epuizează în viața sa biologică, nici nu se realizează exclusiv în condiția sa pământească, iar viața în sensul biologic al cuvântului, este condiția fundamentală în vederea pregătirii persoanei umane pentru Împărăția lui Dumnezeu.

Creștinismul respinge orice acțiune sau omisiune prin care s-ar încerca ridicarea vieții cuiva și orice modalitate prin care cineva ar încerca să-și ridice viața. Societatea general –umană evaluează însă, fără a ține cont totdeauna de valorile creștine promovate de Biserică. Așa se explică faptul că, alături de punctul de vedere creștin cu privire la respectul față de viață și de purtătorul acesteia, au existat și s-au dezvoltat și alte atitudini față de viața umană, încât a apărut o adevărată *cultură a morții*.

În secolul al XVI –lea Thomas Morus (1478 – 1535) a vorbit de practica uciderii bolnavilor în imaginara sa insulă (Utopia), practică pe care el o socotea (în cartea cu același nume) drept „act de înțelepciune, religios și sfânt”. Mai târziu, un alt englez, Francis Bacon (1561 -1626) a creat termenul de *euthanasie* înțelegând prin acest termen modul de a muri mai ușor, moartea bună. Dacă, inițial, prin „moarte bună” se înțelegea moartea primită cu seninătate, datorită unei vieți morale superioare sau datorită eforturilor medicului de a alina durerile și a ridica tonusul psihic al bolnavului, ulterior, termenul și-a modificat sensul, desemnând omorârea cuiva din milă sau curmarea fără durere a vieții cuiva, devenit primejdios sau inutil pentru anumite tipuri de societate sau curmarea unei vieți înțeleasă ea însăși fără sens din cauza suferințelor cumplite.

Pierzând sensul transcendent al ființei umane, omul modern nu mai este *capabil să recunoască valoarea inviolabilă a propriei vieți, ajungând astfel, în situația de a propune eliberarea de viață ca și cum ea ar fi un simplu obiect*. Așa au procedat în 1974 un grup de 300 de oameni de știință, între care și trei laureați ai premiului Nobel (Jacques Monet, L. Pauling și G. Thanson) care au semnat celebrul „manifest privind eutanasia” (din revista americană „The Humanist”) prin care cereau legiferarea eutanasiilor pe motiv că „este imoral să tolerezi, să accepți sau să impui suferința”. Fiind amplu mediatizat, acest document a dus la formarea unor curente de opinie cu privire la atitudinea pe care trebuie să o aibă omul și societatea față de suferinții în stare terminală. Până acum s-au format trei puncte de vedere în acest sens, și anume:

1) **Vitalismul**; potrivit acestuia, trebuie menținută viața biologică cu orice preț și cu toate mijloacele. Însă, sub aparența că apără principiul sfînte-

niei vieții, curentul acesta, va spune părintele John Breck, „este, de fapt, o formă de idolatrie biologică care plasează valoarea abstractă a existenței fizice mai presus de nevoile personale și de destinul final al pacientului” (*Darul sacru al vieții*, Patmos Cluj, 2001, p. 257). Necrezând în nemurirea sufletului, în dănuirea persoanei și dincolo de structurile biologice ale existenței, vitaliștii se „agață” pur și simplu de alcătuirea temporară trupească a omului, căutând să o înveșnicească așa cum este ea în condițiile istorice date.

2) Al doilea punct de vedere afirmă că pacienții aflați în agonie trebuie lăsați să aleagă timpul și modul în care vor să moară „cu demnitate”. Expresia „moarte cu demnitate” poate sugera însă omuciderea și sinuciderea. „Moartea cu demnitate” nu trebuie să ducă spre hotărârea privind timpul, modalitatea și eventual instrumentul prin care cineva poate fi ucis sau se poate sinucide, ci spre acel sfârșit (rânduit de Dumnezeu) „fără durere, neînfruntat și în pace” pentru care nu este nevoie să uciți pacientul sau să-i sugerezi sinuciderea, ci să-i alini suferința. Pentru aceasta, trebuie ca pacientului să i se garanteze libertatea de a decide cu privire la tratamentul bolii în stadiul terminal și să i se arate solidaritate și compasiune de către cei din jur (familie, prieteni, personal medical), să i se administreze medicația adecvată pentru ușurarea suferințelor fizice și psihice (care ar putea deveni insuportabile și chiar „dezumanizante”), încât pacientul să moară cu maximum de conștiință și minimum de durere.

3) Al treilea punct de vedere susține că, într-un anumit moment din procesul morții, oprirea tratamentului (retragerea sau oprirea sistemelor de susținere a vieții) poate fi acceptată din punct de vedere moral, permițându-i astfel pacientului o moarte naturală. Este *eutanasia pasiva*, cu care Biserica nu poate fi de acord. Că este *activă* sau *pasivă*, eutanasia este *omucidere*, așa cum reiese, de altfel, din definiția pe care o găsim în *Declarația Drepturilor Omului*, potrivit căreia „prin *eutanasi*e se înțelege o acțiune sau o omisiune care, prin natura sa sau prin intenții, provoacă moartea în scopul eliberării de orice durere”. Eutanasia se situează deodată la nivelul intențiilor și al metodelor folosite. În acest sens, juristul italian Marcozzi va spune că prin *eutanasi*e se înțelege suprimarea fără durere sau „din milă” a vieții celui care suferă sau consideră că ar putea suferi în viitor în mod insuportabil (Cf. Elio Sgreccia și Victor Tambone, *Manual de bioetică*, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București 2001, p.284).

În literatura de specialitate, *eutanasi*a a fost clasificată în funcție de două criterii:

1. După modul și mijloacele de realizare,
2. În funcție de acordul bolnavului.

Avându-se în vedere primul aspect, s-au formulat conceptele de: *eutanasi* activă, în cazul când ea este realizată prin acțiunea medicului (când acesta administrează o substanță letală) și *eutanasi* pasivă, în cazul când ea se produce prin omisiune sau inacțiune. Conceptul de *eutanasi* pasivă este plin de capcane. Creat de susținătorii eutanasi

Din punct de vedere al acordului bolnavului, eutanasi

1. voluntară, când, în depline facultăți mentale, pacientul ia hotărârea să i se curme viața;

2. nonvoluntară: a) în cazul în care, din cauza unui accident sau a unei boli, pacientul nu mai poate lua vreo decizie; b) în cazul neadministrării hranei sau a tratamentului unui nou născut plurimalformat; c) în cazul bolnavului aflat în comă profundă. (Atenție! Coma profundă nu se confundă cu moartea cerebrală).

3. involuntară, în cazul condamnaților la moarte.

De orice tip ar fi, eutanasi

Creștinismul nu exclude suferința. Aceasta este o realitate pe care Mântuitorul Hristos n-a negat-o, n-a suprimat-o, ci și-a asumat-o. A fi creștin înseamnă a participa la viața în Hristos, a face din lumina Lui lumina ta, din viața Lui viața ta. Urmând, așadar, lui Hristos, prin suferința ta, participi într-un anume fel la suferința și patimile lui Hristos. Mântuitorul Hristos nu a asumat suferința în mod inutil. Prin urmare nu există suferință inutilă. În absurdul ei (în mod paradoxal) ea are un rost pentru bolnav și pentru cei din jur, rost pe care însă nu-l putem descifra întodeauna. Dar el este! Așa cum suferința lui Hristos a avut sens - Învierea - și suferința noastră are rostul ei: este o experiență cu adevărat răscumpărătoare, când va fi raportată la Hristos.

Fie că este activă sau pasivă, eutanasi

Medicul (și nimeni altcineva) nu are dreptul să ridice viața vreunei persoane. Cel care nu poate da cuiva un drept, nu i-l poate lua; așadar, cel care nu poate da cuiva viață nu i-o poate lua. Ca instrument și mijlocitor prin care Dumnezeu lucrează, medicul (valorificând vocația și menirea sa) este dator să aline suferințele, dar nu are dreptul să grăbească intenționat procesul natural al morții.

În cazul în care sfârșitul biologic al unei persoane este iminent, nu avem dreptul să-i grăbim acest sfârșit prin eutanasiu. Iubirea de aproapele nu constă în curmarea vieții cuiva din milă pentru a-l scăpa de dureri, ci a-l ajuta să suporte durerea până în clipa când se va preda lui Dumnezeu, moment care trebuie să rămână rezultatul unui proces natural și, pe cât posibil, în deplină *conștiință* și cu deplină *conștiință*. Datoria noastră și în special scopul medicilor este de a fi în slujba vieții până la capătul acesteia; or omul trăiește chiar și atunci când se află în stadiul terminal al vieții fizice.

În cazul bolilor incurabile, Biserica recomandă folosirea tuturor mijloacelor în vederea ușurării durerii provocată de boală: în primul rând a celor de natură spirituală, înțelegându-se prin aceasta administrarea Sfintelor Taine, consilierea duhovnicească, rugăciune și susținere morală, iar în al doilea rând, de natură medicală, prin administrarea tratamentelor normale, prin asigurarea igienei corespunzătoare și a tratamentelor paliative.

Eutanasiu nu poate avea justificare nici medicală, nici economică. Medicul care o practică și-a încălcat menirea și comite un păcat grav, condamnat de Dumnezeu și detestat de Biserică. Pentru evitarea unui asemenea păcat este nevoie de o informare corectă cu privire la gravitatea lui și cu privire la sensul vieții.

Moartea fizică este o realitate prin care trece orice ființă creată. Atunci când survine în viața omului, cu sau fără suferință, aceasta trebuie privită ca mijloc de unire cu Dumnezeu, ca moment solemn al trecerii noastre în Împărăția veșnică a lui Dumnezeu „unde nu este durere, nici întristare, nici suspin”.

TRANSPLANTUL DE ORGANE

Transplantul de țesuturi și de organe este una din formele de vârf ale practicii medicale contemporane, care transformă suferința în nădejde pentru mai multă viață. Este o performanță a științei și a practicii medicale pe care Biserica o binecuvintează atâta vreme cât, prin transplant, se rezolvă criza determinată de lipsa altor soluții de vindecare și se redă viața normală

unei persoane, fără însă a i-o ridica altele: nimeni nu trebuie ucis pentru ca să trăiască altcineva.

Definiție. Prin „transplantul de țesuturi și/sau de organe se înțelege acea activitate medicală complexă care, în scop terapeutic, înlocuiește țesuturi și/sau organe umane compromise morfologic și funcțional, din corpul unui subiect uman cu alte structuri similare, dovedite ca fiind sănătoase.

Principii generale

- Viața specifică persoanei umane, unică și irepetabilă, este un dar al lui Dumnezeu, înțeles ca viețuire a sufletului în trup; creștinul va purta de grijă pentru amândouă, dar îi va acorda maxima importanță sufletului, luptând pentru mântuirea sa.

- Actul de dăruire voită a vieții pentru Dumnezeu ori pentru aproapele descoperă adevăratul sens al dragostei, de aceea dăruirea este mai dorită decât conservarea ei; pe aceste considerente se fundamentează eroismul dar mai ales martiriul.

- Darul vieții constă în sfințenia ei, de aceea urmărirea „calității vieții” ar trebui să se facă pentru sporirea sfințeniei, iar prelungirea vieții pentru lucrarea mai departe a mântuirii și prezența benefică a persoanei în mijlocul semenilor.

- Învățătura ortodoxă acordă mare importanță cinstirii trupului, atât în timpul viețuirii lui, cât și după moarte, și aceasta pentru că trupul reprezintă o materie structurată de Dumnezeu în taina persoanei, Trupul „este templul Duhului Sfânt” (I Corinteni 6, 9) și, sub o formă spiritualizată, urmează să participe și la viața de dincolo de mormânt.

- Moartea, ca despărțire a sufletului de trup, nu justifică ideea considerării trupului ca un obiect, care să poată fi folosit după bunul plac al unor terțe persoane.

Principii speciale

- Transplantul trebuie să aibă la temelie iubirea creștină a celui ce dăruiește și împlinirea ei în iubirea celui care primește. În acest sens, el va îndeplini următoarele condiții:

1. să respecte demnitatea persoanei (donator, receptor, medic);
2. să aibă scop terapeutic;
3. să fie în folosul aproapelui;
4. să respecte viața și chiar moartea persoanei umane;
5. să respecte drepturile omului și dimensiunea duhovnicească a existenței umane, chiar din momentul conceperii acesteia;

6. să nu fie determinat de oportunități politice sau economice, de curiozități medicale, la modă în lumea noastră secularizată.

- Actul de donare să aibă la temelie iubirea creștină față de aproapele și jertfelnicia; donarea nu poate să fie obiectul unor tranzacții;

- Prelevarea și transplantul de organe și de țesuturi se face numai în scop terapeutic; transplantul va trebui să se dovedească a fi unicul remediu valid pentru prelungirea și îmbunătățirea (în cazul transplantului de cornee, de piele, etc) vieții unui pacient;

- Pentru că prelevarea de organe presupune consimțământul donatorului, va fi de neacceptat prelevarea de țesuturi de la un embrion, dat fiind faptul că, deși fiindă vie, acesta este în imposibilitatea de a-și da consimțământul;

- Este inadmisibilă provocarea voită a mutilării sau a decesului prin prelevarea unor organe, chiar pentru scopul de a salva viața unei alte persoane;

- Transplantul va fi bine justificat: se va urmări scopul imediat și pe termen lung al transplantării, ca și acordarea unei calități satisfăcătoare vieții primitorului;

- Realizându-se din iubire și din respect față de viața umană, transplantul va lua în calcul viața persoanei umane în toată complexitatea ei, nu numai viața care se consumă sub formă și la nivel exclusiv biologic, ci și dimensiunea duhovnicească, eternă a vieții omului. Fiind metodă excepțională de tratament, transplantul este justificat după ce s-au epuizat toate celelalte forme și modalități de tratament.

Responsabilitatea medicilor

- Darul cunoașterii și al descoperirii noutății vine de la Dumnezeu; îi revine omului responsabilitatea folosirii lui nu împotriva aproapelui și a lumii, ci pentru sprijinirea prezenței demne a persoanei în creație și pentru împlinirea sensului existenței;

- În acest context, medicul trebuie să aibă conștiința că este instrument și colaborator al lui Dumnezeu, în înlăturarea manifestării răului în lume ca suferință;

- Echipa de transplant trebuie să informeze, sub toate aspectele și în detaliu, atât pe donatorul, cât și pe primitorul de organe, cu privire la riscurile, beneficiile, procedura și consecințele prelevării și, respectiv, implantului de organe, încât cei vizați să poată lua hotărârea în deplină cunoștință de cauză.

Consimțământul

• Deși se afirmă că donarea este expresie a iubirii, ea nu naște nicidecum obligația morală de a dona; actul de donare este manifestarea deplină și indubitabilă a voinței libere;

• Se impune solicitarea și obținerea consimțământului în scris prealabil, expres și liber al donatorului sau al persoanei terțe căreia legea îi permite acest fapt; de asemenea, se va solicita și acordul scris al primitorului;

• Numai consimțământul conștient al donatorului îi descoperă iubirea și spiritul de jertfă, încrederea și interesul pentru aproapele;

• Rudeniile ar putea să-și ofere consimțământul pentru transplantul de organe, în numele celor apropiați (copii, minori) și atunci când ei nu o mai pot face (din cauza situației în care cei vizați se găsesc), mai ales că este mai greu să decizi pentru trupul altuia decât pentru al tău. De aceea legea trebuie să prevadă reguli clare cu privire la consimțământ, pentru evitarea bănuielii de comercializare a organelor de către rudeni;

• Este preferabil însă acordul prealabil al fiecărei persoane, pentru prelevarea de organe după decesul ei sau măcar transmiterea către rudeni a dorinței sale în acest sens, indiferent dacă poziția este pro sau contra; aceasta pentru că numai în cazul consimțământului explicit al persoanei se poate vorbi despre un act de generozitate și iubire, deci de donare;

• Non – refuzul rudelor la prelevarea de organe după decesul pacientului nu poate fi interpretat drept consimțământ.

Donatorul

1. În cazul donatorului viu, transplantul se va face numai cu respectarea următoarelor norme:

- să fie major și să fie în deplinătatea facultăților mintale;
- să i se garanteze că viața nu îi va fi pusă în pericol;
- să îi fie prezentate riscurile și consecințele asupra sănătății și asupra capacității de muncă pe care prelevarea de organe le poate provoca;
- să-și fi dat în mod prealabil, liber, expres, conștient și informat consimțământul în scris pentru prelevare. În cazul donatorului minor, consimțământul va fi acordat de către părinți sau de către tutorii legali, respectându-se libertatea și demnitatea minorului;
- actul de donare va fi expres și nu prezumat.

2. În cazul donatorului decedat:

- echipa care a constatat decesul unei persoane nu va fi aceeași cu cea care urmează să facă transplantul;

· medicii care constată decesul sunt responsabili pentru situațiile în care moartea nu a intervenit efectiv sau ea nu a fost bine constatăă.

Primatorul

• Primatorul își va da consimțământul în scris pentru efectuarea transplantului și va fi informat obiectiv asupra șanselor de reușită a transplantului.

• În selecționarea pacienților cărora urmează să li se efectueze transplantul, se impune ca medicii care iau deciziile de transplantare să aplice exclusiv criteriul terapeutic, adică să se aibă în vedere:

1. urgența transplantării;
2. posibilitatea de reușită;
3. previziunea ca organul să se poată transplanta;
4. prioritatea cererii.

• Întrucât transplantul are caracter terapeutic, selecția pacienților nu trebuie să fie împiedicată sau viciată de motive de ordin rasial, social economic, religios etc., ci determinată de condiții optime de reușită a transplantului și de finalitatea acestuia

Despre moarte

· **moartea, din punct de vedere creștin**, are două accepțiuni:

a) îndepărtarea omului de Dumnezeu prin păcat (moarte care poate fi temporară sau veșnică, în funcție de gravitatea păcatului, de pocăința sau lipsa acesteia);

b) moartea fizică - concretizată prin despărțirea sufletului de trup. Tot efortul creștin este acela de a scăpa de moartea veșnică prin comuniunea dinamică cu Dumnezeu în Hristos, prin Duhul Sfânt. Aceasta nu exclude grija pentru condițiile, momentul și modalitatea separării sufletului de trup.

· **moartea, din punct de vedere medical și legal**, este cunoscută în mai multe feluri și anume:

a) *moarte aparentă* (funcțiile vitale sunt atât de mult slăbite încât nu pot fi percepute decât cu aparate speciale);

b) *moarte clinică* (funcțiile vitale au încetat fără să se fi alterat încă structurile în mod ireversibil; de aceea este posibil ca aceste funcții să fie reactivate prin terapia intensivă și reanimare);

c) *moarte biologică* (se produce atunci când organele vitale au intrat deja în proces de alterare, adică a început procesul de necrozare a țesuturilor);

d) *moarte cerebrală*.**Moartea cerebrală**

• Constatarea morții fizice nu este obiectivul teologiei sau al filosofiei, ci ține de resortul științelor medicale și juridice. Până nu demult, era considerată moartă acea persoană căreia inima i-a încetat să mai bată și căreia îi lipsea respirația. Datorită tehnicilor de reanimare s-a ajuns la convingerea că moartea este un proces și că ea nu este în mod necesar legată de încetarea bătăilor inimii.

• Moartea, ca încetare efectivă a vieții, presupune:

1. oprirea inimii;
2. absența respirației spontane;
3. moartea cerebrală. Aceste trei condiții trebuie îndeplinite, concomitent și în totalitate, pentru a se evita erori regretabile.

• Precizări esențiale cu privire la conceptul de moarte cerebrală:

1. moartea cerebrală reprezintă medical alterarea *irreversibilă* a vieții celulelor creierului (cortex, cerebel și trunchi cerebral), care provoacă încetarea definitivă a funcțiilor encefalului întreg, ceea ce înseamnă imposibilitatea organismului uman de a mai fi în relație cu mediul și de a-și asigura și realiza propria existență, caracter specific și obligatoriu în definirea vieții umane;

2. nu trebuie confundată moartea cerebrală cu moartea biologică;

3. din punct de vedere juridic, moartea este considerată una singură, și anume cea declarată din punct de vedere medical.

• Criteriile potrivit cărora poate fi declarată moartea cerebrală, din punct de vedere legal, sunt:

1. *examen clinic*, constând în: constatarea comei profunde, flască, areactivă, absența reflexelor de trunchi cerebral (în mod special absența reflexelor fotomotor și corneean);

2. absența ventilației spontane, confirmată de testul de apnee (la un PaCO₂ de 60 mm Hg);

3. două trasee EEG, efectuate la 6 ore, care să ateste lipsa electrogenezei corticale.

• Moartea, în calitate de separare a sufletului de trup, rămâne o taină. Nimeni nu va putea spune cu precizie că separarea aceasta coincide cu moartea cerebrală; poate să coincidă, poate să preceadă sau poate să urmeze morții cerebrale.

• Fiind creat după chipul lui Dumnezeu, omul este înțeles și se pune în valoare în măsura în care reflectă în el prototipul său. Atâta vreme cât

împlinește porunca iubirii și rămâne în Dumnezeu, care este iubire, este membru al Bisericii lui Hristos.

- În această perspectivă, dăruirea unui organ, a unui țesut și chiar a unei picături de sânge, din dragoste față de aproapele, înseamnă autodăruirea și autojertfirea întregului om în interiorul aceluiași Trup mistic al lui Hristos, ceea ce exclude privirea trupului omului ca pe un simplu mijloc de însănătoșire fizică a cuiva sau ca pe o magazie de organe de schimb.

CONCLUZII FINALE

- Biserica binecuvintează orice practică medicală în vederea reducerii suferinței din lume, prin urmare și transplantul efectuat cu respect față de primitor și de donator, viu sau mort. Trupul omenesc neînsuflețit trebuie să aibă parte de tot respectul nostru.

- Biserica previne însă pe toți să înțeleagă transplantul ca pe o *practică medicală* menită înlăturării suferinței membrilor ei și nu ca pe una care să alimenteze ideea autonomiei vieții fizice și a eternizării acesteia, în detrimentul credinței în viața eternă (adevărată viață) și neglijându-se pregătirea pentru aceasta.

- Pentru că vede în donatorul de organe un om capabil să se autojertfească, Biserica socotește că acesta trebuie să împlinească gestul său din dragoste față de aproapele, de bunăvoie, în urma unei informări corecte și a unui consimțământ liber și independent de orice influență străină de conștiința sa.

- Aceleași exigențe trebuie să fie împlinite de rudele celui decedat, responsabile de trupul acestuia și dispuse să ofere anumite organe ale defunctului pentru transplant.

- Biserica respectă dorința primitorului de a trăi mai mult sau în condiții mai bune, dar își exprimă cu atât mai mult respectul pentru actele de iubire, autojertfire și înțelegere ale donatorului.

- Biserica se opune oricărei tranzacții cu organe umane și oricărei exploatare a stărilor de criză și a vulnerabilităților potențialilor donatori (lipsa de libertate psihică sau fizică, penuria socială).

- În privința declarării morții reale (părăsirea trupului de către suflet) identificată cu moartea cerebrală legal declarată, Biserica cere respectarea exactă a criteriilor de diagnosticare a morții cerebrale și respectiv, legale. Este legiferat ca declararea morții cerebrale s-o facă o echipă medico-legală

neimplicată în acțiunea de transplant, pe baza criteriilor clinice și de laborator existente.

- Biserica nu poate fi de acord cu transplantul țesuturilor embrionare care comportă riscul afectării sănătății fătului și nici cu utilizarea pentru transplant a organelor nou-născuților acefali sau hidrocefalici. În egală măsură, nu poate fi de acord cu tendința unora de a deveni donatori de organe, cu condiția să fie eutanasiați.

- Consimțământul informat și lucid de a-și oferi un organ, în viață sau după moarte, pentru binele semenului suferind, din iubire față de acesta și dezinteresat, precum și hotărârea rudelor de a permite prelevarea de țesuturi sau organe în vederea transplantului de la trupurile decedate ale celor față de care au drepturi legale, respectându-se legea, sunt în acord cu morala creștină.

- Biserica binecuvintează persoanele care pot face, eventual, asemenea sacrificii, dar în egală măsură, înțelege pe cei care nu pot face aceasta, respectând libertatea de decizie a fiecărui om.

- Deopotrivă, are toată înțelegerea pentru cei care-și doresc scăparea de suferință și prelungirea vieții fizice, fiind încredințată că prelungirea vieții fizice va oferi acestora șansa apropierii de Dumnezeu și a progresului duhovnicesc.

- Binecuvântând efortul medicilor pentru eforturile depuse în vederea reducerii suferinței din lume și prin transplantul de organe, precum și jertfa celor dispuși să le ofere, Biserica nu poate încuraja negativismul nejustificat al altora (negativism care ar consta fie în refuzul donării de organe, fie în refuzul acceptării oricărei forme de transplant cum ar fi chiar și transfuzia de sânge). Dacă viața aproapelui, cea fizică și cea duhovnicească, este garantată, nici un sacrificiu nu este prea mare, cu condiția. să nu ucizi un om spre a promite sau a da viață altuia.

- *În același timp, este necesar ca dăruirea de sine și generozitatea donatorilor pentru transplantul de organe să nu fie manipulată ca pretext sau paravan pentru profit financiar nedemn, care nu înobilează, ci degradează ființa umană.*

- *Creștinii, fie ei personal medical, donatori, beneficiari sau intermediari, nu trebuie să promoveze știința fără conștiință etică și responsabilitate față de demnitatea umană. De aceea, se impune o permanentă priveghere spirituală și pastorală, un discernământ spiritual activ privind scopurile declarate și nedeclarate ale transplantului de organe.*

VIII. RESTITUIRI

ATITUDINEA VECHIULUI TESTAMENT FAȚĂ DE ICOANE CA OBIECTE DE CULT

Pentru Biserica Ortodoxă, Sfânta Scriptură, împreună cu Sfânta Tradiție, ca memorie vie a vieții bisericești, permanent sub însuflarea Sfântului Duh, reprezintă temelia și sursa de referință, pentru credință și trăirea ei în cadrul comunității eclesiale.

Întrucât, în cele ce urmează, ne propunem, să descoperim conținutul profund teologico-cultural al Sfintelor Icoane, cu funcția lor de a reda vizibil, invizibilul, adică de a arăta, prin mijloace materiale, ceea ce depășește materia, pe Dumnezeu, fața Domnului nostru Iisus Hristos, în același timp divină și umană, o incursiune în Vechiul Testament, ca să pornim, cu începutul, se impune, cu necesitate.

Mai întâi să vedem, ce înțeles are noțiunea “icoană”, “image”, după referatul biblic al creației.

Noțiunea biblică a imaginii

La Creație, Dumnezeu zice: “- Să facem om după chipul și după asemănarea noastră” (Facere I, 26).

Cuvântul SELEM, “image”, “chip” în ebraică este termen tehnic, care vrea să înfățișeze ființa (divină) cu ajutorul artelor plastice.

În lumina acestei descoperiri putem socoti omul, o icoană, o imagine a acestuia. Omul din carne și sânge este deci icoană lui Dumnezeu în templul lumii¹. S. Otto² vede în versetul mai sus citat, prin dubla utilizare a expresiei

1. Wilhelm Wischer, *Tu ne fera pas d'images*, în *Etudes, The et. Relig.*, 1956, p. 16.

2. S. Otto, *Image*, in *Encyel de la foi*, Paris, 1965, t. II, p. 27.

siei: “Be Salmenu, kidmutenu” a cărei traducere ar fi: “După chipul nostru ne aseamnă”, o restricție făcută de Vechiul Testament “enormei afirmații potrivit căruia omul poate fi icoană a lui Dumnezeu”³.

Am putea gândi la o distanță, care separă creatura de Creator, sau mai precis la un punct între Creator și creație, zicând că “Omul participă la activitatea creatoare a lui Dumnezeu”⁴.

Omul, icoană nu a unui Dumnezeu, el însuși conceput după imaginea omului, dar a unui Dumnezeu transcendent, căruia nu-i putem construi o imagine, poate pretinde să exprime această înaltă demnitate⁵ de a fi icoană a Dumnezeului celui viu, “căci Dumnezeu a făcut omul după chipul său” (Facere IX, 6).

Omul, la rândul său, zămislește descendenții “după chipul său” (Facere V, 3), și după asemănarea sa.

Întrucât “image” în latină și “εἰκὼν” în greacă cu același sens, am putea considera după Sfânta Scriptură a Creației, pe Dumnezeu, izvor al alianței cu oamenii, care prin imaginea Creatorului vor deveni “după asemănarea Sa”, în universul activității Creație divine. De altfel, după textul de la Facere 26-29, a fi după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, comportă demnitatea de supraveghere a tuturor creaturilor terestre și astfel, se pare, dacă nu în a crea: cel puțin de a procrea ființe vii⁶. Aici intervine semnul demnității umane⁷, locul său privilegiat în creație.

“Asemănarea”, termen destul de greu, în a-i dezvălui adevăratul sens, în cadrul Vechiului Testament se adaugă celui de “imagine”, “chip”, dând omului sensul incoruptibilității: “Dumnezeu a zidit pe om spre nestrăicuire și l-a făcut după chipul ființei sale”, (Înțelepciunea lui Solomon II, 23)⁸.

Nu putem elucida sensul profund teologic al celor două noțiuni enunțate decât printr-o proiectare în lumina Noului Testament.

În Noul Testament învățătura despre “icoană” sau “imagine” ocupă de asemenea puțin loc⁹. Cu toate acestea, expresia “om după chipul lui Dumnezeu” este folosită¹⁰ în Hristologia Sfântului Ioan, și în egală măsură a Sfântului Apostol Pavel, ne oferă dezlegarea: “Hristos este icoană a lui Dumnezeu”. De această dată accentul este pus pe Hristos în vocația sa divină

3. *Ibidem*.

4. *Ibidem*.

5. P.L., *L'homme image de Dieu*, in *Vocabulaire de Theologie biblique*, Paris, 1970, p. 563.

6. Cf. Fac. I, 27 și urm.; V, 1 și urm.; Ps. VIII, 7; Ezech. I, 26.

7. S. Otto, *art.cit.*, p. 272.

8. Din context ceea ce Dumnezeu posedă, ca fiindu-i proprie este eternitatea. Diverse manuscrise se referă la aceasta. Să se vadă nota r, din Biblia franceză T.O.B., p. 2075.

9. S. Otto, *ibidem*.

10. I Corinteni II, 7; Matei V, 48.

de “Noul om”, “Noul Adam”, Fiul unic al Tatălui, pe care-L descoperă (Ioan I, 18).

Astfel, Domnul este prezentat ca “Înțelepciunea divină” (Ioan XVII, 5-24) după asemănarea Tatălui; “Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl” (Ioan XIV, 9).

Sfântul Apostol Pavel dezvoltă o întreagă teologie hristologică în epistolele sale, prezentându-L pe Hristos Domnul, ca icoana veritabilă a lui Dumnezeu (II Corinteni IV, 4)”.

El plasează noțiunea de icoană, apoi, în context eclesiologic (II Corinteni III, 15; IV, 6)¹¹. Vălul Vechiului Testament cade, pentru a lăsa loc cunoașterii față către față a Tatălui prin Fiul¹². De acum comunitatea credincioșilor înaintează din slavă în slavă către “asemănarea divină”, din ce în ce mai mare¹³. Totul devine posibil în acest sens întrucât El, Hristos, tronează, ca icoană a lui Dumnezeu (Coloseni III, 10) la crearea omului celui nou¹⁴. Imaginea căzută a lui Adam este distrusă în Hristos (I Corinteni XV, 46) și paralelismul Adam-Hristos se prelungește-n viitor, când vom îmbrăca “ imaginea omului ceresc” (I Corinteni XV, 49). Asemănarea, ca împlinire, cu Dumnezeu prin Hristos în Sfântul Duh, va fi după Sfântul Pavel o conformare, asemănare, cu corpul înviat al Mântuitorului (Filipeni III, 21)¹⁵.

După Epistolele Sfântului Pavel noțiunea de “icoană” a lui Dumnezeu, aplicată lui Hristos, devine foarte complexă și bogată: “asemănare, dar asemănare spirituală și perfectă, printr-o filiație divină anterioară creației, reprezentare în sensul cel mai puternic, a Tatălui celui nevăzut, suveranitate cosmică a Domnului, care marchează prin amprenta sa lumea vizibilă și lumea invizibilă; icoana lui Dumnezeu după nemurire; întâi născut dintre morți; singură și unică icoană care asigură unitatea tuturor ființelor în unitatea planului divin; principiul creației și principiul restaurării sale, printr-o nouă creație”¹⁶.

După această scurtă incursiune în Sfânta Scriptură, cu scopul de a determina sau a delimita, sensul biblic al imaginii ca icoană, amintim, în conti-

11. S. Otto, *art. Cit.*, p. 273.

12. Căci Dumnezeu, care a zis “Lumina va străluci din sânul tenebru” a făcut posibilă și-n inimile noastre această strălucire a cunoaștinței slavei lui Dumnezeu de pe fața lui Hristos (II Cor. II, 6). În Col. I, 14 –17 Hristos, “icoana vizibilă a lui Dumnezeu” este mijlocitor, arhetip și primul născut al creației.

13. S. Otto, *ibidem*.

14. P.L., *Art. Cit.*, p. 565.

15. S. Otto, *art.cit.*, p. 275-276.

16. P.L., *Art.cit.*, p.565.

nuare, foarte pe scurt, aspectul acestei probleme la Părinții Bisericii cei mai reprezentativi în acest sens.

Pentru Sfântul Irineu de Lyon, în textul de la *Facere I*, 26, prin “icoană” dovedește posesia inteligenței și a libertății, iar “asemănare”, după darul supranatural al harului¹⁷.

Aici întâlnim doctrina celor două concepții despre “icoană” în sensul de imagine, în planul de mântuire; imaginea, icoana, înainte de Hristos, căzută în urma păcatului și icoana Logosului întrupat, care constituie centrul actului de mântuire El Hristos, logosul Tatălui, întrupat, restituie “asemănarea pierdută prin cădere”.

La Sfântul Clement Alexandrinul Logosul este “icoana lui Dumnezeu”, iar omul după icoana lui Dumnezeu¹⁸. El nu păstrează disocierea între “imagine și asemănare” cum este cazul Sfântului Irineu. Dimpotrivă icoană, pentru el este propriu umanului iar asemănarea este comunicată creștinului prin botez¹⁹.

Origen păstrează același sens, în cazul de față, ca și Sfântul Irineu.

Părinții Capadocieni oferă o viziune de această dată mult mai profundă și elocventă, astfel:

Sfântul Grigore de Nyssa vede “icoana” în lumina Logosului, care în calitate de arhetip, formează omul! Asemănarea nu mai apare ca ceva natural. Aici doctrina Bisericii Ortodoxe merge mai în adânc, în profunzimile datelor revelației, armonizând aspectul divin cu cel uman între aceeași orientare, mântuirea.

Natura este deodată viața intelectuală a omului și viața spirituală²⁰. Vocația naturalului este de a se înduhovnici a se spiritualiza după modelul Logosului. Icoana după Sfântul Grigorie se referă la aspectul creat, uman, iar “asemănarea” reprezintă efortul dinamic al omului spre împlinire în libertate.

Pentru *Sfântul Vasile cel Mare* $\rho\acute{o}\iota\eta\sigma\omega\mu\epsilon\nu \ \acute{\alpha}\nu\theta\rho\omega\pi\omicron \ \kappa\alpha\tau \ \epsilon\iota\kappa\omicron\nu\alpha \ \eta\mu\epsilon\tau\acute{\epsilon}\rho\alpha\nu \ \kappa\alpha\acute{\iota} \ \omicron\mu\omicron\iota\omega\sigma\iota\nu$ înseamnă mai întâi transcendența lui Dumnezeu, care scapă observației spiritului uman²¹. Asemănarea cu Creatorul trebuie exclusă din forma corporală²². Prin curățirea de păcat, omul apare ca purtător al icoanei, chipului lui Dumnezeu. Reflectarea Creatorului în el este dreptatea. “El a zis că omul este după chipul lui Dumnezeu, și dreptatea este

17. S. Otto, *ibidem*.

18. Idem, *ibidem*, p. 275.

19. *Ibidem*.

20. *Ibidem*.

21. Saint Basile, *Sur l'origine de l'homme*, Sources Chretiennes, 160, Paris, 1970, p. 179.

22. *Ibidem*.

omul”²³. Este vorba de rațiune ca amprentă divină pusă de către Dumnezeu în interiorul omului, care îl conduce în final către starea superioară față de celelalte creaturi²⁴. După Sfântul Vasile “chipul este asemănarea în devenire, iar asemănarea este chipul în actualitate”. Un raport de interdependență spre același obiect²⁵.

Precum am văzut, chip, icoană, înseamnă după Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, omul, vocația sa privilegiată printre celelalte creaturi, pe când în Noul Testament accentul este pus pe “Omul cel Nou”, “Noul Adam”, al cărui chip mărturisește și indică chipul Tatălui, se prezintă ca icoană a Tatălui. Într-o perspectivă teologică am observat că icoană, imagine se identifică cu “înțelepciunea” sau “rațiunea”, ca mărturii ale chipului lui Dumnezeu în interiorul omului. Dar, după această mică incursiune să rămânem în limitele Vechiului Testament, acolo unde Dumnezeu interzice poporului ales confecționarea chipului, a icoanei Sale.

Porunca a doua a Decalogului

Este bine cunoscut textul prin care Yahve prescrie poporului ales interzicerea icoanei, ca obiect de cult “Să nu-ți faci chip cioplit²⁶ și nici un fel de asemănare a nici unui lucru sfânt din câte sunt sub cer, și din câte sunt pe pământ, jos, și din câte sunt în apele de sub pământ!” Să nu te închini lor, nici să le slujești, că eu, Domnul Dumnezeuul tău, sunt un Dumnezeu Zelos...”²⁷ (Exod XX, 4-5)²⁸. Spre a înțelege sensul acestei interziceri este necesară o analiză a textului, mai întâi în spiritul Legii.

23. *Ibidem*.

24. “Să facem pe om ca el să comande...” acolo unde-i vorba de puterea de a comanda animalele, rezidă icoana lui Dumnezeu” (Id. P. 187). Sfântul Vasile vorbește de a comanda τὸ ἀρχικόν, bazându-se pe textul inspirat. Dimpotrivă Sfântul Grigore de Nyssa vorbește de conducere *de homo – opif.* 4 PG, 136B (Nota 2, p. 187 la Sfântul Vasile). Prin aceasta evocă Împărăția lui Dumnezeu către care natura umană mută accentul de pe creație deja în eshatologie.

25. Acesta este punctul de vedere ortodox, după Sfinții Părinți. Dimpotrivă în teologia catolică “imagine” înseamnă atribuțiile naturale și “asemănarea” daruri superioare. O permanentă tendință de separare între natură și persoană. Lipsa unei teologii personaliste poate sta la baza unor astfel de interpretări ce fracționează, separă, între Dumnezeu și om, creat-necreat, natură-persoană etc. În teologia protestantă în textul de la Facere I, 26 se resimte o diferență esențială între imagine (chip) și asemănare “imagine” înseamnă inteligență, iar “asemănarea” facultățile morale.

26. Biblia Ecumenică traduce cu termenul “imagine sculptată”, Biblia românească, Ed. Sfântului Sinod 1968, cu chip cioplit. Vezi și nota V la textul Ex. XX, 4-5, Biblia franceză F.O.B.

27. Edițiile franceze traduc aici “Dumnezeu gelos”. Vezi T.O.B. Ex. XXXIV, 14.

28. Cf. Lev. XIX, 4; XXVI, 1; Deut. IV, 15-20; X, 8; XXVII, 15; Ex. XXIII, 24; XXXIV, 14, Num. XIV, 18; Deut. V, 9; Isaia XIV, 21; Daniel III, 18.

Textul de la Exod XX, 4 (cf. Dt. V, 8) interzice orice imagine cioplită. Dimpotrivă, textul din Er. XXXIV, 17 interzice confecționarea dumnezeului în metal, turnat, iar textul de la Exod XX 23 oprește turnarea oricărui dumnezeu în aur sau argint.

Leviticul enumeră diferite genuri de chipuri cioplite spre condamnare (XXVI, 1)²⁹. După J.B. Frey³⁰ rațiunea interzicerii imaginii ar fi lipsa oricărui chip pe muntele Sinai, căci Dumnezeu este spiritual, ce se opune oricărei închipuiri materiale a adevăratei sale fețe. De asemenea, având vie în mijlocul poporului evreu ideea contactului în Egipt, cu zeitatea Hator, Dumnezeu a voit să dea o legislație poporului Său, spre a-l preveni în fața unui viitor pericol de cădere în idolatrie, fapt destul de curent la popoarele vecine.

În urma primirii Legii, Moise interzice, după porunca divină, fabricarea idolilor (Tabnith) (Dt. IV, 15-19); sau a chipurilor sculptate (Pesel) (Dt. IV, 25-26; V, 6-9; XXVII, 15).

Întrucât mai sus am vorbit despre chip, imagine, în urma prezentării interzicerii lui Moise, este necesară o lămurire. Imagine, aici, fie ea sculptată, turnată în metal sau aur și argint, are un vădit sens de *idol*, dumnezeu fals, plăsmuit după imaginație, care n-are realitate în sine. În continuare să vedem pe scurt ce este în înțeles biblic și apoi bisericesc un idol³¹.

Ce este un idol?

Sfânta Scriptură a Vechiului Testament, într-un sens restrâns reprezintă istoria poporului lui Dumnezeu tentat permanent de alunecare-n idolatrie³². Astfel Avraam este chemat de Dumnezeu întrucât servea altor dumnezei (Iosua XXIV, 2). Descendenții săi vor repeta destul de des aceeași tentație (Facere XXXV, 2; Iosua XXIV 14-23). *Decalogul intervine adesea în apărarea ideii iahviste-n mijlocul poporului ales* (Ieșire (Ex.) XX, 3; Dt. IV, 15-20). Cu toate acestea poporul construiește vițelul de aur care simboliza forța divină (Exod XXII, 1; III Regi XII, 28, 1; Jud. XVII, 18). Dumnezeu pedepsește alunecarea poporului său către alți dumnezei (Dt. XIII, Jud. II, 11-15; III R. XVII, 7-12; Ieremia XXXII, 28-35; Iezechiel XVI, XX, XXIII). În vremea Macabeilor păgânismul este acceptat în locul adevăratei credințe-n Iahve (I

29. Vezi I.B.P., *Image*, p. 535-536.

30. I.B. Frey, *art.cit.*, p. 200.

31. C.W., *Idoles*, in *Vocabulaire de Theool Biblique*, Paris, 1970, p. 559-561, Pr. Prof. D. Stăniloae, *Idolul ca chip al naturii divinizate...*, art. 1982, I, p. 12-17; Pr. I. Mircea, *Idoli sau icoane sfinte?* Ort. 1982, I, p. 46-51; I. Luc. Marion, *L'idole et la distance*, Paris, 1977.

32. C.W., *art.cit.*, p. 559.

Macabei I, 43). Chiar în Noul Testament credincioșii fără încetare sunt tentați de anumite alunecări spre păgânism: I, 5; I, 9; I. Corinteni X, 25-30. Intrarea-n Împărăția lui Dumnezeu impune mai întâi negarea, lepădarea idolatriei (I. Corinteni X, 24; II Corinteni VI, 16; Galateni V, 20; I. In V, 21; Apocalipsa XXI, 8; XXII, 15).

Am putea constata după datele biblice, că idol înseamnă:

1. Alți dumnezei: Baal al cananeenilor (Jud. VI, 32).
2. Neant, inexistență (I Paral. XVI, 26; III Regi XVIII, 18-40).

3. Idolatrie, ca tentație permanentă pentru credincioși. Îndată ce slujirea adevăratului Dumnezeu încetează pentru credincios, intervine riscul tuturor sorturilor de idoli: arginții (Matei VI, 24; vinul, desfrânarea, Coloseni III, 5; Efeseni V, 5); plăcerile și slăbiciunile trupului (Rom. VI, 19, Tit VI, 3), păcatul (Rom. VI, 6)³³.

Idolul și icoana (imaginea)

După ce-am văzut ce este idolul, în continuare vom urmări raportul dintre idol și chip, icoană.

Limba greacă a Septuagintei utilizează câteodată pentru a determina idolul, cuvântul εἰκών (Ex. XX, 4; Lev. XX, 1; Deut. IV, 16, 23; V, 8; VII, 25; XII, 3, XXVII, 15; Jud. XVII, 4; XVII, 14; I. Paral. XXXIII, 7; Ier. X, 14; IV, 17-41; Ps. XCVII, 7; Isaia X, 11; XL, 18) echivalentul imaginii ca icoană. Cu toate acestea nu poate fi vorba de icoană în sensul ortodox, căci îi spunem în continuare “chip cioplit”, vorbind de chipurile de piatră, de lemn și de alte materiale³⁴.

Vechiul Testament folosește pentru a distinge idolul în sensul său rău, termenul εἶδολον sau imagine cioplită χτυπτός. Ambele au ca echivalent în ebraică termenul “FESEL”. Încă pentru icoană-n sensul de reprezentare a lui Dumnezeu sau a Omului, Vechiul Testament folosește termenul εἰκών. Septuaginta, pentru a distinge între idol și chip, ca icoană εἰκών adaugă acestuia din urmă o notă de precizie care elimină confuzia, εἰκών a Fiului, sau după chipul (lui Dumnezeu). În românește termenul εἰκών înseamnă icoană, cu referire la chipul Domnului Hristos zugrăvit, sau al sfinților³⁵. Este locul să amintim de unele falsificări ale traducerilor, de pildă cea britanică (1924) care este destul de răspândită-n lume și care din nefericire înlocuiește voit termenul grec χτυπτός și al echivalentului său ebraic “FESEL” cu εἰκών³⁶. Ca exemplificare să se vadă Ps. 96 (97), 7; Isaia XXI,

33. *Idem*, p. 561.

34. Pr. Prof. D. Stăniloae, *art.cit.*, p. 12, *idem Icoanele în cultul ortodox*, Ort. 1978, 1, p. 476.

35. *Idem*, *Idolul ca chip*, *ibidem*, p. 13.

36. Pr. I. Mircea, *art.cit.*, p. 49, Wilhelm Vischer, *art.cit.*, p. 13.

9; Rom. I, 2, 3, (La Pr. I. Mircea, art. 1, 1982, p. 49). Desigur traducerea apărând într-un mediu protestant ce neagă importanța icoanelor în cult, își poate în acest fel justifica eroarea voită.

În sensul său diferențiat de al icoanei, idolul este:

1. O imagine moartă a naturii; a soarelui, lunii sau diferitelor animale ori arbori³⁷.

2. O imagine a naturii atotputernice în religiile panteiste.

3. Imagini naturale care se ciocnesc între ele și conduc la fatalitate, la tragedie.

4. Dumnezei limitați în cadrul puterilor naturale, care conduc omul la o identificare, solidarizare, cu natura în sensul ei distructiv. Sunt dumnezei limitați, cu păcate, incapabil de a se oferi ca exemple oamenilor.

5. Natura, prin idol, este concepută ca divină înlocuind pe Dumnezeu. De aceea Legea interzice idolul.

Dimpotrivă, icoana, ca chip al lui Dumnezeu se deosebește de idol prin:³⁸

1. Icoana este un pasaj către adevăratul Prototip pe care-l reprezintă, care are realitate în sine însuși; icoană în acest sens înseamnă fereastră spre lumea de dincolo, spre veșnicie, oferită nouă ca-n oglindă acum, dar care prin curățire și sfințenie va deveni realitate.

2. Icoana, spre deosebire de idolul mort, reprezintă chipul transcendent al lui Dumnezeu, care ne deschide posibilitatea trecerii de la aspectul finit la cel infinit.

3. Icoana se reprezintă ca oglindă a transcendenței întâlnire cu chipul Domnului, care și-a asumat firea umană în propriu său ipostas.

4. Sfintele icoane mărturisesc despre chipurile sfinților ca modele desăvârșite după fața lui Hristos. A privi chipul unui sfânt înseamnă a-L privi pe Hristos Însuși.

5. Contradicția păgână se risipește întrucât Sfintele icoane ne prezintă pe sfinți în comuniune plenară cu Hristos și ne invită, ne cuprind și pe noi în universul aceleiași comuniuni de pace și iubire. Iubirea aici este strălucire a chipului Domnului³⁹ în slava Sa, lumina necreată, care nu-i deloc închisă sau localizată, ci pătrunzătoare în întreaga creație, care prin Hristos, își recapătă adevărata strălucire, după modelele reușite, Sfinții.

37. A se vedea pe larg la Pr. Prof. D. Stăniloae, *Idolul...*, p. 13-17.

38. *Ibidem*, p. 17-27.

39. P. Evdokimov, *L'art de l'icone*, Paris, 1978, p. 54.

Icoana (imaginea) ca obiect al cultului relativ, simbolic, în Vechiul Testament

După ce am văzut, porunca a doua a Decalogului, exclude nu numai reprezentarea lui Yahve, ci orice chip, ce-ar fi susceptibil de a tenta omul la idolatrie, la servirea altor dumnezei.

Porunca a doua a Decalogului, ca și celelalte texte care interzic imaginea, icoana cât și cultul ei, este exclusivă pentru viața și practica poporului iudeu? Au respectat evreii litera Decalogului, în ceea ce privește icoana, pe parcursul istoriei? Iată întrebări care așteaptă o lămurire.

Evreii, după ce s-au instalat în Canaan și și-au însușit acea civilizație, au adoptat, ca zeitate demnă de a-L reprezenta pe Yahve, “taurul lui Baal”⁴⁰. După lungul lor periplu prin pustiu Moise chemat de Dumnezeu, spre a-i da Legea, odată cu Decalogul, ce interzicea orice imagine, primește porunca construirii Cortului Sfânt (Exod XXV, 1-40). Porunca este clară: “Apoi să faci doi heruvimi de aur...” (Exod XXV, 18)... Acolo între cei doi heruvimi de deasupra chivotului legii, mă voi descoperi ție și-ți voi grăi de toate... (v. 22). Heruvimii trebuiau să-și aibă aripile întinse deasupra capacului chivotului, în semn de protecție (v. 20). În realizarea mărețului obiectiv cultural (religios) era imperativă respectarea planului dat de Yahve (v. 9) (cf. Fapte VII, 44, Evrei VIII, 5). În egală măsură obiectele, ce serveau Cortului erau cerute prin aceeași poruncă. Cortul devenea deci locul privilegiat, unde poporul întâlnea pe Yahve⁴¹.

Alături de cortul Mărturieii, care reprezenta locul de întâlnire cu Yahve, cât și al cultului care i se cuvenea din partea poporului Său, un alt obiect, de asemenea cu importanță în istoria biblică vechi-testamentară, este *Șarpele de aramă* (Numeri XXI, 8, Sf. Ioan III, 14); Iar Domnul a zis către Moise: “Fă-ți un șarpe de aramă și-l pune pe un stâlp; și de va mușca șarpele pe vreun om, tot cel mușcat, care se va uita la el, va trăi”.

Șarpele de aramă a rezistat ca obiect taumaturgic și de cult până în vremea lui Iezechia, care l-a distrus.

De o importanță cu totul aparte pentru istoria poporului evreu este construirea Templului prin împăratul Solomon. Templul (III Regi 1-37) care constituia locul de întâlnire a poporului cu Yahve. Nu intrăm în detalii în

40. Sigmund Mowinkel, *A geul moment le culte de Yahve Jerusalem est-il officiellement devenu un culte sans images*, Revue d'Hist et Philosophie, 1929, p. 204.

41. După Sigmund M. (Cf. *Art.cit.* și *Decalogul*), Paris, 1927, capitolul 13, la Ierusalim evreii au folosit până la robia babilonică ca imagine a lui Yahve Cortul Mărturieii (Num. X, 35; PG 27, 4 și 15). De aceeași părere este și P. Drobot în cartea sa, *L'Icône de la Nativité*, Paris, 1980, p. 56. Dimpotrivă, I.B. Frey, *art.cit.*, p. 202, “Consideră totul într-un sens ornamental; P. Sellim în *Zur Einleitung in das A.T. Leipzig*, 1912, p. 17-23 afirmă: Cultul la Șile era fără imagini”.

În același sens de interzicere a imaginii în cult vezi *Revue Biblique*, Jerusalem, 1899, p. 298-301, 1900, p. 106-112; 1901, p. 449-451; 1902, p. 103; 1904, p. 262; 1907, p. 410; 1913, p. 262; 1920, p. 126-136; 1922, p. 89-99; 1923, p. 253-260 etc.

ceea ce privește construcția și diferitele obiecte, cu simbolica lor, că ne mulțumim doar a aminti existența Heruvimilor, celor doi, întrucât după indicațiile biblice Yahve își avea între aripile lor "tronul slavei Sale" (I Regi IV, 4; 2 Regi VI, 2; I Paral. XIII, 6; IV Regi XIX, 15; Isaia XXX, 7; Iezechiel XLI, 18-25, etc.).

Heruvimii, ca și alte obiecte ale Templului au devenit obiectul unui cult special, cerut de Yahve (Exod XXX, 1, 6, 8; cf. XXX, XXXII, XXV, XXVIII); În fața fiecărui obiect considerat "Sacru" ardea o candelă (Exod XXVII, 20), semn al jertfei de lumină.

Către anul 900 a.Hr. după deportarea evreilor, Faraonul Egiptului Sișah a urcat la Ierusalim și a luat tezaurul de la Casa Domnului (Templu) și de la cea regească (III Regi XIV, 25-26). Către anul 926 Roboam a construit o nouă mărturie a alianței, un nou Templu, fără imaginea lui Yahve. Începând de la această dată (926) lahve, la Ierusalim, pe toată perioada următoare vechi-testamentară, apare fără reprezentări iconografice simbolice, cum am văzut mai înainte⁴².

În Palestina până-n vremea Mântuitorului interdicția celei de a doua porunci a Decalogului s-a extins la toate reprezentările pictural simbolice ori artistice "care fuseseră sau nu obiecte de cult"⁴³.

Chiar obiectele existente în Cortul Mărturieii, ori la Templul lui Solomon, cu importanța ce-o aveau la vremea potrivită a imaginilor, prin porunca lui Asa (III Regi XV) devin obiectul vehementelor critici rabinice sau a unor personalități din ierarhia iudaică.

Astfel *Iosif Flavius*, reproșează lui Solomon "plasarea boilor de susținere a băii de aramă", la intrarea-n Templu, și cum era și de bănuț, heruvimilor cărora le aduce reproșul "de a fi niște ființe înaripate, de-o formă și o mărime, ce n-a fost niciodată concepută (văzută) sub cer"⁴⁴.

*Pilat*⁴⁵ și după el *Irod*⁴⁶ au fost sever împiedicați de către evrei, în încercarea lor de a reprezenta pictural chipul Cezarului sau alte imagini la curtea regească sau în edificiile publice.

Mult mai târziu, în plină eră creștină, perioadă de formare, conturare, a artei creștine, din rândul marilor savanți și teologi ca *Eusebiu de Cezareea*⁴⁷ și *Clement de Alexandria*⁴⁸ se înscriu în aceeași tendință restrictivă.

42. Sigmund Owinkel, *art. cit.*, p. 211. Al Silea - moment al interzicerii imaginilor a fost distrugerea idolului Ashera de către Asa (III Regi XV, 8) Al treilea moment a fost oferit de distrugerea lui Baal (cf. IV Regi XI, 18). Din acel timp, având în vedere sincretismul epocii asiriene, idolatria se accentuează în mijlocul comunităților iudaice.

43. Kohler, *Attitude of Judaism toward*, in *Jewish Encyc. t. II*, 1902, p. 141.

44. Iosif Flavius, *Antiquitadarum*, VIII, VII, 5: III, VI, cf. și VIII, III, 3.

45. *Bell. jud.* II, IX, 2 urm., cf. *Antiquitadarum* XVIII, III, 1-2.

46. *Antiq. jud.* XXIII, VI, 2-4, cf. *Bell. jud.* I, XXXIII, 2-4, II, 1-2.

47. Eusebiu de Cezareea, *Ad Constantianum Augustum*, P.G. t. col. 1548, *Hist. Eccl.* VII, 18, P.G. t. XX, col. 679.

48. Clement Alexandrinul, *Cohort. ad Gentem*, IV, 62, P.G. VII, col. 161, cf. *Stromateis*, VII, 5, P.G. IX, col. 437.

După ce am parcurs, sumar, perioada interzicerii imaginii ca obiect de cult, ca dispoziție expresă a Decalogului să-i ascultăm pe câțiva dintre cei mai de seamă Părinți ai Bisericii, care în scrisul și prin activitatea lor au apărat cultul icoanelor și-au explicat, într-o perspectivă moral-sacramentală, cât și didactică, potrivit cu noua stare de lucru a Noului Testament, problema poruncii a doua a Decalogului. Astfel:

Tertulian⁴⁹ afirmă “Heruvimii Cortului și ai Templului nu erau contrari Legii, întrucât ei n-aveau nimic comun cu idolii “Dar... Yahve interzice reprezentarea vreunei ființe vii oricare ar fi ea”⁵⁰.

Episcopul Ioan de Tesalonic⁵¹ reproșează iudeilor, ce tratau heruvimii ca pe niște idoli și de aici pe creștini ca închinători la idoli, bazându-se pe Exod XXV, 18 și Iezechiel XLI, 18, cât și pe exemplul lui Solomon.

La rândul său **Leontiū de Neapolis⁵²** într-o discuție cu un evreu, la un simod, din 680, opune textului de la Exod XX, 4, textele Exod XXV, 18 și Numeri XXI, 8.

Papa Adrian P³ declară înainte de cel de-al VII-lea Sinod Ecumenic: “a considera icoanele ca interzise, înseamnă a acționa după maniera iudaică, căci dumnezeu n-a oprit decât adorarea reprezentărilor mâinilor omului”.

Papa Grigore⁵⁴ conchide într-o scrisoare: “Icoana nu este idol cum pretind evreii”.

Hotărârea dogmatică (Oros) a Sinodului VII Ecumenic⁵⁵ “făcu să se citească (public) principalele pasaje scripturistice care autorizau cultul icoanelor”.

Sfântul Teodor Studitul⁵⁶ opune iconoclaștilor ((formă dezvoltată a celei de-a doua porunci) textele Exod XXV, 18 și Numeri XXI, 8.

Sfântul Ioan Damaschinul⁵⁷ “teologul icoanelor” scrie cu referire la interzicerea vechi-testamentară: “Exemplul lui Moise făcând din porunca lui Dumnezeu heruvimii, indică, că icoanele nu erau interzise, căci putea el prescrie lucruri contrare?” Prin cea de-a doua poruncă Sfântul Ioan înțelege: de a nu servi creatura-n locul Creatorului și de a nu-i oferi adorare prin cult decât singurul Creator (Meșter); de aici El (Dumnezeu) leagă totdeauna adorarea cu cultul⁵⁸, iar mai departe “Aceasta a fost ordonată (porunca) iudeilor din pricina tendinței lor spre idolatrie”⁵⁹. Analizând textul de la Exod

49. Tertulian, *Act. Marcionem*, II. P.L., t. II, col. 310.

50. *Idem De spectaculis*, XIII. P.L., t. I, col. 655; cf. *De idolatriis*, IV. V, t. I, col. 665-668; *Act. Marcionem* IV, 22. P.L., II, col. 431.

51. Mansi, *Conciliorum Collectio amplissima*, t. XIII, col. 44-53, cf. T. XCIII, col. 1597-1609.

52. Mansi, *Ibidem*, col. 165.

53. *Lettre aux Empereurs Constantin et Irine*, Mansi, t. XII, col. 1063.

54. Mansi, t. XIII, col. 97.

55. IV-a sesiune, Mansi, t. X, XIII, col. 4-5, 117, 127, 130, 283.

56. *Epistolae*, t. II, Ep. 21; P.G., t. XC, IX, col. 1184.

57. *De imaginibus*, Or. I, 4-8; 15-20; P.G., t. XCIV, col. 1238; 1244, 1249. Or. II, 7-9; P.G. XCIV, col. 1288-1293; Or. II, 9; P.G., t. XCIV, col. 1329; cf. *La Foi Orthodoxe...*, Paris, 1966.

58. *La foi orthodoxe...*, p. 222.

59. *Ibidem*.

XXXVI, XXXVII, Sfântul Ioan se adresează lui Moise zicând: “Ce faci tu acolo Moise? Tu zici: tu nu vei face nici o imagine cioplită, nici o asemănare și tu pregătești imagini brodate ale heruvimilor și doi heruvimi de aur curat? (Și el însuși răspunde-n locul lui Moise). Eu n-am zis că tu nu vei face icoane ale heruvimilor ca slujitori, asistând la propitiatoar, dar; tu nu-ți vei face dumnezeu în metal turnat, și: tu nu-ți vei face asemănare ca dumnezeu nu vei adora creatura în locul creatorului⁶⁰.”

Mărturii arheologice

Alături de mărturiile Părinților Bisericii de o importanță deosebită studiului nostru vor fi câteva referiri la rezultatele cercetărilor arheologice în locurile unde se aflau cimitire ori sinagogi iudaice.

La Roma, alături de vestitele catacombe creștine din primele 3 veacuri (ale erei creștine) s-au descoperit câteva catacombe iudaice, indicație că în primele secole, acolo, există o comunitate iudaică destul de importantă⁶¹.

În cele șase cimitire subterane găsite s-au putut identifica reprezentări de ființe vii, păsări, animale, chiar oameni, gravate pe plăci de marmoră, lângă epitafuri, sau pictate pe pereții acestora. Vom menține pe cele mai semnificative:

Catacomba cea mare pe Vigna Randamini sau *Via Appia*, sec. I⁶² care conservă: porumbei, pui în jurul unei cloști, o luptă de cocoși, capul unui taur, un berbec, o candelă de ulei, etc.

Catacomba de Monteverde, pe Via Portuensis⁶³ sec. I – unde găsim mai multe reprezentări de porumbei ciugulind struguri și flori.

*Catacomba pe Via Pignateli*⁶⁴, care păstrează un aerosolium ornat cu picturi între care, un pește în mijlocul palmierilor, flori și epitaful unui soldat. *Catacomba pe Via Torolonia*⁶⁵ sec. II care înfățișează cupola acoperită de o complexă compoziție picturală, delfini, două capete de lei, păuni, o pasăre, un berbec, soarele, luna, două cornuri, o stea etc.

De asemenea, la Roma, alături de cimitirele citate, se păstrează în Muzeul Național al Termelor⁶⁶, un candelabru cu 7 brațe, pornit dintr-o sinagogă, susținut pe două “Victorii înaripate”. Deasupra se observă o scenă de

60. *Ibidem*, p. 223.

61. I.B. Frey, *Les Communantes juives a Rome aux lumiers, temps de L'Eglise*, în “Recherches des Sciences Religieuses” t. XX, 1930, p. 269-297; t. XXI, 1931, p. 129-168; Orazio Maruchi, *La Catacombe romane*, ed. De 1902, p. 234, 247, altă ediție Roma 1933, p. 675-681; H. Leclercq, *Manuel d'Archeologie Chretienne*, t. I, Appendice II, *L'Art des cimitieres juifs*, p. 495-528. Pentru Cartagina vezi: R. Cagnat-P. Gauklet, *Les monuments antique de la Tunisie*, t. I, Paris, 1898, p. 454.

62. I.B. Frey, *Images*, p. 210, idem, *Corpus inscriptionum iudaicarum*, nr. 101, 144, 162, 193, 200, 202, 208, 213, 217, 230, 234, 250, 254, 264, 274, etc.

63. *Ibidem*, *Images*, p. 214.

64. *Ibidem*, p. 215.

65. *Ibidem*, p. 216, Idem, *La Catacomba juive de la Via Nomentane*, in “Rivista di archeologia Cristiana”, t. VIII, 1931, p. 360.

66. Idem, *Images*, p. 297.

culesul strugurilor; trei oameni tineri, dezbrăcați consumă ciorchini de struguri, iar de cele două părți sculptate efigiile celor patru anotimpuri. Se pare a fi vorba în cazul de față de un amestec iudaico-păgân.

De o importanță particulară între descoperiri se numără sinagoga de la *Dura Europos*⁶⁷ pe Eufrat.

Săpăturile executate de "Yale University L'Academie de inscription et Belles Lettres" între 1923-1933 au scos la iveală o sinagogă din sec. III ai cărei pereți, (cca cinci metri înălțime), au fost pictați cu trei rânduri de scene luate din Biblie. Un număr de cincisprezece fresce complete asumând 100m² mărturisesc din plin existența picturii în cadrul unei sinagogi, măcar că se află la distanță de Țara biblică. Tradiția era aceeași și în diasporă. Trei meșteri au fost identificați: primul, Semit, după inscripția în aramaică, care a pictat ciclul lui Moise⁶⁸; al doilea, se pare un grec, Αἴων care a pictat Templul (Cortul) Mărturie⁶⁹ al treilea care scrie în PEHLVI, ce-a pictat ciclul de fresce reprezentând pe Ilie și Iezechil⁷⁰.

Nu de mai puțină însemnătate în cadrul subiectului nostru sunt sinagogile din *Galileea* și *Palestina*, *Tell Hum*, *Ed Dikke*, *Kefr Bir 'im*, *Tell Hum Keraze*, *Norah Beth Alpha*⁷¹, ce reprezintă de asemenea cicluri de picturi vegetale și animale.

Dintre ciclurile demne de remarcat sunt cele de la *Kefr Bir 'im*⁷².

Chiar în Africa s-au putut identifica, cu prilejul săpăturilor arheologice existența unor picturi în sinagogi. Se remarcă aici o tendință ceva mai liberală cum se observă-n sinagoga HAMMAM LIF, aproape de Cartagina⁷³ unde s-au găsit tablouri reprezentând animale amestecate cu arabescuri, ființe-ntaripate, o scenă de culesul strugurilor etc.

67. A se vedea Gabriel Millet în "Comptes rendus de l'Academie des inscription et belles lettres". 1933, p. 237-242, Clark Hopkins. *La Synagogue de Dura Europos*, idem, p. 243-255; L'Osservatore romano, n.6, dec. 1933; DV MESNIL DU EVISSON, *Les Nouvelles decouvertes de la Synagogue de Dura Europos*, in *Revue Biblique*, 1934, p. 546-563.

Idem, *Les Peintures de la Synagogue de Dura Europos*, in *Revue Biblique*, 1934, p. 105-119; Idem, *Les deux Synagogues successives de Dura-Europos*, in "Revue Biblique", 1936, p. 72-90; Idem, *Sur quelques inscriptions juives de Dura Europos*, in "Revue Biblique", 1936, p. 72-90; Idem, *Sur quelques inscriptions juives de Dura-Europos*, in *Biblica*, 1937, p. 153-173.

68. Moise și Rugul arzând; Marele Tablou al Ieșirii; Trecerea prin Marea Roșie; Apele amare; Visul lui Iacob; Tronul lui Solomon.

69. Hirotonia lui Aaron, Chivotul purtat de leviți prin deșert; Chivotul luat de Filistenii; Chivotul revenit în Țara Israelită; Minunea de la Fântână; Un profet (poate Ieremia).

70. Două scene reprezentând văduva din Sarepta; Două scene reprezentând minunea de pe Carmel; Pe peretele drept, viziunea lui Iezechiel – învierea generală a morților.

71. J.B. Frey, "Images", p. 219, Idem, *Une ancienne synagogue de Galilee, recemment decouvert*, in *Rivista di arheologie Cristiana*, t. X, 1933, p. 287-305.

72. Un fragment din zodiac reprezentând: Fecioara, Taurul, Capricornul, Săgetătorul, "Cf. Sukenix, *The ancient Synagogue of Beth Aldha*, Jerusalem, 1932, p. 57.

73. H. Leclercq, *Manuel d'Arch chretienne*, t.I, Paris, 1907, p. 123; cf. Gamart, *Dict. D'arch chret.*, IV, col. 604-610.

*

* *

Pentru a clarifica, într-o oarecare măsură, sensul poruncii a doua, a Decalogului, am preferat să prezentăm o serie de mărturii din lumea iudaică mai cu seamă și apoi creștină, ca-n final mărturii perimptorii ale arheologiei să ne convingă, că n-a fost altul sensul interdicției, decât cel disciplinar, în intenția feririi poporului de idolatrie. În perioada finală a vechiului așezământ și odala cu ivirea zonilor Nouului Testament porunca devine caldicică fără a prezenta un impediment de foc în calea tinerei arte creștine, ce înflorea⁷⁴, decât nu la surprăzătoare, pentru un timp, în păntecete pământului, cum ne-au probat catzcombele.

Dacă, chiar printre scriitorii bisericășii din epoca primară au existat voci potrivnice, arta sacră apărută, cultivată și promovată de Biserică și-a mărturisit paternitatea în bogata tradiție a textelor biblice interpretate sămăntos.

La rândul lor, Simezogijle și Catzcombele ne oferă material de primă mână pentru argumentarea ideii unei permanențe a artei iconice, bineînțeles redusă, dar existentă în sânul poporului evreu. Cum observă un renumit cercetător în acest domeniu⁷⁵, în Biserică cultural icoanelor se adaugă de timpuriu la utilitatea lor. Niu este vorba decât de o dezvoltare normală a ideii esențiale, ce stă în fruntea problematicei imaginilor, adică aceste reprezentări constituie o amintire, o susținere, o forță religioasă și ele țin locul persoanelor reprezentate.

Pentru concluzie la acest stadiu, unde a fost vorba de icoane în Vechiul Testament, imterzicerea și pericoulul de idolatrie, ce se degajă din folkosena lor în spirit iudaic, lăssăm pe specialistul Egon Sendler S.J. care vede rezolvarea într-o vădită lumină a Nouului Testament, în măsura în care acesta împlinesc și desvâșesc Vechiul Legeământ. Le spune adesea că imterzicerea icoanei, (imaginii) vizează păzirea proporului lui Israel de pericoulul idolatriei. Dar imterzicerea trebuie să aibă un alt sens, pozitiv teologic. Acesta din urmă se descoperă-n lumina Nouului Testament. Natura umană și cu ea toată creația nu pot să fie icoana sașcă, căci, prima păcatul lui Adam, ele s-au separat de Creator. Astfel icoana lui Dumnezeu este mutilată în om. În această stare de separație, icoana nu mai are relație cu creatorul, ea experimentă o realitate falsă și devine idol. Heruvimii, dimpotrivă, nu sunt atinși prin această separație venită prin păcat: ei sunt spirite credincioase lui Dumnezeu și pot astfel figura ca protectori în Cortul Măntuirii⁷⁶.

Ierod, Căsan Crăciana

⁷⁴ J. B. Frey, *Images*, p. 232.

⁷⁵ *Idem, ibidem*.

⁷⁶ Egon Sendler, S.J., *L'Icone, image de l'Invisible*, Paris, 1981, p. 14.

IX. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

RESPECTAȚI-VĂ ȘI IUBIȚI-VĂ UNII PE ALȚII!

După cum se cunoaște deja din mass-media românească, la Moscova a avut loc de curând *Întâlnirea la nivel înalt a liderilor religioși din întreaga lume*, organizată de Patriarhia Ortodoxă Rusă și Comunitatea Statelor Independente, la care au participat reprezentanți ai religiilor creștină – de toate confesiunile – mozaică, islamică, budistă, șintoistă și taoistă. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de însuși Întâistătătorul ei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de o delegație, din care a avut bucuria să facă parte și semnatarul acestor rânduri.

În cele trei zile cât au durat lucrările acestei întruniri, deschisă oficial în după-amiaza zilei de 3 iulie de către Sanctitatea Sa Alexei al II-lea, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia, în prezența președintelui Federației Ruse, d-l Vladimir Putin, liderii sau șefii de delegații ai religiilor menționate mai sus – patriarhi, catolicoși, cardinali, rabini, muftii ș.a. – au avut prilejul să-și expună punctul de vedere asupra gravelor probleme cu care se confruntă lumea contemporană, și anume: terorismul, fanatismul și extremismul de orice fel, rasismul, traficul de carne vie și de droguri, șomajul, corupția, decalajul economic dintre țările bogate și cele sărace, diferențele de avere tot mai mari dintre categoriile sociale etc.

Ascultându-le mesajele, am remarcat că fiecare dintre ei, abordând problemele din perspectiva credinței sale religioase, își încheia cuvântul cu un apel adresat celorlalți participanți la manifestare, dar și conducătorilor de state din lume, de a promova și cultiva în sufletele tinerelor generații adevăratele valori umane, precum pacea, dreptatea, toleranța, înțelegerea și respectul reciproc. Acest apel izvorăște din convingerea că omul este cea mai însemnată faptură de pe pământ, creată de Dumnezeu după chipul Său și având menirea de a trăi în frățietate cu semenul său și în armonie cu creația pe care El i-a dăruit-o, nu ca s-o exploateze în mod irațional și egoist, pentru satisfacerea plăcerilor proprii, ci ca să se împărtășească împreună cu ceilalți frați ai săi de frumusețea și roadele ei.

Din nefericire, din cauza păcatului și a viciilor de tot felul, oamenii s-au înstrăinat unii de alții și, implicit, de Dumnezeu, din care cauză, uitându-și menirea, au ajuns să se disprețuiască sau, mai grav, să recurgă la acte de violență împotriva semenilor lor, uneori chiar pe motive religioase. Fără îndoială, astfel de atitudini sunt străine de morala oricărei religii și numai o interpretare eronată, îngustă și tendențioasă a conținutului doctrinar al acestora din partea unor persoane sau grupuri fundamentaliste a putut genera tensiuni, conflicte și acțiuni agresive la adresa celor care împărtășesc alte convingeri sau credințe religioase.

Observând diversitatea liderilor religioși de pe toate continentele planetei noastre, atât de evidentă și în vestimentația lor de toate formele și culorile, mi-am pus, la un moment dat, întrebarea: „Oare ce ne-ar spune Dumnezeu, văzându-ne pe toți adunați laolaltă – creștini, evrei, musulmani, budiști ș.a. discutând despre marile probleme ale lumii, în pofida faptului că suntem atât de diferiți în ceea ce privește credința religioasă sau modul de percepere a Părintelui ceresc? Este, oare, pe placul Său o astfel de adunare ce ne duce cu gândul la „Galileea neamurilor” despre care pomenea Mântuitorul Hristos?

Reflectând pentru câteva clipe, mi-am dat îndată răspunsul: pornind de la adevărul biblic potrivit căruia toți oamenii sunt zidirea mâinilor Sale, Dumnezeu nu se va supăra niciodată când fiii Săi doresc să fie împreună, chiar dacă unii sau alții Îl percep și-L înțeleg în mod diferit. „Îngrijorat” El Însuși, parcă, de înstrăinarea și lipsa iubirii dintre oameni, care au determinat atâtea conflicte și războaie ce pot pune oricând în pericol soarta omenirii și a creației Sale, Dumnezeu ne-ar transmite, cred, același mesaj pe care ni l-a

adresat Fiul Său, Mântuitorul Iisus Hristos, în urmă cu două milenii, și pe care ni l-a lăsat ca testament: „Să vă iubiți unii pe alții precum Eu V-am iubit pe voi!” (Ioan 13, 34). Este adevărat că nu toți au putut să ajungă la „cunoștința adevărului”, dar Dumnezeu „*voiește ca toți oamenii să se mântuiască*” (I Timotei 2,4) și, de aceea, ca un „multmilostiv și multmilosârd”, El ne arată îngăduință și îndelungă-răbdare, având „speranța” că vom înțelege, în cele din urmă, adevărul că **toți suntem fiii Lui și, deci, frați între noi**; că din iubire ne-a creat, dăruindu-ne viață și libertate, și tot din iubire L-a trimis pe Fiul Său în lume, ca să ne salveze de la moartea spre care ne-a condus păcatul.

Mesajul Său, așadar, adresat tuturor oamenilor religioși din întreaga lume, reprezentați la această manifestare de către conducătorii lor spirituali, ar fi acesta: „Cinstiți-Mă fiecare în felul vostru, așa cum credeți de cuviință, dar trăiți în frățietate, respectați-vă reciproc și iubiți-vă unii pe alții!” Un îndemn sfânt, de a trăi în pace, în înțelegere și iubire unii cu alții, indiferent de neamul din care facem parte, de orientarea politică, de poziția socială sau credința religioasă pe care o împărtășim. A venit vremea când, din pricina evenimentelor grave ce au loc pe plan internațional, mai mult ca niciodată, oamenii trebuie să reflecteze cu responsabilitate la sensul vieții lor pe această planetă, conștientizând pericolele cărora sunt expuși, dar mai ales necesitatea de a găsi căile de depășire a acestora.

În acest spirit, s-au încheiat lucrările *Întâlnirii la nivel înalt* din capitala Rusiei, prin semnarea unui document final în care liderii religioși din toată lumea au făcut un apel atât la conducătorii de state și guvernele acestora, cât și la Comunitatea oamenilor de afaceri, să dea dovadă de înțelepciune în gestionarea problemelor care preocupă și frământă lumea contemporană, respectând și prețuind valoarea și demnitatea vieții umane.

† **Ciprian Câmpineanul**
Episcop-Vicar Patriarhal

ÎN DUHUL DRAGOSTEI ȘI FRĂȚIETĂȚII

**Vizita pastorală a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în Germania
- 11-15 mai 2006 -**

În perioada 11-15 mai 2006, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, însoțit de o delegație a Bisericii Ortodoxe Române formată din Î.P.S. Teofan, Mitropolit al Olteniei, diac. Costin Spiridon și d-l Jurgen Henkel, președintele fundației româno-germane "Hanns Seidel", a efectuat o vizită pastorală în Germania. Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost însoțită de o echipă de jurnaliști de la Televiziunea Română, Radiodifuziunea română și Agenția Națională de Presă Rompres, coordonată de Pr. Costel Stoiciu, Consilier patriarhal pentru presă.

Momentele principale ale vizitei le-au constituit punerea pietrei de temelie a bisericii comunității ortodoxe românești din Berlin și sfințirea catedralei Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord de la Nürnberg. Așa cum sublinia Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, sfințirea catedralei mitropolitane și dobândirii statutul de "corporație de drept public" din partea autorităților landului Bavaria - care îi conferă aceleași drepturi ca și Bisericile tradiționale din Germania, Evanghelică și Romano-catolică, marchează *întemeierea oficială a Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord.*

Pe lângă caracterul pastoral, vizita Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist a avut și o pronunțată dimensiune interortodoxă și ecumenică, prin întâlnirile și discuțiile purtate cu ierarhi, preoți și credincioși ai Bisericilor Ortodoxe surori, și reprezentanți de seamă ai Bisericii Romano-Catolice și ai Bisericii Evanghelice din Germania. Pe de altă parte, menționăm în mod special întrevederile Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu d-l Ulrich Roppel, secretar de stat al Cancelariei Federale a Germaniei pentru relațiile cu Bisericile din străinătate și d-na Heidran Temple, consilier ministerial și expert federal în relațiile Stat-Biserică, precum și cu d-l Gunter Beckstein, ministru de interne și vicepremier al landului Bavariei referitoare la organizarea și păstrarea identității religioase și culturale a românilor din Germania,

la actualitatea valorilor Ortodoxiei în Europa și la susținerea Integrării României în Uniunea Europeană.

Joi, 11 mai 2006, după un moment de rugăciune la cinstitele Moaște ale Sfântului Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor și o rugăciune pentru călătorie în Catedrala patriarhală, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost condus la aeroportul internațional Henri Coandă de P.S. Ambrozie, Episcopul Giurgiului, P.P.S.S. Vincențiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanul, Episcopi Vicari Patriarhali, P.P.S.S. Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, Episcopi Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, alți colaboratori din cadrul Administrației patriarhale. După o escală la München, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române și delegația însoțitoare au aterizat pe aeroportul Tegel din Berlin, fiind întâmpinați de către Î.P.S. Mitropolit Serafim al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, Î.P.S. Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, Părintele Prof. Dr. Constantin Mihoc, Parohul Parohiei Ortodoxe Române din Berlin, Excelența Sa, Domnul Bogdan Mazuru, Ambasadorul României la Berlin, Domnul Claudiu Florian, atașat cultural și credincioși români stabiliți în capitala Germaniei.

Primul popas duhovnicesc a fost făcut la Capela comunității ortodoxe române din Berlin, amenajată pe terenul cumpărat cu sprijinul statului român într-o zonă rezidențială a capitalei germane, în imediata vecinătate a stadionului olimpic. La intrarea în Capelă, potrivit tradiției românești, Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat cu flori, pâine și sare de fii ai parohiei îmbrăcați în costume naționale. A urmat slujba Te Deum-ului oficiată de Î.P.S. Mitropolit Serafim și Părintele Paroh Dr. Constantin Mihoc. În numele clerului și credincioșilor ortodocși români din Germania, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Serafim a adresat un cuvânt de bun venit Părintelui Patriarh Teoctist. Mulțumind pentru primire, Prea Fericitul Părinte Teoctist a adresat tuturor un cuvânt de învățătură, evidențiind semnificațiile celei de-a treia vizite în Germania.

Vineri, 12 mai 2006, în cursul dimineții, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a avut o întrevedere la Cancelaria Federală a Germaniei cu Domnul Ulrich Roppel, Secretar de stat al Cancelariei Federale a Germaniei pentru relațiile cu Bisericile din străinătate și cu d-na Heidran Temple, consilier ministerial și expert federal în relațiile Stat-Biserică. La întrevedere au participat Î.P.S.S. Mitropoliți Teofan al Olteniei, Serafim al Germaniei, Europei Centrale și de Nord, Iosif al Europei Occidentale și Meridionale, Părintele Profesor Dr. Constantin Mihoc, Excelența Sa, Domnul Bogdan Mazuru,

Ambasadorul României la Berlin. La discuții au participat și delegații permanenți pe lângă Cancelaria Federală ai Bisericilor Romano-Catolică și Evanghelică din Germania.

În timpul întrevederii, Prea Fericirea Sa a subliniat semnificația celei de-a treia vizite în Germania, respectiv punerea pietrei de temelie a noii biserici a comunității românești din Berlin și sfințirea Catedralei mitropolitane din Nürnberg. În același timp, Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române a mulțumit autorităților pentru sprijinul acordat atât Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, care primise recent, în landul Bavariei, statul de corporație de drept public, cât și românilor din Germania, în general. Acest sprijin, a apreciat Prea Fericirea Sa, este o mărturie concretă a relațiilor excelente pe care Biserica Ortodoxă Română le are în egală măsură cu cele două Biserici tradiționale din Germania, Evanghelică și Romano-Catolică.

În numele românilor ortodocși din țară și din străinătate, Prea Fericirea Sa a mulțumit autorităților federale pentru sprijinul acordat de către Germania țării noastre pentru integrarea în Uniunea Europeană, subliniind faptul că toate cultele din România susțin acest demers concretizat printr-o *Declarația comună de la Snagov*, semnată de toți conducătorii de Biserici și culte religioase, la 16 mai 2000 și făcută cunoscută forului european de la Bruxelles. Reprezenții autorităților germane au subliniat că țara lor susține integrarea României în Uniunea Europeană, datorită bunelor relații existente între cele două state și a modului în care românii s-au integrat în societatea germană, la care au contribuit prin activitatea lor pastoral-misionară și social-culturală și preoții ortodocși români din Germania. În acest context, a fost subliniată importanța evenimentului ecumenic de la Sibiu (septembrie 2007), unde va avea loc cea de-a treia Adunare Ecumenică Europeană, organizată pentru prima dată într-o țară majoritar ortodoxă. Prea Fericirea Sa a arătat că Biserica Ortodoxă Română, ca membră a Conferinței Bisericilor Europene, și-a arătat dintotdeauna disponibilitatea de a organiza astfel de întruniri, cu speranța realizării de noi pași pe calea apropierii și a unității dintre Bisericile creștine. Există speranța ca la Sibiu să participe personalități ale vieții bisericești, precum Sanctitatea Sa, Bartolomeu, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului și Sanctitatea Sa, Papa Benedict al XVI-lea.

Reprezentanții Bisericilor Evanghelică și Romano-Catolică, participanți la întrevedere, au salutat prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în Germania și au subliniat, la rândul lor, relațiile foarte bune cu Biserica Ortodoxă Română, chiar și în perioada regimului comunist.

În cursul serii, Excelența Sa d-l Bogdan Mazuru, ambasadorul României în Germania a oferit o recepție în onoarea Prea Fericirii Sale la sediul Ambasadei, la care au fost prezenți invitați din toate Bisericile reprezentate în capitala Germaniei, ierarhi, preoți, profesori și membrii ai corpului diplomatic. După cuvântul de prețuire rostit de ambasadorul țării noastre la Berlin, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a subliniat în cuvântul rostit atmosfera ecumenică existentă între cultele creștine din Germania, model pentru Europa de mâine.

Sâmbătă, 13 mai 2006, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și a Înalt Prea Sfințiților Mitropoliți Teofan al Olteniei, Iosif al Europei Occidentale și Meridionale, Prea Sfințitului Sofian Brașoveanul, Episcop vicar al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, a Prea Sfințiților Sofian Marsilianul și Marc Alric Nemțeanul, Episcopi vicari ai Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Serafim, înconjurat de preoți și diaconi din Mitropolia Ortodoxă pentru Germania, Europa Centrală și de Nord și ai parohii lor ortodoxe greacă, rusă, sârbă, bulgară din Berlin, a oficiat Sfânta Liturghie pe un podium special amenajat lângă capela de pe terenul propriate a comunității ortodoxe românești din Berlin. De asemenea, au fost prezenți Înalt Prea Sfințitului Feofan al Berlinului și Germaniei, din partea Patriarhiei Moscovei și a toată Rusia, reprezentanți ai Excelenței Sale Rolf Koppe, Episcopul Bisericii Evanghelice din Germania, al Eminenței Sale, Cardinalul Georg Maximilian Sterzinsky, Arhiepiscop romano-catolic de Berlin și ai Bisericii Armene, a Consiliului Ecumenic al Bisericilor Berlin-Brandenburg, a Conventului Internațional al Comunităților creștine de limbi străine și a numeroși credincioși ortodocși și de alte confesiuni.

Au mai fost prezenți d-nii Mihai Gheorghiu, secretar de stat în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, d-l ambasador Gabriel Brânzaru, director la Direcția Comunității Românești în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, d-l Adrian Lemeni, secretar de stat în cadrul Ministerului Culturii și Cultelor, d-l Bogdan Tătaru Cazaban, consilier de stat în cadrul Administrației prezidențiale, Excelența Sa d-l Bogdan Mazuru, ambasadorul României la Berlin, d-l Claudiu Florian, atașat cultural și d-l Gheorghe Cotan, atașat militar.

Sfânta Liturghie a fost urmată de o ceremonie religioasă în cadrul căreia Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a pus piatra de temelie pentru noua biserică a comunității românești din Berlin cu hramurile Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil și Bunavestire. Prea Fericirea Sa a oferit în dar părțile din

cinstitele moaște ale Sfinților Mucenici Epictet și Astion care urmează a fi așezate în piciorul Sfintei Mese.

Terenul, în suprafață de 1500 mp, a fost cumpărat de parohia ortodoxă română din Berlin cu sprijinul substanțial al statului român și se află într-o zonă rezidențială a capitalei germane, în vecinătatea stadionului olimpic. Locașul de cult care urmează a fi construit a fost proiectat de d-l arhitect Gheorghe Bratiloveanu de la Suceava, într-un stil arhitectonic tradițional bizantin românesc cu cinci turle. Conform proiectului, expus pe peretele de miazănoapte al capelei existente, noul locaș de cult va avea 26 m. lungime, 12 m. lățime și aproape 27 m. înălțime, inspirat din stilul arhitectonic al bisericii mănăstirii Putna.

În anul 1943, statul român a cumpărat pentru comunitatea românească din Berlin biserica Ierusalim. Din nefericire, aceasta a fost grav afectată în urma bombardamentelor din timpul celui de-al doilea război mondial (1945), ulterior fiind dezafectată, pe locul ei fiind construită o tipografie.

După alocuțiunea Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Serafim, Pr. Prof. Dr. Constantin Mihoc a citit *Hrisovul* pentru punerea pietrei de temelie. D-l Mihai Gheorghiu, secretar de stat în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, a prezentat mesajul d-lui Călin Popescu Tăriceanu, prim-ministrul Guvernului României. D-l Adrian Lemeni a expus mesajul d-lui Adrian Iorgulescu, Ministrul Culturii și Cultelor. În mesajul Excelenței Sale, D-lui Traian Băsescu, președintele României, prezentat de d-l Bogdan Tătaru Cazaban, se menționează faptul că "punerea pietrei de temelie a Bisericii Ortodoxe Române din Berlin este un eveniment major al comunității românești care marchează un moment istoric al Bisericii Ortodoxe Române din Diaspora și confirmă capacitatea sa de a crea solidaritate și de a se constitui într-un centru viu de memorie și legătură spirituală cu țara mamă. A construi o biserică este un act de credință, dar și unul de întemeiere a comunității pe valorile care fac parte din patrimoniul creștin al întregii Europe, iar Biserica Ortodoxă Română este aici un martor al vocației europene a românilor".

Au mai adresat mesaje reprezentanții Eminenței Sale, Cardinalul Georg Maximilian Sterzinsky, Arhiepiscop de Berlin, ai Excelenței Sale Rolf Koppe, Episcopul Bisericii Evanghelice din Germania și ai Asociației ecumenice a cultelor creștine din Germania.

În încheierea ceremoniei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, mulțumind reprezentanților cultelor creștine din Berlin pentru cuvintele de apreciere la adresa Ortodoxiei românești, a evidențiat caracterul ecumenic al ceremoniei, subliniind eforturile depuse de Înalț Prea Sfințitului Mitropolit

Serafim și de Pr. Prof. Dr. Constantin Mihoc pentru organizarea parohiei ortodoxe române de la Berlin și cumpărarea unui teren în vederea construirii unui lăcaș de cult propriu.

În cursul după-amiezii, Prea Fericirea Sa, însoțit de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Teofan și ceilalți ierarhi ortodocși români din Europa, a plecat pe calea aerului la Nürnberg, al doilea oraș ca importanță al landului Bavaria, sediul Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord. Pe aeroportul internațional din München, Prea Fericirea Sa și ierarhii care l-au însoțit au fost întâmpinați de d-l Mihai Botorog, consulul general al României la Munchen. La catedrala mitropolitană, Prea Fericirea Sa a fost întâmpinat de Înalț Prea Sfințitul Bartolomeu, Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Înalț Prea Sfințitul Serafim, Mitropolitul pentru Germania, Europa Centrală și de Nord, pr. Paroh Teofil Herineanul, de numeroși preoți ortodocși români din Germania, Austria, Luxemburg, Suedia și de câteva sute de credincioși ortodocși români din Nürnberg și împrejurimi. Un grup de tineri îmbrăcați în costume populare românești l-au întâmpinat pe Părintele Patriarh Teoctist cu pâine și sare, urându-i bun venit la sediul Mitropoliei din Nürnberg, centru de spiritualitate și cultură românească. După slujba Te Deumului, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Serafim a adresat Prea Fericirii Sale un cuvânt de bun-venit. Mulțumind pentru primire, Prea Fericitul Părinte Teoctist a adresat tuturor un cuvânt de bun-găsit, împărtășind bucuria punerii pietrei de temelie a noii biserici române și de la Berlin și subliniind semnificația sfințirii catedralei mitropolitane din Nürnberg care marchează și întemeierea oficială a Mitropoliei în urma acordării de către autoritățile landului Bavaria a dreptului de corporație publică.

Duminică, 14 mai a.c., după o procesiune la care au participat peste 100 de preoți ortodocși români din Europa Centrală și de Nord și peste 1000 de credincioși din Nürnberg și împrejurimi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de prezenții ierarhi ortodocși din Europa, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Bartolomeu al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Teofan al Olteniei, Mitropolitul Augustinos al grecilor din Germania și Mitropolitul Feofan al Mitropoliei Ruse din Germania a oficiat slujba de sfințire a catedralei Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania, Europa Centrală și de Nord de la Nürnberg cu hramul Sfinților Martiri Brâncoveni și al Sfântului Mare Mucenic Dimitrie. Prea Fericirea Sa a oferit în dar părțile din cinstitele moaște ale Sfinților Mucenici Epictet și Astion care au fost puse în piciorul Sfintei Mese.

La solemnitate au fost prezenți ierarhii ortodocși din Europa, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Bartolomeu al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teofan al Olteniei, Mitropolitul Augustinos al grecilor din Germania și Mitropolitul Feofan al Mitropoliei Ruse din Germania, cardinalul Miroslav Vlk, Arhiepiscop de Praga, reprezentanții Bisericii Romano-catolică, Evanghelică și Veche Catolică, ai Forumului ecumenic din Bavaria, precum și ai autorităților locale. De asemenea, la eveniment au asistat d-l Adrian Lemeni, secretar de stat pentru Culte în cadrul Ministerului Culturii și Cultelor, d-l Bogdan Tătaru Cazaban, consilier de stat pentru Culte, domnul Mihai Gheorghiu, secretar de stat pentru românii din străinătate în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, d-l Bogdan Mazuru, ambasadorul României la Berlin, d-l Liviu Bota, ambasadorul României în Austria, d-l Vlad Alexandrescu, ambasadorul României la Luxenbrug, d-l Mihai Botorog, consulul general al României la Munchen, peste 1 000 de români din Nürnberg și din alte țări europene, peste 80 de preoți ortodocși români din Europa. La încheierea ceremoniei, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Serafim a citit *Hrisovul* de sfințire.

Prezent la acest eveniment bisericesc, d-l Gunther Beckstein, ministrul de interne și vicepremier al landului Bavaria, a precizat că "sfințirea acestei catedrale este un semn foarte bun în perioada în care România vine tot mai repede spre Uniunea Europeană. Unirea Europei înseamnă depășirea rănilor vechi și eliminarea oricărui conflict". Părintele Patriarh Teoctist a oferit în dar vicepremierului landului Bavaria o icoană cu chipul Mântuitorului nostru Iisus Hristos pictată în tradiția ortodoxă, spunându-i că "Mântuitorul Iisus Hristos este Cel care i-a adunat astăzi în această catedrală pe creștinii de diferite confesiuni din Germania".

Slujba de sfințire a fost urmată de Sfânta Liturghie oficiată pe un podium special amenajat în incinta sediului Mitropoliei. Predica zilei la *Duminica Slăbănogului (a IV-a după Sfintele Paști)* a fost rostită de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Bartolomeu al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. După Sfânta Liturghie, în cuvântul său, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Serafim a mulțumit Prea Fericirii Sale pentru prezența la acest eveniment special pentru clerul și credincioșii ortodocși români din Germania, Europa Centrală și de Nord și a evaluat activitatea Mitropoliei de la întemeiere până în prezent. Au adresat mesaje de apreciere la adresa Bisericii Ortodoxe Române, în general, și a prezenței clerului și credincioșilor români ortodocși în Germania, în special. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Augustinos al Mitropoliei grecești din Germania, Mitropolitul Feofan al Mitropoliei Ruse din Germania, reprezentanții celorlalte Bisericii ortodoxe surori, Eminența Sa Cardinalul

Miroslav Vlk, Arhiepiscop de Praga, reprezentanții Bisericilor Romano-catolică, Evanghelică și Veche Catolică și ai Forumului ecumenic din Bavaria.

D-l Bogdan Tătaru Cazaban a prezentat mesajul Excelenței Sale, d-l Traian Băsescu, președintele României, iar d-l Adrian Lemeni, secretar de stat pentru Culte, a expus mesajul d-lui Adrian Iorgulescu, ministrul Culturii și Cultelor. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a subliniat semnificația sfințirii catedralei mitropolitane din Nürnberg care are loc la scurt timp după recunoașterea Mitropoliei de către autoritățile landului Bavaria și a mulțumit Bisericilor Evanghelică și Romano-Catolică, precum și autorităților germane pentru sprijinul constant acordat de-a lungul timpului comunităților ortodoxe românești. În același timp, Prea Fericirea Sa a evidențiat relațiile ecumenice excelente dintre Biserica Ortodoxă Română și cele două Biserici tradiționale din Germania, inclusiv în timpul regimului comunist. În acest sens, Părintele Patriarh Teoctist a rememorat vizita de referință pe care Patriarhul Justinian a efectuat-o în această țară în toamna anului 1970.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a oferit Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Serafim însemnele mitropolitane, engolpion și cruce, cârja mitropolitană și o icoană cu Maica Domnului. Ca simbol al bucuriei și comuniunii prilejuite de acest eveniment deosebit în viața Mitropoliei și a Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericirea Sa a oferit ierarhilor prezenți, români și străini, precum și reprezentanților celorlalte culte o sfântă cruce aniversară, lucrată special în Atelierele Patriarhiei Române. Ziua s-a încheiat cu o agapă tradițional românească la care au participat peste o mie de credincioși veniți din întreaga Germanie, dar și din România și alte țări europene.

Luni, 15 mai a.c., după oficierea Sfintei Liturghii de către Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Serafim în catedrala mitropolitană, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost condus la Aeroportul Internațional din München de către ierarhii ortodocși români din Europa și reprezentanți ai Consulatului general al României de la Munchen.

În cursul după-amiezii, delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost întâmpinată la aeroportul Otopeni de către Prea Sfințiii Episcopi Vicari Patriarhali și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, însoțiți de alți colaboratori din Administrația Patriarhală și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor. După ce s-a închinat la moaștele Sfântului Dimitrie cel Nou din Catedrala patriarhală, Prea Fericirea Sa a rostit o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu și a făcut celor prezenți o scurtă prezentare a vizitei pastorale din Germania.

Pr. Costel Stoica
Diac. Costin Spiridon

PROCLAMAREA CANONIZĂRII SFÂNTULUI IERARH GRIGORIE DASCĂLU, MITROPOLITUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI (1823-1834)

După cum se cunoaște, anul trecut, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a îndeplinit procedura de canonizare a încă patru sfinți români. Între acești sfinți slujitori și rugători, care au mărturisit și preamărit lucrarea harului lui Dumnezeu în Biserica lui Hristos din țara noastră, se numără doi mari ierarhi: Sfântul Ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei, și Sfântul Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești, și doi cuvioși părinți: Sfântul Cuvios Onufrie de la Mănăstirea Sihăstria Voronei și Sfântul Cuvios Gheorghe, starețul mănăstirilor Cernica și Căldărușani.

Trei din cele patru canonizări de sfinți au fost proclamate anul trecut, iar cea a Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu s-a făcut anul acesta, în 21 mai, la Catedrala Patriarhală, în cadrul slujbei Sfintei Liturghii săvârșită în sobor de arhieriei, înfrumusețând sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena, ocrotitorii sfântului locaș.

Hotărârea sinodală de canonizare

La propunerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în calitate de Arhiepiscop al Bucureștilor și Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, încă din anul 2005 s-au finalizat lucrările pentru canonizarea Sfântului Ierarh Grigorie al IV-lea Dascălu, Mitropolitul Țării Românești, între 1823-1834.

În acest scop, Arhiepiscopia Bucureștilor a cercetat viața și activitatea acestui mare ierarh și pe baza unor argumente canonice, istorice și pastoral-misionare, l-a propus pentru canonizare.

În susținerea propunerii de canonizare s-a avut în vedere: viața curată și sfântă a mitropolitului Grigorie; apărarea dreptei credințe prin cuvânt și scris; slujirea lui Hristos prin întreita misiune arhierescă; preamărirea lui Dumnezeu prin fapte, cuvânt și traduceri din Sfinții Părinți; săvârșirea de

acte de milostenie, de apărare a celor nedreptățiți și de sprijinire a orfanilor; venerarea lui ca sfânt de către credincioși; cinstirea moștelor sale în trecut și astăzi; ctitor de locașuri sfinte (biserici, mănăstiri și schituri).

Pe acest temei, Arhiepiscopia Bucureștilor a alcătuit și tipărit un *Studiu* cu argumente pentru canonizare și a întocmit *Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Mitropolitului Grigorie Dascălu*, care, după ce au fost avizate de Sinodul Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, în ședința sa din 19 octombrie 2005, au fost înaintate spre aprobare la Sfântul Sinod.

Comisia sinodală pentru Canonizarea Sfinților Români, cercetând documentația prezentată, a avizat *Slujbele Vecerniei, Utreniei și Acatistul Mitropolitului Grigorie Dascălu*, diortosite de Prea Sfințiții Arhieriei-Vicari Irineu Slătineanu și Ioachim Băcăoanu. Totodată, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a luat în examinare proiectul de icoană a mitropolitului Grigorie Dascălu, realizată de Arhiepiscopia Bucureștilor, pe care a găsit-o corespunzătoare pentru a fi aprobată de Sfântul Sinod.

Constatând că mitropolitul Grigorie Dascălu întrunește condițiile pentru a fi trecut în rândul sfinților Bisericii noastre, Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a întocmit proiectul **Tomos-ului de canonizare**.

Rezultatul constatărilor formulate de Comisia pentru Canonizarea Sfinților Români a fost însușit de Comisia Teologică și Liturgică și supus aprobării plenului Sfântului Sinod, cu propunerea de canonizare a mitropolitului Grigorie Dascălu.

Sfântul Sinod, în ședința sa din 20-21 octombrie 2005, luând în examinare propunerea Comisiei Teologice și Liturgice, a aprobat canonizarea mitropolitului Grigorie Dascălu, cu cinstire generală, ca Sfânt Ierarh, cu titulatura: **Sfântul Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești**. Totodată, Sfântul Sinod a aprobat înscrierea sa în calendarul Bisericii Ortodoxe Române la 22 iunie, cu cruce neagră, simplă, ca sfânt cu polieliu, înaintea Sfântului Mucenic Eusebie și a Sfinților Mucenici Zenon, Zina și Galaction.

De asemenea, Sfântul Sinod a aprobat **Tomos-ul** de canonizare și textele slujbelor religioase care vor intra în cărțile de cult (*Acatistul, Vecernia, Utrenia, Troparul, Condacul și Sinaxarul*), precum și *icoana* Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești. Sfântul Sinod a mai aprobat ca unele biserici și mănăstiri care se vor zidi să poarte hramul Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu. Cât privește data și programul ceremoniilor religioase pentru proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, s-a hotărât să fie stabilite de către Arhiepiscopia Bucureștilor, sub

îndrumarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Președintele Sfântului Sinod.

Un ierarh cărturar în vremuri tulburi

Acest ales de Dumnezeu ierarh s-a născut la București, în anul 1765, din părinți cucernici, și a primit la botez numele de Gheorghe. Încă din tinerețe, Gheorghe Miculescu, căci acesta era numele lui de familie, s-a arătat iubitor de înțelepciune, studiind cu multă râvnă și dragoste la renumite școli ale vremii, între care Academia Domnească de la Sfântul Sava din București, unde și-a însușit o temeinică cultură teologică și o aleasă ținută intelectuală, dar a învățat și latina și greaca.

După 12 ani de studii, împreună cu monahii Gherontie și Dorotei, colegii săi de școală la Sfântul Sava și prieteni duhovnicești, a plecat la Mănăstirea Neamț, păstorită în acele vremuri de Sfântul Paisie Velicicovschi, unde, în 1790, este tuns în monahism, cu numele de Grigorie și, împreună cu Gherontie, primește ascultarea de a traduce din scrierile Sfinților Părinți. Peste câțiva ani, Grigorie și Gherontie sunt trimiși la București, la cererea mitropolitului Dositei Filitti al Țării Românești și cu binecuvântarea mitropolitului Veniamin Costache al Moldovei, pentru a continua munca de traducere a cărților bisericești. Monahului Grigorie i se încredințează și purtarea de grijă a bibliotecii Mitropoliei bucureștene.

Împlinirea dorului nestins după liniștea pustiei și l-a aflat mergând la Sfântul Munte Athos, împreună cu monahul Gherontie, unde s-a zidit sufletește și prin cercetarea marilor nevoitori de acolo.

În anul 1812, după moartea prietenului său Gherontie, de drumul de întoarcere dintr-o călătorie la Athos, Grigorie revine la Mănăstirea Neamț și continuă munca de traduce și tipărire a dumnezeieștilor cărți pe care o începuse înainte de pelerinajul său duhovnicesc la Sfântul Munte.

În anul 1820 s-a reîntors la București. După o scurtă perioadă petrecută la Mănăstirea Antim, s-a așezat la Mănăstirea Căldărușani, vatră monahală cu rânduială paisiană, restatornicită cu câteva decenii înainte de către Sfântul Cuvios Gheorghe de la Cernica. A viețuit într-o chilie sărăcăcioasă de la Cocioc - un metoc al mănăstirii - singura lui avere fiind o rogojină întinsă pe o scândură ce ținea loc de pat, o foală de învelit, o masă, un scaun, o icoană și doi desagi cu cărți.

Acolo l-a găsit domnitorul Grigorie Dimitrie Ghica, la începutul anului 1823, și l-a chemat la București, pentru a-l ridica, la propunerea boierilor, în scaunul de mitropolit al Țării Românești, vacant din 1821, prin plecarea mitropolitului Dionisie Lupu la Brașov, de teama oștilor turcești, de unde nu s-a

mai întors. A primit cu greu chemarea, refuzând să meargă cu trăsura, și a pornit pe jos spre București. La înscăunarea ca mitropolit, care a avut loc în 11 ianuarie 1823, domnitorul, înmânându-i cârja arhierască, i-a zis: „Nici celui care a alergat, nici celui ce s-a rugat, ci celui pe care l-a binevoit Dumnezeu!”

Ca arhipăstor nu și-a dat odihnă zilelor, ostenind neîncetat spre binele Bisericii. A așezat vlădici noi în scaunele de la Argeș, Râmnic și Buzău, a zidit biserici, a manifestat grijă față de preoții mireni, în mănăstiri a înlocuit stareții greci cu alții de origine română, a administrat cu bună rânduială bunurile Mitropoliei, a înființat școli de luminare a poporului prin sate și târguri.

Întreaga viață și lucrare a mitropolitului Grigorie în ogorul Domnului a fost un exemplu de sfințenie și de iubire jertfelnică pentru păstorii săi, de ajutorul său bucurându-se mulți sărmani, văduve și copii săraci, cărora le oferea hrană, adăpost și cărți de învățătură. De aceea, la moartea sa nu s-au găsit în chilie bunuri sau bani, ci o mulțime de cărți pregătite de dânsul spre a fi oferite în dar școlărilor silitori și nevoiași. Se spune că vlădica Grigorie era un mare postitor, mâncând o dată în zi doar legume și fructe. Deși mitropolit, a rămas același om simplu, încât domnitorul Ghica i-a atras atenția că nu se cuvine să meargă încă cu căruța. Mai mult, el i-a dăruit o trăsură cu patru cai.

Cursul binecuvântărilor săi ani de arhipăstorie avea să fie curmat în 1829, din motive politice, de un exil la Chișinău, la care vlădica Grigorie a fost supus de către administrația rusă instaurată în Principatele Române în 1828. Cu cugetul liniștit a purces pe drumul pribegiei, încredințându-se cu totul în mâna lui Dumnezeu și rostind, asemenea Sfântului Ioan Gură de Aur: „Slavă lui Dumnezeu pentru toate!”. După trei ani și jumătate, generalul Kiseleff i-a condiționat întoarcerea în scaun de alegerea unui domiciliu forțat. Astfel, din 1832, a locuit un an la reședința episcopală de la Buzău, unde și-a continuat activitatea de traducere și tipărire de cărți în limba română. În august 1833, după ce și-a dat acordul asupra textului Regulamentului Organic, mitropolitului Grigorie i s-a îngăduit să se întoarcă în scaunul său de la București.

La inițiativa sa au luat ființă patru seminarii, la București, Buzău, Curtea de Argeș și Râmnic. De asemenea, a început restaurarea Catedralei mitropolitane din București, lucrare ce va fi terminată la câțiva ani după moartea sa. Dar cel mai drag proiect al mitropolitului Grigorie a fost tipărirea, în 12 volume, a „Vieților Sfinților”, atât de folositoare pentru zidirea duhovnicească și luminarea sufletelor credincioșilor. Din păcate, din această lucrare

monumentală, n-a reușit să vadă tipărite decât 2 volume, pe lunile septembrie și octombrie.

A trecut către Domnul la ceasul privegherii de seară, în cea de-a douăzeci și doua zi a lunii iunie, anul mântuirii 1834. După obștescul sfârșit, a fost îmbrăcat în veșmintele arhieresti și depus în jilțul așezat în pridvorul Catedralei mitropolitane. A fost plâns de mulțimea credincioșilor veniți acolo ca să-i sărute mâna pentru ultima oară. În 24 iunie, după prohodire, preoții au purtat pe umeri jilțul în care se afla mitropolitul Grigorie, înconjurând în procesiune catedrala. Jilțul a fost așezat într-un mormânt boltit săpat în zidul nordic al altarului, în partea din afară a bisericii, „la picătura streășinei”, după cum ceruse însuși vlădica Grigorie.

După șapte ani, în 1841, rămășițele sale pământești au fost deshumate și duse la Căldărușani, în osuarul din cimitirul mănăstirii, alături de-ale celorlalți călugări care s-au pristăvit acolo de-a lungul timpului. Un ucenic a scris pe fruntea sa, spre neuitare, însemnarea: „Acest cap este al Preasfințitului nostru mitropolit Grigorie al IV-lea. La leatu 1829, din porunca Rusiei, s-a dus în Basarabia, iar după slobozenie s-a întors la București, la scaunul său, și a răposat în Domnul cu pace la leatu 1834”. Peste un secol, în 1934, osemintele sale au fost așezate într-un sicriș din lemn de stejar sculptat și depuse în biserica - paraclis din cimitir, cu hramul Sfântului Evanghelist Ioan. În 1961, prin grija Patriarhului Justinian Marina, a fost reînhumat, la loc de cinste, în pridvorului bisericii celei mari, cu hramul Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, în partea dreaptă, cu o piatră de mormânt deasupra și inscripție dăltuită într-un frumos chenar, alături de alt mitropolit de seamă, Ghenadie Petrescu (1893-1896), înmormântat, în 1918, la Cocioc, și așezat tot acum în partea stângă a pridvorului.

*Prin viața, activitatea și nevointele sale. Sfântul Ierarh Grigorie a rămas înscris în istoria Bisericii, a poporului și a culturii noastre ca cel mai luminat întâistătător al scaunului Mitropoliei Țării Românești din secolul al XIX-lea, fiind cunoscut cu numele de *Dascălu*.*

Pregătiri pentru proclamarea canonizării

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a hotărât ca proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu să aibă loc în ziua de 21 mai 2006, la Catedrala Patriarhală din București, de sărbătorea Sfinților Împărați Constantin și Elena, ocrotitorii sfântului locaș, în cadrul slujbei Sfintei Liturghii oficiată în sobor de arhieriei, preoți și diaconi.

Cu finalizarea pregătirilor în vederea proclamării solemne a canonizării, Prea Fericirea Sa a delegat pe Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul,

Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, ajutat de Arhimandritul Lavrentie Gâță, starețul Mănăstirii Căldărușani, și de membrii Consiliului duhovnicesc.

Sub îndrumarea Prea Sfințitului Episcop Vicar Varsanufie, s-a procedat la deshumarea moaștelor Sfântului Ierarh Grigorie din pridvorul bisericii mari a Mănăstirii Căldărușani și depunerea lor, cu rânduiala convenită în asemenea împrejurare, în sfântul altar, dimpreună cu icoana Sfântului, spre a fi pregătite pentru proclamarea canonizării. Piatra tombală a fost lăsată în pridvor, pe locul mormântului, punându-se deasupra o plăcuță cu mențiunea că moaștele Sfântului Ierarh Grigorie au fost mutate, după canonizare, în pronaosul bisericii.

Pentru sfintele moaște, prin grija Prea Sfințitului Episcop Vicar Varsanufie, s-a confecționat o raclă nouă, din argint masiv, aurit pe alocuri și placat cu emailuri colorate, lucrată în Atelierele Monetăriei Statului.

Racla, o adevărată operă de artă, are 30 kg și dimensiunile: 1,50 m lungime, 0,55 m lățime și 0,50 m înălțime, cu capac și patru picioare. Pe toată suprafața capacului, într-un frumos chenar, este gravată icoana Sfântului Grigorie Dascălu, redat în picioare, iar dedesubt cuvintele: „*Sfinte Ierarh Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi*”. Pe părțile laterale ale raclei sunt gravate opt scene din viața Sfântului, câte patru pe fiecare parte, după cum urmează: Sfântul Ierarh Grigorie exilat la Chișinău; Sfântul Grigorie binecuvântând lucrările de restaurare a Catedralei mitropolitane; Adormirea Sfântului Grigorie și procesiunea de îngropare; Mutarea moaștelor Sfântului Grigorie, pe o parte, Tunderea în monahism de către starețul Paisie de la Mănăstirea Neamț; Sfântul Grigorie traducând cărți la Mănăstirea Căldărușani; Înălțarea la scaunul de mitropolit și Așezarea de episcopi la Argeș, Râmnic și Buzău, pe cealaltă parte.

Pe una din laturile înguste ale raclei este gravată stema mitropolitului Grigorie IV Dascălu, reprodusă după unul din actele rămase de la el, în care se vede mitra arhierescă, inițialele numelui său și anul 1823, iar pe cealaltă latură o inscripție care vorbește despre proclamarea canonizării sale și despre donatori, cu următorul cuprins: „*Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh s-a făcut această raclă întru cinstirea sfințelor moaște ale Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești, între 1821-1834, la vremea înălțării sale în rândurile sfinților Ortodoxiei românești, prin hotărârea Sfântului Sinod din 21 octombrie 2005 și prin proclamarea canonizării sale la Catedrala Sfintei Mitropolii de către un sobor de ierarhi, condus de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Arhiepiscopul Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei, Locțiitor al Cezareii Capadociei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, în cel de-al XX-lea an al*

Arhipăstoririi sale. Sfânta raclă a fost lucrată în atelierele Monetăriei Naționale Române de către meșterul argintar Vasile și calfele sale, pe cheltuiala binecredincioșilor creștini Nicolae, Dorina și Sânziana Vizinteanu, din cetatea București". Dedesubt scrie: „Anul mântuirii 2006, luna mai, ziua 21”, iar mai jos, în stânga: „Executat la R.A. Monetăria Statului, 2006”, și în dreapta: „Argint 925 %”. Toate gravurile de pe raclă sunt încadrate în chenare cu motive florale și vignete geometrice, lucrate în email colorat și aurit.

Tot prin grija Prea Sfințitului Episcop Vicar Varsanufie, în pronaosul bisericii, în partea dreaptă, în spatele scaunului arhieresc, s-a așezat un frumos baldachin, pe care se va depune racla cu moaștele Sfântului Ierarh Grigorie, după proclamarea canonizării sale. Baldachinul din lemn de cireș sculptat cu motive vegetale și florale, este și el o lucrare de artă, realizată de meșterul Ursu Gheorghe, din satul Cracăul Negru, de lângă Târgu Neamț, Pe peretele baldachinului, în medalion, străjuiește chipul Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, în odăjdii arhieresti și mitra pe cap, șezând în jilț, cu o carte deschisă pe genunchi. În părțile laterale, baldachinul este luminat de două candelă de argint.

De asemenea, s-au făcut unele amenajări în biserica mare și s-au reorganizat cele două muzee din incinta complexului mănăstiresc.

Mănăstirea Căldărușani are o bogată colecție de lucrări de artă, în special icoane și obiecte bisericesti, dar și picturi cu tematică religioasă și istorică, unele fiind rarități în Europa, expuse în două muzee: Muzeul mare și Tezaurul mănăstiresc. Cu acest prilej, s-au redistribuit interioarele celor două muzee, ultima organizare muzeală făcându-se în 1973, s-au înlocuit vitrinele și mobilierul și s-au completat exponatele cu noi obiecte de argint aurit, transferate de la ecleziarhia mănăstirii. În Muzeul mare s-a amenajat un colț închinat cinstirii Sfântului Ierarh Grigorie, unde sunt prezentat cărți traduse și tipărite de el, unele obiecte care i-au aparținut, precum și câteva portrete de-ale sale.

Ultimul parastas pentru mitropolitul Grigorie Dascălu

Programul liturgic al proclamării solemne a canonizării Sfântului Grigorie Dascălu a debutat vineri, 19 mai, la Mănăstirea Căldărușani, cu slujba Privegherii oficiată de Prea Sfințitul Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul, în sobor de ieromonahi și ierodiaconi.

În cursul dimineții de sâmbătă, 20 mai, în biserica mare, cu hramul Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, Prea Sfințitul Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul a oficiat Sfânta Liturghie, împreună cu un sobor de preoți și diaconi din mănăstire.

În cadrul Sfintei Liturghii, s-a citit rugăciunea de sfințire a noii raclă de argint, destinată să păstreze de acum înainte sfintele moaște, și s-a stropit în chipul crucii cu aghiasmă. În cântarea *binecuvântările morților*, osemintele mitropolitului Grigorie au fost spălate cu untdelemn și vin și așezate în racla cea nouă. S-a făcut, apoi, ultimul parastas pentru mitropolitul Grigorie Dascălu, lângă raclă.

Potrivit rânduielilor Bisericii Ortodoxe, înainte de proclamarea oficială a canonizării unui sfânt se oficiază slujba ultimului parastas. Este ultima dată când sfântul canonizat este pomenit în rândul celor adormiți, pentru că, după proclamarea solemnă a canonizării sale, trece „oficial” în rândul sfinților și este invocat în rugăciunile noastre. Slujba parastasului s-a făcut pe larg, ca la orice parastas, cu rugăciuni de dezlegare pentru păcatele personale.

În continuare, în sunetul clopotelor, racla, purtată pe umerii a patru ieromonahi, a fost adusă, prin ușile împărătești, în sfântul altar și s-a ocolit Sfânta Masă, după care a fost readusă în mijlocul bisericii, sub policandru, străjuită de patru sfeșnice cu lumânări aprinse. Sfintele moaște au fost stropite cu Aghiasmă Mare și unse cu Sfântul și Marele Mir, și s-a cântat: *Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi...*

Săvârșindu-se această rânduială, racla cu sfintele moaște a fost urcată într-o mașină anume pregătită și pornită spre București, însoțită de Prea Sfințitul Episcop Vicar Varsanufie Prahoveanul și de starețul și ieromonahii mănăstirii, ca să fie așezată în Catedrala patriarhală, pentru proclamarea canonizării, fixată a doua zi, duminică, 21 mai 2006,

De acum înainte, mitropolitul Grigorie Dascălu a trecut dincolo de transcendența acestei lumi, în rândul sfinților, unde primește rugăciunile noastre și le duce înaintea lui Dumnezeu. Numărându-se în ceata dreptilor, el ne ajută de acolo cu rugăciunile sale.

Primirea sfințelor moaște în Catedrala Patriarhală

La Catedrala patriarhală, sâmbătă, 20 mai 2006, la orele 9,00 dimineața, pe o vreme frumoasă de primăvară, moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou și părți din moaștele Sfinților Împărați Constantin și Elena, primite în dar, acum doi ani, din partea Mănăstirii Kikos din Cipru, au fost scoase în procesiune din biserică și așezate spre închinare sub baldachinul din dreapta sfântului altar, străjuite de doi ieromonahi.

În continuare, între orele 9,30-12,30, pe podiumul amenajat afară, lângă altarul Catedralei, Prea Sfințitul Episcop Sebastian Ilfoveanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh

Teoctist, a oficiat Sfânta Liturghie, înconjurat de preoți și diaconi, în prezența a câtorva sute de credincioși.

La orele 13,00, mașina care a transportat racla cu moaștele Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu de la Căldărușani, după ce a străbătut bulevardele Capitalei, a ajuns la poalele Dealului Patriarhiei, dinspre Piața Unirii.

În întâmpinarea sfințelor moaște a ieșit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu Prea Sfințiții Episcopi Vicențiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanul, Vicari Patriarhali, și Prea Sfințitul Sebastian Ilfoveanul, Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, urmați de arhimandriți și preoți, între care Arhimandritul Ieronim Crețu, superiorul Așezămintelor românești de la Ierusalim, Iordan și Ierihon, Arhimandritul Macarie Ciolan, starețul Mănăstirii Cernica, Arhimandritul Macarie Bogos, starețul Mănăstirii Sinaia, Arhimandritul Visarion Marinescu, starețul Mănăstirii Plumbuita, Arhimandritul Rafael Ghiță, slujitor la Catedrala patriarhală, Pr. Costică Popa, parohul bisericii românești din Caracas – Venezuela, Ieromonahul Antim David, eclesiarhul Catedralei patriarhale și alții.

Racla cu sfințele moaște a fost ridicată pe umeri de patru ieromonahi - Arhimandritul Lavrentie, starețul Mănăstirii Căldărușani, Protosinghelul Teofil Anăstăsoaie, slujitor la Catedrală și exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor, Protosinghelul Irineu Dogaru, slujitor la Catedrală, și ieromonahul Cosma, slujitor la Schitul Sitaru – și, precedată de icoana Sfântului purtată de doi călugări, de steaguri și ripide, urmată de Prea Fericitul Părinte Patriarh și de ierarhii menționați, cărora li s-a alăturat și Prea Sfințitul Episcop Varsanufie, de preoți, călugări și credincioși, a fost dusă în procesiune, în sunet de clopote și bătăi de toacă, pe Dealul Patriarhiei, până la Catedrală.

După ocolirea sfântului locaș, cu cele trei stări și citirea rugăciunilor după tipic, racla cu sfințele moaște a fost dusă în Catedrală și așezată în mijlocul bisericii, sub policandru, pe un postament, fiind străjuită de doi ieromonahi până a doua zi, când s-a săvârșit ceremonia de proclamare a canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu.

După depunerea raclei în mijlocul bisericii, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a adresat celor prezenți – ierarhi, preoți și credincioși – un cuvânt de învățătură, spunând următoarele:

***Prea Sfințiți Părinți
Prea Cuvioși și Prea Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,***

„Cu ajutorul lui Dumnezeu, s-a împlinit acum acest prim popas în Catedrala Patriarhală al Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul

Țării Românești, trecut în rândul sfinților, pentru proclamarea de mâine a canonizării sale. Vor fi în continuare rugăciuni și slujbe la sfințele moaște ale marelui ierarh, iar mâine, în sobor de ierarhi ai Bisericii noastre și ai unor Biserici Ortodoxe surori, se va proclama în mod solemn hotărârea Sfântului Sinod de trecere în rândul sfinților a celui de-al doilea ierarh originar din orașul nostru București.

Va fi un moment nespus de rar, nespus de cuprinzător în înțelesuri mântuitoare de suflet și de zidire sufletească, ziua de mâine și noaptea aceasta de priveghere și de rugăciune. Pentru că sfinții, prin vrednicia, credința și trăirea lor în Hristos, sunt mijlocitori pentru noi în fața Prea Sfintei Treimi și sunt minunați în lucrarea cea dumnezeiască, adică au putere să ni se arate nouă, credincioșilor și slujitorilor Bisericii, atunci când avem mai mare nevoie de noi înșine, de regăsirea noastră ca persoană izvorâtă și zidită de Însăși dreapta lui Dumnezeu. Avem nevoie de ajutorul sfinților. Nu numai fiecare dintre noi, dar și poporul dreptcredincios și lumea întreagă are nevoie de prezența și lucrarea sfinților. Că dacă nu i-am avea pe ei, intonează una din cântările foarte frumoase ale Bisericii noastre, noi n-am avea pe nimeni mijlocitori și sprijinitori în fața lui Dumnezeu. De aceea, sfinții, în frunte cu Prea Curata Maica lui Dumnezeu, ne ocrotesc și ne luminează mintea, iar la vremuri grele apar între noi. Așa a fost în anul 2005, când Sfântul Sinod a hotărât trecerea în rândul sfinților a unor ierarhi și pustnici grăitori și văzători de Dumnezeu, care au venit să ne arate drumul pe care trebuie să mergem în viața aceasta pământească.

Întreaga Ortodoxie, prin reprezentanții celorlalte Biserici Ortodoxe surori, participă mâine împreună cu noi la proclamarea canonizării mitropolitului Grigorie Dascălu. Este un popas de nădejde, un popas de întărire a puterilor noastre sufletești și trupești ca să păstrăm credința cea adevărată și să mărturisim puterea și lucrarea Prea Sfintei Treimi și minunile pe care Dumnezeu le face prin sfinții Săi. Vom fi împreună în rugăciune, în gândire, începând cu privegherea din seara aceasta, ca să ne învrednicim să bine merităm o asemenea revelație dumnezeiască, cum este proclamarea sfințeniei marelui Ierarh Grigorie Dascălu de la Mănăstirea Căldărușani. Să ne rugăm, deci, Bunului Dumnezeu să ne întărească nădejdea și credința, să ne deschidă inimile spre primirea razelor dumnezeiești ale învățaturii Bisericii noastre, chemarea ei de a lua aminte la pilda sfinților, care au fost oameni ca și noi, dar mai puternici în credință, în răbdare și în rugăciune, învrednicindu-se să mijlocească pentru noi în fața lui Dumnezeu și în fața lumii întregi.

Este slava Sfintei noastre Biserici proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, este vrednicia părinților lui, a neamurilor lui și a

poporului român. Este și bucuria Bisericii de pretutindeni cel care intră în rândul sfinților, iar mitropolitul Grigorie s-a nevoit la Mănăstirea Căldărușani, dar și-a împlinit cunoștințele sale de nevoie monahală la Mănăstirea Neamț, la vrednicul și marele de pomenire stareț Paisie, împreună cu fratele său de rugăciune și de muncă teologică, Gherontie. Datorită acestui mare ierarh am avut în limba română scrierile Sfinților Părinți ai Bisericii, a celor care au apărut credința și au statornicit cadrul de lucrare a Bisericii. În ceata de smeriți rugători din Mănăstirea Neamț, Grigorie a strălucit prin conduita sa, prin conștiința sa, ca și în obștile de la Muntele Athos, pe care le-a încercat, și în obștile noastre monahale, și apoi, ca ierodiacon la Mănăstirea Căldărușani, a fost ales Mitropolit al Țării Românești.

Despre acestea vom afla și mâine. Acum să ne rugăm în pace, cu dragoste și nădejde în Bunul Dumnezeu și în ajutorul sfinților ca să ne învrednicim să fim la înălțimea lor și să le facem pomenirea și solemnitatea trecerii lor în rândul sfinților. Binecuvântarea Domnului să fie cu noi cu toți, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!"

Slujba Sfintei Liturghii

Duminică, 21 mai, o zi caldă de primăvară, la orele 8,45, racla cu moaștele Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, urmată de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și un sobor de ierarhi ai Sfântului Sinod, precedați de preoți și diaconi, a fost scoasă din Catedrală și dusă în procesiunea, în sunete de clopote și bătăi de toacă, cu steaguri și ripide, pe podiumul de afară, amenajat pentru Sfânta Liturghie, fiind așezată în fața Sfintei Mese, dimpreună cu icoana Sfântului.

În soborul ierarhilor slujitori la Sfânta Liturghie, dintre membrii Sfântului Sinod s-au numărat: IPS Mitropoliți Daniel al Moldovei și Bucovinei, Laurențiu al Ardealului, Bartolomeu al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Teofan al Olteniei și Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale, IPS Arhiepiscopi Nifon al Târgoviștei și Andrei al Alba Iuliei, PS Episcopi Epifanie al Buzăului și Vrancei, Calinic al Argeșului și Muscelului, Casian al Dunării de Jos, Nicodim al Severinului și Strehaiei, Damaschin al Sloboziei și Călărașilor, Ioan al Covasnei și Harghitei, Ambrozie al Giurguiului, Daniil, Episcop-Loctiitor al Episcopiei Ortodoxe Române a Vârșetului, Sofronie al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, PS Episcopi Vicențiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanul, Vicari Patriarhali, PS Episcopi Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, PS Arhieriei Vicari Irineu

Slătineanul al Episcopiei Râmnicului și Ioachim Băcăoanul al Episcopiei Romanului.

Au participat sute de bucureșteni, tineri și vârstnici, în timp ce alte câteva sute, cu brațele pline de flori, așteptau de la primele ore ale dimineții să le vină rândul ca să treacă prin fața moaștelor Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou și ale Sfinților Împărați Constantin și Elena, așezate sub baldachinul din dreapta altarului catedralei. Între cei prezenți la Sfânta Liturghie s-au mai aflat protoierei și preoți din capitală, stareți și starețe de mănăstiri, monahi și monahii, profesori de teologie, studenți teologi și elevi seminariști. Au participat la slujbă și Dl. Bogdan Tătaru Cazaban, consilier la Președinția României, și Dl Andrei Lemeni, secretar de stat pentru Culte. Răspunsurile liturgice la Sfânta Liturghie au fost date de Corala Patriarhiei, dirijată de Pr. prof. Constantin Drăgușin.

Oaspeți de seamă

Din soborul ierarhilor slujitori au mai făcut parte, la invitația făcută de Biserica noastră unor Biserici Ortodoxe surori de a-și trimite reprezentanți la sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena, ocrotitorii Catedralei patriarhale și la proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Grigorie Dascalul: IPS Arhiepiscop Gregorios de Thyatira și Marea Britanie, reprezentantul Sanctității Sale Bartolomeu I, Arhiepiscopul Constantinopolului și Patriarh Ecumenic, PS Episcop Mitrophan al Estului SUA, din partea Bisericii Ortodoxe Sârbe, IPS Mitropolit Ignatie al Plevnei, reprezentantul Bisericii Ortodoxe Bulgare, IPS Mitropolit Vasile de Ellassona, reprezentând Biserica Ortodoxă Greacă, și IPS Arhiepiscop Abel de Lublin și Chelm, din partea Bisericii Ortodoxe din Polonia.

Înainte de începerea Sfintei Liturghii, **Prea Fericitul Părinte Patriarh** a prezentat credincioșilor pe ierarhii Bisericii Ortodoxe surori, spunând:

„Biserica noastră Ortodoxă Română a fost deseori gazdă primitoare pentru reprezentanții celorlalte Biserici Ortodoxe surori, bucurându-se să-i aibă împreună-slujitori.

Într-o împrejurare ca cea de astăzi, când sărbătorim pe Sfinții Împărați Constantin și Elena, ocrotitorii Catedralei patriarhale, se cuvenea să fim împreună și să avem mângâiere și din partea celorlalte Biserici Ortodoxe surori. Împreună cu coroana de ierarhi ai Bisericii noastre suntem aici mărturia vie a învățăturii Mântuitorului nostru Iisus Hristos și a proclamării universalității credinței creștine de către Sfântul Împărat Constantin cel Mare.

Să ne rugăm, deci, cu căldură și smerenie Bunului Dumnezeu la Sfânta Liturghie, în cadrul căreia vom săvârși, la momentul potrivit, proclamarea

canonică a trecerii în rândul sfinților a marelui mitropolit cărturar al Țării Românești, Grigorie al IV-lea, numit în istoria noastră „Dascălu”, care a fost înmormântat aici, un mare ales al lui Dumnezeu, cu viață sfântă, de rugăciune, și cu multe osteneli, revărsând în sufletele noastre până astăzi, prin scrierile sale, învățăturile Sfinților Părinți”.

Proclamarea canonizării

Sfânta Liturghie s-a săvârșit potrivit rânduielii până la momentul citirii Sfintei Evanghelii. După citirea pericopei evanghelice (Ioan, 4, 5-42), arhidiaconul a dat Sfânta Evanghelie Prea Fericitului Părinte Patriarh, care a așezat-o pe racla Sfântului Grigorie. Prea Fericirea Sa a cădit racla și pe cei prezenți.

În acest moment al Sfintei Liturghii a avut loc ceremonia specială de proclamare a canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești.

Prea Sfințitul Vincențiu Ploieșteanu, Episcop Vicar Patriarhal, Secretarul Sfântului Sinod, a citit următorul **Tomos** de canonizare:

TOMOS SINODAL

**AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE PRIVIND CANONIZAREA
SFÂNTULUI IERARH GRIGORIE DASCĂLU,
MITROPOLITUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI**

SFÂNTUL SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

***Prea iubitului cler, cinului monahal și dreptmăriturilor creștini din
cuprinsul Patriarhiei Române,
Har, milă și pace de la Dumnezeu, iar de la Noi,
părintești binecuvântări!***

Plină de voioșie și încununată de laudă este Biserica noastră Ortodoxă când cinstește pomenirea celor ce s-au învrednicit să primească din mâna Domnului „cununa vieții”. Pe acești iubitori de Hristos, care pentru viața lor plină de evlavie și de fapte bune, au câștigat îndrăzneală înaintea Prea Sfintei Treimi, îi laudăm și-i venerăm după cuviință. Cinstindu-i pe ei, Biserica recunoaște lucrarea harului dumnezeiesc în oameni și astfel, preamărește pe Însuși Dumnezeu. Totodată, ea urmează în mod liturgic și pastoral îndemnul Sfântului Apostol Pavel care zice: „Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința” (Evrei 13, 7).

Unul dintre aceștia, pe care Dumnezeu l-a ales să-I fie slujitor și mărturisitor al adevărului credinței, este și luminatul **Ierarh Grigorie Dascălu**, Mitropolitul Țării Românești (1765-1834).

Părintele nostru Grigorie Dascălul, împlinitor al virtuților evanghelice, tâlcuitor al dumnezeieștilor scripturi și povățuitor cucernic al faptelor bune, încă din fragedă vârstă, cu minte luminată de o viață curată, a deprins învățătura Duhului, pe care, apoi, a desăvârșit-o la școala Sfântului Paisie de la Neamț. Aici, fiind iubitor de înțelepciune, a primit „îngerescul chip” al călugăriei, de care nu s-a despărțit până la moarte. Pentru aceasta, Dumnezeu l-a chemat la treapta arhieriei, spre a fi pildă vrednică de urmat pentru mulți, ca și aceștia, „văzând faptele voastre cele bune, să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16). Ca păstor de suflete s-a nevoit și mai mult, ostenindu-se cu traducerea și tâlcuirea cărților sfinte, iar după ce a suferit mai multe încercări și neazuri în viața aceasta trecătoare, s-a mutat către Domnul, ca un adevărat apărător al celor asupriți și mărturisitor al credinței ortodoxe.

Având în vedere viața pilduitoare a învățatului Ierarh Grigorie Dascălu, evlavia sa călugărească și înțelepciunea sa sfântă în păstrarea dreptei credințe, în talmăcirea și tâlcuirea cuvântului lui Dumnezeu și al Sfinților Părinți, pentru zidirea duhovnicească și luminarea cinului călugăresc, al slujitorilor sfintelor altare și a poporului credincios;

Urmând învățătura Bisericii și rânduiala sinodală și chemând în ajutorul nostru puterea lui Dumnezeu, Celui închinat și preamărit, Noi, ierarhii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

HOTĂRÂM:

Ca de acum înainte și în veci **Ierarhul Grigorie Dascălu**, Mitropolitul Țării Românești, să fie numărat între sfinții Bisericii și să fie pomenit și cinstit cu cântări de laudă în ziua de douăzeci și două ale lunii iunie.

Poruncim, de asemenea, în Duhul Sfânt, ca viața, slujba și icoana Sfântului să fie primite cu evlavie de preoți, călugări și credincioși ortodocși.

Spre deplină statornicie a celor pe care le-am hotărât în chip sinodal și canonic, întărim cu semnăturile noastre acest **TOMOS SINODAL** de canonizare a **Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu**, Mitropolitul Țării Românești, aducându-l la cunoștința clerului și a tuturor dreptcredincioșilor din cuprinsul Patriarhiei Române.

Acest **TOMOS SINODAL**, întocmit și aprobat de Sfântul Sinod în ședința sa din 20-21 octombrie 2005, se proclamă astăzi, duminică, 21 mai, anul mântuirii 2006, în Catedrala Patriarhală, la praznicul ocrotitorilor

acesteia, Sfinții Împărați Constantin și maica sa Elena, întocmai cu Apostolii, cu îndemnul Nostru către tot clerul, cinul monahal și binecredincioșii creștini români de aici și de pretutindeni, de a cinsti cu evlavie sfințele moaște ale Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești, aflate după canonizarea sa, și care se vor așeza în biserica mare a Sfintei Mănăstiri Căldărușani de lângă București.

Președintele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

† TEOCTIST

Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Cezareei Capadociei

și

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

(Urmează semnăturile tuturor membrilor Sfântului Sinod)

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh a citit rugăciunea specială către Sfântul Grigorie și s-a cântat *Sfinte Ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi*. Prea Fericitura Sa a ridicat, apoi, capacul raclii și s-a închinat sfințelor moaște, împreună cu toți slujitorii. S-a sfințit icoana mare a canonizării și icoanele cele mici. S-a cântat condacul Sfântului. Prea Fericitul Părinte Patriarh și ceilalți slujitori s-au închinat icoanei sfântului, timp în care s-a cântat troparul Sfântului Ierarh Grigorie.

Împlinindu-se rânduiala de proclamare a canonizării, **Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist** a spus următoarele:

„Trăim o zi dintre cele mai sfinte, ziua universalității credinței noastre, cum a spus Mântuitorul în Evanghelia de astăzi vorbind la fântâna cea cu apă vie (Ioan 4, 10), pentru că trăim întâlnirea cu sfinții, care sunt împlinitorii minunilor lui Dumnezeu pe pământ. Biserica noastră, de-a lungul celor peste două milenii, s-a străduit să-și îndeplinească prin fiii și slujitorii ei misiunea încredințată ei pe pământ, încât pe unii dintre aceștia i-a învrednicit de darul sfințeniei. Astfel, dintre fiii ei din neamul nostru românesc, în urma rugăciunilor și cercetării vieții și faptelor lor, Sfântul Sinod i-a trecut în rândul sfinților din calendar, împlinindu-se, prin vrednicia lor, caracterul universal al credinței noastre ortodoxe. Întâmpinând și împlinind acest ade-văr cu bucurie sfântă, încă din anul 1955, Biserica Ortodoxă Română a fost gazdă primitoare a unor oaspeți din partea unor Biserici Ortodoxe surori, ierarhii și clerici, împreună-slujitori cu noi și cu ierarhii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Intr-o împrejurare ca cea de astăzi, când sărbătorim pe Sfinții Impărați Constantin și maica sa Elena, se cuvenea să fim împreună, să ne mângâiem duhovnicește, să auzim cuvinte de binecuvântare din partea reprezentanților celorlalte Biserici Ortodoxe surori. Iată, se află cu noi Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Greogorios de Thyatira și Marea Britanie, reprezentantul Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului. Se află, de asemenea, Prea Sfințitul Episcop Mitrofan din Statele Unite ale Americii, dar reprezentându-l pe Sanctitatea Sa Pavle, Patriarhul Serbiei. Sanctitatea Sa Maxim, Patriarhul Bulgariei, este reprezentat astăzi aici de o delegație condusă de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Ignatie al Plevnei, iar sfânta Biserică a Greciei este prezentă prin delegația condusă de Înalt Prea Sfințitul Vasile de Elassona, reprezentând pe Prea Fericitul Arhiepiscop Hristodoulos al Atenei și a toată Elada. Biserica Ortodoxă a Poloniei, slujită în istorie de Sfântul Mitropolit Petru Movilă, și păstorită acum de Prea Fericitul Sava, este reprezentată aici de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Abel de Lublin și Chelm, însoțit de o delegație.

Împreună, așadar, cu coroana de ierarhi ai Bisericii noastre Ortodoxe Române împlinim, cu adâncă smerenie voia lui Dumnezeu și misiunea încredințată de Domnul nostru Iisus Hristos, adevărind universalitatea credinței creștine, proclamată de către Sfântul Împărat Constantin cel Mare. Să ne rugăm cu căldură Bunului Dumnezeu să ne învrednicească a împlini sfântul act de proclamare a canonizării marelui Mitropolit Grigorie Dascălu și să-I mulțumim din adâncul sufletelor noastre că ne-a hărăzit să trăim asemenea momente. Astfel, noi vom păși cu mai mult curaj în viață străbătând vremuri deloc ușoare. Avându-i pe sfinți în sufletele noastre, ca pilde de credință și de viață, suntem încredințați că Domnul Iisus Hristos este și rămâne în veci cu noi.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca să ne rugăm cu căldură astăzi la Sfânta Liturghie, în cadrul căreia vom săvârși, la momentul potrivit, proclamarea canonică a trecerii în rândul sfinților a mitropolitului cărturar al Țării Românești, Grigorie al IV-lea, numit în istoria noastră și „Dascălu”, care a fost înmormântat aici, lângă Sfântul Altar, căruia i-a dăruit viața, rugăciunea și multele sale osteneli, revărsând în sufletele noastre până astăzi, prin scrierile sale, învățăturile Sfinților Părinți dobândite la mănăstirile din Muntele Athos și la Mănăstirea Neamț. Cu aceste gânduri vă întâmpinăm, iubiți părinți și frați creștini, exprimându-ne bucuria de a ne ruga împreună.

Cu adevărat trăim aceste clipe împreună cu sfinții îngeri și cu sfinții lui Dumnezeu. Toți cei care participați astăzi și auziți aceste sfinte și dumnezeiești rugăciuni și cuvinte vă împărtășiți de harul Duhului Sfânt care se

revarsă în sufletul nostru cum s-a săvârșit de-a lungul existenței părinților și fraților noștri, bine plăcuți lui Dumnezeu.

Ne-a învrednicit Dumnezeu pe noi, românii, să ne dea la iveală din neamul nostru Părinți sufletești ai poporului, apărători ai credinței, slujitori ai Sfintelor Altare, luptători pentru credință, eroi pentru libertatea și demnitatea noastră. O ceată minunată de acești bineplăcuți ai lui Dumnezeu vedem cu ochii minții și ai credinței noastre înconjurând tronul Prea Sfintei Treimi, oglindită de însăși imaginea care ni se înfățișează astăzi pe colina aceasta sfântă a capitalei noastre. Cu adevărat că este sfântă deoarece unii dintre fiii Bucureștilor s-au învrednicit de darul sfințeniei, începând chiar cu Sfântul Ierarh Grigorie, mitropolitul Țării Românești, ca elev mai întâi al renumitei școli Sfântul Sava, continuând învățătura la Sfântul Munte Athos și la mănăstirea Neamț, ca, din 1823, să fie chemat din liniștea chilieii sihăstriei Cocioc din mănăstirea Căldărușani la scaunul de mitropolit al țării până la 1834. Este al doilea fiu al Capitalei noastre trecut în rândul sfinților, după Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica. Socotindu-l, prin adopție duhovnicească, și pe Sfântul Ierarh Antim Ivireanul, ctitorul și arhitectul mănăstirii Antim, avem sfinți rugători pentru noi, trei mari ierarhi, fii ai Capitalei.

Iată ce ocrotire a rânduit Dumnezeu Capitalei României prin acești fii ai săi, văzători și cuvântători de Dumnezeu. Din pruncia lor au slujit Sfânta Biserică, rugându-se la marile lavre ale Athosului, la cele din țările române, Muntenia și Moldova, adevărate universități de cultură românească și de viață duhovnicească. Ei au fost și au rămas mari dascăli de suflet, încât darul științei și al cunoașterii voii lui Dumnezeu cu care erau înzestrați a fost tălmăcit pe graiul poporului român, nu numai prin traducerea din înțelepciunea Sfinților Părinți din secolul lui Constantin cel Mare, ci și prin viețuirea lor sfântă închinată culturii românești atât în Moldova, cât și în Muntenia, la Athos, la mănăstirile Căldărușani, Cernica sau Snagov, strălucind nu numai prin rugăciune, ci și prin tipărirea cărților de spiritualitate, acestea circulând de la Neamț la Căldărușani sau Cernica, de la mănăstirea Snagov spre Georgia sau Damasc și de la Athos în mănăstirile noastre.

Cu îndreptățită stăruință veghea primul domnitor român Grigore Dimitrie Ghica (1822-1828) ca smeritul ierarh Grigorie de la Cocioc să vină la București ca să fie ridicat la treapta de mitropolit între cei trei candidați propuși atunci. Surprins de o asemenea misiune la care nu năzuise nici un moment, smeritul Grigorie s-a supus poruncii de a se înfățișa măritei adunări domnești, precizând trimișilor lui Vodă: „Deși nu sunt vrednic de această înfricoșată răspundere, dar ascultare fac venind eu, nevrednicul; numai de gândul acesta mă cutremur”. Cu ajutorul lui Dumnezeu și din

prisosul ascultării sale a fost ales mitropolit, păstorind Biserica până în anul 1834, biruind cu harul lui Dumnezeu uneltirile diavolești.

A gândit, a lucrat și a dăruit Bisericii nenumărate cărți, încă de când era la mănăstirea Neamț, cărți vestite în literatura noastră teologică, împreună cu prietenul său Gherontie cu care a legat o sfântă prietenie, ca elevi la renumita Academie de la mănăstirea Sfântul Sava din Capitala noastră. Școala aceasta atât de vestită a pregătit și ierarhi cărturari pentru Biserica noastră, pe fâgașul relației de admirație și de prietenie dintre marele mitropolit al Moldovei și al culturii noastre Veniamin Costache cu Dositei Filitis, unul din înaintașii Sfântului Grigorie în scaunul de mitropolit la București.

A fost un slujitor al Sfântului Altar, dar și un slujitor al culturii teologice deoarece cu mâna sa și cu condeiul din acea vreme, la lumânare, a tradus în românește nenumărate cărți, care se păstrează în renumitele biblioteci ale mănăstirilor. A fost unul dintre păstorii cei mai luminați ai Țării Românești, dar și cel care a cunoscut durerile exilului, pe care le-a suportat cu răbdare până s-a înapoiat la scaunul său din București, după ce un an a stat la episcopia din Buzău, nu fără a da la iveală alte opere. Iar când Dumnezeu l-a chemat la Sine, în iunie 1834, și-a adunat ucenicii și le-a zis cu blândețe, cum consemenează paginile din Pateric despre viața sa: „Copiii mei, acum trebuie să plec, să răspund la chemarea Domnului”. A fost prohodit după rânduială și cu evlavie de episcopul Ilarion al Argeșului, conducându-l pe ultimul drum într-o mare procesiune împrejurul colinei acesteia, ticsită de credincioșii veniți să-l conducă la locul de veșnică odihnă. După cuvântul omagial, a fost înmormântat aici, în stânga noastră, la „picătura streășinei”, lângă altarul catedralei, așezat pe jilțul pastoral, cu odăjdiile arhieresti și înveșmântat după rânduiala timpului, într-un mormânt boltit. În acest loc vom așeza o pisanie, drept mărturie peste vremi.

Iată, frați creștini, că la rugăciunile sfinților și ale celor din neamul nostru, iubitori, iertători și milostivi, încât în anul 2005, când Biserica noastră a împlinit optzeci de ani de Patriarhie, Sfântul Sinod a zăbovit cu evlavie, ierarhi, profesori, cercetători ai vieții bisericești, asupra personalității Mitropolitului Grigorie Dascălu, găsind temeurile și hotărând trecerea sa în rândul sfinților. Aceste studii au stabilit că după șapte ani de la înmormântarea Mitropolitului Grigorie, în 1841, acesta a fost deshumat și dus la Căldărușani, iar, în 1934, rămășițele sale au fost așezate cu evlavie într-un sicriu în osuarul Paraclisului din cimitirul mănăstirii. După mai bine de un secol de la petrecerea sa din viață, în 1961, fericitul de pomenire Patriarhul Justinian Marina i-a adus rămășițele pământești în pridvorul bisericii mari din mănăstirea Căldărușani, în partea dreaptă, alături de ale fostului mitro-

polit primat Ghenadie Petrescu (1893-1896), un alt mare păstor și pătimitor, înmormântat în 1918, la schitul Cocioac, și care a fost deshumat și așezat și el tot atunci, în partea stângă a bisericii mari din mănăstirea Căldărușani. Ca participant la soborul ierarhilor de atunci, m-a impresionat gândul minunat al Patriarhului Justinian de a așeza, cu cinstea cuvenită, în pridvorul bisericii mari a mănăstirii, rămășițele pământești ale marelui mitropolit, cu cinstitul cap al Sfântului Grigorie, cu care a gândit și a dat atâtea roade duhovnicești în scrisul nostru românesc, necesare nu numai preoților, ci și creștinilor, tinerilor îndeosebi, scrise într-un grai atât de limpede și de frumos până astăzi, încât aceste opere constituie adevărate valori literare. Cele împlinite de Patriarhul nostru Justinian la mănăstirea Căldărușani în 1961 au fost o pregătire, o prevestire a ceea ce am săvârșit noi astăzi, cinstindu-l atunci cu sobor de arhieri, de arhimandriți și călugări, și cu participarea a numeroși credincioși. Cu dreptate și cu adevăr este ca noi, mâine, să conducem sfintele sale moaște la mănăstirea Căldărușani în care s-a ostenit și a lăsat în urmă comoara vieții sale. Deși urgia vremurilor n-a lăsat nici o urmă asupra chiliei de unde domnitorul Grigore Dimitrie Ghica l-a chemat în scaunul de mitropolit al Țării Românești, Sfântul Ierarh Grigorie va lumina de acum înainte frumoasa ctitorie a domnitorului Matei Basarab (1632-1654), mângâind și tămăduind sufletele și trupurile celor ce le vor săruta cu credință.

Astăzi, iubiți frați și surori în Domnul, noi îl cinstim bisericeste cu cântări și cu cuvinte întocmite chiar din timpul vieții sale, căci era iscusit în toate Părintele acesta Grigorie. El, cu monahul Gherontie, prietenul său, cu arhimandritul Macarie, cu călugărul Dorotei, ucenicii Starețului Paisie de la Neamț, au adus de acolo o adevărată revărsare de lumină a cărții peste Țara Românească, la Cernica și la Căldărușani, și chiar până în Transilvania. Unitatea limbii române s-a păstrat prin secote datorită acestor ostenitori și mari dascăli, datorita acestor ierarhi cărturari, tipărind cărți în limba vorbită de popor. Meritul cultural al mitropolitului Grigorie este nespus de mare. Mulțimea de autori care i-au studiat viața, învățați de talia marelui istoric al neamului nostru, Nicolae Iorga, au prezentat în scrierile lor aceste virtuți ale sale, care trec dincolo de limitele văzute și de raporturile dintre noi, spre zările cele luminoase ale Duhului Sfânt. Marele și neuitatul Episcop Ilarion al Argeșului, care l-a prohodit, de asemenea, a scris pagini valoroase despre jalea care i-a cuprins pe fiii Bisericii noastre, cler și credincioși, la pierderea acestui mare păstor și a arătat evlavia poporului și clerului care îl socoteau sfânt încă din viață.

Cum am spus, Sfântul Ierarh Grigorie, a fost încercat de multe greutăți, suferind exilul și alte necazuri pentru Biserică și pentru neam. Dar, sufe-

rințele cele mai mari, pe care le descrie singur, au fost acelea că n-a putut să tipărească ceea ce începuse să scrie. N-a putut să termine de tipărit *Viețile Sfinților*, în 12 volume, la care a lucrat în chilioara sa, de la Căldărușani. A apucat să vadă tipărite doar primele două volume, dar lucrarea, odată începută, a urmat până la capăt, după sfârșitul vieții sale.

Trăim și noi o bucurie și o nădejde mare și scumpă a zilelor noastre, frați și surori în Domnul. Suntem cu toții învățuți de fel de fel de îndoieli care ne zburciumă sufletul, îndeosebi sufletul tineretului, al școlarilor. Acest Sfânt Ierarh a scris și pentru copii, a scris și pentru tineri foarte multe cărți. Avem, deci, un luminător al culturii noastre, care și în secolul al XVIII-lea era atât de necesară, cu sufletul ei ce bătea dinspre Europa, dar care găsea aici zid de apărare a credinței și candelă de lumină presărate în toate mănăstirile voievodale din provinciile noastre românești, Moldova, Muntenia și Transilvania.

Ne facem și o datorie de conștiință, de fii ai poporului nostru, de urmași ai acestor sfinți înaintași, cinstindu-i pe acești uriași ai culturii și spiritua-lității românești, precum mitropolitul Dosoftei de la Iași, considerat părintele poeziei românești, Grigorie Dascălu, care a dominat cultura din vremea sa, uimind și pe părinții de la Muntele Athos, Cuviosul Onufrie de la mănăstirea Sihăstria Voronei, cu un cult de cinstire locală în zona Botoșanilor. Din inițiativa Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Daniel au fost trecuți în rândul sfinților Mitropolitul Dosoftei și Cuviosul Onufrie. Iar noi, astăzi, aici, facem proclama-marea canonică a sfințeniei Mitropolitului Grigorie Dascălu, ierah înzestrat cu bogate frumuseți sufletești, așa cum ne privește cu blândețe din icoana de sfânt ierarh al Ortodoxiei universale. Anul trecut, l-am venerat ca sfânt pe Cuviosul Stareț Gheorghe, reîntemeietorul, am putea spune, al mănăstirii Cernica, înainte de Sfântul Ierarh Calinic. Este o bucurie locală, a noastră, a fiilor Bucureștilor, dar o trăim și trebuie să o trăim. Tineretul nostru teo-logic, dar tot tineretul țării va găsi în scrierile Sfântului Ierarh Grigorie idei călăuzitoare pentru formarea personalității lor și călăuză de urmat în viață. Avem nevoie de pilde de viață, mai ales astăzi, când se vorbșete atât de mult despre educație. Dacă dintre valorile educaționale lipsește învățătura Mântuitorului Iisus Hristos și pilda de viață a sfinților, nu se poate împlini educația, oricât de înaltă s-ar pretinde ea, din toate punctele de vedere.

Biserica Ortodoxă, cum se știe limpede, nu este împotriva științei, a cul-turii, ea însăși fiind cultură prin slujitorii ei. Numai o singură parohie, dacă am lua, ca să-și îplinească misiunea și porunca Domnului Hristos, are nevoie de cel puțin cincisprezece cărți de slujbă. Deci, parohia însăși este un factor de cultură și de învățături frumoase. Cuvintele fermecătoare ale Evangheliei și învățătura Sfinților Părinți au puterea de a se strecura în inimi-

le și în sufletele noastre și de a rămâne să rodească acolo. Să rămână, așadar, iubiți frați și surori în Domnul, și bucuria de astăzi, pilda de astăzi, rugăciunile de astăzi să le păstrăm la inima noastră.

Ca smerit urmaș al Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești, mă înclin în fața rămășițelor pământești și în fața capului său, pe care un ucenic a scris spre neuitare, în 1841, când a fost depus în osuarul Mănăstirii Căldărușani, inscripția: „**Acest cap este al Preasfințitului nostru mitropolit Grigorie al IV-lea. A răposat în Domnul cu pace leat 1834**”. Așa este scris pe sfintele sale moaște. Suntem pătrunși de acestea și să rămânem pătrunși. Să plecăm de aici cu o mulțumire și cu un gând de mai bine, de mai frumos, de mai multă dreptate și adevăr în viață. Avem nevoie de valorile acestea în familie, în școală, în viața noastră socială de toate zilele. Încrederea, iubirea, stima aproapelui, respectul față de semenul nostru valorează foarte mult. Sfinții le-au trăit pe toate și pentru ele au pățimit, dându-și chiar și viața pentru aceste valori.

Mulțumesc soborului de arhieriei care m-au înconjurat astăzi, în primul rând Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Gregorios, reprezentantul Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului, care s-a ostenit și a venit azi-noapte și acum a slujit cu noi, celorlalți Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți, vecinii noștri, care ne-au umplut inimile de dragoste, și nu mai puțin ierarhilor Sfântului Sinod al Bisericii noastre, care au parcurs distanțe mari ca să fie astăzi împreună cu noi. Tuturor le mulțumim din tot sufletul și rugăm pe Sfântul Ierarh Grigorie să mijlocească către Bunul Dumnezeu ca să îplinească slava pe care Sfântul Constantin cel Mare a dat-o Bisericii prin libertatea de credință. Ca ocrotitor sfânt al acestei catedrale, împreună cu mama sa Elena, să ne ajute spre a ne duce la îndeplinire misiunea și chemarea fiecăruia, după cuvântul pe care Mântuitorul nostru Iisus Hristos l-a adresat astăzi femeii samaritence că „noi ne închinăm Căruța și închinăm Dumnezeului adevărat în duh și în adevăr” (Ioan 4, 22-23). Niciodată nu trebuie să uităm că suntem beneficiarii acestui cuvânt mare, ai universalității credinței noastre, că începătorii libertății creștine au fost Sfinții Împărați Constantin și maica sa Elena.

Vă doresc tuturor ca osteneala care ați luat-o astăzi și răbdarea să vă fie răsplătită cu binecuvântarea și iubirea Mântuitorului Iisus Hristos și cu ajutorul Sfântului Ierarh Grigorie. Amin!”

Mesajul Patriarhului Ecumenic

În continuare IPS Arhiepiscop Gregorios de Thyatira și Marea Britanie, a prezentat mesajul Sanctității Sale Bartolomeu I, Arhiepiscopul Constantinopolului și Patriarh ecumenic, spunând:

„Cu deosebită bucurie și înălțare sufletească vă transmit salutul frățesc al Sanctității Sale Bartolomeu I. Arhiepiscopul Constantinopolului și Patriarh Ecumenic, precum și al Sfântului și Marelui Sinod al Patriarhiei Ecumenice, pe care astăzi am cinstea să-i reprezint la proclamarea oficială ca sfânt al Bisericii Ortodoxe Române a celui între sfinți Părintelui nostru Grigorie, Mitropolitul Țării Românești, care a trăit și a fost preaslăvit de Dumnezeu prin viața și slujirea sa arhierescă în urmă cu două secole.

Robul lui Dumnezeu Grigorie, încă din copilărie și-a închinat viața lui Dumnezeu și Bisericii Sale ca monah, ca preot și ca arhieru, a viețuit în multe mănăstiri istorice din țara dumneavoastră, s-a împărtășit și de sfințenia vieții aghioritice de la Athos și s-a distins ca un înțelept păstor și dascăl, așa cum o arată și numele său, Grigorie Dascălu, ca om al rugăciunii și creșterii în Dumnezeu cel în Treime închinat.

A fost cu adevărat un om cu o credință puternică în Dumnezeu cel în Treime închinat, un slujitor al dragostei față de semenii și un predicator neînfricat al Evangheliei, al iubirii și al învierii. De aceea, întreaga Biserică Ortodoxă din România sărbătorește astăzi în chip strălucit și cinstește pe acest bărbat sfânt care, prin viața sa de rugăciune și înțelepciunea sa deosebită, și-a sfințit nu numai patria, respectiv istoricul oraș al Bucureștilor, ci întreaga Românie și Biserica Ortodoxă de pretutindeni și chiar întreaga creștinătate.

Participăm, așadar, la bucuria Bisericii Ortodoxe Române și în numele Sanctității Sale Patriarhul ecumenic mulțumim călduros Prea Fericitului Patriarh Teoctist și totodată vă îmbrățișăm cu frățescă dragoste și vă mulțumim că ne-ați invitat și ne-ați făcut părtași acestei bucurii cu care ne-a mângâiat astăzi Hristos cel înviat. Pentru aceasta, vă îndemnăm, iubiți frați, să arătați zel întru credința în Dumnezeu și dreaptă cinstire către Sfântul Grigorie, Mitropolitul Țării Românești, care de acum înainte va fi un neclintit mijlocitor pentru noi în fața tronului Mielului lui Dumnezeu și să fiți încredințați că el se va ruga permanent pentru pacea întregii lumi, pentru propășirea și neclintita statornicie a Bisericilor lui Dumnezeu, pentru buna întocmire a văzduhului și pentru iertarea păcatelor noastre, precum și pentru întărirea duhovnicească a binecredinciosului popor din România și a Sfintei noastre Biserici Ortodoxe universale și apostolice și a lumii întregi. Robul lui Dumnezeu Grigorie, Mitropolitul Țării Românești, va fi de acum un luminător al dumneavoastră în dreapta credință și se va ruga permanent pentru neamul românesc.

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru cel înviat din morți, pentru rugăciunile robului Tău Grigorie, Mitropolitul Țării Românești, care ne-a

chemat astăzi pe toți ca să-l cinstim și să-i săvârșim pomenirea, miluiește și mântuiește lumea Ta și pe noi păcătoșii, ca un bun și de oameni iubitor și preamilostiv Dumnezeu. Acoperă și păzește, Doamne, pe binecredinciosul popor român și pe cârmuitorii acestuia și pe toți ierarhii Bisericii Ortodoxe Române. Amin!”

Închinarea la sfintele moaște

Racla cu sfintele moaște a fost dusă de preoți, urmați de arhieriei, sub baldachin, alături de moaștele Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou și Sfinților Împărați Constantin și Elena, spre închinarea credincioșilor, în timp ce de podium s-a citit *Acatistul Sfântului și Psaltirea*, între *catisme* cântându-se *Mărimurile Sfântului*.

În continuare, s-a sfințit placa comemorativă fixată pe zidul exterior al altarului Catedralei, pe locul unde a fost înmormântat, în 1834, Sfântul Ierarh Grigorie Dascălu, având următoarea însemnare săpată în marmură: „*Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, așezatu-s-au această piatră prin grija Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în locul unde s-a aflat între anii 1834-1841 mormântul Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești, între 1823 - 22 iunie 1834, ale căruia sfinte moaște sunt așezate cu cinste în biserică mare a Mănăstirii Căldărușani. La proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul - 21 mai 2006. Sfinte Părinte Ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi”*

Pelerinajul credincioșilor la sfintele moaște a continuat până seara târziu. După-amiază, la orele 17,00, pe podiumul de afară, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie al Tomisului și Prea Sfințitul Episcop Varsanufie Prahoveanul au oficiat Privegherea, la care s-a cântat pentru prima dată slujba Sfântului Ierarh Grigorie.

Către miezul nopții, la orele 22, 00, încheindu-se pelerinajul, raclele cu sfinte moaște - ale Sfântului Cuvios Dimitrie, Sfinților Împărați Constantin și Elena și Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu - au fost duse în catedrală și așezate la locurile rânduite.

Icoana Sfântului Grigorie dăruită ierarhilor slujitori

La vremea prânzului, Prea Feritul Părinte Patriarh a oferit în Reședința Patriarhală un **dejun** pentru ierarhii Sfântului Sinod și ierarhii Bisericilor Ortodoxe surori care au oficiat în sobor Liturghia arhierască la sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena, hramul Catedralei patriarhale, când s-a

săvârșit și proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești. La dejun au mai participat slujitorii catedralei, arhimandriți, ieromonahi, stareți de mănăstiri, consilieri patriarhali și eparhiali, profesori de teologie, alți invitați.

La încheierea dejunului, Prea Fericitul Părinte Patriarh a mulțumit, încă o dată, ierarhilor Bisericii Ortodoxe surori pentru osteneala ce și-au luat de a veni la București ca să slujească împreună cu ierarhii români la Sfânta Liturghie. În amintirea acestei zile, Prea Fericitul Părinte Patriarh le-a oferit înalților oaspeți câte un engolpion și icoana Sfântului Ierarh Grigorie, pictată pe lemn, iar preoților însoțitori Crucea patriarhală. Câte o icoană a Sfântului Ierarh Grigorie au primit și ierarhii Sfântului Sinod prezenți la dejun. Înălții oaspeți au mulțumit, pe rând, Prea Fericirii Sale, pentru darul primit. În numele ierarhilor români, un cuvânt de mulțumire a rostit IPS Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei.

Întoarcerea moaștelor Sfântului Ierarh Grigorie la Căldărușani

În ziua de luni, 22 mai, la orele 10,30, după Sfânta Liturghie oficiată de către IPS Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, împreună cu un sobor de preoți și diaconi, în prezența a numeroși credincioși, racla cu moaștele Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, purtată pe umeri de ieromonahi, a fost scoasă din Catedrală, cu steaguri și ripide, în sunet de clopote și bătăi de toacă, și așezată în mașina pregătită să o ducă, în procesiune, la Mănăstirea Căldărușani.

Între participanții la procesiune s-au numărat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, IPS Arhiepiscop Gregorios, reprezentantul Patriarhiei Ecumenice, IPS Mitropolit Ignatie al Plevnei (Biserica Bulgariei), IPS Mitropolit Vasile de Elassona (Biserica Greciei), apoi, IPS Mitropolit Iosif de la Paris, PS Episcop Epifanie al Buzăului și Vrancei, PS Episcop Calinic al Argeșului și Muscelului, PS Episcop Casian al Dunării de Jos, PS Episcop (Locotenet) Daniil de la Vârșetului, PS Episcop Ambrozie al Giurgiului, PS Episcopi Vicari Patriarhali Vincențiu Ploieșteanu și Ciprian Câmpineanul, PS Episcopi Sebastian Ilfoveanul și Varsanufie Prahoveanul, Vicari ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, precum și ieromonahi, preoți și un grup de credincioși.

După ieșirea din raza municipiului București, dincolo de Otopeni, preoții bisericilor din Balotești, Moara Vlăsiei, Dascălul, Tunari au ieșit la șosea, împreună cu grupuri de enoriași și elevi cu buchete de flori, pentru a întâmpina după cuviința procesiunea cu moaștelor Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu în drum spre Căldărușani.

La Mănăstirea Căldărușani, sfintele moaște au fost întâmpinate la intrarea în cetate, în sunet de clopote, de stareț și ieromonahi în odăjdii, de monahii și frații din obște, precum și de preoții din parohiile învecinate. În fața bisericii mari, cu hramul Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, patru ieromonahi au ridicat racla pe umeri și, cu icoana Sfântului înainte, purtată de doi călugări, cu steaguri și ripide, au ocolit sfântul locaș, cu cele trei opriri și citirea rugăciunilor cuvenite. Încheindu-se procesiunea, racla cu sfintele moaște a fost dusă în biserică și așezată sub baldachinul din partea dreaptă a pronaosului, unde va rămâne definitiv, spre cinstirea credincioșilor. În continuare, s-au citit rugăciunile prevăzute de tipic pentru asemenea momente liturgice și s-a cântat troparul Sfântului Ierarh Grigorie, după care Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a închinat și a sărutat sfintele moaște, urmat de toți cei prezenți: ierarhi, preoți, monahi și credincioși.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a intrat, apoi, în Sfântul Altar și a sărutat Sfânta Evanghelie de pe Sfânta Masă, după care, de pe solee, a adresat preoților și monahilor următorul cuvânt de povățuire duhovnicească, pilduitor și pentru credincioși.

***Prea Sfințite Părinte Episcop Varsanufie,
Prea Cuvioase Părinte Stareț Lavrentie,
Cuvioși Părinți ai Sfintei Mănăstiri Căldărușani,
Prea Cucernici Părinți preoți, protopopi,
Iubiți credincioși,
Dragi elevi seminariști,***

„Iată, calea cea pământească a marelui Ierarh Grigorie Dascălul și-a aflat astăzi întoarcerea ei aici de unde a fost chemat la slujirea Bisericii în treapta de mitropolit. Este o minune dumnezeiască, într-adevăr, care ne arată cât de mult ne folosesc sfinții și cât de mult părinții și strămoșii noștri, rugându-se și crezând neîncetat în mila și ajutorul lui Dumnezeu, au rodit aceste lucrări sfinte ale Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Când țara și poporul nostru aveau mai multă nevoie de Sfinți, de Cuvioși, de Părinți ai Bisericii și de cuvântul lor înțelept, atunci Dumnezeu a revărsat harul Duhului Sfânt în înțelepciunea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ca la împlinirea a optzeci de ani de când Biserica noastră a devenit Patriarhie să găsească aceste roade ale Duhului Sfânt în toată țara noastră, și în Moldova, și aici, la noi, în cele două lavre ale Țării Românești, Căldărușani și Cernica, deopotrivă de importante, deopotrivă de purtătoare a frumuseților dumnezeiești și a roadelor duhovnicești.

Mănăstirea Căldărușani, sub păstoria Prea Fericitului Patriarh Justinian, a intrat în atenția nu numai a Bisericii, dar și a autorităților de stat.

Și de atunci, din 1948, ea a rămas un șantier deschis permanent. Dumnezeu a făcut să cunosc Mănăstirea Căldărușani din 1932 și să o cunosc, apoi, și cu prilejul restaurărilor foarte importante ale acestei biserici, care, la cutremurul cel mare din 1940, când a fost zdrobită cu totul, turlele căzând și zidurile cetății prăbușindu-se. Și de atunci, cum spuneam, au fost mereu lucrări aici, sub diferiți stareți și cu sprijinul unor persoane care s-au arătat generoase față de această moștenire scumpă a trecutului nostru.

Astăzi, noi, din încredințarea Sfântului Sinod, l-am condus pe Sfântul Ierarh Grigorie Dascălu aici, la mănăstirea pe care el a iubit-o și a ales-o ca loc al liniștii și bătrâneții sale, unde a gândit să se retragă ostent de atâtea traduceri făcute la Mănăstirea Neamț, cu marii dascăli de acolo, Macarie și Gherontie, cu acesta din urmă rămânând prieten nedespărțit. Din locul acesta smerit de la Cocioc, din chilia sa modestă, el ne-a dat nouă, ierarhilor în primul rând, pildă de ascultare. Căci, atunci când au venit trimișii domnitorului Grigorie Ghica să-i vestească dorința soborului de la București de a fi înscăunat mitropolit, el a rămas nedumerit și mult s-a frământat, pentru că abia venise de la Mănăstirea Neamț, unde, cum spuneam, a lucrat, a scris, a tradus și neîncetat a gândit la cele dumnezeiești, și unde pornise lucrarea foarte importantă a Vieților Sfinților în douăsprezece volume, pe care nu se îndura să o întrerupă. Dar stăruind trimișii pe lângă el ca să înțeleagă dorința domnitorului și a celor care urmau să aleagă pe noul mitropolit al Țării Românești, el a meditat, s-a rugat, scrie un ucenic al său cronicar, și a spus că nu dorește lucrul acesta, nu este vrednic de o asemenea slujire, că nu-și părăsește chilioara de la Cocioc, unde, adaugă cronicarul, era doar o măsuță, un scaun, un pat cu o rogojină și o țoală de învelit, o icoană frumoasă, doi desagi cu cărți și câteva manuscrise. Și afirmând că nu dorește să fie mitropolit, că nu-i vrednic de această cinstire, că nu va putea răspunde cerințelor, a făcut, totuși, ascultare domniei și ierarhilor Bisericii, care l-au chemat la București. Încât, deși nu dorea să fie mitropolit, a făcut ascultare și a venit la București. A mers pe jos, prin parohiile frățiilor voastre care sunteți prezenți aici, pe la Moara Vlăsiei către Dascălul, Creța și Tunari. Pe acolo i-a fost drumul la București, un drum plin de frumusețe duhovnicească.

Noi, Biserica Ortodoxă Română, ne-am învrednicit să avem sfinți din neamul nostru, încă din vremea fericitului întru adormire Patriarhul Justinian. Încă din 1950-1954 s-au făcut primele canonizări de sfinți. După aceea, în 1961, tot Patriarhul Justinian a aflat că doi mari mitropoliți ai Țării Românești și-au petrecut ultimii ani ai vieții lor la Mănăstirea Căldărușani. Cel dintâi este mitropolitul Ghenadie Petrescu, care, înlocuit abuziv din scaun, a fost surghiunit aici, la Căldărușani, și a fost îngropat, în 1918, în bisericuța de la Cocioc. Se mai poate vedea casa în care el a locuit și unde a funcționat o vreme pinacoteca mănăstirii. Cel de-al doilea este mitropolitul Grigorie

Dascălu, trecut la cele veșnice în 1834, ale cărui oseminte, dezgropate de lângă altarul catedralei Sfintei Patriarhii, unde a dorit să fie îngropat la „picătura streășinei”, au fost aduse în 1841 la Căldărușani. Un ucenic și admirator al său dintre frații mănăstirii a scris atunci pe fruntea sa: „Acest cap este al Preasfințitului nostru mitropolit Grigorie al IV-lea, un mare învățat, care a păzit credința și a scris multe cărți pentru folosul poporului”. S-a făcut această însemnare ca să se știe, căci de multe ori s-au rătăcit osemintele sfinților și s-au amestecat numele lor. Astfel, Prea Fericitul Patriarh Justinian, îndemnat de Duhul Sfânt, le-a făcut morminte noi la amândoi în pridvorul acestei biserici, lui Ghenadie Petrescu și Grigorie Dascălu, cu lespezi de piatră frumos dăltuite, pe care le vom păstra.

Am fost martor la acele lucrări atât de emoționante și atunci, în 1961, când manifestările bisericesti erau supravegheate și nu se puteau desfășura decât într-un cadru restrâns. Un sobor de ierarhi, de arhimandriți și de preoți profesori care lucraseră la identificarea moaștelor mitropolitului Grigorie Dascălu, le-au așezat aici, în pridvorul bisericii, în partea dreaptă. Ca arhiereu nu chiar începător, dar, totuși, pe vremea când tinerețea zboară către viitor, mă gândeam atunci că reînhumarea osemintelor marelui mitropolit este o prevestire, o anticipare, o înainte-mergere a canonizării sale cele adevărate pentru că am slujit, l-am pomenit și l-am adus de la bisericuța mică din Cocioac până aici cu alai, ca și acum, în sobor de arhierei, de preoți și diaconi, de față fiind întreaga obște a mănăstirii.

Este, deci, lucrarea lui Dumnezeu, canonizarea Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, adresându-mă mai ales părinților slujitori, părinților parohi, părinților viețuitori ai mănăstirii și tinerilor seminariști care au cântat acum. N-a pierdut din vedere în cărțile sale Mitropolitul Grigorie să scrie despre însemnătatea conștiinței preotești, despre slujirea sfântă a preotului, despre valoarea Sfintei Liturghii. Cu câtă curățenie, cu câtă grijă trebuie să se pregătească preotul când vine înaintea Sfintei Mese. Foarte frumoase cuvinte a îndreptat Mitropolitul Grigorie către tineri, care au nevoie de lumina lui Dumnezeu și găsesc o adevărată comoară de viață în Sfânta Scriptură și în Viețile Sfinților.

Acum, Mănăstirea Căldărușani, când are mai mare nevoie de întărire și ajutor, primește spre păstrare și închinare moaștele Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu. De când cunosc eu mănăstirea aceasta, tot cu șantiere o știu, cu lucrări și cheltuieli mari, și stareții ei s-au străduit cât au putut să-i asigure continuitatea de viață monahală, în ciuda opreliștilor din vremea dictaturii. Regretăm că de la momentul acesta lipsește starețul Mănăstirii Căldărușani din acei ani grei, Părintele Gherasim Cristea, acum episcop la Râmnic, pe urmele Sfântului Ierarh Antim Ivireanul și ale Sfântului Ierarh Calinic de la

Cernica. Momentul de astăzi înscrie o pagină cu totul excepțională în viața mănăstirii, o pagină înscrisă cu aurul credinței noastre.

Nu fără strădanii, nu fără cercetare s-au putut face aceste canonizări atât în Moldova, cât și aici, în Muntenia. Noi ne-am bucurat să avem la București cunoscători ai istoriei bisericești. Și încep cu cel care a scris documentarul despre viața și nevoițele Mitropolitului Grigorie Dascălu, Părintele profesor și consilier patriarhal Florin Șerbănescu, prezent aici, care a depus stăruință și a selectat din mulțimea mărturiilor pe cele care dau contur personalității bisericești și culturale a mitropolitului Grigorie Dascălu, privit în lumina credinței, a vieții sale sfinte și a faptelor lui cărturărești. Atât de mare importanță au dat personalității sale învățații noștri, istorici de talia lui Nicolae Iorga, Constantin Erbiceanu, Preotul profesor Nicolae M Popescu, Constantin N. Tomescu și alți cunoscători ai istoriei noastre, încât numai bibliografia lucrărilor care s-au scris despre el este de ordinul zecilor, ceea ce arată însemnătatea culturală a mitropolitului Grigorie, numit încă din timpul vieții „Dascălul”. Cu acest nume era desemnat atunci un om învățat, cunoscător al mai multor limbi și gânditor de Dumnezeu, dar mai ales trăitor de Dumnezeu, din școala Muntelui Athos și din școala Mănăstirii Neamț. La vremea aceea, Mănăstirea Căldărușani, ca și Mănăstirea Cernica, aveau mulți luminători, Cuvioși Părinți ai rugăciunii și ai nevoițelor duhovnicești.

Referindu-ne la festivitarea de astăzi și privind baldachinul cu racla care adăpostește sfintele moaște, aflăm că și acesta este un capitol foarte important. Racla are o valoare nu numai sfințitoare, bisericească, dar și o valoare materială, fiind din metal prețios. Cum știți că făceau pe vremuri Constantin Brâncoveanu sau Matei Basarab și alți domni dăni la biserici și mănăstiri, așa a descoperit Dumnezeu, prin râvna Prea Sfințitului Episcop Varsanufie, posibilități și ctitori pentru asemenea lucrări, prezentându-le, cum vedem, ca o operă de artă, și dându-le în dar sfintei Mănăstiri Căldărușani.

Prea Cuvioase Părinte Stareț, Cuvioși Părinți ai mănăstirii, luați aminte la darul acesta neprețuit, la aceste sfintele moaște, deși sunteți puțini acum în mănăstirea aceasta, căci este o criză de vocație pentru monahism și la Cernica și aici, la Căldărușani, lavre atât de cunoscute, atât de frumoase, dar care au rămas aproape goale. De aceea, darul acesta al sfintelor moaște și prezența noastră aici, a ierarhilor din Grecia, din Serbia, din Bulgaria, din Polonia, care au participat și la ceremonia de ieri, și a ierarhilor Bisericii noastre care n-au putut să vină toți și astăzi aici, se transformă într-un apel călduros către Părintele stareț, către Părinții mănăstirii, către protopopi și preoți de a căuta să cultive fiecare în locurile unde se află frumusețile vieții duhovnicești. Am rugat și pe profesorii de la Facultatea de Teologie să facă același lucru cu tinerii studenți, pentru că a ajuns numele de călugăr oarecum ca ceva de prisos.

Vă trebuie o transformare, puțini câți sunteți aici, Părinte stareț Lavrenție. Momentul de astăzi să vă fie o permanentă chemare a Sfântului Sinod, fie la altar, fie la rugăciune, fie la ascultări, fie în alte părți. O mănăstire ca aceasta are foarte multe îndatoriri pentru stareț și ceilalți fruntași, dar cine intră pe poarta ei să vadă pildă de blândețe, de rugăciune, un model de viață, de inimă curată și smerită. Trebuie să încercăm să împlinim lucrul acesta, căci sfinții au fost ca și noi, dar s-au dovedit vrednici de starea sfințeniei, de a fi prietenii Marelui. Așa trebuie să fim și noi, chiar și preoții de parohie din eparhia noastră. În alte eparhii, după evidența de la Cancelaria Sfântului Sinod, preoții sunt foarte activi acum, nu numai pentru întreținerea bisericilor, dar și pentru școală, pentru educația tinerilor, pentru activitatea socială, pentru ajutorarea bolnavilor, orfanilor, a celor săraci. Să imităm pe Mântuitorul Iisus Hristos. Vremurile pe care le străbatem nu sunt deloc prietnice activității noastre bisericesti. Să nu ne fure duhul cel deșert al lumii, ci noi să rămânem preoți cu vocație, să slujim cu râvnă Biserica noastră.

Acum câteva zile am fost în Germania și am auzit mărturii din partea catolicilor, a protestanților despre frumoasa activitate a preotului nostru de la Berlin, Părintele Constantin Mihoc, care a pus acum piatra de temelie a bisericii parohiei ortodoxe române de acolo. Am fost, de asemenea, la Nürnberg, la reședința Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Serafim. Adevărați apostoli sunt și ierarhul și preoții noștri de acolo. Este aici Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iosif de la Paris, care face acolo un apostolat permanent. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Grigorios, prezent aici ca reprezentant al Sanciiții Sale Patriarhului ecumenic Bartolomeu, păstorește la Londra și este un mare teolog, un adevărat părinte sufletesc al preoților și credincioșilor săi, și un neîntrecut misionar. Înalt Prea Sfințitul Vasile, reprezentantul Bisericii Greciei, de asemenea, se luptă acolo cu problemele mirenești, cu care ne confruntăm și noi aici. Îl avem alături și pe Înalt Prea Sfințitul Ignatie, din partea Bisericii Bulgare, unde, de asemenea, ierarhii și preoții de acolo se străduiesc pentru unitatea de credință, unitatea duhului, pentru unitatea Ortodoxiei noastre. În curând veți avea conferința preotească, iubiți părinți, studiați temele recomandate, citiți reportajele, căutați să cunoașteți hotărârile Sfântului Sinod. Nu-i îngăduiți unui preot să nu cunoască lucrările Sfântului Sinod, să nu cunoască viața și sporul cel duhovnicesc.

Folosesc acest prilej, ca în fața tuturor, să-l îmbrățișez și să-i mulțumesc Prea Sfințitului Episcop Varsanufie care mi-a ușurat foarte mult misiunea mea de a organiza canonizarea Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu pe măsura prestigiului Bisericii noastre, și a știut să înscrie în această activitate, ctitori, persoane care doresc ca să rămână necunoscute. Dar nu vor rămâne necunoscute, pentru că vor fi de-a pururi pomenite la slujbe. De aceea, Prea Sfințite Părinte Varsanufie, te consider împreună-slujitor și Părinte sufletesc al acestei obști cât

vei fi aici la București, ca să ajutăm pe Părintele stareț, să ajutăm monahii să pășească mai cu curaj spre împlinirea misiunii acestei mănăstiri, cum facem și la Mănăstirea Cernica. Se nimerește că unde prisosește harul, acolo, prin ispi-ta diavolului, se înmulțește și răul. Și atunci slujitorii harului trebuie să-și sporească misiunea lor ca să biruiască răul și să apară roadele Duhului Sfânt.

Cu aceste gânduri am venit, cu toată bucuria, căci mă consider nu numai iubitor al Mănăstirii Căldărușani, ci și practic am restaurat aici din ruină o casă, când eram episcop-vicar la Arhiepiscopie, lucrând personal. Nu vreau să spun că l-am imitat pe Sfântul Apostol Pavel, care este inimitabil, dar cu brațele mele am ridicat tot materialul acoperișului, dându-l cu mâinile mele muncitorilor. Terminam lucrările de birou la Centrul Eparhial și veneam aici cu hrană pentru muncitori și rămâneam până târziu, mai ales vara, când ziua este lungă, ca acum. Cu toată bucuria și cu tot avântul meu de atunci am făcut această lucrare. Țin mult la aceste două mănăstiri, la Cernica, unde am urmat Seminarul teologic întemeiat acolo de Patriarhul Miron Cristea, și la Căldărușani, unde am fost rânduit de multe ori la diferite ascultări și la sluj-be. Aici, în biserica aceasta, am auzit glasul marelui profesor Nicolae Iorga și al unor personalități de mare valoare de dinainte de război, care veneau și cercetau mănăstirea și apoi îi acordau ajutoare.

Îl rugăm, așa cum am făcut-o și până acum, pe Sfântul Ierarh Grigorie Dascălu să fie ocrotitorul mănăstirii și al nostru, al fiecăruia dintre noi care ne-am atins de sfintele sale moaște, spre sănătate, spre viața cea întru Hristos, spre Împărăția lui Dumnezeu. Amin!"

Cuvântul de mulțumire al starețului mănăstirii

Părintele Arhimandrit Lavrentie, starețul mănăstirii, a mulțumit Prea Fericirii Sale pentru gândul bun de a propune Sfântului Sinod canonizarea mitropolitului Grigorie Dascălu, pentru proclamarea solemnă a sfințeniei sale, precum și pentru povățuirile duhovnicești adresate obștii cu prilejul întoarcerii sfințelor moaște la Căldărușani, zicând: „*Desigur, canonizarea Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești, este un eveniment duhovnicesc pentru întreaga Ortodoxie și pentru Biserica noastră Ortodoxă, dar pentru noi, cei de la Mănăstirea Căldărușani, este mai mult decât atât, este o a doua înviere, am putea spune. Dumnezeu a avut grijă și v-a inspirat, Prea Fericirea Voastră, v-a dat gândul cel bun și împreună cu Sfântul Sinod ați hotărât canonizarea mitropolitului Grigorie Dascălu care, așa cum ați spus atât de frumos, a viețuit aici, la Căldărușani, în acea epocă paisiană care a dat mari duhovnici și stareți mănăstirilor noastre. Osteneala, gândul cel bun, darul acesta mare care l-ați făcut pentru noi, pentru călugării de la Mănăstirea Căldărușani, ne obligă la un angajament solemn în fața Prea*

Fericirii Voastre, a Sfântului Sinod și a lui Dumnezeu, ca să devenim mai buni, să avem rugăciunea permanentă, așa cum aveau mitropolitul Grigorie, Starețul Gheorghe și alți mari Părinți. În numele obștii mănăstirii Căldărușani, vă mulțumim foarte mult și rămânem profund îndatorați pentru marele dar pe care ni l-ați făcut și ne rugăm la Dumnezeu să vă țină mulți și fericiți ani, Prea Fericirea Voastră.”

Vizitarea muzeelor mănăstirii

La ieșirea din biserică, Prea Fericitul Părinte Patriarh și ierarhii însoțitori, urmați de preoți și credincioși, au vizitat muzeele mănăstirii, inaugurându-le astfel după reorganizare.

Primul muzeu vizitat a fost cel al **Tezaurului**, din partea dreaptă a cetății, organizat în Sala Matei Basarab, numită și Sala Tronului, pentru că aici obișnuia să vină deseori Matei Vodă, ctitorul mănăstirii, dând și unele hrisoave domnești. În această sală sunt expuse obiecte bisericesti din metale prețioase, îndeosebi argintărie – candelă, sfeșnice, sfinte vase, chivote, cruci, cădelnițe, ferecături de cărți și altele - pe care mănăstirea le-a păstrat în număr mare de-a lungul istoriei sale bogate de câteva secole, de la 1638 și până astăzi.

Al doilea muzeu, amenajat într-o sală mai mare în corpul de chilii din spatele altarului bisericii, cuprinde tablouri cu tematică bisericească și istorică, pictate în ulei pe lemn, reprezentând Școala de pictură de la Căldărușani, secolele XVIII-XIX, aduse aici din fosta Pinacotecă a mănăstirii, aflată în restaurare, precum și icoane pe lemn și pânză, veșminte arhieresti și preoțești, cărți de cult din secolele trecute.

O latură a muzeului este dedicată memoriei Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul, prezentând manuscrise și cărți tălmăcite de el și tipărite în Tipografia de la Căldărușani, unele obiecte care i-au aparținut, imagini cu chipul său, precum și mărturii contemporane despre viața și lucrarea sa.

*

A fost o zi însemnată pentru Mănăstirea Căldărușani și pentru Arhiepiscopia Bucureștilor și Mitropolia Munteniei și Dobrogei, dar și pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română, căci un nou sfânt a intrat în coroana sfinților români, care mijlocesc cu rugăciunile lor către milostivul Dumnezeu și ocrotesc țara și Biserica noastră și pe credincioșii ei. Proclamarea oficială a canonizării unui sfânt este un moment de bucurie și pentru Ortodoxia ecumenică. Sfinții ne arată că adevărurile de credință și slujirea Bisericii sunt universale. Ei ne deschid ferestrele către Împărăția lui Dumnezeu, dar și către semenii noștri și către noi înșine, către sufletul nostru.

Gheorghe Vasilescu

AGENDA DE LUCRU
A PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST,
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR, MITROPOLIT
AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI ȘI PATRIARH
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

(1 mai-31 august 2006)

Marti, 2 mai a.c.:

Prea Fericitul Părinte Patriarh *TEOCTIST*, însoțit de P.C. Pr. Lect. *CONSTANTIN PREDĂ*, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Justinian Patriarhul" a luat parte la recepția oferită de Ambasada Statului Israel la București, la a LVIII-a Aniversare a Zilei Independenței a acestei țări.

Primiri:

- P.S. *VARSANUFIE PRAHOVEANUL*, în legătură cu lucrări premergătoare proclamării ca *Sfânt* a Marelui Ierarh Grigorie Dascălul de la Căldărușani;

- P.S. *SEBASTIAN ILFOVEANUL* însoțit de P.C. Consilieri Pr. *IOAN ȘURUBARU* și Pr. *NICOLAE TĂNĂSOIU*, în legătură cu unele probleme administrative și canonice din Arhiepiscopie;

- P.C. Pr. *VALER ULICAN*, Consilier Patriarhal la Tipografia Institutului Biblic, și pe dl. *AURELIAN MARINESCU*, directorul Editurii, în legătură cu noile titluri propuse pentru tipar.

Miercuri, 3 mai a.c.:

Însoțit de P.S. Episcopi Vicari a avut o întâlnire cu P.C. Protopopi din

Arhiepiscopie și cu Președinții Circumscripțiilor Electorale ai Adunării Eparhiale în vederea pregătirii alegerii membrilor – clerici și mireni – ai organelor deliberative și executive ale acestei Adunări.

Primiri:

- P. Cuv. Arhim. *LAVRENTIE GĂȚĂ*, starețul Mănăstirii Căldărușani în legătură cu pregătirile pentru canonizarea Marelui Ierarh Grigorie Dascălul, Mitropolit Primat;

- P.C. Pr. Paroh *VASILE POPESCU*, de la Parohia Vicovul de Jos, Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, venit să ia binecuvântare și să aducă mesajul său și al enoriașilor de bucurie pascală;

- P. Cuv. Arhim. *MACARIE CIOLANU*, starețul Mănăstirii Cernica, venit pentru sfaturi în activitatea administrativă și viața duhovnicească a mănăstirii.

Joi, 4 mai a.c.:

Însoțit de P.S. Episcop *CIPRIAN CÂMPINEANUL* a participat în Palatul Patriarhiei la lansarea discului "Pentru Tine, Doamne" al Corului de copii "Sunetul Muzicii" condus de d-na *CRISTI-*

NA MANOLIU SĂVULESCU, a adresat cuvânt de felicitare și binecuvântare realizatorilor;

Primiri:

P.S. Episcop *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* însoțit de P.C. Pr. *RADU BORACIU*, director al Institutului Biblic, care au prezentat noi obiecte de cult, veșminte și material de colportaj realizate în Atelierele Patriarhiei;

- Dl. *HRISTOU KALKITZAS* din Grecia, venit să ia binecuvântare.

Vineri, 5 mai a.c.:

Însoțit de P.S. Episcop *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* a luat parte la recepția oferită de Ambasada Federației Ruse la București cu ocazia "Zilei Victoriei" – Zi Națională a acestui stat.

Sâmbătă, 6 mai a.c.:

Însoțit de P.S. Episcop *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* a primit un grup de pelerini – "soli ai prieteniei și unității credinței" – conduși de P.C. Pr. *IOAN IONIȚĂ*, parohul Parohiei Ortodoxe Române *Sfântul Gheorghe cel Nou* din Lasing, Illinois, SUA, Vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America și Canada și de Prof. dr. *BRUCE RIGDON*, de la Seminarul Teologic Mc Cormick, Chicago, Illinois, SUA, directorul Seminarului Ecumenic din Detroit, SUA.

Duminică, 7 mai a.c.:

A transmis mesaj de condoleanțe la mutarea la cele veșnice a "purtătoarei de mir a cuvântului lui Dumnezeu" – Acad. *ZOE DUMITRESCU BUȘULENGA*.

Luni, 8 mai a.c.:

Primiri:

- Dl. *CRISTIAN ISTRATE* Ambasadorul României la Oslo, Norvegia; a fost binecuvântat la începutul misiunii;

- P. Cuv. Arhim. *NICODIM DIMULESCU*, starețul Mănăstirii Crasna, pentru sfat în activitatea obștei.

Marti, 9 mai a.c.:

Primiri:

Î.P.S. *LAURENȚIU STREZA*, Mitropolitul Ardealului și P.S. *SOFRONIE DRINCEC*, Episcopul românilor din Ungaria care au prezentat un raport al întrunirii Comisiilor, de cultură și juridică, ale Senatului întrunite pentru alcătuirea Proiectului Ordonanței de Urgență privitoare la *Fundația Mixtă Româno-Ungară GOJDU*.

- Î.P.S. *ANDREI ANDREICUȚ*, Arhiepiscopul Alba Iuliei, venit să ia binecuvântare în drumul său către Sfintele Locuri

- P.C. Pr. prof. dr. *NICOLAE NECULA*, decanul Facultății de Teologie "Justinian Patriarhul" din București

Miercuri, 10 mai a.c.:

Primiri:

P.S. *VARSANUFIE PRAHOVEANU*, P. Cuv. Protosinghel *TEOFIL ANĂȘTĂSOAIE*, P.C. Pr. prof. *MIHAI AUREL*, directorul Seminarului Teologic *Nifon Mitropolitul*, din București care au prezentat rezultatele de la examenul de admitere – probele de aptitudini, sesiunea mai 2006, alte situații;

- A acordat un interviu la Radio România Actualități în legătură cu vizita în Mitropolia Germaniei și a Europei Occidentale și de Nord.

În perioada *11 mai, joi – 15 mai, luni a.c.* a efectuat o vizită pastorală în Mitropolia Ortodoxă Română din Germania și Europa Centrală însoțit de: Î.P.S. *TEOFAN*, Mitropolitul Olteniei, P.C. Pr. *COSTEL STOICA*, Consilier Patriarhal, P.C. Diacon *COSTIN SPIRI-*

DON, Biroul Protocol și Dl. *JURGEN HENKEL* în calitate de translator.

Joi, 11 mai a.c.:

În cursul dimineții delegația a plecat pe calea aerului spre Berlin, via Munchen. După amiaza delegația a fost întâmpinată pe Aeroportul Tegel din Berlin de către Î.P.S. *SERAFIM JOANTĂ* Mitropolitul pentru Germania, Europa Centrală și de Nord și membrii Ambasadei României. La biserica românească din Berlin, Prea Fericitul Părinte Patriarh *TEOCTIST* a asistat la slujba Te-Deum-ului și a răspuns cuvântului de întâmpinare al Î.P.S. Mitropolit *SERAFIM*.

Vineri, 12 mai a.c.:

Împreună cu delegația și Î.P.S. *SERAFIM* a avut o întrevedere de o oră cu Dl. dr. *ULRICH ROPPEL*, directorul Departamentului pentru Probleme Sociale, Educaționale și Religie; s-a discutat despre statutul și situația Bisericii Ortodoxe Române în Germania; despre necesitatea suportului Germaniei ca România să intre în UE, alte probleme de actualitate. Seara a luat parte la Recepția oferită de Excelența Sa, Dl. *BOGDAN MAZURU*, Ambasadorul României în Germania, Prea Fericirea Sa a rostit cuvânt ocazional în prezența corpului diplomatic acreditat și a invitaților – reprezentanți ai tuturor Bisericilor și Cultelor creștine recunoscute oficial în Germania.

Sâmbătă, 13 mai a.c.:

A luat parte la Sfânta Liturghie la Capela românească din Berlin și a rostit cuvânt de învățătură; a pus piatra de temelie pentru noua biserică din Berlin, cu hramurile *Sfinții Arhangheli Mihail*

și *Gavriil* și respectiv, *Bunavestire*, pe Heerstrasse, nr. 63, Ortelsburgalle 1; a rostit cuvânt de binecuvântare și îndemn la începutul unei astfel de lucrări.

În cursul după amiezii delegația a plecat pe calea aerului spre Nurnberg. A luat parte la Sluja de Te-Deum și Slujba de Priveghere în Catedrala Mitropolitană, a adresat cuvânt de bun găsit și binecuvântare.

Duminică, 14 mai a.c.:

În mijlocul soborului de ierarhi români, alături ierarhi ai Bisericilor Ortodoxe surori existente în Germania, reprezentanți ai tuturor Bisericilor și Cultelor recunoscute în Germania, a Oficialităților Statale și Locale a săvârșit Slujba de Sfințire a Catedralei Ortodoxe Române din Nurnberg și apoi Sfânta Liturghie, a adresat cuvânt de învățătură tuturor celor prezenți.

Luni, 15 mai a.c.:

În cursul dimineții delegația a revenit în țară fiind întâmpinată de Prea Sfințiți Episcopi Vicari, ostenitori ai Administrației și credincioși.

Marti, 16 mai a.c.:

P.S. Episcop *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* însoțit de P.P. C.C. Pr. *EMILIAN STĂNESCU* și Pr. *GHEORGHE ISPAS*, Consilieri Patriarhali care au prezentat Certificatul de Urbanism aprobat pentru Catedrala Mântuirii Neamului;

- P.S. Episcop *VARSANUFIE PRAHOVEANUL* alături de meșterii făurari conduși de Dl. *VASILE VASILE* au prezentat racla de odihnă a *Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul*;

- Dl. Arh. *FLOREA VOICU* a prezentat planurile de extindere a Palatului Patriarhal.

Miercuri, 17 mai a.c.:

Însoțit de P.C. Pr. *FLORIN ȘERBĂNESCU* Consilier Patriarhal și P.C. *CRISTIAN POPA*, Inspector Eparhial a participat la aniversarea a LXX de ani de existență a Muzeului Național al Satului "*Dimitrie Gusti*"; s-a decernat Prea Fericirii Sale placheta aniversară și a rostit cuvânt la eveniment

Joi, 18 mai a.c.:

A primit un grup de studenți ai Colegiului Național de Apărare, participanți la Cursul *Probleme actuale ale securității naționale*, seria a XVI-a, conduși de dl. Iulian Fota, directorul C.N.A., au fost abordate subiecte legate de importanța Bisericii Ortodoxe Române pentru viața socială și culturală a țării sub aspectul identității românești.

- D-na *TEODORA PĂUNESCU ȚUCĂ*, rapsod popular și-a prezentat noul album de inspirație religioasă

Vineri, 19 mai a.c.:

A primit pe Î.P.S. *VASILE*, Mitropolit de Ellassona din Biserica Greciei

Sâmbătă, 20 mai a.c.:

- A primit pe P. Cuv. Arhim. *IERONIM CREȚU*, Superiorul Așezământului Românesc de la Ierusalim și Ierihon care a prezentat un raport de activitate;

- La vremea amiezii, însoțit de Î.P.S. *VASILE*, Mitropolit de Ellassona, P.P. S.S. Episcopi Vicari Patriarhali *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* și *CIPRIAN CÂMPINEANUL*, P.S. *DANIIL PARTOȘANUL*, Episcop Administrator al Episcopiei de la Vârșeț, P.S. *SEBASTIAN ILFOVEANUL*, preoți și diaconi, în mijlocul poporului a întâmpinat în procesiune racla cu moaștele Marelui

Ierarh *Grigorie Dascălușul* pe care a așezat-o în Catedrala Patriarhală, a rostit cuvânt la începutul sărbătorii;

Primiri:

- Î.P.S. *ABEL*, Arhiepiscop de Lublin și Chelm însoțit de P.C. Pr. *PIOTR KOSINSKI* și P.C. Diac. *MAREK WASZCZUK*, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Poloneze;

- Î.P.S. *IGNATIE*, Mitropolitul Plevnei însoțit de P.C. Pr. *MARIN IVANOV* și P.C. Pr. *PETER TOTEV*, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Bulgare.

Duminică, 21 mai a.c. – Sfinții Împărați Constantin și Elena – Hramul Catedralei Patriarhale

În mijlocul soborului de ierarhi români și reprezentanți ai altor Bisericii Ortodoxe surori, preoți și diaconi, în prezența d-lui Ministru Secretar de Stat. dl. *ADRIAN LEMENI*, Secretariatul de Stat pentru Culte și a d-lui *BOGDAN TĂTARU CAZABAN*, Consilier Prezidențial, a săvârșit Sfânta Liturghie în timpul căreia a fost proclamat oficial *SFÂNT Marele Ierarh Grigorie Dascălușul*. A rostit cuvânt de laudă Sfântului și învățătură pentru toți cei prezenți.

Luni, 22 mai a.c.:

- Însoțit de membri ai Sfântului Sinod și membrii delegațiilor din străinătate, la capătul unei lungi procesiuni, a așezat racla cu Sfintele Moaște a *Sfântului Ierarh Grigorie Dascălușul*, în Biserica Mare a Sfintei Mănăstiri Căldărușani spre veșnică cinstire și pomenire. A rostit cuvânt pilduitor pentru obștea mănăstirii și pentru oaspeții ei.

Marți, 23 mai a.c.:

Primiri:

- Excelența Sa, Domnul *ALEXANDER TOCACI*, Ambasadorul Federației Ruse la București, venit să ia binecu-

vântare la încheierea misiunii diplomatice;

- Familia *MIHAI* și *MARIANA TIMU*, fii duhovnicești din Montreal, Canada veniți să ia binecuvântare

Miercuri, 24 mai a.c.:

Primiri:

- P.C. Pr. *MIHAI AUREL*, directorul Seminarului Teologic din București și P.C. Pr. *CONSTANTIN BURLACU*, preot spiritual, veniți să ia binecuvântare pentru pelerinajul și slujba de pomenire a Marelui Ierarh *Nifon Mitropolitul*, Patron Spiritual al Seminarului în conformitate cu dispoziția sa testamentară;

- Dl. prof. dr. acad. *VICTOR CRĂCIUN*, Președintele Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, *Liga Nicolae Iorga* și Dl. general *MIRCEA CHELARU*, în legătură cu probleme ale diasporei;

- P.C. Pr. *EMILIAN STĂNESCU*, Consilier Patriarhal care a prezentat hotărârile Comisiei de Pictură Bisericească întrunită în data de 15 mai 2006;

- P.C. Pr. *GHEORGHE ISPAS*, Consilier Patriarhal a prezentat Protocolul și Procesul-verbal de intrare în posesie a terenului pentru Catedrala Mântuirii Neamului, etapele realizării întregului Complex, urmând Proiectul Catedralei.

Joi, 25 mai a.c.:

- A prezidat Conferința Preoțească având tema *Biserica Ortodoxă Română și integrarea Europeană. Exigențe, probleme, perspective*, susținută la Palatul Patriarhiei, cu preoții din Protoieriiile Municipiului București;

Primiri:

- Grup de profesori participanți la Seminarul Internațional *Definirea Conceptului de Societate Civilă Transna-*

țională pe Continentul Nostru conduși de Dl. prof. *ROBERTO PAPPINI* de la Institutul *Jacques Maritain* Secretar General, profesor la *Universitatea Liberă Mariane Sfânta Fecioară din Asuntta*, Roma și dl. *CORNELIU LEU*, scriitor.

Vineri, 26 mai a.c.:

Primiri:

- P. Cuv. Arhim. *IERONIM CREȚU*, Superiorul Așezământului Românesc la Ierusalim, Ierihon și Iordan aflat la încheierea Raportului de activitate;

- Î.P.S. *IOSIF POP*, Mitropolitul pentru Europa Occidentală și Meridională cu unele probleme ale Mitropoliei;

- A transmis mesaj la deschiderea Simpozionului cu tema *Episcopia Aradului. Istorie și Spiritualitate*, organizat de Episcopia Aradului și Hunedoarei și Facultatea de Teologie Ortodoxă de la *Universitatea Aurel Vlaicu*.

Luni, 29 mai a.c.:

Primiri:

- Î.P.S. *DANIEL*, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei revenit în țară din Delegația oficială de la Praga, Cehia unde a luat parte la întronizarea Prea Fericitului *CHRISTOFOR* ca Mitropolit al Bisericii Ortodoxe din ținuturile Cehiei și din Slovacia;

- Reprezentanții Bisericii, membrii *Delegației mixte de retrocedare a bunurilor bisericești*, conduși de I.P.S. *TEOFAN* Mitropolitul Olteniei;

- Dl. *FLOREA VOICU*, din Frankfurt, Germania fiu duhovnicesc venit pentru binecuvântare;

- Dna *MURIEL BOL*, finanțatoarea Centrului de Îngrijiri Paleative *Sfântul Nectarie*, însoțită de P.C. Diac. *MIH-*

NEA SUSAN, Consilier Social-Caritate în legătură cu activitatea Centrului.

Marti, 30 mai a.c.:

A participat la: - Adunarea Comemorativă în cinstea Zilei Eroilor și a Înălțării Domnului organizată de Asociația Națională Cultul Eroilor la Palatul Cercului Militar Național însoțit de P.C. Pr. *FLORIN ȘERBĂNESCU*, Consilier Patriarhal, a vorbit despre Ziua Eroilor;

- Simpozionul cu tema *Eroilor reînțregirii naționale veșnică cinstire*, la Muzeul Național Militar, a vorbit despre pomenirea eroilor.

Miercuri, 31 mai a.c.:

Primiri:

- Î.P.S. *SAMIR MAZLUM*, Vicar Patriarhal al Bisericii Maronite din Liban, pentru Comunitățile din Diaspora aflat în vizită în România;

- Dl. *GEORGE STATE*, Membru al Adunării Eparhiale și Dl. *TREISTOREANU CONSTANTIN*, scriitor cu solicitarea binecuvântării pentru tipărirea cărții *Mănăstiri de pe Valea Cricovului*;

- P.S. Episcop *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* care a însoțit o Delegație din Austria condusă de Dr. *KURT HEINDL*, Deputat în Parlamentul Republicii Austria, respectiv, Dl. diplomat-inginer *BERND GAISWINKLER* de la S.C. *PORR S.A.* în legătură cu construirea Catedralei Mântuirii Neamului.

Joi, 1 iunie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie și slujba de pomenire a Eroilor Neamului la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură.

Vineri, 2 iunie a.c.:

- A participat la reuniunea *Grupului de lucru la Nivel Înalt pentru Copiii*

României la Palatul Victoria. A luat cuvânt. A fost însoțit de P. S. Episcop Dr. *CIPRIAN CÂMPINEANUL*.

Primiri: - Dl. *ATHANASIOS DENDOULIS*, Ambasadorul Republicii Elene la București împreună cu o delegație a Ministerului Afacerilor de Externe al Republicii Elene, aflată în vizită în țara noastră.

- P. C. Pr. prof. dr. *CONSTANTIN COMAN*, Prodecanul Facultății de Teologie *Justinian Patriarhul*, care a prezentat rezultatul Seminarului de promovare a proiectului de traducere a Noului Testament realizat de Societatea Biblică Interconfesională din România.

Luni, 5 iunie a.c.:

- P. S. Episcop *VARSANUFIE PRAHOVEANUL*, alături de colaboratorii de la Sfânta Arhiepiscopie, în vederea pregătirii Ședinței de Constituire a Adunării Eparhiale.

Marti, 6 iunie a.c.:

- P. C. Pr. *GABRIEL POPESCU*, preot pensionar, de la Parohia Sfânta Maria, Sydney, Australia; a prezentat un raport de activitate.

- P. C. Pr. *CONSTANTIN PĂUN*, Protoiereu la Protoieria Ilfov Nord și Dl. *FLORENTIN PANDELE*, Primarul Orașului Voluntari, Județul Ilfov, însoțit de o delegație formată din membrii Consiliului Local, legat de construcția a trei noi biserici în localitatea al cărei edil șef este.

- Dl. prof. arh. *NICOLAE VLĂDESCU* și Dl. Arh. *NICOLAE DAN* în legătură cu lucrări pentru extinderea și amenajarea Palatului Patriarhal.

Miercuri, 7 iunie a.c.:

- Î.P.S. *NIFON*, Arhiepiscopul Târgoviștei, a prezentat raportul Consfătuirii de Experți - pregătitoare - a

Intâlnirii mondiale a liderilor religioși care va avea loc la Moscova în zilele de 4 - 5 iulie 2006.

- P.S. Episcop *CASIAN*, Episcopul Dunării de Jos și P.S. Episcop *GURIE STREHĂIANUL*, Episcop Vicar la Mitropolia Olteniei, veniți la festivitatea de decernare a titlului *Doctor Honoris Causa*, Excelenței Sale, *ANTONIO MATIAZZO*, Episcop Romano-Catolic de Padova, Italia.

- P. Cuv. Monahia *BENEDICTA TATULICI*, Stavrofora, Stareța Mănăstirii Moldovița, cu lucrări ale mănăstirii.

- P.C. Pr. prof. dr. *EMILIAN CORNIȚESCU*, Paroh la Parohia Oborul Vechi cu unele probleme ale parohiei.

A luat parte la festivitatea de decernare a titlului *Doctor Honoris Causa* Excelenței Sale, Arhiepiscop *ANTONIO MATIAZZO*, Episcop Romano-Catolic de Padova, Italia, de către Universitatea din București, la Palatul Patriarhiei; a rostit cuvânt de încheiere.

Joi, 8 iunie a.c.:

- A prezidat Ședința de Constituire a Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. A adresat cuvânt de bun început noilor membri aleși ai Adunării.

- Excelența Sa, Arhiepiscop *ANTONIO MATIAZZO*, Episcop Romano-Catolic de Padova, Italia, *Doctor Honoris Causa* al Universității din București a fost primit oferindu-i se ca distincție *Crucea Aniversară a canonizării sfinților*.

Vineri, 9 iunie a.c.:

- Î.P.S. *NIFON*, Arhiepiscopul Târgoviștei, care a însoțit pe Dl. *FRANCISCO GILL-ORTEGA RINCON*,

Senator, Primar al orașului Ciudad Real, Spania, aflat în fruntea unei delegații româno-spaniole; au cerut binecuvântare pentru construirea unei noi biserici pentru românii stabiliți acolo.

- P.S. Episcop *AMBROZIE MELEACĂ*, Episcop al Giurgiului, cu probleme ale Eparhiei.

- P.C. Pr. *IOAN CONSTANTINESCU*, paroh al Parohiei Sfântul Dimitrie, Brisbane – Queensland, Australia, care a cerut binecuvântare pentru obținerea unui nou lăcaș de cult pentru parohie.

11 iunie, duminică – Pogorârea Sfântului Duh

- A slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Marele Praznic

- A transmis mesaj la târnosirea „Noii Catedrale” cu hramul *Pogorârea Sfântului Duh* din Alba Iulia. A acordat *Crucea Patriarhală* părintelui paroh *GRIGORE BUDA*, ca distincție, pentru activitatea depusă în slujba Bisericii și slujirea semenilor.

Luni, 12 iunie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie la biserica Mănăstirii *Radu Vodă*, din București, în ziua hramului, și a rostit cuvânt de învățătură și binecuvântare a elevilor, profesorilor și ostenitorilor. A fost însoțit de P. S. Episcop *SEBASTIAN ILFOVEANUL* și P. S. Episcop *VARSANUFIE PRAHOVEANUL*.

Martți, 13 iunie a.c.:

- Excelența Sa, Cardinal *ZENON GROCHOLEWSKI*, *Prefectul Congregației pentru Educație Catolică* aflat în vizită în țara noastră, însoțit de P.C. Pr. *FRIEDRICH BECHINA*, expert pentru Învățământ Superior al Congregației pentru Educație Catolică,

Vatican, au fost primiți de către Prea Fericirea Sa. Au mai luat parte la această întâlnire Arhiepiscopul *JEAN-CLAUDE PERISSET*, Nuntiu Apostolic la București, Dl. *MIHAI DOBRE*, Ambasadorul României la Vatican și Dl. *FLORIN POPESCU*, Director al Direcției Relații Internaționale al M.E.C.

Miercuri, 14 iunie a.c.:

- Dl. prof. dr. *VASILE TIMIȘ*, de la Facultatea de Psihologie, *Universitatea Babeș-Bolyai* din Cluj, a prezentat un proiect pentru formarea continuă a profesorilor de religie și consecințele înființării Școlilor Confesionale în Transilvania.

- P.C. Diacon prof. *OCTAVIAN NICU*, Consilier Patriarhal, a prezentat raportul delegației la Alba Iulia cu ocazia sfințirii *Noii Catedrale*.

Joi, 15 iunie a.c.:

- Î.P.S. *LAURENȚIU STREZA*, Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului, a prezentat raportul înaintat la Senatul României privind situația și viitorul *Fundației Gojdu*.

- Dl. Prof. dr. arh. *SORIN VASILESCU*, Cancelarul Universității de Arhitectură *Ion Mincu*, București, a supus atenției Prea Fericirii Sale, un proiect de amenajare – restaurare în relație cu Mănăstirea Sinaia.

- A luat parte la Serbarea de sfârșit de an și la festivitatea Seminarului Teologic *Nifon Mitropolitul* din București și a rostit cuvânt de laudă, pentru cei meritoși, și de îndemn.

Vineri, 16 iunie a.c.:

- Domnul general *ANGHEL ANDREESCU*, Secretar de Stat la Ministerul Afacerilor Interne cu privire la planul de protecție și pază pentru

obiectivele aparținând Administrației Patriarhale;

- Î.P.S. *NIFON*, Arhiepiscopul Târgoviștei a venit cu propuneri privind participarea sa la Consfătuirea Experților – pregătitoare a *Întâlnirii mondiale a liderilor religioși* care va avea loc la Moscova în perioada 3-5 iulie;

- P.S. Episcop *GHERASIM CRISTEA* al Râmnicului a cerut Prea Fericirii Sale binecuvântare pentru a merge la tratament în Germania;

- P.S. *AMBROZIE MELEACA*, Episcopul Giurgiului a primit binecuvântare pentru lucrările începute;

- Dl. drd. *TALAAAT TAKLA MOURKUS* din Egipt și-a prezentat Lucrarea de Doctorat cu tema *Sfintele taine în Biserica Ortodoxă Coptă și în Biserica Ortodoxă Română*, luând binecuvântare pentru susținerea ei;

- P. Cuv. arhim. *LAVRENTIE GĂȚĂ*, Starețul Mănăstirii Căldărușani a prezentat rugămintea obștii ca Prea Fericirea Sa să participe la slujba noului hram al mănăstirii *Sfântul Ierarh Grigorie Dascălul*.

Duminica Tuturor Sfinților, 18 iunie a.c.:

- A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală rostind cuvânt de învățătură. A cercetat obștea Mănăstirii *Sfântul Ierarh Antim Ivireanul* din București în ziua hramului bisericii binecuvântând strădaniile părinților și fraților care ostenesc sub ascultarea Prea Sfințitului Episcop *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU* în calitatea sa de Superior al Sfintei Mănăstiri, adresându-le tuturor cuvânt duhovnicesc.

Martți, 20 iunie a.c.:

- Î.P.S. *TEODOSIE PETRESCU*, Arhiepiscopul Tomisului, a prezentat

un raport de activitate în calitatea sa de Arhiepiscop sufragane în cadrul Mitropoliei Munteniei și Dobrogei;

- Dl. Ambasador *COSMIN ADRIAN VIERIȚĂ* a mulțumit și a cerut binecuvântare la începutul unei noi misiuni diplomatice.

Miercuri, 21 iunie a.c.:

- P.S. *VENIAMIN TADROS EL BARAMOUSSI*, Episcop de Menoufeya, Egipt și P.S. *RAFAEL YUSTOS EL BARAMOUSSI*, Episcop Vicar pentru Cairo, Egipt au fost primiți în fruntea unei delegații formată din preoți și mireni, aflați în vizită la comunitatea egipteană coptă din țara noastră;

- Dl. *GHEORGHE GOLĂȘU* șef atelier la S.C. *Giuvaerul* din București a oferit Prea Fericirii Sale un pahar auriu;

- Seara a luat parte la Slujba de priveghere a Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul la Mănăstirea Căldărușani.

Joi, 22 iunie a.c.:

- În mijlocul unui sobor de ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii noastre și stareți ai Sfintelor Mănăstiri din Arhiepiscopia Bucureștilor a săvârșit Sfânta Liturghie la Mănăstirea Căldărușani, în prima zi de prăznuire a noului hram, *Sfântul Ierarh Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești*, a rostit cuvânt de laudă Sfântului și de învățătură pentru cei prezenți.

Vineri, 23 iunie a.c.:

- P.S. Episcop *VARSANUFIE PRAHOVEANUL*, însoțit de donatori: Doamna *ELENA TUDORACHE* cu fii, *RAREȘ* și *RADU*, și de meșterii făurari ai raclei Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul, *VASILE VASILE* și *DAN LIGA* au primit binecuvântarea Prea Fericirii Sale pentru întreaga osteneală depusă;

- P.C. Pr. prof. dr. *AUREL MIHAI*, Directorul Seminarului Teologic *Nifon Mitropolitul* din București a prezentat raportul privind Simularea Examenului de Admitere la Facultatea de Teologie și a luat binecuvântare pentru suplimentarea cu cinci locuri a cifrei de școlarizare pentru monahii din eparhie;

- P.C. Pr. prof. dr. *CONSTANTIN COMAN*, Prodecanul Facultății de Teologie *Justinian Patriarhul* din București însoțit de Dl. dr. *BOGDAN DEDU*, secretar de redacție al revistei *Studii Teologice*, au prezentat ultimele numere ale revistei mai sus menționate.

Sâmbătă, 24 iunie a.c.:

La prăznuirea Sfântului *Ioan cel Nou* ocrotitorul cetății Sucevei a transmis mesaj de binecuvântare ierarhilor, clerului și credincioșilor participanți la marea sărbătoare.

Luni, 26 iunie a.c.:

A prezidat *Adunarea Națională Bisericească*, întrunită în *Ședință de Constituire pentru perioada 2006-2010* în Aula Mare a Palatului Patriarhiei. În cadrul acestei Ședințe de Constituire au fost verificate și validate mandatele membrilor a fost declarată *constituită definitiv* ANB și au fost aleși membrii Secretariatului, ai Comisiilor permanente, și membrii Consiliului Național Bisericesc. În încheierea lucrărilor Prea Fericirea Sa a rostit cuvânt în care a arătat importanța ANB în viața Bisericii și rostul fiecărui membru în această Adunare, adresând îndemn pentru o fructuoasă conlucrare.

În după amiaza aceleiași zile și în ziua următoare respectiv, *marți, 27 iunie*, Prea Fericirea Sa a prezidat lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române întrunit în Ședința de

Lucru a sesiunii pe anul 2006. S-au discutat probleme curente ale Cancelariei Sfântului Sinod și ale sectoarelor Administrației Patriarhale: Învățământ, Relații Externe și Comunități Externe.

Miercuri, 28 iunie a.c.:

Dl. *THOMAS MEFFORD*, director adjunct al Biroului pentru Europa și Eurasia al *Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională – USAID* – însoțit de dl. *ANDREW GARNER*, directorul Misiunii USAID Romania aflat în vizită de lucru în țara noastră, a fost primit de Prea Fericirea Sa. S-au purtat discuții despre implicarea bisericii în activități caritabile și de asistență socială respectiv, de posibilitatea de colaborare directă între Biserică și USAID.

Joi, 29 iunie a.c. – Sfinții Apostoli Petru și Pavel:

După Sfânta Liturghie, Prea Fericirea Sa a luat parte la ceremonialul depunerii jurământului de către absolvenții Facultății de Teologie *Justinian Patriarhul* din București, seria 2005-2006. Cu această ocazie a adresat cuvânt tinerilor și corpului profesoral în care a arătat importanța acestui semn văzut înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor în perspectiva misiunii pentru care s-au pregătit.

Vineri, 30 iunie a.c.:

- Î.P.S. *TEOFAN* Mitropolitul Olteniei și P.S. Episcop *VINCENTIU PLOIEȘTEANU* au prezentat raportul delegației la manifestările sărbătorești prilejuite de prăznuirea Sfântului Apostol Pavel – întemeietorul Bisericii Ortodoxe surori a Greciei – desfășurate la Atena în perioada 27 iunie-30 iunie a.c.

Duminică, 9 iulie a.c.:

A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură.

Luni, 10 iulie a.c.:

A primit pe P.S. *GALACTION STÂNGĂ*, Episcopul Alexandriei și Teleormanului prezentând proiecte privind activitatea editorială și misionară a Centrului Eparhial;

- P.S. *AMBROZIE MELEACĂ*, Episcopul Giurgiului, prezentând activități în curs de desfășurare.

Marti, 11 iulie a.c.:

A prezidat Ședința de lucru a Consiliului Eparhial în cadrul căreia au fost analizate și după caz, aprobate referatele Sectoarelor de lucru din Arhiepiscopia Bucureștilor.

Miercuri, 12 iulie a.c.:

- A primit pe Dl. dr. *CĂTĂLIN ZISU* general de brigadă, șeful Direcției Administrative din cadrul MAN însoțit de P.S. Episcop *CIPRIAN CĂMPINEANUL* și preoți militari oferind Prea Fericirii Sale placheta omagială a Ministerului Apărării Naționale;

- P.C. Pr. prof. dr. *AUREL MIHAI*, directorul Seminarului Teologic *Nifon Mitropolitul* din București prezentând proiectul *Programei de învățământ sâmbăta*, pentru anul școlar 2006-2007, rezultatele Sesiunii de Bacalaureat iulie 2006, cu promovabilitate 100%, și aprobarea Comisiei de Admitere, sesiunea a doua, la Seminar și Școala de Cântăreți Bisericești.

Între 12 iulie și 2 august a.c., Prea Fericirea Sa s-a aflat la Căminul Arhieresc de la Mănăstirea Sfânta Maria din orașul Techirghiol pentru îngrijirea sănătății. Aici a participat la sfintele slujbe, a rostit cuvânt de învăță-

tură, a avut întâlniri cu P.C. Maica *SEMFORA* și soborul mănăstirii, cu P. Cuv. arhim. *ARSENIE*, slujitorul și duhovnicul mănăstirii; a vizitat șantierul de construire a noii biserici; a primit ierarhi, preoți și credincioși din țară și de peste hotare. A cercetat baza de tratament a mănăstirii, cantina și spațiul de cazare destinat pentru preoți și credincioși.

A primit vizita frățească a Î.P.S. *TEODOSIE PETRESCU*, Arhiepiscopul Tomisului, însoțit de personalități ale autorităților locale ale acestui municipiu.

3 august, joi

În cursul dimineții, Prea Fericirea Sa a cercetat șantierul din incinta Institutului Biblic și de Misiune – Ateliere, însoțit de P.C. Pr. *NICOLAE CRÂNGAȘU*, Consilier Economic, și Dl. Arh. *FLOREA VOICU*.

- P.C. Pr. *CEZAR VASILIU*, Paroh la Parohia românească din Montreal, Canada, a transmis mesajul parohienilor și a primit Înalta binecuvântare a Prea Fericirii Sale.

4 august, vineri

- Doamna *DOINA NICOLETA WEINRICH*, din Constance, Germania, a oferit pentru Colecția Patriarhiei o icoană a Sfântului Ierarh Nicolae cu valoare de patrimoniu.

- Familia *TIMU, TINEL* și *OTILIA*, cu fiul lor *ȘTEFAN*, din Laval, Montreal, Canada, au prezentat mesajul Părintelui Paroh *GHEORGHE CHIȘCĂ* și al întregii comunității românești.

7 august, luni

Primiri:

- Domnul General *OLIMPIODOR ANGHELESCU*, Prim Adjunct al Inspectorului General al Jandarmeriei

Române, cu invitația la slujba de sfințire a noii biserici cu hramul *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil* ridicată în cadrul Jandarmeriei Române.

- P. C. Pr. paroh *OCTAVIAN BĂLUȘEL* de la Parohia *Sfânta Treime* din Philadelphia, SUA, pentru binecuvântare.

8 august, marți

Primiri:

- P.S. Episcop Dr. *DAMASCHIN CORAVU*, Episcopul Sloboziei și Călărașilor, a intervenit spre a li se acorda *Crucea Patriarhală* unor credincioși.

- P.C. Pr. *GABRIEL POPESCU*, cu D-na Georgeta, de la Sidney, Australia, pentru sfat și binecuvântare la reîntoarcerea la misiune.

9 august, miercuri

În cursul dimineții preoții care își desfășoară activitatea în diaspora și-au prezentat rapoarte de activitate și situații ale misiunilor unde activează; P. C. Pr. *PETRE MATEI*, preotul comunității românești din Cipru, P. C. Pr. *SILVIU STATE*, preotul comunității românești din Istanbul, Turcia, și P. C. Pr. prof. dr. *IOAN SAUCA*, Directorul Institutului Ecumenic de la Bossey, Elveția, cu familia.

10 august, joi

- Dl. *VIOREL ROMAN*, membru al Consiliului Național Bisericesc, a prezentat programul de finanțare a Căminului de Bătrâne din Mănăstirea Pasărea. La primire au luat parte P.S. Episcop *SEBASTIAN ILFOVEANUL* și P.C. Pr. *NICOLAE PUȘCAȘ*, Inspector Eparhial.

11 august, vineri

- Domnul Prof. dr. arh. *VIRGILIU POLIZU* împreună cu P.C. Pr.

STĂNESCU EMILIAN, Consilier Patriarhal, și Dl. Arh. **VOICU FLOREA** cu proiectele construirii intrării principale în Reședința Patriarhală.

13 august, duminică

- A săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură.

14 august, luni

- Excelența Sa, Doamna **RUTH MORALES PRADO**, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Filipine la București, la începutul misiunii diplomatice în țara noastră, a fost primită în audiență de prezentare. La întrevvedere a luat parte P.C. Diac. **NICU OCTAVIAN**, Consilier Patriarhal, și Dl. **BOGDAN POPESCU**, Inspector Eparhial, în calitate de translator.

15 august, Praznicul Adormirii Maicii Domnului

- A săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la praznic.

16 august, miercuri

Primiri:

- P.C. Pr. **ROSARIO SCOGNAMILIO**, Rectorul *Institutului Ecumenic Greco - Bizantin Sfântul Nicolae*, Bari, Italia, a primit binecuvântarea Prea Fericirii Sale. Prea Cucernicia Sa a prezentat salutul întregii societăți academice a Institutului pe care îl coordonează și situația studenților români aflați la studii acolo subliniind rezultatele bune, seriozitatea și evlavia lor.

- Excelența Sa, Domnul **MARINEL IOANA**, Ambasadorul României la Caracas, Venezuela, a prezentat un raport al situației românilor de acolo și al activității de susținere a lor în calitatea de fii ai Bisericii.

17 august, 2006

Primiri:

- P.C. Pr. **COSTICĂ DUMITRU**, Protoiereu al Protopopiatului Câmpina împreună cu P.C Pr. **IOAN POPA**, paroh al parohiei *Sfinții Trei Ierarhi*, Filipeștii de Pădure, Protoieria Câmpina, și Dl. **ZOTESCU STELIAN**, Membru al Consiliului Parohial, cu invitația la slujba de resfințire a bisericii parohiei mai sus menționate.

- D-ra **CLAUDIA STĂNILĂ**, corespondentă a Postului de Difuziune *Radio Vaticana*, a primit binecuvântare pentru activitatea importantă pe care o desfășoară.

18 august, 2006

Primiri:

- Reverend **MARTIN JACQUES** noul Capelan al Bisericii Anglicane din București și Domnul **IAIN LINDSDAY**, Însărcinatul cu Afaceri al Ambasadei Regatului Unit al Marii Britanii la București.

- Domnul **ADRIAN LEMENI**, Ministru Secretar de Stat la Ministerul Culturii și Cultelor, a prezentat rezultatul ultimelor intervenții la Guvern ale ministerului pe care îl coordonează, în raport cu Biserica.

21 august, luni

- Monseñor **JAUME GONZALES-AGAPITO GARNELL**, *Delegat Episcopal pentru Familie și Viața, Ecumenism și Relații Interreligioase* de la Arhiepiscopia Romano-Catolică din Barcelona, însoțit de P. C. Pr. **SALVADOR BIARNES I BIARNES** și P.C. Pr. Paroh **AUREL BUNDĂ** de la Parohia Ortodoxă Română *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe*, Barcelona, Spania, a prezentat mesajul Excelenței Sale, **LUIZ MARTINEZ SISTACH**,

Arhiepiscop Romano – Catholic de Barcelona.

22 august, marți

Primiri:

- Î.P.S. *NIFON MIHĂIȚĂ*, Arhiepiscop al Târgoviștei, a prezentat unele probleme dezbătute în cadrul ședinței Consiliului Ecumenic de la Geneva, Elveția.

- Î.P.S. *IOSIF POP*, Mitropolitul Europei Occidentale și Meridionale, în legătură cu unele probleme ale Mitropoliei pe care o Arhipăstorește.

După amiaza a vizitat șantierul de la Mănăstirea „*Duminica Sfinților Români*” din incinta Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române împreună cu P. S. Episcop *VARSANUFIE PRAHOVEANUL*.

27 august, duminică

- A sfințit Biserica construită la Sediul Inspectoratului General al Jandarmeriei cu Hramul *Sfinții Arhangheli Mihail Și Gavriil*, a săvârșit Sfânta Liturghie și a rostit cuvânt de laudă ctitorilor și de învățătură ofițerilor și soldaților prezenți de față. La praznic au luat parte I.P.S. *CHIRIL*, Mitropolit de Tessalotissa și Fanarioferaton, Carditza, Grecia și P.S. Episcop *VINCENȚIU PLOIEȘTEANU*.

29 august, marți

- Î.P.S. *SERAFIM JOANTĂ*, Mitropolitul Europei Centrale și de Nord, a fost primit în audiență cu unele probleme privitoare la Mitropolia pe care o arhipăstorește.

30 august, miercuri

- Dl. Colonel *MARIAN TUDOSE*, Șef al Serviciului Protocol al Jandarmeriei Române, și Dl. Colonel *CONSTANTIN ILINCA*, Comandantul U. M. 0259, Jandarmi, care asigură paza și securitatea Palatului Patriarhiei, au prezentat mesajul de mulțumire al Inspectorului General al Jandarmeriei Române, General *COSTICĂ SILION*, transmis cu ocazia sfințirii Bisericii cu hramul *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil*, din cadrul Comendurii Jandarmeriei Române.

31 august, joi

Primiri:

- Î.P.S. *IGNATIE*, Mitropolit de Arta, Grecia, aflat în pelerinaj în țara noastră cu un grup de fii duhovnicești. La primire a luat parte și P S Episcop *SEBASTIAN ILFOVEANUL*.

- Î.P.S. *ANDREI ANDREICUȚ*, Arhiepiscop al Alba Iuliei, revenit din pelerinaj de la Sfântul Munte *Athos*, a prezentat un raport despre Schitul Românesc *Prodromu*.

Secretariatul Sfântului Sinod

SFINȚIREA BISERICII JANDARMERIEI ROMÂNE

Duminică, 27 august 2006, o zi însorită de vară, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și Prea Sfințitul Episcop Vincențiu Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, au sfințit noua biserică din incinta Inspectoratului General al Jandarmeriei Române de la Băneasa.

Alături de cei zece preoți din structura Jandarmeriei Române, care au slujit în sobor, la ceremonie a fost prezent și Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Chiril de Thesalotigos și Fanariofersalon, aflat în pelerinaj în țara noastră, însoțit de 40 de credincioși din Grecia.

Platoul din jurul bisericii s-a dovedit neîncăpător pentru zecile de bucureșteni din zonă, tineri și vârstnici, care au venit încă de la primele ore ale dimineții pentru a asista la slujba de sfințire. La ceremonie au mai participat și 300 de jandarmi din întreaga țară, însoțiți de familiile lor, dar și veterani și rezerviști.

Noua biserică de zid, cu hramul *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil*, ocrotitorii spirituali ai Jandarmeriei Române, a fost ridicată chiar pe locul bisericii de lemn în stil maramureșan, având aceleași hram, care a fost mistuită în totalitate de un incendiu puternic izbucnit la 14 februarie 2002.

Potrivit unui comunicat al Biroului de Presă al Jandarmeriei, lucrările la noua biserică au început la 14 octombrie 2002 și s-au realizat cu ajutorul sponsorizărilor și al donațiilor, dar și prin strădania și contribuția materială a tuturor jandarmilor, sub coordonarea Inspectorului General al Jandarmeriei Române, general maior dr. Costică Silion. Un grup de aproximativ 30 de jandarmi a participat efectiv la lucrările de construcție.

La înfrumusețarea bisericii a contribuit și Patriarhia Română, care s-a îngrijit de pictura interioară. Catapeteasma și mobilierul au fost lucrate în stil tradițional românesc de sculptori din zona mănăstirilor Neamț, Agapia și Văratec. Pictura a fost realizată în stil bizantin, de o echipă de pictori condusă de Constantin Diaconescu și Andy Grigoraș.

Pentru construcția bisericii, înaltă de 17 metri, lungă de 20 de metri și lată de 14 metri, au fost cheltuiți aproximativ 3,5 miliarde lei vechi, iar mobilierul, pictura și obiectele bisericești au mai costat aproximativ 2 miliarde lei vechi.

La nivelul țării, Jandarmeria Română mai are nouă biserici. Cea de la Băneasa, sfințită în această zi, este singura biserică a jandarmilor din Capitală. La această biserică vor sluji doi preoți: Chirilă Valeriu și Tudor Liviu. La slujbe vor putea participa și civili, cărora li se va asigura o intrare specială.

După slujba de sfințire, care s-a săvârșit potrivit rânduielii, soborul ierarhilor și preoților slujitori au oficiat Sfânta Liturghie pe un podium amenajat afară, biserica neputând să-i cuprindă pe toți cei prezenți.

În cadrul Sfintei Liturghii, după Sfânta Evanghelie (Matei 18, 23-35) s-a dat citire următorului **Document de Sfințire**:

„Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh – Treimea cea de o ființă și nedespărțită – înălțatu-s-a această sfântă biserică cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, ocrotitorii spirituali ai Jandarmeriei Române.

Neostenita purtare de grijă a Bisericii Ortodoxe Române, „Maică a neamului nostru”, prin rugăciunile perpetue ale ierarhilor, preoților și diaconilor săi, sub pecețile călăuzitoare ale Sfântului Sinod, a zămislit în timpurile Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist puteri întru rodire ziditoare a acestui sfânt lăcaș.

Dintru început s-a ridicat o biserică de lemn în stil maramureșean, ce a fost înzestrată cu toate cele necesare sfintelor slujbe și a fost sfințită în anul mântuirii 2000, luna aprilie, ziua 2.

Un incendiu năprasnic, însă, a făcut ca prima biserică să ardă din temelie la 14 februarie 2002, fapt ce a produs mare durere în sufletele credincioșilor.

Adevărați luptători, ei s-au întărit în credința strămoșească, hotărând să ridice o nouă biserică de zid, mai trainică și mai luminoasă.

Astfel, pe locul întâiului lăcaș s-a înălțat noua biserică, având același hram Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil.

Întru împlinirea acestei dorințe de preaslăvire a lui Dumnezeu și de ridicare a unui sfânt lăcaș de închinăciune și-au adus contribuția comandantii care au condus destinele Jandarmeriei Române, dimpreună cu subordonații lor, ale căror nume înscrise vor fi în cartea vieții.

Zidirea bisericii a fost împlinită de către firma S.C. Consol S.A., par-doseala a fost donată de domnul Adriean Videanu, prima general al Capitalei, iar cu podoaba picturii s-a ostenit o echipă de pictori, formată din dl.

Diaconescu Constantin și dl. Băluță Cătălin, sub directa îndrumare și supraveghere a Prea Sfințitului Episcop Vincențiu Ploieșteanu, Vicar Patriarhal, și a P.C. Preot Emilian Stănescu, consilier patriarhal, lucrările fiind cu totul finalizate în anul 2006, Inspector General al Jandarmeriei Române fiind dl. General maior dr. Costică Silion.

Sfințirea bisericii s-a făcut în ziua de 27, luna august, anul de la Hristos 2006, de Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, de către Prea Sfințitul Episcop Vincențiu Ploieșteanu, Vicar Patriarhal, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, cu participarea înalților reprezentanți ai autorității de Stat, a unor oaspeți din străinătate, precum și a numeroși ofițeri, subofițeri, soldați și credincioși.

Binecuvântează, Doamne, și sfințește pe toți cei ce au ostenit la înălțarea acestui sfânt lăcaș”.

În continuare, la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh, a luat cuvântul **ÎPS Mitropolit Chiril**, care a salutat ridicarea bisericii din incinta Inspectoratului General al Jandarmeriei Române și a transmis, totodată, un mesaj din partea ierarhilor, clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe a Greciei: „Astăzi este pentru mine o ocazie fericită de a participa la sfințirea acestui frumos altar ridicat pentru nevoile spirituale ale jandarmilor români. Este un eveniment important și un binecuvântat prilej pentru a slavi pe Dumnezeu Cel în Treime închinat. Va transmitem respectul și salutările Întâistătătorului Bisericii Greciei, Prea Fericitul Arhiepiscop Hristodoulos, dar și ale clerului și credincioșilor eparhiei mele, și rugăm pe Bunul Dumnezeu să vă dăruiască tuturor sănătate, nădejde și pace”. ÎPS Mitropolit Chiril a mai spus: „Pentru noi, ridicarea acestei biserici este o minune. După atâtea necazuri, astăzi ne bucurăm pentru darul lui Dumnezeu, pentru pacea și liniștea pe care El ni le oferă. Așteptăm integrarea României în Uniunea Europeană, pentru ca Biserica Ortodoxă Română să fie alături de Biserica Ortodoxă Greacă o mărturie a credinței celei drepte și sfinte”.

A luat, apoi, cuvântul domnul **general maior Costică Silion**, care a spus: „Am încercat să facem o biserică simplă, tradițională, nobilă și curată, așa cum sunt inimile jandarmilor români pentru al căror suflet a fost ridicată. Sperăm ca îndată ce pășiți în interiorul ei să simțiți apropierea de Dumnezeu și liniștea sufletească pe care le emană și de care avem nevoie cu toți”. Domnul general a mulțumit, apoi, în numele jandarmilor români, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist „pentru sprijinul constant acordat la ridicarea acestei biserici și pentru participarea la slujba de sfințire”. A mulțumit, de asemenea, „Prea Sfințitul Episcop Vincențiu Ploieșteanu și colaboratorilor săi care au ajutat la lucrările de pictură, conducerii Ministerului

Administrației și Internelor, sponsorilor, partenerilor și tuturor oamenilor de bine și, nu în ultimul rând, jandarmilor care au contribuit la eforturile de a construi acest colț de liniște și rugăciune”.

În continuare, **PS Episcop Vincențiu Ploieșteanu**, a citit următoarea **Gramată Patriarhală**, semnată de Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române: „În semn de prețuire și de recunoștință pentru lucrul bineplăcut lui Dumnezeu, săvârșit spre propășirea Bisericii și a credinței mântuitoare, acordăm domnului general maior dr. Costică Silion, Inspectorul General al Jandarmeriei Române, distincția *Crucea Patriarhală*, cu încredințarea că această cinstitură va fi temei spre împlinirea și sporirea strădaniilor creștine. Dată în Reședința noastră Patriarhală în anul mântuirii 2006, luna august, ziua 28”.

După ce a înmănat domnului general Costică Silion distincția *Crucea Patriarhală* pentru mireni, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit următorul cuvânt de învățătură:

***Domnule General, Comandant al Jandarmeriei Române,
Înalt Prea Sfințite Mitropolit Chiril,
Prea Sfințite Episcop Vicențiu Ploieșteanu,
Fraților jandarmi de toate gradele,
Prea Cuvioși și Prea Cucernici Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,***

„Trăim o zi unică din viața noastră. A zidi o biserică și mai ales a te învrednici să te rogi cu întreaga Biserică Bunului Dumnezeu ca să trimită harul Duhului Sfânt să sfințească această ofrandă, locașul Său văzut – așa cum ne-am învrednicit astăzi - înseamnă o treaptă importantă din viață, o vrednicie duhovnicească deosebită de a trăi fiorul sfânt al coborârii Duhului Sfânt, Care prin rugăciunile și credința noastră a sfințit această biserică nouă, devenind pentru noi vistierie de viață și unitate. Dar acest fapt mai însemnează că Tatăl nostru Cel din ceruri ne iubește, ne primește strădaniile, ne iartă păcatele și fărădelegile noastre și binevoiește să sălășluiască în lucrul mâinilor noastre, între zidurile sfântului locaș, împodobite atât de frumos cu icoanele Prea Sfintei Treimi, a Maicii Domnului, a sfinților îngeri și ale tuturor sfinților. Astfel, frumusețea acestui sfânt locaș este acum imaginea Bisericii celei din cer. De aceea, împrejurarea de astăzi, de sfințire a bisericii, când în soborul nostru arhieresc se află și Î.P.S. Chiril, Mitropolit de Thesaliotigos și Fanariofersalon, cu preoți și credincioși din Grecia, leagănul creștinătății, unde a răsunat glasul Sfântului Apostol Pavel și de unde a venit în părțile noastre - în ținutul dintre Dunăre și Marea Neagră - Sfântul Apostol

Andrei să încreștineze pe strămoșii noștri geto-daci, iată, zic iarăși, este o mărturie că Dumnezeu este cu noi.

Așadar, iubiți frați și surori în Domnul, Biserica, prin menirea ei dumnezeiască, ne adună întru cele sfinte, ne cheamă la rugăciune, la o viață curată și plină de lumină, ne înalță mereu către cele cerești și ne îndestulează cu hrana nemuririi, Sfânta Împărtășanie. Pericopa evanghelică de astăzi ne-a relatat, prin harul Sfântului Apostol și Evanghelist Matei, minunata parabolă a datornicului nemilostiv (Matei 18, 23-35). Ne pune în față o datorie foarte importantă și foarte apropiată de viața noastră, despre felul cum stăpânul cel bogat l-a iertat pe datornicul său de o sumă mare de bani, și cum acesta, pe urmă, pe un semen al său, dator față de el cu o sumă foarte mică, nu l-a iertat. Și atunci, stăpânul, văzând nrecunoștința datornicului nemilostiv, care nu l-a iertat de o datorie mică pe semenul său, l-a pedepsit, spunându-i: „Slugă vicleană, toată datoria ți-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat. Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum și eu am avut milă de tine? Și mâniindu-se stăpânul lui, l-a dat pe mâna chinuitorilor, până ce-i va plăti toată datoria.” (Matei 18, 32-34). Aceasta arată că Dumnezeu este drept cu noi în viața noastră, cu judecata sa cea dreaptă, aplicată cu multă iubire pentru îndreptarea noastră. Ne dăm seama cât de mult datorăm noi lui Dumnezeu pentru răbdarea Lui față de noi și cât de necruțători suntem noi cu semenii noștri.

Parabola explică foarte frumos datoria noastră de a iubi și de a ierta, așa cum o ilustrează și biserica cea nouă și adunarea noastră de aici. Și când zic „Biserică” și vă privesc fețele transfigurate de sfințenia ce se revarsă cu mare dărnicie peste natura înconjurătoare, mă urc cu gândul la imaginea Bisericii descrisă de Sfântul Maxim Mărturisitorul, ca simbol deopotrivă al energiilor dumnezeiești prezente în cosmos, ca loc de întâlnire a celor cerești cu cele pământești și a participării noastre la sfințenia care se revarsă neîncetat în viața omenirii, a credincioșilor. Lăcașul bisericii este imaginea cosmosului și a ființei umane, zidite după chipul lui Dumnezeu, spune acest mare și sfânt Părinte, numind cosmosul chiar o imitație a locașului bisericesc, ca chip al lui și chiar bisericesc, precizând că „întreg cosmosul, fiind în chip înțelegător o biserică nefăcută de mână, indică prin aceasta biserica făcută de mână. Există în el un loc sfânt al preoțimii întrucât are lumea de Sus, care s-a dat puterilor de Sus, și are naosul întrucât cuprinde locul de jos, care s-a rezervat aceloră căroră li s-a rânduit viața simțurilor”¹. Iar cupola bisericii leagă cerul cu

1. După Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitatea și Comuniune în Liturgia Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004, p. 23.

pământul, avându-L pe Iisus Pantocrator, Atotțiitorul, unind cele văzute cu cele nevăzute. Aceste frumuseți cerești și pământești atât de vii le oferă și biserica aceasta și adunarea noastră de astăzi. Căci, iată, natura, cosmosul întreg, soarele care ne luminează cu razele lui și ne pregătește sufletește, în armonia rugăciunilor și cântărilor, ne fac părtași slavei cerești. Semnificația bisericii ca locaș dumnezeiesc are, deci, o comoară de învățături necesare fiecăruia dintre noi, ca slujitori și fii ai ei. În chip nevăzut, sensibil, însă, și înțelegător, purtând în suflet fiecare și biserica dinlăuntru nostru. Dacă păstrăm imaginea ei în inima noastră, aceasta, inima adică, devine o vistierie nesfârșită de virtuți de unde izvorăsc toate gândurile cele bune și toate inițiativele cum este și ce atât de sfântă a zidirii acestei biserici a Jandarmeriei Române. Trebuie, însă, să fim cu luare aminte că, din nefericire, atunci când inima nu este curată și lipsește din ea mireasma rugăciunii, lipsesc smerenia, iubirea și iertarea, acolo încolțesc și gânduri și fapte urâte, fapte sălbatice, la care noi asistăm în fiecare zi. Iată cu ce frumuseți de învățături ne întâmpină sfânta împrejurare de astăzi, încât, noi, slujitorii și fiii Bisericii, trebuie să depășim neputința noastră, să biruim aceste stări de ură și de nedreptate, pentru a veșteji răutatea omenească și pentru a transforma ființa noastră și cea a semenilor într-o flacără vie, ființă însetată după Dumnezeu. Să urmăm pilda tâlharului aflat în dreapta Crucii, cel care s-a adresat cu smerenie Domnului Hristos: „Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru împărăția Ta” (Luca 23, 42)., devenind astfel primul cetățean al Raiului.

Biserica, așadar, adună tot ceea ce Dumnezeu ne-a dăruit mai scump în sufletul nostru, dar și în viața noastră. Frumosul în viață oglindește sufletul. Cuvântul om, desemnând făptura zidită după chipul lui Dumnezeu, trebuie să fie ziditor de suflet, iar aceasta să se reflecte în inima noastră curată, în faptele cele bune de iubire creștină, precum zidirea de biserici, așa cum ne-a învrednicit Dumnezeu să împlinim neconținut din 1990 încoace, în București și în întreaga țară, dar și peste hotare - pentru că și acolo românii dau această pildă de credință, la fel de frumoasă ca și cea din această zi de aici.

Năpasta arderii bisericii de lemn nu va descurajat, dragi slujitori ai Jandarmeriei, ci cu mult curaj, cu gânduri bune și pilduitoare, așa cum ne-a arătat Documentul de sfințire, ați înălțat o biserică și mai frumoasă, mai trainică și mai încăpătoare. Învățăm de aici, dragii mei, că ultimul cuvânt în viața noastră nu-l are întâmplarea nefastă, răul, păcatul, urâciunea pustiirii, furtișagul, ura dintre semenii, care ne macină permanent, mai ales în vremurile pe care le străbatem. Ceea ce este păgubitor și chiar alarmant este că acestea macină chiar ființa noastră națională. Aceste zilnice reproșuri, foarte grele, făcute de unii altora, constituie mărturia că lipsește Dumnezeu din

sufletul nostru, din inima noastră. În cei cincizeci de ani de dictatură, nu aveam voie să facem biserici, să slujim în spitale sau în penitenciare, apăsându-ne multe îngrădiri. Râvna preoțimii de atunci, râvna călugărilor, râvna credincioșilor, nu s-au lăsat însă învinse, ci se zideau și atunci biserici, cu obolul credincioșilor. Dornici de a cinsti vrednicia lor, ei îl invitau pe Patriarhul nostru de vie memorie, Justinian Marina, spre a le sfinți biserica. Astfel a procedat parohia maramureșeană Rozavlea, care l-a invitat să inaugureze această adevărată catedrală, transformându-se Maramureșul voievodal într-o adevărată comoară de frumuseți și de îmbinare între bisericuțele de lemn de o rară frumusețe și catedralele care au apărut chiar atunci, în vremea dictaturii comuniste. Sufletul învinge, frații mei, binele învinge, binele are ultimul cuvânt.

Dumnezeu ne-a certat și pe noi, Biserica noastră, iubiți frați și surori în Domnul. De-a lungul celor cinci decenii de opresiuni pe care le-am străbătut cu râvnă și cu dragoste alături de Patriarhul Justinian am fost martor multor întâmplări grele, de neînvinse, de netrecut. Dar, repet, Patriarhul din acei ani, Justinian, cu sprijinul preoțimii, al viețuitorilor din mănăstiri și al credincioșilor, biruia piedicile din calea Bisericii și a învins credința noastră. Nu este deloc fără importanță a se cunoaște că de-a lungul acestor decenii, vecinii noștri ortodocși de la sud și de la răsărit nu aveau voie să boteze, nu aveau voie să cunune, nu aveau voie să înmormânteze, nu aveau voie să facă nici un act religios sau un hram de biserică, cum împlineam eu, ca mitropolit la Mitropolia Moldovei, când la Mănăstirea Neamț se adunau zeci de mii de credincioși și toți se minunau de cele văzute și auzite. Atunci dictatura ne apăsa nespus de greu, dar râvna preoțimii Bisericii și prezența patriarhului nostru în îndemnarea preoților prin cursuri speciale de pregătire pentru activitatea pastorală erau vii.

Iată a venit sfânta libertate. Biserica rămâne cu slava ei, frații mei, rămâne, însă, și cu coroana de spini a Mântuitorului Hristos, pe care trebuie să o poarte un arhiepiscop sau un preot în viața lui. Așa am purtat-o noi, arhiepiscopii care am străbătut cele cinci decenii de viață în totalitarism. Iar odată cu sfânta libertate și-a întors Dumnezeu fața către noi.

La primul Sinod, din 3-4 ianuarie 1990, am îndreptat o scrisoare pastorală de smerenie și de pocăință către credincioși. Din primele zile de după revoluție s-au îndreptat atacuri necruțătoare la adresa Bisericii și a slujitorilor ei. De aceea am îndreptat acea scrisoare de iertare către credincioși, considerând că în viața noastră, sub dictatură, unii poate au alunecat, au greșit, și atunci întreg Sfântul Sinod am semnat acea scrisoare.

Și iată au trecut de atunci atâția ani, dar aceste atacuri nu încetează. Și să-mi fie iertat că o mărturisesc chiar în fața unor frați tineri și sinceri - pentru că numai din niște inimi tinere și sincere, pline de Duhul Sfânt, răsar asemenea opere de artă, cum este biserica aceasta. Vă împărtășesc mâhnirea, când am ascultat zilele trecute un glas de la un forum de la Mangalia, că preoții trebuie judecați, trebuie să le fie deschise dosarele, cu multă asprime afirmând că au fost denunțatori ai Tainei Spovedaniei. Este foarte grav, foarte jignitor pentru slujitorii Bisericii această osândă. Nu se cade ca un slujitor al culturii să afirme așa ceva! Taina Spovedaniei este taina Bisericii de renaștere spirituală, de pocăință și iertare a păcatelor săvârșite fața de Dumnezeu și față de aproapele nostru. Rânduiala Tainei Spovedaniei nu se ocupă de cele lumești, de cele politice. Oricine poate citi rânduiala Spovedaniei și va vedea că preotul nu întrebă ce-l taie prin cap, ci are întrebări călăuză pentru cel care se spovedește, căutând să-L consoleze în greutatea sa sufletească, să-i întărească nădejdea de îndreptare și de refacere sufletească, arătându-i că el, preotul, este martorul Domnului Hristos.

Prin acest cuvânt, frații mei, dau glas multor inimi îndurerate din țară, preoți și credincioși care se simt jigniți. Miile de preoți pe care îi avem acum la parohii, în spitale, în armată și la penitenciare, ca și cei de dinaintea lor, știu cât este de gravă divulgarea Tainei Spovedaniei. E foarte dureros! Din toate timpurile avem mărturii despre vrednicia clerului supus presiunilor dictaturii. În Editura Academiei Române au apărut până acum vreo șase volume cu documente din arhivele Securității, volume elaborate, cu nume și date, de către Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului. În aceste volume se găsesc numele miilor de preoți care au suferit și au murit pentru credință în anii 1948-1958; 25 de ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române au fost exilați la mănăstiri, sfârșindu-și zilele în greutăți. Deși erau încercări și vremuri grele, preoțimea a lucrat și s-a aflat la rosturile ei. Cine a trăit vremurile acelea triste știe că numai la biserică nu se venea din obligație. Numai la hramul Mănăstirii Neamț, sau Tismana, sau Nicula și la toate mănăstirile și bisericile credincioșii veneau în mod liber și ascultau acolo cuvânt ziditor de suflet. Câteva mii de preoți, găsim în aceste documente publicate de Institutul Național pentru Studierea Totalitarismului, sub egida Academiei Române, au murit în închisori, în lagăre, la canal, ca martiri, și pe care noi îi pomenim la Sfânta Liturghie. O comisie sinodală în legătură și cu alte Biserici creștine lucrează la continuarea listei preoților și credincioșilor care au murit. Este regretabil că unii nu cunosc aceste cărți publicate cu documentele Securității! Dacă vor citi, vor găsi acolo raportul documentat al lui Alexandru Drăghici, cel mai feroce ministru de interne din 1958, care trage alarma asupra „peri-

colului cel mai mare [asupra regimului]" pe care îl reprezenta „armata neagră contrarevoluționară a preoților, profesorilor, călugărilor și călugărițelor Patriarhului Justinian”², considerat „dușmanul cel mai mare al comunismului”. Acest ministru, care a produs atâtea suferințe și a lăsat atâtea familii înlăcrimate, fără părinți, când fiii de preoți nu aveau voie să se înscrie la anumite facultăți a precizat și a definit rolul preoțimii, al „armatei negre contrarevoluționare”.

Iată mărturii atât de clare din care se vede că Biserica Ortodoxă, Biserica neamului, cu preoții, profesorii și intelectualii ei, și-a făcut datoria. În timpul dictaturii nu exista biserică, paraclis, mănăstire, schit unde să nu se rostească: "Sus să avem inimile", fraților, știind că la celelalte adunări se slăvea dictatura. De aceea, m-au durut mult afirmațiile de la Mangalia. V-am împărtășit astăzi acest necaz, cu dragoste, cu prețuire, cu iertare pentru cei care încă și astăzi ridică asemenea glasuri sinistre, cunoscând că Sfântul Sinod încă din 1997 s-a pronunțat hotărât că nu este împotriva desecretizării dosarelor ierarhilor și ale preoțimii. Așteptăm, deci, să fie deschise aceste dosare pentru a se afla adevărul! Cu toate acestea, se repetă aceleași atacuri împotriva slujitorilor altarului, atacuri începute încă de a doua zi după revoluție. Este dureros ca un slujitor al culturii să nu fie la curent cu răspunsul Sfântului Sinod care din 1997 a salutat deschiderea dosarelor.

Cu regret vă rog și pe dumneavoastră să mă iertați că v-am împărtășit această mâhnire a noastră, dar sunt dator să o fac, pentru că, așa cum am spus la început, dumneavoastră faceți parte împreună cu noi din Biserica Dumnezeului Celui viu. Armata țării și Biserica, cum știți, se află în aprecierea poporului nostru la loc de prețuire, nu din mândria noastră, frații mei, că noi suntem păcătoși și neputincioși, dar din vrednicia credincioșilor, din vrednicia acestei preoții, care nu merită atâta muștrare și atâta supărare.

În duminica aceasta a iertării și în duminica sfințirii bisericii, cum spuneam, a întâlnirii cerului cu pământului, și ca slujitori și fii ai Bisericii, prin har participăm la cele cerești și ne împărtășim din energiile necreate ale lui Dumnezeu, tot prin Sfânta Biserică. Spunând acestea rămânem îndatorați să iertăm, ca întotdeauna, urmând pilda din sfânta Evanghelie de astăzi.

Cu aceste gânduri, îl felicit pe domnul general Constantin Silion pentru această inițiativă înfăptuită, care m-a impresionat și poate m-a și inspirat în dorința mea de a vă împărtăși greutatea de pe suflet. Credința să ne fie în Dumnezeu, iubiți frați, și în tăria neamului nostru, pe care să-l slujim ca

2. A se vedea referatul din 6 octombrie 1958 semnat de Alexandru Drăghici citat de Constantin Aioanei și Crisitan Troncotă în articolul „Contra armatei negre a călugărilor și călugărițelor” apărut în *Magazin istoric*, nr. 346-347, ianuarie-februarie 1996, p.4-5.

„popor al lui Dumnezeu” (I Petru 2, 10). In clipa când noi suntem la rugăciune și ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului, suntem poporul lui Dumnezeu, și întotdeauna ne îndreptăm credința și drumul nostru spre Dumnezeu, spre lumina cea dumnezeiască, să ne ajute a străbate vremurile. Și le vom străbate, căci Dumnezeu este Creatorul cerului și al pământului, și al tuturor, și puterea Lui poate să le zdrobească pe cele rele, dar tot cu sprijinul omului, care este creatura cea mai aleasă a lui Dumnezeu.

Să-mi îngăduiți acum să amintesc celor care sunt aici și celor care eventual ne ascultă, iubiți frați și surori în Domnul, că noi continuăm, în toate bisericile și în toate mănăstirile din țară, colecta pentru sinistrați. Apelul pe care l-am făcut în trecut a continuat și continuă și acum, deoarece s-au produs și alte stricăciuni în timpul din urmă pe trupul satelor, comunelor și orașelor noastre. Sunt încă frați de-ai noștri care stau în corturi și nu au locuință. Noi, Biserica Ortodoxă, împreună cu Radiodifuziunea Română, cum știți, ne-am implicat în ajutorarea lor și fac apel pe lângă ierarhii Sfântului Sinod, preoțimea de la parohii și mănăstiri ca să continuăm colecta. Bunăvoința și puținul cu care credincioșii contribuie este foarte prețios pentru cei care nu mai au nimic. Să ne ajute Bunul Dumnezeu și la aceasta!

Vă felicit, Domnule general, și în fața tuturor vă prezint întreaga noastră prețuire, acordându-Vă „Crucea Patriarhală pentru mireni”, pe care să o purtați mulți și binecuvântați ani. Mă bucur că alături de dumneavoastră aveți tinerii ostași ai Jandarmeriei Române care ne-au înconjurat și astăzi și pe care, în imaginea mea, i-am văzut ca pe niște îngeri așezați în diferite cete să împodobească marea sărbătoare de astăzi. Rog pe Dumnezeu să fie cu mila și harul Său cu noi, cu toți, acum și pururi și în vecii vecilor. Amin!”

La sfârșitul Sfintei Liturghii, domnul general maior dr. Costică Silion a mulțumit Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru *Crucea Patriarhală*, spunând că „primirea acestei distincții este o onoare pentru mine și pentru Jandarmeria Română”, și a oferit, la rândul său, Prea Fericirii Sale o plachetă simbolică a Jandarmeriei Române, iar IPS Mitropolit Chiril și Prea Sfințitului Episcop Vincențiu Ploieșteanu câte o plachetă cu sigla Jandarmeriei Române.

Ceremonia s-a încheiat cu o agapă frățească oferită de Comandantul Jandarmeriei Române, la care au participat preoții slujitori, sponsorii și donatorii, reprezentanți ai Ministerului Administrației și Internelor, alți oaspeți și invitați, precum și jandarmii și credincioșii prezenți la slujba de sfințire.

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ȘI INTEGRAREA EUROPEANĂ. EXIGENȚE, PROBLEME ȘI PERSPECTIVE

În perioada 30 mai-6 iunie 2006 a avut loc prima conferință preoțească semestrială a clerului din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Desfășurată în cadrul protoierilor, sub președenția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, cât și a delegaților chiriarhali, conferința a avut un ecou deosebit asupra slujitorilor Sfântului Altar.

Tema dezbătută a însemnat o mai bună înțelegere a necesității păstrării identității spirituale și culturale a poporului român, conștientizând în același timp responsabilitatea preotului în valorificarea tradițiilor și obiceiurilor ortodoxe românești.

Biserica Ortodoxă Română a avut întotdeauna contacte cu alte culte și religii, ceea ce a constituit fundamentul mișcării ecumenice al secolului XX. Întotdeauna în dialogurile purtate biserica noastră a păstrat cu sfințenie unitatea de credință și de cult cu întreaga ortodoxie. Această unitate se cere afirmată cu mai multă vigoare în zilele noastre în cadrul Uniunii Europene. *Cu aceste speranțe în ziua de joi 15 mai în Aula Palatului Patriarhal s-a desfășurat Conferința „Biserica Ortodoxă Română și integrarea europeană. Exigente, probleme și perspective”* sub președenția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist în prezența preoților din Protoierii I, II, III Capitală.

După săvârșirea Sfintei Liturghii în Catedrala Patriarhală, la orele 10.00 în Aula Palatului Patriarhal sub președenția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist au început lucrările Conferinței. După rostirea rugăciunii Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a deschis lucrările Conferinței. Referatul principal a fost susținut într-un mod elocvent de către P.C. Preot prof. dr. Gabor Adrian, Parohia Sfântul Nicolae Buzești. Au luat parte la discuții:

P.C. Preot conf. dr. Niculcea Adrian, Parohia Titan,

P.C. Preot lect. dr. Cotan Constantin Claudiu, Parohia Delea Nouă

P.C. Preot conf. dr. Tache Sterea, Parohia Manu Cavafu.

În încheierea Conferinței Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit un bogat cuvânt de învățătură ilustrând importanța temei prezentate:

**„Prea Sfințiți Părinți Episcopi,
Prea Cucernici Părinți,**

Conferința preoțească din primul semestru al acestui an a avut ca tema stabilită de Sfântul Sinod: „Biserica Ortodoxă Română și integrarea europeană. Exigențe, probleme, perspective”. Este o temă de mare actualitate pentru noi atât ca Biserică, cât ca popor și ca țară.

Bucurându-mă, ca întotdeauna, de întâlnirea cu preoțimea Capitalei, mai ales la dezbaterile unei teme precise, dată și studiată, ca aceasta, sunt încredințat că întâlnirea de astăzi a constituit un câștig pentru fiecare dintre noi. Așa trebuie să privim conferințele preoțești, pe lângă faptul că ele creează, mai ales, prin participarea la Sfânta Liturghie arhierească, o comuniune sufletească între noi, de care avem mare nevoie. Ca cei care străjuim sfințele noastre altare și împărtășim credincioșilor cu timp și fără timp cuvântul lui Dumnezeu avem mare trebuință ca să ne folosim unii de alții. De aceea, sunt aceste conferințe preoțești, care au de acum o istorie în viața Bisericii noastre, încât e bine să le promovăm cu prezența noastră, nu numai u pregătirea efectivă a temei, ci și sufletește.

Într-adevăr, tema aceasta este foarte actuală și, cum ați luat cunoștință din presa noastră și din declarațiile oficiale, printre alte condiții de intrare în Uniunea Europeană este și aceea de cunoaștere a structurilor europene, a raportului dintre credință și economie, dintre credință și știință, pentru că noua Europă și-a stabilit temeiurile ei pe factori economici. Și s-ar părea, cum a amintit și părintele referent, ca unele dintre valorile credinței să nu fie într-un tot acceptate. Faptul acesta se cuvine să fie clarificat, atât prin cunoașterea și înțelegerea de către noi a acestei foarte importante probleme de integrare europeană, cât și prin activitatea pe care o depunem chiar și la parohie, pentru că învățătura noastră de credință nu ne-a oprit niciodată de la abordarea problemelor contemporane.

Ne dau pildă prisositoare Sfinții Părinți. Când citim scrierile Sfinților Părinți, vedem că toate sunt legate de preocupările contemporane lor, de cele ale sărăciei, ale economiei, ale dreptății sociale și multe altele, pe care le cunoașteți foarte bine. Acum, noi avem avantajul de a avea scrierile Sfinților Părinți în limba noastră. Pe vremea studenției mele se tipăreau rar izvoarele Ortodoxiei. Dar acum avem editură, nu numai la Patriarhie, dar și la eparhii, și chiar edituri particulare, care ne ajută foarte mult în cunoașterea literaturii patristice de mare valoare. Este necesar, deci, să

cunoaștem doctrina ortodoxă, care este atât de deschisă, atât de largă, atât de înțelegătoare și cu soluții, chiar și economice, la marile probleme ale Europei, cum este globalizarea și celelalte, care înspăimântă prin formularea lor și prin aplicarea lor.

Desigur, se cere o confruntare. Ne aflăm în fața unor probleme pe care noi nu le putem evita. Nu putem evita această confruntare. Așa a fost și în deceniile trecute, de tristă amintire, când, datorită vigurozității doctrinei noastre ortodoxe și sensului slujirii preoțești, Biserica a putut să-și mențină ființa ei și încă să prospere duhovnicește. Acum, situația este cu totul alta, dar se cere multă râvnă și pregătire din partea slujitorilor Bisericii pentru a înțelege mecanismul integrării europene. De altfel, cum ați observat, se desfășoară în țara noastră întâlniri și discuții, în cadrul procesului de integrare europeană, de la care Biserica n-a lipsit și nu lipsește.

Știți cu toții că de când au început discuțiile pentru integrarea europeană au avut loc mai multe adunări la Snagov, unde Bisericile și cultele din țara noastră au semnat un document prin care și-au exprima voința ca țara și poporul român să adere la Uniunea Europeană. Acest document, semnat la Snagov, în 6 mai 2000, a constituit baza prezenței noastre în eforturile de integrare și un fel de legământ de onoare al Bisericii Ortodoxe Române față de Uniunea Europeană, care a produs o frumoasă impresie în forurile europene, căci nu s-au mai primit acolo asemenea angajamente din partea altor țări. Chiar atunci, am și desemnat un reprezentant al nostru la Bruxelles pentru problemele integrării europene, pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Iosif al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și Meridională, care are, prin preoții noștri de acolo, legătură directă cu reprezentanții Patriarhiei ecumenice și ai altor Biserici.

Așadar, suntem deja porniți pe acest drum, pe care-l vedem fără întoarcere, spre bucuria noastră, căci, așa cum remarca și părintele confesionar, Europa este bucuroasă de prezența Ortodoxiei românești. Oriunde, în țările Europei, ierarhii, preoții și credincioșii ortodocși români sunt priviți cu multă încredere.

De aceea, legat de problema aceasta a integrării europene, cum se prezintă ea public acum, mai puțin putem stărui noi aici asupra fundamentelor comuniunii noastre și a principiilor credinței creștine, scumpe nouă și Sfinților Părinți ai Ortodoxiei. Acum, partea practică se cere de la noi, pentru a da un înțeles acestei integrări. Activismul creștin, apostolatul social are mare valoare, pe care-l găsim, cum spuneam mai înainte, și la Sfinții Părinți. Acum, Bisericile europene ne cunosc într-o bună măsură, pentru că noi am avut legături apropiate cu ele. Biserica noastră Ortodoxă Română este

cofondatoare a Conferinței Bisericilor Europene. A III-a Adunare ecumenică europeană a Conferinței Bisericilor Europene (CBE) și Consiliului Conferințelor Episcopale Europene (CCEE), cu tema: „Lumina lui Hristos luminează tuturor. Speranță pentru înnoire și unitate în Europa”, se va desfășura la Sibiu, în România, între 4-8 septembrie 2007. Este o temă emblematică pentru vremurile noastre atât de tulburi în toate părțile lumii și invocăm mereu această lumină a Mântuitorului Iisus Hristos. Iar orașul Sibiu va fi în zilele acelea Capitala Europei, prin Biserică.

Atât de importantă este prezența Bisericii noastre în Europa, de aceea am și semnat documentul de care vorbeam pentru sprijinirea aderării României la Uniunea Europeană. Noi suntem cunoscuți de Bisericile europene încă dinainte de evenimentele din 1989. Concepțiile religioase care diferențiau popoarele între ele, în Conferința aceasta a început să armonizeze, încât s-a alăturat mai târziu și reprezentanții Bisericii Romano-Catolice. Așa s-a ajuns la înțelegerea în același chip a Sfintei Treimi, a lui Filioque. Papa Ioan Paul al II-lea, când a fost la București, a rostit Crezul în românește, fără Filioque. Când am fost noi la Roma, lucrul acesta s-a repetat, spre bucuria, nu surprinderea mulțimii de cardinali și de credincioși romano-catolici care erau atât în catedrală, cât și în Piața Sfântul Petru, grație colaborării și dialogului care s-a început și între Conferința Bisericilor Europene și Biserica Romano-Catolică.

Problema constă, deci, în ceea ce trebuie să facem noi în mod practic pentru a ușura procesul de integrare și a arăta, prin faptele noastre, valoarea credinței creștine, a Evangheliei, care trebuie să stea la temelie Constituției europene. De aceea, este foarte important ca noi, prin tot ce facem, să fim la înălțimea celorlalte Biserici europene, care au o activitate socială bine organizată, o lucrare culturală, un rol important în societate. Aceasta ni se cere nouă, să continuăm lucrarea începută, să dezvoltăm asistența socială în jurul fiecărei parohii, fiecărei mănăstiri, în toate eparhiile, că promovăm dialogul Bisericii cu societatea, indiferent de părerile existente. Noi suntem deja în miezul acestor probleme.

Integrarea europeană nu trebuie privită la modul singular, ca un contract cu clauze și penalizări. Este o problemă mai largă, a unor state și popoare întregi, nu numai a noastră, a românilor. Și nu numai Biserica noastră este favorabilă integrării europene, ci și alte Biserici, dar noi suntem deja acolo. Noi avem în țările europene mitropoliți, episcopi, protopopi, preoți, credincioși, biserici și mănăstiri chiar. Nu se poate trata problema aceasta individual, în sensul integrării cu condiții. A trecut timpul acela. Acum lumea și creștinătatea este dornică de unitate.

Dacă citim revistele Bisericii noastre din deceniile trecute, vedem că se arată acolo contactele noastre mai vechi cu organizațiile internaționale creștine: Conferința Bisericilor Europene, Conferința Bisericilor Protestante, Biserica Anglicană, Conferința Episcopilor Romano-Catolici. După îndelungi discuții, la A III-a întâlnire ecumenică europeană a Conferinței Bisericilor Europene (CBE) și Consiliului Conferințelor Episcopale Europene (CCEE), ținută în nordul Italiei, la Riva del Garda, am ajuns să rostim în domul de la Trento, toată creștinătatea care eram acolo, ortodocși, romano-catolici, protestanți, anglicani, crezul niceo-constantinopolitan. Dar după ani de lucrare. Dacă se puneau atunci condiții, nu mai ajungeam la situația de astăzi.

Nu trebuie să avansăm cu presupunerile înainte de a cunoaște ansamblul vieții bisericești. Și îl cunoaștem dacă citim hotărârile Sfântului Sinod luate spre înnoirea lucrării noastre bisericești. Biserica este una, sfântă, sobornicească și apostolească, dar lucrarea noastră se înnoiește de la perioadă la perioadă. Numai în ultimul timp, de când Biserica noastră este autonomă, ea și-a îmbunătățit Statutul. Și încă suntem în curs de îmbunătățire. Sfântul Sinod discută zile întregi o singură problemă și numai după ce se profilează folosul ei pentru Biserică atunci se adoptă o hotărâre. Trebuie să ne fie clar că dreptarul de învățătură și de viață în Biserica noastră națională este Sfântul Sinod, adică cei chemați la arhierie, care nu se pronunță dintr-o dată, ci o hotărâre așteaptă mult până se conturează și se limpezește. Cum știți, de curând am făcut proclamarea canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești. Dar lucrarea aceasta s-a pregătit îndelung, adunându-se mărturii despre viața și activitatea lui care să-l îndreptățească să fie trecut în rândul sfinților de către Sfântul Sinod.

Trebuie să ne obișnuim cu modul aceasta de a lucra. În toate Bisericile Ortodoxe, Sinodul național este cel care hotărăște și răspunde de viața bisericească. Și la noi întotdeauna a fost așa, mai ales acum, când ne-a ajutat Bunul Dumnezeu să ocupăm scaunele de episcopi vacante de mai mult timp. Este o datorie a preoșimii noastre să cunoască hotărârile Sfântului Sinod. Să citiți în revista „Biserica Ortodoxă Română” hotărârile Sfântului Sinod, preoții tineri, mai ales, despre hotărârile sinodale de dinainte, din vremea înaintașilor noștri. Așa se conduc toate Bisericile Ortodoxe. Încât problema integrării europene nu se poate pune atât de tranșant: Sunt de acord, dar cu condiții. Sfinții Părinți ne învață că singur poți greși, dar împreună cu alții, rugându-te, schimbând idei măntuitoare, te măntuiești. Singur, după mintea

ta, cazi, te prăbușești. Avem asemenea situații și în Biserica noastră foarte multe.

După cum ați remarcat, referatul și coreferatele, precum și luările de cuvânt au rotunjit frumos dezbaterăa temei de astăzi. Apreciem cu prețuire munca referentului principal, care a răspuns formulării Sfântului Sinod, arătând ceea ce trebuie să facem noi. Cum ați reținut, nu e vorba de a ne schimba într-un fel sau altul concepția noastră despre Biserică sau slujirea noastră, ci, dimpotrivă, de a o îmbogăți, a o împodobi cu tot ce e mai frumos pentru confruntarea care ne așteaptă, căci, intrând în Europa, vom fi mai des în legătură cu Bisericile europene. Vor fi numeroase prilejuri și contacte ca să ne cunoască și mai bine. De aceea, lucrarea noastră, cum spuneam, trebuie să fie practică, consolidată și făcută cu transparență față de societatea din jurul nostru. Mă refer direct la rolul și lucrarea consiliilor și comitetelor parohiale, la întocmirile noi ale Sfântului Sinod privind lucrarea pastorală. Și textele liturgice, despre care vorbea un părinte aici, sunt în atenția Sfântului Sinod. Avem o Comisie a Sfântului Sinod de diortosire a cărților de cult și o Comisie de promovare a studiilor care se tipăresc la Editura Institutului Biblic.

Așa încât acestea toate se rânduiesc și trebuie să fie cunoscute. În general, frățește vă spun, cei care luați cuvântul la radio și la televiziune arătați că nu vă sunt proaspete hotărârile și îndrumările Sfântului Sinod. Comentariile care fac sunt relative, cum a fost în cazul petrecut la Mănăstirea Tanacu. S-au exprimat păreri diferite, dar fără referire la Sfântul Sinod sau la dreptul ierarhului de a supraveghea disciplina monahilor și a preoților. Încât este mare nevoie a se cunoaște legiurile bisericești de orice natură, care ne fac mult mai actuali, ca parohi, gestionari, părinți sufletești. Colaborarea cu consiliul și comitetul parohial, de asemenea, ne dă prilejul să învățăm din dorințele enoriașilor, cum ascult și învăț eu de la conferințele preoțești. Mă bucur că un părinte a spus aici că sunt prea rare aceste conferințe, pentru că, după 1989, ele au fost hulite și interpretate ca fiind manipulate de alții și nu organizate de Biserică. Or și atunci temele erau stabilite de Sfântul Sinod, la propunerea eparhiilor, ca și acum. Mai sunt conferințele administrative preoțești, și ele foarte importante.

Am fost peste măsură de impresionat săptămâna trecută, când am pus piatra de temelie la noua biserică românească din Berlin, unde Părintele Constantin Mihoc, un preot foarte tânăr, a ajuns să facă acolo adevărate minuni. O elită locală a fost prezentă acolo, reprezentanți ai Bisericii romano-catolice, ai celei protestante, ai autorității de stat, pe care i-am auzit vorbind despre pilda preotului și a credincioșilor ortodocși români. Delegatul cardinalului spunea că avem aici, în Germania, un număr impor-

tant de catedrale și de biserici, dar cu durere le vedem goale, iar românii își fac biserici, pentru că au nevoie de ele. Același lucru și în Italia, și în Spania, și în Franța.

Dar aici, în țară, acest apostolat merge greu, cum rezultă din dările de seamă ale preoțimii noastre, datorită unei slabe colaborări cu consiliul și comitetul parohial. Acum, Sfântul Sinod a lărgit contribuția credincioaselor la viața parohială. Avem ierarhi luminați în Sfântul Sinod, care lucrează spre binele Bisericii, nu spre împușinarea credinței. Încât comuniunea de sfințenie și de lucrare a preoților cu arhiepiscopul lor canonic, cu părintele eparhiei, cu Sfântul Sinod al Bisericii nu trebuie să slăbească. Nu poate fi o mai frumoasă rânduială bisericească decât aceasta, după care jinduiesc romano-catolicii și protestanții.

Aceasta este viața europeană. Nu trebuie să vă gândiți că ni se va cere cine știe ce fel de percepțe sau de atitudini, ci ceea ce știm noi și suntem datori să facem. Dar să facem ca pentru Hristos și slujba noastră deplin, cum spune Sfântul Apostol Pavel, și toate celelalte se vor împlini. Nu e nimic, deci, care să ne îngrijoreze. Dar fiind împreună, cădem cu toții sau ne mântuim cu toții. Încât mergem împreună.

Prețuiesc foarte mult tratarea acestei teme, care n-a fost ușoară. A fost o temă mai grea, dar s-au avântat și unii părinți la discuții. Deja foarte mulți preoți din eparhia noastră au cu ce se prezenta: cămine de bătrâni, cămine de orfani, mijloace de asistență pentru bolnavi, pentru săraci, destul de numeroase. Sectorul acesta este condus la noi de Prea Sfințitul Episcop Varsanufie, iar partea administrativă și liturgică de Prea Sfințitul Episcop Sebastian. Astfel putem să mergem cu încredere mai departe. Să fim optimiști că atâta vreme cât Sfântul Sinod ne îndrumă și ne călăuzește suntem în grija și în mâna Domnului nostru Iisus Hristos.”

În ziua de marți 30 mai s-a desfășurat Conferința preoțească semestrială la următoarele protoierii:

Protoieria Ilfov-Sud

A prezidat Prea Sfințitul Ciprian Câmpineanul, Episcop Vicar Patriarhal. Tema a fost prezentată de către P.C. Preot Dumitrache Doru Marian, Parohia Chitila II. Au luat parte la discuții: P.C. Preot Lepădatu Lică, Parohia Copăcenii de Jos, P.C. Preot Căruntu Marian, Parohia Brănești.

Protoieria Ilfov Nord

A prezidat Prea Sfințitul Varsanufie Prahoveanul, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Tema a fost prezentată de P.C. Preot Vasile Nicolae, Parohia Gruiu. Au luat parte la discuții P.C. Preot Popescu Gheorghe Nuță, Parohia Nuci, P.C. Preot Niculescu Mihai, Parohia Vărăști,

P.C. Preot Lungu Gheorghe, Parohia Gruiu, P.C. Preot Dina Gheorghe, Parohia Tâncăbești, P.C. Preot Ungureanu Dănuț, Parohia Nicolae Bălcescu.

În ziua de luni 5 iunie s-a desfășurat Conferința preoțească semestrială la următoarele protoierii:

Protoieria Vălenii de Munte

A prezidat P.C. Preot drd. Armand Alexandru Munteanu, Vicar Administrativ al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Tema conferinței a fost prezentată de P.C. Preot Pană Nicolae, Parohia Berteza I. Au luat parte la discuții P.C. Preot Apopei Constantin, Parohia Aricești Zeletin, P.C. Preot Dumitru Bogdan, Parohia Posești, P.C. preot Voinescu Marian, Parohia Izvoarele, P.C. Preot Enescu Marian, Parohia Podgoria, P.C. Preot Cucu Ion, Parohia Lapoș, P.C. Preot Coțoapă Daniel, Parohia Mireș.

Protoieria Câmpina

A prezidat Prea Sfințitul Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Tema a fost prezentată de P.C. Preot Grigore Virgil, Parohia Poiana Câmpina. Au luat parte la discuții P.C. Preot Vasiliu Ștefan Vlăduț, Parohia Sinaia I, P.C. Preot Albu Ioan, Parohia Trăisteni, P.C. Preot Dobrescu Valeriu, Parohia Azuga, P.C. Preot Rotar Liviu, Parohia Sinaia II, P.C. Preot Iarca Daniel, Parohia Tufeni II, P.C. Preot Toma Constantin, Parohia Talea.

În ziua de marți 6 iunie s-a desfășurat Conferința preoțească semestrială la următoarele protoierii:

Protoieria Ploiești

A prezidat Prea Sfințitul Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Tema conferinței a fost prezentată de P.C. Preot Georgescu Bogdan, Parohia Pisculești. Au luat parte la discuții P.C. Preot prof. dr. Leon Arion, Parohia Sfântul Gheorghe Nou, P.C. Preot Simon Grigore, Parohia Balaca, P.C. preot Chilan Ioan, Parohia Nașterea Domnului, P.C. Preot Baroian Ion, Parohia Sfânta Treime, P.C. Preot Rădună Eduard, Parohia Chițorani.

Protoieria Urlați

A prezidat P.C. Preot drd. Armand Alexandru Munteanu, Vicar Administrativ al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Tema conferinței a fost prezentată de P.C. Preot Cergau Păun, Parohia Sălcile. Au luat parte la discuții P.C. Preot Croitoru Gheorghe, Parohia Adormirea Maicii Domnului - Mizil, P.C. Preot Lazăr Dumitru, Parohia Cioceni.

Preot Dorin Zarioiu

EVENIMENT ISTORIC: TÂRNOSIREA CATEDRALEI EROILOR TINERI DIN PLOIEȘTI

Duminică, 2 iulie 2006, în ziua de prăznuire a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, a avut loc slujba de târnosire a Catedralei Eroilor Tineri din Ploiești, cu hramul Înălțarea Domnului și Sfântul Mare Mucenic Mina. Slujba a fost săvârșită de către Prea Sfințitul Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, înconjurat de un numeros sobor de preoți și diaconi. Cu acest prilej a fost citit **Documentul** de târnosire a bisericii:

“Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh s-a ridicat între anii 1992 și 2006 acest sfânt lăcaș cu hramul Înălțarea Domnului și Sfântul Mare Mucenic Mina, în Ploiești, prin contribuția și osârdia credincioșilor, prin donația domnului dr. Remus Opreș și prin osteneala P. C. Preot Paroh Mihai Marian Băzăvan și a P.C. Diacon Mihai Claudiu Băzăvan, în zilele arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Locul de amplasare al acestui sfânt lăcaș s-a sfințit de către Prea Sfințitul Roman Ialomițeanul în ziua de 18 noiembrie 1990. Sfințirea lăcașului de cult a avut loc în data de 3 octombrie 1999 de către un numeros sobor de preoți și diaconi condus de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Slujba de târnosire a bisericii s-a săvârșit astăzi, Duminică, 2 iulie, în ziua de prăznuire a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, anul mântuirii 2006, de către P.S. Sebastian Ilfoveanul, Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi.

Binecuvintează, Doamne, și sfințește pe cei ce iubesc frumusețea și bunăcuviința Bisericii Tale!”

Catedrala Eroilor Tineri - Înălțarea Domnului este prima biserică parohială de mari dimensiuni din Ploiești construită, definitivată și târnosită după 1990. Înălțată între anii 1992 – 1999, și pictată între 2000 – 2006, biserica se situează în partea de vest a municipiului Ploiești, într-una dintre cele mai circulat intersectii.

În cadrul Sfintei Liturghii care a urmat târnosirii a fost hirotonit ca preot părintele Claudiu Băzăvan, care a slujit ca diacon la această parohie vreme de 7 ani. La finalul Sfintei Liturghii, după cuvântul Prea Sfințitului Sebastian Ilfoveanul și al preotului paroh Mihai Marian Băzăvan, celui din urmă i-a fost acordată distincția de iconom stavrofor și dreptul de a purta brâu albastru și cruce. De asemenea, a fost acordată crucea patriarhală pentru mireni d-lui doctor Remus Opriș, cel care a sprijinit financiar la edificarea bisericii Înălțarea Domnului pentru ca aceasta să poată fi definitivată. Altarul bisericii a fost deschis pentru toți credincioșii care au venit în număr impresionant până în seara zilei de 3 iulie.

SIMPOZIONUL NAȚIONAL “SFÂNTUL VOIEVOD ȘTEFAN CEL MARE ÎN CONȘTIINȚA CONTEMPORANEITĂȚII”

Evenimentul târnosirii bisericii noastre a fost precedat de Simpozionul Național „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare în conștiința contemporaneității” care a avut loc marți, 27 iunie a.c. În acea zi a fost dat citirii mesajul Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, către organizatorii și participanții la acest simpozion. De asemenea, a fost tipărit un volum omagial care a cuprins numeroase referate despre personalitatea Sfântului Voievod, trimise de autori din întreaga țară. Simpozionul a fost organizat cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, de către ostenitorii Catedralei Eroilor Tineri - Înălțarea Domnului, Inspectoratul Școlar Județean Prahova și Casa Corpului Didactic Prahova. Motivarea organizării acestui simpozion a fost faptul că s-a considerat necesară regândirea personalității istorice și duhovnicești a lui Ștefan cel Mare în contextul unei societăți pe cale de a-și uita valorile. Personalitate complexă, ctitorind și la victorii și la înfrângeri biserici și mănăstiri, un adevărat „atlet al lui Hristos”, voievodul moldovean stârnește admirație și evlavie până azi. Au luat cuvântul Părintele Consilier Dorel Moțoc, Părintele Arhimandrit Benedict Sauciuc, Stareț al Mănăstirii Neamț, Părintele Profesor Daniel Benga de la Facultatea de Teologie Ortodoxă București, Părintele Paroh Mihai Marian Băzăvan, istorici și oameni de cultură din Prahova. Cu această ocazie, a fost prezentat și un program artistic de către un grup folcloric de copii din localitatea Molid-Vama, județul Suceava. Totodată s-a organizat și o expoziție de desene ale copiilor din toată țara pe tema simpozionului

ADUCEREA MOAȘTELOR SFÂNTULUI SIMEON DIN MUNTELE MINUNAT

Tot în dimineața zilei de 27 iunie a.c. au fost aduse de la Mănăstirea Neamț moaște ale Sfântului Simeon din Muntele Minunat (prăznuit în

fiecare an la 24 mai), de către o delegație condusă de însuși starețul mănăstirii, părintele arhimandrit Benedict Sauciuc care a oferit în dar bisericii noastre o parte din aceste sfinte moaște. Aceste sfinte moaște au fost dăruite de către Sfântul Voievod Ștefan cel Mare Mănăstirii Neamț.

În perioada 27 iunie – 2 iulie 2006 a avut loc un adevărat pelerinaj la moaștele Sfântului Simeon.

Viața Sfântului Simeon din Muntele Minunat (24 mai)

Acest Cuvios a trăit în zilele împăratului Iustin (518-527), fiind originar din Antiohia Siriei. Încă de la șase ani a mers la munte și, ucenicind la un pustnic, a început a se deprinde cu viețuirea ascetică. Avea deseori dumnezeiești arătări, care-l îndemneau ca pe cele bune să aleagă și de cele rele să fugă. Descoperind în vârful muntelui o mănăstire, al cărei egumen era stâlpnicul Ioan, și-a însușit de la acesta pravila vieții de stâlpnic. Nădăduind tânărul Simeon să urmeze părintelui său, petrecea în priveghere neconținută, în rugăciune stăruitoare și în post neîntrerupt. Și se arăta atât de blând, încât și fiarele cele sălbătice veneau la el, fără teamă, și îl urmau, ca niște mielușei. A primit de la Dumnezeu putere să tămăduiască, prin rugăciune, toate bolile. Dar tulburându-se de neodihnă, de vreme ce mulți își aduceau bolnavii la el, a primit poruncă să meargă la Muntele Minunat, la un loc înalt, de pietre seci, unde a zidit o mănăstire cu mâinile celor tămăduiți și acolo se liniștea. Fiind sfințit preot, în fiecare Duminică după Liturghie primea de la înger pâine cerească din care, gustând de trei ori, nu mai avea nevoie de nici o altă hrană pământească. În anul 526, dorind să-și înfrângă toate pornirile trupului prin trai aspru, s-a urcat și el în vârful unui stâlp. Și nu putea sta decât în picioare sau rezemat de îngrăditura pe care și-o tăcuse în jurul său, sub cerul descoperit și iarna și vara. Și niciodată, cât a fost pe stâlp, n-a putut să se culce, ci doar ațipea puțin și se ruga fără odihnă. Și a trăit, în această luptă și răbdare, peste firea omenească, vreme de 66 de ani, iar toată vremea vieții lui a fost de 85 de ani. Toți creștinii îl cinsteau pentru viața lui plină de sfințenie. Suindu-se la Domnul, a fost plâns atât de obștea călugărilor, cât și de mulțimea credincioșilor care se împărțășiseră din multele lui daruri duhovnicești. Și toți Îl proslăveau pe Dumnezeu pentru mutarea și așezarea cuviosului Simeon în slava îngerilor.

Sfântul Ștefan cel Mare a dăruit Mănăstirii Neamț o parte din moaștele Sfântului Simeon din Muntele Minunat, care a poposit în Catedrala Eroilor între 27 iunie și 2 iulie 2006. Un fragment de moaște se păstrează în această biserică.

COPIA ICOANEI MAICII DOMNULUI CU PRUNCUL
(sec. XV) DE LA MANASTIREA PUTNA

După tradiție, a fost adusă în Moldova, odată cu zestrea sa, de către Maria de Mangop, care ar fi dăruit-o Mănăstirii Putna. Această icoană, de mari dimensiuni, nu a avut întotdeauna înfățișarea de astăzi. Dacă, într-adevăr, a fost adusă la noi în 1472, odată cu zestrea Mariei de Mangop, fie de la Constantinopol, fie din Trapezunt, cum au presupus unii cercetători, este greu să reconstituim acum - cu exactitate - înfățișarea ei de atunci, întrucât se știe cu certitudine că această operă a suferit de-a lungul timpului importante modificări. Astfel, în 1755, "prin osârdia mitropolitului Iacov Putneanul", se aplica, peste cea mai mare parte din suprafața ei, o fastuoasă ferecatură de argint. Câțiva ani mai târziu, la 20 martie 1758, același mitropolit cerea egumenului Venedict de la Putna să-i trimită la Iași "acele lucruri ce s-au aflat la mormânt, ca să facă două coroane la icoana cea făcătoare de minuni". Lucrate în argint aurit și încrustate cu sute de pietre scumpe (mărgăritare, granate, diamante etc.), aceste două coroane au fost aplicate peste aureolele de argint ale Mariei și Pruncului, conferind ansamblului un aspect vădit baroc. Dimitrie Dan relatează în cartea sa despre mănăstirea și comuna Putna ca în anul 1904 pictura icoanei a fost renovată și ca pe capul Maicii Domnului și al lui Iisus Hristos se afla câte o coroană de argint aurit", dar că acestea "sunt noi și au fost puse în locul celor două facute de mitropolitul Iacov", așezate la data respectivă spre păstrare "în dulapul cu odoare aflător pe mormântul lui Ștefan cel Mare". Autorul citat mai relatează că în 1904 icoana era "înfrumusețată cu două șiruri de corali", cu "un șir de mărele galbene smălțuite" și cu "un șir de mărele albe de sticlă" etc.

Copia de față, argintată în atelierele mănăstirii Putna, a fost special realizată cu prilejul târnosirii Catedralei Eroilor Tineri și dăruită la data de 27 iunie 2006 prin bunăvoința părintelui stareț Melchisedec Velnic.

Cu ocazia târnosirii, Catedrala Eroilor Înălțarea Domnului Ploiești a primit din partea mănăstirii Putna o copie după Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului cu Pruncul, realizată în atelierele mănăstirii Putna

Ziua de 2 iulie 2006 va rămâne o zi de neuitat nu numai pentru enoriașii parohiei, ci și pentru toți locuitorii orașului Ploiești care au poposit în mărețul locaș de închinare.

Pr. Mihai Claudiu Bărbăvan

**DIN AGENDA DE LUCRU
A PREA SFINȚITULUI PĂRINTE EPIFANIE,
EPISCOPUL BUZĂULUI ȘI VRANCEI
(ianuarie - august)**

Mărti, 17 ianuarie – Joi, 19 ianuarie 2006

– a participat la lucrările Sfântului Sinodal Bisericii Ortodoxe Române ce s-au desfășurat la Reședința Patriarhală din București.

Sâmbătă, 21 ianuarie 2006

– a vizitat canonic Mănăstirea Ciolanu și Schitul „Sfântul Ilie“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Săseni, județul Buzău.

Duminică, 22 ianuarie 2006

– a oficiat Sfânta Liturghie (slujbă misionară) în biserica Parohiei Smârdan, Protoieria Buzău II; a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească;

– în aceeași zi, a vizitat canonic biserica Parohiei Maxenu și biserica Parohiei Brădeanu din cuprinsul Protoieriei Buzău II.

Duminică, 29 ianuarie 2006

– a oficiat slujba de resfințire a bisericii Parohiei Stamatinești din municipiul Focșani; a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica acelei parohii, la sfârșitul căreia preotul paroh Viorel Gătej a fost hirotesit „iconom“; a rostit cuvânt de învățătură.

– în aceeași zi, a vizitat bolnavi la Spitalul Militar din Focșani, precum și biserica (în construcție) a Parohiei „Pogorârea Duhului Sfânt“ și biserica

Unității Militare „Unirea Principatelor“ din municipiul Focșani.

Luni, 30 ianuarie 2006

– cu prilejul prăznuirii Sfinților Trei Ierarhi, ocrotitorii duhovnicești ai școlilor teologice, Prea Sfințitul Părinte Episcop EPIFANIE a oficiat Sfânta Liturghie în paraclisul „Sfinții Împărați“ al Episcopiei Buzăului și Vrancei; a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească pentru profesorii și elevii celor două școli teologice de la Buzău;

– în aceeași zi, a participat la festivitățile care au avut loc la Seminarul Teologic „Episcopul Chesarie“ din Buzău, cu prilejul hramului acestei instituții teologice.

Joi, 2 februarie 2006

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a hirotonit întru diacon pe candidatul Daniel Zaharia; a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească.

Duminică, 5 februarie 2006

– a resfințit biserica Parohiei Banu din municipiul Buzău; a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica acelei parohii în cadrul căreia a hirotonit preot și hirotesit duhovnic pe diaconul Daniel Zaharia pe seama Parohiei Mărăști, Protoieria Panciu, județul Vrancea; a rostit cuvânt de zidire sufletească.

Marti, 7 februarie 2006

– a participat la festivitățile ce au avut loc la Palatul Patriarhiei din București cu prilejul aniversării zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST.

Miercuri, 8 februarie 2006

– a participat la ședința Colegiului Electoral Bisericesc, în aula Palatului Patriarhiei, în vederea alegerii titularului în scaunul vacant de episcop al Eparhiei Caransebeșului și în scaunul vacant de episcop al Eparhiei Giurgiului.

Joi, 9 februarie 2006

– a participat la lucrările Sfântului Sinod ce s-au desfășurat la Reședința Patriarhală din București.

Sâmbătă, 11 februarie 2006

– a vizitat canonic Schitul Ciobănoaia, Schitul „Sfântul Ilie“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Săseni, biserica, în construcție, a Parohiei Mierea și Mănăstirea Ciolanu.

Duminică, 12 februarie 2006

– a resfințit biserica Parohiei Pleșcoi, Protoieria Pătârlagele; a săvârșit Sfânta Liturghie în acea biserică și a rostit cuvânt de învățătură:

– în aceeași zi, Prea Sfinția Sa – a participat la Cercul pastoral-misionar ce s-a desfășurat în biserica Parohiei Săhăteni, Protoieria Buzău I; a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească.

Sâmbătă, 18 februarie 2006

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe candidatul Gheorghe Ștefan; a rostit cuvânt de zidire sufletească.

Duminică, 19 februarie 2006

– a oficiat Sfânta Liturghie (slujbă misionară) în biserica Parohiei „Sfântul

Ierarh Epifanie“ din municipiul Buzău și a hirotesit duhovnic pe diaconul Gheorghe Ștefan; a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească.

Duminică, 26 februarie 2006

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a rostit cuvânt de învățătură.

Miercuri, 1 martie 2006

– a participat la ședința Adunării Naționale Bisericești ce s-a desfășurat în aula Palatului Patriarhiei din București.

Joi, 2 martie 2006

– a participat la ședința Sfântului Sinod ce s-a desfășurat la Reședința Patriarhală din București.

Sâmbătă, 4 martie 2006

– a vizitat canonic bisericile parohiilor din cuprinsul Protoieriei Buzău II: Spătaru, Pietrosu, Costești, Cremenea, Sudiți, Bălaia și Smeeni.

Duminică, 5 martie 2006

– a oficiat Sfânta Liturghie (slujbă misionară) în biserica Parohiei Glodeanu Sărat, Protoieria Buzău II; a rostit cuvânt de zidire sufletească pentru începutul Sfântului și Marelui Post.

Luni, 6 martie – Joi, 9 martie 2006

– a participat la oficierea slujbei Pavcerniței celei Mari cu citirea Canonului Sfântului Andrei Criteanul, în Catedrala episcopală din Buzău.

Duminică, 12 martie 2006

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a rostit cuvânt de învățătură.

Duminică, 19 martie 2006

– a oficiat Sfânta Liturghie arhierască în biserica Parohiei Vintileasca, Protoieria Buzău I; la sfârșitul slujbei, a rostit cuvânt de învățătură pentru cei prezenți.

Marti, 21 martie 2006

– însoțit de P. C. Pr. Mitică Bălan – Inspector eparhial, și de P. C. Protoieru – Pr. Gheorghe Furtună, s-a deplasat în Parohia Bădila, Protoieria Pătârlagele, județul Buzău, unde a împărțit ajutoare financiare familiilor ale căror gospodării au fost distruse sau avariate din cauza alunecărilor de teren.

Sâmbătă, 25 martie 2006

– la invitația Prea Sfințitului DAMASCHIN – Episcopul Sloboziei și Călărașilor, a oficiat, în conslujire cu Chiriarhul locului și cu alți ierarhi, Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală „Buna Vestire” din Slobozia, cu prilejul hramului. Cu această ocazie, Întâistătorul Eparhiei Buzăului și Vrancei a dus, în procesiune, în capitala Bărăganului, racla cu moaștele Sfântului Ierarh Mucenic Teodosie de la Mănăstirea Brazi – Panciu.

Duminică, 26 martie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie, în conslujire cu P.S. CORNELIU Bărlădeanu – Arhiepiscop Vicar al episcopiei Hușilor, în Catedrala episcopală „Adormirea Maicii Domnului” din Buzău; a rostit cuvânt de învățătură despre semnificația Sfintei Cruci și despre viața și faptele minunate ale Ierarhului Mucenic Teodosie de la Mănăstirea Brazi, ale cărui moaște se aflau la centrul Eparhial – Buzău.

Duminică, 2 aprilie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei Gologanu II, Protoieria Focșani II și a rostit cuvânt de învățătură; a oficiat slujba Sfințirii apei la biserica Parohiei Gologanu I, Protoieria Focșani II, rostind cuvânt de zidire sufletească;

– în aceeași zi, Prea Sfinția Sa a însoțit cinstitele moaște ale Sfântului Ierarh Mucenic Teodosie de la Catedrala episcopală din Buzău la Mănăstirea Brazi, județul Vrancea; de asemenea, a însoțit Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Mănăstirea Dălhăuți – Vrancea la Catedrala episcopală „Adormirea Maicii Domnului” din Buzău.

Miercuri, 5 aprilie 2006:

– a participat la oficierea Deniei Canonului celui Mare al Sfântului Andrei Criteanu în Catedrala episcopală din Buzău.

Vineri, 7 aprilie 2006:

– a luat parte la oficierea Deniei Acatistului Născătoare de Dumnezeu în Catedrala episcopală din Buzău.

Duminică, 9 aprilie 2006:

– în conslujire cu Prea Fericitul Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, și cu alți ierarhi, membri ai Sfântului Sinod, Prea Sfințitul Părinte Episcop EPIFANIE a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Giurgiu, în cadrul căreia a avut loc ceremonia întronizării Prea Sfințitului Părinte AMBROZIE în demnitatea de Episcop al Eparhiei Giurgului.

Sâmbătă, 15 aprilie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe candidatul Gheorghe Mihalcea; a rostit cuvânt de învățătură.

Duminică, 16 aprilie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală „Adormirea Maicii Domnului” din Buzău; în cadrul sfintei slujbe, a hirotonit întru preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Gheorghe Mihalcea; de asemenea, hirotonit întru

diacon pe candidatul Laurențiu Mititelu și a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească.

Duminică, 16 aprilie – Vineri, 21 aprilie 2006:

– a participat, în Catedrala episcopală din Buzău, la oficierea Deniilor din Săptămâna Patimilor.

Joi, 20 aprilie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a hirotonit întru preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Laurențiu Mititelu; de asemenea, a hirotonit întru diacon pe candidatul Viorel Coman și a rostit cuvânt de învățătură.

Duminică, 23 aprilie 2006:

– cu prilejul marelui praznic al Învierii Domnului, Prea Sfinția Sa a oficiat slujba Învierii Domnului la troița din fața noii Catedrale episcopale „Înălțarea Domnului“, unde a rostit cuvânt pastoral pentru mulțimea de credincioși prezenți, după care a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală „Adormirea Maicii Domnului“ din Buzău; în cadrul aceleiași sfinte slujbe, a hirotonit preot și hirotesit duhovnic pe diaconul Viorel Coman și a rostit cuvânt de învățătură;

– a primit la Reședința episcopală pe preoții din municipiul Buzău și din parohiile învecinate, cu prilejul Sfințelor Paști;

– în aceeași zi, spre amiază, a oficiat slujba Vecerniei (a doua Înviere) în Catedrala episcopală din Buzău și a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească; de asemenea, a oficiat slujba Vecerniei (a doua Înviere) în biserica Mănăstirii Rătești, județul Buzău, rostind cuvânt de povățuire duhovnicească.

Luni, 24 aprilie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în biserica Parohiei „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe“ din municipiul Buzău, cu prilejul hramului, rostind cuvânt de învățătură.

Marti, 25 aprilie 2006:

– a resfințit biserica Parohiei Păltiniș, Protoieria Pătârlagele; a oficiat Sfânta Liturghie în acea biserică și a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească.

Joi, 27 aprilie 2006:

– a efectuat vizite canonice la: Mănăstirea „Sfânta Treime“; Mănăstirea Rogozu; Parohia Slobozia Bradului; Mănăstirea Cotești; sediul Protoieriei Panciu; Catedrala „Cuvioasa Parascheva“ Panciu; Mănăstirea Troțușanu (unde a instalat pe noua stareță Dionisia Borcea); Parohia Troțușanu; Mănăstirea Brazi.

Vineri, 28 aprilie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie arhierescă la Mănăstirea Dălhăuți, județul Vrancea, cu prilejul hramului; stareța Andreea David a fost binecuvântată ca stavroforă și i s-a acordat Crucea eparhială.

Sâmbătă, 20 aprilie 2006:

– a efectuat vizite canonice la Mănăstirea Valea Neagră, biserica Parohiei Podu Nărujei, Mănăstirea Lepșa, biserica Parohiei Bolotești, Mănăstirea Târnița și Mănăstirea Dălhăuți.

Duminică, 30 aprilie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în biserica fostei Mănăstiri Mera, cu prilejul împlinirii a 300 de ani de la ctitorirea sfântului locaș, rostind cuvânt de învățătură adecvat evenimentului.

– a vizitat canonic bisericile următoarelor parohii: Broșteni II (în con-

strucție); Arva; „Sfinții Impărați“ (filiala Parohiei „Sfânta Cruce“ – Odobești); „Sfânta Cruce“ – Odobești.

Miercuri, 3 mai 2006:

– a participat la conferința preoțească ce a avut loc la sediul Protoieriei Buzău II;

– în aceeași zi, Prea Sfinția Sa a participat la desfășurarea lucrărilor conferinței preoțești din cadrul Protoieriei Focșani II, ce a avut loc în biserica Parohiei „Sfântul Dumitru“-Bahne din Focșani.

Joi, 4 mai 2006:

– a vizitat canonic Schitul „Sfântul Ilie“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Săseni, Mănăstirea Barbu, paraclisul Parohiei Leiculiești și biserica (în construcție) Parohiei Mierea din cuprinsul Protoieriei Buzău I.

Duminică, 7 mai 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; în cursul sfinteii slujbe a hirotonit întru diacon pe candidatul Daniel Ganea și a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească.

Martți, 9 mai 2006:

– a participat la desfășurarea conferinței preoțești ce a avut loc la sediul Protoieriei Panciu;

în aceeași zi, a efectuat vizite canonice în cuprinsul Protoieriei Panciu, după cum urmează: biserica Parohiei „Sfinții Voievozi“ – Chicera din Panciu; Mănăstirea Troțușanu; Mănăstirea Brazi; Mănăstirea Sihastru și Mănăstirea „Sfânta Treime“.

Joi, 11 mai 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în paraclisul Mănăstirii Cârmu, județul Buzău, cu prilejul hramului, și a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească;

– în aceeași zi, a oficiat slujba Vecerniei în biserica Parohiei „Sfântul Ierarh Epifanie“ din municipiul Buzău, cu prilejul hramului, rostind cuvânt de zidire sufletească.

Vineri, 12 mai 2006:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în paraclisul Seminarului Teologic Liceal Ortodox Monahal de la Mănăstirea Rătești, județul Buzău, cu prilejul hramului, în cadrul sfinteii slujbe, a hirotonit preot și a hirotesit întru duhovnic pe diaconul Daniel Ganea, rostind cuvânt de învățătură pentru mulțimea de preoți și credincioși prezenți.

Sâmbătă, 13 mai 2006:

– a vizitat canonic bisericile Parohiilor Istrița de Jos și Săhăteni din cuprinsul Protoieriei Buzău I.

Duminică, 14 mai 2006:

– a săvârșit Sfânta Liturghie (slujbă misionară) în biserica Parohiei Bozioru, Protoieria Pătărlagele, rostind cuvânt de îndrumare duhovnicească;

– în aceeași zi, a oficiat vizite canonice în bisericile următoarelor parohii din cuprinsul Protoieriei Pătărlagele: Lunca Frumoasă; Cozieni; Bălănești; Văvălugile; Mănăstirea Rătești

Martți, 16 mai 2006:

– a vizitat canonic biserica Parohiei „Sfântul Apostol Andrei“ din municipiul Buzău.

Joi, 18 mai 2006:

– a efectuat vizite canonice la: biserica Parohiei Mărăcineni II (șantier de pictură), Protoieria Buzău I; biserica Parohiei „Sfântul Ioan Damaschin“ (în construcție) – Topliceni, Protoieria Râmnicu Sărat; Mănăstirea „Sfânta Treime“, județul Buzău; Mănăstirea Rogozu, județul Vrancea.

Vineri, 19 mai 2006:

– a vizitat canonic următoarele obiective: biserica Parohiei Urechești II; Schitul „Acoperământul Maicii Domnului“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Urechești; biserica nouă din cimitirul Parohiei Cârligele, Protoieria Focșani II; Mănăstirea Dălăuți.

Duminică, 21 mai 2006:

– la invitația Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Sfințitul Părinte EPIFANIE a participat la proclamarea solemnă a canonizării Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolitul Țării Românești, la Catedrala Patriarhală din București.

Luni, 22 mai 2006:

– a însoțit cinstitele moaște ale Sfântului Grigorie Dascălu de la Catedrala Patriarhală din București la Mănăstirea Căldărușani.

Martți, 23 mai 2006:

– a vizitat canonic: Mănăstirea Brazi; Mănăstirea Troțușanu; Catedrala „Cuvioasa Parascheva“ (în construcție) din Panciu; biserica Parohiei Crucea de Jos din Protoieria Panciu.

Miercuri, 24 mai 2006:

– a vizitat canonic următoarele unități bisericești: Mănăstirea „Sfânta Treime“; Mănăstirea Rătești; biserica Parohiei Berca din Protoieria Pătârlagele; Mănăstirea Ciolanu.

Sâmbătă, 27 mai 2006:

– a prezidat examenul de selecționare-oraș ce s-a desfășurat la Centrul Eparhial din Buzău.

Duminică, 28 mai 2006:

– a oficiat slujbă misionară (Sfânta Liturghie) în biserica Parohiei „Ovi-

denia“-Armeni din Focșani; a rostit cuvânt de învățătură;

– în aceeași zi, a sfințit locul și pus piatra fundamentală pentru noua biserică ce va avea hramul „Sfântul Cuvios Vasile de la Mănăstirea Poiana Mărului“ din Parohia Bătinești II, Protoieria Panciu, rostind cuvânt de îndrumare duhovnicească; de asemenea, a efectuat vizite canonice în bisericile următoarelor parohii: „Sfântul Nicolae“ din Râmnicu Sărat; Dragosloveni din Protoieria Focșani II; „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul“, Domneasca, precum și la biserica Unității Militare din Focșani; tot în această zi, a vizitat canonic Mănăstirea Buluc, unde a oficiat slujba de intrare în monahism a trei surori din acea mănăstire.

Luni, 29 mai 2006:

– a prezidat ședința de constituire a Adunării Eparhiale, precum și ședința Consiliului Eparhial, ce s-au desfășurat la Centrul Eparhial din Buzău;

în aceeași zi, a oficiat vizite canonice la Schitul „Sfântul Ilie“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Săseni, Schitul Ciobănoaia și Mănăstirea Rătești.

Joi, 1 iunie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală „Adormirea Maicii Domnului“ din Buzău, în cadrul căreia a hirotonit întru preot și hirotesit duhovnic pe diaconul Florin Simion; de asemenea, a hirotonit întru ierodiacon pe monahul Ștefan Gavrilă de la Mănăstirea Mușinoaele, județul Vrancea și a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească.

Sâmbătă, 3 iunie 2006:

– a săvârșit slujba înmormântării pentru preotul Gheorghe Pătrașcu, în

biserica Parohiei Bătinești I, Protoieria Panciu, rostind cuvânt de mângâiere pentru credincioșii prezenți;

– în aceeași zi, a efectuat vizite canonice la următoarele obiective: biserica Parohiei Mărăcineni II (șantier pictură), Protoieria Buzău I; Mănăstirea „Sfânta Treime“; Mănăstirea Rogozu; biserica (în construcție) din Parohia Golești, Protoieria Focșani II; sediul Protoieriei Focșani I.

Duminică, 4 iunie 2006:

– a oficiat sfințirea bisericii Parohiei „Sfântul Apostol Andrei“ din municipiul Buzău; a săvârșit Sfânta Liturghie la acea biserică, în cadrul căreia a hirotonit întru ieromonah pe ierodiaconul Ștefan Gavrilă pentru Mănăstirea Mușinoaele; de asemenea, a hirotonit întru diacon pe candidatul Cristian Tronaru; a rostit cuvânt de învățătură pentru mulțimea de credincioși prezenți la acest eveniment bisericesc;

– în aceeași zi, Prea Sfinția Sa a sfințit locul și a pus piatra de temelie pentru biserica Parohiei „Sfântul Ierarh Epifanie – Arhiepiscopul Ciprului“ din Buzău, rostind cuvânt de îndrumare duhovnicească.

Sâmbătă, 10 iunie 2006:

– a vizitat canonic biserica Parohiei Mierea (în construcție), Protoieria Buzău I, și Mănăstirea Ciolanu, județul Buzău.

Duminică, 11 iunie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în biserica Mănăstirii „Sfânta Treime“ județul Buzău și a rostit cuvânt de învățătură.

– în aceeași zi, a vizitat canonic următoarele unități bisericesti: biserica Parohiei „Sfântul Ioan Damaschin“ din localitatea Poșta Topliceni, Protoieria Râmnicu Sărat; Mănăstirea Rogozu;

schitul „Acoperământul Maicii Domnului“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Urechești, județul Vrancea; Mănăstirea Dălhăuți; paraclisul „Sfântul Ierah Mucenic Teodosie“ din municipiul Focșani; Mănăstirea Mușinoaele.

Luni, 12 iunie 2006:

– a săvârșit Sfânta Liturghie (slujbă misionară) la Mănăstirea Lepșa, județul Vrancea, cu prilejul hramului, rostind cuvânt de îndrumare duhovnicească;

– în aceeași zi, a vizitat canonic biserica din satul Lepșa, filiala Parohiei Greșu, Protoieria Panciu și Mănăstirea „Sfânta Treime“, județul Buzău.

Duminică, 18 iunie 2006:

– a săvârșit Sfânta Liturghie (slujbă misionară) la biserica Parohiei Șindriari, Protoieria Focșani I; a hirotesit „iconom stavrofor“ pe preotul paroh Victor Gegea și a rostit cuvânt de învățătură;

– în aceeași zi, a sfințit locul și a pus piatra de temelie pentru noua biserică „Nașterea Maicii Domnului“ din cuprinsul Parohiei Golești, Protoieria Focșani II, rostind cuvânt de îndrumare duhovnicească; de asemenea, Prea Sfinția Sa a oficiat sfințirea capelei de la Casa de copii „Sfânta Maria“ din localitatea Golești, județul Vrancea;

– tot în aceeași zi, a oficiat vizite canonice după cum urmează: biserica Parohiei „Sfântul Gheorghe“; biserica „Sfântul Ilie“ din Parohia Unirea – Odobești; biserica Parohiei Broșteni II; Mănăstirea Cotești; Mănăstirea Rogozu.

Luni, 19 iunie 2006:

– a participat la deschiderea oficială a cursurilor pastorale și de îndrumare a preoților din Protoieria Buzău I, ce se

desfășoară la Mănăstirea Rătești, județul Buzău, rostind cuvânt de învățătură.

Joi, 22 iunie 2006:

– a participat la încheierea cursurilor pastorale și de îndrumare a preoților din Protoieria Buzău I, ce s-au desfășurat la Mănăstirea Rătești.

Sâmbătă, 24 iunie 2006:

– a săvârșit slujbă misionară (Sfânta Liturghie) în biserica Mănăstirii Rogozu, județul Vrancea, cu prilejul hramului; a hirotonit întru preot și hirotesit duhovnic pe diaconul Cristian Tronaru; a hirotonit întru diacon pe candidatul Valentin Ghiță și a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească;

– în aceeași zi, a vizitat canonic: Mănăstirea Vărzărești; Mănăstirea Dălhăuți; Schitul „Acoperământul Maicii Domnului“ (metocul Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Urechești.

Duminică, 25 iunie 2006:

– a resfințit biserica parohiei Plevna, Protoieria Râmnicu Sărat; a oficiat Sfânta Liturghie în cadrul căreia a hirotonit întru preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Valentin Ghiță și a hirotonit întru diacon pe candidatul Leontie Bedereag, rostind și cuvânt de povățuire duhovnicească.

– în aceeași zi, a vizitat canonic biserica, în construcție, din cuprinsul Parohiei Satu Nou și biserica Parohiei „Sfântul Ioan Damaschin“ din localitatea Poșta-Topliceni, ambele din cuprinsul Protoieriei Râmnicu Sărat.

Luni, 26 iunie 2006:

– a participat la ședința de constituire a Adunării Naționale Bisericești pentru perioada 2006-2010, ședință ce

s-a desfășurat în aula Palatului Patriarhiei din București.

Mărti, 27 iunie – Miercuri, 28 iunie 2006:

– a participat la ședința Sfântului Sinod ce s-a desfășurat la Reședința Patriarhală din București.

Miercuri, 28 iunie 2006:

– a vizitat canonic Mănăstirea Rătești, Mănăstirea Ciolanu și Schitul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil“ din localitatea Berca, județul Buzău.

Joi, 29 iunie 2006:

– a sfințit biserica Parohiei Bordușani, Protoieria Buzău II; a oficiat Sfânta Liturghie la acea biserică în cadrul căreia a hirotonit întru preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Leontie Bedereag; a hirotonit întru diacon pe candidatul Florin Coșerea și a rostit cuvânt de învățătură.

– în aceeași zi, a sfințit capela din incinta U.M. 01951 din Buzău; a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească pentru credincioșii și militari prezenți;

– tot în aceeași zi, a vizitat canonic biserica Parohiei Mărăcineni II (șantier de pictură) din Protoieria Buzău I și biserica Parohiei Vadu Pașii din Protoieria Buzău II.

Vineri, 30 iunie 2006:

– a vizitat canonic Mănăstirea Rătești, județul Buzău.

Sâmbătă, 1 iulie 2006:

– a sfințit troița din incinta Brigăzii 8 Artilerie Mixtă „Alexandru Ioan Cuza“ din Focșani; a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească;

în aceeași zi, a sfințit locul și a pus piatra de temelie pentru noua biserică „Sfinții Împărați Constantin și Elena“ din satul Ciolănești, filiala Parohiei

Mănăstioara, Protoieria Panciu; a rostit cuvânt de zidire sufltească;

– de asemenea, a vizitat canonic: Mănăstirea Brazi; Mănăstirea Cotești; Schitul „Acoperământul Maicii Domnului“ (metoc al Episcopiei Buzăului și Vrancei) din localitatea Urechești, județul Vrancea; Mănăstirea „Sfânta Treime“, județul Buzău.

Duminică, 2 iulie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a hirotonit întru preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Florin Coșerea; a hirotonit întru diacon pe candidatul Iulian Mihai; la sfârșitul Sfintei Liturghii, a hirotesit întru arhidiacon pe diaconul Ciprian Preda și pe diaconul Aurelian Dumitru, după care a rostit cuvânt de învățătură.

Luni, 3 iulie 2006:

– a participat la deschiderea celei de-a doua serii de cursuri pastorale și de îndrumare pentru preoți (Protoieria Buzău II, seria a II-a) ce s-au desfășurat la Seminarul Teologic Liceal Monahal „Sfântul Ierarh Epifanie” de la Mănăstirea Rătești, județul Buzău.

Joi, 6 iulie 2006:

– a participat la încheierea cursurilor *pastorale și de îndrumare ale preoților*, ce au avut loc la Seminarul Teologic Liceal Ortodox Monahal „Sfântul Epifanie, arhiepiscopul Ciprului” de la Mănăstirea Rătești, județul Buzău.

– a vizitat canonic biserica (în construcție) din Parohia Golești, Protoieria Focșani II; în cuprinsul Protoieriei Focșani I, a vizitat: biserica Parohiei Bolotești; biserica Parohiei Găgești; biserica Parohiei Vidra; biserica Parohiei Scafari; Mănăstirea Lepșa.

Sâmbătă, 8 iulie 2006:

– a vizitat canonic biserica Parohiei Mierea (în construcție), Protoieria

Buzău I, Mănăstirea Ciolanu și Mănăstirea Rătești.

Duminică, 9 iulie 2006:

– a oficiat Sfânta liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească pentru cei prezenți.

– în aceeași zi, a vizitat canonic sediul Protoieriei Pătârlagele, Mănăstirea Cârnu și Catedrala (în construcție) „Sfântul Gheorghe” din localitatea Nehoiu, județul Buzău.

Luni, 10 iulie 2006:

– a participat la deschiderea celei de-a III-a serii de cursuri pastorale și de îndrumare pentru preoții din Protoieria Focșani II, ce s-au desfășurat Seminarul Teologic Liceal Monahal „Sfântul Epifanie, arhiepiscopul Ciprului” de la Mănăstirea Rătești, județul Buzău.

Joi, 13 iulie 2006:

– a participat la încheierea celei de-a III-a serii de cursuri pastorale și de îndrumare pentru preoți ce au avut loc la Seminarul Teologic Liceal Monahal „Sfântul Ierarh Epifanie” de la Mănăstirea Rătești, județul Buzău.

Vineri, 14 iulie 2006:

– a vizitat canonic: noua Catedrală episcopală cu hramul „Înălțarea Domnului” (în construcție) din Buzău; biserica Parohiei „Cuvioasa Parascheva” (lucrări de consolidare) din Buzău; biserica Parohiei „Sfântul Vasile” (în construcție) din Buzău; biserica Parohiei Mărăcineni II (șantier pictură), Protoieria Buzău I; Mănăstirea Rogozu, județul Vrancea.

Duminică, 16 iulie 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău, a hirotonit preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Iulian Mihai; a hirotonit întru

diacon pe candidatul Gabriel Macovei și a rostit cuvânt de învățătură.

Joi, 3 august 2006:

– a participat la încheierea cursurilor pastorale și de îndrumare ale preoților din Protoieria Focșani I (seria a IV-a) ce s-au desfășurat la Seminarul Teologic Liceal Monahal „Sfântul Epifanie, arhiepiscopul Ciprului“ de la Mănăstirea Rătești, județul Buzău;

– în aceeași zi, a vizitat canonic Mănăstirea Rătești, Mănăstirea Bradu și biserica Parohiei Mierea (în construcție) din cuprinsul Protoieriei Buzău I.

Vineri, 4 august 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău; a hirotonit preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Gabriel Macovei; a hirotonit diacon pe candidatul Daniel Sânducu și a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească.

Sâmbătă, 5 august 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău, a hirotonit preot și hirotesit duhovnic pe diaconul Daniel Sânducu; a hirotonit diacon pe candidatul Gheorghe Lefter și a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească.

Duminică, 6 august 2006:

– a sfințit clopotnița și troița de la Mănăstirea Buluc și a oficiat Sfânta Liturghie în biserica acelei mănăstiri, cu prilejul hramului;

– a hirotonit întru preot și a hirotesit duhovnic pe diaconul Gheorghe Lefter; a binecuvântat stavroforă pe monahia Macrina David, stareța Mănăstirii Buluc, a rostit cuvânt de învățătură.

– în aceeași zi, a vizitat canonic următoarele obiective bisericesti, în

cuprinsul Protoieriei Focșani I: biserica „Sfinții Împărați“, filiala Parohiei „Sfânta Cruce“ – Odobești; biserica Parohiei „Sfânta Cruce“ – Odobești; biserica „Sfântul Ilie“ – filiala Parohiei Unirea; biserica „Sfântul Gheorghe“, filiala Parohiei Unirea; biserica (în construcție) a Parohiei „Bincredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt“ – Focșani; în cuprinsul Protoieriei Focșani II: Mănăstirea Vărzărești, biserica Parohiei Urechești; Mănăstirea Rogozu; în Protoieria Râmnicu Sărat: Mănăstirea „Sfânta Treime“, biserica Parohiei „Sfinții Voievozi“ – Râmnicu Sărat.

Luni, 7 august 2006:

– a participat la deschiderea cursurilor pastorale și de îndrumare pentru preoții din Protoieria Pătârlagele (seria a V-a), ce s-au desfășurat la Seminarul Teologic Liceal Ortodox Monahal „Sfântul Epifanie, arhiepiscopul Ciprului“ de la Mănăstirea Rătești.

– în aceeași zi, a vizitat canonic Mănăstirea Rătești și Schitul „Sfinții Arhangheli“ din localitatea Berca, județul Buzău.

Joi, 10 august 2006:

– a participat la încheierea cursurilor pastorale și de îndrumare a preoților, seria a V-a, ce au avut loc la Seminarul Teologic Liceal Ortodox Monahal „Sfântul Epifanie, arhiepiscopul Ciprului“ de la Mănăstirea Rătești, județul Buzău.

– în aceeași zi, a vizitat canonic: Mănăstirea Rătești; Mănăstirea Ciolanu; Schitul Ciobănoaia; biserica Parohiei Gura Anionoasei din cuprinsul Protoieriei Pătârlagele.

Sâmbătă, 12 august 2006:

– a vizitat canonic următoarele obiective: biserica Parohiei Mărăcini

II (șantier de pictură), Protoieria Buzău I; Mănăstirea „Sfânta Treime”, județul Buzău; în județul Vrancea: Mănăstirea Rogozu; Mănăstirea Lepșa; biserica Parohiei Tufele; Mănăstirea Brazi; biserica Parohiei Dealu Neicu, Protoieria Panciu; Mănăstirea „Sfântul Ioan”–Brazi; Mănăstirea Troțușanu.

Duminică, 13 august 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău în cadrul căreia a hirotonit diacon pe candidatul Gabriel Gherghe și a rostit cuvânt de învățătură.

Luni, 14 august 2006:

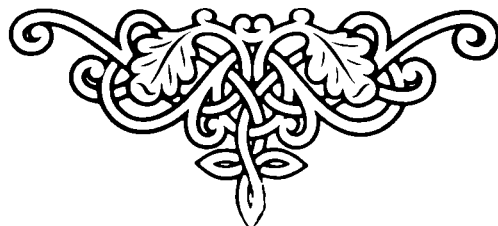
– a participat la slujba de Priveghere de la Catedrala episcopală din Buzău,

cu prilejul hramului. A oficiat slujba Privegherii și a Prohodului Adormirii Maicii Domnului la Mănăstirea Ciolanu, județul Buzău; a rostit cuvânt de povățuire duhovnicească.

– în aceeași zi, a primit vizita D-lui General Ion Chirănescu, de la Corpul 2 Operațional din Buzău.

Marti, 15 august 2006:

– a oficiat Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Buzău, cu prilejul hramului; a hirotonit întru preot pe diaconul Gabriel Gherghe și a rostit cuvânt de îndrumare duhovnicească.

AGENDA PEA SFINȚITULUI EPISCOP CASIAN AL DUNĂRII DE JOS

LITURGICE

2 martie - participă, alături de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și ceilalți membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la slujba Sfintei Liturghii în Catedrala Patriarhală din București, cu prilejul deschiderii lucrărilor Sfântului Sinod și ale Adunării Naționale Bisericești.

4 martie - participă la Mănăstirea Vladimirești la slujba de prohodire a maicii Macrina Popa și rostește cuvânt de învățătură.

5 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii în Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură; participă la slujba Paraclisului Maicii Domnului la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură către credincioșii și tinerii liceeni și studenți prezenți.

6-9 martie - săvârșește slujba Pavementului Mari și a Canonului Sfântului Andrei Criteanul, în Catedrala Episcopală, urmată de cuvânt de învățătură.

8 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite, la Capela „Sfântul Cuvios Ioan Casian” din cadrul Reședinței Episcopale.

10 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte

sfințite, la Catedrala Episcopală din Galați.

12 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare în Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură.

16 martie - săvârșește, la Parohia „Sfânta Ana” din Galați, slujba înmormântării preotului Ioan Teoharie, fost consilier economic (1954-1958) și bisericesc (1976-1986) al Episcopiei Dunării de Jos, precum și a presbiteriei Alexandrina Picoș.

17 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite, la Capela „Sfântul Cuvios Ioan Casian” din cadrul Reședinței Episcopale.

18 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii în Capela „Sfântul Cuvios Ioan Casian” din cadrul Reședinței Episcopale.

19 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare în Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură.

24 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite, la Capela „Sfântul Cuvios Ioan Casian” din cadrul Reședinței Episcopale.

25 martie - la invitația Prea Sfințitului Damaschin, Episcopul Sloboziei și

Călărașilor, participă la evenimentul de Buna Vestire, prilejuit de pelerinajul cu moaștele Sf. Teodosie de la Brazi aduse de Prea Sfințitul Episcop Epifanie al Buzăului și Vrancei.

26 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare, în Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură.

28 martie - participă la săvârșirea slujbei Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite la biserica „Sfântul Nicolae” din municipiul Galați, în prezența preoților slujitori din Protopopiatul Galați și rostește cuvânt de învățătură.

30 martie - participă la săvârșirea slujbei Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite la biserica „Adormirea Maicii Domnului” din localitatea Târgul Bujor, în prezența preoților slujitori din Protopopiatul Târgul Bujor și rostește cuvânt de învățătură.

31 martie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite, la Capela „Sfântul Cuvios Ioan Casian” din cadrul Reședinței Episcopale.

2 aprilie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare în Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură; hirotonește ca preot misionar pe c. diac. Gheorghe Tudor.

4 aprilie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite la biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din municipiul Tecuci, în prezența preoților slujitori din protopopiatele Tecuci și Nicorești.

6 aprilie - participă la săvârșirea slujbei Sfintei Liturghii a Darurilor mai înainte sfințite la biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Parohia Slobozia Conachi, în prezența preoților slujitori

din Protopopiatul Covurlui și rostește cuvânt de învățătură.

9 aprilie - participă, alături de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, și alți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, la slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală din Giurgiu, cu ocazia instalării în scaunul de Episcop al Giurgiului a Prea Sfințitului Ambrozie Meleacă.

15 aprilie - Sâmbăta lui Lazăr. Pomenirea Morților - asistă la slujba Sfintei Liturghii a Sfântului Ioan Gură de Aur la Catedrala Episcopală, săvârșește slujba parastasului și rostește cuvânt de învățătură; binecuvintează lucrările realizate la noua biserică din Parohia Smârdan, Protoieria Galați.

16 aprilie - Duminica Floriilor - săvârșește slujba Sfintei Liturghii și rostește cuvânt de învățătură la Catedrala Episcopală; hirotonește întru diacon pe tânărul teolog George Postolache și întru ieromonah pe p. c. ierodiac. Ignatie Antohe, pe seama Catedralei Episcopale - Galați; săvârșește slujba de hirotésie și instalare a noii starețe a Mănăstirii Vladimirești, p. cuv. maică stavroforă Daniela Nedelcu, rostind cuvânt de învățătură pentru obștea mănăstirii.

17-19 aprilie - participă, în Catedrala Episcopală, la slujbele Deniilor din Săptămâna Patimilor Domnului și rostește cuvânt de învățătură.

18 aprilie - săvârșește slujba de sfințire a catapetesmei bisericii de la Mănăstirea Adam, Protoieria Târgul Bujor, jud. Galați.

20 aprilie - Joia Mare - săvârșește Sfânta Liturghie a Sfântului Vasile cel Mare, unită cu Vecernia și slujba

spălării picioarelor, la Catedrala Episcopală, urmate de un cuvânt de învățătură; hirotonește întru diacon pe tânărul teolog Daniel Popa și întru preot pe p. c. diac. George Postolache, pe seama Parohiei Frecăței, Protoieria Făurei, jud. Brăila; săvârșește slujba Deniei celor 12 Evanghelii, la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură.

21 aprilie - participă la slujba Vecerniei din Sâmbăta Mare și săvârșește ritualul scoaterii Sfântului Epitaf; săvârșește slujba Deniei Prohodului Domnului la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură.

23 aprilie - **Sfintele Paști** - săvârșește slujba Învierii, la miezul nopții, în fața Catedralei Episcopale, în prezența Majestăților lor, Regele Mihai și Regina Ana, a Altețelor lor Regale, Prințul Radu și Prințesa Margareta, a autorităților locale și județene, precum și a unei mari mulțimi de credincioși, după care rostește cuvânt de învățătură; oficiază slujba Canonului Învierii și Sfânta Liturghie pascală în Catedrala Episcopală; slujește la Vecernia „cele de-a doua Învieri”, rostind cuvânt de învățătură.

24 aprilie - **Sfintele Paști** - săvârșește slujba Sfintei Liturghii și rostește cuvânt de învățătură la Catedrala „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din municipiul Tecuci, cu ocazia prăznirii ocrotitorului spiritual al acestui oraș.

25 aprilie - **Sfintele Paști** - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură.

27 aprilie - săvârșește, la Catedrala Episcopală, slujba Sfintei Liturghii, înconjurat de un sobor de preoți și dia-

coni, și rostește cuvânt de învățătură către credincioșii prezenți, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la punerea pietrei de temelie a Catedralei Episcopale; participă la slujba Vecerniei la biserica „Izvorul Tămăduirii” din municipiul Galați și rostește cuvânt de învățătură.

28 aprilie - **Izvorul Tămăduirii** - săvârșește slujba Sfintei Liturghii și rostește cuvânt de învățătură la biserica „Buna Vestire” din municipiul Brăila, cu prilejul celui de-al doilea hram al acestui sfânt locaș; săvârșește, în Catedrala Episcopală, slujba Sfintei Taine a Botezului prunței Maria-Alexandra Gheorghe și rostește cuvânt de învățătură.

30 aprilie - săvârșește la Catedrala Episcopală slujba Sfintei Liturghii, urmată de parastasul pentru arhiepiscopul Antim Nica și rostește cuvânt de învățătură.

2 mai - participă la slujba Sfintei Liturghii la Parohia „Sf. Ierarh Atanasie - Patriarhul Constantinopolului” din municipiul Galați, cu prilejul hramului acesteia, și rostește cuvânt de învățătură.

5 mai - vizitează și se roagă în Catedrala „Acoperământul Maicii Domnului” din orașul Ismail, precum și în mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului” din orașul Odessa, Republica Ucraina.

7 mai - participă, alături de Î.P.S. Vladimir - Mitropolitul Kievului și al întregii Ucraine, de Î.P.S. Nikodim - Mitropolitul Harkovului și Bogoduhovului, precum și de alți ierarhi ortodocși ucraineni și străini, la slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Mitropolitană din Harkov, cu ocazia aniver-

sării a 85 de ani de viață de către înțaiștătătorul locului.

8 mai - săvârșește slujba Sfintei Liturghii, precum și Acatistul Sfântului Ierarh Atanasie la Catedrala Mitropolitană din Harkov; în localitatea Stolniceni (Republica Moldova), face pomenire pentru mitropolitul Antonie Plămădeală; vizitează și se roagă la cimitirul eroilor români din localitatea Țiganca (Stoianovka) și vizitează șantierul bisericii de la Cania (Republica Moldova).

14 mai - săvârșește, la Catedrala Episcopală, slujba Sfintei Liturghii, hirotonește întru diacon pe tânărul teolog Florin Grecu, rostește cuvânt de învățătură și se roagă împreună cu persoanele cu handicap locomotor.

15 mai - binecuvintează încheierea lucrărilor la Furnalul nr. 5 de pe platforma Combinatului siderurgic „Mittal Steel” - Galați, în prezența reprezentanților Agenției Naționale de Protecție a Mediului și a conducerii combinatului.

18 mai - binecuvintează punerea pietrei de temelie a noii biserici cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din parohia Măstăcani, Protopopiatul Târgul Bujor, jud. Galați.

20 mai - săvârșește la Cimitirul „Sf. Cuv. Parascheva” din Galați slujba de pomenire a arhidiacon. Dumitru Stoica; participă la ceremonia de inaugurare a noului sediu al S.C. Mairon - Galați; săvârșește slujba Vecerniei la parohia Făurei, cu prilejul hramului orașului.

21 mai - participă, alături de Preafericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și alți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, la slujba Sfintei Liturghii din Catedrala

patriarhală „Sfinții Impărați Constantin și Elena” și la ceremonia de canonizare a Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, Mitropolit al Țării Românești.

26 mai - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Mănăstirea „Sfânta Treime”- Buciumeni, jud. Galați; hirotonește întru ierodiacon pe monahul Cleopa Burlacu de la Mănăstirea Cârломănești, jud. Galați.

27 mai - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală; hirotonește pe ierod. Cleopa Burlacu întru ieromonah pentru Mănăstirea Cârломănești, jud. Galați și pe tânărul teolog Florin Grecu întru diacon.

28 mai - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură; hirotonește întru preot pe p. c. diacon Florin Grecu pe seama capelei din cadrul Căminului pentru Persoane Vârștnice „Sfinții Apostoli”- Brăila.

1 iunie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Parohia Oancea, Protopopiatul Târgul Bujor, jud. Galați; săvârșește, alături de Î.P.S. Petru, Mitropolitul Basarabiei, în prezența Majestății Sale, Regele Mihai I, a Alteței Sale Regale, Principele Radu, precum și a reprezentanților autorităților de stat române și moldovene, slujba de sfințire a Cimitirului de Onoare Românesc din localitatea Țiganca (Republica Moldova); Săvârșește pomenirea eroilor și depune, împreună cu Majestatea Sa, Regele Mihai I, coroane de flori, la Cimitirul Eroilor din localitatea Oancea; conduce procesiunea organizată cu ocazia Zilei Eroilor și săvârșește slujba de pomenire a acestora la Cimitirul „Sfinții Împărați” din municipiul Brăila.

4 iunie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură; săvârșește slujba Sfintei Cununii a tinerilor Dragoș și Crina Elisabeta Ivan și rostește cuvânt de învățătură la biserica „Sfânta Treime” din municipiul Brăila.

9 iunie - săvârșește, înconjurat de către preoții din întreaga eparhie, slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală din Galați și rostește cuvânt de învățătură cu ocazia desfășurării Conferinței Pastoral-Misionare pe semestrul I; săvârșește la Mănăstirea „Sfinții Arhangheli” - Metoc din Galați slujba de tundere în monahism, cu numele de Antonie, a fratelui Valentin Ispas.

10 iunie - Moșii de Vară - participă la slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală, săvârșește slujba parastasului și rostește cuvânt de învățătură.

11 iunie - Pogorârea Sfântului Duh - săvârșește slujba Sfintei Liturghii și Vecernia specială la Catedrala Episcopală din Galați rostind cuvânt de învățătură; hirotonește într-un ierodiacon pe cuv. monah Antonie Ispas pe seama Catedralei Episcopale.

12 iunie - Sfânta Treime - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Mănăstirea Buciumeni, jud. Galați și rostește cuvânt de învățătură către pelerinii veniți la prăznuirea hramului acestei mănăstiri.

13 iunie - participă la slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură către absolvenții promoției 1991-1996 a Seminarului Teologic „Sfântul Apostol Andrei” din Galați.

15 iunie - participă la slujba Vecerniei la Capela Seminarului Teologic „Sfântul Apostol Andrei” din Galați.

18 iunie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură; hirotonește într-un diacon pe tânărul teolog Marian Damian.

22 iunie - participă și rostește cuvânt de învățătură la Parohia „Sf. Ioan” din municipiul Brăila, cu ocazia pelerinajului Icoanei făcătoare de minuni de la Mănăstirea Adam, jud. Galați, în municipiul și protopopiatul Brăila.

23 iunie - săvârșește slujba Vecerniei cu Litie la Parohia „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” din Galați, rostind cuvânt de învățătură către preoții și credincioșii prezenți.

24 iunie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Mănăstirea Măxineni, jud. Brăila și rostește cuvânt de învățătură cu ocazia prăznuirii hramului mănăstirii; hirotonește într-un preot pe p. c. diac. Marian Damian pe seama Parohiei Silistraru, Protopopiatul Brăila și într-un diacon pe tânărul teolog Gheorghe Sin; binecuvintează pentru slujire Capela cu hramul „Sf. Apostoli Petru și Pavel” din cadrul Căminului pentru Persoane Vârștnice „Sf. Apostoli” din municipiul Brăila.

25 iunie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură; hirotonește într-un preot pe p. c. diac. Gheorghe Sin pentru Parohia Latinu, Protopopiatul Brăila.

26 iunie - ia parte, alături de Preafericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și de alți ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la slujba Sfintei Liturghii și a Te-Deum-ului, în Catedrala Patriarhală din București, cu ocazia

deschiderii lucrărilor Adunării Naționale Bisericești.

28 iunie – săvârșește Vecernia la Parohia „Sfinții Apostoli” din municipiul Galați, rostește cuvânt de învățătură și se întâlnește cu membrii Consiliului și Comitetului parohial.

2 iulie - săvârșește slujba Sfintei Liturghii la Catedrala Episcopală și rostește cuvânt de învățătură; vizitează parohia „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare” din municipiul Galați, cu ocazia hramului și rostește cuvânt de învățătură către credincioșii prezenți.

SOCIAL - CULTURALE

7 martie - participă la Colegiul Național „Vasile Alecsandri” din Galați la un dialog pe teme duhovnicești cu elevii respectivei instituții de învățământ.

11 martie – participă, la Brăila, la depunerea jurământului de către militarii Grupurilor de Pompieri din Galați și Brăila, în cadrul festivităților ocazionate de aniversarea a 175 de ani de la înființarea primei unități de pompieri din municipiul Brăila.

12 martie - participă, la Palatul Episcopal din Galați, la ceremonia de acordare a premiilor concursului pentru tinerii iconografi, organizat cu ocazia Duminicii Ortodoxiei.

14 martie - susține la Aula „Virgil Madgearu”, în cadrul întâlnirilor A.S.C.O.R.- Galați din Postul Mare, conferința cu tema: „Tânărul creștin, încotro?”.

16 martie - participă, la Teatrul Muzical „Nae Leonard” din Galați, la ceremonia de decernare a premiilor „Pro Tv” - Galați, fiind premiat cu premiul „Pro Comunitate”.

17 martie - primește, la Mănăstirea Buciumeni, pe dl Adrian Iorgulescu - ministrul Culturii și Cultelor, însoțit de dl Victor Paul Dobre, secretar de Stat în Ministerul Administrației și Internelor, vizitând apoi șantierul bisericii din localitatea Oancea, județul Galați, precum și sediul Palatului Episcopal și Catedrala Dunării de Jos din Galați.

18 martie - vizitează, împreună cu dl Adrian Iorgulescu – ministrul Culturii și Cultelor, bisericile – monumente de arhitectură: „Precista” din municipiul Galați și, respectiv, „Buna Vestire” și „Sfinții Arhangheli” din municipiul Brăila, precum și șantierul Catedralei „Nașterea Domnului” - Brăila.

12 aprilie - în sala „Diaconia” a Centrului Eparhial, participă la întrunirea monahilor și a monahiilor din eparhie, cu p. cuv. arhim Teofil Părăian de la Mănăstirea Brâncoveanu - Sâmbăta de Sus; participă la Casa de Cultură a Sindicatelor din municipiul Galați, la conferința cu tema: „*Predica de pe munte în viața creștinului*”, susținută de p. cuv. arhim Teofil Părăian, în cadrul întâlnirilor A.S.C.O.R.-Galați din Postul Mare; participă la Palatul Navigației din Galați la ceremonia organizată de cotidianul „Viața liberă” cu ocazia apariției numărului 5 000.

13 aprilie – participă, la Casa de Cultură a Sindicatelor din municipiul Galați, la concertul „*În căutarea dorului pierdut*”, susținut de Tudor Gheorghe.

14 aprilie - participă, la sala de întruniri a Centrului Eparhial Galați, la conferința cu tema: „*Fenomenul secularizării și cauzele lui*”, susținută de dl Mirel Bănică; ia parte la ceremonia

depunerii jurământului de către noua serie de cadeți ai Inspectoratului de Poliție al Județului Galați, desfășurată la Clubul Sidex - Galați; vizitează Spitalul de Urgență pentru Copii „Sfântul Ioan” - Galați.

21 aprilie - participă, în cadrul studioului TV Express - Galați, la emisiunea dedicată semnificației duhovnicești a Săptămânii Sfințelor și Măntuitoarelor Patimi.

23 aprilie - vizitează deținuții din cadrul Penitenciarului Galați, cu prilejul Sărbătorii Învierii Domnului.

1 mai - vizitează frățește pe Prea Sfințitul Episcop Epifanie al Buzăului și Vrancei, după o scurtă prezență în satul natal - Lopătari, unde s-a recules la mormintele celor dragi din familie.

7 mai - participă, la Teatrul din Harkov, la un concert extraordinar dedicat Î.P.S. Mitropolit Nikodim al Harkovului și Bogoduhovului, cu ocazia aniversării a 85 de ani de viață.

8 mai - vizitează Muzeul Eparhial, Seminarul Teologic, biserica „Sfântul Mare Mucenic Pantelimon” din orașul Harkov, Ucraina.

25 mai - participă la Rectoratul Universității „Dunărea de Jos” - Galați la semnarea contractului de parteneriat între Universitatea de Științe Aplicate din Reutlingen-Ludwigsburg (Germania) și Universitatea Dunărea de Jos din Galați; participă la conferința cu tema „Credință și vindecare”, susținută de dl Christian Rose - rector al Universității de Științe Aplicate din Reutlingen-Ludwigsburg, la sala bibliotecii Centrului Eparhial - Galați.

31 mai - participă la ceremonia ocazionată de împlinirea a 50 de ani de

existență a Teatrului Muzical „Nae Leonard” din Galați.

1 iunie - participă la spectacolul oferit cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului, desfășurat la Așezământul Filantropic „Sfântul Vasile cel Mare” din Galați, rostind cuvânt de învățătură către copiii și profesorii prezenți.

2 iunie - participă la Colegiul Național „Vasile Alecsandri” din Galați la ceremonia de acordare a premiilor pentru elevii olimpici.

7 iunie - participă la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București la ceremonia de acordare a titlului de „Doctor Honoris Causa” Excelenței Sale, Antonio Matiazzo - Arhiepiscop de Padova (Italia).

16 iunie - participă la Teatrul Dramatic „Fani Tardini” din Galați la ceremonia de încheiere a cursurilor Școlii Sanitare „Carol Davila” și rostește un cuvânt de învățătură către corpul profesoral și absolvenții acestei instituții de învățământ.

29 iunie - participă la manifestările organizate la Galați, cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la înființarea Comisiei Europene a Dunării.

2 iulie - participă la „Festivalul Internațional al Muzicilor Militare”, desfășurat la Brăila.

ADMINISTRATIV - SINODALE

1-3 martie - participă la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și ale Adunării Naționale Bisericești, desfășurate sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, la sediul Patriarhiei Române din București.

24 martie - vizitează șantierul așezământului social-filantropic

„Sfântul Pantelimon” din localitatea Lacu-Sărat, jud. Brăila.

25 martie - efectuează, la invitația Prea Sfințitului Episcop Damaschin, o vizită în Episcopia Sloboziei și Călărașilor, cu ocazia hramului Catedralei Episcopale din Slobozia.

28 martie – prezidează, la sediile Protoieriiilor Galați și Făurei, conferința preotească pe semestrul I, având ca temă de dezbatere: „*Disciplina clerului în Eparhia Dunării de Jos. Sporirea conlucrării preotului cu structurile parohiale*”.

30 martie – prezidează, la sediile Protoieriiilor Tg. Bujor și Însurăței, conferința preotească pe semestrul I, având ca temă de dezbatere: „*Disciplina clerului în Eparhia Dunării de Jos. Sporirea conlucrării preotului cu structurile parohiale*”; prezidează la sediul Protoieriei Însurăței și la Așezământul Medico-Social „Sfântul Pantelimon” din localitatea Lacu-Sărat, județul Brăila, întâlnirea de lucru cu specialiști în domeniu, în vederea continuării lucrărilor de construcție și amenajare la respectivele obiective; vizitează Parohia Viziru de Jos, Protopopiatul Însurăței.

3 aprilie - prezidează la Centrul Eparhial ședința cu pp. cc. protoierei și diriginții de șantier de la parohii.

4 aprilie – prezidează, la sediul Protoieriei Tecuci, conferința preotească pe semestrul I, având ca temă de dezbatere: „*Disciplina clerului în Eparhia Dunării de Jos. Sporirea conlucrării preotului cu structurile parohiale*”; vizitează în Parohia Torcești, Protoieria Tecuci, șantierul caselor pentru familiile sinistrate din localitatea respectivă, construite din fondurile

colectate de la credincioșii din țară și eparhie; Prezidează, la Centrul Eparhial, ședința Consiliului Eparhial pentru validarea alegerilor membrilor organelor deliberative și executive din parohii pentru mandatul 2006-2010; inaugurează noua cantină socială din incinta Centrului Eparhial.

6 aprilie - prezidează la biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Parohia Slobozia Conachi, Protoieria Covurlui și, respectiv, la sediul Protoieriei Brăila, conferința preotească pe semestrul I, având ca temă de dezbatere: „*Disciplina clerului în Eparhia Dunării de Jos. Sporirea conlucrării preotului cu structurile parohiale*”; Prezidează întrunirea Consiliului parohial al bisericii „Nașterea Domnului” din Brăila, în legătură cu continuarea lucrărilor.

9 aprilie - participă, în Catedrala „Adormirea Maicii Domnului” din Giurgiu, alături de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și de alți ierarhi ai Sfântului Sinod, la ceremonia de întronizare a noului Episcop de Giurgiu – Prea Sfințitul Ambrozie Meleacă.

10 aprilie - vizitează și cercetează canonic obștea Mănăstirii „Stântul Mucenic Trifon” - Șendreni, jud. Galați.

24 aprilie - vizitează și cercetează canonic obștea Mănăstirii Buciumeni, Protoieria Nicorești, jud. Galați.

27 aprilie - vizitează și cercetează canonic obștea Mănăstirii „Sfântul Mucenic Trifon” - Șendreni, jud. Galați.

5 mai - primește, la Catedrala Episcopală, pe participanții la Conferința Națională „Turnarea de clopote - de la rigoarea tehnicii la artă”, organizată de Facultatea de Metalurgie din cadrul Universității „Dunărea de Jos” - Galați.

8 mai - la invitația I.P.S. Nikodim - Mitropolitul Harkovului și Bogoduhovului, vizitează pe Î.P.S. Sa la reședința mitropolitană din Harkov.

13 mai - vizitează și cercetează canonic obștea Mănăstirii Măxineni, Protoieria Brăila, jud. Brăila.

14 mai - vizitează și cercetează canonic obștea Mănăstirii Vladimirești, Protoieria Covurlui, jud. Galați.

18 mai - participă la ceremonia depunerii jurământului noilor angajați ai Inspectoratului de Poliție Brăila și rostește o alocuțiune.

20 mai - vizitează biserica Parohiei „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din municipiul Brăila, cu ocazia hramului acesteia.

22 mai - participă, alături de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și alți ierarhi ai Sfântului Sinod, la depunerea raclei cu moaștele Sfântului Ierarh Grigorie Dascălu, la Mănăstirea Căldărușani.

25 mai - vizitează și cercetează canonic obștea Mănăstirii „Nașterea Maicii Domnului” - Cudalbi, jud. Galați, precum și lucrările de construcție a trapezei și noii biserici ale mănăstirii.

26 mai - vizitează și cercetează canonic obștile mănăstirilor Buciumeni și Vladimirești, jud. Galați.

4 iunie - vizitează și cercetează canonic obștea Mănăstirii „Sfântul Mucenic Pantelimon” - Lacu Sărat, jud. Brăila.

5 iunie - vizitează și cercetează canonic obștea Mănăstirii „Sfântul Trifon” - Șendreni, jud. Galați.

9 iunie - prezidează la Teatrul Muzical „Nae Leonard” din Galați lucrările Conferinței Pastoral-Misio-

nare pe semestrul I, având ca temă de dezbatere: „Biserica Ortodoxă Română și integrarea europeană. Exigențe, probleme și perspective”.

12 iunie - prezidează la Mănăstirea „Nașterea Maicii Domnului” - Cudalbi, jud. Galați, ședința de constituire a noului Consiliu Eparhial pentru mandatul 2006-2010.

14 iunie - prezidează ceremonia de încheiere a cursurilor secțiilor teologice ale Facultății de Litere și Teologie din cadrul Universității „Dunărea de Jos” - Galați.

15 iunie - participă la serbarea oferită de elevii Seminarului Teologic „Sfântul Apostol Andrei” și ai Școlii Nr. 5 din Galați, cu ocazia încheierii anului școlar, la Teatrul Muzical „Nae Leonard” din Galați.

20 iunie - participă, în calitate de membru al comisiei de examinare, la susținerea licenței de către absolvenții secțiilor teologice ale Facultății de Litere și Teologie din cadrul Universității „Dunărea de Jos” - Galați.

22 iunie - vizitează și cercetează canonic obștea Mănăstirii Măxineni, jud. Brăila.

26-27 iunie - participă la ședința de constituire a Adunării Naționale Bisericești pentru mandatul 2006-2010 și la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, desfășurate sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la sediul Patriarhiei Române din București.

PRIMIRI

8 martie - primește, la Reședința Episcopală, pe dl. prof. univ. dr. Dorin Dănilă de la Institutul de Arhitectură din București.

18 martie – primește, la Reședința Episcopală, clerici și reprezentanți ai vieții social-culturale, cu prilejul sărbătoririi zilei de naștere.

31 martie – primește, la Reședința Episcopală pe dl. Adrian Butucă, director general al S.C. Moldomobila S.A. Iași.

3 aprilie – primește, la Centrul Eparhial, pe dnii Roman Apostol Picu, Manoliu Mihail, Gavan Eugen, Mihai Vlase, membri ai Consiliului Municipal Galați.

4 aprilie – primește, la sediul Protoiерiei Tecuci, pe dl Cristian Finkelstein, primarul municipiului Tecuci, precum și o delegație a fundației italiene „Aliseo”, condusă de preotul ortodox român de la Torino.

23 aprilie - primește, la Reședința Episcopală, preoții și doamnele preotese din municipiul Galați, cu prilejul recepției din ziua întâi a Învierii Domnului.

27 aprilie - primește, la Reședința Episcopală, preoții și reprezentanții autorităților locale, prezenți la deschiderea manifestărilor închinare închinării a 100 de ani de la punerea pietrei de temelie a Catedralei Episcopale.

4 mai - primește, în Catedrala Episcopală, pe elevii Seminarului Teologic și ai Școlii de Cântăreți din Galați, însoțiți de pr. director, cu prilejul întoarcerii din vacanța de Sf. Paști.

5 mai - binecuvintează, în Catedrală, candidații, însoțiți de părinți, pentru examenul de admitere la Seminarul Teologic „Sf. Andrei”.

6-8 mai - cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, participă la Harkov, ca delegat al Bisericii Ortodoxe Române, la manifestările dedicate împlinirii a 85 de ani de viață ai Mitropolitului Nicodim al Harkovului și Bogoduhovului.

16 mai - primește, la Reședința Episcopală, delegația firmei Siemens: dl ing. Christoph Vogl, dl Dieter Altman și dl Șerban Alex Moțoiu; primește, la Reședința Episcopală, pe dl. prof. univ. dr. Jean Claude Attuel de la Universitatea Paris XII însoțit de dna Prorector Daniela Șarpe.

23 mai - primește la Reședința Episcopală pe dnii Manfred Wagner - consilier pentru probleme pastorale, misionare și ecumenice al Bisericii Evanghelice Luterane din Stuttgart și Christian Rose - rector al Universității de Științe Aplicate din Reutlingen - Ludwigsburg (Germania).

1 iunie – primește, în localitatea Oancea, jud. Galați pe Majestatea Sa, Regele Mihai I și pe Alteța Sa Regală, Principele Radu.

3 iunie – primește, la Reședința Episcopală, pe dnul arhitect Dorin Dănilă din București.

9 iunie – primește, la Reședința Episcopală, pe dnul Teodor Baconsky - ministru secretar de stat pentru afaceri externe la Ministerul Afacerilor Externe.

A consemnat
Protodiacon Gelu Aron,
Secretar eparhial

AGENDA DE LUCRU A PREASFINȚITULUI PĂRINTE DAMASCHIN EPISCOPUL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR (1 ianuarie-15 august)

Duminică 1 ianuarie – a oficiat Sfânta Liturghie arhierescă la Catedrala Episcopală din Slobozia, după care a săvârșit slujba *Te Deum* - ului de Anul Nou, rostind și un cuvânt de învățătură.

Luni 2 ianuarie – a primit pe p.p.c.c. consilieri eparhiali, p.p.c.c. protopopi și reprezentanții preoților din eparhie, în cadrul recepției de Anul Nou, pe care a oferit-o la reședința episcopală.

Marti 3 ianuarie – a primit pe domnul Nicolae Dragu, primarul municipiului Călărași; a avut program administrativ și de audiențe.

Miercuri 4 ianuarie – Joi 5 ianuarie – a avut program administrativ și a primit în audiență preoți și credincioși.

Vineri 6 ianuarie – a oficiat Sfânta Liturghie la biserica cu hramul *Sfântul Nicolae* din municipiul Călărași, după care a săvârșit, împreună cu un sobor de preoți, slujba de sfințire a *Aghiasmei Mari* pe malul brațului Borcea al Dunării, în prezența a numeroși credincioși și a oficialităților locale.

Luni 9 ianuarie – a pregătit împreună cu p.p.c.c. consilieri eparhiali ședința Adunării Eparhiale.

Marti 10 ianuarie – a prezidat ședința Consiliului Eparhial și ședința Adunării Eparhiale, care au analizat și aprobat activitatea Episcopiei Sloboziei și Călărașilor pe anul 2004.

Miercuri 11 ianuarie – a avut program administrativ; audiențe.

Vineri 13 ianuarie – a participat la alegerea organelor administrative ale Mănăstirii Slobozia.

Luni 16 ianuarie – s-a deplasat la București pentru a discuta cu domnul Adrian Lemeni, secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte.

Marti 17 ianuarie – Miercuri 18 ianuarie – a participat la reședința patriarhală la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Joi 19 ianuarie – a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

Vineri 20 ianuarie – a avut program de audiențe și s-a consultat într-o serie de probleme administrative cu p. p. c. c. consilieri.

Duminică 22 ianuarie – s-a deplasat la Craiova.

Luni 23 ianuarie – Miercuri 25 ianuarie – a examinat studenții de la Facultatea de Teologie din Craiova în cadrul sesiunii de iarnă.

Joi 27 ianuarie – a primit pe p. c. protopop Eugen Barz de la Protoieria Călărași; a primit pe p. cuv. protosinghel Rafael Mâț, starețul Mănăstirii Hagieni; a avut program administrativ.

Marți 31 ianuarie – s-a deplasat la București.

Miercuri 1 februarie – a prezidat Permanența Consiliului Eparhial; a avut program administrativ.

Vineri 3 februarie – a avut program de audiențe; s-a consultat cu p. p. c. c. consilieri eparhiali într-o serie de probleme administrative.

Luni 6 februarie – s-a deplasat la București pentru a participa la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Marți 7 februarie – a coslujit Sfânta Liturghie într-un sobor de ierarhi la Catedrala Patriarhală din București și l-a felicitat pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, cu ocazia împlinirii vârstei de nouăzeci și unu de ani.

Miercuri 8 februarie – a participat la lucrările Marelui Colegiului Electoral Bisericesc, care a ales pe Prea Sfințitul Ambrozie Sinaitul, episcop vicar patriarhal, ca întâistătător al Episcopiei Giurgului, pe Prea Sfințitul Lucian Lugojanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, ca întâistătător al Episcopiei Caransebeșului, iar pe p. cuv. protosinghel Paisie Gheorghe, secretar eparhial al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, în postul de episcop vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, cu titulatura *Lugojanul*.

Joi 9 februarie – a participat la lucrările Sfântului Sinod.

Vineri 10 februarie – a avut program administrativ și de audiențe; a

avut o întrunire cu p. p. c. c. consilieri eparhiali, cărora le-a adus la cunoștință ultimele hotărâri luate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Luni 13 februarie – a avut program administrativ și de audiențe.

Marți 14 februarie – s-a deplasat la Parohia Plătărești, unde s-a întâlnit cu primarul acestei localități și cu Consiliul Parohial.

Miercuri 15 februarie – a avut program de audiențe și a rezolvat probleme administrative.

Joi 16 februarie – a prezidat ședința stareților și starețelor de la mănăstirile și schiturile din Episcopia Sloboziei și Călărașilor; a prezidat ședința de notare a administrativă a preoților din eparhie și Permanența Consiliului Eparhial, la care au fost prezenți și p. p. c. c. protopopi; a prezidat ședința asistenților sociali angajați la Protoieriiile din eparhie.

Vineri 17 februarie – a avut program de audiențe și s-a consultat într-o serie de probleme administrative cu p. p. c. c. consilieri.

Luni 20 februarie – s-a deplasat la *Ducuroști*.

Marți 21 februarie – s-a deplasat la Oltenița unde a participat la vernisajul expoziției *Expresii creștine ale sufletului românesc la Oltenița* deschisă la Muzeul Civilizației Gumelnița; a vizitat șantierul naval NAVOL din Oltenița.

Miercuri 22 februarie – a avut program de audiențe; a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial.

Joi 23 februarie – Vineri 24 februarie – a avut program administrativ; s-a consultat cu p. p. c. c. consilieri într-o serie de probleme administrative.

Sâmbătă 25 februarie – a slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală din Slobozia și a hirotonit în treapta de diacon pe tânărul Mihail Olaru.

Duminică 26 februarie – a slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală din Slobozia și a hirotonit într-un preot, pe seama Parohiei Colinele, Protoieria Urziceni, pe diaconul Mihail Olaru, iar pe tânărul Mihail Șmatoc, în treapta de diacon.

Marti 28 februarie – a coslujit la slujba de sfințire a bisericii cu hramul *Sfinții Români* a Mănăstirii *Sfântul Ioan Casian* din Arhiepiscopia Tomisului și la Sfânta Liturghie, alături de Înalt Prea Sfințitul Teodosie, arhiepiscopul Tomisului, și Prea Sfințitul Gherasim, episcopul Râmnicului, hirotonind pe diaconul Mihai Șmatoc într-un preot pe seama Parohiei Frâsinet, Protoieria Lehliu..

Miercuri 1 martie – a participat la ședința Adunării Naționale Bisericești care a avut loc la Palatul Patriarhiei.

Joi 2 martie – a participat la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vineri 3 martie – a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial și a informat p. p. c. c. consilieri în legătură cu noile hotărâri ale Sfântului Sinod.

Sâmbătă 4 martie – a slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală din Slobozia și a hirotonit într-un preot, pe seama Parohiei Măgureni, Protoieria Lehliu, pe diaconul Gheorghită Tipa, iar pe tânărul Mihail Zotta în treapta de diacon.

Duminică 5 martie – a slujit la Catedrala Episcopală din Slobozia și a hirotonit într-un preot, pe seama Parohiei

Rași, Protoieria Lehliu, pe diaconul Mihail Zotta.

Luni 6 martie – a primit pe domnul Ștefan Poenaru de la Fetești, membru al Adunării Eparhiale, și pe domnul Ion Gheorghe de la Călărași, însoțit de p. c. Eugen Barz, protopop al Protoieriei Călărași; a slujit *Denia Canonului Sfântului Andrei Criteanul*, urmată de Pavecemiță la Catedrala Episcopală din Slobozia.

Marti 7 martie – a avut program administrativ; a slujit *Denia Canonului Sfântului Andrei Criteanul*, urmată de Pavecemiță la Catedrala Episcopală din Slobozia.

Miercuri 8 martie – a avut program administrativ; s-a deplasat la Craiova.

Joi 9 martie – Vineri 10 martie – a susținut cursuri la Facultatea de Teologie din Craiova.

Luni 13 martie – a avut program de audiențe; a prezidat ședința *Comitetului de Inițiativă pentru probleme economice al Episcopiei Sloboziei și Călărașilor*.

Marti 14 martie – s-a deplasat la București, unde a participat la ședința *Consiliului de Conducere al Societății Biblice Interconfesionale din România*.

Miercuri 15 martie – a avut program administrativ; a vizitat și supravegheat lucrările de construcție ale Centrului Socio-Cultural al Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

Joi 16 martie - a avut program de audiențe și s-a consultat cu p.p.c.c. consilieri într-o serie de probleme administrative.

Vineri 17 martie - a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial.

Luni 20 martie - a avut program administrativ; a vizitat lucrările de con-

strucție ale *Centrul Socio-Cultural* al Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

Martți 21 martie - a primit în audiență preoți și stareți din cadrul eparhiei.

Miercuri 22 martie - a acordat un interviu domnului reporter Romeo Petrașciuc de la ziarul *Iisus Biruitorul*; a avut program administrativ.

Joi 23 martie - a vizitat Schitul Amara; s-a consultat cu p. p. c. c. consilieri într-o serie de probleme administrative.

Vineri 24 martie - a primit la Centrul Eparhial pe Prea Sfințitul Casian, episcopul Dunării de Jos, împreună cu care s-a deplasat la biserica de lemn cu hramul *Buna Vestire* din Slobozia, unde au primit moaștele sfântului ierarh martir Teodosie al II-lea de la Mănăstirea Brazi, aduse de o delegație condusă de Prea Sfințitul Epifanie, episcopul Buzăului și Vrancei; a săvârșit slujba *Te Deum*-ului împreună cu ceilalți ierarhi și un sobor de preoți și diaconi, după care a condus, împreună cu Înalt Prea Sfințitul Teodosie, arhiepiscopul Tomisului, Preasfințitul Epifanie, episcopul Buzăului și Vrancei și Prea Sfințitul Casian, episcopul Dunării de Jos, procesiunea cu moaștele sfântului ierarh martir Teodosie al II-lea pe traseul *biserica Buna Vestire - bulevardul Matei Basarab - strada Constantin Dobrogeanu-Gherea - Catedrala Episcopală*.

Sâmbătă 25 martie - a coslujit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală din Slobozia alături de ceilalți ierarhi și a hirotonit în treapta de diacon pe tânărul Sebastian-Gabriel Tudor, pe seama catedralei *Sfinții Împărați* din Urziceni, iar pe diaconul Aurelian-Ionuț Gugu întru preot, pe

seama Parohiei *Sfânta Anastasia* din municipiul Călărași; a ținut un cuvânt în care a mulțumit celor trei ierarhi invitați pentru prezența la Slobozia; a acordat un interviu postului de televiziune *NAȚIONAL TV*; a prezidat ședința Consiliului Eparhial al Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

Luni 27 martie - a vizitat Schitul Amara; a avut program administrativ.

Martți 28 martie - a primit pe domnul primar al orașului Oltenița, Costinel Milescu, împreună cu soția, și pe p.c. preot Dumitru Dumitrică de la Parohia *Sfântul Nicolae* din Oltenița; a vizitat Schitul Amara.

Miercuri 29 martie - a primit pe domnul Cornel Purcărea de la *SC Agrirrom SA*; a prezidat ședința Consiliului Director al *Asociației Socio-Culturale Matei Basarab*.

Joi 30 martie - a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial; a prezidat ședința Adunării Generale a *Asociației Socio-Culturale Matei Basarab*, aflată sub patronajul Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

Vineri 31 martie - a rezolvat probleme administrative împreună cu p. p. c. c. consilieri eparhiali

Luni 3 aprilie - a avut program administrativ și de audiențe.

Miercuri 5 aprilie - a vizitat Schitul Amara; a slujit *Denia Canonului celui Mare* la Catedrala Episcopală.

Joi 6 aprilie - a prezidat ședința *Fondului de Sprijin și Investiții al Episcopiei* (FSDE).

Vineri 7 aprilie - a avut program administrativ; a slujit *Denia Acatistului Născătoarei de Dumnezeu* la Catedrala Episcopală.

Duminică 9 aprilie - a coslujit Sfânta Liturghie într-un sobor de ierarhi în frunte cu Prea Fericitul părinte Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, și a participat la slujba de întronizare a Prea Sfințitului Ambrozie Meleacă în scaunul de episcop al Giurgiului.

Luni 10 aprilie - a avut program de audiențe și s-a consultat cu p. p. c. c. consilieri într-o serie de probleme administrative.

Martți 11 aprilie - a prezidat ședința Permanenței Consiliului Eparhial; a vizitat Schitul Coslogeni și Mănăstirea Libertatea.

Miercuri 12 aprilie - s-a deplasat la București.

Duminică 16 aprilie – a săvârșit slujba sfințirii bisericii cu hramul *Sfinții Apostoli Petru și Pavel* din Parohia Piteșteanu, Protoieria Slobozia, urmată de Sfânta Liturghie, și a hirotonit în treapta de diacon pe tânărul Florin Matei, iar pe p.c. preot paroh Sorinel Paraschiv l-a hirotesit, acordându-i rangul de sachelar.

Luni 16 aprilie – a avut program administrativ și a primit în audiență preoți și credincioși.

Martți 18 aprilie – a participat la vernisajul celei de a XII-a ediții a expoziției de icoane pictate de elevii din cuprinsul Episcopiei Sloboziei și Călărașilor, cu ocazia Sfințelor Paști, intitulată *Veniți de luați lumină!*, rostind o cuvântare, și a oferit diplome premianților acestui concurs; a prezidat ședința *Fondului de Sprijin și Dezvoltare al Episcopiei*.

Miercuri 19 aprilie – a primit pe p.c. preot Dumitru Dumitrică în legătură cu organizarea sfințirea bisericii

Sfântul Gheorghe din Oltenița; a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

Joi 20 aprilie – a săvârșit slujba *Deniei celor doisprezece Evanghelii* la Catedrala Episcopală.

Vineri 21 aprilie – a acordat un interviu postului de radio *Campus* din Slobozia, în legătură cu sărbătoarea Sfințelor Paști.

Duminică 23 aprilie – a slujit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală din Slobozia în prezența a numeroși credincioși, iar la sfârșitul slujbei și a dat citire pastoralei chiriarhale; a slujit slujba Vecerniei (*A doua Înviere*) la Catedrala Episcopală, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

Luni 24 aprilie – a săvârșit slujba sfințirii bisericii cu hramul *Sfântul Gheorghe* din Oltenița, urmată de Sfânta Liturghie, și a hirotonit întru preot pe diaconul Florin Matei, pe seama Parohiei Progresu, Protoieria Oltenița, iar pe tânărul Constantin Nicolae în treapta de diacon; la sfârșitul slujbei a hirotesit pe p.c. preot paroh Dumitru Dumitrică, acordându-i rangul de sachelar; a primit, cu ocazia recepției oferite la Centrul Eparhial, numeroși ieromonahi și preoți din cadrul Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

Miercuri 26 aprilie – a avut program administrativ; a rezolvat o serie de probleme cu p.p. c.c. consilieri eparhiali.

Joi 27 aprilie – a avut program de audiențe.

Vineri 28 aprilie – a slujit Sfânta Liturghie la Schitul Coslogeni, cu ocazia hramului acestui așezământ monahal.

Duminică 30 aprilie – a slujit Sfânta Liturghie la biserica cu hramul

Sfântul Ierarh Nicolae din Parohia Dimieni, Protoieria Slobozia.

Martți 2 mai – a avut program administrativ; audiențe.

Miercuri 3 mai – s-a deplasat la București.

Joi 4 mai – a primit pe domnul Nicolae Dragu, primarul municipiului Călărași; s-a deplasat la București unde s-a întâlnit cu domnul Alexandru Dumitrescu, președintele *Așezământului Studențesc Sfântul Apostol Andrei*.

Duminică 7 mai – a slujit Sfânta Liturghie la biserica cu hramul *Sfântul Ierarh Nicolae* din Parohia Ceacu, Protoieria Călărași, iar la sfârșitul slujbei a hirotosit pe p.c. preot paroh Florinel Popa, acordându-i rangul de sachelar.

Luni 8 mai – a prezidat ședința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Fetești.

Martți 9 mai – a prezidat ședința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Lehliu; a participat la restaurantul *Select* din Slobozia la cocktail-ul intitulat *Europa este Europa din inima mea!*, oferit de *Ziua Europei* de doamna senator Maria Petre.

Miercuri 10 mai – a prezidat ședința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Călărași.

Joi 11 mai – a prezidat ședința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Slobozia.

Vineri 12 mai – a prezidat ședința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Oltenița; a vizitat șantierul NAVOL din Oltenița unde a purtat discuții în legătură cu nava *Tomis*.

Duminică 14 mai – a slujit Sfânta Liturghie la Parohia Hagiești, Protoieria Urziceni.

Martți 16 mai – a prezidat conferința pastoral-misionară semestrială a preoților din Protoieria Urziceni.

Miercuri 17 mai - Joi 18 mai – a avut program administrativ și de audiențe; s-a consultat cu p. p. c. c. consilieri într-o serie de probleme administrative.

Vineri 19 mai – a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

Duminică 21 mai – a coslujit Sfânta Liturghie într-un sobor de ierarhi ce a avut în frunte pe Prea Fericitul părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române participând la proclamarea canonizării Sfântului Grigorie al IV-lea Dascălul, mitropolitul Țării Românești,

Luni 22 mai - Joi 25 mai – a avut program administrativ și de audiențe; a rezolvat o serie de probleme administrative.

Sâmbătă 27 mai – a prezidat ședința de constituire a Adunării Eparhiale a Episcopiei Sloboziei și Călărașilor.

Duminică 28 mai – a slujit Sfânta Liturghie la Schitul Țăriceni și a hirotontit pe tânărul Valentin Ilie în treapta de diacon, iar pe ieromonahul Zosima Mârza, starețul Schitului Țăriceni, l-a hirotosit, acordându-i rangul de protosinghel.

Luni 29 mai – Martți 30 mai – a avut program administrativ și de audiențe.

Miercuri 31 mai – a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

Joi 1 iunie – a săvârșit Sfânta Liturghie la Catedrala Episcopală *Înălțarea Domnului* din Slobozia și a hiro-

tonit pe diaconul Valentin Ilie într-un preot pe seama Parohiei *Sfântul Nicolae* din Amara, iar la sfârșitul slujbei a săvârșit slujba de pomenire a eroilor căzuți pe front; a participat, alături de oficialitățile locale, la festivitățile organizate cu ocazia *Zilei Eroilor* la monumentul *Colonel Popescu Ion*.

Vineri 2 iunie – a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

Sâmbătă 3 iunie – a participat la Palatul Patriarhiei din București la ședința Uniunii Naționale a Patronatului Român.

Duminică 4 iunie – a vizitat Parohiile Constantin Brâncoveanu, Dragalina, Dragoș Vodă, Socoalele, Vâlcelele, Floroaica; a săvârșit slujba punerii pietrei de temelie a bisericii cu hramul *Înălțarea Sfintei Cruci* de la Schitul Coslogeni.

Luni 5 iunie – s-a deplasat la București.

Marti 6 iunie – a prezidat ședința *Comitetului de Inițiativă al Fondului de Sprijin și Dezvoltare al Episcopiei*.

Miercuri 7 iunie – s-a deplasat în orașul Nürnberg din Germania, răspunzând invitației Înalț Prea Sfințitului Serafim, mitropolitul ortodox român al Germaniei, Europei Centrale și de Nord, de a sluji la sfințirea unei biserici în Landshut.

Sâmbătă 10 iunie – a coslujit Sfânta Liturghie cu Înalț Prea Sfințitul Serafim la Parohia ortodoxă română din Imgolstadt, precum și slujba parastasului pentru ostașii români din primul război mondial, înmormâtați în cimitirul local.

Duminică 11 iunie – a coslujit cu Înalț Prea Sfințitul Serafim la sfințirea

bisericii din Landshut, precum și la Sfânta Liturghie.

Luni 12 iunie – a coslujit Sfânta Liturghie alături de Înalț Prea Sfințitul Serafim la Catedrala din Nürnberg.

Marti 13 iunie – s-a întâlnit cu domnișoara Daniela Deuper, referent pentru România a organizației catolice *Renovabis* din Freising.

Miercuri 14 iunie – a revenit în țară.

Joi 6 iulie – a prezidat ședința *Comitetului de Inițiativă al Fondului de Sprijin și Dezvoltare al Episcopiei*.

Marti 11 iulie – **Vineri 14 iulie** – a rezolvat probleme administrative împreună cu p. p. c. c. consilierii.

Luni 17 iulie – **Vineri 21 iulie** – a avut program administrativ.

Luni 24 iulie – a vizitat *Schitul Amara*; a avut program de audiențe.

Marti 25 iulie – a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

Miercuri 26 iulie – a vizitat *Schitul Amara*; s-a consultat într-o serie de probleme administrative cu p. p. c. c. consilierii.

Duminică 30 iulie – a săvârșit slujba de sfințire a capelei cu hramul *Sfânta Treime* din Călărași, urmată de Sfânta Liturghie în cadrul căreia a hirotonit în treapta de diacon pe tânărul Nicolae Chioveanu; la sfârșitul slujbei l-a hirotesit pe p.c. preot Alexandru-Alin Badea acordându-i distincția de sachelar; a vizitat Parohia *Anastasia* din Călărași, *Mănăstirea Libertatea* și *Schitul Coslogeni*.

Marti 1 august – **Joi 3 august** – a avut program administrativ și de audiențe.

Vineri 4 august – a primit pe domnul Cazacu Marinică, prefectul județului

lui Ialomița, și pe domnul Gabriel Ionașcu, primarul municipiului Slobozia.

Duminică 6 august – a slujit Sfânta Liturghie la biserica cu hramul *Bunavestire* din Parohia Bărbătescu, Protoieria Urziceni, și a hirotonit întru preot pe diaconul Nicolae Chioveanu, pe seama Parohiei Dâlga Gară, Protoieria Lehliu.

Luni 7 august – a vizitat Schitul Amara; a avut program administrativ.

Marti 8 august – s-a deplasat la București, unde a fost primit la Palatul Patriarhal de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

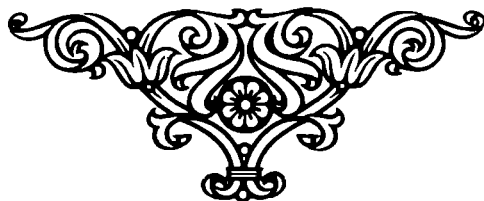
Miercuri 9 august – a prezidat Permanența Consiliului Eparhial.

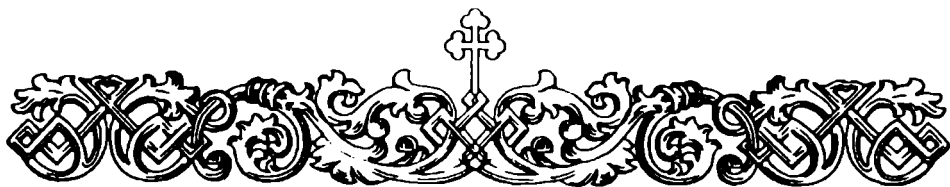
Duminică 13 august – a vizitat parohiile Ograda și Dimieni din Protoieria

Slobozia, și parohiile Țândărei Gară cu hramul *Sfinții Împărați Constantin și Elena* și Țândărei Gară cu hramul *Nașterea Domnului*, Movila, Fetești Gară, cu hramul *Sfântul Ilie*, Perișoru, cu hramul *Sfinții Cosma și Damian*, și Tudor Vladimirescu din Protoieria Fetești.

Luni 14 august – a slujit la Catedrala Episcopală slujba Privegherii, în cadrul căreia a fost cântat și *Prohodul Adormirii Maicii Domnului*.

Marti 15 august – a slujit Sfânta Liturghie la biserica cu hramul *Adormirea Maicii Domnului* din Parohia Moldoveni, Protoieria Urziceni, și a hirotesit pe p.c. preot paroh Gigi Zamfir, acordându-i rangul de iconom.

X. BISERICA ȘI ȘCOALA

COPIII – TEZAUURUL ORTODOXIEI*

Iubiți copii, dragi părinți, distinși dascăli,

În planul existenței noastre umane, împlinirile și realizările prind contur numai prin înțelegerea și finalizarea menirii date de binecuvântarea divină de la creație: „...Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți“ (Facere 1, 28), poruncă biblică ce determină, pe de o parte, bucuria de a avea copii și dragostea manifestată de părinți față de aceștia, iar pe de altă parte, și iubirea copiilor față de părinți.

Din aceste considerente, Ziua Internațională a Copilului - 1 Iunie - implică multe semnificații dar mai ales se dorește a fi dedicată purității, inocenței și zâmbetului cald de pe chipul copiilor ce reprezintă tezaurul viu al țării, al Bisericii, al omenirii, dar în același timp și preocuparea creșterii, educării și formării lor pentru viață și societate, în general, preocupări permanente vizând atenția, grija și considerația ce trebuie acordată acestora.

În relația dintre părinte și copil, dintre societate și copii, adesea, însă, aceste valori se pierd în freamătul trudei zilnice, încât cei care trebuie să se preocupe de soarta copiilor neglijează uneori supravegherea și controlul ce se impun și din păcate, sunt și multe cazuri când copiii nu sunt doriți, de unde și aspectele reprobabile de împiedicare a venirii lor pe lume, dezinteresul față de soarta lor sau, mai grav, abuzarea de condiția lor plâpândă și fragilă.

Din aceste aspecte desprindem că toate aceste preocupări reprezintă obligații importante ale oamenilor și ale societății, dar, în același timp

* Mesajul Părintelui Patriarh Teoctist cu ocazia Zilei Internaționale a copilului, 1 Iunie 2006.

reprezintă și condiții esențiale pentru mântuire, încât se impune să fim cu luare aminte la cuvintele Mântuitorului: „*Adevăr vă spun: de nu vă veți reveni și nu veți fi precum copiii, nu veți intra în Împărăția cerurilor*“ (Matei 18, 3), prin care ni se arată că, deși datoria părinților este aceea de a-i crește, educa, de a nu-i lăsa în voia sorții și cei mici, la rândul lor, ne pot arăta calea, pe care de multe ori o pierdem în opacitatea unei lumi secularizate. Doar inocența pe care ei ne-o inspiră, sensibilitatea și lipsa lor de apărare pot învinge barierele materiale și piedicile indiferentismului contemporan și numai recâștigând seninătatea sufletească, specifică lor, putem depăși cercul strâmt al valorilor materiale, devenind fii și fiice ale lui Dumnezeu. Iată de ce, o datorie a tuturor față de Dumnezeu, față de oameni, față de copii este aceea de a ocroti cu orice preț acest izvor viu, călăuzitor spre veșnicie. Pentru aceasta facem un apel călduros către toți părinții, către toți credincioșii, către toți oamenii de bine, să-și deschidă inima și sufletul către copii și să fie alături de ei în a-i sprijini, îndruma, susține și ajuta sub toate formele, pentru buna lor creștere trupească și sufletească, să manifeste dragoste și spirit de solidaritate mai ales față de cei aflați în situații defavorizate, lipsiți de căldura familiei, a unui cămin sau de lumina cărții.

Pentru ca tinerele vlăstare să crească și să se dezvolte în bucurie și cu toate condițiile pe care trebuie să le aibă, Biserica, pe lângă îndemnul grijii pentru copii să dește în inimile lor curate cuvântul lui Dumnezeu care rodește la vremea cuvenită, aducând rod însutit, necesar atât lor, părinților, cât și întregii societăți.

Dimensiunea religioasă și culturală pe care copiii o realizează și prin învățământul religios din școală are astfel un rol formativ, important pentru tot ce va însemna activitate în viitor. Cetățenii de mâine ai României și ai Europei unite vor putea trăi într-o lume mai bună dacă factorii de răspundere, familie, școală, Biserică, administrația de stat se vor îngriji pe lângă pregătirea intelectuală, profesională, instrucție, educația de bază, asigurarea condițiilor materiale și de viața lor spirituală, manifestând preocupare pentru o viață creștină autentică, trăită în spiritul învățaturii și moralei date de Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Într-o asemenea viziune de a ne crește vlăstarele să nu îi uităm astăzi pe copiii care suferă în țara noastră și în multe zone ale lumii datorită nedreptăților sociale, lipsei accesului la educație ori a nepăsării în acest domeniu sau a violenței unei societăți care nu îi protejează în mod eficient. Să îi sprijinim, să învățăm să le ștergem lacrimile și să înțelegem că ei așteaptă dragostea și înțelegerea noastră, mai importantă decât darurile materiale. Acest imperativ moral se adresează în același timp părinților, autorităților,

tuturor semenilor, care deschizându-și inima și sufletul pot să bucure și să însenineze viața celor mici.

Dragi copii, la această zi consacrată vouă, îndrept un gând de dragoste și vă doresc să vă bucurați de copilăria voastră, de jocurile voastre, să aveți mereu zâmbetul pe buze și fața senină, să fiți optimiști și încrezători în viață, să nutriți dragoste și râvnă de carte, de școală și de Biserică, să manifestați sentimente de prietenie față de semenii voștri și de sprijin față de cei care sunt în lipsuri și greutate; vă îndemn să vă ascultați părinții trupești sau sufletești, să îi respectați și să îi iubiți, să știți, la rândul vostru, să îi mângâiați în momentele de suferință. Să păstrați în suflet valorile creștine pe care le-ați primit de la îndrumătorii voștri spirituali și să le aplicați de-a lungul vieții.

Aveți alături de voi, în toate aceste strădanii, pe părinții voștri, pe dascălii voștri, pe semenii de bună credință mai în vârstă, care vă înconjoară cu dragoste și căldură. Și lor le adresăm îndemnul să fie mereu la datorie, să nu-și uite obligațiile morale pe care le au față de voi și de societate, să aibă în vedere permanent că voi sunteți cei care îi veți înlocui pe viitor în aceleași strădanii de a forma alte generații pentru perpetuarea valorilor materiale, culturale și spiritual-religioase ale neamului și omenirii.

Cu aceste gânduri, rog pe Bunul Dumnezeu să vă binecuvânteze pe voi, copiii României, pe cei din întreaga lume, să vă ocrotească și să vă călăuzească pe calea cea bună, iar celor care se preocupă permanent de îndrumarea, educarea, formarea și creșterea voastră, să le înzecească puterile, ca să poată să-și îndeplinească această nobilă și sfântă misiune și pe toți să vă apere cu harul și cu iubirea Sa de oameni.

† **TEOCTIST**

*Arhiepiscop al Bucureștilor,
Mitropolit al Munteniei și Dobrogei,
Locțiitor al Scaunului Cezareii Capadociei
și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române*

MANAGEMENTUL CALITĂȚII ÎN EDUCAȚIA RELIGIOASĂ

Evoluțiile recente de la nivel național și internațional au scos în evidență necesitatea construirii unui sistem național de management și de asigurare a calității. Simpla creștere cantitativă, „*extensivă*“, a ofertei educaționale nu mai poate satisface nevoile unei societăți a cunoașterii, aflată în plină eră post-industrială și informațională. Oamenii cer tot mai insistent calitatea, indiferent dacă este vorba de produse sau servicii și inclusiv pentru serviciile publice, educația fiind unul dintre acestea. Pentru ca dezvoltarea sistemului educațional să devină „*intensivă*“ și orientată spre calitate, este nevoie ca toate elementele legate de asigurarea calității – fie că este vorba de criterii, de indicatori, de standarde sau de descriptori – să fie înțelese și utilizate în mod unitar.

Însa, chiar dacă se discută foarte mult despre calitate, inclusiv la nivelul documentelor și declarațiilor oficiale guvernamentale, chiar și o analiză sumară dezvăluie faptul că nu există încă un ansamblu unitar de norme privind calitatea educației, dat fiind faptul că în cazul educației, calitatea este realizată de un număr variat de factori și indicatori: valorile promovate în societate și la nivelul organizației școlare; politicile și strategiile educaționale la nivel național, regional și local; evoluția conceptului de „calitate“, etc.

La nivelul Uniunii Europene nu există încă un *aquis communautaire*, și tocmai de aceea se încearcă la ora actuală, în domeniul educației, definirea unor principii, standarde și indicatori de calitate.

Dar ce anume se înțelege prin **calitate**?

Organizația Internațională pentru Standardizare (ISO) propune următoarea definiție a calității: „*Calitatea reprezintă totalitatea trăsăturilor și caracteristicilor unui produs sau serviciu care determină capacitatea acestuia de a satisface nevoi afirmate sau implicite*“.

Cadrul legislativ intern și internațional

Pornind de la aceasta definiție, calitatea este înțeleasă drept măsură standardizată a excelenței stabilite de către client și nu de către producător, pentru categoria respectivă de produse și servicii.

În domeniul educației, țara noastră tinde să se alinieze la cerințele europene și internaționale privind calitatea educației furnizate de către instituțiile acreditate de stat. Guvernului României a clarificat din punct de vedere legislativ noțiunea de calitate a educației, prin **Ordonanța de Urgență Nr. 75/ 2005**, emisă la data de 12 iulie 2005, **privind asigurarea calității în educație**, modificată și completată de Parlamentul României prin **Legea Nr. 87 din 13 aprilie 2006**, act normativ în care se precizează următoarele:

„Art. 3. (1) **Calitatea educației este ansamblul de caracteristici ale unui program de studiu și ale furnizorului acestuia, prin care sunt îndeplinite așteptările beneficiarilor, precum și standardele de calitate.**

(2). **Evaluarea calității educației constă în examinarea multicriterială a măsurii în care o organizație furnizoare de educație și programele acesteia îndeplinesc standardele și standardele de referință. Atunci când evaluarea calității este efectuată de însăși organizația furnizoare de educație, aceasta ia forma evaluării interne. Atunci când evaluarea calității este efectuată de o agenție națională sau internațională specializată, aceasta ia forma evaluării externe.**

(3) **Asigurarea calității educației este realizată printr-un ansamblu de acțiuni de dezvoltare a capacității instituționale de elaborare, planificare și implementare de programe de studiu, prin care se formează încrederea beneficiarilor că organizația furnizoare de educație îndeplinește standardele de calitate. Asigurarea calității exprimă capacitatea unei organizații furnizoare de a oferi programe de educație în conformitate cu îmbunătățirea continuă a calității educației.**

(4) **Controlul calității educației în unitățile de învățământ preșcolar, primar, gimnazial, profesional, liceal și postliceal presupune activități și tehnici cu caracter operațional, aplicate sistematic de o autoritate de inspecție desemnată pentru a verifica respectarea standardelor prestabilite. Îmbunătățirea calității educației presupune evaluare, analiză și acțiune**

corectivă continuă din partea organizației furnizoare de educație, bazată pe selectarea și adoptarea celor mai potrivite proceduri, precum și pe alegerea și aplicarea standardelor de referință. “

În litera și spiritul aceluiași act normativ, „calitatea educației reprezintă o prioritate permanentă pentru orice organizație furnizoare de educație, precum și pentru angajații acesteia” (art. 5, alin. 1), iar „politicile de asigurare a calității educației în România sunt permanent corelate cu acțiunile promovate la nivel internațional” (art. 5, alin. 4). De asemenea, foarte importante sunt precizările legislative cuprinse în capitolul al II-lea al documentului legislativ menționat, capitol care se intitulează *Metodologia asigurării calității educației* (art. 7–10):

„Art. 7. (1) *Asigurarea calității în educație este centrată preponderent pe rezultate.*

(2) *Rezultatele sunt exprimate în cunoștințe, competențe, valori și atitudini, care se obțin prin parcurgerea și finalizarea unui nivel de învățământ sau program de studii.*

Art. 8. (1) *Metodologia asigurării calității în educație cuprinde următoarele componente: a) criterii; b) standarde și standarde de referință; c) indicatori de performanță; d) calificări.*

(2) *Calitatea în educație este asigurată prin următoarele procese: a) planificarea și realizarea efectivă a rezultatelor așteptate ale învățării; b) monitorizarea rezultatelor; c) evaluarea internă a rezultatelor; d) evaluarea externă a rezultatelor.*

(3) *Componentele și procesele de asigurare a calității și relațiile dintre ele se diferențiază în funcție de: a) nivelul de învățământ și, după caz, al calificării; b) tipul organizației furnizoare de educație; c) tipul programului de studii.*

Art. 9. În sensul prezentei ordonanțe de urgență:

a) *Criteriul se referă la un aspect fundamental de organizare și funcționare a unei organizații furnizoare de educație;*

b) *Standardul reprezintă descrierea cerințelor formulate în termeni de reguli sau rezultate, care definesc nivelul minim obligatoriu de realizare a unei activități în educație;*

c) *Standardul de referință reprezintă descrierea cerințelor care definesc un nivel optimal de realizare a unei activități de către o organizație furnizoare de educație, pe baza bunelor practici existente la nivel național, european sau mondial.*

d) **Indicatorul de performanță** reprezintă un instrument de măsurare a gradului de realizare a unei activități desfășurate de o organizație furnizoare de educație prin raportare la standarde, respectiv la standarde de referință.

e) **Calificarea** este rezultatul învățării obținut prin parcurgerea și finalizarea unui program de studii profesionale sau universitare.

Art. 10. (1) Asigurarea calității educației se referă la următoarele domenii și criterii:

A. **Capacitatea instituțională**, care rezultă din organizarea internă din infrastructura disponibilă, definită prin următoarele criterii: a) structurile instituționale, administrative și manageriale; b) baza materială; c) resursele umane.

B. **Eficacitatea educațională**, care constă în mobilizarea de resurse cu scopul de a obține rezultatele așteptate ale învățării, concretizată prin următoarele criterii: a) conținutul programelor de studiu; b) rezultatele învățării; c) activitatea de cercetare științifică sau metodică, după caz; d) activitatea financiară a organizației

C. **Managementul calității**, care se concretizează prin următoarele criterii: a) strategii și proceduri pentru asigurarea calității; proceduri privind inițierea, monitorizarea și revizuirea periodică a activităților desfășurate; c) proceduri obiective și transparente de evaluare a rezultatelor învățării; d) proceduri de evaluare periodică a calității corpului profesoral; e) accesibilitatea resurselor adecvate învățării; f) baza de date actualizată sistematic, referitoare la asigurarea internă a calității; g) transparența informațiilor de interes public cu privire la programele de studii și, după caz, certificatele, diplomele și calificările oferite; h) funcționalitatea structurilor de asigurare a calității educației, conform legii. "

Prin același act normativ au fost înființate și cele două instituții guvernamentale care să se ocupe de asigurarea calității în educație: **Agencia Română pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS)** și **Agencia Română pentru Asigurarea Calității în Învățământul Preuniversitar (ARACIP)**.

Pentru a înțelege pe deplin necesitatea și importanța acestui act normativ educațional, merită să amintim faptul că pe plan european și mondial, preocuparea pentru a asigura calitatea educației este o prioritate la cel mai înalt nivel.

Prin Actul Organic Nr. 10 din 23 decembrie 2002 privind calitatea în educație, Comisia Europeană pentru Educație și Cultură a legiferat **principi-**

ile calității aplicabile în sistemul educațional european acestea fiind următoarele:

a. **Egalitatea**, care garantează egalitatea șanselor în vederea dezvoltării integrale a personalității prin educație, cu respectarea principiilor democratice și a drepturilor și libertăților fundamentale.

b. **Capacitatea de a transmite valori** care consolidează libertatea personală, responsabilitatea socială, coeziunea și dezvoltarea societății, egalitatea în drepturi între sexe, valori care ajută la depășirea oricărei forme de discriminare, la practica solidarității prin încurajarea participării voluntare a elevilor la activități civice.

c. **Capacitatea de a acționa** ca un element de estompare a inegalităților personale și sociale.

d. **Participarea diferitelor sectoare ale comunității educaționale**, în limitele propriilor lor puteri și autorități, **la dezvoltarea vieții școlare și, înainte de toate, la crearea unui climat de armonie și de studiu.**

e. **Considerarea educației ca proces permanent**, ale cărui valori sunt prezente pe durata întregii vieți.

f. Considerarea **responsabilității și efortului** ca elemente esențiale ale procesului educațional.

g. **Flexibilitatea**, care asigură adaptarea structurilor și organizării la **schimbările, nevoile și cerințele** societății, precum și la aptitudinile, interesele, așteptările și personalitățile elevilor.

h. **Recunoașterea profesiei de profesor** ca un factor esențial al calității în educație prin prioritatea acordată formării, dezvoltării profesionale și promovării în carieră ale corpului profesoral.

i. **Capacitatea elevilor de a avea încredere** în propriile lor aptitudini și în propria lor cunoaștere, prin dezvoltarea capacității creative, a inițiativei personale și a spiritului întreprinzător.

j. Încurajarea și promovarea **cercetării, experimentării și inovației** în educație.

k. **Evaluarea și inspectarea întregului sistem educațional**, atât ale construcției și organizării sale, cât și a procesului de predare, învățare și evaluare.

l. Eficiența organizațiilor școlare, prin **creșterea autonomiei și sporirea importanței directorului de școală.**

Toate aceste principii formulate de autoritățile educaționale europene sunt derivate din **principiile generale ale managementului calității** elaborate la nivel internațional de organizațiile de profil, cum sunt cele propuse de

Organizația Internațională pentru Standardizare (ISO) sau cele propuse de Fundația Europeană pentru Managementul Calității (EFQM).

Astfel **Principiile calității propuse de ISO** sunt următoarele:

1. **Focalizarea pe client:** toate organizațiile depind de clienții lor și, ca atare, trebuie să le înțeleagă nevoile curente și de viitor, trebuie să le îndeplinească cererile și să le depășească așteptările.

2. **Conducerea („leadership“):** conducătorii, liderii sunt cei care asigură unitatea scopurilor și direcția de evoluție a organizației. Ei trebuie să creeze și să mențină un mediu intern propice participării tuturor celor interesați și realizării obiectivelor organizaționale.

3. **Implicarea oamenilor:** oamenii care funcționează la diferitele niveluri ale organizației (profesori, directori, inspectori, dar și elevi, părinți) sunt **esența** oricărei organizații și de implicarea lor depinde modul în care își folosesc competențele în beneficiul organizației.

4. **Abordarea procesuală:** un rezultat dorit nu poate fi atins decât dacă activitățile și resursele necesare sunt abordate în mod unitar.

5. **Abordarea managerială sistemică:** identificarea, înțelegerea și managementul proceselor din perspectiva sistemică.

6. **Îmbunătățirea continuă** a performanțelor organizaționale trebuie să fie un obiectiv permanent.

7. **Abordarea factuală a procesului decizional:** deciziile efective se bazează pe analiza datelor și informațiilor disponibile.

8. **Relații reciproc avantajoase între furnizori și beneficiari:** o organizație și furnizorii ei sunt interdependenți, iar avantajul reciproc întărește capacitatea instituțională de a crea valoare.

Alături de aceste principii ale calității elaborate de ISO, de o valoare și recunoaștere sensibil egală se bucură și **principiile alcătuite de Fundația Europeană pentru Managementul Calității (EFQM)**, pe care le prezentăm în continuare:

1. **Orientarea pe rezultate:** rezultatele sunt cele care definesc, cel mai bine, calitatea și excelența, calitatea proceselor și a ntrărilor în sistem putând fi dedusă din calitatea rezultatelor obținute.

2. **Orientarea pe client:** excelența se obține dacă produsul/serviciul crează valoare durabilă pentru client.

3. **Conducerea („leadership“) și constanța intențiilor și scopurilor:** *leadership*-ul vizionar și inspirat, constanța în intenții și scopuri, derivată, la

rândul ei, din orientarea strategică, pe termen lung și din cultura organizațională definesc excelența.

4. Managementul prin procese și fapte: excelența se obține prin înțelegerea interdependenței între sistemele și procesele organizaționale, înțelegere care duce la deciziile consistente bazate pe fapte și informații.

5. Dezvoltarea și implicarea oamenilor (membrilor organizației): excelența înseamnă maximizarea contribuției organizației prin dezvoltarea lor profesională și prin implicarea lor.

6. Învățarea, inovarea și îmbunătățirea continuă: excelența înseamnă combaterea *status-quo*-ului și realizarea schimbării utilizând învățarea pentru a inova și a crea noi oportunități.

7. Dezvoltarea parteneriatelor: excelența înseamnă crearea parteneriatelor „*cu valoare adăugată*“.

8. Responsabilitatea socială a organizației: excelența se obține depășind cadrul normativ strict în care funcționează organizația spre cunoașterea și satisfacerea, la nivel superior a intereselor și așteptărilor tuturor părților interesate din societate.

În sistemul de învățământ din România, Religia se studiază ca „*disciplina școlară, parte a trunchiului comun, la clasele învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional*“ (după cum precizează Legea Învățământului Nr. 84/1995, republicată cu toate modificările și completările ulterioare, art. 9, alin. 1), fiind integrată în aria curriculară „*Om și societate*“, acest statut fiind confirmat ulterior prin toate documentele programative emise de Ministerul Educației și Cercetării (ordinele Ministerul Educației Cercetării privind aprobarea planurilor-cadru pentru învățământul primar, gimnazial, liceal și profesional, a programelor școlare și a manualelor de specialitate la disciplina Religie). Fiind așadar parte componentă a educației realizate de furnizorii de educație din România, educația religioasă trebuie să se adapteze din punct de vedere calitativ la normele prevăzute de lege, dar și la tezaurul doctrinar, canonic și liturgic al Bisericii Ortodoxe.

Dacă în învățământul primar, programa școlară de Religie – *cultul Ortodox* „*vizează formarea elevilor în spiritul valorilor moral-creștine, care să stea la baza concepției asupra relației Dumnezeu-om, om-semeni și, nu în ultimul rând, la baza atitudinilor față de propria persoană, venind în acest fel în întâmpinarea dorinței de cunoaștere a elevilor, cât și a idealurilor Bisericii Ortodoxe în ceea ce privește educația tinerilor în spiritul credinței.*“ (Nota de prezentare a Programei de clasa a IV-a la disciplina Reli-

gie–cultul ortodox, aprobată prin Ordinul M.Ed.C. Nr. 3.919/20.04.2005), la ciclul superior al liceului aceasta „se focalizează pe realizarea unei viziuni de ansamblu asupra domeniului religios, care să ofere elevilor posibilitatea de a-și forma propriul sistem de valori prin raportarea la valorile specifice moralei creștine, de a integra cunoștințele religioase în structurarea de atitudini morale și de a aplica învățătura de credință în viața proprie și a comunității.” Astfel, „această disciplină școlară îi pregătește pe elevi pentru înțelegerea diferențelor dintre valorile specifice diferitelor religii, pentru integrarea în comunități variate din punct de vedere al convingerilor, pentru acceptarea diversității și susținerea coeziunii la nivelul comunității și pentru înțelegerea contribuției religiei la cultura și civilizația universală.” (Nota de prezentare a Programei de clasa a XI-a la disciplina Religie–cultul ortodox, aprobată prin Ordinul M.Ed.C. Nr. 3252/13.02.2006).

Asigurarea calității educației religioase din România trebuie să se facă ținându-se seama de concepțiile europene actuale privitoare la educație și la calitatea educației, în funcție de specificul și de tradițiile spiritualității noastre creștin-ortodoxe.

La nivelul Comisiei Europene pentru Educație și Cultură a fost redactat la sfârșitul anului trecut (10 noiembrie 2005) un proiect legislativ care a fost propus spre validare Parlamentului European și Consiliului Europei, referitor la **competențele-cheie** pentru învățarea și formarea continuă, pe parcursul întregii vieți („*key competences for lifelong learning*”). Comisia Europeană a identificat astfel un număr de opt competențe-cheie, după cum urmează:

1. **Comunicarea în limba maternă** (*Communication in the mother tongue*);

2. **Comunicarea în limbile străine** (*Communication in the foreign languages*);

3. **Competențe matematice și competențe de bază în știință și tehnologie** (*Mathematical competence and basic competences in science and technology*);

4. **Competențe digitale - în domeniul tehnologiei informaționale** (*Digital competence*);

5. „**A învăța să înveți**” (*Learning to learn*)

6. **Competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice** (*Interpersonal, intercultural and social competences and civic competence*)

7. **Competențe antreprenoriale** (*Entrepreneurship*);

8. **Exprimarea culturală** (*Cultural expression*).

În reuniunea Consiliului Europei de la Bruxelles din zilele de 18-19 mai 2006, care a avut ca temă „Educația, Tineretul și Cultura“, a fost luată în dezbateră propunerea Comisiei Europene referitoare la „Competențele cheie ale învățării continue pe tot parcursul vieții“ și au fost aprobate cele opt competențe-cheie pentru educația de bază și pentru formarea continuă ca punct de referință general al politicii educaționale din țările Uniunii Europene pe termen mediu. În acest sens, Curriculum-ul din Școala românească, prin faptul că abordează și educația religioasă ca o componentă esențială în asimilarea și dobândirea de către elevi a competențelor interpersonale, interculturale, sociale și civice, reprezintă un pas înainte pe drumul către adaptarea normativelor educaționale ale Școlii românești la cerințele impuse de aderarea la structurile geo-politice și economice europene.

Se impune astfel ca toți factorii de educație să manifeste o grijă deosebită față de asigurarea calității educației religioase a elevilor din școli: profesorii de Religie, profesorii metodiști, inspectorii de Religie, pe de o parte, precum și familia și Biserica de cealaltă parte.

Creșterea calității educației religioase a elevilor asigurate de profesorii de Religie în școli presupune un proiect amplu de management educațional, centrat pe calitatea actului educațional realizat. Un astfel de proiect va trebui să fie alcătuit pe baza unor obiective, ținând seama de resursele materiale, umane, curriculare, informaționale, temporale, de responsabilitate, de autoritate și de putere, punând în practică o serie de activități educative specifice, cu termene de realizare bine delimitate în timp, cu indicatori de performanță, cu activități manageriale de monitorizare, control și evaluare. Dacă vom aplica un astfel de proiect la nivelul unei zone geografice oarecare, în care să fie incluse mai multe unități de învățământ, care să angreneze mai multe cadre didactice și mult mai mulți elevi, atunci, modelul de cercetare științifică pedagogică privind managementul calității în educația religioasă, ar putea să fie reprezentat de cercul pedagogic al profesorilor de Religie de la nivelul unui sector al Capitalei sau, în cazul zonelor rurale, de la nivelul unei protoierii.

Succesul realizării unui astfel de proiect reprezintă un act prin excelență de comuniune și coeziune a tuturor factorilor majori implicați în realizarea educației religioase: familia, Biserica, școala, comunitatea locală.

Proiectul managerial privind calitatea educației religioase,

În cele ce urmează oferim un exemplu pentru un posibil proiect managerial privind calitatea educației religioase pe parcursul unui an școlar, cu

precizarea că multe dintre elementele acestui proiect se regăsesc în planurile manageriale anuale ale inspectorilor școlari de religie.

I. OBIECTIVE: *La sfârșitul anului școlar, profesorii de Religie vor fi capabili:*

O₁ – **să identifice** corect și complet nevoile și resurselor necesare creșterii calității procesului de predare-învățare-evaluare la disciplina Religie, utilizând metodele specifice managementului calității totale în educație;

O₂ – **să realizeze** activități/acțiuni concrete care să conducă la creșterea calității educației religioase;

O₃ – **să dobândească** o serie de competențe în domeniul managementului calității în educația religioasă.

II. RESURSE:

a) materiale: baza didactico-materială comună de specialitate a profesorilor de Religie, conținând manuale școlare, cărți și reviste de teologie, de pedagogie, de management educațional, icoane, Biblii, CD-uri și casete audio, materiale pe suport electronic (CD/DVD media), hărți și planșe didactice religioase, tabele cronologice, etc.

b) umane: profesorii de Religie și elevii claselor din învățământul primar gimnazial, liceal și profesional; responsabilii comisiilor metodice de specialitate, profesorii metodiști de Religie; inspectorul de specialitate la Religie din cadrul inspectoratului școlar; reprezentanții delegați ai Centrului Eparhial.

b) curriculare: programele de specialitate la disciplina Religie aprobate de Ministerul Educației și Cercetării, prin Consiliul Național pentru Curriculum și de Patriarhia Română; manuale școlare de Religie, aprobate și achiziționate de Ministerul Educației și Cercetării prin licitație, cu avizul de cult din partea Patriarhiei Române; caiete speciale și materiale auxiliare avizate de M.Ed.C. și de Patriarhia Română, alte produse curriculare.; ghiduri metodologice, metodici de predare a Religiei; planificările calendaristice semestriale și anuale ale activităților didactice cu elevii la clasă, planificările calendaristice ale activităților didactice extracurriculare și extrașcolare

c) informaționale: baza de date operativă cu unitățile de învățământ preuniversitar, pe niveluri de învățământ (primar, gimnazial, liceal și profesional), cu profesorii de religie, cu numărul de elevi pe clase și pe cicluri de

învățământ, cu cabinetele metodice de specialitate, cu mijloacele de învățământ aflate la dispoziția profesorilor de Religie și a elevilor în fiecare unitate școlară, etc.

d) de timp: ziua metodică din fiecare săptămână de lucru, sărbătorile religioase din calendarul creștin-ortodox, din perioada 15 septembrie – 15 iunie; termenele de realizare specificate pentru fiecare activitate/acțiune.

e) de responsabilitate, de autoritate și de putere: Delegarea unor competențe manageriale ale inspectorului de specialitate de Religie din cadrul inspectoratului școlar către profesorii metodiști.

III. TIPURI ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI, TERMENE DE REALIZARE ȘI INDICATORI DE PERFORMANȚĂ:

1. Întocmirea de către fiecare comisie metodică a unei analize temeinice a nevoilor și resurselor (de tip SWOT)* privind creșterea calității educației religioase:

a) analiza nevoilor și resurselor, de tip SWOT (puncte tari, puncte slabe, oportunități și amenințări);

b) chestionare aplicate profesorilor de Religie;

c) chestionare aplicate elevilor și părinților acestora.

d) interviuri cu preoții din parohiile aflate în vecinătatea unităților școlare.

Termen de realizare: 01 septembrie – 15 octombrie

*** Analiza nevoilor și resurselor (de tip SWOT), privind managementul calității totale în educația religioasă, a pus în lumină următoarele aspecte:**

a) Puncte tari:

· Competența profesorilor de Religie (98% licențiați în Teologie Ortodoxă; 80% cu diferite grade didactice);

· Crearea unor spații proprii pentru desfășurarea activităților de pregătire/dezvoltare profesională a cadrelor didactice din sistem;

· Creșterea semnificativă a ponderii personalului didactic calificat față de anii școlari precedenți;

· Existența unei baze de date operative privind personalul didactic de specialitate, mijloacele de învățământ existente în unitățile școlare, orarele profesorilor de Religie, activitățile didactice cu elevii la clasă; activitățile extracurriculare și extrașcolare, specifice educației religioase.

- Disponibilitatea sporită a elevilor privind participarea la activitățile didactice specifice educației religioase.

b) Puncte slabe:

- Disfuncționalități ale fluxului informațional, atât pe verticală, cât și pe orizontală;

- Lipsa cunoștințelor adecvate ale profesorilor de Religie în domeniul managementului comunicării, stresului, timpului, al schimbării etc.;

- Lipsa unui statut clar definit al profesorilor metodiști și al consilierilor educativi din unitățile de învățământ preuniversitar;

- Situația precară a fondului de carte religioasă din bibliotecile școlare și lipsa resurselor necesare pentru dezvoltarea acestuia;

- Nerespectarea de către conducerile unor unități de învățământ a zilei metodice, pentru profesorii de Religie;

- Disfuncționalități privind organizarea/participarea profesorilor de Religie la activitățile metodic-științifice.

- Migrația profesorilor de Religie spre alte discipline, conform calificării lor (spre limba și literatura română, limbile străine etc.).

- Deteriorarea rapidă a dotării materiale.

c) Oportunități:

- Legea Nr. 87/2006 privind asigurarea calității în educație;

- Colaborarea cu inspectoratul școlar și cu centrul eparhial, în realizarea activităților metodic-științifice și a sporirii unei importante părți a bazei didactic-materiale de specialitate;

- Colaborarea profesorilor de Religie cu cadrele didactice de alte specialități în realizarea unor activități cu caracter interdisciplinar/intercurricular;

- Colaborarea profesorilor de Religie cu preoții din parohiile aflate în vecinătatea școlii, pentru acordarea asistenței religioase adecvate a elevilor;

- Proiectarea, organizarea și derularea programelor sociale în parteneriate și colaborări cu Centrul Eparhial și cu alte instituții;

- Cursurile de formare a personalului didactic organizate cu sprijinul inspectoratului școlar, al Casei Corpului Didactic, al Centrului Eparhial și al altor instituții.

- Atragerea de resurse și fonduri pentru derularea optimă a programelor și activităților didactice;

- Elaborarea manualelor școlare și a altor produse curriculare (caiete auxiliare, CD-uri și casete audio/media) pentru disciplina Religie cu aprobarea M.Ed.C. și cu avizul de cult din partea Patriarhiei Române.

d) Amenințări:

- Scăderea alarmantă a indicilor demografici fapt care afectează cifrele de școlarizare;
- Migrarea personalului didactic spre alte domenii de activitate mai bine retribuite;
- Imposibilitatea unor cadre didactice de a-și plăti cursurile de formare/perfecționare;
- Lipsa unor schimburi de experiență între profesorii de Religie proiectate și realizate de către Ministerul Educației Cercetării și de către inspectoratele școlare din țară, la nivel regional și național.

2. *Consfățuiri metodice cu profesorii de Religie având următoarele teme de cercetare metodico-științifică:*

- „Educația religioasă și managementul calității”;
- „Predarea–învățarea–evaluarea la Religie, din perspectivă interdisciplinară”;

Termen de realizare: Semestrul I

- „Metode active de predare–învățare–evaluare la Religie”;
- „Concursurile școlare religioase cu caracter interdisciplinar”.

Termen de realizare: Semestrul al II-lea

Indicator de performanță: Participarea a cel puțin două treimi dintre profesorii de Religie din Sector la fiecare consfătuire metodică

3. *Organizarea concursurilor școlare de specialitate realizate pe baza curriculum-ului și/sau cu caracter interdisciplinar, cu sprijinul Patriarhiei Române:*

- Festivalul de colinde «Astăzi s-a născut Hristos!»;*

Termen de realizare: 01–15 decembrie.

- Olimpiada meșteșugurilor tradiționale;*

Termen de realizare: 15–31 ianuarie.

- Concursul «Urcuș spre Înviere» (destinat elevilor claselor V-VIII)*

Termen de realizare: 15–31 martie

- Concursul «Nichifor Crainic» (destinat elevilor claselor IX-XIII);*

Termen de realizare: 15–30 aprilie

e) *Concursul «Icoana din sufletul copilului»:*

Termen de realizare: 10–15 mai

Indicator de performanță: Participarea a cel puțin jumătate din numărul unităților de învățământ din Sector la fiecare concurs menționat.

4. Proiectarea, machetarea și promovarea unor reviste școlare cu caracter religios:

a) Revista „*Lumină lină*”;

Termen de realizare: Semestrul I

b) Revista „*Lumea credinței pentru copii*”

Termen de realizare: Semestrul al II-lea

Indicator de performanță: Realizarea a cel puțin două apariții anuale pentru fiecare dintre revistele menționate.

5. Activități didactice cu caracter demonstrativ și experimental:

a) *Lecție deschisă la clasă din învățământul primar/gimnazial* (susținută de câte un profesor cu gradul didactic cel puțin definitiv, la nivelul fiecărei comisii metodice a sectorului);

Termen de realizare: Semestrul I

b) *Lecție deschisă la o clasă din învățământul liceal/profesional* (susținută de câte un profesor cu gradul didactic cel puțin definitiv, la nivelul fiecărei comisii metodice a sectorului);

Termen de realizare: Semestrul al II-lea

Indicator de performanță: Realizarea cel puțin a unei activități didactice de specialitate cu caracter demonstrativ, la nivelul fiecărei comisii metodice din sector.

6. Activități didactice cu caracter extracurricular și extrașcolar, specifice educației religioase:

a) „*Biserici și mănăstiri din Municipiul București – stiluri arhitectonice și de pictură religioasă*” (excursie tematică organizată cu clasele a VII-a și a VIII-a);

Termen de realizare: 15 octombrie – 15 noiembrie

b) „*Sfântul Dimitrie cel Nou din Basarabi, ocrotitorul Bucureștilor*” (pelerinaj religios cu elevii claselor învățământului primar la moaștele Sfântului Dimitrie cel Nou, aflate Catedrala Patriarhală din București);

Termen de realizare: 25–28 octombrie

c) „*Nașterea Domnului – prilej de bucurie sfântă pentru toți creștinii*” (serbări școlare cu elevii claselor din învățământul primar organizate în preajma Crăciunului);

Termen de realizare: 10–15 decembrie

d) „*Învieerea Domnului – temelia mânturii noastre*” (serbări școlare cu elevii claselor din învățământul gimnazial organizate în preajma Sfintelor Paști);

Termen de realizare: 25 martie – 05 aprilie

e) „*Dăruind vei dobândi*” (activitate cu caracter caritabil desfășurată cu elevii din învățământul liceal, în scopul ajutorării materiale a copiilor instituționalizați, a bătrânilor din azile, în colaborare cu Centrul Eparhial și cu Direcția pentru Protecția Copilului);

Termen de realizare: 01–15 februarie

f) „*Înălțarea Domnului – Ziua Eroilor*” (vizită cu elevii claselor din învățământul liceal la Cimitirul Eroilor Revoluției din București);

Termen de realizare: 25 mai – 10 iunie

(la sărbătoarea Înălțării Domnului);

Indicator de performanță: Participarea a cel puțin jumătate din numărul unităților de învățământ din Sector la fiecare activitate precizată.

7. Cursuri de formare continuă a profesorilor de Religie organizate în colaborare cu Casa Corpului Didactic, cu Centrul Eparhial și cu alte instituții:

a) „*Proiectarea și organizarea activităților didactice la Religie*” (pentru profesorii de Religie debutanți, colaborare cu inspectoratul școlar și cu Casa Corpului Didactic);

Termen de realizare: 15 octombrie – 15 decembrie

b) „*Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane*” (pentru toți profesorii din Religie, colaborare cu inspectoratul școlar, cu Centrul Eparhial și cu Organizația Internațională pentru Migrație).

Termen de realizare: 15 ianuarie– 15 martie

c) „*Consolidarea inițiativelor de prevenire și combatere a HIV/SIDA și a violenței în familie*” (pentru toți profesorii de Religie, colaborare cu inspectoratul școlar, cu Centrul Eparhial și cu Organizația Internațională a Tinerilor Ortodocși);

Termen de realizare: 15 martie – 15 iunie

Indicator de performanță: Participarea la fiecare activitate amintită a cel puțin două treimi din numărul profesorilor de Religie din sector vizați.

IV. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA

Monitorizarea și evaluarea acestui proiect se vor realiza în strânsă legătură, pe parcursul întregului an școlar, de către factorii de responsabilitate implicați. Monitorizarea presupune controlul, îndrumarea și evaluarea formativă a activităților în timpul derulării lor, având ca scop îndeplinirea finalităților impuse de managementul calității educației religioase din unitățile de învățământ preuniversitar, pe baza indicatorilor de performanță stabiliți în cazul fiecărui tip de activitate.

La sfârșitul activităților, precum și la încheierea anului școlar se va realiza o evaluare sumativă a calității educației religioase, urmărindu-se revizuirea de ansamblu a întregului proces, pe baza metodelor prezentate în faza inițială (analiza nevoilor și resurselor de tip SWOT, chestionare aplicate profesorilor de Religie, chestionare aplicate elevilor și părinților acestora, interviuri cu preoții din parohiile aflate în vecinătatea școlilor, fișe de evaluare cuprinzând indicatorii de performanță menționați etc.).

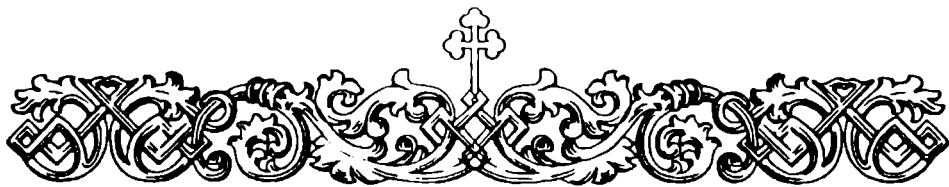
Dincolo de prezentarea acestui exemplu de proiect managerial privind asigurarea calității în educația religioasă, se cuvine amintit faptul că managerii care se ocupă de educație în general (directori ai unităților de învățământ preuniversitar, inspectori școlari, consilieri școlari cu munca educativă) și mai ales de educația religioasă (inspectorii de Religie, profesorii metodiști, responsabilii cercurilor pedagogice) au rolul esențial în promovarea și conștientizarea ideii că educația, ca fenomen social uman complex, include în sine valoarea și calitatea, precum și ierarhizarea valorilor și a calității. Educația religioasă nu poate să facă abstracție de aceste considerente cu atât mai mult cu cât ea, din punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe, își găsește fundamentul axiologic în persoana divino-umană a Mântuitorului Iisus Hristos ca Pedagog desăvârșit și în iubirea față de Dumnezeu și față de toți oamenii, ca reflex al iubirii comunitare a persoanelor Sfintei Treimi.

În acest sens, încă din anul 1998, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist exprima idealurile educaționale religioase și strădania comună a Bisericii și a Școlii Românești, compatibilizate cu eforturile de comuniune și de unitate realizate de către țările Uniunii Europene:

„Nici o familie, așadar, să nu găsească motive ca să nu trimită copiii la școală. Orice sacrificiu trebuie făcut pentru cultura și spre binele copiilor. Aceștia sunt viitorul familiei, ai neamului, ai țării și chiar ai Europei, care se zbate astăzi cu eforturi să se constituie într-o unitate de valori din care nu pot lipsi cele religioase. Economia, știința, tehnologia, nu pot rezolva multiplele probleme sufletești ale omenirii, cu atât mai mult unitatea oamenilor, atât de felurită în orientare și cultură. Această apropiere și unitate în diversitate de cultură a contemporaneității se poate înfăptui cu frumusețile credinței și ale datinilor strămoșești, ca părți componente ale spiritualității unui popor. Păstrate cu sfințenie, acestea constituie adevărata avuție a sufletului nostru românesc, cu care intrăm în rândul popoarelor civilizate ale Europei.” (Cuvânt rostit la festivitatea deschiderii Anului de Învățământ la Grupul Școlar Industrial din Mâneciu–Ungureni, Județul Prahova, 14 septembrie 1998, după Sfânta Liturghie, în vol. † **Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Tinerii – tinerețea Bisericii**, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, 2003, p. 86).

Insp. Anghel Chirilă

XI. MELOS

MANUSCRISE COPIATE DE PROTOPSALȚI ȘI MUZICIENI ARGEȘENI DIN FONDUL DIRECȚIEI JUDEȚENE VÂLCEA A ARHIVELOR NAȚIONALE

Necesitatea investigării profunde a **ramificațiilor puternicei școli de la Curtea de Argeș ctitorită de Ghelasie Basarabeanu** a determinat continuarea căutărilor și în alte fonduri din zonele apropiate. Printre ele, la loc de frunte se situează cele din municipiul Râmnicu Vâlcea. Aici există mai multe manuscrise muzicale, risipite în mai multe fonduri: Biblioteca Episcopiei, Muzeul Episcopiei, Muzeul de istorie al județului, casa memorială „Anton Pann” și Direcția județeană a Arhivelor Naționale.

Investigarea acestor fonduri a scos la iveală documente importante pentru **reconstituirea vieții muzicale din această străveche vatră de cultură și pentru creionarea legăturilor ei cu vetrele culturale și spirituale învecinate Argeș și Muscel**. De-a lungul timpului acestea s-au găsit în strânse relații determinate de figurile ilustre care au contribuit la înzestrarea lor, arhieriei, stareții, protopsalți, dascăli etc. Pentru domeniul muzical rețin atenția bogatul fond de documente privindu-l pe **Anton Pann**, protopsalt și dascăl în principalele școli din zonă din deceniile de mijloc ale secolului al XIX-lea. Vom semnala prezența unui important document muzical aflat la casa memorială Anton Pann și altele provenind de la Mănăstirea Surpatele, care pot ajuta la reconstituirea creației și activității creatoare a celui denumit de Eminescu „finul Pepei”. Manuscrisele muzicale de la Râmnic confirmă **puternicele legături ce s-au statornicit între principalele vetre de cultură din țara noastră**, în manuscrisele din această zonă fiind copiate cântări

aparținând școlii paisiene de la Mănăstirea Neamț, ale lui Iosif și ale lui Visarion.

În fondul păstrat de Direcția Județeană Vâlcea a Arhivelor Naționale se găsesc mai multe manuscrise care pot contribui la **conturarea puternicei școli a lui Ghelasie Basarabeanu de la Curtea de Argeș**. Le vom prezenta într-o formă detaliată, după cele mai recente norme codicologice, deoarece oferă **date importante pentru reconstituirea vieții muzicale din cele două vetre muzicale și de spiritualitate ortodoxă, Muscel și Argeș**. Asupra unora dintre ele vom atrage atenția în acest preambul, doritorii având la îndemână în final detaliile analitice ale acestor importante documente muzicale, neprezentate până acum **în această formă completă**, pe care o credem utilă tuturor celor interesați de evoluția muzicii bisericești în țara noastră.

Înainte de a ne ocupa de detaliile oferite pentru această temă, vom consemna **datele cele mai importante despre celelalte documente muzicale**.

Atenția ne-a fost atrasă la început de *Manuscrisul nr. 90*, al lui **Constantin Popian**, cuprinzând o autobiografie pentru *Antologia folcloriștilor ce va apărea la Academie*. Deducem faptul că **preotul Gheorghe Dumitrescu-Bistrița** intenționa în anul 1962 publicarea unei antologii și a unui catalog al culegătorilor de folclor, în special de folclor muzical. Din manuscris deducem că prin 1921 Popian avea o antologie în care transcrisese melodii piese de teatru popular (*Barbu Lăutaru, Baba Hârca* etc), care probabil erau în notație psaltică.

Fondul de manuscrise păstrat aici poate servi la **reconstituirea celor mai importante etape din evoluția muzicii de cult ortodoxe din țara noastră**. Așa, de exemplu, *Manuscrisul nr. 29* cuprinde un fragment slavon din secolul al XVII-lea, completat ulterior cu diferite cântări în cinstea unor sfinți, fiecare cântare fiind precedată de titlu scris cu cerneală roșie, de podobia model, de glasul în care se cântă – dovadă certă pentru **etapa practicării cântării orale**. Cântărețul avea scris doar textul liturgic, urmând să confecționeze melodia lui în glasul precizat și pe canavaua podobiei menționate. Un alt exemplu asemănător din același fond este *Manuscrisul nr. 57*, cuprinzând **catavasii și canoane în limba română, dar și în greacă și slavonă**. Acestea urmau să fie cântate oral, interpretul confecționând ad-hoc melodia în limitele traseelor melodice și a cadențelor date de podobia model. Din păcate, manuscrisul este deteriorat foarte mult și-i lipsește începutul.

Cităm și *Manuscrisul nr. 82 – Din fructul ostanelilor mele I. P. Măndoiu, 1910*, din comuna Crețani județul Vâlcea, un coligat cu un fragment de *Idiomelar*, multiplicat la piatră. Manuscrisul ne interesează pentru com-

pletarea catalogului creației unor psalți mai puțin cunoscuți, cum ar fi **Manulache Cristea**, „prim cantor la episcopia din Huși, acum decedat”, **Emanoil Zmeu**, dascăl de cântări perfecționat în Grecia și fiul său, **Ioan Zmeu**, protopsalt al catedralei episcopale de la Curtea de Argeș și profesor al școlii de cântăreți din același centru episcopal. În profilul creatorului de cântări de cult, Ioan Zmeu, vom apela la acest document important pentru întregirea catalogului creației sale. Aici menționăm doar titlul de pe fila 17^v – *Alt rând de antifoane făcut de Ion Zmeu în Curtea de Argeș – Din tinerețile mele...* - glasul IV și cel de pe fila 159^v - **Heruvic** – glasul V „complectat de Ion Măndoiu după **Gheorghe Claru și Ion Zmeu**”, foarte meșteșugit prelucrat. Găsim astfel ramificații vâlcene ale școlii de la **Curtea de Argeș și dovezi ale colaborării dintre doi mari reprezentanți ai acestei școli: Ioan Zmeu și Gheorghe Claru**. Acesta a funcționat ca profesor la seminarul Neagoe Basarab din Curtea de Argeș timp de aproape douăzeci de ani, fiind detașat o perioadă de doi ani la seminarul din Râmnicu Vâlcea.

Din perspectiva propusă în această lucrare **cele mai importante documente muzicale din fondul Direcției Județene Vâlcea a Arhivelor Naționale** rămân următoarele: *Manuscrisul nr. 73* – un **doxastar complet**, *Manuscrisul nr. 79* – un **antologhion**; *Manuscrisul nr. 80* și *Manuscrisul nr. 81*.

Manuscrisul nr. 73 este conceput în trei părți considerate volume: **tomul I** – pentru perioada septembrie – august; **tomul II** - *Triodul și Săptămâna Mare*; **tomul III** – *Penticostar*. Se adaugă anixandarele lui Ghelasie Basarabeanu, copiate pe primele file ale **doxastarului**, făcându-se precizarea că la vremea caligrafierii lor autorul era răposat și ajunsese arhimandrit și ieropsalt, cele opt dogmatici ale glasurilor de la vecernie și de la stihioavnă, cu bogorodișnele lor și cele unsprezece stihiri ale evangheliilor cu slavosloviile glasurilor fiecărei stihiri.

Copistul este același care caligrafiază *Manuscrisul nr. 80* – **Vlasie Monahul Cântărețul** – semnat pe fila 2. Cele două antologii sunt scrise în epoci apropiate, primul fiind datat precis în anii 1858 - 1859 – ani consemnați pe filele manuscrisului, așa cum se poate vedea din detaliierile documentului. **Prezentarea analitică a doxastarului permite raportarea la alte lucrări asemănătoare ale epocii, respectiv cele ale lui Dionisie Fotino, Anton Pann, Nectarie Vlahul, Dimitrie Suceveanu etc.** Se poate afirma că **varianta lui Ghelasie este mult mai completă**, cuprinzând slave ale vecerniei, stihioavnei, litiei și laudelor la multe alte sărbători, cum ar fi Zămislirea Sfântului Ioan Botezătorul, Sfântul Apostol și evanghelist Ioan Teologul, Sfântul Apostol Filip, Sfânta Muceniță Ecaterina, Sava cel sfințit,

Cuviosul Teodosie și Eftimie, Aducerea moaștelor Sfântului Atanasie al Alexandriei, Sfinții Apostoli Bartolomeu și Varnava ș. a. Atrag atenția **cântările închinare unor sfinți locali, cum ar fi Cuviosul Grigore Decapolitul**, „ale cărui moaște se află în țara aceasta, la Mănăstirea Bistrița” și mai ales **Sfântului Nifon**, „patriarhul Țarigradului; fiindcă se află aici în episcopia Argeș sfântul cap ale acestuia sfânt părinte s-au adaos aceste stihiri”. Slavele de la vecernia, de la litia, de la stihoavna și de la laudele sfântului ale cărui moaște se aflau atunci la Curtea de Argeș atrag atenția asupra venerării sale în locurile pe unde a viețuit înaltul ierarh, destituit de otomani și chemat ca **mitropolit al Ungrovlahiei** de către voievodul țării. Urmașul său, eminentul voievod Neagoe Basarab, ctitorul Mănăstirii Curtea de Argeș a contribuit la stabilirea cultului acestui sfânt local, dăruind Mănăstirii Dionisiu din Muntele Athos, un excepțional chivot și construind un paraclis în cinstea sa în aceeași mănăstire athonită. Ghelasie Basarabeanu realizează -- după câte se pare -- **cele dintâi creații muzicale scrise întru pomenirea sfântului** ce a avut rolul său în evoluția vieții bisericești din zona Muscelului și Argeșului. Manuscrisul relevă aportul românesc la diversificarea și completarea imnografiei bizantine de către reprezentanții spiritualității românești. Cântările din aceste pagini copiate de **cântărețul argeșean Vlasie** vor fi prezente și în alte documente muzicale, cum ar fi cele din fondul **Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu” din Iași**. Bizantinologul Vasile Vasile a descoperit aceste cântări și într-un manuscris athonit, aflat în **biblioteca Mănăstirii Sfântul Pavel**, provenind de la schitul românesc *Lacu*, unde a ajuns pe drumuri necunoscute încă, fiind scris tot de elevii seminarului de la Curtea de Argeș. Îi mulțumim și pe această cale pentru încrederea de a-mi fi înlesnit accesul la fișele personale realizate în documentările din Muntele Sfânt, care ne-au permis extinderea investigațiilor privind răspândirea cântărilor închinare sfântului ce a îndeplinit și funcția de mitropolit al Ungrovlahiei la timpul când scaunul mitropolitan era în zona Argeșului și Muscelului. Datele codicologice ale manuscrisului au fost descrise foarte sumar de bizantinologul craiovean Alexie Buzera în lucrarea *Cultura muzicală de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999, nr. 106, p. 112; numele copistului este completat aici - Vlasie Ieromonahul „Popescu”, iar anul copierii este apreciat ca fiind 1863.

Manuscrisul nr. 79 provine de la Mănăstirea Stânișoara, fostul județ Argeș, este un **antologhion** și cuprinde podobiile celor opt glasuri, „așezate într-acest chip de smeritul între ieromonahi Ghelasie Basarabeanul, la anul 1839, mai 28”, podobiile svetilnelor, polielee, troparele troieșnicului, și cântările Liturghiei, „așezate într-acest chip pentru trebuința Sfintei Episcopii

Argeș, de smeritul între ieromonahi Ghelasie Basarabeanu”. Nu se cunoaște caligraful lui și nici anii în care a fost scris. Dar este cert că **aparține tot școlii de la Curtea de Argeș, cuprinzând cântări aparținând lui Ghelasie Basarabeanu**, dascălul renumitului seminar *Neagoe Basarab* –așa cum am precizat mai sus. Vom adăuga chinonicul *Gustați și vedeți...* - glasul V tetrafon, „facerea lui kir Ioan Protopsaltul (...), iar p(r)e romanie așezat de ieromonahul Ghelasie”. Pornind de la calitatea de ieromonah, menționată de document, putem crede că manuscrisul adună **cântări din prima perioadă de creație a ieropsaltului argeșen**. Manuscrisul a fost semnalat și descris foarte sumar de bizantinologul citat, Alexie Buzera în lucrarea *Cultura muzicală de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999, nr. 501, p. 192.

Antologhionul mai tratează și un alt aspect important pentru urmărirea evoluției muzicii în zonă și anume pătrunderea influențelor muzicii de factură rusă, cum este cazul poemului muzical-liturgic *Cu noi este Dumnezeu...* - glasul VII, la care se face precizarea „în stilul muzicii rusești”. În *Manuscrisul nr. 80* este grafiaț de Vlasie Cântărețul un axion duminical în „ehul I, imitație după cel rusesc” și un altul în „glasul VIII, pă rusește”, de la ni de sus, cu textul este în limba română.

Manuscrisul nr. 80 este caligrafiaț de Vlasie Cântărețul, așa cum am anticipat, dar datarea lui întâmpină dificultăți din cauza faptului că nu am găsit în el nici-un indiciu util stabilirii timpului în care a fost scris. El a avut un mai vechi număr de inventar – 171 – dar nu am putut stabili în ce fond a fost catalogat astfel. *Antologhionul* cuprinde și câteva însemnări importante pentru conturarea vieții bisericești a episcopiei Argeș. Astfel, de pe fragmentul păstrat din forțațul inițial aflăm că la 15 ianuarie 1850 „s-au așezat **episcopul Clement la episcopia Argeșului**, iar la 1862, octombrie au răposat întru Domnul Climent Argeșeanu”. O altă mână notează că la 19 noiembrie 1862 „s-au așezat **episcop nou, Neofit Scriban, la episcopia Argeșului**”. Noul ierarh argeșean îl va hirotoni ieromonah pe Vlasie, copistul documentului. La 30 ianuarie 1866 „au ars seminarul” și apoi „tot întru același an, aprilie 24, au ars episcopia”.

S-a presupus de către bizantinologul Alexie Buzera, în lucrarea *Cultura muzicală de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999, nr. 502, p. 192, că Macarie Vasilescu, canonarhul Episcopiei Argeș, cel care-și lasă numele pe fila 135, ar fi copistul unei părți a antologhionului. În nota respectivă se precizează că el doar a moștenit cartea „dăruiță de oarecare persoană pentru pomenirea părintelui Vlasie Ieromonahul din Sfânta Mănăstirea Stânișoara”. Din antologhion mai aflăm

numele unui psalt necunoscut, de la Mănăstirea Cernica: Gherontie Marin, care nu pare a fi același cu Gherontie Zograful. El apare în manuscris în calitate de alcătuitor al unui heruvic duminical, prescurtat după al lui Grigore Protopsaltul, „însă tot cam așa alcătuit”. Ni se pare interesantă a fi subliniată **prezența în antologie a cântărilor datorate lui Varlaam** „Monahul din Sfânta Monastire Sinaia”, prezentat și pe alte file cu rangul de protosinghel, ale lui **Ștefanache Popescu**, a lui **Iosif Naniescu** și mai ales a lui **Ioniță Năpârcă**, autorul cunoscutului axion în glasul VI (nu știm din ce motive numele autorului nu este menționat). Noutatea acestui manuscris o constituie statutul său bilingv, axioanelor duminicale și praznicale în limba română adăugându-se două în limba greacă. Heruvicile duminicale în limba română sunt dublate de **o serie completă**, pe toate cele opt glasuri, **în limba greacă**.

Manuscrisul nr. 81 aparține tot școlii de cântări de la Curtea de Argeș, respectiv **elevilor lui Ghelasie Basarabeanu**, putând fi datat în primele decenii ale celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea. Datele codicologice primare ale manuscrisului au fost descrise foarte sumar de bizantinologul Alexie Buzera în lucrarea *Cultura muzicală de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999, nr. 503, p. 192. Bizantinologul semnalează prezența documentului și consideră copist pe Ioan Popescu, cel care se iscălește pe fila 105, însoțind numărul de inventar 24. Nu am găsit argumente pentru acceptarea acestei atribuirii, dar nici alte detalii pentru stabilirea copistului nu se găsesc pe tot parcursul antologhionului. Însemnarea citată atestă posesorul manuscrisului la 1854. Certă este **copierea manuscrisului în seminarul de la Curtea de Argeș și întrebuințarea lui în practica unor biserici de aceeași eparhie** și de către alți ucenici întru ale psaltichiei în aceeași instituție ctitorită de Ghelasie Basarabeanu. Primul titlu al capitolului din lucrare confirmă această supoziție: **Începutul cu Dumnezeu cel Sfânt la podobiile grabnice a(le) celor opt glasuri(lor), așăzate într-acestași chip de smeritul (i)eromonah Ghelasie Basarabeanul, la anul 1838, M. 23**. Apariția titlului de **arhimandrit al lui Ghelasie** la aghioasele glasului VIII lasă loc ipotezei scrierii acestor file mai târziu, după ce psaltului îi fusese acordat acest titlu ierarhic. Ca și alte manuscrise în care sunt copiate cântări ale lui Ghelasie, în acest antologhion apar termeni inventați probabil de dascălul argeșean, înscriindu-se din acest punct de vedere printre **ctitorii terminologiei specifice unor cântări de cult în limba română**, alături de Macarie, Anton Pann dar mai ales de mitropolitul moldovean Veniamin Costache, cel care va urmări cu o consecvență irepetabilă „românirea” cântărilor bizantine nu numai în esența lor

dar și în propulsarea unor termeni reprezentativi, unii care s-au impus de-a lungul timpului. Protopsaltul argeșean **propune și el noi termeni**, născuți din adaptări românești ale unor cuvinte în limba greacă sau slavonă. El preferă celor două denumiri străine, din limba greacă – *doxologie* și în limba slavonă – *slavoslovie*, pe cel românesc – **slăvită cuvântare**. Majoritatea doxologiilor sale apar cu acest titlu. Nu am găsit explicația de ce unele dintre aceste cântări încep cu stihul introdus de preot pentru începerea doxologiilor – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat lumină...*

Altele debutează cu stihul următor – *Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu...* Pentru a desemna cele unsprezece *eotinale*, numite și *voscesne, mâneacănde, mânecători*, Ghelasie preferă românescul termen **stihira evangheliei**. Ghelasie încearcă un termen românesc pentru a desemna **axionul – cântarea Născătoarei de Dumnezeu**, care apare destul de rar și nu s-a impus. Un alt termen „românit” introdus de Ghelasie este **troicărele** – echivalent al cuvântului *troiecinic* sau *troieșnic*, care apare de obicei însoțit de adjectivul *grabnic*, întâlnit la Anton Pann, ca antonim pentru *zăbavnic*. Și în acest codice Ghelasie în dubla calitate: creator și traducător de cântări, ceea ce echivalează cu el care adaptează discursul melodic al unei cântări după specificul limbii române dar nedepășind matca bizantină și limitele podobieii model. În prima categorie poate fi citat din prezentul codice axionul din Joia Mare - glasul VI, iar din cea secundă poate fi reamintit heruvicul *Acum Puterile cerești...* – glasul V tetrafon, „facerea lui kir Ioan Protopsaltul, iar p(r)e romanie (sic!) așăzat de Ghelasie Ieromonahul”, întâlnit și în *Manuscrisul nr. 79*.

Cele mai interesante creații din acest codice legate de tema propusă sunt cele de pe filele finale: **Imnurile băieților** – *Frumos e seminarul...* - glasul I și **Imnurile episcopului** – glasul V, creații legate strict de practica muzicală a reședinței episcopale și unde funcționa seminarul teologic – Curtea de Argeș.

Trebuie remarcată din start destinația acestor antologii – „pentru trebuința Sfintei Episcopii Argeș de smeritul între ieromonahi Ghelasie Basarabeanu”, destinație care diferă de cea generală „pentru trebuința seminarului din Sfânta Episcopie a Argeșului”, în primul dintre cele descrise – *Manuscrisul nr. 73*, dogmaticile fiind scrise „pentru mai înlesnirea cântărețului”, ceea ce ne îngăduie să credem că originalele acestor antologii erau destinate nu atât învățăceilor, cât mai ales practicienilor, cântăreților dornici să-și însușească noile cântări, adevărate repere pentru cântarea de cult în limba română din deceniile de mijloc ale secolului al XIX-lea.

Cele mai frecvente cântări apărute în aceste manuscrise sunt **podobiile glasurilor**, argument serios care susține înțelegerea lui Ghelasie pentru **rolul cântării orale**, care urma să respecte tiparele originale bizantine, dar adaptate la cerințele limbii române. Variantele copiate par a fi cele din 1838 și 1839, așa cum precizează copiiștii, care, probabil, au apelat la original, numai așa explicându-se precizarea datei compunerii și nu cea a copierii cântărilor. În general copiiștii caligrafiază aceleași podobii, ceea ce ne duce cu gândul la un izvor comun, pentru celelalte nescrise trimițând la *Anastasimatar*. Judecând după acest criteriu, al frecvenței cu care apar cântările, urmează cele de la liturghie, îndeosebi heruvice și axioane duminicale și praznicale. Considerând axioanele lui Macarie Ieromonahul ca valori incontestabile, Ghelasie le-a promovat în rândul discipolilor săi, motiv pentru care le găsim copiate masiv de elevii săi, doar în anumite cazuri dascălul propunând variante proprii. Unul dintre cele apărute în manuscrisele vâlcene prezentate aici este cel de la Adormirea Maicii Domnului. Într-unul din manuscrise apar și chinonicele săptămânale și duminicale, ceea ce ne permite să credem că el dorea aclimatizarea în limba română a acestor importante cântări care prezentau dezavantajul unor texte diferite de la o zi la alta, de la o sărbătoare la alta.

Prezența cântărilor specifice Liturghiei Sfântului Vasile și celei a Sfântului Grigore confirmă faptul că dascălul avea în vedere diversificarea serviciilor de cult și punerea la dispoziția cântăreților a unui repertoriu adecvat în limba română. În ultimul dintre manuscrisele avute în vedere din fondul Direcției Județene a Arhivelor Naționale din Râmnicu Vâlcea își fac loc primele cântări ale *Anastasimatarului*, dovadă a grijii profesorului și pentru slujbele vecerniilor.

A fost relevat la modul general respectul lui Ghelasie față de vechile tradiții românești și ancorarea lui puternică în aceste tradiții care se prelungesc pentru spațiul argeșean și muscelean până la Filotei de la Cozia. Dascălul seminarului din Curtea de Argeș se numără printre cei care au preluat din tradiția orală în cea scrisă una dintre creațiile reprezentative ale secolelor precedente – **Canonul ce se cântă în Duminica Stâlpărilor la utrenie** – *Arătat-u-s-au ale adâncului izvoare...* - p(r)e glas sârbesc cu (f)toraua în glasul IV, care este copiat în Manuscrisul nr. 81, citat mai sus, pe filele 206 – 218^v.

ARHIVELE NAȚIONALE, DIRECȚIA JUDEȚEANĂ VALCEA

Ms. 73

DOXASTAR

TOM I (SEPTEMBRIE – AUGUST);

TOM II – PERIOADA TRIODULUI ȘI SĂPTĂMÂNA MARE;

TOM III – PERIOADA PENTICOSTARULUI

ȘI DOGMATICI DE LA VECERNIE ȘI STIHOAVNĂ ȘI
BOGORODIȘNE

Provine de la Mănăstirea Stânișoara, din județul Argeș – așa cum arată ștampila veche aplicată pe mai multe pagini, începând cu f. 2;

Titlu dat de inventarul bibliotecii: ID(I)OMELAR; în interiorul manuscrisului este o fișuică pe care este consemnat ca **an al copierii 1858**; Pe o etichetă interioară apare titlul: **Doxastarul lui Vlasie Monahul din anul 1858**;

Numere vechi de inventar: 152, 173, 567;

Copist: **Vlasie Monahu(I) Cântărețu(I)**, semnat pe f. 2, pe forzațul final și pe f. 209 – pe această filă copistul precizează: „Această carte ce să numește Docsastar(iu) este al m(i)eu cel mai jos iscălit, făcut cu cheltuiala și cu osteneala mea, Vlasie Monahu(I) Cântărețu(I), 1858, genarie 1, iară acum cu ajutorul lui Dumnezeu sânt preot Vlasie Ieromonahul, 1863, ianuarie 24” – însemnare repetată cu un scris mai caligrafic, cu litere ale alfabetului latin;

Datare: **1858 - 1859** – ani consemnați pe fila 2 și pe fila 290^v; în titlul scris ulterior cu litere ale alfabetului latin, unde este precizată data de 24 ianuarie 1863;

Textul este în limba română, scris cu litere chirilice de tipar; titlurile și inițialele, frumos ornate, sunt scrise cu culoare roșie;

Notația este cea hrisantică: cu cerneală de culoare neagră sunt scrise semnele vocalice, iar cu cerneală de culoare roșie sunt scrise semnele temporale de diminuare, mărturiile, cheile glasurilor, ftoarele;

Format: 24 /18; oglinda paginii:18,5/13,5; 16 rânduri pe pagină;

Manuscrisul este paginat pe o singură parte, de la 1 la 290;

Legat în carton cariat și cu cotor de piele;

Stare bună;

Însemnări: pe forzațul final este notat: „eu, cu mila lui Dumnezeu și cu ajutorul Maicii Domnului sânt ieromonah și cântăreț, 1887, genarie 1”;

Datele codicologice ale manuscrisului au fost descrise foarte sumar de bizantinologul craiovean Alexie Buzera în lucrarea *Cultura muzicală de tradiție bizantină din sec. al XIX-lea*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999, nr. 106, p. 112; numele copistului este completat - Vlasie Ieromonahul

„Popescu”, iar anul copierii este apreciat ca fiind 1863; într-un studiu ulterior – *Muzica de tradiție bizantină în spațiul Olteniei*, publicat în: *Analele Universității din Craiova*, Seria Teologie, Craiova, Editura Universitaria, An VI, nr. 8, 2001, p. 108 – anul este corectat – 1858; Gheorghe C Ionescu amintește manuscrisul pentru a completa catalogul creației lui Ghelasie (Ionescu C. Gheorghe – *Muzica bizantină în România – Dicționar cronologic*, București, Editura Sagitarius, 2003, p. 113.

CUPRINSUL:

Pagini albe: 9^v; 11 și fila forțatului legată aici, la fila 11; 12 – 13^v; 210^{r-v}; 242^v; 289^{r-v};

2 – 9 – ÎNCEPUTUL CU DUMNEZEU CEL SFÂNT AL ANIXANDARELOR CARE SĂ CÂNTĂ LA PRIVEGHERILE CELE MARI, PRIN MONASTIRI, FACEREA RĂPOSATULUI ÎNTRU POMENIRE GHELASIE ARHIMANDRITUL ȘI IEROPSALTUL – *Deschizând Tu mâna Ta...*- glasul VIII (cu cratime);

10 – 10^v - NOIEMVRIE ÎN 21 – INTRAREA ÎN BISERICĂ A SFINTEI NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU: LA LITIE – **slavă...și acum...**- *Strălucit-a(u) zi de bucurie...*- glasul V;

TOMUL I

SEPTEMVRIE ÎN ÎNTÂI(U) – ÎNCEPEREA ANULUI NOU ȘI POMENIREA PĂRINTELUI NOSTRU SIMEON STÂLPNICUL: 14 – 14^v – **seara - slavă...**- *Dumnezeiescul dar umbrează...*- glasul VI; 14^v – 15 - **la stiho(a)vnă – slavă...**- *Precum Ilie prin căruța de foc...*- glasul V; 15^v – 16 - **la stiho(a)vnă – și acum...**- *Tu, Împărate, Ceta ce ești...*- glasul V; 16 - 16^v – **la hvalite – slavă...**- *Cel ce din pruncie...*- glasul II; 16^v – **și acum...**- *Ceta ce cu negrăită înțelepciune...*- glasul VIII;

SEPTEMVRIE ÎN 8 - NAȘTEREA PEA SFINTEI DE DUMNEZEU NĂSCĂTOARE: 17 - 17^v – **la vecernie** – *Astăzi Dumnezeu...*- glasul VI; 17^v – 17 bis^v – 13 – 15 – **la stiho(a)vnă** – *Veniți toți credincioșii...*- glasul VIII; 17^v – 18 - **la laude** - *Aceasta este ziua Domnului...* - glasul VI;

SEPTEMVRIE ÎN 14 - ÎNĂLȚAREA CINSTITEI CRUCI: 18 - 18^v – (**la vecernie**) – **slavă...**- *Veniți toate neamurile...*- glasul II; 19 – 19^v – **la stiho(a)vnă – slava...**- *P(r)e care(a) de demult Moisi...*- glasul VIII; 19^v – 20 - **la laude** - *Astăzi înainte merge Crucea Domnului...*- glasul VI;

SEPTEMVRIE ÎN 23 – ZĂMISLIREA SFÂNTULUI IOAN BOTEZĂTORUL: 20 – 20^v – **la vecernie – slavă...**- *Din pântece sterp au răsărit...*- glasul VI; 21 – 21^v – **la stiho(a)vnă – slavă...**- *Înger din coapse neroditoare...*- glasul VI; 21^v – 22 - **la laude** – *Elisabet a(u) zămislit...*- glasul VI;

SEPTEMVRIE ÎN 26 - SF. APOSTOL ȘI EVANGHELIST IOAN TEOLOGUL: 22 - 23 - **seara – slavă...**- *P(r)e fiul tunetului...*- glasul II; 23 - 23^v - **la stiho(a)vnă** - *Apostole al lui Iristos...*- glasul VI; 23^v - 24 - **la laude** - *Evanghelistule Ioane...*- glasul VIII;

OCTOMVRIE ÎN 11- POMENIREA SFINȚILOR PĂRINȚI, 165, DE LA SOBORUL DIN NICEEA, A DOUA OARĂ: 24 - 24^v - **seara – slavă...**- *P(r)e trâmbițele Duhului...*- glasul VI; 24^v - 25 - **la stiho(a)vnă** - *Pomenirea cea de p(r)este ani...*- glasul IV; 25 - 25^v - **la stiho(a)vnă (alta)** - *Întru tot înțelepte...*- glasul VI; 25^v - 26 - **la hvalite – slavă...**- *Veniți toată făptura...*- glasul VIII;

OCTOMVRIE 26 - MARELE MUCENIC DIMITRIE: 26^v - 27 - **seara – slavă...**- *Astăzi prăznuirea acea a toată lumea...*- glasul VI; 27 - 28 - **la stiho(a)vnă** - *Are prea dumnezeiesc și fără prihană...*- glasul VIII; 28 - 28^v - **la hvalite** - *P(r)e cel ce și-au câștigat cu sulițele...*- glasul IV;

NO(I)EMVRIE ÎN 8 - SOBORUL SFINȚILOR ARHANGHELI MIHAIL ȘI GAVRIIL: 28^v - 29 - **seara – slavă...**- *Bucurați-vă împreună cu noi...*- glasul II; 29^v - 30 - **la stiho(a)vnă – slava** - *Ca cela ce ești mai mare cetelor...*- glasul VIII; 30 - 30^v - **la hvalite** - *Unde umbrează darul tău, Arhanghele...*- glasul V;

NO(I)EMVRIE ÎN 13 - LA SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR(...): 31 - 31^v - **seara – slavă...**- *Cuvioase, de trei ori fericite...*- glasul VI; 31^v - **la stiho(a)vnă** - *Trâmbiță cu glas de aur te-ai arătat...*- glasul VI; 32 - 32^v - **la hvalite** - *Cu cuvinte de aur...*- glasul VIII;

NO(I)EMVRIE ÎN 14 - SFÂNTUL APOSTOL FILIP(PU): 32^v - **seara – slavă...**- *Cu strălucirile luminii...*- glasul VI; 33 - 33^v - **la stihoavnă** - *Lăsând cele de pe pământ...*- glasul VIII; 34 - 34^v - **la laude – Vânătoarea peștilor...**- glasul III;

NO(I)EMVRIE ÎN 20 - ÎNAINTE-PRĂZNUIREA INTRĂRII ÎN BISERICĂ ȘI CUVIOSUL GRIGORIE DECAPOLITUL, A(LE) CĂRUI MOAȘTE SE AFLĂ ÎN ȚARA ACEASTA, LA MĂNĂSTIREA BISTRIȚA: 34^v - 35^v - **la vecernie – slavă...**- *P(r)e cel după chip păzindu-l...*- glasul VI; 35^v - 36^v - **și acum...(a Înainteprăznuirii)** - *Astăzi împreunările creștinilor...*- glasul VI; 36^v - 37 - **la stiho(a)vnă – slavă...**- *Șăzând harul cel alergător(iu) la cer(iu)...*- glasul VIII; 37 - 38 - **și acum...**- *David mai nainte...*- glasul VIII; 38 - 38^v - **la laude – slavă...**- *Mulțimile călugărilor...*- glasul VIII; 38^v - 39 - **și acum...**- *După ce Te-ai născut Tu...*- glasul VIII;

NO(I)EMVRIE ÎN 21 – (INTRAREA ÎN BISERICĂ A NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU): 39 – 39^v - **la laude – slavă...** - *Astăzi în biserică să aduce Fecioara...* - glasul II;

NO(I)EMVRIE ÎN 24 SAU 25 – SFÂNTA MARE MUCENIȚĂ ECATERINA: 40 –

40^v – **la vecernie – slavă...** - *Cu bucurie la prăznuirea...* - glasul II; 41 – 41^v - **la stiho(a)vnă – slavă...** - *Cu viața cea fără materie...* - glasul II;

NO(I)EMVRIE ÎN 30 - SF. APOSTOL ANDREI, CEL ÎNTÂI CHEMAT: 41^v - 42 – **la vecernie - slavă...** - *Vânarea peștilor lăsând, Apostole...* - glasul IV; 42 – 42^v - **și acum...** - *Isaie dăntuiește...* - glasul IV; 42^v - 43 - **la stiho(a)vnă - slavă...** - *P(r)e cel de un sânge cu Petru...* - glasul III; 43 – 43^v – **și acum...** - *Iosife, spune-ne nouă...* - glasul III; 43^v – 44 - **la laude slavă...** - *P(r)e propoveduitorul credinței...* - glasul VIII; 41^v – 44^v – **și acum...** - *Primește Vitleeme...* - glasul VIII;

DEKEMVRIE ÎN 5 - SFINȚITUL (...) SAVA CEL SFINȚIT: 45 - 45^v – **la laude - Cuvioase Părinte Sava...** - glasul VI; 45^v – **și acum...** - *Născătoare de Dumnezeu...* - glasul VI;

DEKEMVRIE ÎN 6 – SFÂNTUL (...) IERARH NICOLAE (...): 46 - 47 - **seara - slavă...** - *P(r)e cel ce este podoaba ierarhilor...* - glasul VI; 47 - 47^v – **și acum...** - *Peșteră, bine te împodobește...* - glasul VI; 47^v – 48 – **la stiho(a)vnă - slava...** - *Omule al lui Dumnezeu...* - glasul VI; 48 – 48^v – **și acum...** - *Ceea ce nu știi de mire...* - glasul VI; 49 – 50 - **la laude - Să trâmbițăm cu trâmbiță de cântări...** - glasul V; 50 – 51^v – **și acum...** - *Să trâmbițăm cu trâmbiță de cântări...* - glasul V;

DEKEMVRIE ÎN 9 - ZĂMISLIREA SFINTEI AN(E)I, CÂND A(U) ZĂMISLIT P(R)E NĂSCĂTOAREA DE DUMNEZEU: 51^v – 52 – **seara – slavă...și acum...** - *Cea negrăită de îngeri...* - glasul II; 52 – 52^v – **la stihoavnă – slavă...și acum...** - *Astăzi din rădăcina lui David...* - glasul II;

DEKEMVRIE ÎN 11 – DUMINICA SFINȚILOR STRĂMOȘI: 52^v – 53 – **seara – slavă...** - *P(r)e toți părinții...* - glasul VI; 53 – 53^v – **la stiho(a)vnă - Veniți iubitorilor de praznic...** - glasul III; 53^v - 54^v - **la laude - Veniți toți cu credință...** - glasul VII;

DEKEMVRIE ÎN 12 – SFÂNTUL SPIRIDON (...): 54^v – 55 – **seara – slavă...** - *Prea Cuvioase Părinte...* - glasul I; 55^v - 56 - **la stiho(a)vnă – Între ierarhi dumnezeiescule vas...** - glasul II; 56 – 56^v - **la laude - Cuvioase Părinte Ierarhe preaslăvite...** - glasul IV;

DUMINECA ÎNAINTEA NAȘTERII LUI HRISTOS: 56^v - 57 – **seara – slavă...** - *Daniil, bărbatul doririlor...* - glasul VI; 57 - 58 - **la stiho(a)vnă -**

Bucurați-vă, prooroci cinstiți...- glasul II; 58 – 58^v - **la laude** - *Întocmirea învățăturilor Legii...* - glasul VIII;

CEASURILE ÎMPĂRĂTEȘTI ÎN AJUNUL NAȘTERII DOMNULUI (...):58^v - **Ceasul I** - *Vitleeme, gătește-te...*- glasul VIII; 58 bis – 58 bis^v – *Dumnezeu de la amiazăzi va veni...*- glasul III; 59 – 59^v – **slavă...**- *Acestea zice Iosif...*- glasul VIII; 59^v – 60 – **Ceasul al treilea** – *Acesta este Dumnezeu...*- glasul IV; 60 – 60^v – *Dumnezeu de la amiazăzi va venii...*- glasul VIII; 60^v – 61 - **Ceasul al șaselea** – *Veniți credincioșii...*- glasul I; 61 – 61^v - *Dumnezeu de la amiazăzi va veni...*- glasul IV; 61^v – 62 – **slavă...**- *Veniți noroadelor...*- glasul V; 62^v - 63^v - **Ceasul al 9-lea** – *Spăimântatu-s-a Irod...*- glasul VII; 63^v– 64 - **slavă...**- *Astăzi să naște din Fecioară...*- glasul VI;

DEKEMVRIE ÎN 25 - NAȘTEREA DOMNULUI (...):64^v - 65 - **seara** – **slavă...**- *August, singur stăpânind pe pământ...*- glasul II; 65 - 65^v - **la litie** - **slavă...** - *Magii, împărații perșilor...*- glasul V; 65^v - **și acum...**- *Dănuiesc îngerii toți în ceruri...*- glasul VI; 65^v - 67 - **la stiho(a)vnă** - **slava...**- *Veselește-te Ierusalime...* - glasul IV; 67 – **și acum...**- *În peșteră Te-ai sălășluit...*- glasul IV; 67 - 67^v - **la laude** - **slavă...**- *Când în vremea venirii Tale...*- glasul VI; 67^v - 68^v - **și acum...**- *Astăzi Hristos în Vitleem să naște...*- glasul II;

DEKEMVRIE 26 – SOBORUL PEA SFINTEI NĂSCĂTOAREA DE DUMNEZEU: 68^v – 69 – **seara** – **slavă... și acum...**- *Slavă întru cei de sus...*- glasul VI; 69 – 69^v – **la stiho(a)vnă** – **slavă...**- *La Vitleem împreună au alergat...*- glasul VIII; 69^v – 70 – **la laude** – **slavă** – *Astăzi firea cea nevăzută...*- glasul VI;

DUMINICA CEA DUPĂ NAȘTEREA LUI H(RISTO)S: 70 - 70^v – **seara** – **slavă...**- *Pomenirea săvârșim a lui David...*- glasul VI; 70^v - 71 - **la stiho(a)vnă** - *Pomenirea arhierilor...*- glasul VI; 71 - 71^v - **la laude** - *Sângele și focul și fumegarea de fum...*- glasul VIII;

DEKEMVRIE ÎN 27 - SFÂNTUL APOSTOL ȘI ARHIDIACON ȘTEFAN: 71^v – 72^v - **seara** - *Împăratului și Stăpânului...*- glasul II; 72^v – **și acum...**- *Mare și prea știută...* - glasul II; 73 - **la stiho(a)vnă** – *Întâi(u) între mucenici te-ai arătat...*- glasul VI; 73^v – 74 - **la laude** – *Întâiule mucenic...*- glasul V; 74 – 74^v – **și acum...**- *Necuprinsă este taina...*- glasul V;

IANUARIE ÎN 1 – TĂ(I)EREA ÎMPREJUR A DOMNULUI NOSTRU I(ISU)S H(RISTO)S... SF: (...) VASILIE CEL MARE: 75 - 75^v – **seara** – **slavă...**- *De înțelepciune iubitor(iu) făcându-Te...*- glasul VIII; 75^v - 76 - **și acum...**- *Pogorându-Se Mântuitor(i)ul...*- glasul VIII; 76 - 76^v - **la stiho(a)vnă** - **slava...**- *Cela ce darul minunilor...*- glasul VI; 76^v - 77 – **și**

acum – *Nu S-au rușinat Prea Bunul Dumnezeu...*- glasul VIII; 77 – **la laude...** – *Vărsatu-s-a(u) darul...*- glasul VI;

CEASURILE ÎMPĂRĂTEȘCI ÎN AJUNUL BOTEZULUI DOMNULUI: 76^v – 77^v – **ceasul întâi** – *Astăzi firea apelor se sfințește...*- glasul VIII; 77 – **slavă...** – *Către glasul celui ce strigă...*- glasul VIII; 77^v – 78^v – **Ceasul al treilea** – *Mergătorului Înainte...*- glasul VIII; 78^v – 79 – **slavă...** – *Viind cu trupul la Iordan...*- glasul V; 79 – 80 – **Ceasul al șaselea** – *Acestea zice Domnul către Ioan...*- glasul VIII; 80^v – 80^v – **slavă...** – *Pentru ce îți întorci apele...*- glasul V; 81 – 82 – **Ceasul al IX-lea** – *Spaimă era...*- glasul VIII; 82 – 82^v – **slavă...** – *Mâna Ta care(a) s-a atins...*;

IANUARIE ÎN 6 – DUMNEZEIASCA ARĂTARE A MÂNTUITORULUI: 83 – **seara** – *Plecatu-Ț(i)-ai capul Mergătorului – Înainte...*- glasul II; 83 – 83^v – **la sfințirea apei** – *Glasul Domnului...*- glasul VIII; 83^v – 84 – **la litie** – **slavă...** – *Doamne, vrând să plinești...*- glasul VIII; 84 – 84^v – **și acum...** – *Astăzi făptura să luminează...*- glasul VIII; 84^v -85 – **la stiho(a)vnă** – **slava...și acum...** – *P(r)e Soarele cel din Fecioară...*- glasul VI; 85 – 85^v – **la laude** – **slavă...** – *Cu apele Iordanului...*- glasul VI;

IANUARIE ÎN 7 – SOBORUL MERGĂTORULUI ÎNAINTE ȘI BOTEZĂTORULUI IOAN: 86 – **seara** – **slavă...** – *Cel ce ești în trup luminător...*- glasul VI; – 86^v – 87 – **și acum...** – *Dumnezeu Cuvântul...*- glasul VI; 87 – 87^v – **la stiho(a)vnă** – *Ca un râvnitor al Duhului...*- glasul IV; 87^v – 88 – **și acum** – *Veniți să urmărim, fecioarelor...*- glasul I; 88 – 88^v – **la laude** – *Înger din pântece neroditor...*- glasul VI;

IANUARIE ÎN 11 – CUVIOSUL TEODOSIE: 89 – 89^v – **seara** – *Cuvioase Părinte...*- glasul II; 89^v – 90 – **la stiho(a)vnă** – *Oștile îngerești s-au spăimântat...*- glasul VIII; 90 – 90^v – **la laude** – *Scară bunătăților și pildă te-ai arătat...*- glasul II;

IANUARIE ÎN 17 – PREA CUVIOSUL (....) ANTONIE CEL MARE: 91 – 91^v – **la laude** – **și acum...** – *Stăpână primește...*- glasul VIII;

IANUARIE ÎN 20 – PREA CUVIOSUL PĂRINTELE NOSTRU EVTHIMIE CEL MARE: **seara** – **slavă....** – *Sfințit fiind de Dumnezeu...*- glasul III; 91^v – 92 – **la stiho(a)vnă** – *Cuvioase părinte...*- glasul V; 92 – **și acum...** – *Fericimu-te p(r)e tine...*- glasul VIII;

IANUARIE ÎN 25 – SFÂNTUL GRIGORIE TEOLOGUL: 92^v – 93 – **seara** – *Limba ta, cea deșteptată...*- glasul VIII; 93 – 93^v – **la stiho(a)vnă** – *Inimile credincioșilor...*- glasul VIII; 93^v – 94- **la laude** – **slavă....** – *Alăutei Duhului, biruitor(i)ului eresurilor...*- glasul I; 94 – 94^v – **și acum...** – *Rugăciunile noastre...*- glasul I;

IANUARIE ÎN 27 - ADUCEREA MOAȘTELOR SF(A)N(TULUI) IOAN GURĂ DE AUR...: 94^v - 95 - **seara** - **slavă...**- *Nu era cu cuviință Ție , Hrisostoame...*- glasul IV; 95^v - 96 - **la laude** - *Părinte Gură de Aur...* - glasul IV;

IANUARIE ÎN 30 - SFINȚII TREI IERARHI (...): 96^v - 97 - **la stihoavnă** - *Să trâmbițăm cu trâmbiță de cântări...* - glasul V; 97^v - 98 - **la laude** - *Astăzi sufletele pământenilor să înalță...* - glasul II; 98 - 98^v - **și acum...**- *Astăzi Hristos în biserică să aduce...*- glasul II;

FEVRUARIE ÎN 2 ZILE - ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI(...): 99 - 99^v - **seara** - *Să se deschidă ușa ceriului...*- glasul VI; 99^v - 100 - **la litie** - *Cercați Scripturile precum au zis...* - glasul V; 100 - 100^v - **și acum** - *Cel vechi de zile...*- glasul V; 100^v - 101^v - **la stiho(a)vnă** - *Cel ce să poartă p(r)e heruvimi...*- glasul VIII; 101^v - 102 - **la laude** - *Cel ce bine ai voit ...*- glasul VI;

FEVRUARIE ÎN 24 - AFLAREA CINSTITULUI CAP AL SF(ÂN-TULUI) IOAN BOTEZĂTORUL (...): 102 - 102^v - **seara** - *Comoara dumnezeieștilor daruri...*

- glasul VI; 102^v - 103 - **la stiho(a)vnă** - *Prea cinstitul vas al dumnezeieștilor gânduri...*- glasul II; 103 - 103^v - **la laude** - *Prea cinstit capul al Botezătorului...*- glasul VI;

LUNA LUI MARTIE ÎN 9 - SFINȚII 40 DE MUCENICI: 103^v - 104 - **seara slavă...**- *Răbdând ceste de aice vitejește...*- glasul II; 104 - **la laude** + **slavă...**- *Purtătorilor de patimi...*- glasul V; 104^v - 105 - **la litie** - *Proorocii au strigat...*- glasul II;

MARTIE ÎN 25 - BUNELE VESTIRI (...): 105^v - 106^v - **seara** - **slavă...și acum...**- *Trimis au fost din ceriu...*- glasul II; 106^v - 107 - **la litie** - *Binevestește Gavriil...*- glasul II; 107 - 108 - **la stihoavnă** - *Astăzi sunt bunele vestiri...* - glasul IV; 108 - 108^v - **la laude** - *Taina cea din veac să descoperim...*- glasul II;

LUNA LUI APRILIE ÎN 23 - SFÂNTUL (...) GHEORGH(IE): 109 - 109^v - **seara** - *Dupre vrednicia numelui ai viețuit...*- glasul VI; 109^v - 110^v - **la litie slavă...** - *Să arate cu clipeală cele drepte...*- glasul II; 110^v - 111 - **la stiho(a)vnă** - *P(r)e diamantul răbdării...*- glasul IV; 111 - 112 - **la hvalite** - *Răsărit- a(u) primăvara ...*- glasul V;

LUNA LUI MAI(U) ÎN 2 - ADUCEREA MOAȘTELOR SFÂNTULUI ATANASIE AL ALEXANDRIEI: 112^v - 113 - **seara** - **slavă...**- *P(r)e ierarhul lui Hristos...*- glasul VI; 113 - 113^v - **la stihoavnă** - *Iarăși chipul cel purtător(i)...*- glasul III; 113^v - 114^v - **la laude** - *P(r)e lauda cea mare...*- glasul III;

MAI(U) ÎN 21 – SFINȚII ÎMPĂRAȚI (...) CONSTANȚA: 114^v - 115 – **seara** – **slavă...**– *Darurile cele mai bogate...* - glasul II; 115 - 116 – **la litie** – *Biserica astăzi împodobindu-să...* - glasul V; 116 - 116^v - **la stiho(a)vnă** – *Lumina cea prea luminoasă...* - glasul VIII; 116^v – 117^v – **la laude** – *Împăratul împăraților...* - glasul VIII;

LUNA LUI IUNIE ÎN 11 – SFINȚII APOSTOLI BARTOLOMEU ȘI VARNAVA: 118 – 118^v - **seara** – *Varnavo, prea laudate...* - glasul VI; 118^v – 119 – **la stiho(a)vnă** – *Apostole al Mântuitorului...* - glasul VIII; 119 – 119^v – **la laude** – *Precum înțelepciunea lui Dumnezeu...* - glasul V;

IUNIE ÎN 19 – SFÂNTUL APOSTOL IUDA, FRATELE DOMNULUI: 119^v – 120 – **seara** – *Iuda, frații tăi te laudă...* - glasul VI; 120 – 120^v – **la stihoavnă** – *De râvnă dumnezeiască...* - glasul II; 120^v – 121 – **la laude** – *Părăsind cele pământești...* - glasul II;

IUNIE ÎN 24 - NAȘTEREA (...) SFÂNTULUI PROOROC IOAN BOTEZĂTORUL: 121^v - 122 – **seara** – *Astăzi sfeșnicul luminii...* - glasul VI; 122 – 122^v – **și acum...** - *Elisabet au zămislit...* - glasul VI; 122^v – 123^v - **la litie** – **slavă...**– *Hotarul proorocilor...* - glasul V; 123^v – 124 - **la stiho(a)vnă** – *Glasul pro(o)rocului Isaie...* - glasul VIII; 124 - 124^v – **și acum...** - *Vezi p(r)e Elisavet...* - glasul VI; 124^v - 125 - **la laude** – **slavă...**– *Steaua stelelor, Înainte-Mergător(i)ul...* - glasul VI;

IUNIE ÎN 29 - SFINȚII APOSTOLI (...) PETRU ȘI PAVEL: 125 – 126 – **seara** – **slavă...**– *Cu întrebarea cea de trei ori...* - glasul IV; 126 - 126^v – **la litie** – *Înțelepciunea lui Dumnezeu...* - glasul V; 126^v – 127^v – **la stiho(a)vnă** – *Praznic de veselie au strălucit...* - glasul VI; 127^v - 128 – **la laude** – *Prea cinstit praznicul apostolilor...* - glasul VI;

IUNIE ÎN 30 – SOBORUL CELOR DOISPREZECE SFINȚI APOSTOLI: 128^v – 129 – **la laude** – *Lumea ați străbătut...* - glasul VIII;

IULIE 20 – SFÂNTUL (...) PROOROC ILIE TESVITEANUL: 129 - 130 – **seara** – *Veniți împreunarea pravoslavnicilor...* - glasul VI; 130 – 130^v - **la litie** – *În căruță de foc...* - glasul IV; 130^v - 131 - **la stihoavnă** – *Prooroace, propovăduitorule al lui Hristos...* - glasul VI; 131 – **la laude** – *P(r)e cei mai mari între prooroci...* - glasul VIII;

IULIE ÎN 25 – ADORMIREA SFINTEI ANEI...: 130^v - 132 – **seara** - *Ceii ce au odrăslit...* - glasul VIII; 132 - 132^v - **la litie** - *O fericită însoțire...* - glasul V; 132^v - 133^v - **la stiho(a)vnă** – *Veniți toată făptura...* - glasul VIII; 133^v – 134 – **la laude** – *Veniți toți iubitorii de feciorie...* - glasul II;

IULIE 27 – SF. MARE MUCENIC (...) PANTELEMON: 134 – 134^v - **la vecernie** – *Strălucit-au astăzi cinstită pomenirea...* - glasul VI; 134^v – 135

- **la stihoavnă** – *Bună credința maicii Tale iubind...* – glasul VIII; 135 - 135^v
 - **la laude** – *Astăzi au strălucit pomenirea...* – glasul IV;

LUNA LUI AVGUST ÎN 6 – SCHIMBAREA LA FAȚĂ (...): 136 - 136^v

- **seara** – *Mai nainte închipuind Învierea Ta...* – glasul VI; 136^v - 137 - **la litie**
 – *Veniți să ne suim în muntele Domnului...* – glasul V; 137 – 137^v – **și acum...** – *Făcătoriu și plinitoriu...* – glasul V; 137^v - 138 - **la stiho(a)vnă** – *Lui Petru și lui Ioan și lui Iacov...* – glasul VI; 138 – 138^v - **la laude** - *Suit-a(u) Hristos pe Petru...* – glasul VIII;

AUGUST ÎN 11 – SFÂNTUL NIFON, PATRIARHUL ȚARIGRADULUI; FIINDCĂ SE AFLĂ AICI ÎN EPISCOPIA ARGEȘ SFÂNTUL CAP AL ACESTUIA SFÂNT PĂRINTE S-AU ADAOS ACESTE STIHIRI: 138^v – 139^v – **seara** – **slavă...** – *Veniți mulțimea acelor din Valahia...* – glasul VI; 139^v – 140 – **la litie** – *Sicriul moaștelor tale...* – glasul II; 140^v – 141 – **la stiho(a)vnă** – *După purtarea numelui cu adevărat...* – glasul V; 141 – 141^v – **la laude** – *Alegerea viețuirii tale...* – glasul V; 142 – 143 – **și acum...** – *Cela ce în muntele Taborului...* – glasul II;

AVGUST ÎN 15 - ADORMIREA PREA SFINTEI NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU: 143 – 144^v - **seara** – *O, prea slăvită minune...* – glasul I; 144^v - 145 - **la litie** – *Veniți adunarea iubitorilor de praznic...* – glasul V; 145 – 145^v – **și acum** – *Cântați, noroade...* – glasul III; 145^v - 146^v - **la stiho(a)vnă** - *Când Te-ai dus Născătoare de Dumnezeu...* – glasul IV; 146^v – 147 - **la laude** – *La Adormirea Ta cea fără de moarte...* – glasul VI;

AUGUST 29 – TĂIEREA CINSTITULUI CAP AL SFÂNTULUI IOAN BOTEZĂTORUL: 147 - 147^v - **seara** – *Săvârșindu-se ziua nașterii lui Irod...* – glasul VI; 147^v – 148 - **la litie** – *Vrând Irod să scape...* – glasul V; 148 – 148^v - **la stihoavnă** – *Mergător(i)ule înaintea Mântuitorului...* – glasul VIII; 148^v - **la laude** - *Iarăși Irodiada să turbează...* – glasul VI;

ÎNCEPUTUL CU DUMNEZEU CEL SFÂNT LA STIHIRILE PRIN PĂRESIMI, LA TRIOD:

DUMINICA VAMEȘULUI ȘI A FARISEULUI: 149 – 149^v – **seara** – **slavă...** – *Atotțiitorule, Doamne...* – glasul VIII; 149^v – **la stihoavnă** – **slavă...** – *Îngreuiiați fiind ochii miei...* – glasul V; 151 – 151^v – **la laude** – *P(r)e fariseul ce se-ndrepătea...* – glasul VIII;

După Evanghelie, în duminicile Sfântului și Marelui Post: 150 - *Ușile pocăinței...* – cu **slavă...** – glasul VIII; 150 – 150^v – *În calea mântuirii...* – glasul VIII; 150^v - *La mulțimea păcatelor mele...* – glasul VI;

DUMINECA FIULUI CELUI CURVAR(IU): 151^v – 152 - **seara** – *O, de cât bine m-am lipsit eu...* – glasul II; 152 – 152^v **la stihoavnă** – *Risipind*

bogăția darului...- glasul VI; 153 – 153^v – **la laude** – *Bunule părinte, depărtatu-m-am de la Tine...* - glasul VI;

SÂMBĂTA LĂSATULUI (SEC) DE CARNE: 153^v – 154 – **vineri seara – slavă...**- *Plâng și mă tânguiesc...*- glasul VIII; 154 – 154^v – **la stiho(a)vnă (slavă...)** – *Începătură și stat mi-a fost...*- glasul VI; 154^v - 155 – **și acum...**- *Cu rugăciunile...* – glasul V; 155^v – 156 - **dimineața la stiho(a)vnă – slavă** – *Durere s-au făcut lui Adam...*- glasul VI;

DUMINECA ÎNFRICOȘATEI JUDECĂȚI: 156 – 157 – **seara** – *Când să vor pune scaunele...*- glasul VI; 157 – 158 – **la stihoavnă** – *Vai, mie, înnegritule suflete...*- glasul VIII; 158 – 158^v – **la laude** – *Să ne curățim mai-nainte...*- glasul I;

DUMINECĂ A LĂSATULUI DE BRÂNZĂ: 158^v – 159 – **sâmbătă seara slavă...**- *Șăzut-a(u) Adam...*- glasul VI; 159^v – 160 - **la stihoavnă** – *Scosu-s-a Adam din rai...*- glasul VI; 160 - 160^v - **la laude** - *Sosit-au vremea începăturii luptelor duhovnicești...*- glasul VI; 161 – 161^v - Întru această duminecă a lăsatului de brânză: **prochimenul** – *Să nu întorci...*- glasul VIII;

LUNI ÎN SĂPTĂMÂNA I A POSTULUI: 162 - **seara la pavecernița cea mare** – *Cu noi este Dumnezeu...*- glasul VI;

(ÎN SĂPTĂMÂNA ACATISTULUI) **LA PAVECERNIȚĂ – CANONUL CEL MARE:** 162 – 162^v - **Condacul** – *Sufletul meu...*și **Irmosul** – 162^v – 163 - *Nașterea zămislirii...*- glasul II;

LA DUMINECA ÎNTĂI A POSTULUI: 163 – 164 – **sâmbătă seara – slavă...**- *Strălucit-au darul adevărului...*- glasul II; 164 – 164^v – **la stiho(a)vnă** – *Cei ce au trecut...*- glasul II; 164^v – 165 - **la laude** – *Moisi în vremea postului au luat Legea...*- glasul VI; 165 – 165^v – (**prochimenul**) - *Dat-ai moștenire...*- glasul VIII; 165^v – 166 – **la stiho(a)vnă** – *Veniți să ne curățim...*- glasul VIII;

DUMINICA A DOUA DIN POST: 166 – 166^v - **sâmbătă seara** - *Cuvioase, de trei ori*

fericite...- glasul VI; 166^v – 167 - **la stihoavnă** - *Limba cea deșteptată...*- glasul VIII; 167 - **la laude** - *Celor ce umblă întru întunericele păcatelor...*- glasul VI;

DUMINICA A DOUA DIN POST: 167^v – 168 – (**sâmbătă**) **la stihoavnă** – *Înfrânările părințești...*- glasul VIII;

DUMINICA A TREIA DIN POST: 168 – 168^v – **sâmbătă seara** – *Hristoase, Dumnezeul nostru...*- glasul III; 168^v – 169 - **la stiho(a)vnă** – *slavă...*- *Doamne, Cela ai ajutat...*- glasul IV; 169 – 169^v – **la laude** –

Domnul tuturor ne-a(u) învățat... - glasul VIII; 170 - la stihoavnă – Nu cutez eu ticălosul... - glasul VIII;

DUMINICA A PATRA DIN POST: 170^v – 171 – **sâmbătă seara** – *Cuvioase părinte... - V; 171 – 171^v – la stihoavnă – P(r)e ingerul cel de p(r)e pământ... - glasul II; 171^v – 172 – la laude – Veniți să lucrăm în via cea de taină... - glasul I; 172^v – slavă... - Căzând Adam... - glasul VI;*

LUNI A CINCEA SĂPTĂMÂNĂ A A POSTULUI: 173 – 173^v – **seara** – *Taina cea din veac se destăinuie... - glasul II;*

SLUJBA ACATISTULUI: 173^v – 174 – **sâmbătă dimineața troparul la** – *Dumnezeu este Domnul... - Porunca cea cu taină... - glasul VIII; 174 – După catizme Condacul – Apărătoarei Doamne... - glasul VIII; 174 - 174^v – la laude - Auzit-a(u) Născătoarea de Dumnezeu... - glasul IV;*

DUMINICA A CINCEA DIN POST: 175 – **sâmbătă seara – slavă... - Puterea Crucii... - glasul IV; 175 – 175^v – la stihoavnă – slavă... - Vânător(i)ul sufletului... - glasul II; 175^v – 176 – la laude – Nu (i)este împărăția... - glasul IV; 176^v – 177 – prochimenu la utrenie – Minunat este gândul cel milostiv... - glasul I;**

SÂMBĂTĂ A ȘASEA SĂPTĂMÂNĂ: 177 – 177^v – **vineri seara** – *Venind la mormântul lui Lazăr... - glasul VIII; 177^v – 178^v – și acum... - Săvârșind patruzeci de zile... - glasul VIII;*

DUMINICA STĂLPĂRILOR: 179 – **sâmbătă seara – slavă... - Astăzi darul Prea Sfântului Duh... - glasul VI; 179 – 180 – la liturghie – slavă...și acum... - Mai nainte de Paști... - glasul III; 180 – 180^v – la utrenie, la laude – slavă...și acum... - Mai nainte cu șase zile... - glasul VI; 180^v - 181 - slava seara – Bucură-te și te veselește... - glasul VIII; 181 – 181^v – și acum... - Cel ce Te porți... - glasul VIII; 181^v – 182^v – la stiho(a)vnă – slavă... - De la stălpările de finic... - glasul II;**

ÎN SFÂNTA ȘI MAREA LUNI SEARA: 182^v – 183^v – **Aliluia... - Iată Mirele vine în miezul nopții... - glasul VIII; 183^v – 184 – la stihoavnă – A doua Evă aflând șarpele... - glasul VIII; 184 – 184^v – slavă...și acum... - Bucură-te și te veselește... - glasul VIII;**

ÎN SFÂNTA ȘI MAREA MIERCURI: 184^v – 186^v - **dimineața - la stihoavnă – Doamne, mu(i)erea ceea ce căzuse... - glasul VIII; 186^v - 188 – În Sfânta și Marea Miercuri seara – slavă...și acum... - Doamne, mu(i)erea ceea ce căzuse... - glasul VIII – altă versiune melodică;**

ÎN SFÂNTA ȘI MAREA JOI: 188 - 188^v – **dimineața troparul – Când slăviții ucenici... - glasul VIII; 188^v – 189^v - dimineața – la stihoavnă – Năravul tău este plin de vicleșug... - glasul VIII; 189^v – 190^v – seara – slavă...și acum... - Iuda, cu adevărat ești fiul viperek... - glasul VI; 190^v –**

191 – **la stihoavnă dimineata** – *Doamne, suindu-Te pe Cruce...* - glasul VIII; 191 – 191^v – **și acum...** – *Acum să întingă condeiful...* - glasul VIII;

ÎN SFÂNTA ȘI MAREA VINERI: 191^v – 192 – **Ceasul I** – *Astăzi zaveasa bisericii se rupe...* - glasul VIII; 192 – 192^v – **slavă...** – *Doamne, răbdând toate...* - glasul VIII; 192^v – 193^v – **Ceasul al treilea** – **stihirile** – *Pentru frica jidovilor...* - glasul VIII; 193^v – 194 – **slavă...** – *Când Te trăgeau spre Cruce...* - glasul V; 194 – 195^v – **ceasul al șaselea** – **stihirile** – *Acestea zice Domnul...* - glasul VIII; 195^v – 196 – **slavă...** – *Veniți popoare purtătoare de Hristos...* - glasul V; 196 – 197 – **La Ceasul al nou(ă)lea** – **stihirile** – *Spaimă era a vedea p(r)e Făcătorul...* - glasul VII; 197 – 198 – **slavă...** – *Astăzi S-a(u) spânzurat p(r)e Lemn...* - glasul VI; 198 – 199 – **seara** – **slavă...** – *O, cum adunarea cea fără de lege...* - glasul VI; 199 – 199^v – **și acum...** – *Înfricoșată și prea slăvită taină...* - glasul VI; 200 – 201 – **la stiho(a)vnă** – **slavă...și acum...** – *P(r)e Tine, Cel ce Te îmbraci...* - glasul V;

ÎN SFÂNTA ȘI MAREA SÂMBĂTĂ DIMINEAȚA: 201 – 202 – **Dumnezeu este Domnul...** - glasul II; 202 – 203 – **la laude** – **slavă...** - *Ziua de astăzi mai nainte au închipuit-o...* - glasul VI; 203 – 205^v – **și acum...** – *Prea blagoslovită ești...* - glasul VI; 205^v – 207 – **Sfinte Dumnezeule...** (înconjurarea bisericii) – glasul VI; 207 – 209^v – **slavă...și acum** – *P(r)e Soarele Cel ce își ascunsese razele sale...* - glasul II;

TOMUL AL TREILEA ÎNCEPUTUL CU DUMNEZEU CEL SFÂNT AL PENTICOSTARULUI

211 – 211^v – **Hristos a înviat...** - glasul V (3 variante melodice); 211^v – 212 – **altul după cel grecesc** – glasul V;

212 – 214 – **la laude** – **stihirile Învierii** – *Paștile cele sfințite...* - glasul V; 214 – 216 – **slavă...și acum...** – *Ziua Învierii...* - glasul V, al lui Hrisafi cel tânăr; 216 – 218 – **altul** – glasul I tetrafon, al lui Petru Peloponisiu; 218^v – 220^v – **Stihirile Paștilor scurtate** – *Paștile cele sfințite...* - glasul V; 220^v – 221 – **seara- slavă...** – *Cântare de mântuire...* - glasul II; 221 – 221^v – **prochimen** – *Cine este Dumnezeu...* - glasul III;

LUNI ÎN SĂPTĂMÂNA LUMINATĂ: 221^v – 222 – **seara** – **slavă...și acum...** – *Cei ce stăm cu nevrednicie...* - glasul III;

MARȚI ÎN SĂPTĂMÂNA LUMINATĂ: 222 – 222^v – **seara** – **slavă...** – *Doamne, nașterea Ta cea din Tată...* - glasul IV;

MIERCURI ÎN SĂPTĂMÂNA LUMINATĂ: 222^v – 223 – **seara** – **slavă...** – *Doamne, sculat-ai pe Adam...* - glasul V;

JOI ÎN SĂPTĂMÂNA LUMINATĂ: 223 – 223^v - **seara – slavă...** - *Cine va spune...*- glasul V; 223^v – 224 – **Prochimenul – Iubi-Te-voi Doamne...**- glasul VII; 224 – 225 - **la stiho(a)vnă – slavă...** - *Să trâmbițăm iubitorilor de praznic...*- glasul V;

VINERI ÎN SĂPTĂMÂNA LUMINATĂ: 225 - 225^v – **seara slavă...**- *P(r)e Tine Te slăvim...*- glasul VIII;

A DOUA DUMINICĂ, A TOMEI: 225^v – 226 – **sâmbătă seara – slavă... și acum...**- *Fiind ușile încuiate...*- glasul VI; 226 - 226^v - **la stiho(a)vnă - Iubitorule de oameni...**- glasul V; 226^v - 227 - **la laude – În ziua a opta de la sculara Ta...**- glasul VI;

227 – 227^v - A TREIA DUMINICĂ A MIRONOSIȚELOR: **sâmbătă seara – slavă...**- *Mironosițele femeii la mormântul Tău ajungând...* - glasul VI;

A PATRA DUMINICĂ, A SLĂBĂNOGULUI: 228 - 228^v - **sâmbătă seara – slavă...**- *Suitu - S-a(u) Iisus în Ierusalim...*- glasul V; 229 - 229^v - **la stiho(a)vnă - În pridvorul lui Solomon...**- glasul VIII; 229^v – 230 – **la laude – Doamne, pe slăbănoș...** - glasul VI

MIERCURI A PATRA SĂPTĂMÂNĂ, LA ÎNJUMĂTĂȚIREA PRAZNICULUI: 230 - **seara – slavă...**- *Înjumătățindu-se praznicul Învierii...*- glasul VI; 230 – 230^v - **la stiho(a)vnă - Înjumătățindu-se praznicul Învierii...**- glasul VIII; 230^v – 231 – **la laude – Luminându-ne fraților...**- glasul IV;

DUMINICĂ A CINCEA, A SAMARINENCEI: 231 – 231^v - **sâmbătă seara – slavă...**- *Lângă puțul lui Iacov...*- glasul VI; 231^v - 232 - **la stihoavnă - Când Te-ai arătat în trup Hristoase...**- glasul VIII; 232 – 232^v - **la laude - Izvorul începerii de viață...**- glas VI;

DUMINICA A ȘASEA, A ORBULUI: 233 – 233^v - **sâmbătă seara – slavă...**- *Doamne, trecând pe cale...*- glasul V; 233^v - 234 - **la stihoavnă - Soarele dreptății Cel înțelegător(iu)...**- glasul VIII; 234 – 234^v - **la laude - Cine va spune puterile Tale...** - glasul VIII;

JOI - ÎNĂLȚARE: 235 – 235^v - **seara – slavă...**- *De sânurile părintești nedespărțindu -Te...*- glasul VI; 235^v - 236 - **la litie - Doamne, taina cea din veac ascunsă...**- glasul IV; 236 - **la stihoavnă - Suitu-S-a(u) Dumnezeu întru strigare...**- glasul VI; 236^v - 237 - **la laude - Născutu-Te-ai precum Însuți ai voit...**- glasul II;

DUMINECA A CINCIZECI DE ZILE: 237 - 238 - **seara – slavă...**- *Veniți noroadе, să ne închinăm...*- glasul VIII; 238 – 238^v - **la litie - Când ai trimis p(r)e Duhul Tău...**- glasul VIII; 239 – 239^v - **la stihoavnă - Limbile**

oarecând s-au amestecat... - glasul VIII; 239^v - 240 - **la laude** - *Împărate ceresc, Mângâietorul...*- glasul VI;

DUMINECA TUTUROR SFINŢILOR: 240 - 240^v - **seara - slavă...**- *Dumnezeiască ceata mucenicilor...*- glasul VI; 240^v - 242^v - **la litie** - *La prăznuirea cea de acum...*- glasul V; 241^v - 242 - **la stihoavnă** - *Veniți astăzi credincioșii...*- glasul VI;

PENTRU MAI ÎNLESNIREA CÂNTĂREȚULUI S-AU PUS ȘI DOGMATICILE ÎNVIERII DE LA VECERNIE ȘI STIHOAVNĂ PRECUM ȘI BOGORODIȘNE, PE OPT GLASURI: GLASUL I: 243 - 244 - *P(r)e Ceea ce este slava...*; 244 - 244^v - **la stihoavnă** - *Iată s-au plinit pro(o)rocia Isaiei...*; 245 - **la laude** - *Rugăciunile noastre...*; GLASUL II: 245^v - *Trecut-au umbra Legii...*; 245^v - 246 - **la stihoavnă** - *O minune mai nouă...*; 246 - **la laude** - *Toată nădejdea...*; GLASUL III: 246^v - 247^v - *Cum să nu ne mirăm...*; 247^v - 248 - **la stihoavnă** - *Fără de sămânță...*; 248^v - **la laude** - *Născătoare de Dumnezeu...*; GLASUL IV: 248^v - 249 - *Proorocul David...*; 249 - 249^v - **la stihoavnă** - *Caută spre rugăciunile robilor tăi...*; 250 - **la laude** - *De toate nevoile...*; GLASUL V: 250 - 251 - *In Marea Roșie...*; 250 - 251^v - **la stihoavnă** - *Biserică și ușă ești...*; 251^v - 252 - **alta mai grabnică** - *Biserică și ușă ești...*; 252 - 252^v - **la laude** - *Fericimu-Te p(r)e Tine...*; GLASUL VI: 252^v - 253 - *Cine nu te va ferici...*; 253 - 254 - **la stihoavnă** - *Făcător(i)ul și izbăvitorul m(i)eu...*; 566 - 567 - **alta mai pe scurt** - *Făcător(i)ul și izbăvitorul m(i)eu...*; 254 - **alta mai pe scurt**; 254 - 254^v - **la laude** - *Născătoare de Dumnezeu*, GLASUL VII: 254^v - 255 - *Maică Te-ai cunoscut...*; 255 - 255^v - **la stihoavnă** - *Subt (sic!) acoperemântul Tău Stăpână...*; 255^v - **la laude** - *Cu Născătoarea de Dumnezeu...*; GLASUL VIII: 255^v - 256^v - *Împăratul cer(i)urilor...*- 256^v - **la stihoavnă** - *Fecioară nemuntită* ; 256^v - 257 - **la laude** - *Stăpână primește...*;

257 - 265^v - **La utrenie Cântarea Canonului din Duminica Stâlpărilor, p(r)e glas sârbesc, din vechime** - *Arătat-u-s-au izvoarele adâncului...* - glasul IV;

CELE UNSPREZECE STIHURI ALE ÎNVIERII DIMPREUNĂ CU SLAVOSLOVII: 266 - 266^v - **I - cu slavă...**- *În munte ucenicii mergând...*- glasul I; 266^v - 267^v - **Slavoslovia** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...*- glasul I cu agem; **și acum...**- *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...*- glasul I; 267^v - 268 - **Stihira Evangheliei a II - a - cu slavă...**- *Cu mirezme venind femeile* - glasul II; 268 - 269 - **Slavoslovie** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...*- glasul II; 269^v - 270 - **Stihira Evangheliei a III - a - cu slavă...**- *Magdalinei Mariei...*- glasul III; 270 -

271 – **Slavoslovia** – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul III; **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul III; 271 - 271^v - **Stihira Evangheliei a IV – a – cu slavă...** - *Mâncare adâncă era...* - glasul IV; 271^v – 272^v – **Slavoslovia** – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul IV; **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul IV; 273 - 273^v - **Stihira Evangheliei a V – a – cu slavă...** - *O, prea înțelepte judecățile Tale...* - glasul V; 273^v – 275 – **Slavoslovia** – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul V; **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul V; 275 - 275^v - **Stihira Evangheliei a VI – a – cu slavă...** - *Pacea cea adevărată...* - glasul VI; 275^v – 277 – **Slavoslovia** – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul VI; **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul VI; 277 – 277^v - **Stihira Evangheliei a VII-a – cu slavă...** - *Iată întunerice...* - glasul VII protovaris; 277^v – 278^v – **Slavoslovia** – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul VII eptafon; **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul VII; 278^v – 279^v - **Stihira Evangheliei a VIII-a – cu slavă...** - *Lacrămile Mariei...* - glasul VIII; 279^v – 280^v – **Slavoslovia** – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul VIII; **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul VIII; 280^v – 281 - **Stihira Evangheliei a noua – cu slavă...** - *Ca întru anii cei de apoi...* - glasul V; 281 – 282^v – **Slavoslovia** – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul V; **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul V; 282^v – 283 - **Stihira Evangheliei a zecea – cu slavă...** - *După pogorârea în iad...* - glasul VI; 283 – 284^v – **Slavoslovia** – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul VI; **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul VI; 284^v – 285 - **Stihira Evangheliei a unsprezecea – cu slavă...** - *Arătându-Te p(r)e Tine ucenicilor...* - glasul VIII; 285 – 286 - **Slavoslovia** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul VIII; 286^v – 287^v – **Slavoslovia mare** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat...* - glasul VI; 287^v – 288 – **După slavoslovie, tropare** – *Astăzi mântuirea a toată lumea... Înviind Iisus...* - glasul VI;

SVETILNE: 288 – *Crucea este păzitoarea...* - glasul II; 2 88 – **La Înviere** - *Cu trupul adormind...*; **Svetilne pe glasul III:** 288- *Cel ce ai împodobit Ceriul...*; 288 – 288^v – *Cu duhul în biserică...*; 288^v - *Arătatu-S-a(u) Mântuitorul...*; 288^v – *Cămara Ta, Mântuitorule...*; 288^v – *Cercetatu-ne-ai p(r)e noi...*; 288^v – *Apostoli de la margini, adunați-vă...*;

290 – LA DUMINICA SFINȚILOR STRĂMOȘI – DECEMBRIE 11: **slava la laude** – *Veniți toți cu credință...* - glasul VII protovaris – neterminată, fila 290^v nefiind scrisă;

ANTOLOGHION:

Fără titlu;

Alte numere de inventar: 154; 176 ;

Provine de la Mănăstirea Stânișoara, județul Argeș, așa cum confirmă ștampila aplicată pe f. 1.

Copist: anonim;

Datare: a II-a jumătate a secolului al XIX-lea;

Textul este în limba română, scris cu litere chirilice; unele inițiale și titluri sunt frumos ornamentate cu cerneală multicoloră; Notația este ceahrisantică: cu cerneală de culoare neagră sunt scrise semnele vocalice, iar cu cerneală de culoare roșie sunt scrise semnele temporale de diminuare, mărturiile, cheile glasurilor, ftoarele; Pe unele file culoarea roșie este înlocuită cu mov și apoi copistul utilizează o singură culoare de cerneală;

Format : 23,3 /18; oglinda paginii :18,7/14; 16 rânduri pe pagină;

Paginat ulterior, în creion, pe o singură parte – recto, de la 1 la 98;

Legat în carton presat, cu cotor de piele;

Deteriorat;

Datele codicologice ale manuscrisului au fost descrise foarte sumar de bizantinologul craiovean Alexie Buzera în lucrarea *Cultura muzicală de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999, nr. 501, p. 192 și în studiul ulterior – *Muzica de tradiție bizantină în spațiul Olteniei*, publicat în: *Analele Universității din Craiova*, Seria Teologie, Craiova, Editura Universitaria, An VI, nr. 8, 2001, p. 112, datând manuscrisul în prima jumătate a secolului al XIX-lea;

Gheorghe C. Ionescu menționează antologhionul pentru întregirea catalogului creației psaltului argeșean (Ionescu C. Gheorghe – *Muzica bizantină în România – Dicționar cronologic*, București, Editura Sagitarius, 2003, p. 113.

CUPRINSUL:

File albe: 1; 96;

Forza^{IV} – 1^v – **Slavoslovie** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...* – glasul VI;

2 – 2^v – **Prochimenu**l săptămânii – *Văzut-am lumina...* - glasul II; 2^v – *Am văzut lumina...* - glasul II;

PODOBIILE GRABNICE A(LE) CELOR OPT GLASURI(LOR), AȘEZATE ÎNTR-ACEST CHIP DE SMERITUL ÎNTRE IEROMONAHII GHELASIE BASARABEANUL, LA ANUL 1839, MAI(U) 28;

GLASUL I: 3 – *Ceea ce ești bucuria...*; 3– *Prea lăudașilor mucenici...*; 3^v – *O, prea slăvită minune...*; *Mormântul Tău...* și *Piatra fiind pecetluită...* - aceste să află la *Anastasimatar(iu)*;

PODOBIILE GLASULUI AL DOILEA: 4 – *Când de p(r)e lemn mort...*; 4 – 4^v – *Casa Efratului...*; 4^v – *Toată nădejdea...*; *Prea curatul Tău chip...* - de la *Anastasimatar*; *Cu ce cununi de laudă...* - la *Irmologhion*; *Iosif, cel cu bun chip...* - se află în *Anastasimatar*;

PODOBIILE GLASULUI AL TREILEA: 4^v – 5 - *Mare este puterea Crucii...*; 5 - *Fecioara astăzi...*; 5 - 5^v – *Pentru mărturisirea...*; 12^v – 13 – *Degrab ne întâmpină...* - se află în *Anastasimatar*;

PODOBIILE GLASULUI AL 4 (sic!) LEGHETOS: 5^v – *Ca p(r)e un viteaz...*; 6 – *Dat-ai moștenire...*; 6 – 6^v - *Cela ce ești ch(i)emat de sus...*; 6^v - 7 – *Aș vrea să șterg zapisul...*; *Spăimântatu-s-a Iosif...* - la *Anastasimatar*; 7 – *Degrab ne întâmpină...*; 7 - 7^v – *Cela Ce te-ai înălțat...*; 7^v – *Arătat-Te-ai astăzi lumii...*;

PODOBIILE GLASULUI AL 5-LEA: 8 - 8^v – *Bucură-te Cămara...*; 8^v – 9 - *Cuvioase Părinte...*; *P(r)e Cuvântul cel împreună...* - caută la *Anastasimatar*;

PODOBIILE GLASULUI AL 6-LEA: 9 - 9^v – *Toată nădejdea puindu-și...*; 9^v – 10 - *Cea deznădăjduită...*; 10 – *A treia zi ai înviat...*; 10 - 10^v – *Îngereștile puteri...*; *Puterile îngerești...* - la *Anastasimatar*;

PODOBIILE GLASULUI AL ȘAPTELEA: *Pecetluit fiind mormântul...* - la *Anastasimatar*; 10^v – *De-acum nu vom mai fi opriți...*; 10^v – 11 - *Astăzi priveghează Iuda...*;

PODOBIILE GLASULUI AL 8-LEA: 11 – 11^v – *O, prea slăvită minune...*; 11^v – *Doamne, de ai și stătut...*; 11^v – 12 - *Ce vă vom numi...*; 12 - 12^v – *Raiul cel din eden...*; 12^v – 13 - *Porunca cea cu taină...*; 13 – *Apărătoarei Doamne...*; *P(r)e Înțelepciunea și Cuvântul...* - la *Anastasimatar*;

PODOBIILE SFETILNELOR – glasul II: 13^v – *Crucea este păzi-toarea...*; *Cu ucenicii să ne suim...* - la *Anastasimatar*; 13^v – *Cu trupul ador-mind...*; glasul III: 14 - *Cel ce ai împodobit Ceriul...*; 14 – *Cu duhul în bi-serică...*; 14^v – *Arătat-S-a(u) Mântuitorul...*; 14^v – *Cămara Ta, Mântuitorule...*; 14^v – 15 – *Cercetatu-ne-ai p(r)e noi...*; 15 – *Apostoli de la margini, adunați-vă...*;

15 – 15^v – **Troparele cele de la troiecinic** – *Cade-să cu adevărat...* - glasul II;

(POLIELEE) – *Robii Domnului...*: 18^v – 24 – glasul V, facerea lui kir Petru Lambadarie Peloponisiu; 24 – 26^v – Acest polieleu în stihuri cele mai

însămnate precum s-a obicinuit a să cânta în mănăstirile de obște – glasul I tetrafonos; 26^v – 27 – **Pripelele după polieleu** – *Slavă Ție, Treime...* - glasul V; 38 – 38^v – **slava polieleului al cincilea** – *Tatălui să ne închinăm...* - glasul I tetrafonos; 39 – 39^v – **Pripelele după polieleu** – *Slavă Ție, Treime...* - glasul V; 27 – **și acum...** - *Bucură-te ceea ce ești...* - glasul I; 27^v – **slavă...** - *Tatălui să ne închinăm...* - glasul I, ultimele rânduri muzicale sunt lipsite de text; 28 – **și acum...** - *P(r)e maica Ta...* - glasul I;

28 – 29 – **Antifoanele glasului al patrulea, care să cântă p(r)este an la toate sărbătorile** – *Din tinerețile mele...* - glasul IV leghetos;

29 – 31 – **Eksapostilaria** – *Bine ești cuvântat... Soborul îngeresc...* - glasul I;

31 – 31^v – **După Evanghelie în duminicile Sfântului și Marelui Post** – *Ușile pocăinței...* - glasul VIII, facerea lui Grigore Protopsaltul; 31^v – 32 – *În calea mântuirii...* - glasul VIII; 32 – *În calea mântuirii...* - glasul VI;

SLAVOSLOVII – *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...*: 32^v – 34 – glasul I; 34 – 36 – **a do(u)a** – glasul II diatonic (mărturiile sunt cromatice); 36 – 38 – **alta** – glasul V;

38 – 38^v – **Pripelele ce să cântă în duminicile Postului cel mare seara la vecernie** – *Să nu întorci...* - glasul VIII;

ÎNCEPUTUL CU DUMNEZEU CEL SFÂNT AL CÂNTĂRILOR CELOR MAI TREBUINCIOASE LA ORÂNDUIALA DUMNEZEIEȘTII SLUJBE ȘI AȘEZATE ÎNTR-ACEST CHIP PENTRU TREBUINȚA SFINTEI EPISCOPII ARGEȘ, DE SMERITUL ÎNTRE IEROMONAHII GHELASIE BASARABEANU

39 – 43 – **Al doilea Binecuvintează, suflete al meu...** - glasul VI; 43 – 47 – **Al doilea Binecuvintează, suflete al meu...** - glasul VIII;

47^v – 49 - **Sfinte Dumnezeute...** - glasul II; 49 – 49^v – **La Înălțarea Sfintei Cruci** - *Crucii Tale...* - glasul II; 49^v – 50 – *Iubi-Te-voi Doamne...* - glasul VII; 50 – **Aliluia după Apostol** – glasul I;

(HERUVICE ȘI AXIOANE; PE CELE OPT GLASURI – incipitul axioanelor fiind diferit le vom transcrie la fiecare în parte) – *Carii p(r)e heruvimi...și Ca p(r)e Împăratul...*: 50 – 51 - glasul I; 51^v – 52 - *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul I; 52 – 53 – glasul II; 53 – 53^v - *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul II; 53^v – 55 – glasul III; 55 - 55^v – *Cuvine-se cu adevărat...* – glasul III armonicesc; 55^v – 56^v – glasul IV; 56^v – 57 - *Vrednică ești cu adevărat...* – glasul IV; 57 – 58 – glasul V; 58^v – 59 - *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul VI; 59 – 60 – glasul VI; 60 - 60^v – *Cântarea Născătoarei de Dumnezeu - Cuvine-se cu adevărat...* - glasul VI; 60^v – 61^v

- glasul VII; 61^v - 63 - *Cuvine-se cu adevărat...* - glasul VII; 62 - 63 - glasul VIII; 63 - 63^v - *Cuvine-se cu adevărat...* - glasul VIII;

64 - 65 - **Slavoslovia** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...* - glasul VIII;

AXIOANE PRAZNICALE - (majoritatea sunt cele cunoscute, ale lui Macarie Ieromonahul): 66 - 66^v - **La Nașterea Domnului** - *Mărește, suflete al meu...* - glasul I; 66^v - 67 - **alt axion** - *Mărește, suflete al meu... + Ofecioară mai lesne...* - glasul I; 67 - 67^v - **La Botezul Domnului** - *Mărește, suflete al meu...* - glasul VI; 67^v - 68 - **alt axion** - *Mărește, suflete al meu... + O, minunile nașterii Tale...* - glasul VI; 68 - 69 - **La Întâmpinarea Domnului** - *Născătoare de Dumnezeu...* - glasul III; 69 - **La Buna-Vestire** - *Bine-vestește pământule...* - glasul IV leghetos; 69 - 69^v - **La Intrarea în biserică** - *Îngerii, intrarea ceii prea curate...* - glasul IV; 69^v - 70 - **la amândouă praznicele** - *Ca de un sicriu...* - glasul IV leghetos; 70 - 70^v - **La Duminica Stâlpărilor** - *Dumnezeu este Domnul...* - glasul IV; 70^v - 71 - **La Învierea Domnului** - *Îngerul a strigat...* - glasul V; 71^v - **La Nașterea Maicii Domnului** - *Străin lucru...* - glasul VIII; 71^v - 72 - **La Înălțarea Domnului** - *Mărește, suflete al meu...* - glasul V; 72 - 72^v - **La Duminica Rusaliilor** - *Bucură-te Împărăteasă Maică...* - glasul IV; 72^v - 73 - **La Duminica Stâlpărilor** - *Dumnezeu este Domnul...* - glasul IV; 73 - 74 - **La Adormirea Maicii Domnului** - *Neamurile toate...* - glasul I; 74 - **La Înălțarea Cinstitei Cruci** - *Rai de taină ești...* - glasul VIII;

Răspunsuri: 74^v - *P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul...* - glasul I; 74^v - 76 - **Crezul** - glasul V; 76 - 77^v - (continuarea răspunsurilor) - *Mila păcii...* - glasul I;

76^v - 77^v - **La Leturghia Sfântului Vasile** - *Cu vrednicie și cu dreptate este...* - glasul II; melos așezat de Sfântul Ioan Damaschin și scris pe papadichie de Ioan Protopsaltul; 78 - 78^v - *P(r)e arătătorul...* - glasul II; 98^v - 79^v - *De tine se bucură...* - glasul VIII; 79^v - 80 - *P(r)e cel de cele cerești...* - glasul II (altă variantă melodică);

80 - *Să se îndrepteze...* - glasul I;

HERUVIC(U) LA SLUJBA CEA MAI-NAINTE SFINȚITĂ - *Acum Puterile cerești...*: 80 - 81 - glasul I; 81 - 82 - **chinonic** - *Gustați și vedeți...* - glasul V tetrafon, facerea lui kir Ioan Protopsaltul (...) iar p(r)e romanie așezat de ieromonahul Ghelasie;

82 - 83 - **Heruvic la Sfânta și Marea Joi** - *Cinii Tale...* - glasul VI, de kir Iacov;

83 - 84^v - **Heruvicul la Sfânta și Marea Sâmbătă** - *Să tacă tot trupul...* - glasul V, întocmit de Petru Lampadarie;

CHENONICELE SĂPTĂMÂNALE: 84^v - 85^v – **Luni** - *Cel ce faci p(r)e îngerii Tăi duhuri...* - glasul I; 85^v - 86^v – **Marti** - *Întru pomenire vecinică...* - glasul VII; 86^v – 87^v - **Miercuri** – *Păharul mântuirii...* - glasul IV; 87^v – 88^v - **joi** – *În tot pământul...* - glasul VIII; 88^v - 89^v - **Vineri** – *Mântuire ai lucrat...* - glasul V; 89^v - 90^v – **sâmbătă** – *Fericiți pe care i-ai ales...* - glasul V;

90^v – 92 – **Stihirile Pașcelor** – *Pașcile cele sfințite...* - glasul V; 92^v – 93^v – *Ziua Învierii...* - glasul V;

93^v – **Hristos a înviat...** - glasul I;

93^v - 94^v – **Cine este Dumnezeu...** - glasul VII (în stilul muzicii rusești);

94^v – 95 – **În Vinerea cea luminată** - *Hristos a înviat...* - glasul V (3 versiuni melodice);

95^v – **Chinonic de duminică** – *Lăudați p(r)e Domnul...* - glasul II, neterminat;

96^v – **fragment dintr-un heruvic**, fără titlu, fără indicarea glasului și neterminat;

97 – **Condacul de la Canonul cel mare** – *Suflete al meu...* - glasul VI;

97 – 97^v – **Irmosul** – *Nașterea zămislirii...* - glasul II;

97^v – *Cu noi este Dumnezeu...* - glasul VIII;

97^v – 98 – *Doamne al Puterilor...* - glasul VII;

M^c 80

ANTOLOGHION:

Fără titlu;

Alte numere de inventar: 171;

Copist: **Vlasie Monahu(I) Cântărețu(I);**

Datare: **a II-a jumătate a secolului al XIX-lea;**

Textul este în limba română, scris cu litere chirilice; unele inițiale și titluri sunt frumos ornamentate cu cerneală multicoloră;

Notația este cea hrisantică: cu cerneală de culoare neagră sunt scrise semnele vocalice, iar cu cerneală de culoare roșie sunt scrise semnele temporale de diminuare, mărturiile, cheile glasurilor, ftoarele; Pe unele file culoarea roșie este înlocuită cu mov și apoi copistul utilizează o singură culoare de cerneală;

Format: 23,3 /10,2; oglinda paginii :14,5/9,2; 12 - 13 rânduri pe pagină;

Paginat ulterior, în creion, pe o singură parte – recto, de la 1 la 209; între filele 24 și 25 a rămas o filă nenumărată și i-am dat numărul 24 bis pentru a utiliza în continuare paginația documentului;

Legat în carton, căptușit cu piele;

Uzat și deteriorat; coperta inițială este ruptă;

Însemnări: pe o rămășiță din forțat s-au păstrat câteva însemnări: „la anul 1850. genarie 25 s-a(u) așezat episcopul Clement la episcopia Argeșului, iar la anul 1862, octombrie, a(u) răposat întru Domnul Climent Argeșeanu”; Pe primul forțat o altă mână, cu cerneală diferită notează: „tatăl meu a(u) murit 1829, iar maica mea a(u) murit 1863, dekembrie, 6”; „la anul 1862 no(i)embrie, 19, luni s-a(u) așezat episcop nou, Neofit Scriban, la episcopia Argeșului. Cu ajutorul lui Dumnezeu m-au făcut și pe mine diacon, 1863, gen(arie) 13, Vlasie Ierodiacon, la iulie 1862, 8, s-a – fila este ruptă; pe fila 1^v copistul continuă însemnările: iar acum la anul 1863 genarie 24, cu ajutorul lui Dumnezeu m-au hirotonit și preot Neo(fit) epis(copul), pe mine Vlasie Ieromonah”; tot pe fila 1^v am reconstituit o parte dintr-o altă însemnare: „la anul 1866, februarie (...- fila este ruptă) s-au mutat la Domnul (...- la fel este fila ruptă); „la 1866, ianuarie, 30 a(u) ars seminarul; tot întru același an, aprilie, 24 au ars episcopia, iar la anul 1867, decembrie, 2 (fila este, la fel, ruptă) ars și tâmpla bisericii cei mari”; la subsol pare a fi semnătura celui care notează aceste date, dar, la fel numele autorului însemnărilor este rupt; pe fila 10^v și 18 la subsol apare semnătura lui Macarie Vasilescu – scrisă cu litere latine, la ultima însemnare precizându-se și data ei: 16 octombrie 1900, „e(piscopia) de Argeș. Însemnarea de pe fila 135, de la sfârșitul axioanelor ne determină să nu-l considerăm copist pe Macarie Vasilescu, ci doar posesor al manuscrisului: „Această carte este proprietatea sub(t)iscălitului; îmi este dăruită de oarecare persoană pentru pomenirea păr(intelui) Vlasie Ierom(onahul) din Sf(ânta) Monastire Stânișoara. Ierodiacon Macarie Vasilescu, 1903, aprilie 30 Argeș”; Pe fila 185 apare iscălitura ierodiaconului N. Vasilescu, care nu știm dacă este a aceluiași M. Vasilescu, de pe fila 209^v. Aici se precizează calitatea lui Macarie Vasilescu de canonarh al Sfintei Episcopii Argeș. Pe forțaful final citim: „clopotele cele mari de la Mănăstirea Cozia le-au adus aici la sfânta episcopie Argeșul de Prea Sfinția sa părintele Climent (fila a fost răzuită și numele este încert);

Datele codicologice ale manuscrisului au fost descrise sumar de bizantinologul Alexie Buzera în lucrarea *Cultura muzicală de tradiție bizantină din sec. al XIX-lea*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999, nr. 502, p. 192, care-l consideră copist și pe Macarie Vasilescu Ieromonah;

CUPRINSUL:

File albe: 1; 4;

AXIOANE: 2 – 3 – **Axion** – *Cuvine-se cu adevărat...* - glasul VI (este cel cunoscut al lui Ioniță Năpârcă – autor nementionat); 3 – 3^v – glasul III, al lui Varlaam Protosinghelul, (cel cunoscut dar cu unele modificări);

4^v – 5^v – **Slava după polieleu** – *Mărire Ție, Treime...* - glasul I;

6 – 9 - **Fericit bărbatul...** - glasul VIII (fără titlu, fără indicarea glasului); 9^v – **Slavă Ție, Prea Sfântă Treime...** - glasul VIII (fără titlu și fără indicarea glasului);

19 – 10^v – *Veniți să ne închinăm...* - glasul VIII (la sfârșit este completat cu litere latine: Macarie);

11 – 17^v - **Fericit bărbatul...** - glasul VIII, de smeritul Varlaam Monahul din Sfânta Monastire Sinaia;

18 – 33 - **Polieleul Maicii Domnului** – *Cuvânt bun...*, făcut de D. D. Anton Pan(n), profesorul de muzică național; 33^v – 35 – **Slava după polieleu** – *Unimea cea în trei ipostasuri...* - glasul VIII;

HERUVICELE CELE MICI – *Carii p(r)e heruvimi...și Ca p(r)e Împăratul...*: 35 – 36 – glasul I; 36^v – 37^v – glasul II; 37^v – 39^v – glasul III; 39^v – 41^v – glasul IV; 41^v – 43 – glasul V; 43 – 44^v – glasul VI; 44^v – 46 – glasul VII; 46 – 47^v – glasul VIII;

AXIOANE DUMINICALE - *Cuvine-se cu adevărat...*: 47^v – 48^v – glasul I; 48^v – 50^v – glasul V; 50^v – 51^v – glasul V; 51^v – 52^v – glasul VI; 52^v – 53^v – glasul VI, de A(nton) P(ann);

53^v – 54^v – **Răspunsuri** – *P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul...* - glasul I;

55^v – 56 – **Axion** - *Cuvine-se cu adevărat...* - glasul II, al lui Iosif Naniescu;

56^v – 57^v – **Răspunsuri** – *P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul...* - glasul II;

AXIOANE PRAZNICALE: 57^v – **La Sfânta Cruce** – *Mărește, suflete al meu...* - glasul VIII; 58 – 58^v – **La Înălțarea Sfintei Cruci** – *Rai de taină ești...* - glasul VIII (cel cunoscut, al lui Macarie Ieromonahul

59 – 66 - **Polieleul pe opt stihuri** – *Robii Domnului...* - glasul V;

66^v – 69^v – **Cratimi** - glasul I tetrafon, după ale lui Petru Peloponesiu;

70 – 71 – **Aksion** – *Cuvine-se cu adevărat...* - euhel lăturaș I, compus în grecește de D Aristodon Gheorghiu, învățătorul meu și tradus în românește de mine S(tefanache) P(opescu);

HERUVICE MICI – *Carii p(r)e heruvimi...și Ca p(r)e Împăratul...* scoase din cele grecești de Macarie Ieromonahul: 71 – 73 – glasul I, de kir Petru Peloponesiu; 73 – 75^v – glasul II; 75^v – 78 – glasul III; 78 – 80 – glasul IV, facerea lui kir Petru Lampadariu (cu apehema glasului); 80^v – 83 – glasul V, tot al aceluiași; 83 – 85^v – glasul VI, al lui Grigore Protopsa(ltul); 85^v – 88 – glasul VII, al lui Petru Lampadariu; 88 – 90 – glasul VIII, al lui Petru Lampadariu; 90^v – 93 – **altul** – glasul V, al lui Grigore Protopsalt, din cele mari însă mai prescurtat, alcătuit de Gherontie Marin din Sf(ânta) Mănăstire Cernica, însă tot cam așa alcătuit;

93 – 94^v – **Aghioase ce se cântă la Leturghia Sf(ântului) Vasile cel Mare** – *Cu vrednicie și cu dreptate este... - glasul II*; 94^v – 98 – *Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot... - glasul II, facere a lui Ioan cel Dulce glăsuitoar*; 98 – 100^v – *De tine se bucură... - glasul VIII, al lui Macarie (I)eromonahul*;

100^v – 103^v – **Heruic la presveșcenie** – *Acum Puterile... - glasul I, facerea lui Macarie Iero(monahul)*;

Răspunsuri cântate la Sfânta Leturghie pe toate glasurile – *P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul...: 104 – 105 - glasul I; 105^v – 107 - glasul II; 107 – 108 - glasul III; 108^v – 110 - glasul IV leghetos; 110 – 111 - glasul V; 111^v – 112^v - glasul VI; 112^v – 114 - glasul VII; 114^v – 116 - glasul VIII; 116 – Unul sfânt... - glasul VIII*;

AXIOANE (PRAZNICALE – majoritatea sunt cele cunoscute, ale lui Macarie Ieromonahul): 116^v – 117 – **La Adormirea Maicii Domnului – Neamurile toate... - glasul I**; 117^v – 118 – **La Nașterea Domnului – Mărește, suflete al meu... - glasul I**; 118^v – 119^v – **La Învierea Domnului – Îngerul a strigat... - glasul V**; 120 – 121 – **La Botezul Domnului – Mărește, suflete al meu... - glasul VI**; 121 – 122^v – **La Întâmpinarea Domnului – Născătoare de Dumnezeu... - glasul III**; 122^v – **La Intrarea în biserică – Îngerii, intrarea ceii prea curate... - glasul IV**; 123 – 124 – **Ca de un sicriu... - glasul IV leghetos**; 124 – 125 – **Axion la Schimbarea la față – Mărește, suflete al meu... - glasul IV**; 125^v – 126^v – **La Duminica Stâlpărilor – Dumnezeu este Domnul... - glasul IV**; 126^v – 128 – **Axion la Duminica Rusaliilor – Bucură-te Împărăteasă Maică... - glasul IV**; 128 – 129^v – **Aksion la Înălțarea Domnului – Mărește, suflete al meu... - glasul V**; 130 – 131 – **La Înălțarea Cinstitei Cruci – Rai de taină ești... - glasul VIII** (diferit de cel cunoscut al lui Macarie Protopsaltul; 131 – 132 – **La Nașterea Maicii Domnului – Străin lucru... - glasul VIII**;

(AXIOANE DUMINICALE) – *Cuvine-se cu adevărat...: 132^v – 133 – Aksionul anonim, reformat* – ihul lăturaș I; 133 – 134 – ehul I, imitație după cel rusec; 134^v – 135 – glasul VIII, pă rusește, de la ni de sus (textul este în limba română); AKSIOANELE DU PRESTE SĂPTĂMÂNĂ – *Cuvine-se cu adevărat...: 135^v – 136^v – glasul I; 136^v – 137^v – glasul I; 137^v – 138 – Vrednică ești cu adevărat... - glasul II, prelucrat de D. Ș(tefanache) P(opescu) - neterminat; 138^v – 139 – altul - Cuvine-se cu adevărat... - glasul II, neterminat;*

(AXIOANE ÎN LIMBA GREACĂ) - zUÎ_ - *Cuvine-se cu adevărat...: 139 – 140 – _ - glasul III; 140 – 141 – Aksion grecesc - _V_ - glasul V;*

(AXIOANE DUMINICALE - *Cuvine-se cu adevărat...: 141^v – 142^v – glasul I; 142^v – 143^v – glasul II; 141^v – 142^v – glasul II; 143^v – 144^v – ehul*

III, după *Îngerul a strigat...* rusesc; 141^v – 142^v – *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul V; 146 – *Cuvine-se cu adevărat...* - glasul II (lipsește începutul); 146^v – 147^v – glasul III (cel cunoscut al lui Macarie Ieromonahul); 147^v – 148^v – glasul IV leghetos; 148^v – 149^v – glasul V; 149^v – 150 – glasul VI, al lui Ghelasie Basarabeanu – notat cu litere ale alfabetului latin); 150 – 151 – glasul VII (cel cunoscut al lui Macarie); 152 – 152^v – glasul VIII; 152^v – 153 – glasul VI, imitație după cel rusesc; 153 – 154^v – glasul VII; 154 – 154^v – glasul VIII; 145^v – 155^v – glasul VII; 155^v – 156^v – glasul V; 156^v – 157 – glasul V agem; 157 – 157^v – glasul III (ultimele rânduri sunt înghesuite pentru că următoarea filă era deja scrisă);

HERUVICE ÎN LIMBA GREACĂ – *Carii p(r)e heruvimi...*: 158 – 159^v – eh– glasul I; 159^v – 161^v – eh– glasul II; 161^v – 163 – eh– glasul III; 163 – 165 – eh– glasul IV; 165 - 166^v – *Veh*– glasul V; 166^v – 168 – ehV

eh– glasul VI; 168 – 170 – *Veh*– glasul VII; 170 – 172 – *Veh*– glasul VIII;

HERUVICE ROMÂNEȘCI – *Carii p(r)e heruvimi...și Ca p(r)e Împăratul...*: 172 – 173 – glasul I; 173 – 174^v – glasul II; 174^v – 176 – glasul III; 176 – 178 – glasul IV; 178 - 179^v – glasul V; 179^v – 181^v - glasul VI; 181^v – 183 – glasul VII varis; 183 – 185 – glasul VIII; HERUVICE – *Carii p(r)e heruvimi...și Ca p(r)e Împăratul...*: 185^v – 186^v – glasul I; 186^v – 187^v – glasul V, de A(nton) P(nn); 187^v – 189^v – glasul V, al lui Constantin Protopsaltul; 189^v – 191 – glasul VII; 191 - 193 – glasul , al lui Petru Protopsaltul; 193 – 195 - glasul VI; 195 – 197 – glasul VII; 197 – 199^v - **Heruvic românesc** – *Carii p(r)e heruvimi...și Ca p(r)e Împăratul...*; 199^v – 200^v - **Heruvic mic** – *Carii p(r)e heruvimi...și Ca p(r)e Împăratul...*; HERUVICE – *Carii p(r)e heruvimi...și Ca p(r)e Împăratul...*: 200^v – 202^v – glasul V; 202^v – 204 – glasul VIII;

204 – 204^v – (**Răspunsuri**) – *P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul...* - glasul VIII;

205 – 206 – **Irmosul acesta să cântă în luna (Pogorârii) Sfântului Duh, a doua zi după Rusalii** – *Ceea ce ai purtat...* - glasul I;

206 – **La Duminica Pogorârii Sfântului Duh** – *Mărește, suflete al meu...* - glasul IV, (numai prima parte); 206^v – 207^v – **La Nașterea Maicii Domnului** – *Străin lucru...*, precedat de *Mărește, suflete al meu...* - glasul VIII (totul este scris cu cerneală mov);

(AXIOANE DUMINICALE) - *Cade-se cu adevărat...*: 207^v – 208 – *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul V, (cel cunoscut al lui Varlaam – nota ne aparține); 208 – 209 – glasul V.

ANTOLOGHION:

Alte numere de inventar: 24 – cu semnătura lui Ioan Popescu, scrise pe fila 105; 86 – fără precizarea fondului în care a avut acest număr, scris la începutul manuscrisului;

Titlu: copistul nu a ajuns la faza scrierii titlului manuscrisului, practicând moda caligrafiilor argeșeni, care scriu doar titlurile marilor capitole ale lucrării;

Copiști: **anonimi, posibili discipoli ai lui Ghelasie Basarabeanu**, din seminarul de la Curtea de Argeș;

Datare: deceniile de mijloc al secolului al XIX-lea; Gheorghe C. Ionescu – *Muzica bizantină în România – Dicționar cronologic*, București, Editura Sagitarius, 2003, p. 113 - menționează anul copierii 1864.

Locul copierii: probabil **Curtea de Argeș**;

Textul este în limba română, scris cu litere chirilice și latine (unele însemnări și titlurile din ultima parte a documentului);

Notația este cea hrisantică: cu cerneală de culoare neagră sunt scrise semnele vocalice, iar cu cerneală de culoare roșie sunt scrise semnele temporale de diminuare, mărturiile, cheile glasurilor, ftoarele;

Format: 22 /18; oglinda paginii :17/14; 13 - 14 rânduri pe pagină;

Paginat ulterior, în creion, la subsolul filelor, pe o singură parte – recto, de la 1 la 231; între filele 189 – 199 mai multe file au fost rupte păstrându-se doar cotoarele; ultima filă – 232 - este ruptă, lipsind partea inferioară;

Legat în carton, căptușit cu piele;

Uzat și deteriorat, cotorul este ros de carii;

Însemnări: pe primele file, nescrise apar însemnări ulterioare nesemnificative: pe f. 1 citim: „însemnare pentru câte parale am împrumutat pe la oameni, 1868, genarie; pe f. 3 este însemnat: „Această carte a fost a iubitului meu bunic, preotul Ioan Florescu, fie-i țărâna ușoară. Predată arhivelor de preotul Ioan Șt. Lică din parohia Oteștii de jos, comuna Otești, raionul Drăgășani, regiunea Pitești, 20 septembrie 1954” – însemnare ulterioară cu litere ale alfabetului latină; pe fila 10 apare semnătura probabilă a preotului Ionuț Florescu, cel care face însemnarea citată mai sus; pe fila 105, la sfârșitul heruvicelor este notat: „1854, n(oieembrie) 24, Ioan Popescu, cum le-a așăzat părintele Ghelasie (I)eromonahul(u); la sfârșitul axioanelor praznicale, pe fila 129 copistul însemnează: „sfârșitul acșioanelor celor douăsprezece praznice, februarie în 30, sau treizeci de zile”; la sfârșitul cântării *Să se îndrepteze...*, pe fila 144 copistul notează data de 28 februar(ie) 1955; pe f. 231, la sfârșitul paginii, este notat anul 1864, iunie 27 și numele

I. Topăneanu; Pe fila 198 – alte însemnări din 1871 – „liste parale împrumutate”; Pe fila 205^v este realizat un portret în creion și este însemnat numele pr(eotului) Ion Lica, Oțești, Olt; La sfârșitul imnului episcopului, pe fila 226^v se iscălește la 27 iunie 1864 I. Topăneanu; Pe fila 232 apare o însemnare despre vârsta și greutatea fiului preotului Ion Florescu, la 19 decembrie 1872;

Datele codicologice ale manuscrisului au fost descrise foarte sumar de bizantinologul craiovean Alexie Buzera în lucrarea *Cultura muzicală de tradiție bizantină din secolul al XIX-lea*, Craiova, Fundația Scrisul Românesc, 1999, nr. 503, p. 192, care-l consideră copist pe Ion Popescu, datează manuscrisul în 1854 – 1855 și scrie că are 231 file;

CUPRINSUL:

1 – titlul în limba greacă, scris ulterior; 2 – 8^v - pagini albe, pe care ulterior au fost lăsate anumite însemnări; 155^v – pagină nescrisă, copistul a constatat că cerneala a penetrat hârtia; 198 – 205;

ÎNCEPUTUL CU DUMNEZEU CEL SFÂNT LA PODOBIILE GRABNICE A(LE) CELOR OPT GLASURI(LOR), AȘĂZATE ÎNTR-ACESTAȘI CHIP DE SMERITUL (I)EROMONAH GHELASIE BASARABEANUL, LA ANUL 1838, M. 23;

(GLASUL I): 9 – *Ceea ce ești bucuria...*; 9 – 9^v – *Prea lăudaților mucenici...*; 9^v – *O, prea slăvită minune...*; 9^v – 10 – *Piatra fiind pecetluită...*; 10 – *Mormântul Tău...*;

PODOBIILE GLASULUI AL DOILEA: 10^v – *Când de p(r)e lemn mort...*; 10^v – 11 – *Casa Efratului...*; *Prea curatul Tău chip...*- caută în *Anastasimatar*; 11 – 11^v - *Cu ce cununi de laudă...*; 11 – 11^v - *Iosif, cel cu hun chip...*;

PODOBIILE GLASULUI AL TREILEA: 12 – *Mare este puterea Crucii...*; 12 – 12^v – *Fecioara astăzi...*; 12^v – *Pentru mărturisirea...*; 12^v – 13 – *De frumsețea fecioriei Tale...*;

PODOBIILE GLASULUI AL PATRILEA(sic!): 13 – 13^v – *Cu p(r)e un viteaz...*; 13^v – *Dat-ai moștenire...*; 13^v – 14 – *Cela ce ești ch(i)emat...*; 14 – 14^v – *Aș vrea să șterg zapisul...*; **alte pe glasul II**: 14^v – *Degrab mă întâmpină...*; 14^v – 15 – *Spăimântatu-s-a Iosif...*; 15 – *Strigă Davide...*; **alte pe glasul al II – lea**: 15^v – 16 – *Degrab ne întâmpină...* 16 – *Cela Ce te-ai înălțat...*; 16 – 16^v – *Arătat-Te-ai astăzi lumii...*;

PODOBIILE GLASULUI AL CINCELEA: 16^v – 17 – *Bucură-te Cămara...*; 17 – 17^v - *Cuvioase Părinte...*; 17^v – *P(r)e Cela ce este...*; 17^v – 18 – *P(r)e Cuvântul...*;

PODOBIILE GLASULUI AL ȘASELEA: 18 – 18^v - *Toată nădejdea puindu-și...; 18^v – 19 - Cea deznădăjduită...; 19 – A treia zi ai înviat...; 19 - 19^v – Îngereștile puteri...; 19^v - Puterile îngerești...;*

PODOBIILE GLASULUI AL ȘAPTELEA: 20 - *Pecetluit fiind mormântul...; 20 - De-acum nu vom mai fi opriți...; 20 – 20^v – Astăzi priveghează Iuda...;*

PODOBIILE GLASULUI AL OPTULEA: 20^v – *O, prea slăvită minune...; 21 – Doamne, de ai și stătut...; 21 – 21^v – Ce vă vom numi...; 21^v – 22 – Raiul cel din eden...; 22 – 22^v – Porunca cea cu taină...; 22^v – 23 – Apărătoarei Doamne...; 23 – 23^v – P(r)e Înțelepciunea și Cuvântul...;*

ÎNCEPUTUL PODOBIILOR (ALE) SVETILNELOR: **pe glasul al doilea:** 23^v - 24 – *Crucea este păzitoare...; 24 – Sfânt este Domnul...; 24 – 24^v; Cu ucenicii să ne suim...; 24^v - Cu trupul adormind...;*

ALTELE PE GLASUL AL TREILEA: 25 - *Cel ce ai împodobit Ceriul...; 25 – 25^v – Cu duhul în biserică...; 25^v - Arătatu-S-au Mântuitorul...; 25^v - 26 – Cămara Ta, Mântuitorule...; 26 – Cercetatu-ne-ai p(r)e noi...; 26 – Apostoli de la margini, adunați-vă...;*

26^v – 27^v – **Prochimenele săptămâni**, începând de sâmbătă seara până vineri: *Domnul a împărțit...;*

27^v – 31^v – **Duminică dimineața troicerăle grabnice** – *Cade-să cu adevărat...- glasul II;*

POLIELEE – *Robii Domnului:* 31^v – 34^v – glasul I tetrafon; 35 – 37^v – glasul V; 38 – 38^v – **slava polieleului al cincilea** – *Tatălui să ne închinăm...- glasul V; 39 – 39^v – Pripelele după polieleu – *Slavă Ție, Treime...- glasul V;**

(BINECUVÂNTĂRILE) – *Bine ești cuvântat Doamne...:* 40 – 41^v – glasul V; 41^v – 44 – **altul** - glasul V;

CELE UNSPREZECE STIHURI ALE ÎNVIERII CU ALE LOR SLĂVITE CUVÂNTĂRI PE CÂTE OPT GLASURI: 44 – 45 – **I – cu slavă...- În munte ucenicii mergând...- glasul I; 45 – 45^v - și acum...- Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...- glasul I; 45^v – 47^v - Slăvită cuvântare - Slavă întru cei de sus...; 47^v – 48^v - Stihira Evangheliei a II– a – cu slavă...- Cu mirezme venind femeile – glasul II; 48^v - 51 - Slăvită cuvântare - Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...- glasul II; 51 – 52 - Stihira Evangheliei a III – a – cu slavă...- Magdalinei Mariei...- glasul III; 52 – și acum...- Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...- glasul I; 52 – 54^v - Slăvită cuvântare - Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...- glasul III; 54^v - 56 - Stihira Evangheliei a IV – a – cu slavă...- Mânecare adâncă era...- glasul IV; 56 – și acum...- Prea**

blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu... - glasul IV; 56^v – 58^v - **Slăvită cuvântare** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...* - glasul IV; 58^v – 60^v - **Stihira Evangheliei a V – a – cu slavă...** - *O, prea înțelepte judecățile Tale...* - glasul V; 60^v - **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul V; 61 – 63^v - **Slăvită cuvântare** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...* - glasul V; 63^v – 65 - **Stihira Evangheliei a VI – a – cu slavă...** - *Pacea cea adevărată...* - glasul VI; 65 – 65^v – **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul VI; 65^v – 68 - **Slăvită cuvântare** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...* - glasul VI; 68 – 68^v - **Stihira Evangheliei a VII-a – cu slavă...** - *Iată întunerice...* - glasul VII; 68^v – 69 - **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul VII; 69^v – 71^v - **Slăvită cuvântare** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...* - glasul VII eptafon; 71^v – 73 - **Stihira Evangheliei a VIII-a – cu slavă...** - *Lacrămile Mariei...* - glasul VIII; 73 - **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul VIII; 73 – 75^v - **Slavoslovia** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...* - glasul VIII; 75^v – 77 - **Stihira Evangheliei a noua – cu slavă...** - *Ca întru anii cei de apoi...* - glasul V; 77 - **și acum...** - *Prea blagoslovită ești Născătoare de Dumnezeu...* - glasul V; lipsesc bogorodișna și slavoslovia probabil pentru că pot fi înlocuite cu cele de la glasul V; 77^v – 78^v - **Stihira Evangheliei a zecea – cu slavă...** - *După pogorârea în iad...* - glasul VI; 78^v – 81 - **Slavoslovia** - *Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat nouă lumină...* - glasul VI;

SFÂRȘITUL UTRENI(E) ÎNCEPUTUL LITURGHIEI: 81 – 81^v – *Binecuvintează...* - glasul VI; **ÎNCEPUTUL CU DUMNEZEU CEL SFÂNT LA CELE MAI TREBUINCIOASE CÂNTĂRI (ALE LITURGHIEI):** 85^v - 88 - *Binecuvintează suflete al meu...* - glasul VIII; 88 - 89^v - **Antifonul II** - *Laudă suflete al meu...* - glasul VIII; 89^v – 90 – **și acum...** - *Unule născut...* - glasul VIII; 90 - *Doamne miluiește...* - întrăit (sic!) – glasul VIII; 90 – 91^v - **Aghioase** – *P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul...* - glasul VIII, iar compuse de părintele Ghelasie arhimandritul(u); 91^v – 93 - **Sfinte Dumnezeule...** - glasul II, două versiuni + **slavă... Puternice**, finalul; 93 – 93^v - **La praznicele stăpânești – Câți în Hristos...** - glasul I; 93^v - 94 – **Când să prăznuiește Cinstita Cruce – Crucii Tale...** - glasul II;

ÎNCEPUTUL CELOR OPT HERUVICE MICI, CE SE CÂNTĂ PRESTE SĂPTĂMÂNĂ – Carii p(r)e heruvimi...și Ca p(r)e Împăratul... : 94^v – 95^v - glasul I; 95^v – 97 - glasul II, de kir Grigorie Lampadarie; 97 – 98 – glasul III, de Grigorie Lampadarie – 98^v – 100 - glasul IV, de kir Petru Peloponezul; 100 – 101^v - glasul V, de Petru Lampadarie; 101^v – 102^v -

glasul VI, de Grigore Lampad(arie); 103 – 104 - glasul VII, (cu apehema glasului); 104 - 105 - glasul VIII, de Pătru Lampa(darie), (cu apehema glasului VIII);

Răspunsurile Sfintei Liturghii – *P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul...*: 105^v – 107^v - glasul I, pe agem(u); 107^v – 108^v – **Alte răspunsuri** – *P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul...* - glasul V agem(u); 108^v – 109^v – **Răspunsurile** – *P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul...* - glasul II;

CÂNTAREA PEA SFINTEI NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU (AXIOANE DUMINICALE) PE OPT GLASURI (deoarece începuturile diferă de la o variantă la alta, vom transcrie la fiecare dintre ele acest incipit): 109^v – 110^v – *Cuvine-să cu adevărat...* – glasul I; 110^v – 111 – **altul(u) iar** – *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul I; 111 – 112 – **Axion** – *Cuvine-să cu adevărat...* - glasul II; 112 – 112^v – **alt axion** – *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul II; 112^v – 113^v – **Acsion(u)** – *Cuvine-să cu adevărat...* - glasul III, (al lui Macarie Protopsaltul); 113^v – 114 – **Acsion(u)** – *Cuvine-să cu adevărat...* - glasul IV; 114 – 114^v – **Acsion(u)** – *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul V; 115 – 115^v – **Alt acsion(u)** – *Cuvine-să cu adevărat...* - glasul tot(u) același agem; 115^v – 116^v – **Acsion(u)** - *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul VI; 116^v – 117 – *Cuvine-să cu adevărat...* - glasul VII; 117 – 118 – *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul VIII; 118 - 118^v – **alt(u) aksion(u)** – *Vrednică ești cu adevărat...* - glasul tot(u) același glas; 118^v – 119^v – **alt(u) acsion(u)** – *Cuvine-să cu adevărat...* - glasul tot(u) același glas, VIII;

119^v – **După acsion(u)** – *Văzut-am lumina...* - glasul II;

ÎNCEPUTUL CU DUMNEZEU CEL SFÂNT LA ACSIOANELE PRAZNICELOR(U) CELOR(U) ÎMPĂRĂTEȘCI PRECUM STAU ÎN ERMOLOGHIONUL (majoritatea aparținând lui Macarie Ieromonahul – nota ne aparține): 120 – 121^v – **Acsion(u) la Adormirea Maicii Domnului** - *Neamurile toate...* - glasul I; 120^v – 121^v – **Alt acsion (la Nașterea Maicii Domnului)** - *Neamurile toate...* - glasul I, al lui Ghelasie (I)eromonahul; 120^v – 121^v - **Acsion la Miercurea Înjumătățirii praznicului** - *Strein lucru...* - glasul VIII; 122 – 122^v - **Acsion la Înălțarea Cinstitei Cruci** - *Rai de taină...* - glasul VIII; 122^v – 123 **Acsion la Intrarea în Biserică** – *Îngerii, intrarea Preacuratei...* - glasul IV leghetos (al lui Macarie - nota ne aparține); 123 – 123^v - **Acsion la Buna-Vestire** - *Bine-vestește pământule....* - glasul IV leghetos(al lui Macarie - atribuirea ne aparține); 123^v – 124 - **Acsion la Nașterea Maicii Domnului** – (în realitate este axionul Nașterii Domnului, al lui Macarie – nota ne aparține - *Mărește, sufletul meu ...* - glasul I; 124^v – 125 – **Alt irmos, a doua zi** - *Mărește, sufletul meu ...* + *O fecioară mai lesne*

*este...- tot același glas; 125 – 125^v - **Acsion la Botezul Domnului - Mărește, suflete al meu...**- glasul VI, (tot al lui Macarie); 125^v – 126^v - **Acsion la Întâmpinarea Domnului - Născătoare de Dumnezeu ...**- glasul III (tot al lui Macarie); 126^v – 127 **Acsion la Duminica Floriilor - Dumnezeu este Domnul...**- glasul al patrulea(sic!) leghetos (al lui Macarie); 127^v – 127 bis - **Acsion la Sfânta și Luminata Ziua Învierii - Îngerul a strigat...**- glasul I (al lui Macarie); 127 bis – 128 **Acsion la Înălțarea Domnului – P(r)e Tine, Maica lui Dumnezeu...**- glasul V; 128 – 128^v **Acsion la Pogorârea Sfântului Duh, la Rusalii - Bucură-te, Împărăteasă...**- glasul IV leghetos (al lui Macarie); 128^v – 129 - **Acsion la Schimbarea la față - Mărește, sufletul meu...**- glasul IV leghetos (tot al lui Macarie); 129^v – 130 – **Irmosul al doilea de la Botezul Domnului – Mărește suflete al meu... + O, minunile Tale...**- glasul VI;*

ÎNCEPUTUL CU DUMNEZEU CEL SFÂNT AL CHENONICELOR SĂPTĂMÂNNALE SAU P(R)ESTE ROATĂ SĂPTĂMÂNNA, PE OPT GLASURI: 130 – 131 - **Luni - Cel ce faci p(r)e îngerii Tăi duhuri...**- glasul I; 131 – 132 – **Marti - Întru pomenire vecinică...**- glasul VII; 132^v – 133^v - **Miercuri – Păharul mântuirii...**- glasul IV; 133^v – 135 - **joi – În tot pământul...**- glasul VIII (cu apehema glasului); 135 – 136 - **Vineri – Mântuire ai lucrat...**- glasul V; 136 – 137 - **sâmbătă – Fericiți pe care i-ai ales...**- glasul V; 137^v – 138^v – **Chenonic de Duminică – Lăudați p(r)e Domnul...**- glasul I; 138^v – 139^v – **Chenonic de Duminică – Lăudați p(r)e Domnul...**- glasul II (cu apehema glasului); 140 – 140^v – **Cratima –** glasul I;

RĂSPUNSURILE CELE MARI LA LITURGHIA MARELUI VASILIE: 140^v – 142^v – *Cu vrednicie...*- glasul II; 142^v – 143^v – **(Axionul) De Tine se bucură...**- glasul VIII; 143^v – 144 – *P(r)e cel de cele cerești...*- glasul II;

144 – **În Postul cel mare, când să slujește presveștena - Să se îndrepteze...**- glasul I; HERUVIC(U) LA SLUJBA CEA MAI-NAINTE SFINȚITĂ – *Acum Puterile cerești...*: 144 – 145^v - glasul I; 145^v – 146^v – **asemenea chinonic – Gustați și vedeți...**- glasul V tetrafon, facerea lui kir Ioan Protopsaltul, iar p(r)e romanie așăzat de Ghelasie Ieromonahul(u); 146^v – 147^v – **Heruvic la Sfânta și Marea Joi – Cinii Tale...**- glasul VI, de kir Ioan; 148 – 149^v – **Axion la Sfânta și Marea Joi, în loc de De Tine se bucură...**-cântăm acest irmos precum tipicul(u) poruncește - *Din ospățul Stăpânului...*- glasul VI, de Ghelasie (I)eromon(ahul); 149^v – 151 – **Heruvicul(u) la Sfânta și Marea Sâmbătă – Să tacă tot trupul...**- glasul V, întocmit de Petru Lampadarie; 151 – 152 – **În loc de heruvicul De Tine se**

bucură... cântăm acesta - Nu te tângui... - glasul VI; 152^v - 153 - Chinonic în Sfânta și Marea Sâmbătă - Sculatu-S-a(u) ca din somn... - glasul I;

153^v - 155 - Chinonic în Sfânta și Luminata Zi a Învierii - Trupul lui Hristos... - glasul I; 155 - La neajunsul(u) cel din urmă - Terirem - glasul V;

156 - 162 - Polieleul cel mic pe glasul al doilea diatonic(u) - Robii Domnului... - glasul I leghetos;

162^v - 164 - ÎNCEPUTUL PRIPELELOR PRAZNICELOR ÎMPĂRĂTEȘCI (începând cu 8 septembrie și continuând cu 26 octombrie, 6 decembrie, 1 ianuarie, 6 ianuarie, 23 aprilie, 15 august - cuprinzând, deci, și sfinții mai mari):

164^v - 166 - Antifoane ce se cântă în sărbători însemnate preste an - Din tinerețile mele... - glasul IV leghetos;

166 - 167 - Octombrie în 11 zile - La Soborul din Niceea: slava la hvalite - Ceața sfinților părinți... - glasul VIII;

167 - 167^v - Octombrie în 18 zile - La începutul postului - slava de la (h)valite - Veniți toți credincioșii... - glasul VIII;

Dekemvrie în 6 zile - La Sfântul Nicolae: 167^v - 168^v - seara - slavă... - P(r)e cel ce este podoaba... - glasul VI; 168^v - 169^v - și acum... - a Înaintepăznuirii - Peșteră, bine te gătește... - glasul VI; 169^v - 170 - și acum... - a Înaintepăznuirii - Ceea ce nu știi de mire... - glasul VI; 170^v - 172 - la hvalite - slavă... - Să trâmbițăm cu trâmbiță... - glasul V; 172 - 173^v - și acum... - Să trâmbițăm cu trâmbiță... - glasul V; 173^v - 174 - slava la laude, a sfinților voievozi Mihail și Gavriil - Unde umbrează... - glasul V;

CÂNTĂRILE LA ÎNMORMÂNTĂRI: 174^v - 175 - slavă... - Toate sunt deșertăciune... - glasul III; 175 - 175^v - Unde este dezmierdarea... - glasul I;

176 - 176^v - Heruvicu(I) cel mare - Carii p(r)e heruvimi... și Ca p(r)e Împăratul... - glasul V, al părintelui Ghelasie (I)er(o)monahul(ui);

ÎNCEPUTUL CU DUMNEZEU CEL SFÂNT (AL ANASTASI-MATARULUI): Doamne strigat-am... și Să se îndrepteze...: 178 - glasul I; 178 - 179 - glasul II; 179 - 179^v - glasul III; 175^v - 180 - glasul IV; 180 - 180^v - glasul V; 180^v - 181 - glasul VI; 181 - 181^v - glasul VII; 181^v - 182 - glasul VIII;

182^v - 185 - Răspunsurile la Liturgia Marelui Vasil(i)e - P(r)e Tatăl, p(r)e Fiul... - glasul II; 185 - 186 - În loc de axion - De tine se bucură... - glasul VIII;

În Sfântul și Marele Post Dumineca: 186^v - 187 - slavă... - Ușile pocăinței... - glasul VIII; 187 - 187^v - și acum... - În calea mântuirii... - glasul VIII; 187^v - 188 - La mulțimea păcatelor mele... - glasul VI;

188^v – 190 – **Dumnezeu este Domnul...la privegheri în postul(u) cel mare** – glasul VIII, trei variante melodice (titlul și textul cântării sunt scrise cu literele alfabetului latin); 190 - 191^v – **Porunca cea cu taină...** - glasul VIII (două versiuni melodice);

(ÎN SFÂNTA ȘI MAREA LUNI DIMINEAȚA): 191^v – 195 – **Aliluia...** - **Iată Mirele vine în miezul nopții...** - glasul VIII (două versiuni melodice); 195 - 196^v – **Când slăviții ucenici...** - glasul VIII (două variante melodice);

197 – **Acsion ce se cântă duminica** - **Cade-se cu adevărat...** - glasul III;

197 – 197 bis^v – **Ceea ce ești mai cinstită...** - pe toate glasurile, (în realitate sunt pentru glasurile I – VI);

206 – 218^v – **Canonul ce se cântă în Duminica Stălpărilor la utrenie** – **Arătat-u-s-au ale adâncului izvoare...** - p(r)e glas sârbesc cu (f)toraua în glasul IV;

219 – note fără text și fără titlu;

219 – 222 – **Stihurile Paștilor(u)** – **Paștele cele sfințite...** - glasul V (titlul este scris cu litere latine);

222 – 224^v – **La râul Vavilonului..., care se cântă în păresimi** – glasul III (titlul este scris cu litere latine și probabil, ulterior);

224^v – 226^v - **Imnurile băieților** – **Frumos e seminarul...** - glasul I;

226^v – 228 - **Imnurile episcopului** – **Prea bunule Părinte...** - glasul V;

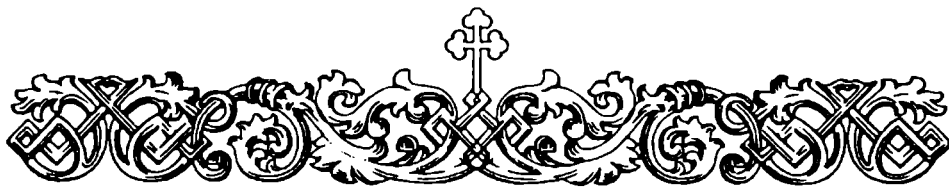
229 – 229^v - **Pre Neofit Prea Sfințitul, mulți ani...** - glasul VIII;

229^v – 231^v – **Imnurile Domnitorului** – **Mișcați, copii, într-o unire...** - glasul VIII;

Cu siguranța ca raportarea conținuturilor acestor prețioase manuscrise muzicale din fondurile vâlcene la cele aflate în alte locuri (localități, biblioteci, arhive etc) va lărgi spațiul considerațiilor privind circulația și importanța „facierilor” și adaptărilor în limba română realizate de Ghelasie Basarabeanu pentru cristalizarea unui repertoriu românesc și pentru evoluția muzicii bizantine în spațiul carpto-danubian.

Preot lect. univ. drd. Gheorghe Neacșu

XII. “MERGÂND, ÎNVĂȚAȚI TOATE NEAMURILE...”

CATEHEZĂ DESPRE SFÂNTA LITURGHIE

Pregătirea apercceptivă

În toate religiile, la toate popoarele și în toate vremurile se poate întâlni înclinația omului de a-L cinsti pe Dumnezeu prin jertfă.

Jertfele au fost rânduite la evrei, de Dumnezeu Însuși, îndeosebi prin Moise, care referindu-se la Cain și Abel, spune: „Dar după un timp, Cain a adus jertfă lui Dumnezeu din roadele pământului. Și a adus și Abel din cele întâi născute ale oilor sale și din grăsimea lor” (Fac. 4, 3-4). Moise a înfățișat mai ales în cea de-a treia carte a Sfintei Scripturi, Levitic, cu deamănuntul, atât felul sau materia jertfelor, cât și timpul și rânduiala cu care acestea trebuiau aduse.

Și pentru noi creștinii, jertfa este un mijloc de a ne mărturisi pe de o parte convingerea că Dumnezeu este Ziditorul și Proniatorul a toate, iar pe de alta datoria de a-I fi recunoscători pentru toate câte ne-a dat.

Jertfele din vechime au fost, însă, simple prefigurări ale Jertfei Mântuitorului Hristos, jertfă prin care cerul s-a unit cu pământul iar omul s-a îndumnezeit. În locul jertfelor Legii Vechi, pecetluite cu sânge de țapi și de viței (Ieșire. 24, 18), Mântuitorul întemeiază o Lege nouă, sau un legământ nou între Dumnezeu și oameni, pecetluindu-l cu însuși Trupul și Sângele Său, pe Golgota.

De-a lungul vremurilor, noi creștinii am reactualizat jertfa de pe Cruce a Mântuitorului și totodată am împlinit îndemnul pe care ni l-a dat la Cina cea de Taină, spunând ucenicilor Săi: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu” și

„Beți dintru acesta toți: acesta este Sângele Meu al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor” (Matei 26, 26-28; Marcu 14, 22-24; Luca 22, 19-20; I Cor. 11, 23-25) prin Sfânta Liturghie.

Prin cuvintele „Aceasta să faceți întru pomenirea Mea!” (Luca 22, 19 și I Cor. 11, 24 și 25), Mântuitorul le încredința Sfinților Săi Apostoli misiunea de a săvârși, sub forma nesângeroasă a pâinii și a vinului jertfa pe care trebuiau să o aducă de atunci înainte Ucenicii Săi, după porunca Sa. Urmând porunca Domnului și învățătorului lor iubit, Sfinții Apostoli și mai apoi ucenicii lor, episcopii și preoții, săvârșeau zilnic Jertfa Mântuitorului spre neîntreruptă aducere aminte de El. Ei făceau întocmai ca Domnul, care, la Cina cea de taină, înainte de a frânge și a împărți pâinea, a binecuvântat, iar când le-a întins paharul, a mulțumit (lui Dumnezeu-Tatăl) (Matei 26, 27; Marcu 14, 22-23; Luca 22, 17-18 și I Cor. 11, 23 ș.u.). Adunându-se deci pentru rugăciune, Sfinții Apostoli și ucenicii lor mulțumeau și se rugau îndelung ca Domnul să prefacă pâinea și vinul de pe masa lor în însuși Sfântul Său Trup și Sfântul Său Sânge, cu care apoi se împărtășeau. Același lucru au făcut mai târziu și urmașii Sfinților Apostoli, adică arhieriei și preoții, cărora ei le-au împărtășit harul dumnezeiesc de a săvârși această Sfântă Taină.

Astfel a luat naștere o rânduială de slujbă sfântă, cunoscută la început sub diferite numiri, ca: frângerea pâinii (Fapte 2, 42), Masa sau Cina Domnului (I Cor. 10, 16), Euharistie (mulțumire). În cele din urmă, această sfântă slujbă a primit numele de Liturghie, nume sub care o cunoaștem astăzi.

Anunțarea temei

Pentru a conștientiza importanța pe care Sfânta Liturghie o are în împlinirea sensului existenței noastre, și pentru a participa după cuviință la săvârșirea ei, se cuvine să cunoaștem ce este și ce semnificații are.

Tratarea

Termenul de „liturghie”, provine din limba greacă, unde „λείτον έργον” poate fi tradus prin lucrare publică și desemna, mai ales, un serviciu făcut statului, o lucrare sau slujbă publică obștească, rânduită și săvârșită spre folosul tuturor.

Dacă în primele secole ale creștinismului prin acest cuvânt erau definite toate slujbele religioase, noi, creștinii de astăzi știm că prin acest termen se face referire la cea mai importantă dintre slujbele Bisericii alcătuită din două părți: Proskomidia, care se săvârșește în taină și Liturghia propriu-zisă, care

se săvârșește în azul credincioșilor. La rândul ei, această a doua parte este compusă și ea din Liturgia catehumenilor și Liturgia credincioșilor.

Sfânta Liturghie este temelia și centrul cultului divin public, întrucât prin ea se reactualizează jertfa de pe Cruce a Mântuitorului, actul prin care Hristos ne-a răscumpărat din robia diavolului și a morții.

Răstignirea Mântuitorului reprezintă faptul central din istoria mântuirii noastre; izvorul haric al tuturor slujbelor, tainelor și ierurgiilor Bisericii creștine. Cum jertfa de pe Sfânta Cruce a Mântuitorului se află în centrul operei de mântuire, tot astfel Sfânta Liturghie se află în centrul cultului creștin și este mijlocul prin care Hristos lucrează în Biserica Sa; forma de perpetuare, de continuare a prezenței Mântuitorului în lume și astfel de împlinire a făgăduinței pe care Hristos a făcut-o Sfinților Săi Apostoli și prin ei nouă tuturor spunând: “...și iată, Eu sunt cu voi până la sfârșitul veacului. Amin.” (Matei 28.20).

Din punct de vedere soteriologic, Sfânta Liturghie este întâiul și cel mai important mijloc de sfințire și mântuire a sufletelor noastre, mijlocul prin care ni se împărtășesc roadele Jertfei de pe Golgota.

De aceea Sfântul Simeon al Tesalonicului spunea că: “nu există alceva mai de folos nouă și mai iubit de Dumnezeu, ca Jertfa aceasta, pentru că este lucrarea Lui (a Mântuitorului) și înnoirea oamenilor și părtașia Lui cu noi... Deci mai presus decât toată părtașia și lauda, se cade a ne îngriji de lucrarea aceasta a Liturghiei, căci pentru ea este toată rugăciunea și de cele mai multe ori în zilele vieții noastre pe ea s-o săvârșim”¹.

Sfânta Liturghie este o încununare a slujbelor bisericesti și pentru că „nu există - după cum afirmă Nicolae Cabasila - o altă formă de rugăciune care să poată atât de mult și care să ne dea nădejdi mai tari ca cea adusă prin această înfricoșată jertfă, care a curățit fără nici o plată păcatele și fărădele-gile lumii”².

Pe de altă parte ea este și un bogat și neprețuit tezaur de învățătură creștină, căci textele liturgice conțin numeroase mărturii scripturistice și patristice, iar actele liturgice reactualizează întreaga istorie sfântă a mântuirii noastre. Sfânta Liturghie ne prezintă și modele desăvârșite ale rugăciunii, în fiecare dintre formele ei: de laudă, de mulțumire și de cerere.

Sfânta Liturghie este așadar o adevărată școală de învățătură creștină, o bogată comoară de învățăminte, pe înțelesul tuturor, în care găsim tezaurul de credință al Bisericii, fie sub forma prescurtata a Crezului, fie sub cea a

1. Sf. Simeon al Tesalonicului. *Despre preoție*. Comp. și trad. rom. cu titlul *Traktat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe...*, tip. de Toma Teodorescu. București, 1865, p. 353.

2. Nicolae Cabasila. *Tâlcuirea dumnezeieștei Liturghii*. București, 1946, p. 67.

rugăciunilor și cântarilor din care este alcătuită. Găsim apoi Sfânta Scriptură, în citirile din Apostol și Evanghelie, în numeroase versete biblice presărate în rugăciuni și cântări, precum și în tâlcuirile Sfinților Părinți sau în predica preotului. Dar, mai presus de orice, găsim în rânduiala Sfintei Liturghii, însăși istoria sfântă a mântuirii noastre, arătată prin semnele văzute care alcătuiesc această slujbă.

Sfânta Liturghie este și o școală a virtuților creștine, căci ne înfățișează modelele supreme de viețuire. Pe de o parte ne amintește de Mântuitorul Hristos, de Maica Domnului și de sfinți, al căror ajutor îl cerem prin ecteniile, rugăciunile și formulele liturgice, iar pe de altă parte multe dintre acestea ne înfățișează îndemnuri spre o viețuire creștinească; spre o împlinire a faptelor folositoare mântuirii sufletelor noastre. Suntem îndemnați, de exemplu prin Sfânta Liturghie: "Să ne iubim unii pe alții...", „să ne rugăm pentru toată lumea...", ș.a.m.d..

De asemenea este și un mijloc de realizare și de dovedire a unității Bisericii și a comuniunii dintre membrii acesteia. Înfațișarea rugăciunilor și îndemnelor din cadrul Sfintei Liturghii la plural („...Domnului să ne rugăm”, „Să zicem toți...", „...cu o gură și o inimă a slăvi și a cânta..." „...ca într-un gând să mărturisim”), ca de altfel și forma dialogală a multora dintre rugăciunile din cadrul Sfintei Liturghii sunt o dovadă a necesității implicării active a tuturor credincioșilor în rugăciune. Nu numai preotul se roagă pentru popor atunci când slujește Sfânta Liturghie, ci și credincioșii se roagă pentru preot. Acesta este și rolul cuvintelor „și duhului tău”, pe care le rostesc credincioșii.

Prin împărtășirea cu trupul și sângele Mântuitorului, credincioșii se unesc cu Dumnezeu, realizându-se astfel o comuniune euharistică a lor cu Dumnezeu și totodată între ei. O mărturie a realizării acestei comuniuni dintre credincioși prin primirea Sfintei Împărtășanii o aflăm și într-una dintre rugăciunile Sfântului Vasile cel Mare, pe care le rostește preotul în taină în cadrul Sfintei Liturghii: "ca pre noi pe toți, care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unească unul cu altul, prin împărtășirea Sfântului Său Duh!".

Sfânta Liturghie nu are, așadar doar un caracter soteriologic, ci și unul ecleziologic. Este nu un cult individual și individualist, ci unul colectiv, prin care creștinul pe de o parte se integrează în Biserică – Trupul tainic al lui Hristos, iar pe de altă parte viețuiește cu semenii săi „în unirea Duhului prin legătura păcii” (Efeseni 4,3).

Se realizează prin Sfânta Liturghie nu doar comuniunea credincioșilor cu Dumnezeu, ci și între ei; nu doar comuniunea credincioșilor de pretutindeni,

ci și din totdeauna. Se înfăptuiește așadar, în Sfânta Liturghie chiar și comuniunea dintre Biserica Luptătoare și cea Triumfătoare. De aceea ne rugăm nu doar pentru noi înșine, nu doar pentru credincioșii vii („...de aproape sau de departe...”), ci și pentru cei care au trecut la cele veșnice („...pentru cei ce au adormit...”) și invocăm ajutorul „tuturor sfinților” și mai ales al „Preasfintei, Preacuratei, Preabinecuvântatei, măritei Stăpânei noastre, de Dumnezeu Născătoarei și Pururea Fecioarei Maria”.

Având în centrul ei Jertfa Euharistică și, prin urmare, mijlocind astfel împărtășirea deplină a credincioșilor cu Hristos, Cel ce a spus: „De nu veți mânca trupul Fiului Omului și de nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață întru voi” (Ioan VI.53.), Sfânta Liturghie este cu adevărat izvor al vieții.

Mântuitorul Hristos în Sfânta Liturghie este și Jertfă și Jertfitor; este „Cel ce aduce și Cel ce Se aduce”, iar Sfânta Liturghie este o Jertfă a lui Hristos pentru Biserică și totodată o Jertfă a Bisericii. Caracterul acesta este dovedit și de darurile de pâine și vin ce sunt aduse de către credincioși la Sfântul Altar și care simbolizează jertfele credincioșilor. Prin materia lor pâinea și vinul simbolizează comuniunea credincioșilor; unitatea în duh a Bisericii, a totalității membrilor ei ; căci aceste daruri, ce sunt obținute de către oameni prin trudă, nu se găsesc în forma aceasta în natură și sunt alcătuite din mai multe boabe de grâu, respectiv de struguri. Acestea mai apoi, în cadrul Sfintei Liturghii, sunt transformate de către Duhul Sfânt în însuși Trupul și Sângele Mântuitorului Hristos. Miridele așezate pe Sfântul Disc alături de Trupul Mântuitorului (Sfântul Agneț), arată comuniunea Bisericii cu Hristos, Capul său, „...al cărui Mântuitor și este”, după cum afirmă și Sfântul Apostol Pavel (Efeseni 5.23).

Sfânta Liturghie nu doar actualizează, ci ne și amintește neîncetat de Jertfa de pe Cruce a Mântuitorului. fiind un permanent îndemn spre iubirea lui Hristos și a semenilor noștri de către noi. Amintindu-ne de Jertfa Mântuitorului ne înfățișează dragostea Lui pentru noi și totodată ne îndeamnă a ne iubi unii pe alții după pilda lui Hristos, Cel ce ne îndeamnă spunându-ne: “Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul” (Ioan 13.34).

Nu se limitează Sfânta Liturghie la a ne înfățișa doar jertfa de pe Golgota a Mântuitorului, căci jertfirea lui Hristos pentru mântuirea noastră nu a constat doar în răstignirea Sa. O jertfire a Mântuitorului pentru noi a fost și asumarea naturii umane, întruparea și nașterea într-un staul din Betleemul Iudeii. O jertfă pentru mântuirea noastră a fost și modul propovăduirii învățaturii Sale de către Hristos: călătorind fără a avea „unde să-și plece capul” (Matei 8.19). S-a jertfit Fiul lui Dumnezeu pentru noi și prin îndurarea

pătimirilor premergătoare jertfei de pe Sfânta Cruce.. Toate acesta sunt aspecte ale jertfirii lui Dumnezeu pentru noi; pentru mântuirea noastră și de aceea în cadrul Sfintei Liturghii întâlnim simbolizate prin semnificația actelor liturgice, fiecare dintre aceste etape din „lanțul” chenozei Fiului lui Dumnezeu.

Sfânta Liturghie poate fi numită și ”partea principală a cultului dumnezeiesc, culmea acestuia și centrul întregii vieți religioase a creștinului”³, căci este o rugăciune, dar nu o rugăciune oarecare, ci „o mare rugăciune, cea mai mare rugăciune, și anume marea rugăciune sau rugăciunea prin excelență a Bisericii”⁴.

Recapitularea

Sfânta Liturghie, slujba Jertfei creștine, este așadar cea mai însemnată dintre toate slujbele sfinte ale Bisericii noastre. Precum Jertfa de pe cruce a Mântuitorului a fost punctul culminant al lucrării lui Hristos în lume și totodată faptul cel mai de căpetenie din istoria mântuirii lumii, tot astfel și Sfânta Liturghie care înveșnicește pe pământ această Jertfă este miezul, încoronarea și desăvârșirea celorlalte slujbe prin care aducem laudă și mulțumire lui Dumnezeu. Ea este totodată și singura slujbă creștină întemeiată și săvârșită de Mântuitorul Însuși și de aceea nici nu se numără între cele „șapte laude”, care alcătuiesc serviciul dumnezeiesc public al fiecărei zile și care au obârșie dumnezeiască și bisericească. Toate celelalte slujbe sunt mijloace prin care aducem lui Dumnezeu numai rugăciune de cerere, ori laudă, mulțumire și slăvire, pe când prin Liturghie Îi aducem, pe lângă acestea, ceva mai mult: Îi aducem Jertfa care, precum am mai spus, este cea mai înaltă formă de cinstire și preamărire a lui Dumnezeu. Valoarea, prețul sau vrednicia acestei Jertfe este neîntrecută, dacă avem în vedere că Cel ce Se jertfește într-însa este Însuși Hristos, Arhiereul desăvârșit, „ Sfânt, fără răutate, fără de pată, osebit de cei păcătoși și fiind mai presus decât cerurile” (Evr. 7, 26), și că darul nostru de jertfă este tot ce s-ar putea aduce mai de preț lui Dumnezeu: Însuși Trupul și Sângele neprihănit al Fiului Său, adică singurul dar vrednic de măreția și sfințenia lui Dumnezeu.

Asocierea

Sfânta Liturghie este numită și Jertfă; o „Jertfă cuvântătoare și fără de sânge”; o reactualizare a Jertfei Mântuitorului Hristos de pe Golgota. În

3. Dr. Vasile Mitrofanovici și Dr. Teodor Tarnavski. *Liturgica Bisericii drept-credincioase răsăritene*, Cernăuți, 1909,

4. Pr. Prof. Dr. Petre Vintilescu. *Liturghierul explicat*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 148.

cadrul Sfintei Liturghii nu are loc o altă jertfă sau o altă jertfire a Mântuitorului, ci o prefacere: pâinea se prefacă în trupul înjunghiat al Domnului. Spre deosebire de jertfa de pe Golgota, jertfa euharistică este nu sângeroasă, ci nesângeroasă, pe de o parte, iar pe de alta, este adusă nu o dată și într-un loc, ci neconținut și pretutindeni unde se săvârșește Sfânta Liturghie, căci „Mielul lui Dumnezeu”, Hristos, „se împarte dar nu se desparte, se mănâncă pururea, dar niciodată nu se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește.”, după cum glăsuiește una dintre rugăciunile din cadrul Sfintei Liturghii.

Totodată, însă, cele două jertfe sunt identice. Se identifică sau se contopesc într-una singură în momentul prefacerii, căci Sfântul Trup și Sfântul Sânge în care se prefacă pâinea și vinul, de către Duhul Sfânt în cadrul Sfintei Liturghii sunt unul și același Trup și Sânge al Mântuitorului răstignit și respectiv scurs pe Sfânta Cruce.

Generalizarea

Sfânta Liturghie este o rânduială de sfinte rugăciuni, în timpul cărora se săvârșește și se aduce jertfa fără de sânge a Legii celei Noi, întemeiată de Mântuitorul la Cina cea de Taină și încredințată de El Sfinților Săi Apostoli, iar de aceștia, urmașilor lor Sfințiți (arhieriei și preoți), pentru a fi săvârșită de-a pururea în Biserica creștină, spre pomenirea Lui și spre iertarea păcatelor membrilor Bisericii Lui.

Slujba Sfintei Liturghii a fost privită totdeauna ca un prilej de bucurie și de luminare sufletească, fiind forma supremă de dovedire a dragostei lui Dumnezeu pentru noi și de manifestare, de exprimare, a adorării lui Dumnezeu de către noi, întrucât, prin împărtășirea cu Sfintele Daruri care se sfințesc într-însa. îl avem între noi și mai ales întru noi pe Hristos. Mirele nostru Cereșc, Care „petrece întru noi și noi întru El” (Ioan 6, 56).

Aplicarea

Ne îndeamnă Sfântul Maxim Mărturisitorul: «Tot creștinul trebuie să se afle des în sfânta biserică și să nu lipsească niciodată de la Sfânta Liturghie săvârșită în ea, pentru că Sfinții îngeri sunt de față și scriu de fiecare dată pe cei ce intră și se înfățișează lui Dumnezeu și care fac rugăciuni pentru ei; de asemenea, pentru harul Sfântului Duh, care e în chip nevăzut pururea prezent, dar în chip deosebit mai ales în timpul Sfintei Liturghii... Să nu lipsim, așadar, de la sfânta biserică a lui Dumnezeu, care cuprinde atâtea taine ale mântuirii noastre în sfânta rânduială a dumnezeieștilor simboluri ce se săvârșesc”.

Spun Sfinții Părinți că cel care nu ia parte la Sfânta Liturghie, a încetat de a mai fi creștin adevărat. Legătura lui cu Hristos e ruptă; unul ca acela s-a făcut mădular uscat, bolnav sau mort al Bisericii sau al Trupului lui Hristos (Ioan 15, 5-6). De aceea, vechile rânduieli ale Sfinților Părinți pedepseau pe cei ce lipseau de la biserică mai mult de trei duminici una după alta (Canonul 11 al Sinodului din Sardica și Canonul 80 al Sinodului VI ecumenic).

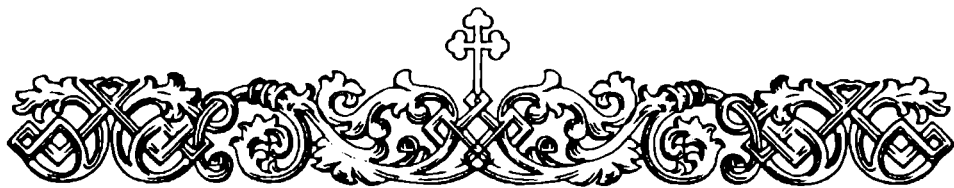
Sfânta Liturghie nu trebuie numai cunoscută, ci mai ales trebuie înțeleasă și trăită de către credincioși. Astfel fiind ea zidește în sufletele credincioșilor Împărăția lui Dumnezeu.

Nu trebuie doar să asistăm, ci să participăm la Sfânta Liturghie; iar această conștientizare a unei participări active se dobândește nu doar prin simpla prezență, nu doar prin aducerea darurilor de pâine și vin, nu doar prin primirea Sfintei Euharistii, ci și prin executarea în comun a răspunsurilor și cântărilor liturgice. Părintele Dumitru Stăniloae considera că „cei care care cântă împreună nu sunt dezbinați, ci sunt în armonie. Cel puțin în acele momente trăiesc bucuria tainicei uniri din iubire între ei. De aceea în Liturghie, simțindu-se în fața lui Dumnezeu, oamenii cântă împreună. E un mod de a se aduna în Dumnezeu”⁵. Acesta este și scopul îndemnului rostit de către preot sau diacon în cadrul Sfintei Liturghii: „Să zicem toți din tot sufletul și din tot cugetul nostru să zicem: Doamne miluiește!”

La Sfânta Liturghie se cuvine să participăm nu oricum, ci „cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste”, știind că, după mărturia Sfântului Apostol Pavel: „Dumnezeu nu este al neorânduiei, ci al păcii” (I Corinteni 14.33). De aceea și suntem îndemnați chiar în cadrul unuia dintre cele mai importante momente ale slujbei ca „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfânta Jertfă în pace să o aducem!”. Luând parte, deci, la Sfânta Liturghie, petrecem împreună cu Iisus, ascultăm glasul Lui, ne apropiem de Dânsul, iar - dacă ne împărtășim, ne unim cu El; *„El petrece întru noi și noi întru El”* (Ioan 6, 56).

† Varsanufie Prahoveanul
Episcop Vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor

5. *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii*, vol. XI, *Stareții Varsanufie și Ioan*, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990, note, p.667.

XIII. "CARTE FRUMOASĂ, CINSTE CUI TE-A SCRIS"

Pr. prof. dr. Dumitru Radu, *Fundamentele teologice ale fenomenologiei narative*, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 2005, 544 pag.

În Aula Palatului Patriarhal într-un cadru solemn, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, a unor înalți ierarhi ai Bisericii noastre, precum și a unor distinși oameni de cultură a avut loc lansarea lucrării Părintelui Profesor Dumitru Radu "*Fundamentele teologice ale fenomenologiei narative*" publicată la Editura Arhiepiscopiei Tomisului.

Cu acest prilej Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a reliefat importanța evenimentului:

*Asociindu-mă la frumoasele cuvinte care s-au spus aici despre însemnătatea cărții intitulată **Fundamentele teologice ale fenomenologiei narative**, însumând munca Părintelui profesor Dumitru Radu, și despre valoarea autorului unor importante lucrări teologice pe care dânsul îl prezintă în această carte, vreau să subliniez că nu poate fi o zi mai plăcută, mai plină de lumină, ca aceasta de astăzi. După ce ieri s-a lansat, tot aici, o altă carte foarte prețioasă pentru noi, privind strădaniile, răbdarea și suferințele Bisericii Ortodoxe Române în perioada dictaturii comuniste, așa cum rezultă din documentele securității, astăzi, iată, prin această lucrare remarcabilă, aducem mărturia prezenței Teologiei noastre în cultura românească. O suprapunere desăvârșită între cult și cultură, așa cum Dl. profesor Mihai*

Diaconescu a mai arătat și cu alte prilejuri și cum a mai scris cu prisosință dl. profesor Ilie Bădescu.

Numai lucrul acesta dacă l-am reține, noi cei prezenți la această manifestare culturală deosebit de frumoasă - și zic noi abuzând de atribuția mea și de rolul meu de gazdă -, am arătat celor de dincolo de aceste ziduri frumusețile Ortodoxiei, pe care ei nu le cunosc îndeajuns, profunzimea și înălțimea gândirii scrierilor Sfinților Părinți, dar și ale scrierilor din timpul nostru, ale teologilor, profesorilor universitari și, în general, ale intelectualilor noștri, cum este această carte care ne-a adunat pe toți aici. Îmi dau seama că sunteți toți slujitorii binelui, frumosului, adevărului pe calea culturii. Este necesar să mărturisim aceste valori, mai ales astăzi, ca să se știe că Biserica noastră este factor de echilibru în știință, în cultură, în toate domeniile de gândire, de simțire și de lucrare umană. Pentru că mesajul Bisericii își are izvorul în învățătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos, oglindită în Evanghelia scrisă se Sfinții Apostoli și redată în Sfânta Scriptură, care este o carte uriașă. Numai atingând-o, numai răsfoind-o, simți o ușurare și o înălțare sufletească.

Vă felicit, laolaltă, Domnule profesor Mihai Diaconescu, Domnule profesor Ilie Bădescu și Părinte profesor Dumitru Radu, unul mai strălucit decât celălalt. Îl felicit și pe Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teodosie și sunt mângâiat că am găzduit aici lansarea acestei cărți, în acest spațiu adecvat unei asemenea manifestări culturale, dar și primitor de suflete și inimi însetate după aceste valori, care se bucură astăzi împreună cu noi.

Străjuind, așadar, fiecare la locul nostru aceste valori, în felul cum Dumnezeu ne-a rânduit să lucrăm în Biserică, la sfântul altar, la catedră sau în rândul credincioșilor, aducem aceeași contribuție și primim aceeași răsplată din partea Dumnezeului iubirii, al păcii și al vieții pe pământ.

Să ne ajute Dumnezeu să mai trăim asemenea momente! Vă împărtășesc tuturor, cu prețuire și dragoste, binecuvântări și sănătate. Amin!

Apoi a luat cuvântul și Domnul Profesor universitar Ilie Bădescu:

***Prea Fericirea Voastră
Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist,
Înalt Prea Sfinția Voastră
Înalt Prea sfințite Părinte Teodosie,
Arhiepiscop al Tomisului,
Prea Sfințiile Voastre, Părinți Episcopi, Prea Cucernici Preoți,
Onorată asistență,***

Este o mare bucurie pentru mine, dar și o onoare și în același timp, mărturisesc, o teribilă emoție să vorbesc în fața Prea Fericirii Voastre Părinte

Patriarh Teoctist, al Înalt Prea Sfinției Voastre Părinte Arhiepiscop Teodosie, a Prea Sfinției Voastre Părinte Episcop Vicar Ciprian Cămpineanul și, în același timp, în fața dumneavoastră, a tuturor, despre o carte care, așa cum s-a spus, reprezintă una dintre expresiile semnificative ale teologiei luptătoare din Biserica noastră și din societatea românească; o carte care exprimă valorile noastre, o carte care, după părerea mea, este ilustrativă pentru ceea ce reprezintă puterea altarului. Pentru că părintele profesor Dumitru Radu iese din altar, cu puterea altarului, se îndreaptă spre literatură, spre domeniile culturii, concepându-și cartea pe care o prezentăm aici ca pe un act de mărturisire, de spovedanie. Este o mărturisire despre cărțile profesorului, romancierului, esteticianului și istoricului literar Mihail Diaconescu, cărți, care, într-un mod profund specific, ilustrează diaconia artistică. Este o spovedanie în urma căreia aflăm, iată, lucruri de mare adâncime despre misiunea celui ce folosește cuvântul într-o societate; despre ceea ce se poate întâmpla celui ce utilizează forța și arta cuvântului în lumea noastră; ce răspunderi extraordinare sunt aici.

Aș vrea să spun însă că ceea ce mi se pare mie un punct de maximă performanță în această carte se referă la metoda Părintelui profesor universitar Dumitru Radu. Este o metodă pe care Sfinția Sa o aduce spre analiza literaturii, a culturii în întregul ei, metodă care caută, dincolo de înfăptuirile culturii, fundamentele ei, și aceste fundamente sunt, bineînțeles, teologice. Părintele prof. Dumitru Radu ne convinge în această carte de faptul că metoda teologică este metoda universală pentru cercetarea întregii culturi. În sensul acesta, Sfinția Sa ne propune un concept extraordinar de important și de valoros. Este conceptul de cultură teonomă, care este o cultură luptătoare, în opoziție cu cultura autonomă, cea care s-a afirmat în ultimele două secole, în special de la iluminism încoace, și care, cum știm cu toții, s-a îndepărtat puternic de Dumnezeu, s-a îndepărtat de Biserică și s-a întors împotriva Bisericii.

În același timp, această carte conține o sumă de direcții mai puțin abordate de intelectualii din Biserică: antropologia creștină, sociologia creștină, culturologia creștină, estetica fondată pe valorile creștine, care are însă un reprezentant ilustru în personalitatea domnului Mihail Diaconescu.

Personalitatea și opera domnului Mihail Diaconescu, care, după cum știți, a scris cele două volume de **Prelegeri de estetica Ortodoxiei**, constituie obiectul unei examinări extrem de speciale a Părintelui profesor Dumitru Radu. Este obiectul examinărilor din această carte, care ne propune un sistem teologic de abordare a culturii. Părintele profesor Dumitru Radu aduce în atenția noastră ansamblul categoriilor acestei metode de abordare,

metodă fundamentată pe **atitudinea kenotică**, înțeleasă ca mod de afirmare auctorială în lume, mod care se confruntă cu ceea ce reprezintă atitudinea anticreștină în epoca modernă și contemporană.

Vorbind de cultura teonomă, Părintele profesor Dumitru Radu a găsit deci principala categorie a acestui tip de abordare teologică a faptelor de cultură. Este o categorie care își are rădăcinile în marea și cutremurătoarea taină a kenozei, în actul sublim al înomenirii lui Dumnezeu în Persoana divino-umană a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care s-a făcut om și a pățit pe cruce pentru mântuirea neamului omenesc, oferind astfel modelul cel mai înalt pentru oricine se apropie de cultură, dar mai ales pentru cei care se apropie, cu sfială și cu smerenie, de forța și puterea de revelare a cuvântului.

În al doilea rând, Părintele profesor Dumitru Radu ne spune că o categorie de extremă importanță și, de asemenea, de maximă putere de cuprindere a sistemului de gândire al profesorului Mihail Diaconescu este diaconia artistică.

Mi-am adus aminte, citind această parte a volumului scris de Părintele profesor univ. dr. Dumitru Radu, de ceea ce spunea Eminescu referindu-se la accepțiunea cuvântului lucru la greci.

Eminescu spune așa: lucrul nu este doar însușire; lucrul este și slujire. Dar tocmai acest fapt, continuă Eminescu, nu l-au înțeles grecii. Și această neînțelegere este sursa răului pe care l-au primit grecii.

Așadar, lucrul este și slujire. Orice lucru omenesc bun și frumos este și slujire. Și cu atât mai mult, lucrul care se apropie de cuvânt.

Întemeierea conceptului de diaconie artistică este deosebit de importantă în scrierile domnului Mihail Diaconescu. Utilizarea ulterioară a acestei categorii, pentru a închea un ansamblu de alte categorii în analiza teologică a unor variate aspecte ale culturii, mi se pare o altă reușită și o altă performanță a Părintelui profesor Dumitru Radu. Volumul FUNDAMENTELE TEOLOGICE ALE FENOMENOLOGIEI NARATIVE este, în acest sens, o strălucită dovadă.

În al treilea rând, e important să subliniem faptul că în această care se dezvoltă modelul demn de urmat al teologiei luptătoare, al culturii luptătoare, în general.

După cum spuneam, Părintele profesor Dumitru Radu iese din altar, cu puterea altarului, și se confruntă cu ceea ce am putea considera fețele anti-creștinismului contemporan. Din punctul acesta de vedere n-am găsit altă referință mai potrivită decât cartea unui alt mare teolog al epocii noastre, Părintele Serafimov din Statele Unite, care analizează în studiile sale nihilismul epocii noastre, în special nihilismul filosofiei contemporane. El spune că

răul în zilele noastre este generalizat în lume. Părintele profesor Dumitru Radu subliniază în noua carte a Sfinției sale fețele monstruoase pe care antihristul le capătă în zilele noastre. Sunt fețe înspăimântătoare. O să găsim, de pildă, modelul celui care face din Evanghelie, deci din învățătura revelată, din învățătura Mântuitorului, o învățătură întoarsă pe dos. Antihristul o întoarce pe dos, cum ai întoarce mânușa. Este un fapt cutremurător. Este antihristul dezlănțuit. Părintele profesor Dumitru Radu examinează cu atenție acest tip de acțiune și luptă cu aceste fețe monstruoase ale antihristului. El îl examinează, de asemenea, în noua sa carte, pe cel ce vine împotriva culturii, împotriva creștinismului, în acele acțiuni jurnalistice desfășurate în numele libertății cuvântului și al libertății de conștiință - vedeți ce întoarcere pe dos a noțiunii de libertate! - în care își ia îndrăzneala demonică de a ataca Biserica. Este o altă fațetă, o altă întruchipare a antihristului și deci a anti-creștinismului ca mod de acțiune în lumea modernă și contemporană.

În acest sens, noua carte a Părintelui profesor Dumitru Radu este o contribuție de mare valoare pentru toți cei ce doresc să înțeleagă: antropologia nihilismului, respectiv învățătura antiomului contemporan.

Toate aceste aspecte și altele sunt evidențiate cu o mare abundență de argumente în noua carte a Părintelui profesor Dumitru Radu.

După părerea mea, Părintele profesor Dumitru Radu realizează o analiză tulburătoare a ceea ce am putea numi strategia satanei, care se apropie în mod special, cu tactici speciale, cu uneltiri speciale, cu abilități speciale de personalitățile de excepție ale istoriei și culturii.

Sunt strategii asupra cărora Mihail Diaconescu atrage atenția atunci când îi evocă pe intelectualii detractați și pe însuși domnitorul Moldovei Iancu Vodă Sasu în romanul său *Adevărul retorului Lucaci*.

Diavolul, ne spune Părintele profesor Dumitru Radu, îi urmărește în mod special pe intelectualii care sunt personalități de excepție și susțin prin actele lor forța exemplară a istoriei. Diavolii vin și ademenesc, încercuie tactic și strategic personalitățile cu valoare exponențială, tocmai atunci când elitele unei țări sunt slăbănogite. Dar tocmai când elitele sunt slăbănogite, atunci triumfă diavolul; când statul este slăbănogit spiritual; atunci când instituțiile statului sunt slăbănogite spiritual. Biruința diavolului în unele situații, ne spune Părintele Serafimov, este teribilă, pentru că nihilismul promovat de cei care-l slujesc pe antihrist ajunge în faza lui distructivă.

Din acest punct de vedere, socotesc, Părinte profesor Dumitru Radu, că ați scris una din cărțile reprezentative ale teologiei luptătoare, ale Bisericii noastre. Pentru că numai așa putem înțelege ceea ce Părintele profesor

Dumitru Stăniloae spunea referindu-se la cele cinci acte ale operei mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu.

Și spunea că cel de-al cincilea act al operei mântuirii este Biserica. În Biserică se împlinește mântuirea neamului omenesc. Dar aceasta înseamnă că fiecare din noi avem datoria să dăm mărturie despre valorile Bisericii noastre, despre chemarea pe care o slujim. Slujind altarului, preotul zilelor noastre își asumă toate durerile lumii, toate dramele credincioșilor, ale fiecărei persoane care vine să se roage la Sfânta Biserică.

Ieșind din altar, cu puterea altarului, preotul dă însă mărturie despre Biserica lui Hristos și despre valorile ei nemuritoare.

***Prea Fericirea Voastră
Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist,
Doamnelor și domnilor,***

Părintele profesor Dumitru Radu ne vorbește în ultima sa carte de nevoia profundă a poporului de a se reîntoarce la valorile Bisericii, de a trăi în conformitate cu ele, de a respinge secularismul, deconstructivismul și nihilismul ca atitudine și mod de viață. Pentru că nihilismul și secularismul nu au șanse de victorie. Diavolul nu poate învinge. Desigur, ne putem întreba cu spaimă ce face Biserica dacă îi pierde pe unii credincioși. Dar noi știm că Biserica luptătoare este și Biserica biruitoare.

Este un semn al timpului nostru faptul că poporul român este în Biserică. Biserica este plină. Și poporul nu se rupe de Biserica lui Hristos. De aceea, preotul zilelor noastre își asumă și rădăcinile culturii, și puterea spirituală a poporului dreptcredincios.

În condițiile actuale, când o anumită parte a culturii este rătăcită, revenirea la cult este conformă cu ceea ce este uman în om. Cu ceea ce este spiritul în om. Este, de fapt, marea și singura șansă a culturii de a-și realiza țelurile.

Vă rog să mă iertați pentru patosul pe care l-am pus în cuvintele mele!

Prea Fericirea Voastră

Toate aceste aspecte la care m-am referit și la care s-ar cuveni ca noi, credincioșii, să reflectăm în continuare, țin în ultimă instanță de triumful Bisericii pe care o păstoriți, de misiunea pastorală și arhierescă la care ați fost chemat. Duhul Sfânt lucrează în Biserică. În Biserică se vede acțiunea proniatoare și sfințitoare a lui Dumnezeu; Noi, laicii din Biserică, suntem devotați valorilor creștine, pentru că ele ne reprezintă. Pentru că ele ne zidesc și ne înalță sufletește.

Vă mulțumim, Prea Fericirea Voastră, și vă sărutăm dreapta cu smerenie și cu dragoste, pentru opera de reconstrucție spirituală pe care a-ți realizat-o și o realizați, pentru triumful Bisericii noastre în condițiile istorice dramatice pe care le străbatem.

În același timp, vreau să sărut dreapta Părintelui profesor univ. dr. Dumitru Radu, care își asumă cu deplină responsabilitate și într-un chip eroic misiunea sfântă la care a fost chemat. O misiune care este, de fapt, a întregii Biserici luptătoare.

Și Înalt Prea Sfinției Sale, Părintelui Arhiepiscop Teodosie al Tomisului îi sărut dreapta cu aceeași smerenie și cu aceeași dragoste, pentru că și-a asumat misiunea de a publica această minunată carte. Faptul că această carte a Părintelui profesor Dumitru Radu se află în mâinile noastre, că ea circulă, că este discutată, că stârnește și întreține dezbateri arată că este o carte necesară. Este o carte care demonstrează în mod strălucit faptul că Biserica noastră întreține un dialog activ cu toate ramurile culturii.

Tuturor vă mulțumesc mult pentru atenția pe care mi-o acordați!

Și încă o dată îmi cer iertare pentru patosul cu care am vorbit despre această carte minunată a Părintelui profesor univ. dr. Dumitru Radu!

Distinșilor participanți la această ceremonie, le mulțumesc de asemenea, pentru interesul lor constant față de opera mea și față de noua carte a Părintelui profesor Dumitru Radu.

Înalt Prea Sfinției Sale, Înalt Prea Sfințitului Teodosie Arhiepiscop al Tomisului, strălucit ierarh și strălucit intelectual, eminent dascăl de teologie ortodoxă, cel ce a binecuvântat și a vegheat cu totală dăruire sufletească la apariția acestei minunate cărți, îi mulțumesc, de asemenea, din adâncul inimii. Fără neabătuta purtare de grijă a Părintelui Arhiepiscop Teodosie, apariția acestei cărți nu ar fi fost posibilă.

Părintele Arhiepiscop Teodosie se înscrie astfel, în mod firesc, într-o strălucită tradiție care a făcut ca toate marile realizări ale culturii noastre, inclusiv cele editoriale, să fie realizate cu binecuvântarea și sub egida Bisericii. Pe mine, personal, Părintele Arhiepiscop Teodosie m-a îndatorat sufletește pentru totdeauna. Nu sunt în stare să-i mulțumesc îndeajuns.

Încă o dată vă mulțumesc tuturor! Bunul Dumnezeu să ne ocrotească și să ne lumineze pe toți!

CARTE PENTRU SUFLET...

† EPIFANIE, **Episcopul Buzăului și Vrancei**, *Episcopul Dionisie Romano – promotor al culturii și al emancipării Neamului*, Editura Episcopiei Buzăului și Vrancei, 2006.

Anul acesta, la 29 iulie, s-au împlinit 200 de ani de la nașterea episcopului Dionisie Romano, ale cărui amintire, viață și activitate au fost evocate într-un mod măiestrit la manifestările ce s-au organizat cu acest prilej de Episcopia Buzăului și Vrancei împreună cu Biblioteca Județeană „Vasile Voiculescu” și cu Muzeul Județean, manifestări despre care ați aflat și în prezentul număr al revistei eparhiale „Glasul Adevărului”.

În acest context, credem că nu doar sfinților, ci și marilor ierarhi-făuritori de cultură li se potrivește, pe deplin justificat, cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „*Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința!*” (Evrei 13, 7).

Dar cât este de folositor nu numai a auzi, ci și a citi despre vrednicii noștri înaintași! Dintotdeauna, cartea a fost la mare preț pentru aceia care au dorit să cunoască mai multe despre tot ceea ce-i înconjoară, despre istoria Neamului lor. Cartea are rolul de a lumina și de a înțelepți pe cititori, de a le revela adevărul istoric, de a-i apropia pe oameni; ea anulează distanțele în spațiu și în timp și, de cele mai multe ori, indiferent de perioada în care a fost scrisă, îi face pe cititori contemporani cu evenimentul sau cu personalitatea despre care relatează.

„*Cele mai bune cărți nu sunt tocmai acelea care ne învață, ci acelea care ne fac a cugeta neconținut la cele cuprinse în ele*” – spunea B.P. Hașdeu. Iar cartea pe care dorim să o supunem atenției tocmai acest rol îl are: de a aduce în atenția publicului cititor personalitatea pe care o comemorăm în acest an: episcopul Dionisie Romano.

Cartea Prea Sfințitului Părinte Episcop EPIFANIE al Buzăului și Vrancei, *Episcopul Dionisie Romano – promotor al culturii și al emancipării Neamului*, este izvodită din dragostea, din respectul și din prețuirea pe care

Prea Sfinția Sa le are față de cei care au fost vrednicii înaintași în scaunul chiriarhal de la Buzău, ale căror fapte, demne de măreția slujirii pe care au îndeplinit-o, trebuie să fie făcute cunoscute, după principiul evanghelic: „*Lumina nu se așează sub obroc, ci în sfeșnic, ca să lumineze tuturor*“ (Matei 5, 15).

Această carte ne poartă, prin cuvânt și prin imagine, prin mai toate etapele și evenimentele importante ale vieții episcopului Dionisie Romano, de altfel pline de împliniri pe multiple planuri.

De la nașterea sa, în Săliștea Sibiului, în urmă cu 200 de ani, și până la odihna cea veșnică lângă Altarul Catedralei episcopale „Adormirea Maicii Domnului“ din Buzău, cartea ne poartă prin Neamțul începutului vieții monahale a lui Dionisie, prin Bucureștiul dăător de învățatură, de cultură și de meșteșug într-ale tiparului. Apoi, pentru prima dată, îi vom fi alături lui Dionisie Romano în Buzăul nostru unde va lăsa multe în urmă: o școală unde a predat ca prim profesor național, prima bibliotecă publică, primul ziar din Țară – *Vestitorul bisericesc* ș.a.

Ne duce, din nou, la București, unde-l aflăm ca director al Seminarului Central, adept al ideilor Revoluției de la 1848; în exil, apoi, la Mănăstirea Băbeni de lângă Râmnicu Sărat, monument istoric important care, de ani de zile, așteaptă „milostivirea“ Ministerului Culturii și Cultelor pentru a reveni la frumusețea dintru începuturi, din nou în măreție – ca stareț al Mănăstirii Sadova, în Oltenia, apoi în dizgrație și în exil la Constantinopol, pentru ca să ajungă iarăși, de data aceasta ca stareț, la Mănăstirea Neamț – „Ierusalimul monahismului românesc“.

Un loc important în lucrare îl ocupă perioada cât Dionisie Romano a funcționat ca locuitor de episcop (1859-1964) și apoi ca episcop titular (1865-1873) la Buzău. lăsând în urmă așezăminte, școli, tipărituri, un cor al catedralei, chiar și un parc al orașului.

Dintre tipăriturile marelui ierarh-cărturar sunt amintite: *Principii de retorică și elocința amvonului*; apoi, vol. I, intitulat *Modele de elocință bisericească*; *Prohodul Domnului*; *Panihida*; *Psaltirea*; *Catehismul ortodox al Bisericii Răsăritene* – în prima perioadă, și *Adunare de cuvinte zise la diferite ocaziuni*; *Rugăciune* (compusă de el) și *alte cuvântări*; *Apostolul și Evanghelia*, tipărite cu litere latine pentru bisericile românești din Macedonia; *Principii generale de înțelepciune și datoriile tinerilor* ș.a.

Patriot înflăcărat, unionist convins, episcopul-cărturar Dionisie Romano a contribuit din plin la propășirea Bisericii Ortodoxe de la curbura Carpaților.

Una dintre școlile din municipiu și o filială a Bibliotecii Județene îi poartă numele și îl au ca ocrotitor.

Viața și faptele episcopului Dionisie Romano constituie – nu doar pentru clerici, ci pentru tot românul – izvor de inspirație întru lucrarea folositoare lui Dumnezeu și oamenilor. Cuvintele lui Dionisie Romano, rostite cu prilejul instalării ca stareț al Mănăstirii Neamț, în 1853, sunt de o actualitate covârșitoare: „*Chem și rog, totodată, pe toți bărbații de bine să se adune împrejurul meu. Mă veți găsi gata la tot ce este bun și folositor, voi înlesni fiecăruia calea spre fapta bună, voi avea priveghere neadormită a întâmpina, pe cât se va putea, trebuințele duhovnicești și materiale ale fiecăruia. Cu ajutorul lui Dumnezeu, voi întinde mâna și voi ridica pe cel căzut, voi sprijini pe cel ce se poticnește și voi încuraja pe cel deznădăjduit și, deprins din tinerețe cu suferințele, voi ști să sufăr cu cei care suferă, să rabd cu cei ce pătimesc, să plâng cu cei ce lăcrimează. Aș dori ca fiecare să pătrundă aceste mântuitoare principii și să nu lucreze împotriva poruncilor Domnului, împotriva ascultării căreia eu mă fac astăzi jertfă și pe care am făgăduit-o toți la picioarele altarului, și împotriva așezămintelor vieții monahale, și atunci, numai atunci, vom putea dobândi adevărata pace și liniște care este atât de dorită tuturor celor ce au îmbrățișat această viață.*”

Plină de informații istorice și de imagini care confirmă cele scrise, incitantă prin curgerea tumultuoasă a textului, o încântare pentru ochi prin excelența ținută grafică, cartea este un adevărat ghid prin labirintul vieții pline de zbucium și de realizări a episcopului Dionisie Romano.

Cititorul o parcurge cu ușurință, încântat de ceea ce află în ea, dar, totodată, născându-i-se dorința de a afla și mai multe. Este așa pentru că reflectă stilul autorului ei: pătrunzător, clar și concis.

Nu ne rămâne decât să mulțumim Prea Sfințitului Părinte Episcop EPIFANIE pentru un asemenea dar de suflet și să invităm pe toți cei interesați la lecturarea ei.

Redacția

Paul Drăgulin, *Apocalipsa în teologia creștină a veacului al XX-lea*, București, Editura Polirom, București, 258 (-351) pagini

Este cunoscut faptul că această scriere cu care se încheie *Noul Testament* a fost primită mai târziu în canonul lui decât celelate cărți. Cauza principală a acestui fapt îl constituie cuprinsul ei de mare intensitate catastrofică, exprimat în groaznice proorociri, viziuni enigmatice, personaje din altă lume, mărturii și îndemnuri înfricoșătoare. Aceste elemente arată mersul în istorie al Bisericii lui Hristos, cu persecuții din partea păgânilor și cu alte opreliști ale necredinței, dar și biruința lui Dumnezeu, Care ajută ca Binele să triumfe în lume până la sfârșit.

Într-o societate ca a noastră, hrănită spiritual cu literatură fantastică în care "proorocirile" de tot felul sunt intensificate și asociate cu alte produse ale culturii seculare și tehnicii universale: vampiri, vizite ale extraterestrilor, apusul civilizației actuale, cartea Revelației divine are astăzi o însemnătate în creștere. Tocmai de aceea cercetătorii ei, ca și lucrarea pe care o avem sub priviri, reiau adesea întrebările despre autor și despre data compunerii operei lui majore. Nu fără surprindere, iei cunoștință că ea ar fi fost scrisă de marele preot al templului de la Ierusalim pe la anul 50 după Hristos. Alții cred că chiar Iisus ar fi autorul ei, lucrarea apărând astfel în jurul anilor 95. Bineînțeles că asemenea îndrăznețe ipoteze despre autor și operă sunt asociate cu rezultatele sigure despre simbolismul personajelor, al evenimentelor, al numerelor și al culorilor. În ajutorul exegeților de astăzi ai *Apocalipsei* stă și o mai precisă cunoaștere a caracteristicilor literaturii apocaliptice iudaice din antichitate.

Capitolul al II-lea al lucrării pe care o recenzăm se referă apoi la câteva idei teologice ale ei. Dacă în privința prezenței Mântuitorului ni se atrage atenția că ea nu oferă cercetătorului o hristologie sistematică, în schimb subcapitolul următor este mai bogat în idei. Elementele de eclesiologie de aici insistă asupra următoarelor descrieri metaforice ale Bisericii: templul, Femeia însărcinată, cei 144 de mii de credincioși mântuiți, Ierusalimul cel de sus. De altfel în următoarele câteva pagini este descrisă stăpânirea

desăvârșită a lui Dumnezeu asupra întregului Univers, asupra ființelor cerești și pământești.

Un subcapitol deosebit de interesant al autorului se intitulează *Națiunile și destinul lor după Apocalipsă*. Actualitatea lui se accentuează îndeosebi cu referire la ultimii ani, când societatea românească a fost confruntată cu medii politice și teologice europene. De aceea se precizează aici că relațiile lui Hristos cu neamurile se vor clarifica pe deplin la slăvita Sa revenire pe pământ. Atunci, la dreapta răsplătire eshatologică, valorile adevărate pe care le-au creat oamenii și neamurile se vor eterniza, desăvârșite: picturile Voronețului, domurile Occidentului, simfoniile lui Beethoven etc.

Paginile dedicate interpretării unilaterale a *Apocalipsei* se referă la teoria eshatologicului în cadrul istoriei, la afirmațiile teologiei speranței, la viziunea ecologistă. Nu este neglijat nici apocalipticul în revoluție și nici interpretarea marxistă a fenomenului. O dată cu acestea, considerațiile asupra metodelor și a sistemelor de interpretare a cărții ioaneice demne de reținut se extind pe mai multe pagini. O modalitate tradițională exegetică, valabilă și de data aceasta, o constituie metoda istorico-literală. Ea trebuie utilizată în armonie cu interpretarea alegorică. S-au făcut și încercări de analiză structuralistă. Rezultă atunci câteva reguli de justă înțelegere a simbolismului apocaliptic. În acest caz, suntem sfătuiți să nu căutăm o intervenție politică în fiecare detaliu al cărții, simbolul să nu se considere în mod fragmentar și să avem în vedere că el se poate repeta cu o neschimbată semnificație, subliniind astfel ideea dominantă.

În aceste preocupări exegetice, autorul analizează mai pe larg și patru sisteme de interpretare generală a *Apocalipsei*. Este vorba de sistemul eshatologist sau viitorist, de acela al istoriei universale, apoi al veacului apostolic și în sfârșit de sistemul mitologic sau al istoriei religiilor. "De aceea, neglijând aceste teorii, interpretarea de astăzi a *Apocalipsei* are în vedere sistemul istoriei universale unit cu cel eshatologist, fără să neglijeze condițiile istorice și religioase în care a apărut cartea" (p. 126).

O dată cu precizările de mai sus, tot atât de importantă este și o altă observație a cercetătorului. El atrage atenția că revelația lui Ioan nu trebuie explicată numai sub raportul contingentelor istoriei omenești și al evenimentelor particulare ale epocii sale. Latura ei gnostică este tot atât de importantă. În acest fel *Apocalipsa* devine un adevărat ghid de trăire pnevmatică. Insistând asupra asocierii sensului duhovnicesc al operei, provenit din slujbele și din Tainele Bisericii, autorul notează contribuția unor teologi români, precum Ieroschimonahul Daniil Tudor și Pr. prof. dr. Constantin Coman, la evidențierea nuanței amintite.

Aportul acestora va fi expus mai pe larg către finele cărții, unde se subliniază valoarea reală și a altor cercetători, începând cu Prof. dr. Vasile Gheorghiu de la Cernăuți.

Enumerăm acum unele teme preluate în mod independent din *Apocalipsa* canonică: cei doi Martori, cele două Fiare, Numărul 666, Mileniul, Gog și Magog. După paginile în care se descrie Antihristul, urmează câteva mai extinse asupra semnelor apropierii domniei lui în lume. Aici se amintesc în primul rând cumplitele persecuții ale Bisericilor din fostul lagăr socialist. Un semn evident al vremurilor din urmă este apoi acela al dependenței exagerate a oamenilor de bani, de plăceri, de politică. Starea aceasta este determinată de înmulțirea păcatelor și de cinstire a lui Dumnezeu doar cu vorbele. Falsele căutări religioase din ultimele decenii îngrijorează de asemenea pe ierarhi și pe teologi. Aici este amintită cunoscuta Epocă Nouă (*New Age*), care se pare că este născută din scăderi ale societății creștine, dar și din așteptări apocaliptice. Invențiile științifice și tehnice neobișnuite de astăzi își au și ele un anumit rol. Astfel mai vechile teorii despre sfârșitul Universului sunt invocate în ficțiunile științifico-fantastice unite cu tradiții ale religiilor orientale, fiind cultivate până și în cercurile educaționale ale copiilor. A crescut mai mult interesul față de previziuni, față de OZN-uri, față de extraterestri și față de teoria reîncarnării. În anii noștri, oamenii sunt înșelați și prin tot felul de prooroci mincinoși și prin false minuni. Lăsând deoparte alte elemente, care îndreaptă mintea către Antihristul pe cale să vină, selectăm argumentul apropierii lui constând în prezentarea Mântuitorului Hristos pe scenă. Creștinii de altădată s-ar fi îngrozit de o interpretare omenească a Persoanei și activității Dumnezeului întrupat.

Față de pesimismul apocaliptic sectant exagerat, cercetătorul amintește că sunt încă neamuri necreștinate și adepți ai Evangheliei numai cu numele. De altfel lucrarea precizează comportamentul ortodox adecvat, acela de a nu căuta data parusiei, ci de a urmări fapte de pocăință și de înțelepciune duhovnicească evidente.

Mai mult decât obișnuitele *Concluzii generale*, subcapitolul *Actualitatea mesajului Apocalipsei la început de mileniu* prezintă o mare importanță. Se subliniază din primele rânduri că valoarea acestei cărți constă în primul rând în sesizarea judecării lui Dumnezeu asupra evenimentelor istoriei. În interpretarea ei, fantezia nu trebuie lăsată liberă, pentru a nu se ajunge la calcule pentru sfârșitul Lumii. Cei care înfricoșează pe alții cu textele apocaliptice o fac uneori pentru că nu pot înțelege evoluția societății contemporane și utilitatea tehnologiei din ultimul timp. Cât privește așteptarea înfricoșătoare a lui Antihrist, a intervenit în epoca noastră o schimbare radicală. În timp ce

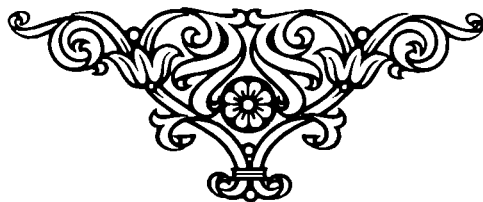
creștinii din primele veacuri se gândeau la reînțoarea lui Iisus cu bucurie și dragoste, pentru judecarea fărădelegilor asupritorilor, cei de astăzi par dispuși să vadă cerurile și pământul cel nou în imensele lumi stelare. Îndeosebi oamenii de știință se tem de posibilitatea unui sfârșit apocaliptic nu prea îndepărtat. Dar nu trebuie să se uite - precizează de asemenea autorul - că istoria Bisericii nu este terminată lăuntric. Crediința aceasta se cuvine să aducă în istorie dinamism, speranță și optimism.

După câte se pot constata, avem sub priviri o lucrare excepțională, bine scrisă și temeinic motivată. Concluziile ei răspund multor întrebări ale creștinii lor de astăzi, influențați uneori de teorii nereligioase și necreștine.

Încheiem gândurile noastre de până aici cu constatarea unui referat al comisiei de doctorat în fața căreia cercetătorul nu s-a mai putut prezenta: "*Apocalipsa*, spune autorul lucrării, departe de a fi o carte a groazei, este o carte a speranței și, prin urmare, a bucuriei. Speranța că Răul și moartea vor fi distruse, iar Binele și viața vor triumfa.

Cercetarea d-lui Paul Drăgulin face o lucrare de sinteză și aduce mărturii noi (...) care reprezintă rezultatul unui mare efort și umple un gol în literatura exegetică românească, întrunește condițiile regulamentare și o recomandăm pentru a fi susținută ca teză de doctorat în Teologie".

Pr. prof. Gheorghe I. Drăgulin

"Partidul, Securitatea și Cultele" - 1945 - 1989. Volum coordonat de Adrian Nicolae Petcu, Editura Nemira - Colecția "Biblioteca de Istorie", București, 2005, 427 pagini.

În ultima perioadă de timp au apărut câteva lucrări remarcabile cu privire la relația Stat - Biserică în timpul regimului comunist de la noi dintre anii 1945 - 1989 și aici mă gândesc, în mod concret, la colecția "Biblioteca de istorie" a Editurii "Nemira" în care a apărut nu demult un alt volum înrudit tematic cu acesta de față, intitulat "*Ortodoxie și putere politică în România contemporană*" - lucrare elaborată de George Enache.

Aici se înscrie și această carte, intitulată: "*Partidul, Securitatea și Cultele - 1945-1989*" apărută sub egida Consiliului Național pentru Studiarea Arhivelor Securității (C.N.S.A.S) și care constituie o remarcabilă culegere de studii istorice recente, bazate pe o documentare vastă, profundă, fiind semnate de cercetători competenți, ce au în vedere cu predilecție Biserica Ortodoxă Română ca fiind instituția ecleziastică majoritară, dar nu neglijează nici celelalte culte religioase creștine care toate au fost greu încercate de ateismul oficial al regimului comunist.

Aceste lucrări consacrate vieții bisericești din România, în timpul regimului totalitar - ateu, scrise cu obiectivitatea care se impune oricărei lucrări cu specific istoric, chiar aceasta din urmă - de care ne ocupăm în rândurile de față - este realizată pe baza unui interesant material arhivistic inedit, inaccesibil până în 1989. Făcând parte din aceeași categorie de scrieri, în paralel au apărut o serie de lucrări memorialistice, inclusiv ale unor preoți și laici care au cunoscut regimul de teroare și înfruntare din închisorile comuniste, de la Pitești, Aiud, Jilava, Gherla, Canal sau chiar din lagărele din fosta Uniune Sovietică, fiind și ele de o importanță covârșitoare pentru elucidarea acestei perioade a calvarului dus cu credință, nădejde și dragoste de către lumea creștină românească de atunci. Cu alte cuvinte, toate aceste lucrări pun într-o lumină nouă, mai puțin cunoscută unora, suferințele dar și demnitatea și eroismul autentic creștin al multor slujitori ai Bisericii Ortodoxe

Române și nu numai, din România socialistă de dinaintea lui decembrie 1989.

Lucrarea de față, editată sub egida C.N.S.A.S. și coordonată de cercetătorul Adrian Nicolae Petcu - care în momentul de față este un remarcabil specialist în problemele bisericești ale perioadei 1945 - 1989, cuprinde nu mai puțin de douăsprezece studii, cu o paletă variată de teme care privesc Biserica Ortodoxă Românească, inclusiv "diaspora" ei vesteuropeană și Basarabia, precum și Biserica Greco-Catolică, desființată în mod abuziv în 1948 și cea Romano-Catolică, de asemenea și alte culte. Prefața Volumului se bucură de condeiul foarte competent și autorizat al P.C. Pr. Prof. Acad. Dr. Mircea Păcurariu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Andrei Șaguna" din Sibiu - care reușește să elaboreze o analiză și un comentariu asupra cărții, abordând, în mod succint, câteva dintre capitolele ei.

Cea mai bună prezentare a cărții ar fi cea în ordinea cronologică a faptelor prezentate cât și după temele abordate. Șirul lor începe cu un scurt articol semnat de Petre Liviu Nițu - care prezintă unele "*Reacții ale elitei românești față de Dictatul de la Viena*" inclusiv atitudinea fermă pe care a adoptat-o atunci Înalt Prea Sfințitul Nicolae Bălan - Mitropolitul Ortodox al Ardealului. Adrian Nicolae Petcu prezintă detaliat "*Implicarea unor slujitori ai altarelor în Mișcarea legionară*" și suferințele lor în timpul regelui Carol al II-lea, Ion Antonescu și, mai ales, în primii ani ai regimului totalitar, cu o descriere specială a preotului bănățean Ilie Imbrescu (1909 - 1949). Tot același cercetător foarte serios și profund publică un alt studiu cu privire la "*Securitatea și Cultele în anul 1949*" cu redarea unor documente inedite, din care rezultă cu prisosință modul în care erau urmăriți și felul în care erau controlați ierarhii, preoții și credincioșii încă de la crearea acelei nefericite instituții de reprimare și "reeducare".

Nu este ignorată nici "diaspora" românească din capitala Franței prin studiul lui Nicolae Videnie despre "*Revista Bisericii Sfinții Arhangheli din Paris între 1961 - 1966*" - cu reproducerea unor articole mai importante dar și cu relatări din istoria comunității ortodoxe românești din Paris, începând cu întemeietorul ei - Arhimandritul Iosafat Snagoveanul- în 1853.

Alte studii foarte interesante sunt cele referitoare la Basarabia - unul despre "*Arhimandritul Varlaam Chiriță și lupta sa pentru păstrarea credinței ortodoxe*" redactat de către Părintele Iosif Pavlinciuc și celălalt care lansează o discuție inerentă și foarte importantă despre "*Atitudinea regimului sovietic față de Biserica Ortodoxă din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, după 1944*" semnat de Alexandru Donos.

Bisericii Greco-Catolice îi sunt consacrate două studii: *"Despre Ioan Dunca Jalea, un preot greco-catolic în rezistența anticomunistă"* semnat de Camelia Ivan Duică și altul *"Despre Episcopul Alexandru Todea în anii comunismului ceaușist"* semnat de către Cristian Vasile.

Un alt studiu tratează Biserica Romano-Catolică, cu titlul: *"Aspecte de viață cotidiană, de practică și de educație religioasă în comunitățile catolice din Sud-Estul Transilvaniei"* semnat de Raluca Nicoleta Spiridon iar altele două elaborate de Alin Spânu respectiv Elis Neagoe-Pleșa și Liviu Pleșa se ocupă de problematica sectelor religioase.

Lucrarea de față se încheie cu *"Bibliografia "postdecembristă" privitoare la Biserica Ortodoxă Română în timpul regimului comunist"* completă, actuală și, ca atare, deosebit de utilă cercetătorilor, care a fost alcătuită de același Adrian Nicolae Petcu.

În concluzie, lucrarea prezentată în aceste rânduri alcătuiește un volum cu teme absolut inedite și total necunoscute până acum, care pun într-o lumină nouă rezistența Bisericii față de intenția regimului comunist de a le aservi, a le limita și controla cât mai mult activitatea. Toate aceste cărți și în special aceasta de față, vin într-un moment foarte potrivit căci sunt, din păcate, foarte mulți aceia care, în necunoștință de cauză, susțin că Biserica a fost, de fapt, aservită regimului totalitar ori, iată, această scriere dovedește faptul că lucrurile stau cu totul altfel!...

Drd. Stelian Gomboș

André Scrima - "*Biserica Liturgică*", Editura Humanitas, București, 2005, 319 pagini

A scrie despre monahul teolog și cărturar român André Scrima reprezintă angajarea și implicarea într-un oarecare risc deoarece urmează să vorbești despre un teolog cu viziuni largi, cu deschidere spre cultura și teologia universală, spre creștinismul universal chiar dacă scrierile sale reflectă, într-un mod cât se poate de limpede, apartenența sa la credința ortodoxă, căreia îi promovează și îi propovăduiește autentică sa învățătură.

Cunoaștem faptul că André Scrima s-a născut în anul 1925 la Gheorghieni și a trecut hotarul acestei lumi în anul 2000 la București. A fost monah și membru al grupului "Rugul Aprins" de la Mănăstirea Antim, apoi arhimandrit al Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului, reprezentant al Patriarhului Ecumenic Athenagoras la Conciliul II Vatican, membru și organizator, din 1959, al comunității monastice de la Deir-el-Harf (Beirut, Liban). A făcut studii la București, de filozofie, matematică și teologie; între 1957 - 1959 este doctorand la Benares - India, cu o teză despre "The Ultimate, its Methodological and Epistemological Connotation According to Advaita - Vedanta". A fost profesor de filozofie și științe religioase la Universitatea dominicană Le Saulchoir - Paris (1966 - 1989) și la Universitatea franceză din Beirut (1968 - 1989). A fost membru al Academiei Internaționale de Științe Religioase și Filozofie a Științei de la Bruxelles. Câteva din lucrările sale au fost traduse, deja, în limba română cum ar fi: - "Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană" cu o prefață de Andrei Pleșu, apărută la prestigioasa editură Humanitas, în anul 1996; "Comentariu la Evanghelia după Ioan" - Editura Humanitas, București, 2003 sau "Teme

ecumenice" - care au apărut la aceeași prestigioasă editură Humanitas, din București, în anul 2004.

Și iată că această editură rămâne consecventă publicând, recent, alte trei lucrări ale lui Scrima între care, la loc de cinste, este volumul de față îngrijit de Anca Manolescu, care a și tradus lucrarea din limba franceză, de asemenea s-a îngrijit de cuvântul înainte și de notele cărții, prefața fiind semnată de cunoscutul teolog Mihail Neamțu.

Cărțile părintelui André Scrima redau portretul unui personaj apofatic - mărturisește Mihail Neamțu în prefața lucrării - vertical în apariție și bizantin în strălucire, desprins din rama inoxidabilă a tradiției Bisericii. Autorul se adresează cititorilor săi deopotrivă ca dascăl hirotonit pentru poporul lui Dumnezeu și ambasador în republica literelor. De fapt, Scrima este unul dintre puținii teologi contemporani cu priză la publicul deopotrivă academic cât și ecleziastic. Cei care îi lecturează opera au pasiuni opuse, complementare: credință și îndoială sau iscodire, cunoaștere și iubire, istorie și veșnicie, intimitate, discreție sau transparentă, înțelepciune și naivitate... *"Biserica Liturgică"* reprezintă mărturia personală a unui slujitor care gândește în perspectivă și, totodată, a unui gânditor care își slujește aproapele, semenul. Alcătuită din cursuri ținute la Universitatea "Saint Esprit" din Kaslik (Liban), această nouă antologie completează scrierile din volumul "Duhul Sfânt și unitatea Bisericii" apărut la Editura Anastasia în 2004, continuând seria reflecțiilor despre relația între doctrina, liturgia și spiritualitatea ortodoxă.

În lucrarea de față părintele Scrima își ancorează comentariile în vocația de sacerdot al Cuvântului și veteran al tradiției. El sfidează lacunele memoriei și realcătuiește cu meticulozitate oficiul liturgic bizantin la intersecția dintre comentariul scripturistic, enunțul dogmatic și inspirația duhovnicească. Pentru a arăta ceea ce este propriu Ortodoxiei, el se oprește asupra liturghiei, în spatele căreia reflecția teologică dogmatică crește fiind adăpostită de orice exaltări gnostice sau excese pietiste. Nucleul mistagogic al cultului creștin suspendă conflictul surd dintre ideologii, în captivitatea cărora teologia a căzut nu o singură dată. El confirmă adevărul creștinismului primar care vedea în liturghie "locul și modalitatea proprii Duhului" - sau, cu alte cuvinte, spațiul de actualizare a harismelor tuturor celor botezați sub semnul Crucii. Când este protejată de acoperământul liturgic al Duhului, cugetarea teologică își păstrează puritatea. În locul martorului acuzării într-o

instanță de judecată umană, liturghisitorul asumă asceza ascultării lui Dumnezeu în ecoul suspinelor creației (Romani 8, 22). Sfânta Liturghie - ca topologie a paradisiului - nu face decât să trezească și să hrănească nostalgia originilor - subliniază același Mihail Neamțu. În centru universului revelat, descoperit de axa liturgică a gândirii teologice, destinul întregii lumi pare să atârne de soarta fiecărui suflet mântuit și restaurat după chipul veșnic al Cuvântului.

Nu întâmplător, André Scrima realizează în *Patima și Învierea lui Hristos "prima liturghie"* din istoria Bisericii. Din acest punct de vedere, fiecare Sfântă Liturghie recapitulează și recuperează structura sacramental duhovnicească a evenimentului pascal: răstignirea ascetică, coborârea prin rugăciune în iadul neștiinței și învierea prin comuniunea euharistică. Trecerea de la moarte la viață este o experiență personală, comunitară și cosmică. Sfânta Liturghie nu poate fi decât un eveniment inclusiv, care depășește noțiunea și, de fapt, starea de de cutumă sau rit. Explicată din punct de vedere antropologic, liturghia este modul de viețuire și locuire al omului deschis epifaniei sau teofaniei celui alt... Trebuie luat aminte faptul că Sfintele Taine sunt sălașul divinei intimități adică sunt desăvârșite prin darul prezenței euharistice, care nu face altceva decât să anticipeze parousia Domnului. Teologic înțeleasă, Sfânta Liturghie este spațiul de manifestare al preoției lui Hristos, Cel care - în Duhul Sfânt - a dăruit slujitorilor Săi darul cunoașterii Dumnezeului celui adevărat: Tatăl. Sintaxa trinitară a acestui itinerar doxologic este sistematic reliefată de comentariile lui André Scrima, în această carte. Revelația are, într-un dublu sens, o natură dialogică. Convorbirea dintre *Creator și creatură descoperă pe parcurs marile taine pogorâte din sfatul Treimii* în istoria mântuirii, liturghia fiind capabilă a regrupa punctele de acumulare ale acestui dialog trinitar. Ca inimă a trupului eclezial, liturghia este și spațiul privilegiat al întrepătrunderilor. Sinergia sacramentală evită, totuși, atât dominația exclusivă a divinului cât și retragerea completă a umanului.

Cartea aceasta reflectă faptul că, alături de Alexander Schmemman sau Dumitru Stăniloae, André Scrima s-a dedicat unei apologetici liturgice, concentrată pe recuperarea coerenței narrative a cultului ortodox. Miza acestei sarcini a fost dublă. Se impunea, mai întâi, reînnoirea contactului cu sursele patristice pentru o sănătoasă și autentică altoire a reflecției dogmatice pe scheletul slujbelor Bisericii. Astfel, studiul doctrinei a putut fi apropiat, dacă

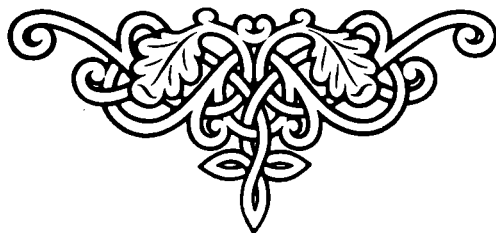
nu chiar încorporat domeniului liturgic. În cultul divin, doctrina iese de sub riscul idolatriei. Mai apoi, era necesară validarea teologică și articularea filozofică a adevărului celebrat liturgic de către comunitatea vie a Bisericii, în contextul disoluției marilor narațiuni sau cosmologii specifice lumii post-moderne. Alături de cercetarea istorică, teologia liturgică contemporană are meritul de a fi revelat sensurile ascunse în complexitatea profundă și uneori deconcertantă a cultului ortodox. Inspirat de Sfântul Dionisie Pseudo-Areopagitul și Sfântul Maxim Mărturisitorul, Părintele Dumitru Stăniloae a evocat, în comentariile sale, constituția ascetică a darului euharistic și rațiunile liturghiei cosmice - unificate în Cuvântul necreat al lui Dumnezeu. Atent fiind la rădăcinile sale protocreștine, Părintele Alexander Schmemman a subliniat dimensiunea eshatologică a liturghiei, al cărei act central este nu predica și nici rememorarea unui trecut sacru, ci comuniunea euharistică în prezentul Celui care "iarăși va să vină". Contribuția Părintelui Scrima aparține, mai cu seamă, fenomenologiei temporalității liturgice din ciclul pascal al Bisericii. În comparație cu Ieromonahul Macarios Simonospetrinul cu ale sale cercetări istorico-teologice, exegeza lui André Scrima rămâne un manifest avangardist între studiile fenomenologice contemporane.

În viața, gândirea și, mai cu seamă, viețuirea creștină liturghia este chin-tesența totalizatoare a temporalității: trecutul sacru este absorbit sapiențial, prezentul se trăiește apocaliptic, iar viitorul este anticipat profetic. În acest sens Sfânta Liturghie este "operatorul transcendent al unei sinteze eshatologice" - susține Mihail Neamțu. În tărâmul liturghiei, excesul uitării, exaltarea imediatului și precipitarea sfârșitului sunt tentații corectate de practicile narrative și sacramentale care constituie, de la începuturile Bisericii, tradiția. Astfel, unificarea liturgică a celor trei etape ale temporalității - trecut, prezent și viitor - se produce în mod excepțional prin prăznuirea "zilei Domnului" așa cum este denumită duminica în cartea Apocalipsei (1, 10). Referitor la acest aspect, comentariile lui André Scrima sunt excepționale, ca de altfel toate analizele și reflecțiile cuprinse de către această carte în "Omul renăscut din Duh în viața liturgică"; "Teologia oficiului liturgic bizantin"; "Epifania în tradiția liturgică bizantină"; Liturgica bizantină a Cincizecimii" - acestea alcătuind cele patru mari capitole ale lucrării cât și în anexa acesteia intitulată "Funcția limbajului liturgic". Ca atare, duminica apare ca o icoană a revelației pascale, prin "absența totală a pământului ca loc al productivității", celebrarea odihnei sabatice și a libertății față de determinările

naturii căzute. "Inimă a timpului" și început al noii creații, duminica este locul "transubstanțierii" ritmurilor cosmice (zile, săptămâni, luni, anotimpuri, ani) într-un singur răgaz eshatologic, recapitulând, astfel, toate instanțele de adevăr ale istoriei umanității, ea fiind numită și "ziua a opta" - căci învierea lui Hristos este "Praznic al praznicelor".

În încheiere, vreau să subliniez că lucrarea de față reprezintă meritul de necontestat al părintelui André Scrima faptul de-a ne fi demonstrat importanța, rolul, locul și valoarea experienței liturgice pentru cunoașterea Ortodoxiei, a Bisericii. Volumul de față ne reamintește și ne reliefează convingerea că fără comuniune și participare, creștinismul este o simplă ideologie, lipsită de "Duh și de adevăr". Așadar, Biserica Liturgică nu reprezintă un muzeu de antichități, de piese istorice și artistice de valoare ci constituie muntele schimbării noastre la față. Cei alungați din turnurile babilonice pot bate la porțile cetății noului Ierusalim - cel bisericesc și ceresc care "nu are trebuință de soare, nici de lună, ca să o lumineze, căci slava lui Dumnezeu a luminat-o, făclia ei fiind Mielul" (Apocalipsa 21, 23). Lucrarea aceasta, cu alte cuvinte, este una de referință în domeniul teologiei liturgice, sacramentale sau ecleziale care ar trebui să se afle la îndemâna tuturor celor care cred că "Biserica este cetatea pe care nici porțile iadului nu o vor birui"!...

Drd. Stelian Gomboș

Dorin Opriș, Monica Opriș, „Metode active de predare-învățare. Modele și aplicații la religie“, Editura „Sf. Mina“, Iași, 2006, 208 p.

Prin recenta lor lucrare, renumiții dascăli ai educației religioase românești post-revoluționare, Dorin și Monica Opriș, ne propun o abordare cu totul deosebită a modalităților practice de realizare a activităților didactice la disciplina Religie, abordare fundamentată din punct de vedere teologic pe posibilitățile multiple de manifestare cu care este înzestrată fiecare persoană umană prin chiar actul Creației, iar din punct de vedere pedagogic, pe principiul învățării active și conștiente care are în centrul său elevul ca persoană, principalul beneficiar al educației religioase.

Cu o prefață semnată de doamna Irina Horga, cercetător științific principal III în cadrul Institutului de Științe ale Educației, cartea reprezintă un instrument de lucru util în primul rând profesorilor de specialitate în activitățile desfășurate cu elevii la clasă, iar în al doilea rând, este de un real folos formatorilor și mentorilor școlari de Religie, în proiectarea și realizarea programelor de pregătire și perfecționare continuă a cadrelor didactice de specialitate. *„A vorbi despre metode active de predare-învățare aplicate la ora de Religie devine o necesitate atât în vederea realizării obiectivelor pe care și le propune această disciplină școlară, cât și pentru racordarea ei la noile cerințe curriculare.“* (p. 7).

Lucrarea apare cu sprijinul și sub egida Misiunii în România a Organizației Internaționale pentru Migrație, fiind structurată pe patru capitole, după cum urmează:

- I. Aspecte generale privind predarea-învățarea activă la Religie;*
- II. Metode active utilizate în studiul Religiei, conform modelului: Evocarea–Realizarea sensului–Reflecția (ERR);*
- III. Aspecte teoretice și practice privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, prin orele de Religie;*
- IV. Proiecte didactice realizate cu metode active.*

Primul capitol tratează argumentele folosirii metodelor în predarea-învățarea religiei. „*Formarea abilităților elevilor spre gândirea critică și creativă – devenită o finalitate în planul educației – reclamă dezvoltarea spiritului critic și a celui creativ prin competențele urmărite la nivelul tuturor disciplinelor învățământ, pe întreaga perioadă de școlaritate*“ (p. 10).

Utilizarea acestor metode la disciplina Religie se cere a fi legitimate prin răspunsul la întrebarea: „*În ce măsură spiritul critic și cel creativ sunt compatibile cu viața de creștin ?*“ (p. 11). Purtător al chipului Creatorului său, omul este capabil să producă și să dezvolte idei, să realizeze produse noi, originale. La Religie, elevul poate descoperi, prin creativitate și prin simț critic, soluții personale la problemele cu care se confruntă, precum și modalități noi de valorificare a darurilor dobândite prin harul dumnezeiesc, în deplină conformitate cu modelele propuse de învățătura de credință și morală a Sfintei noastre Biserici strămoșești.

Proiectarea activităților educative la ora de Religie, având la bază metodele active, se realizează aplicând modelul conceptual propus de J. L. Meredith și K.S. Steele, intitulat sugestiv „**ERR**“, după inițialele denumirilor celor trei etape ale modelului: **Evocarea–Realizarea sensului–Reflecția**. Aceste etape sunt prezentate în chip analitic și comparativ, precizându-se semnificațiile, avantajele și dezavantajele acestora.

Capitolul al doilea al lucrării continuă firesc cu prezentarea metodelor active folosite pentru fiecare dintre cele trei secvențe ale modelului menționat. Pentru etapa **Evocării** cunoștințelor anterior dobândite de către elevi, autorii recomandă folosirea următoarelor metode active: *Brainstorming-ul, scrierea liberă, metoda „Gândiți/Lucrați în perechi/ Comunicați”, metoda „Masa rotundă simultană”, metoda stabilirii succesiunii evenimentelor, metoda ciorchinelui, metoda termenilor-cheie inițiali*. Ca metode utilizate în etapa **Realizării sensului**, sunt propuse următoarele metode active: metoda „**SINELG**” (Sistemul Interactiv de Notare pentru Eficientizarea Lecturii și a Gândirii), metoda „*Unul stă, trei circulă*”, metoda *cubului*, metoda „*Photolangage*”, *controversa academică, studiul de caz*, metoda „*Philips 6-6*”, metoda „*Metoda 6-3-5*”, metoda *cadrelor, analiza SWOT, organizatorul grafic*. Pentru cea de-a treia secvență a modelului **ERR**, **Reflecția**, sunt descrise următoarele metode active: metoda „*linia vieții*”, *cvintetul, întrebările*, metoda „*turul galeriei*”, metoda „*același nume, altă persoană/semnificație*” și *jocul de rol*. Alături de aceste trei categorii de metode active foarte bine descrise din punct de vedere teoretic și exemplificate prin paradigme situaționale de învățare adecvate, autorii ne înfățișează un set de trei

metode active complexe: metoda *KWL* (*Know – What to know – Learned = Știu – Vreau să știu – Am învățat*), metoda *mozaicului* (destinată exclusiv lucrului pe grupe) și metoda *explorării interdisciplinare*. Această ultimă metodă complexă activă este însoțită de o anexă care conține un proiect viabil de programă școlară pentru un posibil opțional interdisciplinar (religie, istorie, geografie) la nivelul ariei curriculare „Om și societate“, la clasa a VII-a, cu tema „Țara Sfântă“ (p. 143).

Cel de-al treilea capitol al cărții este realizat cu sprijinul și sub îndrumarea Misiunii în România a Organizației Internaționale pentru Migrație și tratează problematica prevenirii traficului de ființe umane prin educația religioasă realizată în învățământul preuniversitar românesc. Prezentarea argumentelor de ordin teologic și moral privind valoarea persoanei umane în gândirea Bisericii Ortodoxe este urmată de descrierea terminologiei și a etapelor fenomenului traficului de ființe umane, precum și a conotațiilor acestui fenomen, privit din punct de vedere religios, economic, social și legislativ (de încălcare a drepturilor omului). Prin cunoașterea tuturor aspectelor descriptive ale acestui flagel social, se poate elabora o strategie specifică de prevenire a traficului de ființe umane, prin intermediul demersurilor educative adecvate inițiate de profesorii de religie la clasă. Sunt ilustrate câteva modele ale unor activități didactice care pot fi desfășurate cu elevii, pe diferite niveluri de învățământ, începând de la clasa a VIII-a și continuând în învățământul liceal și profesional. Aceste activități cu elevii nu sunt numai descriptive, ci sunt fundamentate îndeosebi pe metodele active, cuprinzând aplicații similare din punct de vedere metodologic cu cele tratate în capitolele anterioare ale lucrării.

Deosebit de emoționantă este mărturia autentică a unei victime a acestui fenomen social grav, din așa numitul caz „Ana“, mărturie redată în lucrare prin transcrierea textuală a dialogului înregistrat pe o casetă video oferită de filiala din București a Organizației Internaționale pentru Migrație, având un impact deosebit nu doar asupra elevilor și profesorilor implicați în activitățile educative specifice, ci și asupra oricărui cititor.

Ultimul capitol al cărții cuprinde un set de șase proiecte didactice realizate cu ajutorul metodelor active. Rigurozitatea științifică și meticulozitatea pedagogică sunt îmbinate în mod fericit de autori cu spiritul creativ și critic, exact așa cum cer de altfel metodele active prin definiția și prin natura lor. Se insistă asupra celor două coordonate fundamentale ale lucrării: tratarea metodelor active și a aplicațiilor corespunzătoare exemplificate pentru disciplina Religie, pe de o parte, precum și prezentarea prevenirii trafi-

cului de ființe umane prin mijloace specifice educației religioase din Școala românească, de cealaltă parte.

Documentația metodico-științifică a lucrării este asigurată de un material bibliografic bogat cuprinzând un număr de 53 de lucrări de Teologie Ortodoxă și de Pedagogie, în cea mai mare parte fiind vorba despre cele mai noi publicații din domeniu.

Prin echilibrul constant pe care îl păstrează între teorie și practică, lucrarea „*Metode active de predare-învățare. Modele și aplicații la religie*” a soților Dorin și Monica Opriș, apărută în acest an la Editura „*Sf. Mina*”, reprezintă un nou pas înainte realizat de educația religioasă românească, fiind utilă nu numai profesorilor de religie și elevilor, în activitățile desfășurate la clasă, ci și inspectorilor de religie care doresc să realizeze un *management educațional* modern, cu performanțe optime, bazat pe conceptele avansate ale *interactivității și interdisciplinarității*. Aceleași metode active împrumutate de managementul educațional curricular din managementul instituțional clasic, își dovedesc eficiența și în momentul aplicării lor în cadrul programelor de perfecționare continuă a cadrelor didactice de specialitate la disciplina Religie.

Referitor la actualitatea prevenirii traficului ființelor umane, nu putem trece cu vederea faptul că prin lucrarea de față, autorii, ca fii ai Bisericii Ortodoxe Române, cu sprijinul Misiunii în România a Organizației Internaționale pentru Migrație, lansează un nou semnal de alarmă la adresa întregii noastre societăți contemporane, propunând soluțiile profilactice de natură educativă corespunzătoare, aceste soluții având un înalt grad de competență și de autoritate.

Pr. Anghel Chirilă

RELIGIOZITATEA UNIVERSULUI EMINESCIAN

"Darurile Domnului sunt infinit de felurite, felurite sunt căile Domnului și în casa Tatălui sunt multe încăperi".

Religiozitatea universului eminescian a fost de-a lungul timpului fie ignorată, fie contestată. Nu ne referim aici numai la poezia de inspirație religioasă, considerată de unii critici o specie de literatură minoră, cultivată mai mult de neinițiați, ci de întregul univers al creației eminesciene, ce recapitulează pe lângă lirism și proză, teatru, publicistică.

Eminescu, personalitate de o natură cu totul particulară ce s-a desfășurat pe cele mai variate registre ale cunoașterii are inoculată azeziunea la sugestivitatea mistică a unei atmosfere culturale specifice prin care ortodoxia literară devine românească. Străbate în opera lui, ce-i drept pentru un ochi atent, spiritul tradițional imprimat de educația primită într-o familie pioasă (două surori ale mamei erau călugărițe la schitul Agafon), iar aparentul refuz al unei exprimări mai rafinate a divinului coincide doar cu refuzul etalonării unei concepții formale, neautentice.

Poetul se confundă permanent cu misterul propriei sale creații, care are un caracter de sacralitate - manifestă sau camuflată. Conștient sau nu artistul comunică prin operă atât cu cei care lecturează, cât și cu ordinea tainică a lumii, cu armonia ei, cu realitățile de dincolo de aparența sensibilă.

Astfel, creația eminesciană este frumusețe potențată. Eminescu devine un depozitar, un transmițător și catalizator de energie spirituală. De aceea, semnificația cea mai înaltă a artei sale este de ordin spiritual, filocalic. În acest sens, o capodoperă artistică este o rugăciune, cum orice frumusețe din lume este doxologie și preamărire a lui Dumnezeu.

Eminescu trăiește experiența extazului creator, un extaz ce poate fi considerat religios "*calea zguduirii creatoare a întregii ființe a omului*".

Creația acceptă și respectă întru totul porunca evanghelică de a nu iubi „lumea”, nici ceea ce este în „lume”, iar creatorul se simte ca neapartenând

"acestei lumi". Actul creator înseamnă depășirea "lunii" în sens evanghelic, o depășire diferită de ascetism, dar echivalentă acestuia.

Eminescu nu se adaptează la această lume, la necesitatea ei, iar creația lui înseamnă trecerea dincolo de granițele murdare.

În extazul creator, poetul nostru a înfrânt gravitația lumii, a ars păcatul și a întrezărit o altă natură superioară.

Prin definiție, arta creștină este romantică (nu în sensul strict al curentului literar) și transcendentă. Lumea creștină nu admite nici o închidere, nici o desăvârșire în această lume. Iar Eminescu a demonstrat că frumusețea poetică apare întotdeauna atunci când se vorbește despre altă lume. Aici pe pământ este posibilă doar aspirația către frumusețea altei lumi, doar nostalgia ei.

Poezia eminesciană nu ne lasă în această lume, în frumusețea realizată și finită, ce ne separă într-o altă lume, către o frumusețe a altui tărâm, dincolo de limite.

Un poem autentic nu mai aparține planului fizic al existenței imediate iar actul creației devine o autoconfesare și valoare spirituală de sine stătătoare.

Genialitatea este în esența ei o formă de sfințenie, pentru că ea nu încapă în "lume" și nu este primită de "lume".

Genialitatea este un dar, iar orice dar este un har. Numai ceea ce este har este dăruire. Universul eminescian implică în structura lui intimă, profundă sentimentul religios, iar dacă nu întâlnim exprimarea lui directă, explicită se datorează faptului că omul se aseamănă clopotului acela turnat din filmul tarkovskian "*Andrei Rubliov*". Scoarța groasă de lut ars, forma necesară în care, va fi turnat metalul topit, acoperă lutul viu. La timpul potrivit, ea trebuie îndepărtată pentru ca omul să-și poată arăta strălucirea scânteietoare în bătaia Soarelui-Cuvânt, pentru ca să poată suna, vesti și chema liturgic și alți oameni.

Sentimentul religios este asumat atât de profund, încât nu mai simte nevoia unor destăinuri declarative. Creația stă drept mărturie, creația înseamnă revărsarea harului, suflarea lui Dumnezeu, "*raza de dumnezeire*", proiectarea în transcendent.

În "*Cursul de teologie mistică*", lucrare fundamentală pentru întreaga istorie a cugetării creștine românești, Nichifor Crainic sintetizează efectul terapeutic spiritual al artei.

"Cu elementele smulse din lumea vremelniceii noastre, din lumea imperfixiunilor noastre, arta combină după legi proprii imaginea unei alte lumi, de armonie perfectă și nemuritoare. Ea nu este perfecțiunea însăși ci numai o imagine a perfecțiunii: ea nu este nemurirea însăși, ci numai o imagine a

nemuririi(...). Realitatea artei stă în frumusețea ei incontestabilă care ne atrage cu sine în regiuni superioare. Nerealitatea artei stă în faptul că nemaifiind loc sau timp, ea nu izbutește să fie veșnicie sau nemurire. Artă nu ne poate convinge că suntem nemuritori, dar ne determină să fim fericiți, dar ne sugerează fericirea, ea este imaginea sensibilă a posibilităților de dincolo de lume. Toată măreția și toată neputința ei stau în sugestia acestei posibilității ideale". ("Despre artă" în vol. "Nostalgia paradisului")

Ideea pe care o susține Nichifor Crainic este că artistul nu imită natura, ci divinitatea. Artistul de geniu este singurul capabil ca prin artă să definească senzația manifestării plene a lui Dumnezeu. *"Chip al lui Dumnezeu în această lume trecătoare, el plăsmuiește după asemănarea divină, cu elemente luate din această lume, superbul simulacru al veșniciei".*

Sensibilitatea creștină eminesciană este evidentă în poezii precum: *"Rugăciune", "Colinde, colinde", "Învieră", "Chirst" și sonetul "Răsai asupra mea"*.

Înalt Prea Sfințitul Valeriu Anania, făcând o analiză teologică a "Lucefărului" a ajuns la concluzia că Hyperion a fost construit la baza celor doi poli fundamentali ai prologului iohanic: *"La început a fost Cuvântul..."* și *"Cuvântul S-a făcut trup"*. Noul Hyperion are toate atributele Logosului.

Relevante pentru studiul nostru ni se par două articole publicate în ziarul *"Timpul"*, articole ce punctează hotărâtor modul de abordare eminescian din perspectiva creștină.

Primul articol apare la 12 aprilie 1881 și este dedicat Învierii Domnului: *"Iată două mii de ani aproape de când ea au ridicat popoare din întuneric, le-au constituit pe principiul iubirii aproapelui, două mii de ani de când biografia Fiului lui Dumnezeu e cartea după care se crește omenirea. Învățăturile lui Budha, viața lui Socrat și principiile stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului La-O-Tse, dar și asemănătoare cu învățămintele creștinismului, nu au avut atâta influență, n-au ridicat atât pe om ca evanghelia, această simplă și populară biografie a blândului Nazarinean a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri morale și fizice, și nu pentru El, pentru binele și mântuirea altora. Și un stoic ar fi suferit chinurile lui Hristos, dar le-ar fi suferit cu mândrie și dispreț de semenii lui; și Socrat a băut paharul de venin, dar l-a băut cu nepăsarea caracteristică virtuții civice a antichității. Nu nepăsare, nu dispreț: suferința și amărăciunea întregă a morții au pătruns inima mielului simțitor și în momentele supreme au încolțit iubirea în inima lui și și-au încheiat viața pământească cerând de la tatăl său din ceruri iertarea prigonitorilor. A se sacrifica pe sine pentru semenii săi, nu din mândrie, nu din sentimentul de datorie civică ci din iubire, a*

rămas de atunci cea mai înaltă formă a existenței umane, acel sâmbure de adevăr care dizolvă adâncă dizarmonie și asprimea luptei pentru existență ce bântuie natura întregă.

E ușoară credința că prin precepte teoretice de morală, prin știință oarecum, omul se face mai bun. Omul trebuie să aibă înaintea lui un om ca tip de perfecțiune după care să-și modeleze caracterul și faptele. Precum arta modernă își dorește renașterea modelelor antice, astfel creșterea lumii nouă se dorește prototipul omului moral, Iisus Hristos. După el încearcă creștinul a-și modela viața sa proprie, încearcă combătând instinctele și pornirile pământești din sine",

Al doilea articol apărut la 2 februarie 1879 abordează problema liber-
cugetătorului, despre care Eminescu spune:

"Libera-cugetare consistă din substituirea cosmogoniei biblice prin idei de altă natură, și fiindcă asemenea idei, ca toate tezele curat teoretice, ca formulele din matematică sau axiomele geometriei, au a face numai cu adevăruri logice, iar nu cu convingeri și adevăruri morale, de aceea ele, neavând a împărți nimic cu inima și cu caracterul omului, adecă neputându-le nici strica, nici îndrepta, nu inspiră nimănui dispoziții odioase ca acelea despre care se pretinde că le-ar fi avut răposatul.

În epoca noastră de nedisciplină a minților, în care mulți rostesc cuvinte pe care nu le pricep, se-ntâmplă într-adevăr ca liberi-cugetători să fie numiți acei ce sufăr de halucinațiuni dezordonate, dar acel nume se aplică în mod impropriu, căci nu e vorba de oameni cari gândesc liber, ci de indivizi cari nu gândesc în genere nimic".

Iată cele două secvențe care ne dezvăluie atitudinea creștinului, tranșantă, clară și care ne demonstrează evident normele conduitei estetice eminesciene.

"Gândurile ce au cuprins tot universul" se întorc în matca ortodoxiei, pentru că *"părinți din părinți"* i-au încredințat lui Eminescu patrimoniul unei experiențe religioase cumpănită și încheată în opera sa ce rămâne mărturie vie în inima noastră.

Prof. dr. Mihaela Plătică-Trifu

Cronica Sfântului Voievod Ștefan cel Mare

Evocat și preamărit pentru faptele sale de credință și izbândă întru neatârnarea hotarelor străbune, Sfântul Ștefan cel Mare (1457-1504) a fost și este un simbol pe care îl păstrăm continuu la icoana sufletului nostru. În folclor – în cântece și colinde, în balade și legende -, sau în creația cultă – producție artistică înaripată de poeți și de compozitorii acestui pământ roditor (Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, Ciprian Porumbescu, Gavriil Musicescu, George Dima ș.a.) - numele Voievodului de la Sfânta Mănăstire Putna este mereu împodobit și slăvit precum sunt toți sfinții aflați în pomenirea Bisericii Ortodoxe Române.

Mărturii din secolul al XVI-lea ne spun, de pildă, că moldovenii și muntenii cântau în toate adunările lor «Ștefan, Ștefan Voievod, Ștefan, Ștefan Voievod, a bătut pe turci, a bătut pe tătari, a bătut pe unguri și pe poloni... Din cauza nespusei lui vitejii îl socotesc ca sfânt» (*Călători străini despre țările române*, vol. 2, p. 454).

În veacul nostru, prin Canonizarea și Ceremonia de Canonizare, rânduite de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întru cinstirea în ziua de 2 iulie a mutării la Domnul a Voievodului Ștefan cel Mare ni se dă prilejul de a-i înălța, în fiecare an, cu bărbăție, smeritele și înaripatele noastre cântări de eternă pomenire și credință în Atotputernicul Dumnezeu.

Declarat de către arhieriei și istorici ca fiind "Un om minunat, un sfânt cum nu mai poate răsări altul, izvorul a toată vitejia, fântâna tuturor dreptăților, marea bunătăților" (Nicolae Iorga, *Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul român*, București, 1904, p. 306), cinstirea memoriei voievodului român o împrăștiăm, iată, cu noi creații ale literaturii și muzicii noastre profesionale, ale protopsalților de la Mănăstirea Putna sau a dascălilor de muzichie înzestrați cu fiorul melosului de tradiție bizantină.

Având la îndemână rânduiala de slujbă a Comisiei Liturgice, aflată sub îndrumarea Înalt Prea Sfințitului Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și mai apoi prin aprobarea textelor religioase respective de către Comisia Sinodală pentru Canonizarea Sfinților Români, semnalăm acum apariția lucrării Arhidiaconului Sebastian Barbu-Bucur, *Vecernia și Utrenia Binecredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt*, tipărită cu binecuvântarea Î.P.S. Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăușilor, Mănăstirea Putna, 2005, 92 p.

Alcătuită din *tropare, slave, stihiri, mărimuri, prochimeni* și *condac*, din cântări binecunoscute stranei Bisericii noastre precum *Fericit bărbatul* de Neagu Ionescu, polieleu *Robii Domnului* de Protosinghelul Varlaam, *Lumină Lină* ș.a. asemenea, cântările însoțite de neume (semne muzicale de tradiție bizantină), împodobesc fiecare specie imnografică încadrată rânduielilor tipiconale ce țin de Vecernia Mică, Vecernia Mare, de Utrenie. Dintr-o astfel de rânduială menționăm următoarele imne religioase:

Troparul Glas I (tactul irmologic /Moderato, Allegretto)

Apărător neînfricat al credinței /
 Și al patriei străbune /
 Mare ctitor de lăcașuri sfinte,
 Ștefane Voievod, roagă pe Hristos Dumnezeu,/
 Să ne izbăvească din nevoi și din neazuri.

*

Condacul, Glas VIII (tactul stihiric / Andante, Larghetto)

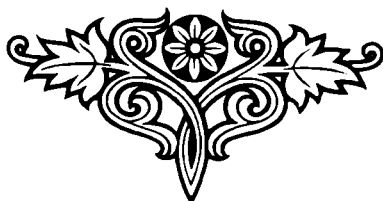
Iubind pe Dumnezeu cu adevărat,/
 Slăvite Ștefane, /
 Sfinte biserici și mănăstiri ai înălțat, /
 Pe cei săraci ai ajutat și pe cei greșiți i-ai iertat. /
 Pentru aceste fapte ale tale,/
 Dumnezeu te-a înzestrat cu înțelepciune /
 Și putere ca să biruești pe vrăjmașii țării tale /

Și ai credinței creștinești./
Drept aceea, te cinstim /
Și părinte te numim.

Apelând cu precădere la intonațiile specifice glasurilor I, II, IV și VIII, Arhid. Sebastian Barbu-Bucur ne propune o lucrare cu un profund sentiment religios dar și unul eroic. Mersul melodic treptat, ondulat, se mișcă firesc, fiind adesea punctat de mărturii precedate de cadențe secundare și principale; modulațiile pasagere (de scurtă durată), colorează, firesc, imagini inserate în textul liturgic precum: *cu credință și noi ne rugăm; când strig către Tine; inimă smerită sau cădea-vor în mreaja lor păcătoșii* etc. Salturile melodice de cvartă, până la octavă, inclusiv, însoțite de apogiaturi anterioare și posterioare se încadrează într-un ambitus bogat, cu largi posibilități de evocare a eroismului și dreptei credințe mărturisite de *Sfântul Voievod Ștefan cel Mare*, așa cum poetul neamului Grigore Vieru îl încununează cu versurile:

Ștefan cel Mare, steag de viteji,
Ștefan cel Mare, un neam, o veșnicie.
Ștefan cel Mare, strigă la hotare,
Ștefan cel Mare, eternă sărbătoare!

Prof. dr. Constantin Catrina

Vasile Vasile, *Alexandru Zirra*, Editura Muzicală, București, 2005, 426 p.

Nu de mult, a apărut la Editura Muzicală o carte pe cât de interesantă pe atât de așteptată de oamenii de specialitate și de iubitorii de artă și cultură românească laică și religioasă.

Cartea este intitulată *Alexandru Zirra* și este semnată de binecunoscutul muzicolog și profesor universitar Vasile Vasile.

Structurată în mai multe capitole, potrivit complexei personalități a lui Zirra, cartea răspunde unor întrebări de mult formulate de muzicologia românească, dar nerezolvate încă.

În prima parte a cărții (p.5-19), autorul se ocupă pe larg de cadrul familial, de studiile muzicale și de contextul social-cultural în care Alexandru Zirra și-a început conturarea laturilor personalității sale de profesor, compozitor, muzicolog și folclorist care aveau să strălucească mai târziu. Tot aici este prezentată bogata și impunătoarea sa activitate de profesor la Conservatorul din București, la cel din Cernăuți, al cărui ctitor necontestat a fost, precum și a celei de director al Operei Române din București, lămurind pentru totdeauna "traseul sinuos al victii și activității unuia dintre cei mai străluciți reprezentanți ai muzicii românești din secolul trecut" (p. 45).

În capitolul cuprins între paginile 57-94 autorul enumeră încercările nereușite ale contemporanilor Mihail Jora, Teodor Rogalski, George Enescu, Dimitrie Cuclin și ale scriitorului Alexandru Lascarov Moldovanu, care scria că "lucrările lui Zirra au trecut mai întâi prin Milano, Bolonia și Viena" (p. 60), de a reconstitui și reconsidera întreaga creație a lui Alexandru Zirra, care "nu rămâne la simpla aluzie la muzica țărănească, ci realizează una dintre cele dintâi integrări a acesteia în creația simfonică" (p. 99).

În continuare, observăm dorința fierbinte a autorului de a creiona evoluția uneia dintre cele mai complexe personalități a muzicii secolului al XX-lea.

Tot aici, întâlnim analiza bogatei creații corale a lui Zirra, care se compune din 12 coruri mixte, 10 coruri bărbătești, 10 coruri de femei; 18 colinde

religioase și cântece populare aranjate pentru cor mixt, toate însă rămase în manuscris din motive încă neelucidate.

În capitolul intitulat *Muzica de cameră*, autorul analizează în detaliu *Sonata pentru violină și pian*, precum și *Coralul, Preludiu și Fuga* pentru pian, lucrări ce dovedesc "originalitatea noastră, obârșia noastră sănătoasă și autenticitatea individualității naționale" (p.126).

În capitolul următor, autorul analizează întreaga creație simfonică a compozitorului (simfoniile), în care punctează izvoarele de inspirație ce brăzdează creația acestuia, precum și aprecierile criticii muzicale contemporane asupra valoroasei sale creații profund inspirată din melosul popular românesc.

Cele două simfonii, *Țărăneasca I* și *Țărăneasca II*, au fost primele simfonii în care autorul "a realizat o evocare sugestivă a satului românesc, apelând la melodii populare reprezentative" (p. 138).

Cât privește simfonia a III-a, numită și "Descriptivă", care a atras atenția și profesorului său Carlo Gatti de la Milano, "rămâne ancorată în național nu numai prin program, ci și prin conținutul ei" (p.145).

Executată în primă audiție la Viena, în anul 1929, toată lumea muzicală se aștepta ca să fie executată și în țară. De atunci însă și până în prezent "nici un dirijor nu a mai găsit răgazul să descifreze tainele acestei minunate partituri de muzică simfonică românească" (p.149).

Poemele și Suitele simfonice "Tândală și Păcală", "Țigani", și Uriel D'ACOSTA (poem simfonic cu orgă) sunt lucrări care dovedesc concret "orientarea națională a compozitorului și puternica sa ancorare în tradițiile românești" (p.153).

Cele două poeme simfonice "Păcală și Tândală" și "Țigani" constituie o punte de legătură spre alte lucrări simfonice de mai târziu bazate pe melosul popular românesc și pe subiecte autohtone diferite de ale colegilor săi de generație, Alfonso Castaldi, Ion Honna Otescu, Alfred Alessandrescu, etc., ale căror poeme simfonice au subiecte din mitologia greacă.

Executat în primă audiție la 3 octombrie 1926 la Cernăuți, sub bagheta dirijorului George Pavel, poemul simfonic "Tândală și Păcală" va fi prezentat și la Viena la 18 aprilie 1929, apoi la București, la 20 noiembrie 1931, și la 28 martie 1938 la Cluj, toate aceste date la care a fost cântat poemul simfonic menționat "confirmă aprecierea lucrării dincolo de fruntariile țării, și nu oriunde, ci în melopolisul european al vremii" (p.158).

O mențiune interesantă face autorul despre poemul *Uriel D'Acosta*, care contrastează puternic cu celelalte lucrări ale lui Zirra, *Alexandru Lăpușneanu*, *Capra cu trei iezi*, *Ion Vodă Potcoavă* etc., și care reprezintă

mentalitatea secolului trecut cu privire la opțiunea religioasă a evreului Uriel, care "va fi urmărit, blestemat, scuipat și bătut" cu pietre de foștii lui coreligionari" (p.172).

Poemul s-a bucurat de o largă apreciere în țară și peste hotarele sale, fiind prezentat în primă audiție la Cernăuți în anul 1930, la București în 1935, la Bologna și Milano în stagiunea 1931-1932, sub conducerea fostului său profesor, dirijorul Carlo Gatti.

Cât privește poemul simfonic "Cetatea Neamțului", ultimul din cele nouă poeme simfonice fără solist, autorul cărții arată motivațiile compozitorului care au dus la crearea acestei lucrări – motivații istorice și literare –, precum și influențele pe care le-a suferit compozitorul, în special de poemul simfonic al compozitorului ceh Bedrich Smetana, *Patria mea*.

Și această lucrare s-a bucurat de aprecierea muzicienilor contemporani. Astfel, încheiat la Iași, la 29 februarie 1936, la 5 decembrie 1940 lucrarea a și fost prezentată la București sub conducerea dirijorului și compozitorului Nicolae Brânzeu.

Data cu totul uitării, lucrarea a fost adusă totuși în atenția lumii muzicale moderne în anul 1983, când orchestra filarmonicii din Craiova, sub conducerea dirijorului Teodor Costin, a prezentat-o cu prilejul sărbătoririi centenarului nașterii compozitorului.

O analiză detaliată face autorul cărții celor două poeme simfonice: *Hanul Ancuței și Suita de 10 cântece moldovenești*.

- *Hanul Ancuței*, terminat la Iași, la 6 ianuarie 1932, poemul este inspirat din lucrarea cu același nume a marelui scriitor român Mihail Sadoveanu, și "tălmăcește în limbaj simfonic unele pagini dedicate spațiului moldav arhaic" (p.183).

Și prin această lucrare Alexandru Zirra se încadrează în școala curat românească reprezentată cu forță artistică de necontestat de către marii creatori de muzică simfonică românească: George Enescu, D.G.Kiriatic, Sabin Drăgoi, Tiberiu Brediceanu, Ștefan Popescu și alții, care explorează la maximum potențialul folclorului nostru muzical și al spiritualității românești.

Calitățile artistice deosebite, precum și măiestria cu care sunt realizate cele patru tablouri sadoveniene, autorul cărții recomandă această lucrare "tuturor colectivelor simfonice din țară, dirijorilor și organizatorilor vieții muzicale românești" (p.188).

Cea de a doua lucrare, menționată mai sus, este a patra suită simfonică a lui Alexandru Zirra, și a fost finalizată la Iași, în 1933, și „se înscrie pe aceeași linie constantă de valorificare în forme ample a melosului popular” (p.189). În această suită – scrie autorul cărții – Zirra îmbină melodii vocale

cu cele instrumentale, deosebindu-se atât de cele 12 melodii naționale ale marelui său profesor Gavriil Musicescu, cât și de dansurile bănățene din suita eminentului său elev Sabin Drăgoi.

Lucrarea a fost interpretată în 1935 de orchestra simfonică a Iașului, dirijată de Theodor Rogalski, și în 1937 de Orchestra Radio, dirijată de Mihail Jora.

În capitolul intitulat *Poeme simfonice cu solist* sunt prezentate analitic poemele simfonice cu solo de vioară, de pian, de flaut, precum și două preludii și două fugi.

Deși realizarea artistică a acestor lucrări nu este o noutate, având în vedere *Poemul electronic al lui Varĉse* (1958), *Poemul extazului* (1908) și *Poemul focului* (1911), ambele semnate de compozitorul rus Skriabin, totuși cele patru poeme simfonice cu violină, cu vioară, cu pian și cu flaut ale lui Zirra amintesc "ca strălucire și dramatism de concertele lui Rahmaninov, dar în care elementul dominant îl constituie intonațiile românești" (p.206).

Cele două preludii și două fugi prezentate de autorul cărții au fost încă de la apariția lor (1936 și respectiv 1940) în atenția lui Teodor Rogalski, la filarmonica George Enescu, unde au fost prezentate în primă audiție și la orchestra Radio, prezentate de asemeni de către Mihail Jora.

- Inițiativele celor doi mari șefi de orchestră, Teodor Rogalski și Mihail Jora, ar putea fi continuate cu sorți străluciți de izbândă de către dirijorii orchestrelor simfonice românești, aducând prin aceasta un aport substanțial la cunoașterea și valorificarea creației lui Alexandru Zirra, cel mai statornic susținător al simfonismului românesc profund inspirat din melosul popular.

În capitolele următoare, autorul prezintă detaliat întreaga creație vocal-dramatică a lui Zirra, începând cu "Alexandru Lăpușneanu" și terminând cu "Ion Vodă Potcoavă", toate profund inspirate din fondul de aur al trecutului istoric al Moldovei.

Deși istoria îl prezintă ca pe un om dur, aspru, răzbunător, Alexandru Lăpușneanu era totuși "un om cult, legat de tradițiile culturale ale predecesorilor, concretizate în ctitorirea mănăstirii Slatina, de lângă Fălticeni, și Dohiariu din Athos" (p.221).

Prezentată în primă audiție la 6 martie 1941, după îndelungate amânări, lucrarea a atras nenumărate condeie ale muzicii românești, care au avut cuvinte de largă și impunătoare apreciere asupra creației de operă a lui Alexandru Zirra.

Autorul menționează pe compozitorii și muzicologii vremii care și-au exprimat punctele de vedere cu privire la această lucrare cu amprente și colorit vădit românesc, care va dăinui peste veacuri. După montarea operei la

București, au urmat montările de la Brașov, Iași și Cluj, toate având drept scop prezentarea realizării de către Alexandru Zirra a unei versiuni ”mai realistă și mai viabilă a dramei domnitorului medieval moldovean” (p.249).

Sunt citați în continuare muzicologii contemporani Octavian Lazar Cosma și Grigore Constantinescu, care aduc în discuție necesitatea repunerii în scenă a operei, care se înscrie în inițiativa de prezentare a creațiilor românești de înaltă valoare artistică, profund ancorată în tradiția, spiritualitatea și istoria poporului român.

Cea de-a treia lucrare scenică a marelui simfonist Alexandru Zirra este ”Făclia de Paști”, operă structurată în două acte și inspirată din nuvela cu același nume, semnată de marele dramaturg român Ion Luca Caragiale. Personajele principale sunt crâșmarul Leiba Zihal, soția sa, Șura, și argatul lor, Gheorghe.

Așa cum notează autorul cărții, *Făclia de Paști* este ”creația lui Zirra cea mai fidelă sursei literare, în pofida formei laconice în care se prezintă această” (p.255).

Acțiunea se petrece la crâșma din satul Podeni, în apropiere de Iași. Opera a fost terminată în februarie 1937 și aprobată montarea ei la opera din București în primăvara anului 1938.

În scenă, compozitorul aduce cu multă măiestrie artistică hora locală și taraful de lăutari cu strigături satirice ce-i dau lucrării un plus de autenticitate folclorică românească.

Toate celelalte scene: intervenția soției lui Leiba, amenințarea lui Gheorghe că-i va omorî în ziua de Paști, frica lui Leiba Zibal, participarea sătenilor la slujba Învierii, sunt scene prezentate de autorul cărții cu maximum de precizie și adâncă înțelegere a lui Zibal, înrudit cu Uriel D'Acosta. ambii căutători ai „unei lumi liniștite, fără amenințări, îndoieli și violențe” (p.262).

Intervenția corului mărește tensiunea creând „unul dintre cele mai puternice contraste din muzica românească” (p. 264), nefiind un simplu element de decor al operei, ci creând puternice contraste ale operei prin tratarea contrapunctică a melosului popular care alternează cu prezentarea omofonă.

În încheierea acestui capitol, autorul cărții speră în ivirea unui dirijor și regizor care să restituie muzicii „una dintre cele mai reprezentative valori ale vieții muzicale românești” (p. 268)

Opera „Capra cu trei iezi”, a doua din cele cinci lucrări de acest gen, s-a impus în istoria teatrului dramatic românesc încă de la premieră prin „valențele sale estetice și educaționale” (p. 269)

Inspirată din minunata lucrare a marelui povestitor moldovean Ion Creangă, opera „Capra cu trei iezi”, prin cele două personaje cheie ale lucrării Capra și lupul, precum și prin apariția ursului în fața cortinei, se pregătește desfășurarea povestirii în care este un adevăr de necontestat.

Actul I al lucrării se încheie cu învățarea unui consemn muzical luat din folclorul copiilor, pe care mama îl repetă de mai multe ori cu iezi săi pentru a nu deschide ușa decât ei.

În actul al II-lea, prin introducerea de către compozitor a vulpii și a vulpoiului, personaje cunoscute pentru proverbiale lor viclenie, autorul cărții semnalează bogăția expresiilor populare însoțite de melodii populare încadrate perfect în țesătura dramatică a operei.

Tot aici trebuie menționat că autorul cărții a reținut și faptul că „melodiile sunt ușor de reținut și răspund necesităților dramaturgice” (p. 273), prin intermediul mijloacelor muzicale.

Principalele arii încredințate caprei și lupului, iedului celui mare și celui mic, precum și vulpii și vulpoiului, denotă originalitatea, ritmica și prospețimea melodică a melosului popular românesc.

Deși terminată la Iași între anii 1937-1939, vede lumina rampei pe scena Operei Române la 23 decembrie 1941.

Montată în cele trei mari orașe ale țării: București, Iași și Cluj, opera *Capra cu trei iezi* a stârnit numeroase aprecieri ale muzicologilor George Pascu, Alexandru Schmidt, Vasile Herman, Viorel Cosma, Octavian Lazăr Cosma și alții, considerată a fi una dintre cele mai îndrăgite lucrări de către copii, situându-o alături de capodoperele genului dramatic românesc: „Năpasta” de Sabin Drăgoi; „O noapte furtunoasă” de Paul Constantinescu și „Marin Pescarul” de Marțian Negrea.

În atmosfera febrilă a refacerii impunătoarei opere „Alexandru Lăpușneanu”, Zirra însăilează începutul firav al unei alte opere „Furtuna” care este o imagine inversă a lui „Alexandru Lăpușneanu” și pe care autorul cărții o consideră înrudită cu aceasta prin „contingente de limbaj”, „atmosfera în care se desfășoară acțiunea”, dar fără a atinge complexitatea și dramatismul acesteia” (p.281).

Concepută în două acte, și terminată la 2 noiembrie 1941 la Iași, acțiunea tragică se brodează pe existența a trei personaje: nivel vornic, Westar și soția sa Ana, precum și pe apariția tânărului Costea care, fiind surprins de Nestor când Ana îl alintă ca pe un copil, este ucis, iar Ana bănuită pe nedrept de înșelăciune, și este trimisă la mănăstire.

Deși iertată după douăzeci de ani de izolare de soț și de copil, ea nu acceptă aceasta „neputând fi iertată o faptă nesăvârșită” (p.282).

Mijloacele folosite de compozitor pentru a reda aceste stări conflictuale familiale au fost depistate de autorul cărții ca fiind intonații bizantine, cântece populare, cântece de dor, un inspirat cor țărănesc și noutățile de limbaj introduse de compozitor pe parcursul lucrării datorită bogatei sale experiențe câștigată de-a lungul timpului în domeniul teatrului muzical și cel simfonic.

Momentele de tensiune create prin izolarea totală a Anei, compozitorul a realizat-o prin „*acorduri micșorate*”, „*semitonuri cromatice*” și prin impunătorul marș funebru din actul ultim al acestei tulburătoare lucrări dramatice. Apreciată în mod deosebit de George Enescu, Mihail Jora, Alexandru Cosmovici, Lascarov-Moldoveanu și alții, lucrarea a fost aprobată de Opera Română pentru a fi montată încă din 1943 și păstrată în manuscris, dar nici până astăzi nu a fost prezentată în public.

O altă lucrare de acest gen și ultima a compozitorului, muzicologului și folcloristului Alexandru Zirra prezentată de autor, este *Ion Vodă Potcoavă*. Și această lucrare asemenea operelor *Alexandru Lăpușneanu* și *Furtuna* are la bază o solidă documentare istorică, dar și romanul *Șoimii* a marelui scriitor Mihail Sadoveanu.

Ion Potcoavă este frate cu Ion Vodă cel cumplit, care îl gonește la 1577 pe Petru Șchiopul din scaunul Moldovei unde domnește doar o lună și care este ucis de Ștefan Báthory regele Poloniei, considerându-l un rival periculos la tron.

Alcătuită din trei acte, opera *Ion Vodă Potcoavă* reprezintă „epopeea noastră națională din muzica interbelică” (p.289).

Tot o observație interesantă făcută de către autorul cărții este folosirea cu fin discernământ a graiului moldovenesc încărcat cu multe arhaisme ce dau culoare textului literar însoțit de o muzică adecvată.

Boierii slugarnici îl acceptă greu ca domnitor pe Ion Vodă Potcoavă, fapt ce îl determină pe compozitor să creeze melodii de esență bizantină populară, și recitative aparținând genului teatral.

Și aici ca și în lucrările anterioare autorul depistează în structura operei transferări enarmonice, utilizarea din abundență a cromaticului și a scărilor hexatonale.

Atât prin structura sa vocală, prin orchestrația variată și viu colorată, ultima operă a compozitorului Alexandru Zirra „putea fi lesne integrată în repertoriul internațional” (p.293). N-a fost să fie așa, întrucât lucrarea a fost

dată uitării și necunoașterii, ca și eroul său Ion Vodă Potcoavă, fratele mare-lui voievod Ion Vodă cel Cumplit (cel viteaz).

Asemenea celorlalte opere istorice ale lui Zirra, opera *Ion Vodă Potcoavă* ne prezintă „fragmente inedite ale epopeii naționale, continuată în muzica noastră, cu strălucire, de Gheorghe Dumitrescu și generația sa” (p.293)

În continuare, între paginile (294-330), autorul prezintă bogata activitate muzicologică a compozitorului Alexandru Zirra.

Și aici ca și în paginile anterioare ne sunt prezentate valențele muzicologice de excepție ale compozitorului precum și interesul său deosebit față de muzica românească și străină manifestat încă din anii studenției din marele oraș al muzicii italiene Milano.

Sunt prezentate de către autorul cărții diversele probleme care l-au preocupat pe compozitor precum și aportul său la realizarea acestora.

Astfel, o primă preocupare a sa era formarea unei școli naționale de compoziție dând ca exemplu marele Enescu care în creațiile sale s-a inspirat din tezaurul de neprețuit al creației folclorice românești. În continuare sunt prezentate eforturile compozitorilor români animați de ideea creării unei școli muzicale românești precum și a criticilor demni de a fi menționați, cei care susțineau prin scrisul lor realizările sau nerealizările artistice ale acestora.

Este menționată, de asemeni, ideea compozitorului care considera că este necesară introducerea catedrelor de muzică bizantină în Facultățile de Teologie și a Academiiilor de muzică din București și Iași.

Este scoasă în relief atitudinea lui Zirra cu privire la credința ortodoxă a cărei muzică liturgică nu are similitudini cu armonia occidentală.

Nu este trecută cu vederea nici aportul considerabil al lui Zirra, care împreună cu Mihail Poslușnicu au fondat revista de mare prestigiu *Armonia* care a adus colaboratori de prestigiu ca: George Breazul, Augustin Bena, Paul Jelescu, Mihail Sadoveanu, Mihai Codreanu, Agatha Bârsescu, Nicolae Tonitza, Ionel Teodoreanu, George Topârceanu etc.

În această revistă compozitorul publică un studiu amplu și foarte interesant pentru vremea aceea intitulat: „Părerii asupra muzicii simfonice românești”, studiu în care reiterează ideea că și compozitorii altor țări creează lucrări simfonice având ca izvor folclorul popoarelor lor.

În consecință și compozitorii români pot urma exemplul colegilor lor din alte țări.

O altă temă pe care autorul cărții o scoate în relief este preocuparea compozitorului Alexandru Zirra de a alcătui un tratat de armonie care l-a și publicat în 1928 și care l-a depășit cu mult pe al lui Isidor Vorobchievici apărut la 1869.

Este menționat și tratatul de armonie al lui Marțian Negrea prezentând asemănările dar și deosebirile de concepții ale celor doi autori de tratate. Ne așteptam ca autorul cărții să fi semnalat și cele două volume de armonie publicate de compozitorul și profesorul Alexandru Pașcanu de la Academia de Muzică din București, după care au învățat *Armonia* multe generații de studenți și chiar profesori.

Atât temele acestea cât și altele prezentate de autorul cărții, ne îndreptătesc să credem că activitatea muzicologică a compozitorului Alexandru Zirra „îl situează la loc de cinste în istoria criticii muzicale și a muzicologiei românești interbelice” (p.330).

În capitolele cuprinse între paginile 336-360 autorul prezintă detaliat activitatea folclorică a lui Alexandru Zirra, activitate apreciată pozitiv de personalități notorii ale Etnomuzicologiei românești precum: George Breazul, Constantin Brăiloiu, Emilia Conușel, Gheorghe Ciobanu, Grigore Poslușnicu și alții.

Este consemnată, de asemeni, și contribuția lui Zirra la fondarea celor două arhive fonografice, a Ministerului Cultelor și Artelor (1927) și a Societății Compozitorilor Români (1928), precum și masivele sale culegeri de folclor: 163 de melodii din Bucovina, întrecut fiind doar de Tiberiu Brediceanu (500 melodii), de Mihail Vulpescu (cu 322 melodii) și Gavriil Galinescu (cu 224 melodii).

Autorul cărții mai aduce argumente în susținerea lui Zirra, ca folclorist, și afirmația binecunoscutei folcloriste Emilia Comișel, care arată în studiul său citat, că între anii 1928-1929 Zirra a cules 529 de melodii care se găsesc la „Muzeul Omului”.

Confirmările valorii culegerilor lui Zirra le găsim prezente în manuale și culegeri de cântece cu destinație școlară, precum și în numeroasele conferințe pe tema cântecului popular, ținute în aula Universității din Iași.

În încheierea acestui capitol, autorul se străduiește să scoată în evidență prodigioasa activitate de folclorist a lui Alexandru Zirra, pe care îl consideră „un reprezentant de marcă al domeniului” (p. 357).

În ultimul capitol al cărții, autorul prezintă alte fațete ale profesorului, compozitorului, muzicologului și folcloristului Alexandru Zirra, ca aceea de

cântăreț de operă, latură a personalității sale reliefată de poeta Otilia Cazimir, Sofia Teodoreanu, Alexandru Cosmovici, Aurelia Cionca, și care s-a întrerupt brusc datorită unui „trac nervos care nu i-a permis să mai cânte în public” (p.363).

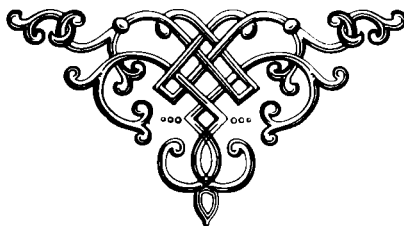
O altă fațetă a personalității sale, prezentată în acest capitol (p.361-367), este cea de dirijor și de organizator al orchestrelor simfonice din Iași și Cernăuți.

Și aici autorul cărții prezintă activitatea de dirijor la cele două orchestre simfonice înființate de el, precum și aprecierile unor foști discipoli ai săi, mai târziu personalități notorii ale muzicii românești, ca: Emanuel Elenescu, Dumitru Botez, Dumitru Bughici și alții.

Însoțită de exemple muzicale adecvate temelor dezbătute, precum și de fotografii de familie, din concerte și pagini de corespondență, cartea este o realizare de excepție a muzicologului Vasile Vasile și o substanțială contribuție adusă muzicologiei românești și universale.

Însoțită, de asemeni, de o bogată, inedită și impunătoare bibliografie, cartea se impune prin stil academic, documentare exhaustivă și totodată plăcerea de a nu o lăsa din mână până la lecturarea ei completă.

Pr. prof. dr. Marin Velea

PUBLICAȚIILE RELIGIOASE DIN CUPRINSUL PATRIARHIEI ROMÂNE

PATRIARHIA ROMÂNĂ

1. Biserica Ortodoxă Română

Buletin Oficial al Patriarhiei Române

Apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**

Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

Intr. Miron Cristea 9, cod 040162, București, sector 4

Tel: 021- 406.71.91

2. Studii Teologice

Revista Facultăților de Teologie din cuprinsul Patriarhiei Române

Apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**

Editura Institutului biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române,

Strada Intrarea Miron Cristea, nr. 9, cod 040162, Sector 4, București

Tel: 021. 406.71.91/406. 71.92

3. Vestitorul Ortodoxiei

Periodic de informație bisericească, teologie și spiritualitate a Patriarhiei Române

Apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**

Aleea Dealul Mitropoliei, nr. 25, sector 4, București,

Cod 040163

Tel: 021.406.71.89

4. News Bulletin

Revistă de spiritualitate ortodoxă în limba engleză

Apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**

Aleea Dealul Mitropoliei, nr. 25, cod 040163

Bucharest, Romania

Tel: 021. 406.71.67/ 406.71.72

5. Chemarea credinței

Revista pentru copii și părinți a Patriarhiei Române
Apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**
Dealul Mitropoliei, Nr. 25, Sector 4, București,
Tel: 021 406 .71.90

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

6. Glasul Bisericii

Revista Sfintei Mitropolii a Munteniei și Dobrogei
Apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**
Intrarea Patriarhiei, nr.21, cod 040161, sector 4, București
Tel: 021. 337.21.02

7. Almanah bisericesc

Ediție anuală a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor
Apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**
Intrarea Patriarhiei, nr.21, cod 040161, sector 4, București
Tel: 021. 337.21.02

8. Anuarul Facultății de Teologie „Justinian Patriarhul” din București

Apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**
Sfânta Ecaterina, Nr. 2, Sector 4, București
Tel: 021. 335.07.75

9. Cuvânt din suflet

Seminarul Teologic Ortodox „Nifon Mitropolitul” din București
Apare cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh **Teoctist**
Strada Radu.Vodă, nr. 24 A
Tel: 021. 330.57.54

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI

10. Schytia Apostolică

Revistă de cultură, artă și religie
Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte **Teodosie**
Strada Arhiepiscopiei, nr. 23, cod 8700, Constanța
Tel: 0248. 610.257

11. Revista de Teologie Sfântul Apostol Andrei

Buletinul oficial al Sfintei Arhiepiscopii a Tomisului și al Facultății de Litere și Teologie Ortodoxă Constanța

Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte **Teodosie**

Strada Arhiepiscopiei, nr. 23, cod 8700, Constanța

Tel: 0248. 610.257

ARHIEPISCOPIA TÂRGOVIȘTEI**12. Lumină pentru suflet**

Revista Arhiepiscopiei Târgoviștei și a Facultății de Teologie

Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte **Nifon**

Bulevardul Castanilor, nr. 3-5, Târgoviște, Județul Dâmbovița

Tel: 0245. 613.690

13. Raze de Lumină

Revista Seminarului Teologic Ortodox „Sfântul Ioan Gură de Aur” din Târgoviște

Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte **Nifon**

14. Almanah bisericesc – apariție anuală a Arhiepiscopiei Târgoviștei

Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte **Nifon**

EPISCOPIA BUZĂULUI ȘI VRANCEI**15. Glasul Adevărului**

Publicație religioasă editată de Episcopia Buzăului și Vrancei

Apare din inițiativa și cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Epifanie**

Aleea Episcopiei, nr. 3, Buzău

Tel: 0238. 710.525

EPISCOPIA ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI**16. Argeșul Ortodox**

Săptămânal teologic și bisericesc al Episcopiei Argeșului și Muscelului

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Calinic**

Strada Țepeș Vodă, nr. 17

Tel: 0248. 217.629

EPISCOPIA DUNĂRII DE JOS

17. Călăuza Ortodoxă

Periodic editat de Episcopia Dunării de Jos, cuprinde 3 suplimente:

Teologos – realizată de studenții Departamentului Teologic al Facultății de Litere, Galați

Axios – realizată de elevii Seminarului Teologic „Sfântul Apostol Andrei”, Galați

Teosis – realizată de A.S.C.O.R., Galați

Apar cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Casian**,
Strada Domnească, Nr. 104, Galați, cod 6200

EPISCOPIA SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

18. Bărăganul Ortodox – periodic al Episcopiei Sloboziei și Călărașilor

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Damaschin**

Strada Episcopiei, nr. 2, cod 920023, Slobozia, Județul Ialomița
Tel: 0243. 231.154

19. Almanah bisericesc - apariție anuală a Episcopiei Sloboziei și Călărașilor

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Damaschin**

Strada Episcopiei, nr. 2, cod 920023, Slobozia, Județul Ialomița

MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

20. Candela Moldovei

Buletinul oficial al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei

Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte **Daniel**

Strada Cuza-Vodă, nr. 51, cod 700038, Iași

Tel: 0232. 216.693 int. 113

E-mail: editura.trinitas.ro

21. Teologie și Viață

Revistă de gândire și spiritualitate

Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte **Daniel**

Institutul Cultural-Misionar Trinitas, Mănăstirea Golia, Strada Cuza-Vodă, nr. 51, Iași, cod 700038

Tel: 0232. 216.693/218.324, E-mail: editura@trinitas.ro

ARHIEPISCOPIA SUCEVEI ȘI RĂDĂUȚILOR

22. Candela

Revistă de teologie și cultură a Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților
Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului **Pimen**
Strada Vasile Bumbac, nr. 8, cod 5800, Suceava

EPISCOPIA ROMANULUI

23. Cronica Romanului

Revista de teologie, cultură și spiritualitate a Episcopiei Romanului
Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Eftimie**
Strada Alexandru cel Bun, nr. 5, Roman, Județul Neamț
Telefon: 0233.744.254

EPISCOPIA HUȘILOR

24. Cronica Episcopiei Hușilor

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Ioachim**
Strada Mihail Kogăniceanu, nr. 19, cod: 735100
Telefon: 0235.481.538

MITROPOLIA ARDEALULUI

25. Telegraful Român

Foaie editată de Arhiepiscopia Ortodoxă a Sibiului
Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte **Laurențiu**
Strada Mitropoliei, Nr. 35.
Telefon: 0269.217.863/104. e-mail: mitropolia-ardealului.ro

26. Revista Teologică

Revista oficială a mitropoliei Ardealului
Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Părinte **Laurențiu**
Arhiepiscopia Sibiului, Strada Mitropoliei, nr. 24, Sibiu

MITROPOLIA CLUJULUI, ALBEI, CRIȘANEI ȘI MARAMUREȘULUI ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ A VADULUI, FELEACULUI ȘI CLUJULUI

27. Renașterea

Editată de Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului și Clujului
Apare cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitul Părinte **Bartolomeu**

Piața Avram Iancu, nr. 18, cod 400117, Cluj-Napoca
Tel: 0264. 590.659/599.649/596.500
E-mail: revistar@arhiepiscopia-ort-cluj.org

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ALBA-IULIEI

28. Credința străbună

Revistă editată de Arhiepiscopia Ortodoxă a Alba-Iuliei
Apare cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Părinte **Andrei**,
Strada Mihai Viteazul, nr. 16
Tel: 0259.433.487/433.426;
E-mail:

EPISCOPIA MARAMUREȘULUI ȘI SĂTMARULUI

29. Glasul Maramureșului

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Iustinian**
Strada Avram Iancu, nr. 5
Tel: 0262/214.614

EPISCOPIA ORADEI, BIHORULUI ȘI SĂLAJULUI

30. Legea Românească

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Ioan Mihălțan**
Strada Roamn Ciorogaru, nr. 3
Telefon: 0259.433.487

MITROPOLIA OLTENIEI

31. Mitropolia Olteniei

Revista Arhiepiscopiei Craiovei, a Episcopiei Râmnicului, a Episcopiei Severinului și Strehaiei
Apare cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului **Teofan**
Strada Lotru, Nr. 3, Craiova

32. Cetatea creștină

Periodic de spiritualitate, informare și atitudine a Arhiepiscopiei Craiovei și al Episcopiei Severinului și Strehaiei
Apare cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului **Teofan**
Strada Mitropolit Firmilian, nr. 3
Tel: 0251. 533.246

EPISCOPIA RÂMNICULUI

33. Renașterea

Publicație de spiritualitate, creștină a Sfintei Episcopiei Râmnicului
Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Gherasim**
Strada Alea Episcopiei, nr. 1, Râmnicu-Vâlcea
Telefon: 0250.731.170/0728.107.863,
e-mail:

EPISCOPIA SEVERINULUI ȘI STREHAIEI

34. Didahia

Periodic de spiritualitate, informare și atitudine al Episcopiei Severinului
și Strehaiei

35. Didahia pentru preoți

Buletin de informare a preoților

36. Didahia pentru copii și părinți

Apar cu binecuvântarea Prea Sfințitului Părinte **Nicodim**

MITROPOLIA BANATULUI ARHIEPISCOPIA TIMIȘOAREI

37. Altarul Banatului

Revista Arhiepiscopiei Timișoarei, Episcopiei Aradului și Episcopiei
Caransebeșului

Apare cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Părinte **Nicolae**
Arhiepiscopia Timișoarei, Bulevardul C.D. Loga, nr. 7, cod 1900
Timișoara

Tel: 0256. 190.287/191.176 E-mail: altarul:@rrmb.sorostm.ro

38. Învierea

Foaie religioasă editată de Arhiepiscopia Timișoarei
Apare cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Părinte **Nicolae**
Bulevardul C.D. Loga, nr. 7, cod 1900 Timișoara

39. Almanahul Arhiepiscopiei Timișoarei

Apare cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Părinte **Nicolae**

EPISCOPIA ARADULUI, IENOPOLEI ȘI HĂLMAGIULUI

40. Biserica și Școala

Publicație religioasă editată de Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmașului

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului **Timotei**

Strada Episcopiei, nr. 60-62, cod 2900

Telefon: 0257. 281.856

41. Calea mântuirii

Săptămânal pastoral-misionar editat de Facultatea de Teologie Ortodoxă, Arad

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului **Timotei**

Strada Academia Teologică, nr. 9, Arad

Telefon: 0257. 285.855

42. Teologia

Revista trimestrială a Facultății de Teologie Ortodoxă, Arad

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului **Timotei**

Strada Academia Teologică, nr. 9, Arad

Telefon: 0257. 285.855

EPISCOPIA CARANSEBEȘULUI

43. Foaia Diecezană

Periodic de cultură și spiritualitate ortodoxă editat de Episcopia Caransebeșului

Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului **Lucian**,

Strada Mihai Viteazul, nr. 11, Caransebeș

Tel: 0255. 516.412

MITROPOLIA AUTONOMĂ A BASARABIEI- PETRU
EPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN UNGARIA-SOFRONIE
EPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A VĂRȘETULUI-DANIIL

NOUTĂȚI EDITORIALE

Pe treptele slujirii creștine
† Teoctist
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Volumul al XVII-lea
Editura Institutului Biblic și de Misiune al
Bisericii Otodoxe Române
București, 2006, 584 pag.

„Și acest, cel de al șaptesprezecelea, naște armonii noi și surprinzătoare, iar dacă întâlnirile, aniversările, omagiile, deschiderile sau închiderile de lucrări și sesiuni, dezbaterile, alegerile de ierarhi, analizele teologice ne sunt deja familiare în iconomia fiecărui volum anterior, ele sunt tratate – în mod inconfundabil – având relief propriu și tonalități specifice,

exprimate într-un limbaj proaspăt ce oglindește o stare de spirit dianmică, militantă.

Acest volum XVII în succesiunea operei Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist este un nou edificiu al optimismului, al speranței și al iubirii, o construcție vastă și cuprinzătoare; este o alcătuire pe care o parcurgi cu încântare și interes, ca pe un panoptic al cărui interior, oricât de amplu și de variat, poate fi cuprins dintr-o singură privire.”

Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Otodoxe Române

Tâlcuire duhovnicească la Psalmi

Autor: Sfântul Vasile cel Mare

Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006, 248 pag.

„Să ne convingem, dar, pe noi înșine, fraților, ca în vreme de încercare să nu alergăm la nădejdi omenești și nici să așteptăm de acolo ajutor, ci către Dumnezeu să facem cererile noastre, cu lacrimi și suspine, cu rugăciune stăruitoare și cu priveghere prelungită. Acela primește ajutor din necaz, care disprețuiește ca deșert ajutorul omenească și se sprijină pe nădejdea în Cel ce poate să ne mântuiască, în Iisus Hristos Domnul nostru”

Autorul

Istoria Bisericii Ortodoxe Române

Autor: Pr. prof. dr. Mircea Păcuraru

**Tipografia Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române
București, 2006, 528 pag.**

„La noi, românii, învățătura creștină n-a fost impusă de vreo autoritate politică sau de stat, din rațiuni și interese omenești, așa cum s-a întâmplat cu toate poparele din jurul nostru, ci ea a fost rodul binecuvântat al unei îndelungate lucrări misionare, creștinarea făcându-se de bunăvoie, din convingerea și din dorința de a urma Celui ce este «Calea, Adevărul și Viața» (Ioan 14,6).

A fost firesc deci ca această credință să însoțească întreaga viață și toate strădaniile bimilenare ale poporului nostru. Biserica noastră dreptmăritoare «stâlpul și temelie adevăratului»(I Timotei 3,15), a fost neconținută una cu neamul românesc, identificându-se cu toate aspirațiile lui și fiind alături de el atât în zilele de bucurie, cât și în momentele de încercări și de restriște”

Autorul

Despre poezia imnografică din cărțile de ritual și cântarea bisericească

**Autor: Preot Petre Vintilescu, ediția a 2-a, rev.-
Editura Partener, Galați, 2006, 359 pag.**

„În anul 1936, renumitul liturgist român, preotul Petre Vintilescu (1887-1974), profesor la Facultatea de Teologie din București, publica un surprinzător volum, prin care își propunea să facă o incursiune în istoria imnografiei bizantine și postbizantine, întreprindere de pionerat în spațiul literaturii teologice românești.

Autorul reușește în chip remarcabil să se descurce într-un păienjeniș de păreri și de scrieri vechi asupra imnografiilor, aplicând lucrărilor de până la el o critică riguroasă, făcând o analiză comparativă textuală și contextuală, care-l ajută să ofere lumini asupra istoricității unor imnografi și paternității operei lor.”

Preot Eugen Drăgoi

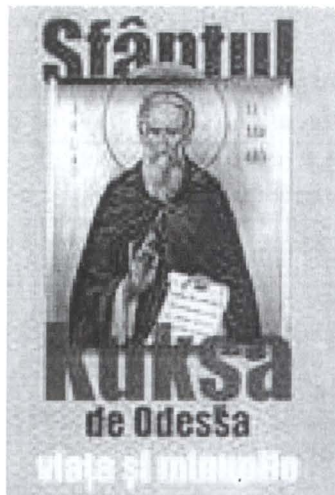

Un martir al crucii

**Viața și scrierile lui Teodor M. Popescu
Editura Christiana, București, 2006, 538 pag. + poze**

„Deși n-a murit în închisoare, ci numai de pe urma închisorii, profesorul Teodor M. Popescu (1893-1973), figură evasilegendară a învățămân-tului teologic românesc, dar și a rezistenței ortodoxe la ateismul agresiv al comunismului, rămâne un mărturisitor exemplar al Crucii, îcă insuficient publicului larg, dar pe care cartea de față își propune să îl prezinte în toate dimensiunile personalității sale.”

Autorul

Sfântul Kukşa de Odesa – Viața și minunile
Editura Sofia, București, 108 pag.

„Ctitorie moldovenească – așezată pe un țărm înalt, deasupra Mării Negre -, Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului de la marginea Odessei adăpostește o comoară neprețuită: moaștele Cuviosului Kukşa de Odesa, înainte văzătorul și grabnic tămăduitorul.

Trăitor multă vreme la Athos, în Țara Sfântă și la Lavra Pecerska, Cuviosul Kukşa a gustat mai apoi timp de 10 ani din nevoițele lagărelor so-vietice. Cartea de față înfățișează viața și minunile unui sfânt către care se îndreaptă evlavia credin-cioșilor din Rusia, Ucraina dar și din Basarabia ”

Autorul

Iată duhovnicul
Părintele Arsenie Papacioc

Editura Sofia, București, 2006, 365 pag.

„Tânărul mândru, care disprețuiește pe bătrâni, acela bineînțeles că nu va afla un stareț, un părinte duhovnicesc. Și oricât i-ar citi pe Cuviosul Isaac Sirul, Simeon Noul Teolog, Grigore Palama – tot nu va cunoaște ceea ce se dă prin ascultare... Bineînțeles, citiți cărțile primiți învățătură! ” Dar cea mai mare lucrare în creștinism este a se da voii lui Dumnezeu prin ascultare. Atunci Domnul vă va da ceea ce nu cunoaște nici o academie – rugăciunea curată.”

Părintele Sofronie Saharov

„Aș dori ca și această antologie să fie un prilej de bucurie pentru cei ce și-au îmbogățit sensibilitatea din sfaturile de finețe duhovnicească ale Părintelui Arsenie Papacioc și, nu în ultimul rând, pentru cei ce și-au completat cunoștințele din gândirea biblic-patristică a Părintelui Cleopa Ilie care a creat o epocă duhovnicească”

Ieromonah Benedict Stancu

Spovedania unui păcătos

Autor: Episcopul Porfirie Uspenski

Editura Sofia, București, 2006, 78 pag.

„Împresurați de ispite și încercări, chinuiți de obiceiuri și amintiri rele, avem nevoie de o călăuză care să ne îndrume printre prăpăstiile și cețurile propriilor noastre suflete.

Un astfel de îndrumător este cartea Episcopului Porfirie Uspenski, unul dintre cei mai aleși ierarhi ai Bisericii Ruse din al XIX- lea veac. Urmând calea fără greș a Părinților, ea ne ajută, pe de o parte să ne dăm seama de propriile neputințe și neajunsuri, iar, pe de alta, ne arată căile sigure de ieșire din impasurile noastre duhovnicești”.

Autorul

Teologie și Politică de la Sfinții Părinți la Europa Unită

Editura Anastasia, București, 2004, 363 pag.

„O gândire teologico-politică nu este deloc un efort de adecvare a teologicului la politic, ci un fel de a-i veni teologic în întâmpinare, de a administra responsabilitatea față de comunitatea creștină aflată într-o permanentă tensiune eshatologică față de orice tip de organizare strict umană. Această tensiune dintre comunitatea universală a credinței în Hristos și modulațiile instituționale ale umanului deschide spațiul exigent al teologico-politicului, ale cărui ambivalențe și contradicții au fondat modernitatea politică însăși”

Miruna Tătaru-Cazaban

Iubirea creștină și provocările contemporane – perspective misionare –

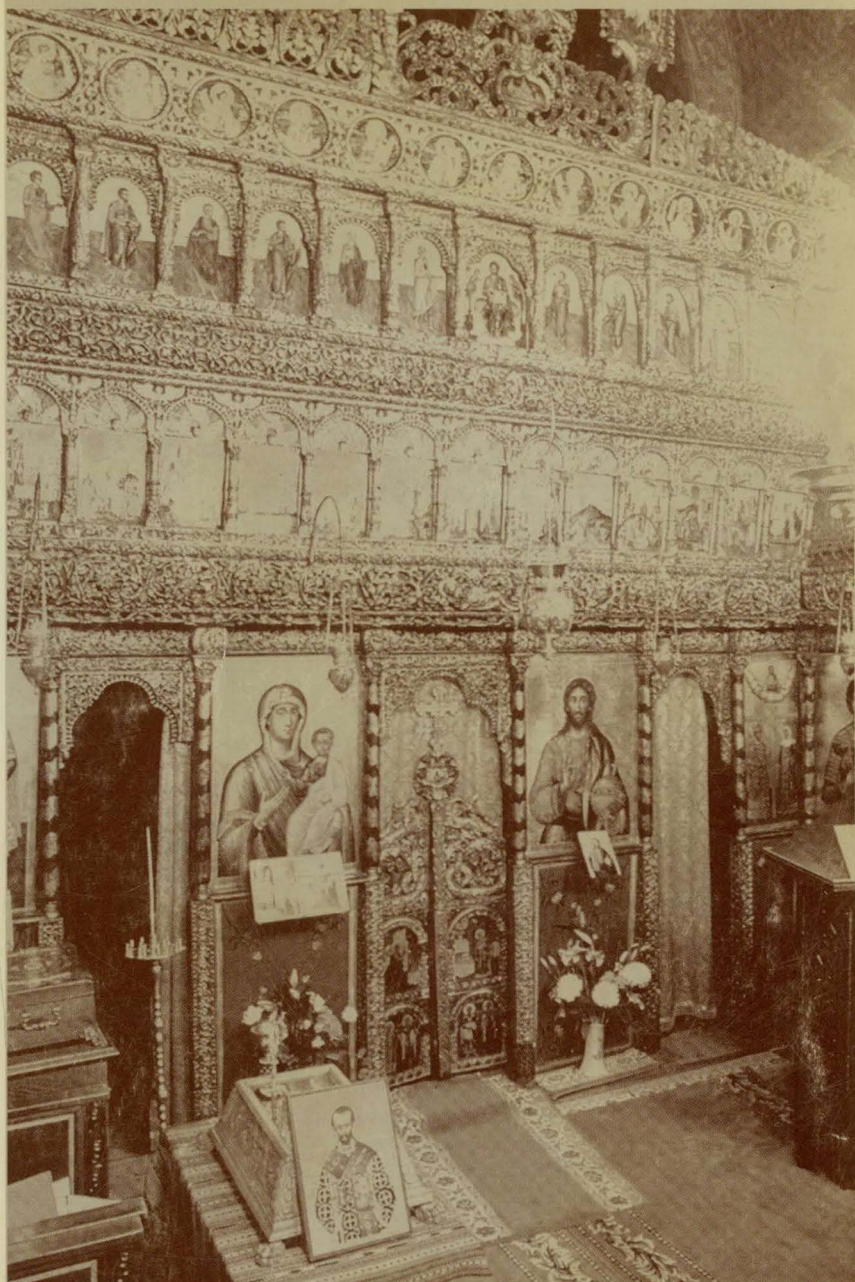
**Autor: Preot Gheorghe Istodor
Editura Sigma, 260 pag.**

„Numai prin iubire, toți fiii lui Dumnezeu, viețuitori pe acest pământ, pot să-și găsească părintele pierdut și să se întoarcă în stulul părăsit, să fie o turmă și un Păstor.

Iubirea a existat și în religiile păgâne și în Vechiul Testament; ea a fost desfigurată în păgânism de păcatul concupiscentei și de conduita libertină iar în Vechiul Testament ea a fost umbrită și trecută pe plan secund de legea dreptății (legea talionului).

Mântuitorul Iisus Hristos este cel care descoperă și desăvârșește iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele. Prin porunca iubirii dată de El la Cina cea de Taină se realizează acesată desăvârșire datorită faptului că modelul, punctul de reper este Mântuitorul Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat și om adevărat.”

Preot Gheorghe Istodor

PARACLISUL SFÂNTUL MARE MUCENIC GHEORGHE
DIN PALATUL PATRIARHAL
(Monument istoric, sec. al XVIII-lea)